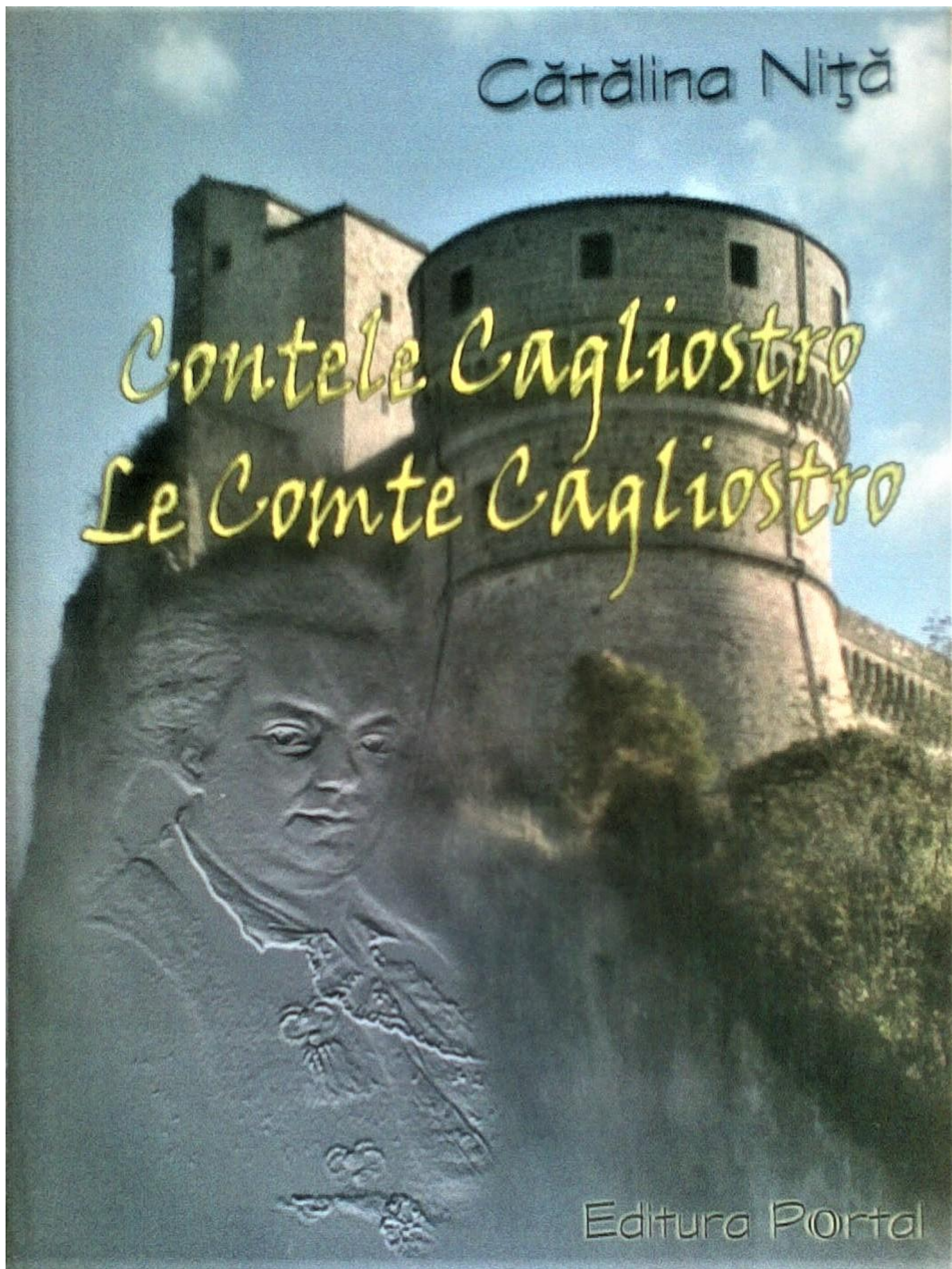
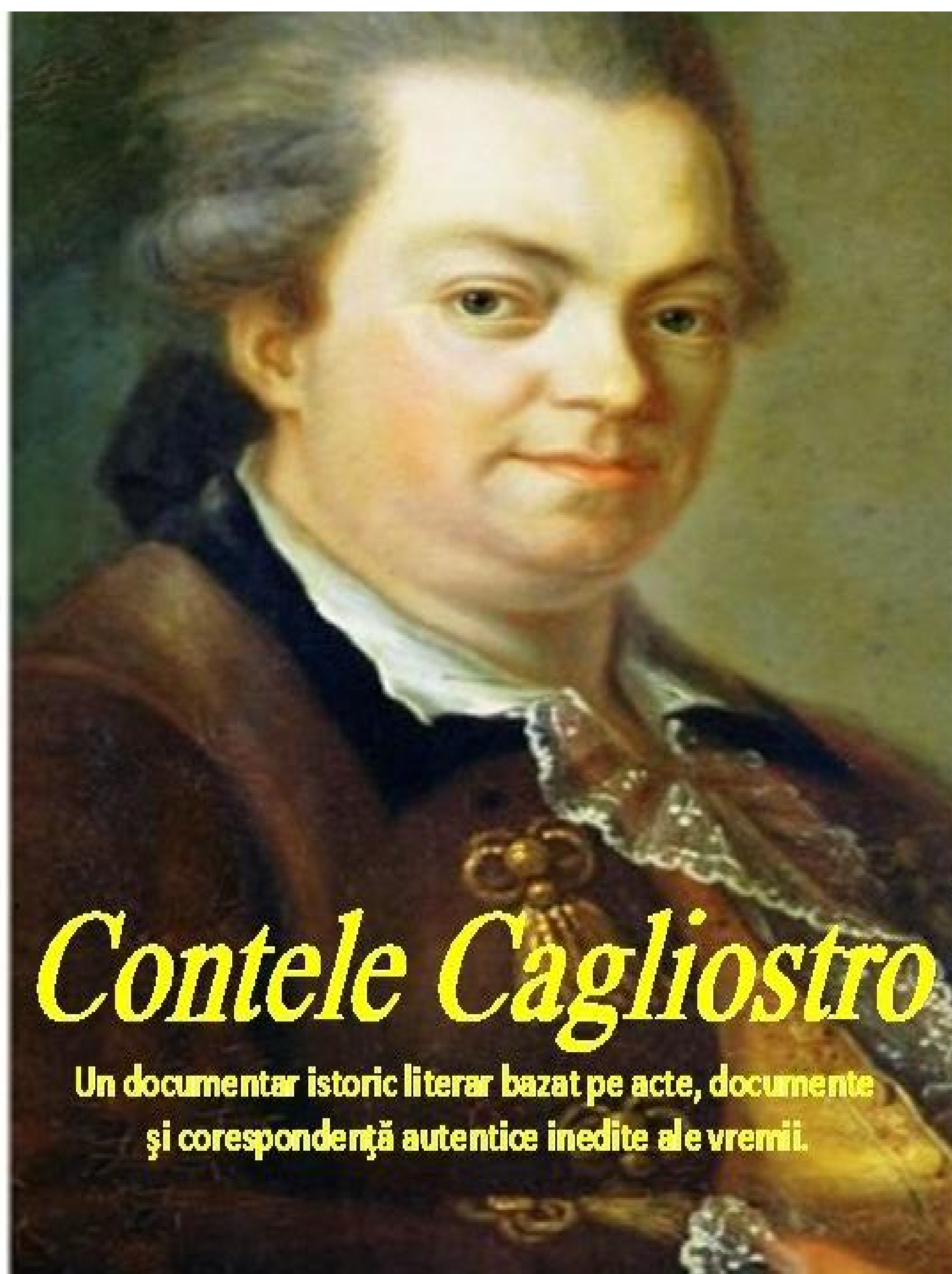

Cătălina Niţă
Contele Cagliostro
Le Comte Cagliostro
Editura Portal

CĂTĂLINA NIȚĂ

Editura Portal 2015

CĂTĂLINA NIȚĂ

LE COMTE CAGLIOSTRO
CONTELE CAGLIOSTRO

CĂTĂLINA NIȚĂ
CONTELE CAGLIOSTRO

DTP şi coperta: Mihai Băileşteanu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
NIŢĂ, CĂTĂLINA
Contele Cagliostro: Un documentar istoric literar bazat pe acte, documente şi corespondenţă autentice inedite ale vremii / Cătălina Niţă, – Craiova ; Portal 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-92581-2-5

133(450) Cagliostro, G.B.
929 Cagliostro, G.B.

Editura Portal
Strada Constantin Argetoianu Nr. 28, Craiova, România
Tel: 0729869275
E-mail: incredere.craiova@gmail.com

CĂTĂLINA NIŢĂ

Contele Cagliostro
Le Comte Cagliostro

Un documentar istoric literar bazat pe acte,
documente şi corespondenţă autentice inedite ale vremii

Un Documentaire Historique Littéraire basé sur les actes, documents et
correspondance authentiques inédites de l´époque

Editura Portal 2015

BUCUREȘTI 2008
LYON - SAINT GERMAIN LAVAL 2011
CONSTANTA 2015

DTP şi coperta: Loredana Rebegea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
NIŢĂ, CĂTĂLINA
Contele Cagliostro: Un documentar istoric literar bazat pe acte, documente şi corespondenţă autentice inedite ale vremii / Cătălina Niță, – Craiova ; Portal 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-92581-1-8

133(450) Cagliostro, G.B.
929 Cagliostro, G.B.

Editura Portal
Strada Constantin Argetoianu Nr. 28, Craiova, România
Tel: 0729869275
F-mail: incredere.craiova@gmail.com

CĂTĂLINA NIŢĂ

Contele Cagliostro

Un documentar istoric literar bazat pe acte, documente şi corespondenţă autentice inedite ale vremii

Editura Portal 2015

BUCUREȘTI 2008
LYON - SAINT GERMAIN LAVAL 2011
CONSTANTA 2015

L'Éditure Portal remercie **à Cătălina Niță,** partie beaucoup trop tôt, pour toujour d'entre nous, pour cet chef de œuvre littéraire-historique, et aussi, egalementemet, Mariana et Gic**ă** Ni**ță**, ceux qui ont continue le travail asiduue et laborieux de la femme-auteur.

Editura Portal îi mulțumește **CATALINEI NITA** plecată prematur dintre noi, pentru totdeauna, pentru aceasta capodoperă istorico-literară, precum și Marianei și lui Gică Niță care au continuat munca asiduă și laborioasă a autoarei.

Qui a été Le Comte Cagliostro? (Écrivain Nicoleta Ionescu: point de vue sur le livre et sur son femme-auteur.)

Suppose que vous ouvririez un livre commun d'histoire, ou tout simplement vous aborderiez l'Internet, vous apprendrez qu'il a été un farseur, un charlatan, un escroc, un faux alchimiste. Sur son vrai nom Giuseppe Balsamo, Le Comte Cagliostro a été marié avec une prostituée, Lorenza Feliciani, alias Serafina et qu'ils, accouplés ont commis innombrables escroqueries….

Mais, vraiment, les livres d'histoire, disent-t-ils la vérité? Est-ce que tout qu'ils on nous disent a-t-ils se passer en realité? Par hazard, il faut, que nous acceptions tout ceux qu'il est ecrit dans les manueles, dans l'Index comme quoi tout est la vérité absolute ? Vraiment? …

Cet vraiment? a détérminé Cătălina Niță desirer apprendre la verité….

"Il sera donc plus correct de présenter Cagliostro, tel comme il était dans sa vie quotidienne, tel comme il est resté dans la mémoire de ses contemporains, sans essayer de faire de lui ni le plus bas, mais ni le meilleuer de ce que l'humanité peut connaître" dit l'auteur. Et elle reusit avec une grande main de maître de garder/prezerver l'objectivite du chercheur qui met par-dessus tout prix éleve pour/sur la vérité histhorique.

Cet manuscrit est le rezultat d'une documentation concrete, commencé dans les biblioteques d'en Roumanie et asiduétement continué dans les biblioteques d'en Suisse et celles d'en France. Parce qu'elle a desiré de dire la verité… Et elle a commencé chercher cette verité par les témoinages authentiques de l'époque. Et elle a reusit…

Le rezultat est ce livre écrit pour les ésprits illuminés. Cătălina Niță a eu cet courage d'extracter d'en l'Index un personaje destiné **à** l'oublie et **à** la mesonge et l'a reabilité. Elle a montré qui a été le veritable Comte Cagliostro. Et elle l'a fait pas par le sujectivisme d'écrivain, ni par une effet de son imagination duquelle elle étais bien construite, mais par des documents et par des lettres authentiques. Elle a ramassé d'ici, elle a recueillié de la bas; elle a porté un géant travail de recherche. Puis, elle a posé, avec une grande arte, sa amprete personelle, pour l'ansamblaje des tous cets fragments disparés. Et, d'en son livre s'éleve un personaje ilumminé, mesianique.

Le livre „Le Conte Cagliostro" est unique dans la litterature de specialité... Tant par le courage de Cătălina Niță de faire sortir **à** la lumiere un personaj qu'il on desire pour toujour resté dans l'oublie, de montrer qui a été réellement dans l'histoire, et tant que par le talent litteraire extraordinare prouvé pendant l'écriture de ce livre qui est une enciclopedie des eveniments et de faits d'une grande chargement historique, religieuse et spirituelle.

D'autant plus que Cătălina Niță est semblable au personaje de son livre: elle est intuitive, elle est clairvoyante, elle est géniale, et le lecteur reste bouche bée, frappé d'étonnement en feuilletant cet livre en tant que de complexe, plein des semnifications, d'autant que d'accesiblle pour le lecteur. Le Documentair n'a pas rien de la rigidité d'une œuvre historique, ci, mais au contraire, elle s'adrese n'importe lequel lecteur assoiffé de connaître en detail la vérité concernant un personnage célébre et controversé de l'Histoire. La complexité même d'œuvre vienne par la simplicité d'un langage qui conquérit dés les premiers rangs de chaque file en introduissant sur place pleinement le lecteur dans l'atmosphère authentique d'un monde éteint, mais plein de parfum et de la magie.

L'Éditure PORTAL.

Cine a fost Contele Cagliostro? (Punct de vedere al scriitoarei Nicoleta Ionescu asupra cărții și autoarei ei.)

Dacă veti deschide o carte obișnuită de istorie, sau pur și simplu veți accesa internetul, veți afla că a fost un farsor, un șarlatan, un escroc, un aventurier, un fals alchimist. Pe numele adevărat Giuseppe Balsamo, Contele Cagliostro a fost căsătorit cu o prostituată, Lorenza Feliciani, zisă *„Serafina"* și împreună au comis nenumărate înșelătorii...

Dar oare cărțile de istorie spun adevărul? Oare tot ceea ce ni se spune s-a și întâmplat? Oare trebuie să acceptăm tot ceea ce este scris în manuale, în Indexuri, ca fiind un adevăr absolut? Oare?...

Acest oare? a determinat-o pe Cătălina Niță să dorească să afle adevărul...

„Va trebui deci să-l prezentăm în modul cel mai corect pe Cagliostro, așa cum era el în viața sa cotidiană, așa cum a rămas în memoria contemporanilor săi, fără a încerca să facem din el nici cel mai rău, dar nici cel mai bun din ceea ce umanitatea poate cunoaște", spune autoarea. Și ea reușește cu mare măiestrie să păstreze obiectivitatea cercetătorului care pune preț mai presus de orice pe adevărul istoric.

Acest manuscris este rezultatul unei documentari concrete, începută în bibliotecile din Romania și continuată asiduu în bibliotecile din Elvetia și din Franța. Pentru că ea a dorit să spună adevărul... Și a început să caute acest adevăr prin mărturii autentice din epocă. Și ea reușește...

Rezultatul este această carte scrisă pentru minți luminate. Cătălina Niță a avut acest curaj de a extrage din Index un personaj sortit uitării și minciunii și l-a reabilitat. Ea a arătat cine a fost Contele Cagliostro cu adevărat. Și a făcut-o nu prin subiectivismul de scriitor, nici printr-un efect al imaginației sale cu care era frumos construită, ci prin documente și scrisori autentice. A cules de aici, a cules de acolo, a dus o muncă uriașă de cercetare. Apoi și-a pus amprenta personală cu mare artă în îmbinarea tuturor acestor fragmente disparate. Și din cartea ei răzbate un personaj iluminat, mesianic.

Cartea „Contele Cagliostro" este unică în literatura de specialitate... Atât prin curajul Cătălinei Niță de a scoate în lumină un personaj care se dorea a rămâne pentru totdeauna fi în uitare, de a arăta cine a fost acesta cu adevărat în istorie, cât și prin talentul literar extraordinar de care dă dovadă în scriitura acestei cărți care este o enciclopedie de evenimente și fapte cu mare încărcătură istorică, religioasă și spirituală.

Mai mult decât atât, Cătălina Niță este asemenea personajului cărții sale: intuitivă, clarvăzătoare, genială, iar cititorul rămâne mut de uimire parcurgând această carte pe cât de complexă, de plină de semnificații, pe atât de accesibilă cititorului. Documentarul nu are nimic din rigiditatea unei opere istorice, ci dimpotrivă, se adresează oricărui lector însetat să cunoască cât mai mult din adevărul unui personaj important și controversat al istoriei. Complexitatea operei vine chiar din simplitatea unui limbaj care cucerește încă de la primele rânduri, introducând pe deplin cititorul în atmosfera autentică a unei lumi apuse, dar plină de parfum și magie.

Editura Portal.

Avant-propos

Malgré tous énormes insourmontables très divers obstacles et interdictions dont nous avons été confrontés, **nôtre affligée Promesse Solennelle paternelle** fait il y a trois ans d'après le subit décés de l'auteur**, d'éditér postume en édition bilingue française-roumaine le livre manuscrit certainement spécial, s'est accomplit.**

On ne saurait remercier cordialement à tous ceux-ci qui nous ont compris la situation dramatique, le tragique de la situation et nôtres démarches éditorials en nous accordant leurs inestimable appui moral et l'aide concret.

Et pour tous les éventuels lecteurs de ce livre essai documentaire littéraire-histhorique nous vous adressons la pieuxe prière qu'en feuilletand ces pages**, vous souveniez-vous toujours sur leurs auteur.**

Remembrance éternelle, nôtre fille, Cătălina Niţă!!!

Le 23 Mars 2014, Constanţa, Romanie,
les parents de Cătălina, Mariana et Gică Niţă.

Cuvânt- înainte

În pofida enormelor complexe greutăţi şi oprelişti de tot felul cu care ne-am confrutat, **îndureratul nostru Legământ părintesc făcut acum 3 ani** după subitul deces al Autoarei de **a-i publica postum în ediţie bilingvă franceză - română această carte cu totul specială, este împlinit.**

Mulţumim cordial cu recunoştinţă tuturor celor care ne-au înţeles situaţia tragică şi demersurile editoriale acordându-ne nepreţuitul lor sprijin moral şi ajutor concret.

Iar eventualilor cititori ai acestui eseu documentar literar-istoric le adresăm pioasa rugăminte ca lecturând aceste pagini, **să-şi amintească mereu de autorul lor**.

Eternă amintire, copile al nostru, Cătălina Niţă!!!

23 Martie 2014, Constanţa, România,
Părinţii Cătălinei, Mariana si Gică Niţă.

Au lieu de Préface

C'est moi, son pauvre malhereux père le héritier de ma fille qui a le devoir sacré de continuer ses manuscrits neterminés, ses projets brusquement coupés, de faire la traduction en roumaine et d'éditer l'un de ses livres.

Elle n'a pu terminé son travail conçu en langue française à cause d'un ***subit***, imprévu, mystérieux décès intervenu à l'âge de 34 ans.

Sur son livre ci-devant[1] ("Nita, Catalina, Bucarest: le comte de Cagliostro") le titre on paît qu'il est le titre écrit dans le rapport_annuel_2008 pdf /pg. 30, Bibliothèque Publique et Universitaire Ville de Neuchâtel, France.

C'est moi-même donc qui s'en est crispé de traduire au plus exact, au plus fidèle le sens et les nuances des lettres, des documents authentiques de l'époque reproduits par la passionnée naïve roumaine francophone Catalina Nita, de garder ansi pas altéré, leurs parfum archaïque original et originair.

Pour tous ceux-ci qu'ils auront l'occasion, la curiosité et surtuot la patience de parcourir les pages **de ce livre - laborieux essai** documentaire littéraire-histhorique nous vous'en prions respectueusement de retenir et de remarquer encore dés le début de la lecture, No Spelling Suggestions objective de l'auteur chercheur documentaliste pendant sa présentation pas deformé des positions antagoniques, d'une parte l'héros martyr du livre – Cagliostro – néantisé par les autorités de l'époque(le Gouvernement et l'Assemblée Française, autres autorités françaises, les autorités statales italiennes, l'Église catholique) et surtuot la Papalité et l'Inquisition de Rome, d'autre parte - qui en suite, le condamnera, *sans qu'il soit coupable*, à mort......

Gică Niţă, le père de Cătălina,
Le 01 Août 2013, Constanţa, Romanie.

[1] Sa presence documentaire est enregistré dans les Bibliothèques Européenes pendant 2007-2011. Par exemple: Ville de Neuchâtel – Bibliothèque et Musées 2008 –Fonds Isabelle de Charrière): [PDF] Bibliothèque publique et universitaire Adobe PDF Bibliothèque publique et universitaire Conseil de fondation Avec le changement de législature, le Conseil communal a nommé Mme Françoise Jeanneret,
bpun.unine.ch/pdf/rapport_annuel_2008.pdf/ **pg. 30: Bibliothèque publique et universitaire Ville de Neuchâtel – Bibliothèques et Musées 2008(Pg.30): Chercheurs ayant travaillé sur des fonds manuscrits ou anciens de la BPUN**

..

Fonds Isabelle de Charrière: Calame, Caroline (La Chaux-de-Fonds: Exposition Isabelle de Charrière à la Fondation des Moulins souterrains, Col-des-Roches); Cossy, Valérie (Lausanne: Conférence sur Isabelle de Charrière); Henry, Jacques (La Chaux-de-Fonds: Airs et Romances); **Nita, Catalina (Bucarest: Le comte Cagliostro).**

..

În loc de prefaţă

Am fost nevoit, forţat de tragicele împrejurări ce ne-au fost hărăzite nouă, părinţilor EI să trăim odată cu aflarea decesului bizar, subit intervenit în Franţa al UNICULUI NOSTRU COPIL, să continui munca începută de autoare, să traduc personal manuscrisul şi să redactez CARTEA EI[2] începută la Bucureşti în 2008 (şi terminată în ianuarie-februarie 2011 la Saint Germain Laval (Loire) France unde locuia),fără să fi apucat să şi fixeze numele definitiv al MANUSCRISULUI SĂU COCEPUT ÎN LIMBA FRANCEZĂ).

Eu, tatăl Cătălinei m-am încrâncenat a-l traduce cât mai fidel din franceza veche în care erau redactate şi reproduse cu fidelitate scrisori şi documentele autentice ale vremii, căutând a nu altera cumva sensurile, Esenţa şi nuanţele originare ale surselor documentare şi a păstra exact – ÎNTOCMAI - şi a conserva astfel parfumul arhaic - originar şi original - al textelor documentarului întocmit de pasionata naiv-francofonă româncă Cătălina Niţă.

Pentru cei ce vor avea, ocazia, bunăvoinţa, curiozitatea şi mai ales răbdarea de a parcurge paginile acestei cărţi – laborios eseu documentar istoric-literar - v-aş ruga respectuos a reţine şi a remarca încă de la începutul lecturii imparţialitatea autoarei cercetător-documentarist în redarea veridicităţii autentic nealterate a poziţiilor antagonice ale eroului-martir al cărţii - Cagliostro - pe de o parte, neantizat de autorităţile vremii (Guvernul şi Parlamentul Francez, alte autorităţi franceze, autorităţile statale italiene, Biserica catolică) şi mai ales Papalitatea şi Inchiziţia ROMEI - pe de cealaltă parte - care, în cele din urmă, îl vor şi condamna *nevinovat* la moarte ......

Gică Niţă, Tatăl Autoarei
01 august 2013, Constanţa, România.

[2] Prezenţa sa ca documentarist este înregistrată în bibliotecile europene pe care le frecventa sistematic în demersurile sale din perioada 2007-2011. De exemplu, în 2008 la Neuchâtel Franţa, Biblioteca Publică şi Universitară (« Ville de Neuchâtel – Bibliothèque et Musées 2008 –Fonds Isabelle de Charrière): [PDF] Bibliothèque publique et universitaire Adobe PDF Bibliothèque publique et universitaire Conseil de fondation Avec le changement de législature, le Conseil communal a nommé Mme Françoise Jeanneret, ***bpun.unine.ch/pdf/rapport_annuel_2008.pdf/*** **pg. 30: Bibliothèque publique et universitaire Ville de Neuchâtel – Bibliothèques et Musées 2008(Pg.30): Chercheurs ayant travaillé sur des fonds manuscrits ou anciens de la BPUN.**

..

Fonds Isabelle de Charrière: Calame, Caroline (La Chaux-de-Fonds: Exposition Isabelle de Charrière à la Fondation des Moulins souterrains, Col-des-Roches) ; Cossy, Valérie (Lausanne: Conférence sur Isabelle de Charrière); Henry, Jacques (La Chaux-de-Fonds: Airs et Romances); **Nita, Catalina (Bucarest: Le comte Cagliostro).**

..

Chapitre I

L'homme Cagliostro

« Qui je suis, je l'ignore, mais je sais ceci: que je guéris les malades, que j'éclaire ceux qui doutent, que je donne de l'argent aux malheureux.»
- Cagliostro.

Qui a été Cagliostro? C'est une question que les historiens n'ont pas cessées de se poser, mais qui reste toujours sans réponse. On a imaginé les explications les plus fantaisistes sur son origine et sa vie, qui ont fait que Cagliostro reste pour la majorité un des plus grands aventuriers et charlatans de l'Histoire.A l'autre extrême, il y a les occultistes qui font de lui un des plus grands magiciens du monde. Et cette vision lui a nuis peut-être plus que celle de la majorité. Throwbridge l'avait très bien compris: *«on a écrit sur Cagliostro plein de livres, mais la grande majorité a peu ou même aucune valeur. Les plus séduisants sont souvent ceux sur lesquelles on ne peut pas se baser. Les théosophes, les spiritistes, les occultistes ont été le plus inclinés à devenir ses partisans. Ils ont souvent des opinions extravagantes, voire ridicules.»*[3]

Il sera donc plus correct de présenter Cagliostro, tel comme il était dans sa vie quotidienne, tel comme il est resté dans la mémoire de ses contemporains, sans essayer de faire de lui ni le plus bas de ce que l'humanité peut connaître, ni le plus haut. Présentons-le dans toutes ses contradictions, qui viennent tant de sa complexe personnalité, que de la diversité humaine de ses contemporains. «*Il n'y a pas deux êtres qui pensent de même à son sujet»,* écrivait Clementino Vanetti qui l'a observé en 1787 à Roveretto.

«Le Comte n'est plus cette année ce qu'il a été l'année passée et il ne sera plus l'année prochaine ce qu'il est actuellement», disait Cagliostro,[4] car il parlait de lui même à la troisième personne. Son comportement était difficile, sinon impossible à anticiper, variant d'une personne à l'autre et même devant la même personne d'un moment à l'autre. Il se prenait toujours la liberté de se montrer comme il voulait sans se soucier trop des attentes, des obligations, en bravant les convenances de son époque, pour détruire tout image qu'on pouvait se forger de lui (et surtout la bonne image qu'on pouvait s'en faire).

Il a à faire avec des gens qui tiennent à l'étiquette ? Il se montre grossier, impoli. On s'obstine à le questionner sur son origine, une époque où les titres de noblesse sont essentiels ? Il cache obstinément le secret de sa naissance, et cela permet à ses ennemis de créer les fables les plus fantaisistes sur ce sujet. On se préoccupe trop des vêtements, de la coiffure? Il s'habile très simplement, il se montre voire négligent, mais en même temps il étale les plus resplendissants diamants, en contrariant les élégants de l'époque. Le voilà le Cagliostro du XVIII siècle, impossible à encadrer dans une catégorie.

[3] Throwbridge - Cagliostro, the splendour and misery of a master of magic.
[4] Straub à Jacob Sarasin, lettre no 5, 9 octobre 1782.

Capitolul I

Omul Cagliostro

« Pe mine însumi, cel care sunt, eu îl ignor, dar eu ştiu aceastea: să-i vindec pe bolnavi, să-i luminez, să-i liniştesc pe cei ce au îndoieli, să le dau bani celor săraci.»
- Cagliostro.

Cine a fost Cagliostro? Iată o întrebare pe care istoricii n-au încetat să şi-o pună, dar care rămâne întotdeauna fără răspunms. Au fost imaginate explicaţii din cele mai fanteziste asupra vieţii şi a originii sale, care au făcut ca în opinia publică, Cagliostro să rămână unul dintre cei mai mari aventurieri şi şarlatani ai Istoriei. În cealaltă extremă, se situează ocultiştii, care fac din el unul dintre cei mai mari magicieni din lume. Iar această viziune i-a dăunat poate mai mult decât majoritatea celorlalte. Throwbridge l-a înţeles foarte bine: *«s-a scris despre un Cagliostro plin de cărţi, instruit, învăţat, dar marea lor majoritate au o mică sau nici o valoare. Cele mai seducătoare sunt adesea acelea pe care nu te poţi baza, nu poţi pune bază. Teosofii, spiritiştii, ocultiştii au fost foarte înclinaţi să-i devină partizani. Aceştia au adesea opinii extravagante, chiar ridicole».*[5]

Va trebui deci să-l prezentăm în modul cel mai corect pe Cagliostro, aşa cum era el în viaţa sa cotidiană, aşa cum a rămas în memoria conteporanilor, fără a încerca să facem din el nici cel mai rău, dar nici cel mai bun din ceea ce umanitatea poate cunoaşte. Îl vom prezenta în toate contradicţiile sale, care provin, atât din complexa sa personalitate, cât şi din diversitatea umană a conteporanilor săi. *«Nu există două fiinţe care gândesc la fel despre acest subiect »* scria Clementino Vanetti care l-a întâlnit în 1787 la Roveretto

«Contele nu mai este în acest an cel care a fost anul trecut şi nici anul viitor el nu va mai fi cel care este astăzii» spunea Cagliostro,[6] deoarece vorbea despre sine la persoana a treia. Comportamentul său era dificil, dacă nu imposibil de anticipat, variind de la o persoană la alta şi chiar în faţa aceleiaşi persoane de la un moment la altul. Işi lua întotdeauna libertatea de a se prezenta aşa cum el dorea, fără a-şi face prea mari griji de atenţii, de obligaţii, bravând, sfidând, înfrutând convenienţele epocii sale, pentru a distruge toată imaginea care se putea face despre el(dar mai ales imaginea bună care s-ar fi putut face despre el).

Se comporta el ca un individ care ţinea cont de etichetă? Se arăta grosolan, nepoliticos ? Se încăpăţâna să nu răspundă chestionărilor sau întrebărilor despre originea sa într-o epocă în care titlurile nobiliare sunt esenţiale? Îşi ascundea cu obstinaţie secretul originii sale, ceea ce permitea inamicilor săi să creeze fabulaţii dintre cele mai fanteziste în legatură cu acest subiect. Era el preocupat peste măsură de îmbrăcăminte, de coafură, de tunsoare? El se îmbrăca foarte simplu, se arăta ca şi cum ar fi neglijent, dar în acelaşi timp îşi etala cele mai strălucitoare diamante, contrariind astfel pe eleganţii epocii sale. Iată-l pe Cagliostro secolului al XVIII-lea, imposibil a putea fi încadrat într-o categorie anume.

[5] Throwbridge - Cagliostro, "*Splendoarea şi mizeria maeştrilor magicieni" ("The splendour and misery of a master of magic")*, Chapman and Hall, London, 1910, p. 197.
[6] Straub către Jacob Sarasin, scrisoarea nr. 5, 9 octombrie 1782.

Comme Protée[7] il change de forme dès qu'on essaye de le saisir.*«Je deviens celui que je désire,* disait Cagliostro. *«Participant consciemment à l'Être absolu, je règle mon action selon le milieu qui m'entoure. Mon nom est celui de ma fonction et je le choisis, ainsi que ma fonction, parce que je suis libre.*[8]*»*.

Physionomie

« Nous nous forgeons un idéal et nous nous fâchons ensuite vivement si le beau et le bien sont autre que nous les avons conçus. Marist le physionomiste ne reconnaîtrait pas le Christ s'il se promenait avec lui.»

- Sarasin sur Cagliostro.[9]

Qui pourra mieux faire le portrait de quelqu'un qu'un physionomiste? Et il y a eu un des plus célèbres autour de Cagliostro: - Lavater[10]. Ses connaissances lui ont permis de distinguer des signes uniques dans les traits de visage de Cagliostro. Il en a été interpellé, mais il est resté bloqué dans son propre système, qui ne pouvait pas lui expliquer le comportement contradictoire et déroutant de Cagliostro.

« *Cagliostro est une nature tout d'une pièce,* écrit Lavater,[11] *originale, pleine de sève, mais trop souvent rebutante par sa trivialité. Ne le prenez pas pour un philosophe! C'est plutôt un alchimiste féru d'arcanes, un astrologue infatué à la manière de Paracelse. A cela près, peu ou point de défauts. Un bloc de solidité compacte; un monument dont la masse formidable s'impose à l'attention. L'ayant vu et entendu un quart d'heure, j'admets sans discussion tous les témoignages qui jadis m'étonnais si fort, malgré les minutieux détails dont Mme de Recke avait pris soin de les étayer Cet homme si éloigné du charlatan vulgaire pêche néanmoins par un certain charlatanismeil se moque de moi, quand il invoque ses obligations médicales pour éluder mes questions.*[12] *Autre chose encore me déroute: pour un enchanteur, il manque vraiment par trop d'attirance, de séduction physique ou sentimentale. Il n'a rien d'un enjôleur. Et néanmoins, Cagliostro dépasse le commun des hommes de cent coudées.C'est le monolithe géant à l'ombre duquel végète une humble agglomération de cabanes. Quel dommage que ces être incomparables manquent a tel point d'urbanité ! Les uns vous éclaboussent, les autres vous écrasent.»*

[7] Protée : le premier né dans la théogonie grecque (du grecque *protogonos* = le primordial ou l'aîné). Il a le don de la prophétie. Comme il ne ment jamais, pour s'échapper aux questions incessantes des autres, il change de forme à volonté. D'ici l'adjectif *proté,* qui signifie changeant, versatile, adaptable, mais aussi multilatéral (Leonardo da Vinci était caractérisé comme un esprit proté). Il est lié à l'eau, à l'océan, à l'humide primaire, support de la vie. Homère en parle dans l'Odyssée comme habitant l'île de Pharos (où se trouvait le célèbre phare d'Alexandrie) et souvent il est appelé Protée d'Egypte ou roi d'Egypte. C'est le même qui apparaît en rêve à la mère d'Apollonius de Tyane pour lui annoncer la naissance d'un fils. A sa question: *« A qui donnerai-je naissance?»*, il lui répond : *«A moi». «Et qui es tu?»* demande-t elle: *« Je suis Protée, le vieillard de la mer».*

[8] Discours devant le parlement français à la fin de l'affaire du collier, mai 1786.

[9] Lettre de Jacob Sarasin à Lavater, 1793.

[10] Johann Caspar Lavater (1741-1801), théologien et écrivain Suisse, auteur de *«Fragments de la Physiognomonie»* et *«L'art de système les hommes par le physionomie»*. Suite à des observations réalisées pendant plusieurs années, il est le premier en Occident à élaborer un système de signes morphologiques, permettant de connaître le caractère d'un individu à partir des traits du visage. C'est Cagliostro qui a demandé la traduction en français de ses ouvrages.

[11] Lettre de Lavater à Goethe

[12] Si cela peut être qualifié comme charlatanisme…

Ca şi Protée[13] el schimbă forma imediat ce încearcă a o sesiza *«Eu devin cel care am ales să fiu, cel care doresc să devin »* spunea Cagliostro. « *Participant în mod conştient al Fiinţei absolute, eu îmi reglez acţiunea potrivit cu mediul/cercul care mă înconjoară. Numele meu este cel al funcţiei mele şi îl aleg, precum funcţia mea, pentru că eu sunt liber, sunt independent.»*[14]

Fizionomia

« Noi ne făurim un ideal şi o facem apoi cu vioiciune dacă frumosul şi binele sunt altfel decât noi le-am conceput. Marist fizionomistul n-ar recunoaşte dacă Cristos s-ar fi plimbat împreună cu el.»

- Sarasin despre Cagliostro.[15]

Cine ar putea face mai bine portretul cuiva decât un fizionist? Şi a existat unul dintre celebrii astfel de autori în preajma lui Cagliostro: - Lavater.[16] Cunoştinţele sale i-au permis să distingă semnele unice din trăsăturile feţei lui Cagliostro. El le-a şi interpretat dar a rămas blocat în propriul său sistem, care nu-şi putea explica comportamentul contradictoriu şi derutant al lui Cagliostro.

«Cagliostro este o natură cu structura constituită dintr-o singură piesă, scria Lavater,[17] *originală, plină de sevă, dar prea adesea respingătoare prin trivialitatea sa. Nu-l luaţi ca atare, nu-l consideraţi ca fiind un filozof! Este mai degrabă un alchimist ferecat în mistere, un astrolog infatuat în maniera lui Pracelsus. Afară de, puţinele sau nici un defect al său. Un bloc de soliditate compactă; un monument a cărui masă formidabilă se impune atenţiei. Privindu-l şi ascultându-l un sfert de oră, admiţând fără a discuta mărturiile care altădată mă mirau foarte tare, în ciuda minuţioaselor detalii pe care D-na de Recke avea grijă să le etaleze. Acest individ atât de diferit de un şarlatan vulgar greşeşte, păcătuieşte cu toate acestea printr-un anumit şarlatanism: îşi bate loc de mine, când invocă obligaţiile sale medicale pentru a eluda întrebările mele.*[18] *Alt lucru însă, încă mă derută: pentru un vrăjitor, pentru o persoană care seduce, îi lipseşte într-adevăr prin prea multă atracţie, seducţie fizică şi sentimentală. El nu are nimic din cele ale unui seducător. Şi totuşi, Cagliostro depăşeşte măsura comunului uman cu sute de coţi. Este monolitul uriaş la umbra căruia vegetează o umilă aglomeraţie de colibe. Ce păcat că aceste fiinţe incomparabile nu reuşesc,*

[13] Protector(Protée): primul născut în teogonia greacă (din grecescul *protogonos* = primordial sau în vârstă, vechi, antic). El are darul profeţiei. Cum el nu minte niciodată, pentru a se eschiva neîncetatelor întrebări ale celorlalţi, el schimbă forma după dorinţă, după bunul său plac. De aici adjectivul protector*,* care semnifică schimbător, versatil, adaptabil, dar, la fel, şi multilateral (Leonardo da Vinci era caracterizat ca un spirit protector). El este legat de apă, de ocean, de umiditatea primordială, suportul vieţii. Homer vorbeşte despre acesta în Odiseia ca locuind pe insula Pharos (unde se găsea celebrul far din Alexandria) şi mai ales el era numit Protector al Egiptului sau regele Egiptului. El este acelaşi care apăruse în vis mamei lui Apollonius din Tyane pentru a-i anunţa ei naşterea unui fiu. La întrebarea sa: *« Cui îi voi da eu naştere?»*, el i-a răspuns ei: *«Mie». «Dar cine eşti tu?»* întrebă ea:*« Eu sunt Protectorul(Protée), bătrânul mării»*.

[14] Discurs ţinut în Parlementul francez la sfârşitul afacerii colierului, mai 1786

[15] Scrisoare a lui Jacob Sarasin către Lavater, 1793.

[16] Johann Caspar Lavater (1741-1801), teolog şi scriitor Elveţian, autorul *« Fragmentelor Fizionomoniei» şi « Arta sistemului cunoaşterii oamenilor prin fizionomie » («Fragments de la Physiognomonie»* et *«L'art de système les hommes par le physionomie.»)* Datorită observaţiilor sale realizate pe parcursul mai multor ani, el este primul în Occident care elaborează un sistem al semnelor morfologice, permiţând cunoaşterea caracterului unui individ uman plecând de la trăsăturile feţei. Cagliostro este cel care a cerut traducerea în franceză a acestei lucrări.

[17] Scrisoare a lui Lavater adresată lui Goethe.

[18] Dacă acesta poate fi calificat ca fiind şarlatanism ...

D'autres, moins férus en physionomie que Lavater, avouaient qu'il leur était impossible de tracer son portrait: *«Les traits de son visage étaient réguliers,* écrit la marquise de Créqui[19] qui l'a vu en 1785 à Paris*, sa peau vermeille et ses dents superbes. Je ne vous parlerai pas de sa physionomie, car il en avait douze ou quinze à sa disposition.»*

Jean Benjamin LaBorde[20] qui a connu Cagliostro en 1781 à Strasbourg, parle de lui comme un *« homme singulier, étonnant, admirable par sa conduite et ses vastes connaissances, petit,*[21] *gros, d'une figure qui annonce l'esprit et exprime le génie.»*

«Cagliostro avait une physionomie très agréable, dit Vanetti qui l'a observé à Roveretto. *« Il était de taille moyenne, la tête forte et très gras. Et bien qu'il fut gros, il marchait avec agilité, voltigeant de ci de là dans une chambre sans vouloir demeurer en place. Son teint était frais, ses cheveux noirs, les yeux profonds et brillants de vie.»*

Beugnot qui l'a rencontré lors d'un dîner en 1785 à Paris le décrit ainsi *: «Cagliostro était d'une taille médiocre, assez gros, avait le teint olive, le cou fort court, le visage rond, orné de deux gros yeux à fleur de tête, et d'un nez ouvert et retroussé.»*

«Après avoir franchi le couloir et la petite cour intérieure, écrit Blessig qui l'a visité à Strasbourg, *on monte les quelques marche d'un escalier et pénètre dans une grande chambre demi salon et à demi vestibule où on trouve adossé à la cheminé un homme de taille moyenne, vif, les cheveux noirs rejetés en arrière.*»

Le baron de Gleichen[22] qui l'a connu en 1781 à Strasbourg lui fait un portrait similaire: *«Cagliostro était petit, mais il avait une fort belle tête ; elle aurait pu servir de modèle pour représenter la figure d'un poète inspiré. Il est vrai que son ton, ses gestes et ses manières étaient celles d'un charlatan plein de jactance, de prétentions et d'impertinence. Au demeurant, sa conversation ordinaire était agréable et instructive, ses procédés nobles et charitables et ses traitements curatifs jamais malheureux et quelquefois admirables.»*

[19] Renée-Caroline-Victoire de Froullay de Tessé, Marquise de Créquy (1714 -1803). Son salon était célèbre à Paris comme un lieu de rencontre de la bonne société et des intellectuels. Ses Souvenirs ont été rédigés au début du XIX siècle par Maurice Cousin de Courchamps, d'après les notes laissées par la marquise. En ce qui concerne Cagliostro, il est à remarquer qu'on trouve des détails qui ne pouvaient être connus qu'après 1795, les Souvenirs ont été beaucoup influencées par l'image de charlatan forgée par le ministre français de Breteuil et l'Inquisition. D'ailleurs, Breteuil était très proche parent de la marquise, en 1802 elle lui a laissé par testament son château de Montflaux.

[20] Jean Benjamin Laborde (1743-1794). Compositeur et auteur français. Fils d'un riche financier, il étudie la musique avec Rameau. Il devient en 1762 premier valet de chambre et confident de Louis XV. Par suite, il est nommé fermier général et gouverneur du château de Louvre. Il a composé une trentaine d'opéras et a mis en musique de chansons de Voltaire, dont il était ami. Passionné par la géographie, il dessine des cartes pour le dauphin, le futur Louis XVI. Dans un de ces ouvrages il propose une solution pour élargir la communication entre le Pacifique et l'Atlantique, projet qui semble être l'ancêtre de l'actuel canal de Panama. Franc-maçon zélé, il fait partie de plusieurs loges. Il devient membre du Suprême Conseil de l'Ordre égyptien de Cagliostro à Paris, en tant que Grand Inspecteur. Il meurt guillotiné en juillet 1794, après avoir hâté son procès, donc sa condamnation à mort, cinq jours avant la fin de la Terreur.

[21] « Cinq pieds un pouce» (1,55 m) - note le policier Bernard dans le Courrier de l'Europe.

[22] Charles-Henri, baron de Gleichen (1733 -1807). Il commence très jeune une carrière diplomatique) la cour du margrave de Bayreuth, dont il devient ministre à Paris, grâce à la protection du secrétaire d'état de Louis XV, le duc de Choiseul. Il est membre de la loge maçonnique des Philaletes les amis réunis et des Elus Cohen de Louis Claude de Saint Martin. Souvenirs, Paris, 1868, page 135.

greşesc fiind lipsite în aşa măsură de politeţe! Unii te împroaşcă cu noroi, alţii te strivesc, te zdrobesc.»

Alţii, mai puţin închistaţi în fizionomie decât Lavater, recunosc şi mărturisesc că le este imposibil să-i facă portretul: *«Trăsăturile feţei sale sunt regulate,* scria marchiza de Créqui[23] care l-a văzut în 1785 în Paris, *pielea sa rumenă şi dinţii săi superbi. Nu vă voi vorbi despre fizionomia sa, căci el avea 12 sau 14 la dispoziţie.»*

Jean Benjamin Laborde[24] care l-a cunoscut pe Cagliostro în1781 la Strasbourg, vorbeşte despre el ca despre un *«om singuratic, uluitor, admirabil prin conduita sa şi vastele sale cunoştinţe, mic de statură,*[25] *gras cu o mimă ce anunţa spirit, pedant, om de talent şi exprimă geniul.»*

«Cagliostro avea o fizionomie foarte agreabilă, spune Vanetti care l-a remarcat la Roveretto. *«Era de talie mijlocie, capul robust şi foarte unsuros. Şi în ciuda faptului că era mare, se deplasa cu agilitate, alergând de ici-colo prin cameră fără a voi să stea într-un loc, tenul său era proaspăt, părul negru, ochii profunzi, pătrunzători şi sclipitori strălucind de viaţă.»*

Beugnot, care l-a întâlnit înaintea prânzului în 1785 la Paris îl descrie astfel: *«Cagliostro era de o talie mediocră, destul de mare, avea tenul măsliniu, gâtul foarte scurt, faţa rotundă, ornată de doi ochi mari bolboşiţi şi un nas deschis, cârn.»*

Baronul Gleichen[26] care l-a cunoscut în 1781 la Strasbourg i-a făcut un portret similar: *«Cagliostro era mic de statură, dar avea un cap foarte frumos; ar fi putut fi folosit ca model pentru a reprezenta un poet inspirat. Este adevărat că tonul său, gesturile şi manierele erau cele ale unui şarlatan plin de infumurare îngâmfare, fanfaronadă, pretenţii şi de impertinenţă. La urma urmelor, conversaţia sa obişnuită era agreabilă şi instructivă, procedeele sale nobile şi caritabile iar tratamentele curative niciodată dăunătoare şi câteodată admirabile.»*

[23] Renée-Caroline-Victoire de Froullay de Tessé, Marchiza de Créquy Créquy (1714-1803). Salonul sau era celebru în Paris ca loc de întâlnire al înaltei societăţi şi al intelectualităţii. Amintirile sale au fost redactate la începutul secolului al XIX-lea de către Maurice, vărul lui de Courchamps, după notele lăsate de marchiză. Referitor la Cagliostro, este de remarcat faptul că se găsesc aici detalii care nu au putut fi cunoscute decât după 1795, amintirile au fost mult influenţate de imaginea şarlatanului forjată de către ministru francez de Breteuil şi de Inchiziţie. De altfel, Breteuil era rudă foarte apropiată a machizei, în 1802 ea lăsându-i acestuia prin testament castelul său de Montflaux.

[24] Jean Benjamin Laborde (1743-1794). Compozitor şi autor francez. Fiul unui bogat finanţist, el studiase muzica cu Rameau. Devine în 1762 primul valet de camera şi confidentul lui Louis al XV-lea. Prin urmare, el este numit fermier general şi guvernator al castelului din Louvre. A compus în jur de 30 de opere şi a pus pe note cântecele lui Voltaire, al cărui prieten era. Pasionat de geografie, el întocmeşte hărţi pentru principele moştenitor, viitorul Louis al XVI-lea. într-una dintre operele sale el propune o soluţie pentru lărgirea comunicării dintre Pacific şi Atlantic, proiect ce pare a fi strămoşul actualului canal de Panama. Franc-mason zelos, el face parte din numeroase loje. Devine membru al Consiliului Suprem al Ordinului egiptean al lui Cagliostro din Paris, chiar Mare(Inalt) Inspector. Moare ghilotinat în iulie 1794, după ce a grăbit procesul său, deci condamnarea sa la moarte, 5 zile înaitea sfârşitului Terorii.

[25] « 5 picioare un pouce» (veche unitate de lungime = 1,55 m) - nota poliţistul Bernard în ziarul Curierul Europei.

[26] Charles-Henri, baron de Gleichen(1733 - 1807). El începe de foarte tânăr o carieră diplomatică la curtea margrafului de Bayreuth, al cărui ministru devine la Paris, graţie protecţiei secretarului de stat al lui Louis al XV-lea, ducele de Choiseul. Este membru al logei masonice a Filaletienilor « Amicii reuniţi şi Aleşii Cohen lui Louis Claude din Saint Martin ». (« les Amis réunis et des Elus Cohen de Louis Claude de Saint Martin »). Amintiri, Paris, 1868, pagina 135.

La marquise de Rochejaquelin[27] le rencontre quand elle avait 14 ans pendant un voyage qu'elle fait en Suisse avec ses parents et en garde de Cagliostro le souvenir suivant: *«Comme nous arrivions à Brientz, il y avait un monde énorme à la promenade; on nous dit que beaucoup de personnes se rendaient dans cette petite ville pour consulter Cagliostro. Il y demeurait depuis quelque temps, et tous les habitants avaient pour lui un enthousiasme et une confiance sans bornes; les malades s'y rendaient en foule. Mon père ne l'avait jamais vu, il eut la curiosité de connaître cet homme qui venait de faire tant de bruit; trois ou quatre de nos compagnons de voyage voulurent l'accompagner; il fut décidé qu'ils iraient huit heures du matin, et que notre caravane attendrait leur retour pour se remettre en marche. Je fis des instances si vives à mon père, qu'il consentit à m'emmener.*

Nous arrivons chez Cagliostro, mon père demande qu'on lui annonce des Français, le domestique répond qu'il n'en reçoit jamais aucun. «Dites-lui, reprend mon père, que je suis très proche parent de Mme de Brivazac.» Celle-ci avait reçu pendant plusieurs mois, à Bordeaux, Cagliostro et sa femme; il lui avait tourné la tète, elle le croyait le plus habile et le plus vertueux des homes (c'était avant l'affaire du collier).

Le domestique sortit et revint très vite nous dire de monter. A peine sommes-nous entrés dans un salon assez petit, Cagliostro arrive, escorté de deux hommes, dont l'un était le ministre protestant; ils paraissaient remplis d'admiration et de joie. Cagliostro nous reçut avec politesse. Il était assez petit, gros, noir, avec une belle figure. Je fus très étonnée de ce que, entièrement habillé et comme tout le monde, il n'avait point de cravate, le colde de sa chemise était renversé, garni de mousseline, comme aux enfants de ce temps-là. On commençait à peine les révérences et les compliments, que sa femme entra et s'empara de moi, à mon grand regret, car je ne pus rien entendre de ce que disait son mari. Mme Cagliostro n'était pas très jeune, mais sa figure assez jolie, était douce et aimable; elle était fort petite, un peu grasse, très blanche. Elle était très bien coiffée, avait un chapeau à plumes, des boucles d'oreilles, une robe de mousseline sur un dessous rose, une quantité de garnitures; sa toilette n'eût pas ètè ridicule après diner, mais à huit heres du matin, elle elle l'était à l'excès.[28] *Je n'avais pas encore quinze ans, elle me traita suivant mon âge, et fut du reste charmante. Elle me parla du lac de Brientz, des promenades, de musique, me força d'essayer un clavecin qui était là tout ouvert au bout de quelques minutes, j'enrageais. Comme nous nous retirions, j'entendis seulement cette singulière phrase, que je n'oublierai jamais. «Soyez sûr, monsieur le marquis, que le comte de Cagliostro tâchera toujours de se rendre utile à vos ordres.»*

Des yeux de feu qui lisent au fond des âmes…

> « Il avait surtout un regard d'une profondeur presque surnaturelle; je ne saurais jamais rendre l'expression de ses yeux: c'était en même temps de la flamme et de la glace.»
> - La baronne d'Oberkirch sur Cagliostro.

Mais c'est surtout son regard qui marquait ceux qui le rencontraient. Le suisse Burkli parle de *«son œil perçant de faucon»,* La Borde de *«ses yeux de feu qui lisent au fond de âmes»*, Langmasser de *«son regard fascinant». «On n'a jamais vu des yeux comme les siens»,*ajoute la

[27] Mémoires de Marie-Louise Victoire de Donnisan, marquise de la Rochejaquelein, publiées sur son manuscrit autographe par son petit fils, Bourlouton, Paris, 1889.
[28] On observe que la marquise se préoccupe surtout des aspects vestimentaires.

Marchiza de Rochejaquelin[29] îl întâlneşte când ea avea 14 ani în timpul unei călătorii pe care ea a făcut-o în Elveţia împreună cu părinţii săi şi-i păstrează lui Cagliostro următoarea amintire*: «Cum noi am ajuns la Brientz, o mulţime de oameni se aflau la plimbare; ni se spune că multe persoane veneau în acest mic oraşel pentru a fi consultate de Cagliostro. Ei rămâneau să locuiască aici câtva timp, şi toţi locuitorii aveau pentru el un entuziasm şi o încredere fără limite; bolnavii săi veneau aici grămadă. Tatăl meu nu-l văzuse niciodată, el a avut curizitatea să-l cunoască pe acest om care făcea atât zgomot; trei sau patru dintre tovarăşii noştri de călătorie au voit să-l însoţească; s-a decis să se plece la ora opt dimineaţa, iar caravana noastră să le aştepte întoarcerea pentru a se repune în mişcare. A trebuit să fac intervenţii stăruitoare pe lângă tatăl meu pentru a consimţi să mă ia şi pe mine cu ei .,*

Noi am ajuns la Cagliostro; tatăl meu a cerut să-i fie anunţată sosirea unor francezi, valetul răspunde că el nu a primit niciodată nici un francez. Spune-i, reia tatăl meu, că eu sunt o rudă foarte apropiată a părinţilor d-nei de Brivazac». Aceasta îi primise pentru câteva luni, pe Cagliostro şi soţia sa la Bordeaux; el a făcut-o să se îndrăgostească de el, ea crezându-l a fi cel mai abil şi cel mai virtuos dintre oameni (era înaintea afacerii colierului).

Valetul a ieşit şi reveni imediat poftindu-ne să urcăm. De-abia intraţi într-un salon destul de mic, Cagliostro soseşte însoţit de doi bărbaţi, dintre care unul era ministrul protestant; ei păreau copleşiţi de admiraţie şi de bucurie. Cagliostro ne-a primit cu politeţe. El era destul de mic, gras, brunet, cu o frumoasă mimă. Am fost foarte surprinsă că el, îmbrăcat în întregime la fel ca toată lumea, nu avea cravată, gulerul cămăşii sale era întors, garnisit cu muselină, asemănător cu cele ale copiilor epocii acelor timpuri. Abia începute mulţumirile şi complimentele, că soţia sa intră şi puse stăpânire pe mine, spre marele meu regret, că nu puteam auzi nimic din ce spunea soţul său. D-na Cagliostro nu era foarte tânără dar figura sa destul de drăguţă era plăcută şi iubitoare; era tare mică, un pic grasă, foarte albă. Era foarte frumos coafată, purta o pălărie cu pene, cercei la urechi, o rochie de muselină peste un désu rosé, o cantitate de podoabe în garnituri-asortimete complete; toaleta sa nu putea fi ridicolă după cină, dar la orele opt dimineaţa era o excentricitate.[30] Eu nu aveam încă 15 ani împliniţi, ea mă trata potrivit vârstei mele, şi în rest a fost încântătoare. Mi-a povestit despre lacul de Brientz, despre promenade, despre muzică, m-a forţat chiar să încerc un clavecin, care se găsea acolo deschis, înfuriindu-mă cu asta câteva minute. Cum noi eram într-un loc retras, eu am auzit doar numai acestă singulară frază, pe care n-o voi uita niciodată:» «Fiţi sigur, domnule marchiz, contele de Cagliostro îşi va da totdeauna silinţa de a fi totdeauna la dispoziţia dumnevoastră.»

Ochii de foc care citesc până în stăfundurile sufletului ...

« Avea, mai cu seamă o privire aproape supranaturală; eu nu voi putea niciodată să redau întocmai expresia ochilor săi; erau în acelaşi timp şi flacără şi gheaţă.»
- Baronul d'Oberkirch despre Cagliostro.

Dar mai ales, deosebită este privirea sa care marca pe cei care-i întâlnea. Elveţianul Burkli vorbeşte despre *«ochiul său pătrunzător de şoim».* La Borde de *«ochii săi de foc care pătrund în*

[29] Memoriile Mariei-Louisa Victoire de Donnisan, marchiză de la Rochejaquelein, publicate în manuscrisul său autograf de fiul său cel mic, Bourlouton, Paris, 1889.
[30] Se observă că marchiza se preocupă mai ales de aspectele vestimentare.

marquise de Créqui.

C'est ce regard pénétrant qui impressionna tant la baronne d'Oberkirch à Strasbourg. Elle note dans ses Mémoires sa rencontre avec Cagliostro en 1781 chez le cardinal de Rohan:[31] *«Une conversation intéressante commença alors; j'y prenais un vrai plaisir: le cardinal était fort instruit et fort aimable. Elle fut interrompu tout à coup par un huissier qui, ouvrant les deux battants de la porte, annonça: 'Son excellence M. le comte de Cagliostro'. Je tournai promptement la tête. J'avais entendu parler de cet aventurier depuis mon arrivée à Strasbourg, mais je ne l'avais pas encore rencontré. Je restai stupéfaite de le voir entrer ainsi chez l'évêque, de l'entendre annoncer avec cette pompe et plus stupéfaite encore de l'accueil qu'il reçut.*

Il n'était pas absolument beau, mais jamais physionomie plus remarquable ne s'était offerte à mon observation. Il avait surtout un regard d'une profondeur presque surnaturelle ; je ne saurais jamais rendre l'expression de ses yeux : c'était en même temps de la flamme et de la glace; il attirait et il repoussait ; il faisait peur et il inspirait une curiosité insurmontable.

On tracerait de lui deux portraits différents, ressemblants tous les deux et aussi dissemblables que possible. Il portait à sa chemise, aux chaînes de ses montres, à ses doigts des diamants d'une grosseur et d'une eau admirables: si ce n'était pas du strass cela valait la rançon d'un roi. Il prétendait les fabriquer lui-même.

A peine le cardinal l'aperçut-il, qu'il courut au devant de lui et pendant qu'il saluait à la porte, il lui dit quelques mots que je ne cherchai pas à entendre. Tous les deux revinrent vers nous ; je m'étais levée en même temps que l'évêque ; mais je m'hâtai de me rasseoir, ne voulant pas laisser croire à cet aventurier que je lui accordais quelque attention. Je fus bientôt contrainte à m'en occuper, néanmoins et j'avoue en toute humilité, aujourd'hui, que j'eus pas à m'en repentir, ayant toujours beaucoup aimé l'extraordinaire.

Son éminence trouva le moyen, au bout de cinq minutes et quelque résistance que j'y fisse, ainsi que M. d'Oberkirch, de nous mettre en conversation directe; elle eut le tact de ne pas me nommer. sans quoi je serais partie sur-le-champ, mais elle le mêla dans nos propos et nous dans les siens; il fallut bien se répondre. Cagliostro ne cessait de me regarder; mon mari me fit signe de partir; je ne vis pas ce signe, mais je sentis ce regard entrant dans mon sein comme une vrille, je ne trouve pas d'autre expression. Tout à coup il interrompit M. de Rohan, lequel, par parenthèse, s'en pâmait de joie et me dit brusquement:

- Madame, vous n'avez pas de mère, vous avez à peine connu la votre et vous avez une fille. Vous êtes la seule fille de votre famille et vous n'aurez pas d'autre enfant que celle que vous avez déjà.

Je regardai autour de moi, si surprise ; que je ne suis pas revenue encore d'une telle audace s'adressant à une femme de ma qualité. Je crus qu'il parlait à une autre et je ne répondis pas.

- Répondez, Madame, reprit le cardinal d'un air suppliant.

-Monseigneur, Madame d'Oberkirch ne répond qu'à ceux qu'elle a l'honneur de connaître sur pareilles matières, répliqua mon mari d'un ton presque impertinent ; je craignis qu'il manquât de respect à l'évêque.

[31] Louis René Edouard de Rohan-Guéméné (1734-1803), prince de Rohan, cardinal et archevêque de Strasbourg, Grand Aumônier de France depuis 1777.

*adâncurile sufletelor».*Langmasser de *«privirea sa fascinantă». «Nu s-au mai văzut niciodată asemenea ochi ca ai săi»,* adaugă marchiza de Créqui.

*«*Este acea privire penetrantă care a impresinat-o atât pe baroneasa d'Oberkirch la Stasbourg. Ea notează în Memoriile sale întâlnirea sa cu de Cagliostro în 1781 la cardinalul de Rohan:[32] *«O conversaţie interesantă a început atunci: de care am căpătat o adevărată plăcere: cardinalul era foarte instruit şi foarte amabil. Discuţia a fost întreruptă brusc de un uşier, care deschizând cele două părţi ale uşii batante anunţă:'Excelenţa sa D-l. conte Cagliostro'. Am întors promp capul. Auzisem vorbindu-se despre acest aventurier încă de la sosirea mea la Strasbourg, dar nu-l întâlnisem încă. Am rămas stupefiată văzându-l intrând astfel la episcop, auzind că este anunţat cu atâta pompă şi mai stupefiat încă de primirea care i se acorda.*

El nu era în mod absolut o frumuseţe desăvârşită, dar niciodată o fizionomie mai remarcabilă n-a fost oferită observaţiilor mele. Avea mai degrabă o privire aproape supranaturală. Nu voi putea niciodată să redau expresia ochilor săi: era în acelaşi timp şi flacără şi gheaţă; atrăgea şi respingea; făcea să-ţi fie frică şi inspira o curiozitate insurmontabilă.

Lui Cagliostro i s-au făcut două portrete diferite, asemănându-se între ele şi în acelaşi timp diferind între ele pe cât este posibil. El purta la cămaşăa sa, lanţurile ceasurilor sale, pe degete diamantele de o mărime şi de o culoare admirabile: dacă acestea nu erau strasuri/imitaţii, ele valorau preţul de răscumpărare al unui rege. El pretindea că şi le-a fabricat singur.

De-abia ce cardinalul îl zări, că el alergă în faţa lui şi în timp ce îl saluta din uşă i-a adresat câteva cuvinte pe care eu nu am încercat a le înţelege. Amândoi s-au întors spre noi; eu mă ridicasem în acelaşi timp cu episcopul; dar m-am grăbit să mă aşez la loc pentru a nu da impresia acestui aventurier că i-aş acorda vreo atenţie. Am fost imediat constrânsă să mă preocup de asta. Cu toate acestea, astăzi mărturisesc cu toată umilinţa, fără a mă căi că am iubit întotdeauna extraordinarul.

Eminenţa Sa a făcut, astfel încât , după vreo cinci minute, de rezistenţă ce i-am opus D-lui. d'Oberkirch, să ne pună în conversaţie directă; a avut tactul necesar de a nu mă numi, altfel eu aș fi plecat imediat, dar l-a amestecat în conversația vorba noastră, şi pe noi în cea a lor; a trebuit neapărat să răspundem. Cagliostro nu înceta să mă privească; soţul meu mi-a făcut semn să plecăm; eu nu am văzut acest semn, dar am simţit acea privire intrând în sânii mei ca un burghiu, nu găsesc acum altă expresie. Dintr-o dată el îl întrerupse pe D.-l de Rohan, care, în paranteză fie spus, leşina de bucurie şi mi-a zis subit, tăios:

- D-nă, dumneavoastră nu aveţi mamă, de abia aţi cunoscut-o şi aveţi deja o fiică. Sunteţi singura fiică a familiei dumneavoastră şi nu veţi avea alt copil decât pe cea pe care o aveţi deja.

Am privit în jurul meu, şi surpriză; că nu-mi pot reveni încă dintr-o asemenea obrăznicie adresată unei doamne de rangul meu. Am crezut că el se adresa alteia şi nu i-am răspuns.

- Răspundeţi, Doamnă, reluă cardinalul pe un ton rugător.

- Domnule, Doamna d'Oberkirch nu răspunde decât celor pe care a avut onoarea să-i cunoască în chestiuni egal-reciproce asemănătoare, replică soţul meu pe un ton aproape impertinent; mi-era teamă că-i lipsea respectul faţă de episcop.

[32] Louis René Edouard de Rohan-Guéméné (1734-1803), prinţ de Rohan, cardinal şi arhiepiscop de Strasbourg, Mare Preot(Aumônier) al Bisericii france din 1777.

Il se leva et salua d'un air hautain; j'en fis de même. Le cardinal, embarrassé, accoutumé à trouver partout des courtisans ne sut quelle contenance tenir. Cependant il s'approcha de M. d'Oberkirch (Cagliostro me regardait toujours) et lui adressa quelques mots d'une si excessive prévenance qu'il n'y eut pas moyen de s'y montrer rebelle.

- M. de Cagliostro est un savant qu'il ne faut pas traiter comme un homme ordinaire, ajouta-t-il ; demeurez quelques instants, mon cher baron : permettez à madame d'Oberkirch de répondre, il n'y a là ni péché, ni inconvenance, je vous le promets etd'ailleurs n'ai-je pas des absolutions toutes prêtes pour les cas réservés?

- Je n'ai pas l'honneur d'être de vos ouailles, monseigneur, interrompit M. d'Oberkirch avec un reste de mauvaise humeur.

- Je ne le sais que trop, monsieur, et j'en suis marri ; vous ferriez honneur à notre Eglise. Madame la baronne, dites-nous si M. de Cagliostro s'est trompé, dites-nous-le, je vous en supplie.

- Il ne s'est point trompé dans ce qui concerne le passé, répliquai-je, entraînée par la vérité.

- Et je ne me trompe pas davantage en ce qui concerne l'avenir, répondit-il d'une voix si cuivrée qu'elle retentissait comme une trompette voilée de crêpe.»

Apparences

On a tant parlé des vêtements extravagants de Cagliostro, on l'a imaginé souvent porter une robe de magicien, décoré de symboles cabalistiques ou des costumes de foire. Contrairement à tout cela, ses contemporains le décrivent habillé de manière simple, voire trop simple.
«Il avait beaucoup de simplicité et de naturel dans sa toilette » dit Burkli. Un de ces détracteurs, Mozinsky,[33] qui l'a connu en Pologne en 1781 écrit: *« Cagliostro affectait une simplicité extraordinaire dans ses vêtements.». « Ses vêtements étaient propres, sans luxe »* note aussi Vanetti *six ans plus tard. « Il est assez négligé dans le port de ses cheveux et de ses habits, mais sans rien d'inconvenant »,* écrit Borowsky. Bode[34] va plus loin en appréciant qu'*«il affectait une négligence qui touchait souvent au cynisme»*, tandis que Burkli s'écrie indigné : *«recevoir ainsi de gens de*va plus loin en appréciant qu'*«il affectait une négligence qui touchait souvent au cynisme»*, tandis que Burkli s'écrie indigné : *«recevoir ainsi de gens de qualité, sans avoir les cheveux poudrés?»*

Par contre, à Paris, en 1785, il se présente à un dîner plus richement habillé. Beugnot qui l'y voit, est choqué par sa coiffure, qui à l'époque était quelque chose d'inédit, mais qui deviendra très à la mode après la Révolution*: « Cagliostro, par calcul aussi, avait monté tout son extérieur au rôle d'un charlatan. Sa coiffure était nouvelle en France; il avait les cheveux partagés en plusieurs petites cadenettes et qui venait se réunir derrière la tête, et se retroussaient dans la forme de ce qu'on appelait alors un catogan. Il portait ce jour-là un habit à la française gris de fer, galonné en or, une veste écarlate brodée en large point d'Espagne, une culotte rouge, l'épée engagée dans les basques de l'habit, et un chapeau bordé, avec un plume blanche; cette dernière parure était, au qualité, sans avoir les cheveux poudrés?» costume par des manchettes de dentelle, plusieurs*

[33] Auteur d'un pamphlet « Cagliostro démasqué à Varsovie.».
[34] Johann Joachim Bode, *Ein paar Tropflein aus dem Brunnen der Wahrheit ausgegossen vor de, neun Thaumaturgen Cagliostro, Frankfurt, 1781.*

Soţul meu se ridică şi salută cu aer trufaş, semeţ, de superioritate; eu am făcut la fel. Cardinalul, pus în încurcătură, deprins să găsească pretutindeni şi oriunde curtenitor, nu a ştiut ce poziţie să ia, nici de partea căruia să se arate. Totuşi, între timp s-a apropiat de Doamna d'Oberkirch (Cagliostro mă privea mereu) şi i-a adresat câteva cuvinte de o aşa expresivă prevenţie încât nu a mai fost necesar vreun alt mijloc de se arăta răzvrătit.

- D-l. Cagliostro este un savant care nu se cade să fie tratat precum un om de rând, a adăugat el; rămâneţi vă rog pe loc câteva momente, dragul meu baron: permiteţi-i Doamnei d'Oberkirch să răspundă, nu va fi nici un păcat, nici vreo incovenienţă, vă promit, şi de altfel, nu am eu iertate şi privirea admiratorilor pentru cazuri şi situaţiile rezervate?

- Eu nu am avut onoarea de a fi enoriaşul Domnie Voastre, domnule, l-a întrerupt D.-l d'Oberkirch cu un rest de rea dispoziţie.

- Eu ştiu doar atât, că e prea mult, domnule, sunt supărat din cauza asta; dumneavoastră să faceţi onoare Bisericii noastre. Doamnă baron, spuneţi-ne dacă D-.l Cagliostro s-a înşelat, spuneţi-ne, vă rog stăruitor.

- El nu s-a înşelat deloc în ceea ce priveşte trecutul, replicai eu, captivată de adevăr.

- Iar eu nu mă înşel mai mult în privinţa viitorului, răspunse el cu o voce atât de plină, cu timbru de aramă încât răsună ca o trompetă acoperită de crep.»

Aparenţe

S-a vorbit atât de mult despre îmbrăcămintea extravangantă a lui Cagliostro, s-a imaginat adesea o haină de magician, decorată cu simboluri cabalistice sau costume de bâlci. In contradicţie cu toate acestea, contemporanii săi îl descriu îmbrăcat simplu, chiar foarte simplu.
«Avea multă simplicitate şi naturaleţe în toaletele sale» spune Burkli. Unul dintre detractorii săi, Mozinsky,[35] care l-a cunoscut în Polonia în 1781 scrie: *«Cagliostro afecta o simplicitate extraordinară îmbrăcămintei sale». «Îmbrăcămintea sa era curată, lipsită de lux»* notează de asemenea Vanetti şase ani mai târziu. «*El este destul de neglijent în portul părului şi al hainelor, dar fără a-i incoveni cu ceva»* scrie Borowsky. Bode[36] merge mai departe apreciind că *«el afecta o neglijenţă care atingea cel mai adesea cinismul»*, în timp ce Burkli redacta indignat: *«primea astfel persoane de calitate, fără a avea părul pudrat?»*

Dimpotrivă, la Paris, în 1785, el se prezenta la cină prea bogat îmbrăcat. Beugnot care-l vedea acolo, este şocat de coafura sa, care în epocă era ceva inedit, dar care va deveni foarte la modă după Revoluţie: *«Cagliostro, calcula astfel, pentru a arăta tot exteriorul său în rolul unui şarlatan. Coafura sa era o noutate în Franţa; el avea părul despărţit în mai multe mici şuviţe şi care se reuneau în spatele capului, şi se întorceau în forma care atunci se numea un catogan. El purta în acea zi o haină culoarea cenuşiu de fier «à la française gris de fer» cu galoane bătute în aur, o vestă stocajie brodată în puncte largi spaniole, un pantalon roşu, spadă imobilizătă în pulpana îmbrăcămintei şi o pălărie bordată, cu o pană albă; această din urmă podoabă era, în rest, modă impusă de negustorii de leacuri, de doctorii, de şarlatanii, de aranjeorii de danturi şi de alţi artişti medicali care-şi etalau si perorau cu emfază drogurile în plină stradă, în văzul tuturor. Dar Cagliostro releva aceste costume cu manşete şi dantelă, cu câteva inele şi paftale, catarame, cercei*

[35] Autor al unui pamflet « Cagliostro demascat la Varsovia ».
[36] Johann Joachim Bode, *Ein paar Tropflein aus dem Brunnen der Wahrheit ausgegossen vor de, neun Thaumaturgen Cagliostro, Frankfurt, 1781.*

bagues de prix, et des boucles de souliers, à la vérité d'un vieux dessin, mais assez brillantes pour qu'on les crût de diamants fins.»

On trouver assez souvent cette qualification de charlatan, qui n'avait Pourtant pas à l'époque le sens pejoration aujourd'hui. Ce mot était employé pour designer les vendeurs ambulants qui, dans le places publiques, présentait avec emphase[37] leurs produits. C'était surtout des vendeurs de drogues qui n'était pas des apothicaires ou des médecins reconnus par la Faculté, mais qui faisait leur métier et se distinguait des autres par des chapeaux bordés de plumes blanches.

Après avoir tant critiqué sa manière de s'habiller, ses contemporains montrait leur étonnement devant d'autres d'habitudes de vie de Cagliostro. On notait surtout qu'il *«mange fort peu, presque toujours de pâtes d'Italie, ne se couche jamais et ne dorme qu'environ deux ou trois heures assis sur un fauteuil.»*[38] On l'accuse de faire cela pour attirer l'attention par des extravagances. Mais ces soi-disantes extravagances restent les mêmes six ans plus tard à Roveretto où Vanetti observe le même style de vie: *«Quant à lui, il prenait peu de nourriture, ne se couchait pas dans un lit, mais dormait sur un fauteuil, appuyé sur un oreiller.»*

S'il dormait peu, c'est parce qu'après avoir travaillé toute le journée pour consulter des malades, il dédiait ses soirées à ses amis et ses disciples et les nuits il se retirait dans son laboratoire pour préparer des remèdes tout seul ou avec des proches comme Sarasin, Carbonnieres ou Rey de Morande.

S'il mangeait peu, il n'en était pas de même pour les gens qui entrait dans sa maison. Car, tant à Strasbourg qu'à Paris, on dit qu'il tenait table ouverte. En fait, Cagliostro avait l'habitude de parler avec ses proches pendant des repas. Et il ne mangeait pas toujours si peu.

Sophie la Roche[39] qui le voit à Londres, en 1786 décrit un de ces repas: *«Notre menu était moitié anglais, moitié italien. Au lieu de la soupe dont on a été servi, Cagliostro a pris une quantité considérable de macaroni. Après, nous avons eu de l'agneau, du cabillaud frais, des légumes à l'étuve, du veau rôti, des pommes de terre au jus, de la salade et un entremets. Lord George Gordon avait devant lui une assiette de cresson qu'il mangeait cru avec du sel. Après le désert Cagliostro prend du moka qu'il aime beaucoup. Après le désert Cagliostro prend du moka qu'il aime beaucoup.».*

Il aimait boire du vin, du café et du chocolat chaud, et surtout il fumait beaucoup la*.»*pipe. Ramond de Carbonnieres[40] écrit : *«M. le Comte trouva très bon le petit tabac en paquet que vous m'avez donné. Malheureusement j'avais encore un peu. Je voudrais donc qu'il en eut une douzaine de paquets. »* Plus tard, pendant sa détention à Rome, une des premières choses qu'il demanda par son avocat a été *«d'avoir la permission d'utiliser la pipe, parce qu'il est habitué.»*

Dans sa prison, à San Leo, il gardera les mêmes habitudes et bouleversa souvent ses geôliers par des jeûnes assidus. Le gouverneur de la forteresse, le Comte Sempronio Semproni informait son supérieur, le cardinal Doria, des moindres détails. Début mai 1791 il se plaignait que Cagliostro

[37] C'est justement l'étymologie du mot, de l'italien *chiarlare* = parler avec emphase.
[38] La Borde.
[39] Sophie in London being the diary of Sophie la Roche.
[40] Carbonnieres à Sarasin, 11 février 1785, no 18

şi verigi pentru încălţări, adevărat, ceat-i drept, copia unui desen vechi, dar aşa de strălucitoare că ţi se păreau a fi diamante fine veritabile.»

Se va regăsi cel mai adesea această caracterizare de şarlatan, care n-avea totuşi, în epocă sensul peiorativ de astăzi. Acest cuvânt a fost înlocuit pentru a desemna vânzătorii ambulanţi, care în pieţe publice, prezentau cu emfază[41] produsele lor. Erau mai degrabă vînzători de droguri care nu erau spiţeri sau medici recunoscuţi de către Facultatea de Medicină, dar care îşi făceau meseria şi se distingeau şi se deosebeau ceilalţi prin pălăriile lor bordate cu pene albe.

După ce au critic atât maniera sa de a se îmbrăca, contemporanii săi arăta mirarea lor faţă de alte obiceiuri de viaţă ale lui Cagliostro. Se nota mai cu seamă că *«el mănâncă foarte puţin, aproape zilnic paste italieneşti , nu se culcă niciodată în pat şi că nu doarme decât în jur de 2 sau 3 ore aşezat într-un fotoliu.*[42]*»* Era acuzat că proceda aşa pentru a atrage atenţia prin extravaganţe.
Însă aceste aşa-zise extravaganţe ale sale rămân aceleaşi 6 ani mai târziu la Roveretto unde Vanetti observă acelaşi stil de viaţă: *«Cât despre el, mânca puţin, nu se culca în pat, însă dormea într-un fotoliu sprijit pe o pernă.»*

Dacă el dormea puţin, este din cauză că după ce consulta toată ziua pacienţii, el dedica serile sale prietenilor şi discipolilor şi noaptea se retrăgea în laboratorul său pentru a prepara remedii singur sau împreună cu apropriaţi cum erau Sarrasin, Carbonnieres sau Rey de Morande.

Dacă mânca puţin, asta nu însemna acelaşi lucru pentru cei care intrau în casa sa. Căci, atât la Strasbourg cât şi la Paris, se spune că el ţinea mereu masa întinsă. De fapt, Cagliostro avea obiceiul de a vorbi, de a discuta cu apropiaţii săi în timp ce lua masa. Iar el nu mânca întotdeauna aşa de puţin.

Sophie la Roche[43] care l-a văzut când l-a vizitat la Londra, în 1786 descrie o astfel de masă:
«Meniul nostru era, pe jumătate englezesc, pe jumătate italienesc. În locul supei care trebuia să ne fie servită, Cagliostro a luat o cantitate considerabilă de macaroane. Apoi noi am avut miel, carne de morun proaspătă, legume înăbuşite în etuvă, friptură din carne de vită, zeamă de cartofi (cartofi în sos), salată şi un alt fel, ceva dulce înainte de desertul propriu-zis. Lordul George Gordon avea în faţa sa o farfurie cu creson (untişor de grădină) pe care-l mânca crud cu sare. După desert Cagliostro bea cafea Moka pe care o iubea foarte mult.»

Îi plăcea să bea vin, cafea şi ciocolată caldă, şi mai ales el fuma mult din pipă. Ramond de Carbonnieres[44] scrie: *«D.-l. Conte găsea ca fiind foarte bun tutunul în pachete mici pe care mi l-aţi adus cadou. Din nefericire mai aveam doar foarte puţin. Voiam deci să am o duzină de pachete.»* Mai târziu, în timpul întemniţării sale la Roma, unul dintre primele lucruri pe care le cerea prin avocatul său era *«să-i fie permis să fumeze pipă, pentru că este obişnuit cu ea.»*

[41] Este chiar etimologia cuvântului, de la italienescul *chiarlare* = a vorbi cu emfază.
[42] La Borde.
[43] *«Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia», tradus în engleză sub titlul «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche. Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933».* [(Sophie in London being the diary of Sophie v. la Roche.) *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»*].
[44] Carbonnieres către Sarasin, 11 februarie 1785, nr. 18.

mange beaucoup et est trop prétentieux en ce qui concerne les repas:

«Il veut qu'on lui cuisine séparément et est difficile à contenter. Il aime les repas en grande quantité et bien assaisonnés, comme je lui ai procuré jusqu'à présent. Je reste pour le moment à huit écus par mois, ci compris son chocolat journalier, le vin, le tabac et le linge qu'il veut changer chaque jour. »[45] Mais plus tard, en octobre 1791, il s'inquiète parce Cagliostro refuse de manger et craint qu'il n'essaie de se tuer par la famine:[46] *«Depuis plus de vingt jours il jeûne rigoureusement. Au début, il ne jeûnait que le mercredi et le vendredi, mais en présent il ne mange que du pain et du vin, et fait don de son repas aux familles des soldats, même si je lui ai préparé comme il aime des macaronis de Naples, bien assaisonnés avec du beurre et du fromage.»*

Ses ressources

«Assez riche pour pouvoir parcourir le cercle des bienfaisance que je m'étais tracé; j'ai su conserver mon indépendance, en donnant toujours et en ne recevant jamais.»

- Cagliostro.

Comme on peut voir ci-dessus, on espionnait les moindres détails de sa vie. Le prêtre Trovazzi note dans son journal[47] qu'à Trento: *« Cagliostro change chaque jour de linge et paye pour laver ses chemises dix sous chaque. On lui apporte à manger de l'auberge de l'Europe pour environ 4 florins par jour. Il paye pour son logement 40 florins à Signor Trentini.»*

On essayait surtout d'estimer ses revenus, de connaître ses sources et ses dépenses. On disait qu'à Paris il dépensait 100 000 livres[48] par an, trois fois plus qu'à Strasbourg. D'où tirait-il son argent, on se demandait. Faisait-il de l'or ? Ou bien, utilisait-il d'autres moyens plus terrestres ?

On a imaginé toute sorte d'explications: ils circulaient des bruits qui disaient qu'il vendait les services de sa femme qui était très belle[49] ou qu'il avait assassiné le fils d'un riche prince asiatique et s'était emparé de son argent.

« Sa manière d'être et d'exister était faite pour piquer la curiosité, écrit l'abée Georgel, *aussi était-ce là son but. On ne lui connaissait aucune espèce de ressources, aucune lettre de crédit, et néanmoins il vivait la plus grande aisance; répandant des bienfaits sur la classe indigente, sans faire une seule démarche pour se procurer la faveur des grands. S'il était recherché par eux, il s'élevait à une hauteur qu'on avait beaucoup de peine à atteindre, et si alors il daignait s'abaisser pour les accueillir, on regardait cet accueil comme une grâce, dont on était flatté.»*

45 Lettre de Sempronio Semproni au cardinal Doria, 31 mai 1791

46 Lettre de Sempronio Semproni au cardinal Zelada, 4 octobre 1791

47 Journal de Trovazzi, 9 mars 1789.

48 Equivalent de 600 000 francs. – en euro ???

49 On a dit d'elle qu'en Russie a été la maîtresse du favori de Catherine II Potemkine, en France qu'elle a été la maîtresse du cardinal de Rohan, etc. C'était pourtant une pratique fréquente dans la haute société de l'époque qui l'en accusait. Le prince de Montbarey reproche à sa femme dans ses mémoires qu'elle manquait trop *« d'aptitude pour l'intrigue* » à cause de son éducation dans un couvent où les moines ne lui ont pas appris *« ce qu'elles mêmes ignoraient* » et que cela l'empêchait d'avancer en position à la cour.

În închisoare, la San Leo, el îşi va pastra aceleaşi obiceiuri cu care-şi impresiona mai ales gardienii prin abstinenţa de a fuma pipa. Guvernatorul fortăreţei, contele Sempronio Semproni îşi informa superiorul, cardinalul Doria, în cele mai mici amănunte. Pe la începutul lunii mai 1791, el reclama pe Cagliostro că mănâncă mult şi este prea pretenţios în privinţa hranei: *«El vrea să i se gătească hrana separat şi este dificil a-l mulţumi. El doreşte masă îmbelşugată şi bine asortată, aşa cum i-am procurat până în prezent. Îmi rămân pe moment până la 8 écus pe lună, înţelegând prin asta ciocolata zilnică, vinul, tutunul şi lenjeria pe care o vrea schimbată în fiecare zi.»*[50] Însă, mai târziu, în octombrie 1791, el se nelinişteşte pentru că de Cagliostro refuză să mai mănânce şi se teme că el încearcă să se omoare prin înfometare:[51] *« De mai bine de 20 de zile el se abţine de la mâncare în mod riguros. La început, el nu se abţinea decât miercurea şi vinerea, dar în prezent el nu mănâncă decât pâine şi vin, dă mâncarea sa familiilor soldaţilor, chiar dacă i-am preparat (gătit) cum vrea el macaroanele de Napoli, bine asortate cu unt şi brânză.»*

Resursele/ Veniturile sale, mijloacele de trai

«Suficient de bogat pentru a putea parcurge cercul binefacerilor pe care mi l-am trasat; eu am ştiut să-mi conserv independenţa, dăruind întotdeauna şi neprimind niciodată .»
- Cagliostro.

Cum se poate vedea mai sus, se spiona viaţa sa în cele mai amănunţite detalii. Preotul Trovazzi notează în jurnalul său[52] că la Trento: *«Cagliostro schimbă în fiecare zi lenjeria şi plăteşte pentru spălat 10 sous(monedă de aramă valorând 5 bani, a 20-a parte dintr-un franc) de fiecare cămaşă. I se aduce mâncarea, zilnic de apoximativ 4 florinţi, de la hanul Europa. El plăteşte pentru locuit 40 florinţi Domnului Trentini.»*

Se încerca mai ales estimarea veniturilor sale, cunoaşterea surselor şi a cheltuielilor sale. Se spunea că la Paris el cheltuia 100 000 livres[53] pe an, de trei ori mai mult decât la Stasbourg. Toată lumea se întreba de unde îşi trăgea el banii pe care-i cheltuia. Fabrica el aur? Sau mai degrabă el se folosea de alte mjijloace mai pământene?

S-au imaginat tot felul de explicaţii: circulau zvonuri că el vindea serviciile nevestei sale care era foarte frumoasă[54] sau că el asasinase pe fiul unui prinţ asiatic foarte bogat şi se îmbogăţise cu banii şi averea acestuia.

« Maniera sa de a fi şi de a exista era creată pentru a trezi curiozitatea, scria abatele Georgel, *la fel era şi scopul său. Nu i s-au cunoscut nici un fel de resurse, nici o scrisoare de credit, şi totuşi el trăia în cea mai mare largheţe; răspândind binefaceri asupra clasei nevoiaşe, fără a face vreo diligenţă pentru a-şi asigura favorurile mai marilor zilei. Iar dacă el era căutat de*

50 Scrisoarea lui Sempronio Semproni către cardinalul Doria, 31 mai 1791.
51 Scrisoarea lui Sempronio Semproni către cardinalul Zelada, 4 octombrie 1791.
52 Journal de Trovazzi, 9 martie 1789.
53 Echivalentul a 600 000 de franci. – în euro ???
54 Se vorbea despre ea că în Rusia a fost metresa favoritului Catherinei a II-a Potemkin, în Franţa că ea a fost metresa cardinalului de Rohan, etc. Aceasta era, totuşi, o practică frecventă în înalta societate a epocii prin care era acuzată. Prinţul de Montbarey reproşa soţiei sale în memoriile sale că ea era prea lipsită *«de aptitudine, înclinaţie pentru intrigă »* din cauza educaţiei primite într-o mânăstire (pension ţinut de călugăriţe) unde călugăriţele nu au învăţat-o « *ceea ce ele înseăle ignorau*» şi că aceasta o împideca să avanseze în poziţia sa de faţă de curte.

Blessig le décrit de même: *«C'est un homme très intelligent et très sympathique, gai, sobre, actif, se sentant quelqu'un, s'affirmant bien lui-même, et causant pour cette raison, avec les grands et avec les princes comme un homme qui peut leur faire du bien et n'attend rien d'eux.»*

Même ses détracteurs sont étonnés. Le polonais Mozynski, l'auteur d'un virulent pamphlet contre lui, l'observe: *« Il agit à l'encontre de tous les intrigants, ayant presque l'air de chercher à s'aliéner les gens qui lui seraient le plus utiles*». Dans un autre pamphlet,[55] l'auteur écrit: *«Ce qui frappe le plus dans ses manières c'est une fierté sans pareille et une manque absolu de tout ce que nous appelons usages du monde et éducation.»* En fait les usages mondains et l'éducation voulaient que s'il est invité par un personnage important qui voulait se l'afficher dans son salon comme une curiosité il devait accepter. Mais Cagliostro refuse. Il refuse au début au cardinal de Rohan,il refuse au ministre Vergennes, il refuse le frère du roi au comte d'Artois, etc.

«J'ai porté la délicatesse jusqu'à refuser les bienfaits des Souverains, écrit Cagliostro.[56]*« Les riches ont eu gratuitement mes remèdes et mes conseils. Les pauvres ont reçu de moi des remèdes et de l'argent. Je n'ai jamais contracté de dettes; mes mœurs sont pures, austères même, j'ose le dire. Quand un homme est assez riche, assez grand pour avoir pu dédaigner, toute sa vie, les bienfaits des Souverains, et pour avoir refusé constamment des dons que le commun des hommes peut recevoir sans s'avilir, il ne flétrit pas, en un moment, la gloire d'une vie sans reproche;il ne descend pas tout à coup de la magnificence d'un Prince à des actions déshonorantes, où l'homme ne peut être conduit que par un excès d'inconduite et de dissipation.»*

Non seulement il dédaignait les faveur s des grands de l'époque, mais il avait l'habitude, lorsqu'on lui faisait un cadeau qu'il ne pouvait pas refuser sans offenser, de faire en échange un cadeau de double valeur. Il en existe de nombreux témoignages, à part ses déclarations: «*Lorsque j'étais à Strasbourg, j'avais une pomme de canne très curieuse, contenant une montre à répétition, entourée de diamants; j'en fis cadeau au Prince, il voulut m'offrir quelques autres bijoux en échange; mais je les refusai, ayant toujours eu plus de plaisir à donner qu'à recevoir*.»

Louis Spach raconte que*: « le duc de Choiseul voulant faire accepter à Cagliostro une tabatière garnie de diamants ne put y parvenir qu'en recevant par change une boite d'un plus grand prix. »*

Grimm[57] note un autre épisode de ce genre passé à Paris : *« Il en est une qui avait imaginé de lui présenter vingt-cinq louis, en le suppliant de les distribuer à ses pauvres de Strasbourg; il ne les refusa point, mais la veille de son départ il fut la voir et en la remerciant de la confiance qu'elle lui avait témoignée, il exigea qu'elle en reçût à son tour cinquante pour en faire des aumônes aux indigents de sa paroisse, qu'il n'avait pas eu le temps de connaître. C'est un fait dont nous ne pouvons pas douter.»*

[55] Bode, Ein paar tropflein .
[56] Cagliostro, Mémoire.
[57] Mémoires historiques, littéraires et anecdotiques tirés de la correspondance philosophique et critique adressée au Duc de Saxe Gotha depuis 1770 jusqu'en 1790 par le baron de Grimm et par Diderot, formant un tableau piquant de la bonne société de Paris sous les règnes de Louis XV et Louis XVI, tome II, Londres, 1814, pages 263.

aceştia, el se ridica la înălţimea pentru care avea destule îndoieli şi îngrijorări că o va putea cu greu atinge. Si atunci el avea bunăvoinţa de a se apleca să le culeagă, să le primească considerând această întâmpinare ca pe o favoare de care era flatat.»

Blessig îl descrie la fel: «*Este un om foarte inteligent şi foarte simpatic, vesel, sobru, activ, simţitor faţă de ceilalţi din jurul său afirmându-se prin asta pe el însuşi, şi gureş pentru acest motiv, în faţa mai marilor zilei şi a prinţilor ca fiind un om folositor lor fără a aştepta ceva de la ei.»*

Însăşi detractorii săi erau uimiţi. Polonezul Mozynski, autorul unui virulent pamflet împotriva sa, observa: *«Este vorba de a contrazice pe toţi intriganţii, având aproape aerul de a căuta alianţe cu indivizi care să-i devină lui folositori».* Într-un alt pamflet,[58] autorul scrie: *«Ceea ce frapează cel mai mult la manierele sale este o mândrie (îndrăzneală, măreţie, nobleţe) fără de asemănare şi o lipsă absolută a tot ceea ce noi numim a şti să te porţi în societate şi educaţie*.» Într-adevăr regulile bunei cuviinţe şi educaţia impun, cer ca atunci când eşti invitat la o persoană importantă care vrea să te afişeze în salonul său ca pe o curiozitate trebuie să accepţi.» Însă Cagliostro refuza. El refuză mai întâi pe cardinalul de Rohan, el refuză pe ministrul Vergennes, el refuză pe fratele regelui, contele d'Artois, etc.

«Am mers cu delicateţea până la a-i refuza Suveranului binefaerile sale, scrie Cagliostro.[59] *«Bogaţii au avut gratuit leacurile şi sfaturile mele. Săracii, cei nevoiaşi au primit de la mine leacuri şi bani. Eu nu am avut niciodată contractate datorii; moravurile mele sunt pure, austere chiar, încerc să spun. Atunci când un om este atat de bogat, aşa de mare pentru a dispreţui, în toată viaţa sa, favorurile Suveranilor, şi a putea refuza în mod constant darurile pe care un om obişnuit le poate primi fără a se înjosi şi a degrada într-o clipită, gloria unei vieţi fără reproş; el nu decade dintr-o dată de la mărinimia unui Prinţ la acţiuni dezonorante, unde omul nu poate fi condus decât printr-un exces de neconduită şi risipă, de cheltuială nechibzuită, de neatenţie...*

Nu numai dispreţuind favorurile mai marilor epocii, dar ei au obiceiul, atunci când li se face un cadou pe care nu-l putea refuza fără a aduce ofensă, de a face în schimb un cadou de două ori mai valoros. De partea declaraţiilor sale există numeroase mărturii: *«Atunci când mă aflam la Strasbourg am avut un mâner al unui foarte curios baston, conţinând un ceas cu repetiţie*

Louis Spach povestește că: *«ducele de Choiseul voind să-l facă pe Cagliostro să accepte o tabacheră garnisită cu diamante, nu putu să-i parvină, decât primind la schimb o casetă de un mare preț.»*

Grimm[60] notează un alt episod de acest gen petrecut la Paris: *«Exista o oarecare femeie care şi-a imaginat a-i da lui 25 louis, rugându-l stăruitor să-i primească şi să-i distribuie nevoiaşiilor săi din Strasbourg; el nu a refuzat deloc, însă în ajunul plecării sale, făcu să o vadă şi multumindu-i pentru încrederea ce-i acordase, el insistă ca ea să primească,în schimb, la rândul său 50 pentru a-i da de pomană nevoiaşilor din parohia sa, ce el nu are timp să-i cunoască. Este un fapt de care*

[58] Bode, Ein paar tropflein.

[59] Cagliostro, Memorii(Mémoire).

[60] Memorii istorice, literare şi anecdotice extrase din corespondenţa filosofică şi critică adresate Ducelui de Saxe Gotha începând din 1770 până în 1790 prin baronul de Grimm şi prin Diderot, formând un tablou picant al înaltei societăţi a Parisului din timpul regilor Louis al XV-lea şi Louis al XVI-lea, tome II, Londres, 1814, pages 263.

Cette attitude envers les personnes qui voulaient l'obliger à tout prix fait écrire le banneret de Bienne[61] où Cagliostro résida en 1787-1788 *: « Vous et moi, nous entrevoyons bien distinctement ce qui fait le malheur du comte, soyez persuadé que sa première éducation n'était point faite pour vivre en Europe ; j'y trouve des vestiges marqués des principes orientaux, si différents des nôtres, surtout pour les personnes de haute distinction, que cela seul me convaincrait de la vérité de son extraction singulière.»*

Mais en même temps, Cagliostro montrait une bonté[62] et une sensibilité extrêmes, surtout pour ses amis, mais pas seulement. Pendant l'affaire du collier et partout avec ses ennemis il montra une immense capacité de pardonner le mal qu'on lui faisait.

«Ecoutez et aimez celui qui est venu parmi vous faisant le bien, qui se laissa attaquer avec patience, et se défendit avec modération. » disait-il dans son Mémoire. *« Je suis persuadé que la Comtesse de la Motte m'a fait tout le mal qu'elle m'a fait, moins par haine contre moi, que dans le dessein de se justifier; mais, quelle qu'ait été son intention, je lui pardonne, autant qu'il est en moi, les larmes amères qu'elle m'a fait répandre. Et qu'elle ne pense pas que ce sait de ma part une modération affectée. Du sein de la prison où elle m'a entraîné, j' invoquerai pour elle la clémence des Lois; et, si, lors qu' enfin mon innocence et celle de mon épouse seront reconnues, le plus juste des Rois croit devoir quelque dédommagement à un etranger infortuné, qui ne s'était fixéenFrance que sur la foi de sa parole royale, de l'hospitalité et du droit des gens; la seule satisfaction que je demande, c' est que Sa Majesté veuille bien accorder, à ma prière, la grâce et la liberté de l'infortunée Comtesse de la Motte. Cette grâce, si je l'obtiens, ne peut blesser la Justice. Quelque coupable que puisse être la Comtesse de la Motte, elle est assez punie. Ah! L'on peut en croire ma douloureuse expérience; il n'est point de forfaits que six mois de Bastille ne puissent expier.»*

C'est comme cela qu'il traitait ses ennemis. Mais ses amis? A Strasbourg, il avait tant regretté le départ de son cher Sarasin que Straub écrit:[63] *« Depuis votre départ nous allons tous a tour le matin faire compagnie au Maître. A 11 heures nous sommes relevés par le baron qui porte ses respects très humbles, après dîner je retourne le plus tôt qu'il m'est possible fumer ma pipe avec le Maître chez Madame Konaw. Je m'en vais a mes affaires à 3 ou 4 heures en laissant le Maître entre les mains de Barbier, Planta et Luternau. J'y reviens à 6 ou 7 heures et trouve le Maître à faire sa partie de trisept avec Mme de Konaw, le baron et la comtesse.*

De là, au souper. Tous le jours se succèdent de même, à l'exception de l'humeur qui n'est pas toujours égal. Je vais toujours tout doucement et mon amour et attachement pour le cher Maître va toujours en croissant. Je ne connais pas d'homme qui l'égale. Le Duc nous fournit des occasions pour amuser le Maître, il nous est d'une grande ressource.»

On ne peut pas oublier sa réaction, le soir de sa libération de la Bastille, à la fin de l'affaire du collier: *«Je quittai enfin l'affreux séjour de la Bastille vers les onze heures et demie du soir, après neuf mois et neuf jours de captivité ; un Fiacre me conduit dans ma maison. Il y avait tout au plus deux heures que ma femme avait eu la nouvelle de ma liberté. La nuit était obscure, le quartier que j'habite peu fréquenté. J'étais charmé de pouvoir arriver tranquillement et sans causer aucune sensation.*

[61] Wieldermett à Sarasin 24 juin 1788
[62] A Londres, à Strasbourg, à Paris il avait payé maintes fois les dettes de personnes qui étaient dans la misère et en prison.
[63] Straub à Sarasin, 26 octobre 1782, no 7.

noi nu avem cum să ne îndoim.»

Această atitudine faţă de persoanele care voiau să-l oblige cu orice preţ au determinat pe baronetul de Bienne[64] la care Cagliostro locuia în 1787-1788: să scrie: *«Dumneavoastră şi cu mine, întrevedem binedistingând ceea ce a făcut rău, a adus amărăciune contelui, fiţi convins că educaţia sa primară nu a fost deloc făcută pentru a trăi în Europa; găsesc aici vestigii marcate de principii orientale, atât de mult diferite de ale noastre, mai ales pentru persoane de înaltă distincţie,încât aceiea singură mă convinge asupra adevărului extracţiei sale singulare.»*

Dar în acelaşi timp, Cagliostro arăta o bunătate[65] şi o sensibilitate extreme, mai ales faţă de prietenii săi, dar nu numai faţă de ei. În vremea afacerii colierului, şi pretutindeni faţă de duşmanii săi el arăta o imensă capacitate de a ierta răul care i se făcea.

«Ascultaţi şi iubiţi pe cel care a venit printre voi făcându-vă bine, aducându-vă binele, care se lasă cu răbdare atacat şi se apără cu moderaţie.» spunea el în Memoriile sale. «Eu sunt convins de Contesa de la Motte care mi-a făcut tot răul care mi l-a făcut, mai puţin din ură faţă de mine, decât din intenţia de a se justifica; însă, oricare ar fi fost intenţia sa, eu i-o iert, cu atât mai mult cu cât am în mine lacrimi amare pe care ea mi le-a răspândit. Şi că ea nu se gândeşte ca aceasta este, din ce eu ştiu, o afecţiune moderată Din sânul închisorii în care ea m-a trimis, m-a târât eu voi invoca pentru ea clemenţa Legii; şi, dacă, atunci când, în sfârşit, nevinovăţia mea şi a soţiei mele vor fi recunoscute, cel mai drept dintre Regi crede de datoria sa să acorde despăgubire unui străin lipsit de noroc, care nu s-a stabilit în Franţa decât crezând în sinceritatea cuvântului său regal, în ospitalitate şi în drepturile omului; singura satisfacţie pe care o cer, este ca Majestatea Sa să binevoiască a-mi acorda, la cererea mea, iertarea şi libertatea nefericitei Contese de la Motte. Această iertare, dacă eu o voi obţine, nu poate afecta Justiţia. Oricât de vinovată ar putea fi Contesa de la Motte, ea este destul pedepsită. Ah! Poate fi crezută această dureroasa experienţă a mea; nu este deloc o nelegiuire, o ticăloşie că cele 6 luni de închisoare la Bastilia nu pot fi ispăşite.»

Aşa îşi trata el duşmanii. Dar pe prieteni săi? La Strasbourg, el regreta atât de mult plecarea scumpului său Sarasin încât Straub scrie:[66] *«După plecarea dumneavoastră noi am mers toţi pe rând dimineaţa să ţinem companie Maestrului. La ora 11 noi am fost întăriţi moraliceşte de baron care ne aduce respectele sale umile, după cină eu m-am întors, cât de repede a fost posibil, să fumez pipa mea cu Maestrul la Doamna Konaw. Mi-am văzut de treburile mele între orele 3-4 lăsând pe Maestrul pe mâna lor în compania Barbier, Planta şi Luternau. Am revenit acolo pe la ora 6 sau 7 găsind pe Maestru jucând şeptic(tripsept) cu D.-na de Konaw, baronul şi contesa.*

De aici am mers să supăm. Toate zilele se derulau la fel, cu excepţia dispoziţiei care nu era întotdeauna aceeaşi. Eu merg totdeauna foarte încet şi dragostea mea şi ataşamentul pentru scumpul Maestru era mereu în creştere. Nu cunosc alt om care să-l egaleze. Ducele ne furniza ocazii-pretext pentru a-l amuza pe Maestru, el ne era un mare izvor pentru acest fapt.»

64 Wieldermett către Sarasin 24iunie 1788.

65 La Londres, la Strasbourg, la Paris el achitase în numeroase rânduri datoriile persoanelor care trăiau în mizerie sau erau în închisoare.

66 Straub către Sarrasin, 26 octombrie 1782, nr. 7.

Quelle fut ma surprise de m'entendre saluer par les acclamations de huit à dix mille personnes. On avait forcé ma porte. La cour, les escaliers, les appartements, tout était plein. Je suis porté jusque dans les bras de ma femme. Mon cœur ne peut suffire à tous les sentiments qui s'en disputent l'empire; mes genoux se dérobent sous moi, je tombe sur le parquet sans connaissance. Ma femme jette un cri perçant et s'évanouit. Nos amis tremblants s'empressent autour de nous, incertains si le plus beau moment de notre vie n'en sera pas le dernier. L'inquiétude se communique de proche en proche. Le bruit des tambours ne se fait plus entendre, un morne silence a replacé la joie bruyante. Après un long évanouissement je renais.

Un torrent de larmes s'échappe de mes yeux et je puis enfin, sans mourir, presser contre mon amour, vous seuls pouvez m'entendre, vous seuls pouvez apprécier ce qu'est après dix mois de supplice, le premier instant du bonheur.»[67]

A Strasbourg, il fond en larmes quand les malades reconnaissants tombent à genoux devant lui pour le remercier. Au départ de Bienne, en 1788 sa sensibilité impressionne tellement Wieldermett qu'il écrit: *«Le comte quitta Rockhalt à six heures du soir et vint passer la soirée et souper chez moi.*

Nous pûmes soutenir assez bien la gaieté jusque vers onze heures. De ce moment le comte et la comtesse et nous tous, sentîmes la peine qu'on a de se quitter après avoir été en grande relation.

La scène fut sensible au moment d'entrer en carrosse, environ à minuit et demi; je n'ai jamais cru le comte susceptible de tant de sensibilité. Il ne pouvait presque pas sein… je m'arrête. O vous êtres ne cessait de nous dire: 'Mes amis ne m'oubliez pas ; vous êtes dans mon cœur et je suis à privilégies à qui le Ciel fit le présent rare et funeste d'une âme ardente et d'un cœur sensible, vous qui connûtes les délices d'un premier s'arracher de mes bras et, tant que nous étions à la portée, il vois partout'. Abandonné aux seules impulsions de son cœur on voit un homme d'une bonté et d'une sensibilité extrêmes dans la personne du comte. C'est sa partie qui m'a plus attaché à lui. Je me souviendrais toujours de lui comme d'un homme unique dans ce siècle par ses talents, par son cœur, par ses faibles et par ses succès, comme par ses malheurs.»[68]

Et ses origines?

«Personne ne sait d'où il est, ce qu'il est, où il va.»
-Jean Benjamin la Borde sur Cagliostro.

D'autres sujets qui enflammaient les esprits étaient sa nationalité, son âge, sa naissance. On essayait de les deviner à partir de son accent qui était étranger. Il ne parlait ni l'italien ni le français, mais un mélange de ces deux langues, pigmenté d'expressions latines et d'autres dans une langue inconnue qu'on croyait être l'arabe. En France, on le disait napolitain ou piémontais, mais les italiens trouvaient qu'il parlait aussi mauvais l'italien que le français.

Quant à l'arabe, il disait avoir passé son enfance en Arabie.

«J'ignore le lieu qui m'a vu naître et les parents qui m'ont donné le jour. Différentes circonstances de ma vie m'ont fait concevoir des doutes, des soupçons que le Lecteur pourra

[67] Mémoire pour le comte de Cagliostro contre M de Chesnon le fils, commissaire au Châtelet de Paris et le Sieur de Launay, gouverneur de la Bastille.
[68] Wieldermett à Sarasin 24 juille 1788.

De neuitat rămâne reacţia sa din seara eliberării sale de la Bastilia, la sfârşitul afacerii colierului: *«Către orele 11 şi jumătate seara părăseam în sfârşit înfricosătoarea Bastilie, după 9 luni şi 9 zile de captivitate; un Fiacre m-a condus acasă la mine. Trecuseră mai mult de două ore de când nevasta-mea primise vestea eliberării mele. Noaptea era obscură, cartierul în care locuiam era puţin frecventat, era mai liniştit. Eram încântat că puteam ajunge acasă liniştit şi fără a produce nici o senzaţie.*

Ce surpriză am avut de a mă auzi salutat de aclamaţiile a 8 -10 mii de persoane. Forţaseră uşa casei mele. Curtea, scările, încăperile toate erau pline. Am fost purtat pe braţe până la soţia mea. Inima mea nu a putut rezista tuturor sentimentelor care năvăleau cu putere; genunchii mi se muiau, am căzut pe parchet fără cunoştinţă. Soţia mea a scos un ţipăt ascuţit şi a leşinat. Prietenii noştri tremurând se înghesuiau în jurul nostru îngrijoraţi ca cel mai frumos moment din viaţa noastră să nu fie şi ultimul. Neliniştea se propagă din aproape în aproape, din om în om. Zgomotele tamburinelor nu se mai auzeau, o linişte de mormânt a înlocuit veselia strălucitoare. După un lung leşin eu mi-am revenit.

Un torent de lacrimi mi-~~au~~ izbucnit din ochi, şi am putut, în sfârşit, fără să fi murit, să mă apăs cu mâna pe piept... mă opresc. Voi aţi avut privilegiul căruia Cerul i-a dat prezenţa rară şi funestă a unui suflet ardent şi a unei inimi sensibile, voi care aţi cunoscut deliciile primei dragoste, voi singuri mă puteţi înţelege, voi singuri puteţi aprecia ceea ce este şi poate fi după 10 luni de supliciu, prima clipă a fericirii.» [69]

La Strasbourg, se izbucnea în lacrimi când bolnavii recunoscători cădeau în genunchi în faţa lui *pentru a-i mulţumi. La plecarea lui din Bienne, în 1788 sensibilitatea sa l-a impresionat într-atât pe* Wieldermett încât acesta scria: *«Contele părăsea Rockhalt la orele 6 seara şi veni să-şi petreacă seara şi să supeze la mine.*

Noi puturăm întreţine destul de bine veselia până către orele 11. Din acel moment contele şi contesa şi noi toţi, simţirăm osânda de a ne despărţi după ce petrecusem în intimitate.

Scena a devenit sensibilă în momentul urcării//intrării în rădvan, în jurul orelor 12 şi jumătate noaptea; eu nu am crezut niciodată din partea conteleui să fie susceptibil de aşa de atâta sensibilitate. desensibilitate. El nu avea decât să se sprijine de braţele mele, şi chiar dacă noi eram în uşă, el nu înceta să ne spună: 'Prieteni nu mă uitaţi; voi sunteţi în inima mea şi eu sunt al vostru pretutindeni'. Abandonat singurelor impulsuri ale inimii sale se vedea în conte un om de o bunătate şi o sensibilitate extreme. Aceasta este partea lui care m-a făcut cel mai mult să-i fiu ataşat cel mai mult de el. Îmi amintesc totdeauna de el ca de un om unic al acestui în acest secol prin talentele sale ul său, prin inima sa, prin slăbiciunile sale şi prin succesele sale, ca şi prin amărăciunile, nenorocirile/necazurile sale.»[70]

Dar originile sale ?

«Nimeni nu ştie de unde este el, cine este el, încotro el merge.»
- Jean Benjamin la Borde despre Cagliostro.

[69] Memorii pentru contele Cagliostro împotriva Domnului de Chesnon fiul, comisar al Cetăţuiei din Paris şi a Domnului de Launay, guvernator al Bastiliei.
[70] Wieldermett către Sarasin 24 juille 1788.

partager; mais, je le répète, toutes mes recherches n'ont abouti, à cet égard, qu'à, me donner sur ma naissance des idées grandes à la vérité, mais vagues et incertaines.

J'ai passé ma première enfance dans la Ville de Médine en Arabie. J'y ai été élevé sous le nom d'Acharat, nom que j'ai conservé dans mes voyages d'Afrique et Asie. J'étais logé dans le palais du Muphti Salahaym. Je me rappelle parfaitement que j'avais autour de moi quatre personnes : un Gouverneur, âgé de 55 à 6o ans, nommé Althotas, trois domestiques, un blanc qui me servait de valet de chambre, et deux noirs, dont l'un était jour et nuit avec moi.

Mon Gouverneur m'a toujours dit que j'étais resté orphelin à l'âge de trois mois, et que mes parents étaient nobles et chrétiens; mais il a gardé le silence le plus absolu sur leur nom et sur le lieu de ma naissance. Quelques mots dits au hasard m'ont fait soupçonner que j'étais né à Malte; mais c'est un fait qu'il m'a toujours été impossible de vérifier.»

« Il possédait des manuscrits arabes parmi ses papiers, écrit Bode. *«Mais il ne savait sans doute pas en lire la première ligne, ajoute-il, se basant sur la fait qu'un jour à Strasbourg, Cagliostro avait refusé de répondre au professeur Norbert qui lui parlait en arabe.* Vanetti note pourtant qu'à Roveretto «*il se retirait de la foule et écrivait en Arabe et en Français.*».

Il écrivait rarement et d'habitude en italien, langue que lui-même déclare connaître comme sa langue maternelle mais sans la maîtriser. *«Arrivé dans cette Capitale du monde chrétien*, écrit-il dans son Mémoire, *je résolus de garder l'incognito le plus parfait. Un matin, comme j'étais renfermé chez moi occupé à me perfectionner dans la langue Italienne, mon valet de chambre m'annonça la visite du Secrétaire du Cardinal Orsini.»* Pourtant les deux lettres écrites de sa main sont en italien, mais il est vrai qu'elles étaient adressées à sa femme qui était de Rome. *«A Strasbourg,* note Burkli, *il n'écrivait jamais ses ordonnances pour les malades, mais demandait à ses amis. En les frappant sur l'épaule il disait 'Mon ami de Flachsland' ou 'Mon ami de la Salle' ou 'Mon ami de Rohan, écrivez ce que je vais vous dicter'. A la fin il signait leurs écrits en ajoutait parfois des explications.»*.

Son discours était quelques fois qualifié de galimatias. Malgré cela on a gardé des documents rédigés d'après ses notes, ses mémoires pendant l'Affaire du collier, la *Lettre au peuple anglais* qui montrent un style vivant et piquant, génial et plein d'humour.

«On prétend que Cagliostro a composé lui-même ce mémoire en italien, écrit ….[71] *«Son avocat M. Thilorier n'a fait que traduire. Cela est très vraisemblable. M de Cagliostro a assez d'esprit et comme dosent ses amis assez de candeur pour avoir tracé l'histoire de sa vie avec autant de nativité et d'intérêt, sans avoir besoin des secours d'un avocat.*»

D'ailleurs la plus grande partie de ces contemporains trouve *que «sa conversation est de tout agrément.*[72]*»* Un autre note:[73] *«sa conversation ordinaire est admirable et instructive.»*

« Je m'étonnai de ses réponses et je trouvai en lui non seulement un médecin entendu, mais un philosophe observateur, un vrai connaisseur d'hommes, un physionomiste», ajoute Blessig.

[71] Ma Correspondance 24 fevrier 1786.
[72] ??? Ma Correspondance 24 fevrier 1786.
[73] Gleichen.

Alte subiecte care au inflamat spiritele este naţionalitatea, vârsta, naşterea sa. S-a încercat a le ghici plecând de la accentul său care era cel al unui străin. El nu vorbea nici italiana, nici franceza, ci doar un amestec al acestor două limbi, pigmentate de expresii latineşti şi altele într-o limbă necunoscută care se credea a fi araba. În Franţa, i se spunea napolitan sau piemontez, însă italienii găseau că el vorbea la fel de prost şi italiana ca şi franceza.

Cât despre arabă, el spunea că şi-ar fi petrecut copilăria în Arabia.

«Eu ignor locul unde m-am născut, şi pe părinţii mei care mi-a dat viaţă… Diferite circumstanţe din viaţa mea au făcut să fie create îndoieli, suspiciuni pe care Cititorul v-a putea să le departajeze (separe, distingă); dar, eu repet, toate cercetările mele nu au ajuns din acest punct de vedere decât a-mi da despre naşterea mea idei mari, deosebite despre adevăr, însă ele sunt vagi şi incerte.

Mi-am petrecut prima mea copilărie în oraşul Ville de Médine în Arabia. Acolo am crescut sub numele de Acharat, nume pe care eu mi l-am păstrat în călătoriile mele în Africa şi Asia. Am locuit în palatul lui Muphti Salahaym. Îmi amintesc perfect că aveam în preajma mea patru persoane: un guvernat /intendent, în vârstă de 55 la 60 de ani, pe nume Althotas, trei valeţi, un alb care-mi era valetul personal de cameră, şi doi negri, dintre care unul era zi şi noapte cu mine.

Guvernantul meu mi-a tot spus mereu că eu am rămas orfan la vârsta de 3 luni, că părinţii mei erau nobili şi creştini; însă el a păstrat tăcerea cea mai adâncă despre numele şi despre locul meu de naştere. Câteva cuvinte spuse din întâmplare m-au făcut să bănuiesc că m-am născut în Malta, dar este un fapt pe care mi-a fost totdeauna imposibil a-l verifica.»

« El poseda manuscrise în arabă printre hârtiile sale scrie Bode *«Însă nu se cunoaşte sigur dacă el le putea citi în limba lor originală, adaugă el bazându-se pe faptul că la Strasbourg într-o zi, Cagliostro refuzase să răspundă manierat profesorului Norbert care-i vorbea în arabă.* Vanetti notează cu toate acestea că la Roveretto «*el se retrăgea din mulţime şi scria în Arabă şi în Franceză.»*

El scria rar, de obicei în italiană, limbă pe care el însuşi şi-o declara cunoscând-o ca limbă sa maternă dar fără a o stăpâni. *«Ajuns în această Capitală a lumii creştine,* scria el în Memoriile sale*, am hotărât să păstrez icognito necunoaşterea cea mai perfectă. Într-o dimineaţă, cum eram retras la mine, preocupat să mă perfecţionez în limba italiană, valetul meu de cameră îmi anunţă vizita Secretarului Cardinalului Orsini».* Cu toate acestea cele două scrisori scrise de mâna sa sunt în italiană, însă e adevărat că ele erau adresate soţiei sale originară din Roma*. «La Strasbourg,* notează Burklli, *el nu scria niciodată reţetele pentru bolnavi, însă întreba pe prietenii săi. Şi bătându-i uşor pe umăr el spunea 'Prietenul meu din Flachsland' sau'Prietenul meu din Salle' sau 'Prietenul meu din Rohan, îmi scrie cea ce vă dictez.' La terminare el le semna scrisorile adăugând câteodată şi explicaţii.».*

«Se pretinde că de Cagliostro a compus el însuşi aceste memorii în italiană scrie …..[74] *«Avocatul său M. Thilorier n'a făcut decât să traducă. Acest lucru este foarte verosimil. D.-l Cagliostro a avut destul spirit şi cum dozează prietenii săi suficientă candoare pentru a-şi fi trasat istoria vieţii sale cu tot atâta naivitate şi interes, fără să aibă nevoie de ajutorul unui avocat.»*

[74] ??? Corespondenţa mea 24 februarie 1786.

« Lorsqu'il parlait d'une voix sympathique, écrit Burkli, *avec des gestes très expressifs, les yeux levés au ciel, il était semblable aux inspirés, ivres de l'esprit d'en haut.»*

Lavater notait que *« sa voix était physiquement si forte qu'il semblait naturel que les esprits dussent lui obéir.»*

« Personne n'a plus d'esprit et de connaissances que lui, écrit La Borde. *«Il sait presque toutes les langes d l'Europe et de l'Asie, et son éloquence étonne et entraîne même dans celle qu'il parle le moins bien.»*

Cela n'empêchait qu'on disait de lui *« son art est de ne rien dire à la raison, l'imagination des auditeurs interprète.»* Mais la marquise de Créqui semble avoir compris un peu les raisons pour lesquels Cagliostro se comportait ainsi et fait les réflexions suivantes: *«Il affectait de parler le plus mauvais français du monde et surtout quand il avait affaire à des gens qu'il ne connaissait pas.*

Il était fort sensible à toutes les choses de grâce et de bon goût, soit à l'extérieur des personnes ou dans leur parole. Il apercevait, il appréciait les nuances les plus subtiles de l'élégance et de la distinction dans les procédés sociaux, dans les manières, le langage, le style et c'était avec une finesse étonnante. J'ai vu des écrits de Cagliostro que la plus spirituelle et la plus délicate personne du monde ne désavouerait certainement pas. Quand on avait le coup d'oeil et l'oreille justes, on démêlait aisément que son extérieur bizarre et ses façons étranges étaient de la forfanterie, de la dérision malicieuse, un calcul établi sur l'étonnement du vulgaire; et j'ai toujours pensé qu'il s'affublait et baragouinait de la sorte à l'effet d'en imposer aux imbéciles en affichant la plus grande originalité.»

Beugnot a rencontré Cagliostro durant un dîner, où il a beaucoup insisté à être invité, justement pour le voir et l'entendre parler. Ici il peut remarquer que Cagliostro aimait pigmenter des sujet graves et sérieux avec des petites blagues et de plaisanteries qui détendaient l'atmosphère.

«Nous étions neuf ou dix personnes à la table. J'étais en face de Cagliostro. Je ne le regardais qu'à la dérobée et ne savais encore qu'en penser: cette figure, cette coiffure, l'ensemble de l'homme m'imposaient malgré moi. Je l'attendais au discours. Il parlait je ne sais quel baragouin mi partie italien et français, et faisait force citations, qui passaient pour de l'arabe, mais qu'il ne se donnait pas la peine de traduire. Il parlait seul et eut le temps de parcourir vingt sujets, parce qu'il n'y donnait qu l'entendu et le développement qui lui convenait. Il ne manquait pas de demander à chaque instant s'il était compris, et on s'inclinait à la ronde pour l'en assurer. Lorsqu'il entamait un sujet il semblait transporté et le prenait de haut du geste et de la voix; mais tout à coup il en descendait pour faire à la maîtresse de la maison des compliments fort tendres et des gentillesses comiques. Le même manège durant pendant tout le souper, je n'en recueillis autre chose sinon que le héros avait parlé du ciel, des astres, du grande arcane, de Memphis, de l'hiérophante, de la chimie transcendante, de géants, d'animaux immenses, d'une ville dans l'intérieur de l'Afrique dix fois plus grande que Paris, où il avait des correspondants, de l'ignorance où nous étions de toutes ces belles choses, qu'il savait sur le bout du doigt, et qu'il avait entremêlé le discours de fadeurs comiques à Mme Lamotte qu'il appelait sa biche, sa gazelle, sa cygne, sa colombe empruntant ainsi ses appellations à ce qu'il y a de plus aimable dans le règne animal. Au sortir du souper il daigna de m'adresser des questions coup sur coup. Je répondais à

De altfel cea mai mare parte a conteporanilor săi găsesc «*conversaţia sa este de tot agreabilul*….[75] Un alt autor[76] notează *«conversaţia sa obişnuită este admirabilă şi instructivă.»*

Discursul său era câteodată calilificat a fi vorbire confuză sau încurcătură. Cu toate acestea s-au păstrat documente redactate după notele sale, memoriile sale din timpul Afacerii colierului

Scrisoarea către poporul englez care are un stil vioi şi picant, genial şi plin de umor.

«Rămâneam uimit de răspunsurile sale şi veădeam în el nu numai un medic înţelept, ci un filozof observator, un adevărat cunoscător al oamenilor, un fizionomist» adaugă Blessig.

« Atunci când el vorbea cu o voce simpatică, scria Burkli, *cu gesturi foarte expresive, cu ochii ridicaţi la cer, el părea stăpânit, inspirat de spiritul din înalturi.»*

Lavater nota că *«vocea sa fizică era atât de puternică încât părea naturală ca şi când spiritele îl supuseră şi-l posedau.»*

«Nimeni nu avea mai mult spirit şi cunostinţe decât el », scria La Borde, *«Ştia aproape toate limbile din Europa şi Asia, iar elocinţa sa uimeşte şi este prezentă chiar şi în cele pe care le vorbeşte mai puţin bine.»*

Aceasta nu împiedeca să se spună ceea ce se spunea despre el *«arta sa este că nu se poate nimic spune despre el pe drept cuvânt, imaginaţia auditorilor interpreta.»*. Însă marchiza de Créqui pare să fi înţeles un pic din raţionamentele pentru care Cagliostro se comporta astfel şi a făcut următoarele reflexii: *«~~El~~ obişnuia să vorbească cea mai proastă franceză din lume, mai ales când avea de a face cu oameni pe care nu-i cunoştea.*

El era foarte sensibil la toate lucrurile favorabile, utile şi de bun gust, fie că erau în exteriorul oamenilor sau în vorba, cuvintele. lor. El întrevedea, aprecia nuanţele cele mai subtile ale eleganţei şi distincţiei în procedurile sociale, în limbaj, în stil, şi era, se purta cu o fineţe uimitoare. Eu am văzut scrieri de-ale lui Cagliostro pe care nici cele mai spirituale şi delicate persoane din lume nu le vor renega în mod cert. Atunci când privirea şi auzul sunt juste, se clarifică uşor că exteriorul său bizar şi fasoanele, modalitatea, manierele sale stranii erau fanfaronadă, lăudăroşenie, palavre, derizoriul şi maliţiosul, un calcul stabilit pe surprinderea uimirii vulgarului; şi m-am gândit mereu că întotdeauna el se îmbrăca ciudat, caraghios, împopoţonat şi vorbea stâlcit, bolborosea în aşa fel ca efectul să fie cea mai mare originalitate.»

Beugnot l-a întâlnit pe Cagliostro în timpul unui dineu, unde el insistase foarte mult să fie invitat, în mod sigur pentru a fi văzut şi a fi ascultat vorbind. Aici se poate remarca cum Cagliostro iubea să pigmenteze subiectele grave şi serioase cu mici glumiţe şi glume, fleacuri, nimicuri care destindeau atmosfera.

« Ne aflam nouă sau zece persoane la masă. Eu stăteam în faţa lui Cagliostro. Eu nu îl priveam decât ca la dezbrăcare şi nu ştiam încă la ce se gândea: Această figură, această coafură,

[75] ??? Corespondenţa mea 24 februarie 1786.
[76] Gleichen.

sa cygne, sa colombe empruntant ainsi ses appellations à ce qu'il y a de plus aimable dans le règne animal. Au sortir du souper il daigna de m'adresser des questions coup sur coup. Je répondais à toutes par l'ayeu le plus respectueux de mon ignorance, et je sus depuis, de Mme de Lamotte qu'il avait conçu l'idée la plus avantageuse de ma personne et de mon savoir.»

Quant à son origine, c'était un sujet sur lequel Cagliostro préférait garder le silence. Bien qu'il donnait à ses proches assez d'occasions pour se permettre des questions. On disait qu'il a quelques milliers d'années, qu'un jour à Strasbourg il avait vu un crucifix et s'est arrêté dans la rue en criant que jamais un artiste avait réussit une ressemblance si parfaite avec le Christ.

Plus tard à Roveretto, Vanetti racontait une scène similaire: *«Et il y avait un haut fonctionnaire, attaché au service des finances, qui avait rencontré Cagliostro à l'étranger et que Cagliostro connaissait bien. Il le voyait tous les jours, travaillait avec lui, en était fier, et se réjouissait d'être dans son intimité. On le prenait à l'écart et on l'interrogeait en secret, lui disant : Tu peux nous dire la vérité, car tu es de ses intimes. Il leur dit : Interrogez, que voulez vous savoir ? Et ils lui dirent: Dis nous s'il est vrai que Cagliostro a soupé avec le Christ notre Seigneur aux noces de Cana, et s'il a bu l'eau changée en vin, comme beaucoup l'ont raconté ? Il leur répondit et leur dit:*

Non, mais il est né cependant avant les siècles; cela est vrai, mais ne le dites à personne.»

Burkli rapporte qu'à Strasbourg, lorsqu'on l'interrogeait sur ce sujet, sur les différents noms qu'il a porté il y a beaucoup de siècles « *il coupait court la conversation ou répondait d'une manière évasive, mais racontait un fait de cette époque qui confirmait celui qui avait mis la question dans son opinion.»*

Mais la réponse qu'il donnait le plus souvent était celle-ci: «*J'ignore le lieu qui m'a vu naître et les parents qui m'ont donné le jour. Les mystères de mon origine et les rapports qui m'unissent à ce père inconnu, sont et restent mes secrets ; que ceux qui seront appelés à les deviner, à les entrevoir comme je l'ai fait, me comprennent et m'approuvent. Qu'importe de savoir si je suis le fils d'un monarque, ou le fils d'un pauvre, et pourquoi je voyage sans vouloir me faire connaître? Qu'importe de savoir comment je fais pour me procurer de l'argent? Aussitôt que je respecte la Religion et les Lois, que je paye tout le monde, que je ne fais que du bien et jamais de mal, la question que vous me faites devient inutile et ne convient point. Mais sachez que j'ai toujours eu du plaisir de ne point satisfaite là-dessus la curiosité du Public, malgré tout ce qu'on a dit de moi.»*

Sommaire

omul în ansamblul m-au impresinat fără voinţa mea. Aşteptam şi eram atent la discuţii. El vorbea nu ştiu ce bolboroseală jumătate italiană, jumătate franceză, făcea citări forţate care păreau a fi în arabă, însă pe care nu-şi dădea silinţa să le traducă. El vorbea singur şi a vrut tot timpul să parcurgă 20 de subiecte, pentru că el nu le dădea decât înţelesul şi desfăşurarea pe care le voia şi îi conveneau. El nu izbutea să întrebe în fiecare moment dacă era înţeles ce spunea, întorcându-se în cerc pentru a se asigura că asistenţa este atentă la spusele sale... Atunci când antama un subiect el părea transbordat şi dădea înălţime gesturilor şi vocii sale; şi dintr-o dată el le cobora pentru a face stăpânei casei complimente foarte tandre şi gesturi comice. Acelaşi manej dura toată serata, eu nu am reţinut alte lucruri afară de cer, astre, mari mistere, lucruri ascunse, Memphis, preoţi, pontifi, chimie transcedentară, uriaşi, animale gigantice, o vilă din interiorul Africii de 10 ori mai mare decât la Paris, unde el avea corespondenţi, igoranţa în care noi suntem faţă de toate acele frumoase lucruri, pe care el le are la degetul mic, şi că el a amestecat discursul cu complimente lipsite de gust, nesărate la adresa D.-nei de la Motte pe care o numeşte căprioara sa, gazela sa, lebăda sa, porumbiţa sa, împrumutând astfel apelativele sale de la cele care sunt cele mai iubite din regnul animal. La sfârşitul seratei el a catadicsit să-mi adreseez întrebări lovitură cu lovitură. Răspundeam la toate prin cea mai respectuoasă prezenţă a ignoranţei mele şi ştiui de atunci, de la D-na de La Motte că el a conceput ideea cea mai avantajoasă pentru mine şi pentru cunoaşterea mea.»

Cât despre originea sa, este un subiect asupra căruia Cagliostro a preferat să păstreze tăcerea. Cu toate că a dat astfel apropiaţilor săi ocazia să-şi permită întrebări. Se spune că acum câteva mii de ani, că într-o zi în Strasbourg el a văzut un crucifix şi s-a oprit în stradă strigând că niciodată un artist n-a reuşit o asemenea realizare, o asemănare atât de perfectă cu Hristos.

Mai târziu la Roveretto, Vanetti povestea o scenă similară: *«Şi se afla acolo un înalt funcţionar, ataşat al serviciului de finanţe, care îl întâlnise pe Cagliostro în stăinătate şi pe care Cagliostro îl cunoştea bine. Îl vedea zilnic lucra împreună cu el, era mândru de acest lucru şi se bucura nespus de intimitatea sa. Îl prindeau la stânsoare şi îl interogau în secret, spunându-i*: *« Tu ne poţi spune nouă adevărul, căci eşti unul dintre prietenii săi intimi El le spune lor: Interogaţi-mă, ce vreţi să aflaţi ? Iar ei îi spun: Spune-ne dacă este adevărat că de Cagliostro a luat cina cu Hristos Dumnezeul nostru în noaptea de Cana şi dacă el a băut apă transfomată în vin, cum mulţi au povestit? El le răspunde şi le spune:*

Nu, însă el s-a născut totuşi înaintea secolelor, aceasta este adevărul, însă nu l-a spus nimănui.»

Burkli raportează că la Strasbourg, în timp ce interogau asupra acestui subiect, asupra diferitelor nume pe care el le-a purtat acum câteva secole *«el tăia scurt conversaţia sau răspundea de o manieră evazivă, însă povestea un fapt din acea epocă care confirma celui care pusese întrebarea în opinia sa,.»*

Însă răspunsul pe care el îl dădea cel mai adesea era acesta: «*Eu ignor locul care m-a văzut născându-mă şi părinţii mi-au dat viaţa. Misterele originii mele sunt raporturile care mă unesc cu acest tată necunoscut, sunt şi rămân secretele mele; cei care sunt chemaţi să le ghicească, să le întrevadă cum eu le-am făcut, mă înţeleg şi mă aprobă. Ce importă a şti dacă eu sunt fiul unui monarh sau sunt fiul unui sărman nevoiaş, şi pentru ce călătoresc eu prin lume fără a vrea să mă*

fac cunoscut? Ce importă a şti cum fac eu să-mi procur banii? Atâta vreme cât eu plătesc(recompesez) pe toată lumea, cum eu fac numai bine şi nicidată rău nimănui, întrebarea pe care mi-o puneţi devine inutilă şi nu convine deloc. Dar voi ştiţi că eu am avut întotdeauna plăcerea de a nu satisface de loc, curiozitatea Publicului, în ciuda a tot ce se spune despre mine.».

Cuprins

Chapitre II
Le divin Cagliostro. Ses Guérisons

« Que vous chéririez ce digne Mortel, si vous l'eussiez vu, comme moi, courir de pauvre en pauvre, panser avec ardeur leurs blessures dégoûtantes, adoucir leurs maux, les consoler par l'espérance, leur dispenser ses remèdes, les combler de bienfaits; enfin les accabler de ses dons, sans autre but que celui de secourir l'humanité souffrante et de jouir de l'inestimable douceur d'être sur terre l'image de la Divinité bienfaisante!»

- Jean Benjamin La Borde sur Cagliostro.

«Un jour, disait Cagliostro,[77] *j'eus la grâce d'être reçu devant l'Eternel et dès lors je reçus une mission unique : consoler, guérir, faire reculer la maladie et la mort elle-même, diriger les hommes vers l'Unique Lumière: celle que le Christ était venu apporter à la Terre et comme Lui, laisser aux épines du chemin des lambeaux de ma chaire. Je suis libre et Maître de la Vie!»*

Cette mission, il l'accomplit de manière magistrale. Ses contemporains témoignent que pendant les trois années passées à Strasbourg, il a traité plus de quinze milles malades. Au cours de ses voyages, partout où il est allé, il a réalise des guérisons qui tiennent du miracle. Des milliers de personnes assiégent chaque jour sa maison. A Strasbourg, la maison qu'il occupait Rue du Vieux Marché aux Vins[78] se montre rapidement trop petite pour la foule qui l'assiége. En octobre 1781, un mois seulement après son arrivée à Strasbourg, il est obligé de déménager dans une maison plus grande située à l'interection de la Rue des Ecrivains et de la Rue des Veaux.[79]

S'offrant peu ou pas d'heures de sommeil, mangeant en hâte entre deux visites aux malades, il emploie tout son temps pour s'occuper de ceux qui font appel à lui. Le soir, après neuf ou dix heures, une fois rentré chez lui, il dédie son temps à ses disciples et amis, qu'il appelle paternellement « ses enfants.»

Un contemporain témoigne qu'à Strasbourg *« il se prive de toutes sortis, il ne va jamais au théâtre, de peur qu'un de ses malheureux, venu en son absence, soit forcé de s'en aller sans l'avoir trouvé. Sa voiture roule en ville et aux environs, du matin – six heures en hiver, cinq heures en été – jusqu'à neuf ou dix heures du soir. Son escalier et son vestibule sont remplis de malades.*[80]*»*

Une lettre écrite par son secrétaire, Rey de Morande montre que son style de vie ne change pas à Bordeaux: *«Toutes les après dîner, depuis 3 heures jusqu'à 7 ou 8, sont employés à aller visiter les malades qui ne peuvent pas se faire transporter dans son hôtel et le reste de la journée depuis 7 ou 8 heures jusqu'à 10 ou 11 est réservé à ses amis.*[81]*»* Dans son Mémoire pendant l'affaire du collier, Cagliostro raconte qu'à Bordeaux il a été obligé *«d'avoir recours au Jurats pour des soldats, à l'effet d'entretenir l'ordre dans sa maison. »* Ce fait est confirmé par la lettre

[77] Dans son discours devant le Parlement français à la fin du procès du collier.
[78] Maison voisine de l'église *« qui appartenait à la servante du chanoine de Saint Pierre le Vieux »*, d'après Marc Haven.
[79] Maison appelée « de la lanterne » l'époque de Cagliostro et plus tard « *de la Vierge* », à cause d'une statue de la Vierge portant une lanterne, qui ornait le coin.
[80] Lettre de Burkli, 14-17 janvier 1782, cité par H. Funck en « Cagliostro à Strasbourg ».
[81] Lettre de Rey de Morande à Jakob Sarasin, 27 décembre 1783.

Capitolul II
Divinul Cagliostro. Vindecările sale

«Veţi îndrăgi pe acest demn Muritor, dacă l-aţi fi văzut ca şi mine, alergând din sărac în sărac, pansându-le cu ardoare rănile desgustătoare, îndulcindu-le răul lor prin redarea speranţei, plătidule-le lor datoriile, copleşindu-i cu binefaceri, pe scurt copleşindu-i cu darurile sale, fără alt scop decât acela de a ajuta omenirea suferindă şi de a bucura cu inestimabilă iubire fiinţele de pe pământ cu imaginea Divinităţii binefăcătoare!»

- Jean Benjamin La Borde despre Cagliostro.

«Într-o zi, spunea Cagliostro,[82] *eu avui onoarea de a fi primit în faţa Eternului Dumnezeu de la care am primit o misiune unică: aceea de a consola, de a vindeca, de a putea face ca boala şi chiar moartea să dea înapoi, de a dirija pe oameni către Unica Lumină: cea cu care Christos a venit să o aducă pe Pământ şi, ca şi el, să las în mărăcinii drumului bucăţi din carnea mea, din trupul meu ... Eu sunt liber, independent şi Stăpânul Vieţii!»*

Această misiune, el a înplinit-o întro manieră magistrală. Contemporanii săi sunt martorii că în timpul celor trei ani petrecuţi la Strasbourg, el a tratat peste 15 mii de bolnavi. În cursul călătoriilor sale, pretutindeni unde ajungea, el realiza vindecări care ţin de miracol. Mii de persoane asediau zilnic casa sa. La Strasbourg, casa ce el ocupa în Strada Vechii Pieţe a Vinurilor (Rue du Vieux Marché aux Vins)[83] devenea rapid foarte mică pentru mulţimea care-l asedia. În octombrie 1781, la numai o lună după sosirea sa în Strasbourg, este obligat să se mute într-o casă mai mare situată la intersecţia Străzilor Scriitorilor cu Viţeiilor (des Veaux).[84]

Dormind puţin sau fără ore de somn, mâncând în grabă între două vizite făcute bolnavilor, el îşi folosea tot timpul său pentru a se ocupa de cei care făceau apel la el. Seara, către orele nouă sau zece, odată retras la el, îşi dedica timpul său discipolilor şi prietenilor, pe care-i numea părinteşte «copiii săi.»

Un contemporan este martor că la Strasbourg *«el se priva de toate ieşirile, nu mergea niciodată la teatru, de frică că vreunul dintre nevoiaşi să vină în absenţa sa şi să plece fără să-l fi găsit. Rădvanul său circula în oraş şi în împrejurimi dimineaţa – de pe la ora 6 iarna, ora 5 vara – până pe la orele 9 sau 10 seara. Scara şi vestibulul său erau pline de bolnavi.*[85]»

O scrisoare scrisă de secretarul sau, Rey de Morande arată că stilul său de viaţă nu s-a schimbat nici la Bordeaux: *«Totdeauna, după micul dejun, trei ceasuri până la orele 7-8 erau dedicate vizitării bolnavilor ce nu puteau fi transportaţi la hotelul lui iar în restul zilei de pe la orele 7 sau 8 până la 10-11 erau destinate amicilor săi..*[86]» În Memoriile sale în timpul afacerii colierului, Cagliostro povesteşte că la Bordeaux el a fost obligat *«să recurgă la Jandarmi(Jurats) pentru soldaţi, ca să poată menţine ordinea din casa sa.»* Acest fapt este confirmat de scrisoarea

82 În discursul său ţinut în Parlementul francez la sfârşitul procesului colierului.
83 Casă vecină cu biserica *«care aparţinea serviciului canonic al « Sfântului Petru Vechi»*, după Marc Haven.
84 Casă numită «*a felinarului»* în epoca lui Cagliostro şi mai târziu «a Virginei», din cauza unei statui a Fecioarei Virgine purtând un lampion, care ornamenta colţul.
85 Scrisoarea lui Burkli, 14-17 ianuarie 1782, citată de H. Funck în «Cagliostro la Strasbourg».
86 Scrisoarea lui Rey de Morande către Jakob Sarasin, 27 decembrie 1783.

d'un contemporain*: « les autorités ont dû établir un service d'ordre aux alentours de l'Hôtel de l'Empereur, proche de Saint Seurin où demeure le Comte.»*[87]

Il n'en sera pas de même pour son séjour à *Lyon* et à Paris, où il annonce dès son arrivée qu'il ne s'occupe plus de la médecine. A Lyon, il dit à Jean-Baptiste Willermoz lors de leur rencontre *« qu'il avait renoncé à la médecine qui lui faisait des ennemis partout.»* Pourtant, à Lyon, il fait une exception et il guérit Desormes, dit l'américain, malade qui lui est amené par son médecin traitant, le docteur La Bruyère. A Paris, il adopte la même attitude: *«Mon premier soin »,* écrit Cagliostro,[88] *« fut de déclarer à toutes les personnes de ma connaissance, que mon intention était de vivre tranquille et que je ne voulais plus m'occuper de la médecine. J'ai tenu ma parole, et me suis refusé obstinément à toutes les sollicitations qui m'ont été faites à cet égard.»*

Ce sera encore différent deux ans plus tard. A Bienne, on le retrouve assiégé par des malades qui arrivent de toute la Suisse et de l'étranger, comme on lit dans les lettres de Wieldermett:[89] *«le concours des malades se soutient et augmente; il arrive des étrangers qui prennent des arrangements pour y rester.»* C'était la joie des hôteliers…

Un an plus tard, à Roveretto, Clementino Vanetti, qui prendra des notes journalières sur son séjour, le surprend assiégé toujours par des malades qui arrivent de toute l'Italie et de l'étranger pour le consulter. « *Le bruit se répandait dans le peuple*, écrit Vanetti,[90] *que c'était un prophète, qu'il ne recevait d'argent de personne, ni de cadeaux en nature et qu'il ne faisait aucune différence entre le pauvre et le riche, ne faisant que conquérir les cœurs et se les attacher pour aider à son œuvre de miséricorde. Et tous couraient à lui, emportant des ordonnances et de petites sommes pour acheter des médicaments. Chaque jour une grande foule assiégeait la porte de Festus,[91] cherchant à voir Cagliostro. Et des villes, des châteaux, de toute la région, on lui amenait des malades en voiture, en chaises, en brancards, à tel point que la place était remplie et que la foule en se pressant s'écrasait devant la maison. Et il continuait jour et nuit à soigner les malades, répondant à tous avec humanité et leur promettant la guérison de leurs maladies avant quinze jours.»*

« Ne me reconnais-tu pas, moi qui suis Dieu par dessus les Dieux?» - guérison d'un possédé.

« Et il arriva que comme on lui amenait des malades même d'un hôpital, il ne voulut pas les recevoir, disant : je sais que, quelle que soit la prescription que je leur fasse, ils ne l'exécuteront pas et rejetteront mes paroles, car ceux qui ont pouvoir sur eux ne les laissent pas libres.»
- Clementino Vanetti sur Cagliostro.

L'activité médicale de Cagliostro est plus connue à partir de son séjour à Strasbourg

[87] Lettre de J. J. de Meuron à Jakob Sarasin, 12 décembre 1783.
[88] Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.
[89] Le banneret Sigismond Wieldermett, frère d'Alexandre Wieldermett, le maire de Bienne. Lettre à Jacob Sarasin, Bienne, 23 juillet 1787, n° 23.
[90] Clementino Vanetti, Liber memorialis de Caleostro cum esset Roboreti ou L'évangile de Cagliostro, traduit et publié pour la première fois par Marc Haven en 1910.
[91] Propriétaire de la maison habité par Cagliostro à Roveretto.

unui contemporan: *«autoritățile au fost nevoite să stabilească un serviciu pentru menținerea ordinii în împrejurul Hotelului Imperial, apropiat de Saint Seurin unde locuia Contele.»*[92]

Nu la fel s-a întâmplat pe timpul șederii sale la La Paris, unde el anunța încă de la sosirea sa că nu se ocupă de medicină. La Lyon el a spus lui Jean-Baptiste Willermoz în timpul întâlnirii lor că *«el a renunțat la medicină, care-i aducea dușmani pretutindeni.»* Dar, cu toate acestea el a făcut o excepție şi-l vindecă pe Desormes, zis americanul, bolnav ce i-a fost adus de medicul său care-l trata, doctorul La Bruyère. La Paris, el adoptă aceeaşi atitudine: *«Prima mea grijă»,* scria Cagliostro,[93] *«fu să declar tuturor cunoştinţelor mele, că intenţia mea este de a trăi liniştit şi că că nu mai voiam să mă ocup de medicină. Mi-am ţinut cuvântul dat, refuzând cu obstinaţie toate solicitările care mi s-au făcut în această privinţă.»*

Însă totul va fi diferit doi ani mai târziu. La Bienne, îl voi găsi asediat de bolnavi care veneau din toată Italia şi din străinătate, după cum se citeşte în scrisorile lui Wieldermett:[94] *«mulţimea bolnavilor se menţinea şi era în creştere; soseau străini care-şi lua rezervări pentru a rămâne aici.»* Spre bucuria hotelierilor ...

Un an mai târziu, la Roveretto, Clementino Vanetti, care va primi note jurnalistice pe acest subiect, îl surprinde asediat de bolnavi care soseau din toată Italia şi din străinătate pentru a fi consultaţi. «*Zvonul s-a răspândit în popor*, scria Vanetti,[95] *că era un profet, că nu primea bani de la nimeni, nici cadouri în natură şi că el nu făcea nici o diferenţă între săraci şi bogaţi, nu făcea decât să cucerească inimi şi era ataşat pentru a ajuta prin opera sa de binefacere. Şi toţi alergau la el aducând cu ei ordonanţe de plată şi mici sume de bani pentru a cumpăra medicamente. În fiecare zi o mare mulţime asedia uşile casei lui de la Festus,*[96] *căutând să-l vadă pe Cagliostro. Şi oraşele, castelele din toată regiunea, îi trimiteau sau îi aduceau bolnavi în automobile, fotolii, brancarde, în aşa mod încât piaţa era plină şi mulţimea se înghesuia strivindu-se în faţa casei sale. Şi el continua zi şi noapte să îngrijească bolnavii, răspunzând tuturor cu omenie şi promițându-le vindecarea de bolile lor înainte de 15 zile.»*

«Nu mă recunoști tu pe mine, eu care sunt Dumnezeu pe deasupra lui Dumnezeu?» - vindecarea unui posedat

« Şi soseau ca şi cum lui i se trimiteau bolnavii de către un spital, el nevrând să-i primească, zicând: eu ştiu, oricare ar fi prescrierea ce le-aş face lor, ei nu o vor urma şi vor respinge vorbele mele, deoarece cei care au puterea asupra lor nu-i lasă să fie oameni liberi.»
- Clementino Vanetti despre Cagliostro.

Activitatea medicală a lui Cagliostro este mai cunoscută începând cu șederea sa la Strasbourg

92 Scrisoarea lui J. J. de Meuron către Jakob Sarasin, 12 decembrie 1783.
93 Memoriu pentru contele Cagliostro, 18 februarie 1786.
94 Bancherul Sigismond Wieldermett, fratele lui Alexandre Wieldermett, primarul oraşului Bienne. Scrisoarea către Jacob Sarasin, Bienne, 23 iulie 1787, nr. 23.
95 Clementino Vanetti, *«Liber memorialis de Caleostro cum esset Roboreti»* sau «*Evanghelia lui Cagliostro*», tradusă şi publicată pentru prima dată de Marc Haven în 1910.
96 Proprietarul casei locuite de Cagliostro la Roveretto.

(septembre 1780 – juin 1783.). Mais elle a commencé plus avant. Le Chevalier de Corberon,[97] parle dans son Journal des guérissons que Cagliostro a réalisé à Saint Pétersbourg: *«Je crois que Cagliostro n'est point un charlatan, qu'il guérit non pas tout le monde mais beaucoup, par ses connaissances chimiques et physiques. Il a guérit l'assesseur Ivan Isleniew d'un cancer ouvert de la région cervicale, la baronne de Stroganof qui a eu des accès de folie provenant des nerfs, le sénateur Iwan Perfiliewitch Yelaguine, directeur des Théâtres impériaux, il a aidé Mme Boutourline avoir des couches promptes et heureuses etc.»*

C'est toujours à Saint Pétersbourg qu'en présence du prince Potemkine, favori de l'impératrice Catherine II, il fait disparaître sur place la forte fièvre d'un malade qui délirait, tout simplement en prononçant: *«à l'instant même, nous ordonnons à la fièvre de tomber.*[98]*»*

Mais ce n'est pas tout. Il y guérit un possédé, d'après le récit fait par Clementino Vanetti qui note ce que Cagliostro avait déclaré sur son passage en Russie.. Ce n'est pas le seul cas. A Roveretto *« il y avait dans la ville une jeune fille lunatique qui hurlait, l'écume aux lèvres et les dents serrées, et se jetait sur ceux qui l'approchaient dans sa colère et dans sa fureur. On voulait l'amener à lui, mais on ne le pouvait. Donc lui-même vint la voir pour chasser l'esprit de sa maladie et jamais, jusque là, il n'avait agi ainsi avec aucun autre malade.»*

« Dans la ville de Pierre dit le Grand, un des ministres de la reine des Russes avait un frère qui avait perdu la raison et se croyait plus grand que Dieu. Et personne ne pouvait résister à la violence de sa fureur, et il criait à haute voix, menaçant toute la terre et blasphémant le nom du Seigneur. On le gardait à vue. Et ce ministre me suppliait de le guérir. Quand j'entrai près de lui, il se mit aussitôt en fureur, et me regardant avec férocité, et se tordant les bras, car il était attaché avec des chaînes, il semblait vouloir se jeter sur moi. Et il hurlait : Qu'on précipite dans le plus profond abîme celui qui ose ainsi paraître en présence du grand Dieu, de celui qui domine tous les Dieux et les chasse loin de sa face.

Mais moi, chassant toute émotion, je m'approchai avec confiance et je lui dis: Te tairas-tu, esprit menteur? Est ce que tu ne me reconnais pas, moi qui suis Dieu par-dessus tous les Dieux, qui m'appelle Mars, et vois ce bras en qui est toute la force pour agir du sommet des cieux aux profondeurs de la terre ? Je venais à toi pour te prendre en pitié et te faire du bien: et voilà comme tu me reçois, sans considérer que j'ai le pouvoir de réparer, mais aussi celui de réduire à néant.

Et aussitôt je lui donnai un tel soufflet qu'il tomba par terre à la renverse. Lorsque ses gardiens l'eurent relevé et qu'il fut un peu adouci, j'ordonnai qu'on m'apportât un repas et je me mis à dîner, lui interdisant de manger avec moi. Et lorsque je vis qu'il s'était humilié, je lui dis: Ton salut est dans l'humilité, être dépourvu de toute force devant moi, approche-toi et mange. Et après qu'il eut un peu mangé, nous montâmes tous deux en voiture et nous allâmes hors de la ville sur le bord de la Neva, où les gardiens avaient préparé par mon ordre une barque et ils étaient assis sur la berge. Quand nous fûmes montés, on rama, et la barque commença à avancer.

[97] Marie-Daniel Bourée, chevalier, puis baron de Corberon (1748-1810). Entré dans la carrière diplomatique en 1773, il a été nommé secrétaire de légation en Russie en 1775, puis à partir de 1777 chargé d'affaires. Il a laissé des mémoires publiés en 1901 sous le titre « Un diplomate français à la cour de Catherine II, 1775-1781. Journal intime du chevalier de Corberon, chargé d'affaires de France en Russie», Paris, Plon. Sur Cagliostro note du 2 juillet 1781, tome II, page 396.

[98] Le principe de Cagliostro n'était pas d'enlever immédiatement la fièvre, car disait-il « *la fièvre protège le malade* », mais lorsque celle-ci était trop haute et mettait en danger la vie du malade, il était salutaire de la faire tomber.

(septembrie 1780-iulie1783.). Dar ea a început mai înainte. Cavalerul de Corberon,[99] vorbeşte în jurnalul său de vindecările pe care Cagliostro le-a realizat la Saint Petersbourg: *«Eu cred că de Cagliostro nu este de loc un şarlatan, că el că nu a vindecat pe toată lumea venită la el, ci mai degrabă, prin cunoştinţele sale de chimie şi de fizică. El a vindecat pe asistentul judecătorului Ivan Isleniev de un cancer deschis al regiunii cervicale, pe baronul de Stroganof care avea accese de furie provenind de la nervi, pe senatorul Ivan Perfilievitch Yelaguine, directorul Teatrului imperial, el a ajutat pe Doamna Boutourline să aibă somnul prompt liniştit, etc.»*

Şi tot la Saint Petersbourg, în prezenţa prinţului Potemkin, favoritul împărătesei Catherina a II-a, el a făcut să dispară pe loc febra foarte severă a unui bolnav care delira, pur şi simplu pronunţând: *«în chiar acest moment, noi ordonăm ca febra să scadă.*[100]*»*

Dar asta nu e tot. El a vindecat un posedat, după citatul făcut de Clementino Vanetti, care notează ceea ce Cagliostro declarase în prezenţa sa în Rusia. Nu este singurul caz. La Roveretto *«se afla în oraş o tânără fată lunatică care urla, cu spume pe buze şi dinţii încleştaţi, aruncându-se, în mânia şi furia sa, asupra celor ce se apropiau de ea. Se voia să fie adusă la el dar nu s-a putut. Deci el însuşi, veni să o vadă pentru a alunga duhul rău al bolii sale, şi nimeni niciodată până atunci nu a acţionat astfel cu nici un alt bolnav.»*

« În oraşul lui Petre zis cel Mare, un ministru al împărătesei Rusiei avea un frate care îşi pierduse minţile şi se credea mai mare decât Dumnezeu. Nimeni nu putea să reziste violenţei furiilor sale, şi el striga în gura mare, ameninţând întregul pământ şi blasfemiind numele Domnului. Era supravegheat mereu, nu-l pierdeau din vedere. Şi acest ministru m-a rugat stăruitor să-l vindec. Atunci când, intrând şi m-am apropiat de el, l-au prins numaidecât furiile, şi privindu-mă cu ferocitate, şi răsucindu-şi mâinile, el fiind legat în lanţuri, părea că vrea să se arunce asupra mea. Şi urla: că el va arunca în cea mai adâncă prăpastie pe cel ce încearcă să apară astfel în faţa marelui Dumnezeu, a celui care domină pe toţi Dumnezeii şi-l va alunga departe din faţa sa.

Dar eu, alungâdu-mi toate emoţiile, m-am apropiat cu încredere şi i-am spus lui: Vrei să taci din gură, spirit mincinos? Chiar dacă tu nu mă cunoşti, eu care sunt Dumnezeu mai presus de toţi Dumnezeii, care mă numesc Marte şi văd aceste braţe în care se află toată forţa pentru a acţiona, a aduce somnul din ceruri în adâncurile pământului? Eu am venit la tine pentru a te găsi în stare de compasiune, milă şi pentru a te face bine: şi iată cum tu mă primeşti fără a considera şi a lua în seamă că eu am puterea să te fac bine, sau să te reduc la neant.

Şi imediat eu am suflat asupra lui în aşa fel încât el a căzut la pământ răsturnându-se. Atunci când gardienii l-au ridicat şi când el s-a mai liniştit am ordonat să mi se aducă masa de prânz şi m-am aşezat să mănânc, interzicându-i să mănânce cu mine. Şi atunci când am văzut că el se simte umilit, i-am spus: Sănătatea ta este în umilinţă, eşti dezbrăcat de toate forţele tale faţă de mine, apropie-te, ia şi mănâncă. Iar după ce el a mâncat un pic, noi ne-am urcat amândoi în rădvan şi am mers în afara oraşului pe malurile Nevei, unde gardienii au pregătit la ordinul meu o barcă iar ei s-au aşezat pe malul în povârniş. După ce noi toţi ne-am urcat în barcă, a început trasul la rame şi barca a început a înainta.

[99] Marie-Daniel Bourée, cavaler, apoi baron de Corberon (1748-1810). Intrat în cariera diplomatică în 1773, el a fost numit secretar de legaţie în Russie în 1775, apoi, din 1777 însărcinat cu afacerile. A lăsat memoriile publicate în 1901 cu titlul *«Un diplomat francez la curtea Ecaterinei a II-a, 1775-1781. Jurnal intim al cavalerului de Corberon, însărcinat al Franţei cu afacerile în Rusia»*, Paris, Plon. Despre Cagliostro, notă din 2 iulie 1781, tome II, page 396.

[100] Principelui Cagliostro nu-i crescuse imediat febra, deoarece, zicea-el «*febra protejează pe bolnav*», dar atunci când ea ajunge să fie prea mare şi să pună în pericol viaţa bolnavului, este salutar a o face să scadă.

Alors, voulant le jeter dans le fleuve pour que la brusque terreur amenât sa guérison (il y avait des gens postés pour venir a son secours) je le saisis tout à coup, mais lui, m'entourant brusquement à son tour de ses bras, nous tombâmes tous deux dans l'eau, lui s'efforçant de m'entraîner au fond, et moi, placé au-dessus de lui, je l'écrasai de mon poids, et après une lutte qui ne fut pas courte, j'arrivai adroitement à me dégager et je sortis de l'eau en nageant; lui, retiré par les gardiens, fut placé dans une chaise à porteur.

Et quand nous fûmes de retour et changés, il me dit : En vérité, j'ai reconnu que tu es Mars et qu'il n'y a pas de force égale à la tienne, et je te serai soumis en toutes choses. Je lui répondis et lui dis : Ni toi tu n'es un rival pour l'Eternel, ni moi je ne suis Mars, mais je suis un homme comme toi. Tu as le démon de l'orgueil, et cela te rend fou : moi, je suis venu t'arracher à cet esprit du mal, et si tu veux m'être soumis en toutes choses, tu agiras comme le commun des mortels. Et dès ce jour il commença a se laisser soigner, et ainsi revint à lui, celui dont la raison se perdait en idées délirantes.»

Une audience de Cagliostro

« Il y a des vérités qui ressemblent à des fables, et le nombre des mortels qui peuvent croire aux grandes vertus n'est malheureusement pas le plus considérable; je n'oserais donc me reposer sur mon seul témoignage pour persuader le public; j'emprunterai alors la voix du pauvre qu'il guérit et qu'il alimente, du riche dont il rejette les dons, sous quelque déguisement qu'ils puissent lui être présentés, des grands dont il dédaigne les recherches, et les fastueuses propositions.»

- Le Chevalier de Langlais sur Cagliostro.

A Strasbourg, Cagliostro recevait ses malades non seulement individuellement, mais aussi dans des séances collectives, qu'il appelait *« audiences »*. Les jours et les heures de ces audiences étaient annoncé par des affiches, d'après le témoignage d'un contemporain:[101] *«Cagliostro a fait imprimer des affiches par lesquelles il instruit le public de ses jours d'audiences.»*

Le suisse Johannes Burkli décrit dans ses lettres les audiences de Cagliostro. On le voit passer au milieu des personnes réunies dans sa salle, parlant à tous ou s'arrêtant auprès d'un des malades pour lui adresser quelques mots sur des aspects que celui-ci croyait connus par lui seul.

Mais une description plus détaillée et très touchante est sans doute celle offerte par Jean Benjamin La Borde: *«Ce qui m'a encore plus intéressé dans cette ville gallicole-germanique, ce sont les audiences du comte de Cagliostro. Aimé, chéri, respecté des Commandants de la Place et des principaux de la ville; adoré des pauvres et du petit peuple; haï, calomnié, persécuté par certaines gens; ne cherchant ni argent ni présents de ceux qu'il guérit; passant sa vie a voir des malades, surtout des pauvres, les aidant de remèdes qu'il leur distribue gratis et de sa bourse pour avoir du bouillon; mangeant fort peu, et presque toujours des pâtes d'Italie; ne se couchant jamais et ne dormant qu'environ deux ou trois heures assis sur un fauteuil; enfin toujours prêt à voler au secours des malheureux à quelque heure que ce soit et n'ayant d'autre plaisir que celui de soulager ses semblables, cet homme incroyable tient un état d'autant plus étonnant qu'il paie tout d'avance, et qu'on ne sait d'où il tire ses revenus, ni qui lui fournit de l'argent. Vous sentez bien, Madame qu'on fait force plaisanteries a ses dépens: c'est au moins l'Antéchrist; il a cinq ou six cents ans; il*

[101] Lettre de Saltzman à Willermoz, juin 1781.

Atunci vrând să-l aruncăm în fluviu din cauză că brusca teroare amenința vindecarea sa(acolo se aflau inși postați anume pentru a-i veni în ajutor) eu îl înhăţ dintr-o dată, dar el luându-mă brusc în braţe, cădem amândoi în apă, el sforțându-se să mă tragă la fund, iar eu, plasat deasupra lui, îl voi zdrobi cu greutatea mea, şi după o luptă care nu fu scurtă, voi reuşi abil să mă eliberez şi ies din apă înotând; iar el, recuperat de gardieni fu plasat într-o lectică.

Iar când întorși la mal și schimbați în haine uscate, el îmi spune: Într-adevăr, eu am recunoscut în tine pe Marte, şi că el nu are forţă egală cu a ta, şi că mă voi supune ţie în toate lucrurile. Eu îi răspund şi-i zic: Nici tu nu eşti un rival pentru Eternul Dumnezeu, nici eu însumi nu sunt Marte, dar eu sunt un om ca şi tine. Tu ai pe diavol în orgoliu, şi acesta te face nebun: eu, sunt venit să curăț acestui spirit duhul rău iar dacă tu vrei să-mi fii supus în toate lucrurile, tu vei acţiona la fel ca toţi muritorii. Şi din acea zi Din acea zi el începe să se lase tratat, şi astfel îşi revene la a fi el însuşi, cel a cărui judecată se pierdea în idei delirante.»

O audienţă la Cagliostro

«Există adevăruri care par asemănătoare invenţiilor mitologice, scornelilor, iar numărul muritorilor care pot crede în marile virtuți nu este, din păcate, prea numeros. Eu nu voi încerca deci să mă bazez pe o singura mărturie pentru a convinge publicul; eu voi împrumuta atunci vocea săracului pe care el îl împrumută şi-l alimentează, a bogatului căruia el respinge darurile, sub oricare deghizare în care i-ar fi putut fi lui oferite, a puternicilor zilei cărora el le disprețuiește bogăţiile, şi fastuoasele lor propuneri.»

- Cavalerul de Langlais despre Cagliostro.

La Strasbourg, Cagliostro primea pe bolnavii săi nu numai individual, ci şi, de asemenea, în şedinţe colective, pe care el le numea *«audiențe»*. Zilele şi orele acestor audiențe erau anunțate prin afişe, după mărturia unui contemporan[102] al său: *«Cagliostro imprima afișe prin care el informa publicul zilelor sale asupra audiențelor.»*

Elveţianul Johannes Burkli descrie în scrisorile sale audiențele lui Cagliostro. Îl puteai vedea trecând prin mijlocul persoanelor strânse în sala sa, adresându-se tuturor şi oprindu-se lângă unul dintre bolnavi pentru a-i adresa câteva vorbe despre aspectele care lui i se păreau a fi cunoscute doar de el singur.

Însă descrierea mai detaliată şi foarte emoționantă este fără îndoială cea făcută de Jean Benjamin La Borde: *«Ceea ce m-a interesat cel mai mult în acest oraş galico-germanic, sunt audienţele făcute de contele de Cagliostro. Iubit, îndrăgit, respectat de Comandanţii Localităţii şi de Somităţile oraşului; adorat de săraci şi de lumea măruntă, urât, calomniat, persecutat de anumiţi oameni; necerând nici bani nici cadouri, nici plată celor pe care-i vindeca; petrecându-şi viaţa printre bolnavi, mai ales printre cei săraci, ajutându-i cu leacuri pe care le distribuia lor gratis şi din propria sa pungă pentru a avea de bulion, supă concetrată(fiertură); mâncând foarte puţin, şi aproape întotdeauna pateu de Italia; neculcându-se niciodată şi nedormind decât în jur de 2 sau 3 ore aşezat într-un fotoliu; în sfârşit, gata întotdeauna să zboare în ajutorul necăjiţilor la orice oră ar fi fost chemat şi neavând altă plăcere decât aceea de a sluji semenii săi, acest om incredibil ţinea un statut cu atât mai uimitor, mai ciudat cu cât el plătea totul dinainte, în avans şi*

[102] Scrisoarea lui Saltzman către Willermoz, iunie 1781.

possè de la pierre philosophale, la médicine universelle: enfin c'est une de ces intelligences que le Créateur envoie quelquefois sur la terre revêtues d'une enveloppe mortelle. qu'on fait force plaisanteries a ses dépens: c'est au moins l'Antéchrist; il a cinq ou six cents ans;il possède la pierre philosophale, la médicine universelle: enfin c'est une de ces intelligences que le Créateur envoie quelque fois sur la terre revêtues d'une enveloppe-mortelle. Si cela est, c'est une intelligence bien estimable. J'ai vu peu d'âmes aussi sensibles que la sienne, de cœurs si tendres, si bons et si compatissants. Personne n'a plus d'esprit et de connaissances que lui; il sait presque toutes les langues de l'Europe et de l'Asie, et son éloquence étonne et entraîne même dans celle qu'il parle le moins bien. Je ne vous dis rien de ses cures merveilleuses; il faudrait des volumes et tous les journaux vous en parleront. Vous saurez seulement que de plus de quinze milles malades qu'il a traité, ses ennemis les plus forcenés ne lui reprochent que trois morts, auxquels encore il n'a pas plus de parte que moi. Pardonnez-moi Madame, si je m'arrête encore quelques moments sur cet homme inconcevable. Je sors de son audience Oh! Que vous chéririez ce digne Mortel, si vous l'eussiez vu, comme moi, courir de pauvre en pauvre, panser avec ardeur leurs blessures dégoûtantes, adoucir leurs maux, les consoler par l'espérance, leur dispenser ses remèdes, les combler de bienfaits; enfin les accabler de ses dons, sans autre but que celui de secourir l'humanité souffrante et de jouir de l'inestimable douceur d'être sur terre l'image de la Divinité bienfaisante!

Représentez-vous, Madame, une salle immense, remplie de ces malheureuses créatures presque toutes privées de tout secours et tendant vers le Ciel leurs mains défaillantes, qu'elles avaient peine à soulever pour implorer la charité du Comte.

Il les écoute l'un après l'autre, n'oublie pas une de leurs paroles, sort pour quelques moments, rentre bientôt chargé d'une foule de remèdes qu'il dispense à chacun de ces infortunés, en leur répétant qu'ils seront bientôt guéris s'ils veulent exécuter fidèlement ses ordonnances. Mais les remèdes seuls seraient insuffisants; il leur fait du bouillon pour acquérir la force de les supporter; peu d'entre eux ont les moyens de s'en procurer; la bourse du sensible comte est partage entre eux; il semble qu'elle sait inépuisable. Plus heureux de donner qu'eux de recevoir, sa joie se manifeste par sa sensibilité. Ces malheureux, pénétrés de reconnaissance, d'amour, de respect se prosternent a ses pieds, embrassent ses genoux, l'appellent leur Sauveur, leur père, leur Dieu... Le bon homme s'attendrit, les larmes coulent de ses yeux; il voudrait les cacher; mais il n'en a pas la force, il pleure; el l'assemblée fond en larmes... larmes délicieuses qui sont la jouissance du cœur et dont les charmes ne peuvent se concevoir, quand on n'a pas été assez heureux pour en verser de semblables. Voila une bien faible esquisse du spectacle enchanteur dont je viens de jouir, et qui se renouvelle trois fois chaque semaine.

Je ne saurais vous peindre le plaisir que j'ai eu à le voir tous les jours que j'ai passés ici, ni la peine que j'ai éprouvée en le quittant. Il avait conçu quelque amitié pour moi; en nous séparant nous avons pleuré, lui par bonhomie et moi par regret; je me disais "est-ce que je ne le reverrai jamais?»[103]

[103] Dans *« Lettres sur la Suisse adressées à Madame de M…par un voyageur français en 1781 »*. Un exemplaire, relié en maroquin rouge aux armes de Marie-Antoinette, figurait dans la bibliothèque royale. Le fragment sur Cagliostro est daté 2 juin 1781 (tome I, page 5). Lors de l'Affaire du collier, en 1786, Cagliostro utilise pour sa défense un fragment de cette lettre. Mirabeau confond cet ouvrage avec les *« Voyages en Suisse »* écrites par William Coxe et s'acharne à tort contre Cagliostro dans une lettre publique, où il l'accuse d'avoir trompé le public.

de care nu se ştia de unde îşi scotea veniturile, nici cine îi furniza lui banii. Dumneavoastră Doamnă, ştiţi că se făceau glume forţate asupra cheltuielilor sale: este cel puţin Anticrist; el are 5 sau 6 sute ani; el posedă piatra filoszofală, medicina universală; în sfârşit, este una dintre acele inteligenţe pe care Creatorul le trimite câteodată pe pământ îmbrăcate într-o pelerină funestă a unui mort . Şi dacă aşa este, atunci el este o Inteligenţă stimabilă, de prestanţă. Eu am văzut puţine suflete la fel de sensibile ca al său, o inimă atât de tandră, atât de bună şi atât de compătimitoare. Nimeni nu are mai mult spirit de cunoaştere ca el, el ştia aproape toate limbile Europei şi Asiei, iar elocinţa sa uimeşte şi îl antrenează chiar şi în cele pe care le vorbeşte mai puţin bine. Eu nu v-am spus nimic despre tratamentele(curele) sale minunate: trebuie volume şi toate ziarele să vă vorbească despre asta. Dumneavoastră ştiţi numai că din mai mult de 15 mii de bolnavi pe care el i-a tratat, duşmanii săi cei mai ieşiţi din fire, mai furioşi, mai turbaţi nu i-au reproşat lui decât 3 morţi, care nu au mai avut parte cum am avut eu de iîngrijirea sa. Scuzaţi-mă Doamnă, dacă eu mă mai opresc încă câteva momente asupra acestui om incredibil. Eu abia am ieşit de la audienţa sa. Oh! Dacă dumneavoastră îndrăgiţi pe acest demn Muritor, dacă l-aţi fi văzut ca mine, alergând din sărman în sărman, pansând cu ardoare rănile lor dezgustătoare, mângâind, alinând durerile lor, consolându-i prin speranţă, distribuindu-le lor leacurile sale, copleşindu-i cu binefaceri: în sfârşit, copleşindu-i cu darurile sale, fără alt scop decât acela de a ajuta omenirea suferindă şi de a o bucura cu inestimabila sa duioşie de a fi pe pământ imaginea Divinităţii binefăcătoare !

Imaginaţi-vă, Doamnă, o sală imensă, plină de aceste nefericite creaturi, aproape toate private de tot ajutorul şi ridicând spre Cer mâinile lor slabe, gata să leşine, care se trudeau să se ridice pentru a implora caritatea Contelui.

El îi asculta unul după altul, nu uita nici un cuvânt din vorbele lor, ieşea pentru câteva momente, reintra imediat încărcat de o mulţime de leacuri pe care le împărţea fiecăruia dintre aceşti nenorocoşi ai sorţii, repetându-le că vor fi curând vindecaţi dacă ei vor vrea să urmeze şi să respecte cu fidelitate reţetele sale. Însă leacurile în sine erau insuficiente; lor le trebuia supă concetrată pentru a-şi căpăta forţa de a le suporta; puţini dintre ei aveau mijloace pentru a le procura; punga sensibilului conte era împărţită între ei; ea părând că ar fi inepuizabilă. Mult mai fericit de a da decât fericirea lor de a primi, bucuria sa se manifesta prin sensibilitate.Aceşti nefericiţi, pătrunşi de recunoştinţă, de dragoste, de respect se prosternau la picioarele sale, sărutându-i genunchii, numindu-l Salvatorul lor, tatăl lor, Dumnezeul lor ... Omul bun, se întrista, cu lacrimile curgând din ochii săi; el voia să le ascundă; dar nu mai avea forţa, el plângea; şi adunarea_izbucnea şi ea în lacrimi... Lacrime delicioase care sunt bucuria inimii şi a cărei frumuseţe şi încântare nu poate fi concepută, când nu erau mai fericiţi pentru a vărsa altele asemănătoare. Iată un bine făcut - slabă scuză a spectacolului încântător prin care vin să vă bucur, care se reînnoia de trei ori în fiecare săptămână.

Eu nu ştiu să vă descriu plăcerea ce am avut de a-l vedea în toate zilele cât am stat aici, nici mila ce am încercat părăsindu-l. El a conceput oarecare prietenie pentru mine; în intimitatea noastră separată noi am plâns, el de bonhomie iar eu de regret; îmi spunea "nu-i aşa că nu le vom mai revedea niciodată? [104]*»*

[104] Din *«Scrisoare despre Elveţia adresată Doamnei de M…de un călător francez în 1781»*. Un exemplar, legat în marochin(piele) roşie cu armele emblemei Mariei-Antoineta, figura în biblioteca regală. Fragmentul despre de Cagliostro este datat 2 iunie 1781 (tome I, page 5). În timpul Afacerii colierului, în 1786, Cagliostro utiliza în apărarea sa un fragment din această scrisoare. Mirabeau confundă această lucrare cu *«Călătorii în Elveţia»* scrise de William Coxe şi se înverşunează pe nedrept împotriva lui de Cagliostro într-o scrisoare publică, prin care îl acuză că a indus în eroare(a înşelat) publicul.

A Bordeaux, Cagliostro reprit ses audiences, un peu près dans le même rythme: *«Il a consacré eux très grandes salles, écrit son secrétaire Rey de Morande,*[105] *pour y donner ses nombreuses audiences qui ne font que s'accroître. Il y en a trois par semaine, celles des lundi et mercredi destinées uniquement à la première et seconde classe de citoyens et la troisième, qui est celle du samedi, pour les pauvres, les artisans et les gens de la campagne.»*

Ses cures merveilleuses…il faudrait des volumes

«Des guérisons subites de maladies jugées mortelles et incurables, opérées en Suisse et à Strasbourg portèrent le nom de Cagliostro de bouche en bouche.»
- L'abée Georgel sur Cagliostro.

Pendant les trois années passées à Strasbourg, Cagliostro s'est occupé de plus de quinze milles malades. L'Histoire a gardé surtout les traces des guérisons des nobles ou des personnes publiques; la plus grande partie restera inconnue. Mais les quelques témoignages qui restent sont assez parlants.

Tous ses contemporains, même ses adversaires, sont obligés d'avouer ses résultats et sa charité. Le baron de Gleichen le dit ouvertement dans ses Souvenirs: *«Il n'a jamais pris un sol de ses malades. Je l'ai vu courir, au milieu d'une averse avec un très bel habit, au secours d'un mourant, sans se donner le temps de prendre un parapluie et j'ai vérifié trois cures merveilleuses qu'il a faites à Strasbourg, dans les trois genres où l'art des français excelle. Un bas officier, déclaré incurable d'une mauvaise maladie et qui avait été un cadavre hideux m'a été montré par son capitaine; il était gros et gras et parfaitement rétabli par Cagliostro. Le secrétaire de M de Lassalle, commandant à Strasbourg, se mourant de la gangrène à la jambe et abandonné de tous les chirurgiens, a été guéri par Cagliostro. Une femme en travail ayant été condamnée par les accoucheurs à une mort certaine, sans promettre qu'ils sauveraient l'enfant, on fit appeler Cagliostro qui assura qu'il la délivrait avec le succès le plus complet, et il tint parole.»*

En fait, une de ses premières guérisons connues à Strasbourg, a été celle de Monnier (Meunier ou Mounier d'après autres), un des secrétaires du marquis de la Salle.[106]

Le suisse Johannes Burkli donne[107] les détails: *«Ce malheureux jeune homme succombait à la gangrène et les médecins s'attendaient à le voir expirer dans les quarante huit heures. On eut recours à Cagliostro. Quelques gouttes d'une liqueur inconnue qu'il administra au moribond provoquèrent une transpiration abondante. Il lui fit boire le lait d'une chèvre dont le fourrage avait subi une préparation spéciale, et la tête se dégagea la première, puis l'aspect de la jambe enflée et paralysée devint un peu moins cadavérique, les plaies se cicatrisèrent et finalement à la stupeur générale M. le Monnier en fut quitte pour un ou deux orteils qu'il fallut bien sacrifier à la gangrène.»*

Cette première guérison fait une telle sensation qu'on la cite dans les vers qui accompagnent le portrait de Cagliostro:

[105] Lettre de Rey de Morande à Jacob Sarasin, 27 décembre 1783.
[106] Le marquis de la Salle était le commandant en second de la province d'Alsace.
[107] Lettre de Johannes Burkli à … , 14-17 janvier 1782.

La Bordeaux, Cagliostro reluă audienţele sale, aproape în acelaşi ritm: *«El le-a consacrat două foarte mari săli,* scrie secretarul său Rey de Morande,[108] *pentru a ţine aici numeroasele sale Audienţe care n-au făcut decât să crească numărul lor. Aveau loc de 3 ori pe săptămână, cele de luni şi miercuri destinate special numai primei şi celei de a 2-a clase de cetăţeni. Şi a 3-a, care era cea de sâmbătă, pentru săraci, artizani, meseriaşi, meşteşugari şi pentru cei de la sate.»*

Curele, tratamentele sale minunate…necesitau spaţiu

«Vindecările subite ale bolilor considerate mortale sau incurabile, operate în Elveţia şi la Strasbourg vor purta numele lui Cagliostro din gură în gură.»

- Abatele Georgel despre Cagliostro.

În timpul celor 3 ani petrecuţi la Strasbourg, Cagliostro s-a ocupat de mai mult de 15 mii de bolnavi. Istoria a păstrat numai urmele vindecărilor nobililor sau ale persoanelor publice; cea mai mare parte vor rămâne necunoscute. Dar câteva dintre aceste mărturii care rămân suficient de expresive grăitoare.

Toţi contemporanii, chiar şi adversarii săi, au fost obligaţii să recunoască rezultatele şi caritatea sa. Baronul de Gleichen o spune deschis în Amintirile sale: *«El nu a vătămat, nu a nenorocit niciodată pe niciunul dintre bolnavii săi. Eu l-am văzut alergând în ajutorul unui muribund, în mijlocul unei ploi torenţiale îmbrăcat într-o foarte frumoasă îmbrăcăminte, fără să-şi fi făcut timp să ia o umbrelă şi eu am verificat 3 cure minunate pe care el le-a făcut la Strasbourg, la trei cazuri în care arta medicală franceză excelează. Un ofiţer inferior, declarat incurabil de o maladie gravă şi care ajunsese un cadavru hidos mi-a fost arătat de căpitanul său. El era mare şi gras, perfect sănătos, restabilit de către Cagliostro. Secretarul Domnului de Lassalle, comandant la Strasbourg, pe moarte de o cangrenă la gambe şi abandonat de toţi chirurgii, a fost vindecat de Cagliostro. O femeie în travaliu fiind condamnată la o moarte sigură de mamoşi a născut; fără a promite că ei vor salva copilul, au făcut să fie chemat Cagliostro, care va asigura că el o va elibera cu succesul cel mai deplin, şi şi-a ţinut cuvântul dat.»*

Într-adevăr, una dintre primele vindecări cunoscute la Strasbourg, a fost cea a Domnului de Monnier (Meunier sau Mounier după alţii), unul dintre secretarii marchizului de la Salle.[109]

Elveţianul Johannes Burkli dă[110] detaliile: *«Acest nefericit tânăr bărbat a sucombat la o cangrenă iar medicii se aşteptau să-l vadă expiind în 48 de ore. S-a făcut recurs la Cagliostro. Câteva picături dintr-un lichid necunoscut pe care le va administra muribundului îi va provoca o transpiraţie abundentă. L-a făcut apoi să bea lapte de la o capră a cărei furajare a avut subit o preparare specială, şi capul cangrenei s-a detaşat la prima, apoi aspectul gambei inflamate şi paralizate a devenit un pic mai puţin cadaverică, rănile s-au cicatrizat şi în final spre stupoarea generală Domnul le Monnier a fost salvat, scăpat prin unul sau două degete groase de la picior pe care a fost nevoit să le sacrifice neapărat pentru cangrenă.».*

Această primă vindecare a făcut o aşa senzaţie încât este citată în versurile care acompaniază portretul lui Cagliostro :

108 Scrisoarea lui Rey de Morande către Jacob Sarasin, 27 decembrie 1783.
109 Marchizul de la Salle era comandant adjunct al provinciei Alsacia.
110 Scrisoarea lui de Johannes Burkli către … , 14-17 ianuarie 1782.

« Mounier te doit ses jours, bienfaiteur des humains
Prodige de bonté, de vertus, de science,
Et donne au siècle heureux de tes contemporains
Cet hommage public de sa reconnaissance.»

Ce miracle n'est que le début d'une longue série où on trouvera surtout des cas désespérés, abandonnés par les médecins officiels.

Beugnot[111] dans ses Mémoires cite le cas du chevalier de Montbruel qui *«témoignait partout des merveilles que Cagliostro avait opérées et s'en offrait lui-même en preuve, comme guéri miraculeusement de je ne sais combien de maladies dont le nom seul porta à l'épouvante.»*

« Mme d'Augeard, jeune et très jolie femme de Paris, que je connais beaucoup, très riche par les emplois de son mari, fermier général, attaquée d'une maladie incurable a été le trouver. Elle en a reçu en présent un élixir qui a fait disparaître tous se maux et je tiens de son frère qu'elle jouit maintenant de la plus brillante santé.» [112]

Un de plus éclatants succès est la guérison de la fille de Monsieur Wieland, trésorier de la République de Bâle. Depuis dix ans, elle ne pouvait se nourrir que de quelques cuillerées de lait et se trouvait dans un état avancé de faiblesse et consomption. De Cagliostro la guérit en quelques semaines. Son père écrit à ce sujet une lettre qui sera publié dans le Journal de Paris en 1783. *«Jusqu'au commencement de l'année 1782,* écrit Wieland,[113]*elle alla toujours de mal en pis malgré les soins des médecins les plus expérimentés de notre ville. C'est vers ce temps que M. le comte de Cagliostro vint faire un séjour à Bâle, et par l'entremise d'un ami, cet homme admirable et bienfaisant vint la voir. Il lui ordonna d'abord quelques remèdes, les lui envoya de Strasbourg, immédiatement elle alla mieux et au mois d'août, se trouva assez bien pour aller à Strasbourg auprès de son bienfaiteur, là, elle guérit entièrement en quelques semaines. Jugez de notre reconnaissance, envers cet homme unique, toujours occupé à tendre une main secourable aux personnes affligées par des maladies crues incurables, qui pourtant cèdent enfin à son art sublime, et dont le grand cœur ne veut d'autre récompense que celle des âmes vraiment grandes: le plaisir ineffable d'avoir fait des heureux.»*

Guérison du chevalier de Langlais

« Toutes les distinctions de la société s'arrêtent à sa porte ; le plus malade ou le plus pauvre, voilà celui qui le premier fixe son attention et ses soins.»
Le chevalier de Langlais sur Cagliostro.

Un autre cas devenu publique est celui du chevalier de Langlais, qui fera publier l'histoire de

[111] Jacques Claude Beugnot, avocat, proche de la comtesse de la Motte qui impliquera par ses mensonges de Cagliostro dans le procès du collier en 1786.
[112] Lettre de Labarthe à l'archeologue Séguier, cité par Funck Brentano, L' Affaire du collier page 91
[113] Lettre de Wielandt à Wielandt, colonel d'infanterie, publié dans le souplement au no. 27 du Journal de Paris, 27 janvier 1783.

« Mounier îţi datorează zilele sale, binefăcător al oamenilor
Prodigios de bunătate, de virtute, de ştiinţă,
Şi dă secolului fericit al contemporanilor tăi
Acest omagiu public al recunoștinței sale.»

Acest miracol nu este decât debutul unei lungi serii în care se vor regăsi mai ales cazuri disperate, abandonate de medicina oficială.

Beugnot[114] în Memoriile sale citează cazul cavalerului de Montbruel, care *«mărturisește pretutindeni minunile pe care Cagliostro le-a operat şi s-a oferit el însuşi să le dovedească, ca un vindecat miraculos de nu ştiu câte maladii al căror nume singur te înspăimântă, te îngrozește.»*

«D.-na d'Augeard, o tânără şi frumoasă femeie din Paris, pe care o cunoșteam bine, foarte bogată în urma afacerilor soțului său, fermier general, atacată de o maladie incurabilă a fost nevoită să-l găsească. Ea a primit în prezent un elixir care a făcut să-i dispară tot răul său şi eu aflu de la fratele ei că ea se bucură acum de cea mai strălucitoare sănătate.» [115]

Unul dintre cele mai strălucitoare succese este vindecarea fiicei Domnului Wieland, trezorier al Republicii din Bâle. De 10 ani ea nu se putea hrăni decât câteva lingurițe de lapte şi se găsea într-un stadiu avansat de slăbiciune şi de consumpție. Cagliostro a vindecat-o în câteva săptămâni.Tatăl ei a scris pe acest subiect o scrisoare ce va fi publicată în ziarul Journal de Paris în 1783. *«Până la începutul anului 1782, scrie* Wieland[116]*,ea mergea mereu din rău în mai rău în ciuda îngrijirilor medicilor cei mai buni din oraşul nostru. Cam în aceeaşi perioadă Domnul conte Cagliostro venise să facă un sejur la Bâle, şi prin intermedierea unui prieten, acest om admirabil şi binefăcător a venit şi i-a făcut o vizită medicală. I-a prescris pentru început câteva leacuri trimise lui de la Strasbourg, imediat ea s-a simţit mai bine şi în luna august, se simțea şi mai bine pentru a putea merge la Strasbourg, după binefăcătorul său, unde, ea s-a vindecat definitiv în câteva săptămâni. Judecaţi şi dumneavoastră, recunoștința noastră faţă de acest om unic, totdeauna preocupat de a da o mână ajutătoare persoanelor afectate de boli cronice, ce se credea a fi incurabile, care totuşi au cedat în cele din urmă sublimei sale arte, şi a cărui mare inimă nu vrea altă recompensă decât cu adevărat mari: inefabila plăcere de a face pe oameni fericiţi.»*

Vindecarea cavalerului de Langlais

«*Toate deosebirile societății se opreau la uşa sa; cei mai bolnav sau cei mai sărac, iată-l pe acela care este primul asupra căruia işi fixează atenţia şi îngrijirile sale.»*
- Cavalerul de Langlais despre Cagliostro.

Un alt caz devenit public este cel al cavalerului de Langlais, care va face să fie publicată povestea

[114] Jacques Claude Beugnot, avocat, apropriat al contesei de la Motte care îl implica prin minciunile sale pe Cagliostro în procesul colierului în 1786.
[115] Scrisoarea lui Labarthe către arheologul Séguier, citată de Funck Brentano, Afacerea colierului pagina 91.
[116] Scrisoarea lui Wielandt către Wielandt, colonel de infanterie, publicată în supliment la nr. 27 al ziarului Journal de Paris, 27 ianuarie 1783.

sa guérison dans le Journal de Paris.[117]

«Mon métier ne m'a pas permis d'étudier l'art de bien dire, je commencerai donc par demander grâce pour mon style; mais j'ai des bienfaits à révéler, des vertus à peindre; de pareils sujets peuvent se passer du charme des expressions et de la magie des couleurs. Je n'en éprouve pas moins un grand embarras: C'est qu'il faut que je parle sans cesse de moi, et que je ne puis guerre me présenter sans faire pitié; voyez-moi cependant sous le poids de la maladie la plus extraordinaire et la plus effrayante: une apathie universelle au milieu des êtres qui m'étaient les plus chers, un retour périodique et fréquent de dégoût, d'insomnie et de fièvre, avec des crispations affreuses dans l'estomac, un malaise perpétuel, une irritation si violente dans le genre nerveux, que je n'étais plus le maître d'aucun de mes mouvements, enfin un dérangement si absolu dans mes facultés intellectuelles, qu'il y aurait eu presque de l'orgueil à me croire encore de la raison. ~~de ses~~ Ce qui m'en restait ne servait qu'à m'éclairer sur le précipice affreux où j'étais entraîné; j'aurai voulu cent fois perdre ce déplorable reste, quand je voyais ma femme, mon frère et mes amis s'empresser autour de moi, dérober leurs larmes, et prendre les plus humiliantes précautions contre l'abus que le mécanisme de mes organes, et mon instinct accablé m'eussent fait faire de la liberté. Quand je vous aurai dit qu'il n'est pas un sentiment dans la nature qui ne vint me promettre le sort le plus fortuné, que j'étais également heureux par ma famille, par mon état, par mes camarades, en un mot par mon caractère, et qu'un dérangement imperceptible aux yeux de la médecine et des médecins empoisonnait toutes ces jouissances, et me rendait l'existence odieuse, vous n'aurez encore qu'une faible idée de la dégradation où j'étais tombé, lorsque le ciel m'adressa au comte de Cagliostro. Je ne vous donnerai pas de détails: je suis trop pressé de vous apprendre que je suis rentré dans tous mes droits, dans tous mes plaisirs; les nuages, les vapeurs dont ma tête était remplie, se sont dissipés; mes pensées noires se sont évanouies; ces projets si funestes sont devenus tous riants, tous agréable; j'ai déjà fait les épreuves de presque toutes les sensations vives, sans le moindre accident. Le chagrin même, dont la plus légère atteinte m'eut jeté, il y a trois mois, dans les convulsions les plus douloureuses, ne m'affecte plus que comme un homme sensible, et je me trouve assez de force pour consoler mon libérateur de la mort d'un de mes concitoyens, qu'une fatalité inconcevable vient de lui enlever au moment où chacun s'empressai de le féliciter de sa guérison.

Ne croyez pas qu'un privilège particulier m'ait valu plus de secours ou d'attachement de la part du comte: toutes les distinctions de la société s'arrêtent à sa porte; le plus malade ou le plus pauvre, voilà celui qui le premier fixe son attention et ses soins. Sa conduite n'est pas mystérieuse ; Strasbourg entier peut la suivre et la connaître; mais l'étude que j'ai faite de ses principes, de son inépuisable humanité, l'excellence de son cœur, m'inspirent plus de vénérations encore que mon salut ne peut m'inspirer de reconnaissance. Il est des vérités qui ressemblent à des fables, et le nombre des mortels qui peuvent croire aux grandes vertus, n'est malheureusement pas le plus considérable; je n'oserais donc me reposer sur mon seul témoignage pour persuader le public; mais je me crois digne de convaincre quiconque voudrait me proposer des doutes sur le désintéressement, sur la générosité, sur la bienfaisance de cet illustre étranger. J'emprunterai alors la voix du pauvre qu'il guérit et qu'il alimente, du riche dont il rejette les dons, sous quelque déguisement qu'ils puissent lui être présentés, des grands dont il dédaigne les recherches, et les

[117] « Lettre sur Monsieur le comte de Cagliostro et particulièrement sur une guérison qu'il a opérée ; écrite de Strasbourg, le 31 mai dernier, par Monsieur le Chevalier Langlais, capitaine de dragons au régiment Lescure», no du 1er Juillet 1781.

vindecării sale în ziarul Journal de Paris.[118]

«Meseria mea nu mi-a permis să studiez arta de a vorbi bine şi frumos, voi începe deci prin a cere înțelegere pentru stilul meu; dar eu am binefaceri a releva, virtuți de-a înfățișa şi descrie; asemenea echivalente subiecte pot fi depășite de farmecul expresiilor şi de magia culorilor. Nu m-a mai încercat nicicând o mai mare încurcătură: Este pentru prima oară când trebuie să vorbesc fără încetare despre mine, și când eu nu mă pot prezenta fără a provoca milă, compasiune; vedeţi-mă totuşi sub povara celei mai extraordinare şi mai îngrozitoare, înfiorătoare maladii: o apatie universală în mijlocul fiinţelor care îmi sunt cele mai dragi, o întoarcere periodică şi frecventă a dezgustului, cu insomnie şi febră, cu crampe îngrozitoare la stomac, o stare proastă perpetuă, o iritare atât de violentă în genul nervoșilor, că nu mai sunt stăpân pe nici una din mișcările mele, în sfârşit, un deranjament, o dereglare atât de absolută în facultățile mele intelectuale, ca şi cum aş fi avut aproape orgoliul de a mă crede încă având judecată, raţiune. Ceea ce-mi mai rămânea nu folosea decât la a mă lumina şi clarifica asupra prăpastiei oribile în care fusesem eram antrenat; aş fi vrut de sute de ori să pierd acest deplorabil rest, când eu văd vedeam pe soţia mea, pe fratele meu şi pe amici zelos de curtenitori în jurul meu, să-i scutesc de lacrimile lor, şi de a lua cele mai umilitoare precauții împotriva abuzurilor pe care mecanismul organelor mele, şi instinctul meu zdrobit, copleşit, împovărat îmi cauzase libertății. Când eu vă voi fi spus că nu există un sentiment în natură care să nu fi venit să-mi promită soartă mai norocoasă, ca eu să fiu în aceeaşi măsură fericit cu familia mea, prin starea mea, prin prietenii mei,într-un cuvânt prin caracterul meu, şi că un deranjament imperceptibil în ochii medicinii şi a medicilor otrăvind toate aceste bucurii şi de a-mi fi făcut existenta odioasă, voi nu veţi avea încă decât o slabă idee a degradării în care eu am căzut. Atunci cerul m-a îndreptat către contele Cagliostro. Nu vă voi da amănunte: sunt prea grăbit de a vă comunica că eu am reintrat în toate drepturile mele. În toate plăcerile, dorințele mele; norii, aburii de care capul meu era plin, s-au disipat; gândurile mele negre s-au șters, au dispărut, aceste proiecte atât de funeste au devenit râzătoare, total agreabile; eu am făcut deja încercări, experienţe în aproape toate senzațiile vii, fără să fi avut cel mai mic accident.Tristețea însăși, în a cărei cea mai lejeră atingere mă aruncase acum 3 luni, în convulsii, foarte dureroase, nu mă afectează mai mult decât ca pe un om sensibil, și mi găsesc suficiente forțe pentru a consola pe eliberatorul meu la moartea unuia dintre concetățenii mei, decât ca pe o fatalitate de neconceput venită pentru a-l (în) depărta în momentul în care cineva s-a grăbit să-l felicite pentru vindecarea sa.

Nu credeți că un privilegiu special mi-ar fi adus mai mult ajutor sau mai mult ataşament din partea contelui: toate distincțiile societății se opreau la uşa sa; cei mai bolnavi sau cei mai săraci, iată-l pe cel care, primul fixează atenţia sa şi grijile sale asupra lor. Conduita sa nu este una misterioasă; întreg Strasbourgul poate să-l urmărească şi să-l cunoască; însă studiul pe care eu l-am făcut asupra principiilor sale, asupra inepuizabilei sale omenii, excelența inimii sale, îmi inspiră mai multă venerație faţă de cât sănătatea mea poate să-mi inspire recunoştinţă pentru el. Există adevăruri care aparent par a fi scorneli, povesti iar numărul numeroșilor muritori care pot crede în marile virtuți, nu este, din nefericire, mai considerabil; eu nu voi încerca deci a mă baza doar pe singura mărturie a mea pentru a face publicul să creadă publicul; dar mă cred demn de a convinge pe oricare dintre cei care vor vrea să-mi propună îndoieli asupra dezinteresului, asupra

[118] Scrisoare despre Domnul conte de Cagliostro şi în special despe o vindecare pe care el a operat-o; scrisă din Strasbourg, în 31 mai recent, de Domnul Cavaler Langlais, capitan de dragoni în regimentul Lescure», numărul din întâi iulie 1781.

fastueuses propositions. Du rapport unanime de ces trois classes, je puis naturellement espérer la confiance de tout ce qui ne serait pas personnellement intéressé à me la refuser. Je ne chercherai point à lever le voile que le comte se plait à laisser sur sa patrie, sur sa naissance, et sur les évènements d'une vie qu'il paraît avoir consacré toute entière au soulagement de ses semblables; mais je me croirais un ingrat, si je ne publiais ma résurrection.»

Guérison de Gertrude Sarasin

«Cagliostro est un dieu.»
- Jacob Sarasin sur Cagliostro.

Gertrude Sarasin, la femme du commerçant et banquier bâlois, Jacob Sarasin, a été un autre succès publique de Cagliostro. A partir de l'été du 1779, elle ne quitte plus son lit, épuisée par la fièvre et les convulsions, ne peut ni manger, ni dormir. Les médecins se déclarent impuissants et prédisent sa proche fin. En janvier 1781, de nouvelles crises plus puissantes que jamais décident Jacob Sarasin faire appel à Cagliostro qui, à l'époque, se trouvait à Strasbourg. Comme l'état de Gertrude ne lui permet pas de voyager, ils y envoient leur ami, Lavater, accompagné par le médecin courant de Gertrude, le docteur Hotze, et le jeune Tobler. Cagliostro les reçoit le 24 janvier 1781. En présence de ces trois suisses, l'entrevue se transforme en interrogatoire, surtout que Lavater ne se positionne pas en humble besogneux, mais en savant curieux. Il pose milles questions sur la science de Cagliostro. La manière dont Cagliostro répondait aux curieux et aux orgueilleux était bien connue. Il avait même refusé de voir le cardinal de Rohan, en soupçonnant que celui-ci voulait faire sa connaissance pour ajouter encore une célébrité dans son salon:

«Si Monsieur la Cardinal est malade, avait-il répondu à Rohan, *qu'il vienne et je le guérirai, s'il se porte bien, il n'a pas besoin de moi, ni moi de lui.»* Lavater dût se contenter d'une réponse un peu près similaire*: « Si vous êtes le plus instruit de nous deux, vous n'avez pas besoin de moi; si c'est moi qui suis le plus savant, je n'ai pas besoin de vous.»*

Le lendemain, Lavater lui écrit et reprend son questionnement: *«Sources de vos connaissances ? Acquises de quelle manière ? En quoi consistent-elles?».* Et encore une fois il reçoit une réponse à la Cagliostro: *«In verbis, in herbis, in lapidibus»* (en paroles, en herbes, en minéraux). Mais Lavater ne se lasse pas. Il revient cette fois seul et plus humble pour lui demander d'aider Gertrude. Et Cagliostro accepte à la fin de s'occuper d'elle.

Le 29 mars 1781, Jacob accompagne sa femme à Strasbourg. Ils vont rencontrer Cagliostro le 1er avril. Après une consultation qui dure plus d'une heure, Gertrude entre sous sa protection et commence le traitement. Les premiers résultats ne tardent pas à apparaître. Le 23 avril, ses affaires l'appelant à Bâle, Jacob laisse sa femme et sa fille Suzette, chez le comte, mais il revient le 2 mai, pour passer quelques jours auprès d'elles. Le 27 avril 1781 il écrit à Lavater: *«Cagliostro est un dieu».* De manière miraculeuse, les crises de Gertrude sont de moins en moins fréquentes, pour enfin disparaître totalement. Elle mange à nouveau et son sommeil devient enfin réparateur. Elle retrouve son équilibre et peut enfin se lever de son lit. Une fois rétablie, Gertrude retourne chez elle, à Bale. Cagliostro lui rendra visite au mois d'octobre 1781. Le 28 octobre 1781, il sera de retour à Strasbourg avec toute la maison de Jacob Sarasin (enfants, serviteurs etc.). Ils logeront chez lui, dans la plus grande intimité, *« soupant en famille tous les jours, habitant avec eux comme*

generozității, asupra binefacerilor acestui ilustru străin. Eu voi împrumuta atunci vocea săracului pe care el îl împrumută şi-l alimentează, a bogatului căruia el respinge daruri, sub oricare deghizare îi pot fi lui oferite, a puternicilor zilei cărora el le dispreţuieşte bogăţiile, şi fastuoasele lor propuneri.» În raport unanim cu cele 3 clase sociale, eu pot în mod natural să sper la încrederea tuturor celor care nu erau personal interesați să mă refuze. Eu nu voi căuta să ridic voalul pe care contele l-a pus şi lăsat asupra patriei sale, asupra nașterii sale, şi asupra evenimentelor unei vieţi pe care se pare el și-a consacrat-o în întregime uşurării semenilor săi; dar eu mă voi crede un ingrat, dacă eu nu publicam învierea mea.»

Vindecarea Gertrudei Sarasin

«Cagliostro este un zeu.»
- Jacob Sarasin despre Cagliostro.

Gertrude Sarasin, soţia comerciantului şi bancherului din Bâle, Jacob Sarasin, a fost un alt succes public al lui Cagliostro. Începând cu vara anului 1779, ea nu mai părăsea patul său, epuizată de convulsii şi febră, nu putea nici să mănânce, nici să doarmă. Medicii se declarau neputincioși şi-i şi-i preziceau sfârşitul aproape. În ianuarie 1781, noi crize mai puternice ca niciodată îl hotărăsc pe Jacob Sarasin să facă apel la Cagliostro, care, atunci se găsea la Strasbourg. Cum starea Gertrudei nu-i permitea să călătorească, ei au trimis la Strasbourg pe prietenii lor, Lavater, însoţit de medicul curant al Gertrude, doctorul Hotze, şi de tânărul Tobler. Cagliostro i-a primit în 24 ianuarie 1781. În prezenţa celor trei elvețieni, întrevederea se transformă în interogatoriu, mai ales că Lavater nu se poziționa în umil nevoiaş, ci în savant curios. I-au pus mii de întrebări despre ştiinţă lui Cagliostro. Maniera în care le răspundea Cagliostro curioșilor şi orgolioșilor era bine cunoscută El El refuzase să-l vadă chiar pe cardinalul de Rohan, presupunând că acesta voia să facă cunoştinţă cu el pentru a adăuga încă o celebritate în salonul său:

«Dacă Domnul Cardinal este bolnav, avea să-i răspundă el lui Rohan, *să vină şi-l voi vindeca iar dacă se simte bine, el nu are nevoie de mine, nici eu de el».* Lavater a trebuit să se mulţumească cu un răspuns un pic aproape similar*:«Dacă dumneavoastră sunteţi cel mai instruit dintre noi doi, nu aveţi nevoie de mine, iar dacă eu sunt cel mai savant, eu nu am nevoie de dvs.»*

A doua zi, Lavater i-a scris şi reia chestionarea sa: *«Sursele cunoştinţelor dvs? Achiziţionate în ce manieră? În ce constau ele?»* Şi din nou, primeşte un răspuns à la Cagliostro: *«In verbis, in herbis, in lapidibus»* [în vorbe(cuvinte), în ierburi(buruieni), în lapidarităţi(esenţe concise.)]. Dar Lavater nu se lasă. El revine de această dată singur şi mai umil pentru a-i cere s-o ajute pe Gertrude. Iar Cagliostro acceptă în sfârşit de a se ocupa de ea.

În 29 martie 1781, Jacob însoțește pe soţia sa la Strasbourg. Ei îl vor întâlni pe Cagliostro pe întâi aprilie. După o consultare care a durat mai mult de o oră, Gertrude intră sub protecţia sa şi începe tratamentul. Primele rezultate nu au întârziat să apară. La 23 aprilie, afacerile sale chemându-l la Bâle, Jacob lasă pe soţia şi fiica sa Suzette, la conte, dar revine în 2 mai, pentru a petrece câteva zile alături de ele. În 27 aprilie 1781 el scria lui Lavater: *«Cagliostro este un zeu».* Prin maniere miraculoase, crizele Gertudei sunt din ce în ce mai rare, pentru ca la sfârşit să dispară total. Ea putea mânca din nou şi somnul a devenit, în sfârşit odihnitor, reparator. Ea își regăsește, în sfârşit echilibrul şi poate să se ridice din pat. Odată restabilită, Gertrude se întoarce acasă la ea, la Bâle.

les premiers Chrétiens.[119]»

Cette guérison sera le début d'une grande amitié, les Sarasin resteront les plus fidèles disciples et amis de Cagliostro jusqu'à la fin de leur vie. En décembre 1781, lorsque les médecins officiels commencent à agresser Cagliostro, Jacob raconte les détails de ce miracle dans une lettre adressée à Straub[120]. Ce document sera publié dans le Journal de Paris.[121]

«Vous voulez Monsieur, que je vous fasse un détail exact des maux compliqués, dont la main bienfaisante de M. le Comte de Cagliostro a si merveilleusement délivré ma femme? C'est, dites-vous, pour le communiquer à une personne de haute distinction que désire en être instruite.
Je me prête de bien bon coeur à cette demande, d'autant plus que j'ai le plus vif désir de rendre, pour le bien de l'humanité, cette cure publique et je ne doute pas un instant que cette même personne qui souhaite de se satisfaire à ce sujet, ne veuille aussi prêter la main, afin que ce que je vais vous détailler, soit inséré tel quel dans une feuille publique

J'écris en homme inexpert dans la langue française et avec la franchise et la simplicité d'un Suisse; ainsi l'on voudra bien pardonner à mon style, s'il n'est ni élégant, ni fleuri, d'autant plus qu'il s'agit que de faits et que par conséquent la vérité et la précision doivent être les seuls qualités requises dans cette narration.

Il y a huit ans que ma femme fut attaquée d'une fièvre bilieuses, qui a été la source et le commencement de tous ses maux, car depuis cette époque elle eut l'estomac dérange; une jaunisse qu'elle eut dans la suite prouva qu'elle avait toujours la bile dans le sang; on fit nombre de remèdes pour cette incommodité, sans pouvoir jamais entièrement la déraciner; peu a peu il se forma une douleur fixe dans le cote droit; elle perdit le sommeil, les forces et la chaleur naturelle; eut une amertume continuelle dans la bouche et des pertes d'appétit périodiques.

C'est dans cet état, qui allait toujours de mal en pis, qu'elle se mit, il y a trois ans entre les mains des médecins.

C'était à des personnes très experts dans l'art et qui de plus mirent tout l'intérêt de l'amitié dans leurs soins, qu'elle se confia; mais malgré cela et malgré les consultations qu'on prit de toute part chez l'étranger, ses diverses incommodités ne firent qu'empirer de jour en jour et dégénérèrent en maladie très sérieuse.

La douleur au côté devint très violent; les insomnies furent complètes de manière à ne laisser plus même une heure d'assoupissement, la pelisse et même le fac de pied devinrent nécessaires, même dans les plus grandes chaleurs; une exténuation totale empêcha la malade de faire cent pas sans succomber au poids de son corps; des pertes d'appétit périodique ne lui laissait rien avaler de solide, ni de liquide pendant plusieurs jours; une soif terrible qui pendant quinze jours l'obligea à boire jusqu'à vingt huit bouteilles d'eau dans la journée, fit diversion à ces maux et il s'ensuivit une faiblesse qui l'empêcha de se lever de son lit pendant près de deux mois.

A peine relevée de cet état de langueur des convulsions très violentes, dont son fils fut attaqué, firent tant d'effet sur elle, qu'elle eut elle même des accès très violents et si forts que huit personnes purent à peine la retenir dans son lit.

Ces maux de nerfs qui l'ont tourmenté pendant dix huit mois avec toute la violence possible et qui ont pris toutes les formes et toutes les nuances imaginables alternaient habituellement avec

[119] Lettre de Johannes Burkli, 1er avril 1782.
[120] Directeur de la Manufacture Royale des Armes blanches en Alsace.
[121] «Lettre de M. Sarasin, négociant de Bâle à M. Straub, directeur de la Manufacture Royale des Armes blanches en Alsace, Strasbourg le 10 novembre 1781», Journal de Paris, no. du 31 décembre 1781.

Cagliostro îi va face o vizită în luna lui octombrie 1781. La 28 octombrie 1781, el se va întoarce la Strasbourg cu toată casa lui Jacob Sarasin (copii, servitori etc.). Ei vor locui la el într-o foarte mare intimitate, *«luând masa în familie în toate zilele, locuind cu ei ca primii Creştini.*[122]*»*

Această vindecare va fi începutul unei mari prietenii, Sarasinii rămânând cei mai fideli discipoli şi amici ai lui Cagliostro până la sfârşitul vieţii lor. În decembrie 1781, când medicii oficiali au început să-l agreseze pe Cagliostro, Jacob povesteşte detaliile acestui miracol într-o scrisoare adresată lui Straub[123]. Acest document va fi publicat în ziarul Journal de Paris.[124]

«Doriți Domnule, ca eu să vă fac o detaliere completă a răului bolilor complicate, de care binefăcătorul meu D.-l Conte de Cagliostro a eliberat atât de minunat pe soţia mea? Este, spuneţi dvs., pentru a le comunica unei persoane de înaltă distincţie de care doriți a fi instruit. Eu mă pregătesc cu dragă inimă pentru această cerere(întrebare), cu atât mai mult cu cât eu am cea mai mare dorinţă de a da şi face publică spre binele umanității, această cură şi nu mă îndoiesc nici un moment că însuşi această persoană care doreşte de a se satisface cu acest subiect, să nu vrea de asemeni să întindă mâna, astfel ca cea ce eu vă voi detalia, să fie înserat exact aşa cum este, fără nici o schimbare într-o foaie publică.

Eu scriu ca un om care nu este expert în limba franceză şi cu franchețea şi simplitatea unui Elvețian; de aceea vă trebui să iertaţi stilul meu, dacă nu este nici elegant, nici înflorit, cu atât mai mullt cu cât este vorba de fapte reale şi în consecinţă adevărul şi precizia trebuie să fie singurele calităţi ale acestei narațiuni.

Au trecut 8 ani de când soţia mea a fost atacată de o febră biliară, care a fost sursa şi începutul tuturor relelor sale, căci după această perioadă ea a avut stomacul deranjat; o gălbinare pe care a avut după aceea dovedea că ea avea totdeauna bila în sânge; a urmat numeroase remedii pentru această incomoditate, fără a putea niciodată să le dezrădăcineze complet; încet, încet i se forma o durere fixă în partea dreaptă; ea nu putea să doarmă, îşi pierduse somnul, forţele şi căldura naturală; avea continuu în gură amăreală; şi pierderea periodică a poftei de mâncare.

Aceasta este starea în care a ajuns, fiindu-i mereu din rău în mai rău, când ea s-a dat pe mâna medicilor acum trei ani.

Existau acolo persoane foarte experte în artă (medicală), pricepere, meșteșug şi care au depus mai mult tot interesul prieteniei lor în îngrijirea, în care ea avea încredere, dar în ciuda acestora şi în ciuda consultațiilor pe care le-a primit din toate părţile la străini, diversele sale incomodităţi nu au făcut decât să se înrăutăţească din zi în zi în boală foarte serioasă.

Durerea din partea dreaptă devenea foarte violentă; insomniile erau completate în aşa manieră că nu-i lăsau mai mult de o oră de somnolentă/ațipeala, iar chiar şi atunci când erau cele mai mari călduri de afară fierbințeli, fiind necesară ținerea picioarelor în șuba îmblănită şi chiar frecționarea, masajul lor; o extenuare totală împiedeca bolnava să facă o sută de paşi fără a sucomba sub greutatea propriului său corp; pierderile periodice a poftei de mâncare nu o lăsau să înghită nimic solid, nici lichid timp de mai multe zile la rând; o sete teribilă care pe perioade circa 15 zile o obliga să bea până la 28 de sticle de apă pe zi, au diversificat stările rele ale sale şi au fost urmate de o slăbiciune care o împiedeca să se dea jos din pat timp de aproape 2 luni.
ses autres maladies, de sorte qu'elle se trouvait régulièrement une fois par mois dans le cas de lutter avec la mort.

[122] Scrisoarea lui de Johannes Burkli, întâi aprilie 1782.
[123] Directorul Manufacturii Regale de Arme albe a Alsaciei.
[124] Scrisoarea D.-l Sarasin, negustor din Bâle către D.-l Straub, director al Manufacturii Regale de Arme albe a Alsaciei, Strasbourg 10 noiembrie 1781», ziarul Journal de Paris, nr. din 31 decembrie 1781.

Tantôt c'était des accès de convulsions qui l'agitaient tellement qu'on croyait à tous moment la voir expirer; d'autres fois une perte d'appétit de huit ou dix jours, pendant lequel elle ne pouvait avaler qu'avec peine trois cuillerées d'eau dans les vingt quatre heures faisait trembler continuellement pour sa vie.

Dans tous ces moments de souffrance et d'angoisse l'Art ne pouvait rien sur elle et bien souvent on en pouvait pas même lui administrer des palliatifs; il fallait tranquillement laisser le soin aux crises de la nature d'opérer un rétablissement éphémère qui laissait toujours durer la source du mal et une foule d'incommodités qui reproduisaient les mêmes maux toujours en augmentant.

C'est dans ce cruel état et fatiguée d'une vie si souffrante que ma femme, à qui toute la Science de ses médecins et des consultations ne pouvait plus rien proposer qui n'eut déjà fait un effet contraire, vint à Strasbourg implorer les secours généreux de M. le Comte de Cagliostro; il voulu bien céder à ses instances et entreprendre une cure qui devait lui coûter tant de soins et tant de peines.

Elle arriva ici à la fin d'avril et eut d'abord une perte d'appétit de cinq jours et un accès de maux de nerfs très violent. M. le Comte parvint d'avoir à la soulager de façon qu'au lieu que chez elle, ces accès se répétaient toujours pendant plusieurs jours, il n'en revint pas d'autre pour le moment; et toutes les fois que pas la suite ses passions hystériques reparaissaient ce ne fut jamais qu'un seul accès.

Il en fut de même pour les pertes d'appétit qui par les soins et les ordonnances de M. le Comte ne durèrent dans la suite jamais au delà de vingt quatre heures.

Âpres s'être ainsi rendu Maître de la maladie et l'avoir pendant plusieurs mois fait diminuer en qualité et en quantité, M le Comte, par la supériorité de son savoir et ses soins assidus et infatigables parvint à rendre a cette personne si souffrante une santé, dont elle n'avait plus l'idée et qu'elle n'osait plus espérer. Il commença d'abord par tranquilliser ses nerfs. De façon que les épreuves le plus rudes ne furent plus capables de les ébranler.

Ensuite il travailla avec le même succès sur le reste, ou pour mieux dire, sur le fond de la maladie, de façon que cette même personne, qui jusqu'ici n'avait, pour ainsi dire, point de sommeil, qui même, dans ses meilleurs intervalles, mangeait avec un dégoût extrême, qui n'avait plus la faculté de marcher que peu de pas, qui souffrait d'un froid très sensible dans le plus fortes chaleurs dort maintenant ses sept à huit heures d'un sommeil non interrompu, attend avec impatience son dîner et souper, marche des heures entiers sans se fatiguer et a quitté les habits chauds et la pelisse au commencement des premiers fraîcheurs de l'automne; en un mot , elle jouit de sa meilleur santé et ne se souvient plus e ses maux que pour rendre grâces à Dieu a son bienfaiteur de s'en trouver délivrée.

*Vous faire le détail, Monsieur de tous les soins et de toutes les attentions de M. le Comte de Cagliostro ce serait une chose superflue; vous étés témoin oculaire, comme moi, de toutes les peines que cet illustre ami de l'humanité se donne pour le soulagement des souffrants et vous savez, comme moi que l'encen**s** (*appelé également oliban) *dont tant d'homme sont avides, n'a pas d'appas pour lui. Faire le bien pour le bien est son principe et son coeur cherche sa récompense dans ses propres vertus.*

Exprimer ma reconnaissance serait une chose trop difficile; les paroles me manquent pour définir les sentiments de mon coeur; d'ailleurs il faudrait vous parler encore de ce que notre cher

Abia scoasă din această langoare a convulsiilor foarte violente, de care fiul său a fost atacat, au avut un aşa efect asupra ei, încât ea însăşi a avut asemenea accese foarte violente şi atât de puternice încât 8 persoane abia puteau să o rețină în patul său.

Aceste accese nervoase care au turmentat-o timp de 18 luni cu toată violenta posibilă şi care au luat toate formele şi nuanţele imaginabile alternau de obicei cu alte maladii, în aşa fel încât ea se găseau în mod regulat odată pe lună în situaţia de a se lupta cu propria moarte.

Peste puţin timp accese de convulsiuni care o agitau în aşa hal încât credeam în orice moment că moare; în alte dăți pierderea poftei de mâincare de 8 la 10 zile consecutiv, timp în care ea nu putea înghiți decât cu mare greutate 3 linguri de apă în 24 de ore ne făcea să ne temem, să tremurăm continuu pentru viaţa sa.

În toate aceste momente de suferinţă şi angoasă Arta medicală, priceperea nu putea face nimic pentru ea, şi în plus, nu putea nici chiar să-i administreze paleative; eram nevoiți şi trebuia să les lăsăăm în mod liniştit grija pe seama naturii de a opera o restabilire efemeră care lăsa totdeauna să dureze sursa răului şi a unei mulțimi de incomodități care reproduceau acelaşi rău mereu în creştere.

În această cruntă stare, şi obosită de o viaţă atât de suferindă ca cea a soţiei mele, căreia toată Știința medicilor săi şi consultațiilor nu mai putea nimic să-i propună care să nu-i făacă deja un efect contrar, a venit la Strasbourg să implore ajutorul D.-lui Conte Cagliostro; el a binevoit să cedeze insistențelor sale şi să întreprindă o cură care a trebuit să-l coste atâtea griji, suferințe şi atâta trudă şi osteneală.

Ea va ajunge aici la sfârşitul lunii aprilie şi a avut la început o pierderea a apetitului de 5 zile şi un acces de nervi răi foarte violent. D.-l Conte a reuşit să le uşureze astfel încât, în locul acceselor care la ea se repetau totdeauna pe durata a mai multor zile, pentru moment, altele nu au mai revenit; iar suferințele sale isterice nu au mai reapărut niciodată, ea nemaiavând decât un singur acces.

La fel s-a întâmplat în cazul pierderii apetitului care prin grija şi reţetele D.-lui Conte nu vor mai apare niciodată după următoarele 24 de ore.

După ce Maestrul a acţionat astfel asupra bolii, şi a făcut ca în mai multe luni să diminueze în cantitate şi calitate, D.-l Conte, prin superioritatea ştiinţei şi grijii sale asiduee şi şi a nu-şi mai amintea de relele care, prin grația, prin mila dată de Dumnezeu acestui binefăcător al său de a se putea vedea eliberată de boală.

În ceea ce a urmat, el a lucrat cu acelaşi succes şi asupra restului, sau mai bine spus, asupra fondului bolii, în asa maniera ca aceeaşi persoana, care până aici nu avea, ca să spunem aşa, somn deloc, care, în rarele sale minunate intervale, mânca cu un dezgust extrem, care nu mai avea facultatea de a putea merge decât câţiva paşi, care suferea de un frig foarte sensibil chiar şi pe căldurile cele mai mari ,doarme acum cele 7 la 8 ore ale sale de somn neîntrerupt, aştepta cu nerăbdare masa de prânz şi mânca, mergea ore întregi fără să obosească şi să părăsească hainele călduroase şi șuba la începutul primelor răcoriri ale toamnei; într-un cuvânt, ea se bucuria de sănătatea sa foarte bună şi nu-şi mai amintea de relele care, prin grația, prin mila dată de Dumnezeu acestui binefăcătorului al său de a se putea vedea eliberată de boală.

Să vă detaliez, Domnule despre toate îngrijirile şi toate atenţiile D.-lui Conte de Cagliostro, aceasta ar fi un lucru superflu; dvs. sunteţi martor ocular, ca şi mine, la toate suferințele, truda pe care acest ilustru amic de omenie şi le-a dat pentru uşurarea suferințelor şi dvs. ştiţi, la fel ca şi mine, că proslăvirile (denumite în egală măsură și tămâie.) de care atâţea oameni sunt avizi, nu sunt pentru el farmece, momeli, atracții. Fă bine pentru bine este principiul său şi inima sa caută recompensa în propria sa virtute.

Comte a fait pour rétablir mon fils[125] *et de ce que je lui dois personnellement pour ma prompte guérison d'une fièvre ardent, que m'avaient procuré les longues souffrances d'une épouse que j'aime plus que ma propre existence.*

Je laisse aux âmes sensibles le plaisir de suppléer ici aux lacunes de ma plume; la votre, Monsieur, est du nombre; vous l'avez prouvé par toutes les attentions que vous avez eus à aider M. le Comte pour le rétablissement de notre bien être. Recevez en, nos remerciements et les assurances de notre amitié autant qu'elle pourra avoir de prix pour vous. Donnez vous, s'il vous plaiît, la votre et persuadez vous de l'estime sincère avec laquelle j'ai l'honneur d'être…»

Felix Bottier, le père de Gertrude écrit à son beau–fils le 2 octobre 1781: *« M. le comte de Cagliostro, cet être bienfaisant, aura toujours dans nos cœurs cette vénération intime, que ses peines, soins, applications sans exemple et son caractère élevé lui réservent…Sacrifier de cette manière tous ses moments à un travail aussi pénible, tandis qu'il excelle dans d'autres talents qui seraient bien plus agréables à exercer et à cultiver, c'est représenter dans le monde un degré de perfection de l'humanité dont (au moins de nos jours) nous ne saurions citer l'exemple...»*

A peine guérie, Gertrude est enceinte. La naissance d'un garçon, le 14 avril 1782, sera un nouveau miracle pour tous ceux qui connaissait son état de santé avant sa rencontre avec Cagliostro. Le nouveau-né recevra le nom d'Alexandre en honneur de son parrain.

Guérir par la prière

« Lorsque le soldat qui avait été malade, couché, pendant cinq mois, était venu se jeter à ses genoux, guéri et reconnaissant, il lui avait dit : Pourquoi me remercier ? Va à l'église, quand le prêtre dit la messe, et confesse là que Dieu t'a guéri de ta maladie.»

Clementino Vanetti sur Cagliostro.

On s'est toujours demandé quel était le secret des succès médicaux de Cagliostro et on a imaginé toute sorte de recettes compliqués, exotiques, sulfureuses même. Certes Cagliostro avait des connaissances chimiques indubitables, même ses ennemis sont obligés de l'avouer: «C*ependant le corps de la pharmacie a avoué que M. le Comte est grand botaniste et particulièrement très grand chimiste»,* écrit Boyer,[126] un de ses disciples de Bordeaux.

Il faisait appel aux services des apothicaires pour préparer ses remèdes, il les préparait lui-même ou impliquait ses disciples. Dans les archives de Jacob Sarasin, il reste deux carnets de recettes de Cagliostro. L'apothicaire Hecht, de Strasbourg, en avait aussi conservé. Son *«vin d'Égypte », ses « gouttes jaunes »,* ses *« gouttes blanches»* et beaucoup d'autres étaient célèbres à l'époque et faisaient des merveilles.

Mais à part ces remèdes, il a montré de nombreuses fois qu'il lui suffisait de commander et la matière, ainsi que l'invisible, lui obéissaient. Comment arrivait-il à faire cela? La réponse se résume à ce qu'il avait dit un jour à une de ses malades, pour le grand étonnement de ceux qui étaient présents: *«Madame, le Comte ne connaît absolument rien à votre mal ; mais il y a un Dieu dans le ciel qui de l'herbe la plus chétive peut tirer un suc qui vous rendra la santé; le Comte de*

125 Félix Sarasin souffrait *« d'une maladie goûteuse des nerfs qu'aucun médecin n'a vait pu soulager »,* Journal de Jacob Sarasin.

126 Lettre de Boyer à Jacob Sarasin, 6 janvier 1784.

A-mi exprima recunoștința va fi un lucru prea dificil; nu sunt cuvinte pentru a defini, a reda sentimentele din inima mea; de altfel ar trebui să va vorbesc dvs. încă despre ceea ce scumpul nostru Domn Conte a fost pentru a restabili pe fiul meu[127] *şi ce-i datorez personalmente pentru prompta vindecare a unei febre ardente ce a produs îndelungi suferințe soției pe care eu o iubesc mai mult decât propria-mi existență.*

Las sufletelor sensibile plăcerea de a suplini aici condeiul meu, al dvs, Domnule, şi al celorlalţi; care l-aţi încercat, l-aţi supus la probe prin toate atenţiile pe care le-aţi avut pentru a ajuta pe D.-l Conte pentru restabilirea bunăstării noastre. Primiți mulţumirile şi asigurările prieteniei noastre, cu atât mai mult cu cât ele vor putea avea preţ pentru dvs. Acordați-ne, vă rog frumos, stima dvs. şi aveți încrederea în stima sinceră cu care eu am onoarea de a fi …»

Felix Bottier, tatăl Gertrudei scrie ginerelui său în 2 octombrie 1781: *"Dl. Conte de Cagliostro, acest binefăcător, va avea totdeauna în inimile noastre această veneraţie intimă, pentru truda sa, grijile şi aplicarea exemplului şi caracterul său ridicat, fiindu-i lui rezervat… Sacrificând în această manieră toate momentele sale unei munci la fel de penibile, în timp ce el excelează între alte talente care vor fi mai agreabile de exersat şi de cultivat, de a reprezenta în lume un grad de perfecţiune a omenirii căreia (cel puţin în zilele noastre) noi nu vom şti să cităm (un) exemplu.*"

Imediat după vindecare, Gertrude rămâne însărcinată. Naşterea unui băiat, la 14 aprilie 1782, va fi un nou miracol pentru toţi cei ce cunoșteau starea ei de sănătate înainte de întâlnirea sa cu de Cagliostro. Nou-născutul va primi numele de Alexandre în onoarea naşului său de botez

Vindecat prin rugăciune

«Atunci când soldatul care era bolnav la pat de 5 luni, a venit aruncându-se în genunchi, vindecat şi recunoscător, el îi spusese acestuia: Pentru ce îmi mulțumești mie? Mergi la biserică când preotul ţine slujba, şi mărturisește că Dumnezeu te-a vindecat de boala ta.»
- Clementino Vanetti despre Cagliostro.

Au existat totdeauna întrebări despre care este secretul succeselor medicale ale lui Cagliostro şi s-au imaginat tot soiul de rețete complicate, exotice, sulfuroase chiar. În mod cert Cagliostro avea cunoştinţe de chimie neîndoielnice, chiar inamicii săi fiind obligați să o recunoască*: «Totuşi corpul farmaciștilor a recunoscut că D.-l. Conte este mare botanist şi în mod special foarte mare chimist»,* scria Boyer,[128] unul dintre discipolii săi la Bordeaux.

El făcea apel la serviciile spiţerilor pentru prepara leacurile sale, le prepara el însuşi implicându-i în asta pe discipolii săi. În arhivele lui Jacob Sarasin, au rămas două carnete/cărţi de rețete ale lui Cagliostro. Farmacistul Hecht, din Strasbourg, le avea de asemenea conservate. Vinul său *«din Egipt»,* picăturile sale «*galbene»,* picăturile sale «*albe»* şi multe altele erau celebre în epocă şi făceau minuni, miracole în epocă.

Însă referitor la aceste remedii, el a arătat de nenumărate ori că îi era suficient de a comanda şi materia, precum invizibilul, i se supunea. Cum ajunsese el să facă aceasta? Răspunsul se rezumă

[127] Félix Sarasin suferea « *de o maladie gutoasă de nervi pe care nici un medic nu a putut-o vindeca »,* Jurnalul lui Jacob Sarasin.
[128] Scrisoarea lui Boyer către Jacob Sarasin, 6 ianuarie 1784.

Cagliostro se prosternera devant lui pour le solliciter.»

Il dispensait de cela à son gré, mais toujours à propos. Quelque fois il refusait de soigner certains malades, et il était mal jugé. *«Plusieurs étrangers,* écrit Laurent Blessig,[129] *venus se remettre exprès entre ses mains, ont été abandonnés par lui au milieu de leur cure; d'autres ont été abandonnés par lui au milieu de leur cure; d'autres ont essuyé un refus tout sec. Extrêmement affable pour les uns, il est dur et brutal pour les autres, selon que les figures lui plaisent ou lui déplaisent, et souvent du premier coup d'oeil.»*

Ce qu'en apparence était pour Laurent Blessig un simple caprice avait en réalité des raisons plus profondes. *« Il arriva,* note Vanetti*, que comme on lui amenait des malades même d'un hôpital, il ne voulut pas les recevoir, disant : je sais que, quelle que soit la prescription que je leur fasse, ils ne l'exécuteront pas et rejetteront mes paroles. Car ceux qui ont pouvoir sur eux ne les laissent pas libres.»*

Aux curieux qui étaient plus préoccupés par la source de ses connaissances que par ses résultats, il répondait qu'il avait appris la médecine à Médine, en Arabie*, « dans une école où il y a peu d'élèves. De là il avait traversé la Mer rouge et Égypte pour venir ici; il avait fait vœu comme tous ceux de sa société de voyager*[130] *pour le bien de l'humanité et de distribuer gratuitement ce qu'il avait reçu de même.»* Sur ce sujet, il donne des détails dans son Mémoire: *« J'ai beaucoup voyagé; je suis connu dans toute l'Europe et dans une grande partie de l'Afrique et de l'Asie. Je me suis montré partout l'ami de mes semblables. Mes connaissances, mon temps, ma fortune ont toujours et constamment été employées au soulagement des malheureux. J'ai étudié, j'ai exercé la médecine; mais je n'ai point dégradé par des spéculations lucratives, le plus noble et le plus consolant des arts. Un attrait, une impulsion irrésistible m'a porté vers un être souffrant et je suis devenu Médecin.*

Je me rappelle parfaitement que (pendant mon enfance) j'avais autour de moi quatre personnes: un Gouverneur, âgé de 55 à 6o ans, nommé Althotas, trois domestiques, un blanc qui me servait de valet de chambre, et deux noirs, dont l'un était jour et nuit avec moi. Althotas, dont il m'est impossible de prononcer le nom sans attendrissement, avait pour moi les soins et l'affection d'un père; il se fit un plaisir de cultiver les dispositions que j'annonçais pour les sciences. Je puis dire qu'il les possédait toutes depuis les plus abstraites jusqu'à celles de pur agrément. La botanique et la physique médicinale furent celles dans lesquelles je fis le plus de progrès. Ce fut lui qui m'apprit à adorer Dieu, à aimer et servir mon prochain, à respecter en lieu la Religion et les Lois.»

Laurent Blessig transmet à Elisa von Recke quelques mots sur le système médicale de Cagliostro: *«Le comte de Cagliostro dit qu'il a étudié la médecine à Médine et que c'est là qu'à la vérité il a appris à connaître la nature autrement que nos médecins européens; d'après lui nous ne tenons pas assez compte des signes de maladie et d'une façon générale, des modifications dans le corps humain: dans son école, on est amené à étudier du point de vue médical non seulement le*

[129] Lettre de Blessig à Lavater MH page 165.

[130] C'est justement ce qu'il répond aux juges du Parlement français lorsqu'on lui pose la question 'qui êtes vous ?' 'Un noble voyageur' dit Cagliostro. Paracelse disait la même chose : « *Nul homme ne devient un maître en restant chez lui. Les maladies se déplacent ça et là sur toutes les longueurs de la terre. Si quelqu'un veut les comprendre, il faut qu'il se déplace aussi. Comme les montagnes ne viennent pas à lui, il lui faut aller vers les montagnes* ».

la ceea ce el a spus într-o zi unuia dintre bolnavii săi, spre marea uimire a celor care erau prezenți: *«Doamnă, Contele nu cunoaşte absolut nimic despre boala dvs.; dar există un Dumnezeu în cer care din iarba cea mai plăpândă, cea mai pipernicită scoate un suc care vă va reda sănătatea; Contele Cagliostro se va prosterna în faţa lui pentru a i-l solicita.»*

El se dispensa de asta după bunul său plac, dar întotdeauna motivat, la obiect. Uneori refuza să îngrijească anumiți bolnavi şi era nedrept judecat pentru asta. *«Mai mulţi străini,* scrie Laurent Blessig,[131] *veniți special de a se pune în mâinile lui, au fost abandonați de el în mijlocul curei dată de el ce ei urmau; alţii au primit un refuz total, sec. Extrem de amabil pentru unii, el este dur şi brutal pentru alţii, după cum figura lor îi plăcea sau îi displăcea, cel mai adesea de la prima lor întrevedere,»*

Ceea ce în aparenta era pentru Laurent Blessig un simplu capriciu avea în realitate raţiuni mult mai profunde. *«Se întâmpla,* nota Vanetti*, deşi lui i se aduceau bolnavii ca la un spital, să nu-i primească, spunând: eu ştiu că, oricare ar fi prescrierea ce le-aş face, ei nu o vor respecta şi vor desconsidera cuvintele mele. Căci cei ce au puterea asupra lor nu-i lasă să poată fi liberi.».*

Curioșilor care erau mai preocupați de sursa cunoştinţelor sale decât de rezultatele aplicării lor, le răspundea că el a învăţat medicina La Medina, în Arabia, *«într-o școală în care învățau puțini elevi. De acolo el a traversat Marea Roșie şi Egiptul pentru a veni aici; el a avut voie ca toţi din societatea sa să călătorească*[132] *spre binele umanității şi de a distribui gratuit ceea ce el însuşi primise.»* Despre acest aspect el dă detalii în Memoriile sale: *«Eu am călătorit mult; sunt cunoscut în toată Europa şi într-o mare parte a Africii şi a Asiei. Eu m-am înfățișat pretutindeni în faţa semenilor mei. Cunoştinţele mele, vârsta mea, averea mea au fost totdeauna şi în mod constant folosite în uşurarea nefericiților. Eu am studiat, am practicat medicina; dar nu am degradat-o deloc, în nici un fel prin speculații lucrative, pe cea mai nobilă şi mai consolatoare dintre arte. O atracţie, un impuls irezistibil m-a purtat către o fiinţă suferindă şi am devenit Medic.*

Îmi amintesc cu perfecţiune că (în timpul copilăriei mele) aveam în jurul meu 4 persoane: un Guvernator, în vârstă de 55 sau 60 de ani, numit Althotas, 3 valeţi, un alb care mă servea ca valet de cameră personal, şi 2 negri, dintre care unul era zi şi noapte cu mine. Althotas, al cărui nume îmi este imposibil să-l pronunţ fără a mă întrista, avea pentru mine grijile şi afecţiunea unui tată; îşi făcuse o plăcere de a cultiva (pre)dispoziţiile pe care eu le anunţam că le am pentru științe Eu pot spune că el le poseda pe toate de la cele mai abstracte până la cele de distracție. Botanica şi fizica medicinală fuseseră cele în care eu făcusem mai mult progres. El fusese cel care m-a învăţat să ador pe Dumnezeu, să iubesc şi servesc viitorul meu, să respect în el Religia şi Legile.».

Laurent Blessig transmitea Elizei von Recke câteva cuvinte despre sistemul medical al lui Cagliostro: *«Contele de Cagliostro spune că el a studiat medicina la Medina şi că într-adevăr el a a învăţat să cunoască natura altfel decât noi medicii europeni; după el noi nu ţinem seama de semnele bolilor şi de un mod general, de modificările din corpul uman: în școala sa eşti adus să*

[131] Scrisoarea lui Blessig către Lavater MH pagina 165.

[132] Este exact ceea ce el a răspuns judecătorilor Parlamentatului francez atunci când i s-a pus întrebarea 'cine sunteţi dvs.?' 'Un nobil călător' răspunse Cagliostro. Pracelsus spunea acelaşi lucru: « *Nici un om nu devine un maestru(stăpân) rămânând închis în el însuşi. Maladiile se deplasează de aci colo pe toate lungimile pământului. Iar dacă cineva vrea să le înțeleagă, trebuie să se deplaseze şi el la fel. Cum muntele nu vine la el, trebuie ca el să se deplaseze la munte.*».

pouls (que de l'avis général, même selon les médecins, Cagliostro sait interpréter de façon remarquable) mais aussi le teint, le regard ; la démarche et chaque mouvement du corps et c'est pour cela que la physionomie est une partie naturelle de la science médicale.

C'est toujours Laurent Blessig qui l'entend dire un jour à Strasbourg: *«Peut-être suis-je un peu léger en promettant la guérison ; car bien de cures n'ont pas réussi surtout chez des sourds et chez des aveugles, mais le Ciel fera bien quelque chose pour nous.»*

Les maladies elles-mêmes, dit-il encore, ont leur origine essentiellement dans le sang et sa répartition: c'est d'après cela que le médecin doit se guider. Étant donné que dans la nature tout se tient, il est nécessaire que le médecin en ait une connaissance étendue et la chimie doit être à sa disposition pour l'analyse et la synthèse…comme en outre tout agit sur tout et que cela ne doit pas seulement se comprendre de la terre, mais de notre système solaire, la connaissance de l'influence des astres est aussi indispensable au médecin. C'est ainsi que Cagliostro attache une très grande importance à l'équinoxe et c'est à cette époque qu'il prépare la plupart de ses remèdes. Cette influence réciproque de toutes choses ne se limite pas seulement d'après Cagliostro au monde matériel. Ce dernier est l'effet, l'esprit est la cause; le monde des esprits est une chaîne d'un seul tenant, dont émanent sans cesse des effets. Ceux qui connaissent vraiment la nature doivent pouvoir aussi bien regarder vers le haut que vers le bas et sont en rapport aussi bien avec les esprits qu'avec la matière.»[133]

« Toutes les maladies proviennent de l'une ou de l'autre des deux causes suivantes ou de l'épaississement de la lymphe ou de la corruption des humeurs dans notre corps», expliquait plus tard Cagliostro à Roveretto.[134]

Mais au delà de toutes ces connaissances, c'était surtout par la prière qu'il guérissait. Sans le savoir, le Prince de Ligne, qui l'a vu à Strasbourg et l'a traité de charlatan, a le mérite de noter ce fait*: « Il me dit que, lorsqu'il n'était pas sûr de son remède pour quelque malade désespéré, il levait les yeux au Ciel (ce qu'il fit alors) et lui disait: «Grand Dieu, si blasphémé par Rousseau et Voltaire, vous avez un serviteur dans le comte de Cagliostro; n'abandonnez pas le comte de Cagliostro! » Et Dieu l'assiste..*[135] *»*

Établissement d'un système médical indépendant

« Il continuait jour et nuit à soigner les ma0lades, répondant à tous avec humanité et leur promettant la guérison de leurs maladies avant quinze jours. Et lorsque certains manifestaient quelques hésitations au sujet de ses remèdes, il leur répondait confidentiellement : je vous pardonne parce que vous ne me connaissez pas.»

- Clementino Vanetti sur Cagliostro.

En mai 1781, Cagliostro commence les démarches pour établir un hôpital à Strasbourg et y mettre les bases d'un système médical gratuit et indépendant de la médecine officielle. Des idées trop modernes pour l'époque qui ont mis en colère la Faculté de médecine.

[133] Réponse de Laurent de Blessig, professeur de théologie à l'université de Strasbourg à Elisa von der Recke, daté Strasbourg, 7 juin 1781 cité par Recke
[134] Vanetti
[135] Prince de Ligne-Mémoires

înveți din punct de vedere medical nu numai pulsul (care, după părerea generală, chiar şi cea a medicilor Facultății de medicină, Cagliostro ştia să interpreteze într-un mod remarcabil), dar şi, de asemenea culoare, privirea; mersul, tentativa, demersul, intervenții; şi fiecare mişcare a corpului şi pentru aceasta fizionomia este o parte naturală a ştiinţei medicale.

Chiar Laurent Blessig însuşi este unul care l-a auzit zicând într-o zi la Strasbourg: *«Poate că sunt un pic uşuratic promițându-le vindecare; deoarece multe cure nu au reuşit mai ales asupra surzilor şi orbilor, dar Cerul va face ceva bine pentru noi.»*.

Maladiile ele însele, mai spunea el, îşi au originea lor esențialmente în sânge şi repartizarea acestuia: aceasta este aceea după care medicul trebuie să se ghideze. Dat fiind faptul că în natură totul ţine, este legat, este interdependent trebuie ca medicul să aibă despre asta o cunoaştere întinsă iar chimia trebuie să fie la dispoziţia sa pentru analiză şi pentru sinteză... după cum, între altele, totul acționează asupra a tot şi că aceasta nu trebuie să cuprindă, să includă numai pământul, ci întreg sistemul nostru solar; cunoştinţele despre influenţele astrelor sunt, de asemeni, indispensabile medicinei. În acest fel Cagliostro acordă o foarte mare importanţă echinocțiului şi această perioadă este aceea în care el prepară cea mai mare parte a remediilor sale. Această influenţă reciprocă a tuturor lucrurilor nu se limitează după Cagliostro numai la lumea materială. Aceasta din urmă este efectul, spiritul este cauza; lumea spiritelor este un lanț al unui singur deținător, de la care emană fără încetare efectele. Cei care cunosc cu adevărat natura trebuie să poată, de asemeni, privi în sus ca şi în jos în raport la fel de bun cu spiritele ca şi cu materia.[136]*»*

«Toate maladiile provin dintr-una sau cealaltă dintre cauzele următoare: sau din îngroșarea limfei, sau din stricarea echilibrului humorilor din corpul nostru», explica mai târziu Cagliostro la Roveretto.[137]

Însă pe deasupra acestor cunoştinţe, prin rugăciune mai ales, au loc vindecările. Fără a le şti, Prinţul de Ligne, care l-a văzut la Strasbourg şi l-a tratat drept şarlatan, are meritul de a nota acest fapt: *«El mi-a spus că, atunci când nu era sigur pe remediile sale pe orice bolnav disperat, el ridica ochii, spre Cer (ceea ce a făcut atunci) şi spunea: «Mare Dumnezeule, atât de blasfemiat, de hulit de Rousseau şi Voltaire, ai un servitor în contele Cagliostro; nu-l abandona pe contele Cagliostro!». Şi Dumnezeu îl asistă.*[138]*»*

Instituirea unui sistem medical independent.

«El continua zi şi noapte să îngrijească de bolnavi, răspunzând la toţi cu omenie şi promițându-le vindecarea lor de bolile lor înainte de 15 zile. Iar atunci când unii îşi manifestau oarecare ezitări privind remediile sale, el răspundea confidențial: vă iert pentru că dvs. nu mă cunoaşteţi încă pe mine.».

- Clementino Vanetti despre Cagliostro.

În mai 1781, Cagliostro începe demersurile pentru stabilirea unui spital la Strasbourg şi pune aici bazele unui sistem medical gratuit şi independent de medicina oficială. Idei prea moderne care au mâniat Facultatea de medicină.

[136] Răspunsul lui Laurent de Blessig, profesor de teologie la universitatea din Strasbourg dat Elizsei von der Recke, datat Strasbourg, 7 iunie1781 citat de Recke.
[137] Vanetti.
[138] Prinţul de Ligne – Memorii.

La Gazette de la santé annonçait dans son numéro du 13 mai 1781: *« Il y a peu de personnes qui n'aient entendu parler du fameux Comte de Cagliostro que nous possédons dans notre ville depuis plusieurs mois. Le souvenir du fameux Borri, milanais, chimiste, alchimiste, adepte etc. qui passa par cette ville le siècle dernier, n'était pas encore effacé du mémoire de nos vieillard, lorsqu'une heureuse influence nous envoya M. le Comte de Cagliostro. Cet être singulier et extraordinaire […]physionomie est une partie naturelle de la science médicale. est de anti-médecin, médecin, anti-chimiste d'Europe. Il y apporte la véritable chimie, qui est celle des anciens égyptiens, ainsi que leur médecine et il propose de fournir dix mille écus pour fonder un hôpital égyptien où se formeront ses élevés & à cet effet il est prêt à sacrifier un ou deux de ses diamants. Il fait la médecine généreusement. Il guérit surtout les maladies incurables et il a débuté, dit-on, par la guérison d'une gangrène. Mais comme il s'est attendu à beaucoup de contradictions de la part des gens de l'art, il ne communique point avec eux.»*

En fait, Cagliostro avait fait une demande officielle dans ce sens auprès des autorités, à l'aide du Cardinal de Rohan[139] :

« M. le comte de Cagliostro demande pour se fixer définitivement à Strasbourg une patente portant que sur le compte qui a été rendu au Roi des succès qu'ont eu les guérisons de différentes maladies dangereuses opérés par lui, sur les preuves qu'il a données de connaissances très étendues sur l'art de la médecine et sur tous les fait attestés par des personnes dignes de foi qui font connaître sa charité, son humanité et son désintéressement Sa Majesté le sachant disposé à former un établissement solide et durable à Strasbourg et désirant l'y déterminer en lui accordant les facilités qui le montreront en état d'y employer ses connaissances pour le bien de l'humanité, s'est résolue à lui accorder ce qui suit :

1. *la faculté d'exercer l'art de la médecine avec toutes ses dépendances, librement et sans être sujet à l'autorité et à l'inspection d'aucuns médecins, facultés ou sociétés de médecine, universités, etc.*
2. *la faculté de former des élèves qui lorsqu'ils auront été reconnus par lui dans des examens publics en état d'exercer la médecine jouirons des mêmes pouvoirs.*
3. *la permission de fonder des maisons de santé où des malades indigents seront traités gratuitement par lui.*
4. *la permission d'établir une pharmacie dirigée d'après ses principes, pour la fabrication, manipulation et distribution des médicaments qu'il ordonne.*
5. *la permission, pour assurer la durée, l'entretien et l'augmentation des maisons de santé qu'il se propose d'établir, de former des fabriques et manufactures d'objets utiles à l'état, sans que personne puisse s'immiscer contre son aveu dans les détails desdites fabriques, mais en se conformant aux lois pour l'achat des matières premières, soit pour le débit des produits desdites manufactures.*

Monsieur le comte de Cagliostro ne demande aucune espèce d'émolument, honoraires, gratifications etc.; tout son devoir en se consacrant au soulagement de l'humanité est de le faire d'une manière solide et qui assure le succès des peines et des soins qu'il se donne, durera après lui

[139] Manuscrit conservé dans les archives municipales de la ville de Strasbourg ; archives du prêteur royal, manuscrits Liasse AA 2 110. Ecrit de la main de Barbier de Tinan, commissaire ordinaire des guères et proche de Cagliostro.

Gazeta sănătății anunţa în numărul său din 13 mai 1781: *«Există puţine persoane care să nu fi auzit vorbindu-se de faimosul Conte Cagliostro pe care noi îl avem în oraş de mai multe luni. Amintirea faimosului Borri, milanez, chimist, alchimist, adept, etc., care trecea în ultimul secol, va trece prin acest oraş, nu evidenţiase încă memoria bătrânilor noştri înțelepți, când o fericită influenţă ne trimitea pe D.-l Conte Cagliostro. Această ființă originală, unică în felul său şi extraordinară […] fizionomie este o parte naturală a științei medicale. este anti-medic, anti-anti-chimist al Europei. El a adus aici adevărata chimie, cea care este ce a vechilor egipteni, aşa încât medicina lor este propusă să furnizeze 10 mii de écus pentru fondarea unui spital egiptean unde se vor forma elevii săi având în vedere acest efect el este gata a sacrifica unul sau două din diamantele sale. El face şi practică medicina în mod generos. El vindecă mai ales bolile incurabile şi a debutat în medicină, spune el prin vindecarea unei cangrene. Dar, cum se aştepta la multe contradicții din partea membrilor artei medicale oficiale, el nu comunică cu aceştia.»*

.În fapt, Cagliostro a făcut o cerere oficială în acest sens pe lângă autorităţi cu ajutorul Cardinalului de Rohan[140]:

«Domnul conte Cagliostro cere pentru a se fixa definitiv în Strasbourg un patent purtând garanţia pe care a dat-o Regelui succesele pe care el le-a avut în vindecarea diferitelor maladii periculoase operate de el, asupra probelor cunoştinţelor sale foarte extinse în arta medicinei şi asupra tuturor faptelor sale atestate de persoane demne de încredere care au cunoscute caritatea sa, omenia şi dezinteresul său, Majestatea Sa şti indu-l dispus să formeze un stabiliment solid în Strasbourg şi dorind a-l determina în demersul său acordându-i facilitările cu care el va intra în etapa de a folosi cunoştinţele sale pentru binele umanității, s-a hotărât de a i se acorda lui cele ce urmează :

1. autoritatea de a exercita arta medicinei cu toate dependințele sale, liber şi fără a fi subiect al autorităților şi al inspecțiilor oricărui alt medic,altei facultăți sau altei societăţi de medicină, altei universități, etc ;

2. autoritatea de a forma elevi care atunci când vor fi recunoscuţi de către el printr-o examinare publică în măsură să exercite medicina bucurându-se de acealeaşi drepturi;

3. permisiunea de a înființa o farmacie condusa conform principiilor sale, pentru fabricarea, manipularea şi distribuirea medicamentelor pe care el le prescrie;

4. permisiunea de a fonda case de sănătate în care bolnavii indigeni vor fi trataţi gratuit de el;

5. permisiunea pentru a asigura durata, întreținerea şi dezvoltarea caselor de sănătate propuse de el pentru înființare, de a înființa fabrici şi manufacturi, ateliere de obiecte utile statului, fără ca nimeni să poată să se amestece împotriva consimțământului său, în detaliile sus-ziselor fabrici, însă în conformitate cu legile pentru vânzarea-cumpărarea materiilor prime, fie pentru debitul produselor sus-ziselor manufacturi.

Domnul conte Cagliostro nu cere nici o specie de profit, avantaj, salariu de funcţionar, leafă, onorarii, gratificații, etc.; toate sunt de datoria sa consacrându-se uşurării umanității şi de a face asta într-o manieră solidă şi care să asigure succesul trudei şi grijii pe care el să le dea, va dura

[140] Manuscris conservat în arhivele municipale ale orașului Strasbourg; arhive ale pretorului regal, manuscris Liasse AA 2 110. Scris de mâna lui de Barbier de Tinan, comisar ordinar de război şi apropiat al lui Cagliostro.

et se perpétuera.[141]»

Voilà la véritable cause des persécutions qu'il a dû vivre à Strasbourg. La vie n'était pas du tout facile pour les médecins de l'époque. Pour gagner leur vie, ils se disputaient souvent les malades. Le médecin Doldé, qui avait fait ses cours de médecine à Paris et s'était installé à Strasbourg, décrivait ainsi ses confrères[142]: *«Qu'il me suffisse de dire que le praticien strasbourgeois, qui n'a que sa clientèle pour vivre, doit endurer bien des tourments, d'autant plus qu'il n'y a guère de concorde à Strasbourg entre les médecins et que plus d'un donnerait volontiers un œil pour que ses confrères deviennent aveugles.»*

D'autant que les médecins de Strasbourg étaient très fiers d'y avoir un école d'accouchement et une faculté de médecine qui jouissait d'une renommée mondiale.

Il n'est donc pas étonnant que les médecins voyaient en Cagliostro un concurrent dangereux et faisaient tout ce qu'ils pouvaient pour lui nuire. On se rappelle qu'en Russie, le médecin de l'impératrice Catherine II, le docteur Rogerson, était même prêt à le tuer pour s'en libérer. Désespéré, il avait provoqué Cagliostro en duel.

La réponse de Cagliostro, cité par Vanetti, est anecdotique: *«Le médecin de l'impératrice de Russie me détestait,* raconte Cagliostro pendant son passage à Roveretto, *parce que j'avais démontré son ignorance, et il vint chez moi en criant: sortons et venez vous battre avec moi. Je lui répondis: si vous venez me provoquer en tant que Cagliostro, j'appelle mes serviteurs et ils vont vous jeter par la fenêtre, si vous me provoquez en tant que médecin, je vous donnerai satisfaction en médecin. Effrayé, il répondit : c'est le médecin que je provoque. Et en effet j'avais à mes ordres une grande foule de serviteurs. Alors je lui dis: eh bien, ne nous battons pas à l'épée, prenons les armes des médecins. Vous allez avaler deux pilules d'arsenic que je vous donnerai, et moi, j'avalerai le poison que vous me donnerez, quel qu'il soit. Celui d'entre nous deux qui mourra sera considéré par les hommes comme un porc – c'était le terme dont Cagliostro se servait à l'égard de ceux qu'il méprisait.»*

Le docteur Rogerson eut peur et refusa le défi, mais continua de calomnier Cagliostro auprès de l'impératrice. Le résultat fut que, sur l'influence de ces calomnies, Catherine II écrivit, sans avoir jamais rencontré Cagliostro, trois pièces de théâtre[143] qui le présentent comme un charlatan.

A Bordeaux, la haine des médecins le poursuivra de la même façon. Un de ses proches, Boyer le neveu, dont la femme était malade, reçut de la part de Jacob Sarasin une lettre où ce dernier lui racontait la guérison de Gertrude. Il décida sur place de rendre cette lettre publique, mais cela déclenchera un scandale immense, car les médecins feront tout pour empêcher cette publication, assez blessante pour leur orgueil.

[141] Archives municipales de Strasbourg manuscrits Liasse AA2110 C IV.
[142] J. J. Doldé, Souvenirs d'un médecin strasbourgeois du XVIII siècle, Rixheim, 1907, p. 33.
[143] « *L'imposteur* » (comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 4 janvier 1786), *« La Dupe »,* (comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 2 février 1786) et *Le Shaman sibérien*, comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 24 septembre 1786. Cagliostro y est caricaturé dans le personnage Kalifalkskerton.

după el şi se va perpetua.[144]*»*

Iată adevărata cauză a persecuțiilor pe care el a trebuit să le trăiască la Strasbourg. Viaţa nu era deloc uşoară pentru medicii epocii. Pentru a-şi putea câştiga viaţa lor, ei îşi disputau mai ales bolnavii. Doctorul Doldé, care urmase cursurile de medicină la Paris, instalat la Strasbourg, descria astfel pe con fraţii săi[145] : *«Că îmi este suficient a spune că practicianul strasbourghez, care nu avea decât clientela sa pentru a trăi trebuia să îndure mult chin şi suferinţă, cu atât mai mult că în Strasbourg nu era deloc concordie între medici şi că mai repede şi-ar fi dat un ochi pentru ca con-fraţii săi să devină orbi.».*

Cu atât mai mult că medicii din Strasbourg erau foarte mândri de a avea aici o scoală de ginecologie şi o facultate de medicină care se bucura de un renume mondial.

Nu este deci de mirare că medicii de aici vedeau în Cagliostro un concurent periculos şi făceau tot ce puteau pentru a-i face rău. Se reamintea că în Rusia, medicul personal al țarinei(împărătesei) Ecaterina a II-a, doctorul Rogerson, era chiar gata pregătit să-l omoare pentru a se elibera. Disperat, el l-a provocat pe Cagliostro la duel.

Răspunsul lui Cagliostro, citat de Vanetti, este anecdotic: *«Medicul împărătesei Rusiei mă detesta*, povesteşte Cagliostro în timpul trecerii sale prin Roveretto, *deoarece eu demonstrasem ignoranţa sa, şi el a venit asupra mea strigând: Ieșiți afară şi veniți să vă bateți cu mine. Eu i-am ~~6:~~răspuns: dacă dvs. Veniți să mă provocați ca pe cetățeanul Cagliostro, eu voi chema servitorii mei şi ei vă vor arunca de la fereastră, iar dacă dvs. mă provocaţi în calitate de medic, eu vă voi da satisfacţie în medicină. Îngrozit, el mi-a răspuns: medicul este nacela pe care eu îl provoc. Şi, într-adevăr eu aveam la dispoziţia mea o mare mulţime de servitori. Atunci eu i-am spus lui: ei, bine! să nu ne batem în săbii, ci să luăm armele medicilor.Dvs. veţi înghiţi două pastile de arsenic pe care eu însă, vi le voi da, iar eu voi înghiți otrava pe care dvs., mi-o veţi da, oricare ar fi aceasta. Acela care dintre noi doi va muri, va fi considerat de oameni că este un porc - era termenul de care Cagliostro se folosea în privința celor pe care el îi disprețuia.»*

Doctorului Rogerson i-a fost frică şi refuză sfidarea, dar va continua să-l calomnieze pe Cagliostro pe lângă împărăteasă. Rezultatul fu că, sub influenţa acestor calomnii, Ecaterina a II-a va scrie, fără să-l fi întâlnit vreodată pe Cagliostro, trei piese de teatru[146] care-l vor prezenta ca pe un şarlatan.

La Bordeaux, ura medicilor l-a urmărit în acelaşi mod şi în aceeaşi măsură. Unul dintre apropiaţii săi, Boyer, nepot de văr, a cărui soție era bolnavă, primise din partea lui Jacob Sarasin o scrisoare în care acesta din urmă îi povestea despre vindecarea Gertrudei. El va decide pe loc să facă publică această scrisoare, însă aceasta va declanşa un scandal imens, deoarece medicii vor face totul pentru a împiedeca publicarea, la fel de rănitoare pentru orgoliul lor.

[144] Arhivele municipale ale oraşului Strasbourg manuscris Liasse AA 2110 C IV.
[145] J. J. Doldé, Amintirile unui medic strasbourghez din secolul al XVIII-lea, Rixheim, 1907, p. 33.
[146] *«Impostorul »* (comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 4 ianuarie 1786), *«Înșelat, Păcălit»,* (comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 2 februarie 1786) şi *«Şamanul siberian»*, comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 24 septembrie 1786. Cagliostro este criticat în aceste piese întruchipat în personajul Kalifalkskerton.

« J'ai témoigné à M. le Comte, écrit Boyer,[147] *le désir que j'avais de faire imprimer la lettre que vous avez bien voulu m'écrire et lui ai dit que je me proposais de vous en demander l'agrément; il m'a répondu que si c'était irrévocablement mon intention qu'il me garantissait d'avance que vous y souscriviez. Je me suis conséquemment donné les mouvements nécessaires pour y être autorisé par la police & rendre votre lettre publique, par les affiches de cette ville, mais cette permission m'a été jusqu'à présente refusée.*

Le 9 au soir M. le Comte me fit demander votre lettre & j'appris le lendemain par lui-même qu'il voulait se charger de la faire imprimer; les 10, 11 et 12 il a remué ciel et terre pour obtenir la permission de faire imprimer cette lettre sans avoir pu y réussir; il est vrai, qu'il met un peu trop j'y suis de coeur & d'âme.» On a voulu y suppléer «S'il y a des malintentionnés à faire taire, ordonnez j'y suis de coeur et d'âme.»

Aujourd'hui cette lettre fait une affaire essentielle. Elle a été portée au parlement, mais quelle qu'en soit l'issue cela tournera toujours mal pour M. le Comte, qui, s'il réussit dans sa demande, augmentera le nombre de ses ennemis, attendu que ce serait vraiment une humiliation faite à M. M. les jurats qui, comme juges de police s'étaient opposés à l'impression littérale de cette lettre; & s'il ne réussit pas, il apprêtera à rire à ses dépens; je suis mortifié que M. Cagliostro ait mis tant de chaleur et d'obstination à l'impression stricte de cette lettre, sans quoi cette lettre aurait été infailliblement imprimée.»

Et il ajoute à la fin, *«J'apprends dans ces moments que M. le Comte a renoncé aux projets de faire imprimer votre lettre. Le corps de la médecine est et sera partout celui de ses ennemis ; cela n'est pas surprenant, parce que de tous temps l'intérêt a guidé la plus grande partie des hommes ; dans quel endroit que M. le Comte aille, il aura toujours un nombre infini de malades qu'il soulagera ou guérira gratis, et que les médecins (qui vivent de cet état) feraient bien payer, sans peut être les guérir.»*

On voit qu'à Bordeaux la relation avec les médecins était autant sous tension qu'elle l'avait été trois ans avant à Strasbourg. *«Les médecins lui en veulent*, écrit son secrétaire Rey de Morande[148], car *notre cher Maître continue de faire des miracles, car on ne saurait appeler autrement les guérissons merveilleuses qu'il opère. Les médecins sont abandonnés de tous leurs malades et ne savent plus quelles ressources employer, enfin notre Maître en triomphe complètement, comme il le devait, comme il le pouvait et comme il le méritait.»*

«De plus de 15 000 milles malades traités, ses ennemis les plus forcenés ne peuvent lui reprocher que deux ou trois morts.»[149]

« Je n'ai jamais invité, ni invite personne à venir me trouver, mais quand il vient à moi spontanément des gens, pourquoi ne leur répondrais-je pas?»

- Cagliostro.

Dans ce contexte, les médecins n'attendaient qu'un prétexte pour attaquer Cagliostro et le décrédibiliser. Et cela fut offert par la mort d'un des malades dont il s'était occupé, le marquis de

[147] Lettre de Boyer à Jacob Sarrasin, 6 janvier 1784.
[148] Lettre de Rey de Morande à Jacob Sarasin, Bordeaux, 10 janvier 1784.
[149] Johannes Burkli

«Eu am mărturisit D.-lui Conte, scria Boyer[150], *dorinţa mea de a face imprimarea scrisorii, pe care aţi avut bunăovoinţa a-mi scrie şi i-am spus lui ca eu să vă propun să-i cereţi acordul; el mi-a răspuns că dacă era irevocabilă această intenţie a mea, îmi garantează anticipat că dvs.veţi subscrie la aceasta. Eu am făcut consecvent demersurile necesare pentru a fi autorizat de poliţie & să public scrisoare dvs., prin afişe în acest oraş, dar această permisiune mi-a fost refuzată până în prezent.*

La 9 seara D.-l Conte mă întrebase de scrisoarea dvs.& am primit-o de la el însuşi a doua zi că el voia să mă însărcineze de a face publicarea ei; pe 10, 11, şi 12 el a răscolit cerul şi pământul pentru a obţine permisiunea de a se face imprimarea acestei scrisori fără însă a reuşi; este adevărat, că el a pus un pic prea multă perseverenţă în a nu subscrie asupra câtorva dintre suprimările din scrisoarea dvs., ca de exemplu această frază: «dacă există medici să te facă să taci, răutăcioşi care să confunde, să ordone, eu le sunt, trup & suflet.» El a vrut să stăruiţi în asta «Dacă ei la asta au intenţii rele de a te face să taci, de a ordonă ca eu să le fiu trup şi suflet în asta. eu le sunt, trup & suflet.»

Astăzi această scrisoare este o afacere extraordinară. Ea a fost dusă la Parlament, dar după ce fusese scoasă de acolo, va aduce răul pentru totdeauna pentru D.-l Conte, dacă reuşea prin cererea sa, va face să crească numărul inamicilor săi,care, dacă el reuşea cu cererea sa, era de aşteptat ca asta va fi o adevărată umilire adusă Domniilor Lor Juraţii, ca judecători de poliţie ce se opuseseră imprimării literare a acestei scrisori; & dacă el nu reuşea, el se făcea de râs în demersurile sale; eu am fost mâhnitt din cauză că D.-l Cagliostro pusese atâta căldură şi obstinaţie pentru imprimarea strictă a acestei scrisori fără ca această scrisoare să fi fost infaibil imprimată.»

Şi el adaugă la sfârşit, *«Înţeleg că D.-l Conte a renunțat la proiectele de a fi imprimată scrisoarea dvs. Corpul medicilor este şi va fi pretutindeni inamicul său; aceasta nu este surprinzător, pentru că din toate timpurile interesul a ghidat cea mai mare parte a oamenilor; în orice loc D.-l Conte merge, el va avea totdeauna un număr infinit de bolnavi pe care el îi va îngriji sau îi va vindeca gratis, şi pentru ca medicii care trăiau din această stare de lucruri să fi fost bine plătiți, fără să poată să-i vindece.»*

Se vedea că la Bordeaux relaţia cu medicii era în aceeaşi tensiune şi la Strasbourg ca acum 3 ani înainte. *«Medicii asta voiau,* scria secretarul său Rey de Morande[151], *deoarece iubitul nostru Maestru continua să facă miracole, căci nu se ştia numi altfel vindecările miraculoase pe care el le opera.Medicii abandonaseră de tot pe bolnavii lor şi nu mai știau care resurse să folosească, astfel Maestrul şi Stăpânul nostru triumfând completamente, cum şi trebuia, cum el putea şi cum el merita.»*

«Din cei peste 15 000 mii de bolnavi trataţi, inamicii săi nu puteau să-i reproșeze lui decât 2 sau 3 decese».[152]

« Eu nu am invitat niciodată, nici nu am invitat pe nimeni să vină să mă găsească, dar când cineva a venit la mine spontan, pentru ce să nu-i fi răspuns?»
- Cagliostro.

[150] Scrisoarea lui de Boyer către Jacob Sarasin, 6 ianuarie 1784.
[151] Scrisoarea lui de Rey de Morande către Jacob Sarasin, Bordeaux, 10 ianuarie 1784.
[152] Johannes Burkli.

Cambis[153], personnage assez célèbre pour que le gazette s'en occupent et publient jour par jour les détails de sa maladie.

Le marquis arrive à Strasbourg le 9 avril 1781 dans un état très grave. Il a une tumeur en phase avancée, qui occupe une cuisse et une partie de l'abdomen. Son médecin personnel, le docteur Caullet, décrit l'histoire de sa maladie dans le 7ème numéro de la Gazette de la Santé, et se flatte trop tôt d'avoir détruit la tumeur grâce à un caustique secret :

«Observation sur la maladie de M. le marquis de Cambis, lieutenant général»,
par M. Caullet D. M.

M de Cambis est âgé de 55 ans, d'un tempérament très robuste, sanguin et fort gras. En 1757, il se fit extirper par le bistouri une petite loupe qui lui était venue au ventre au défaut de la cuirasse, à laquelle elle fut attribuée. Elle était grosse comme une noix et absolument de la nature des loupes graisseuses. En 1764, on s'aperçut que la cicatrice boursouflait un peu. Il parut une petite grosseur comme une olive qui fit des progrès insensibles et sans douleur, mais qui augmenta très sensiblement en 1773. Il s'y établit alors un suintement, on conseilla de la faire ôter et on employa un caustique particulier dont on fait un secret. C'est une eau bleuâtre. Tous le jours on trouvait à l'ouverture des fongosités, les unes graisseuses, d'autres sanguines qui nécessitaient une nouvelle application du caustique. On ne trouva point de kyste au fond de la tumeur et la cicatrice se fit sans obstacle. Cette tumeur n'était adhérente qu'au tissu cellulaire.

Deux ans après, en 1775, M de C en faisant un léger effort, sentit comme un déchirement avec bruit, à cette partie. Au bout de quelques jours, il s'aperçu d'une petite élévation à cet endroit, qui en moins de six semaines parvint à la grosseur d'un gras abricot. Le malade était dans ses terres. On lui conseilla d'appliquer dessus d'une plante qu'on croit être la clématite. Elle produit l'effet d'un vésicatoire. On perça les cloches et la suppuration s'établit. Du centre de la tumeur s'éleva une fongosité assez considérable qui produit des hémorragies fréquentes et abondantes. Cette seconde tumeur fut attaquée par le même caustique qui la détruit. On établit un cautère au bras à la suite de cette opération.

Au bout d'un an, en 1776 il se forma une troisième tumeur semblable aux précédents et qui fut traité de même. Trois ans après, il s'en forma une nouvelle qui fut attaqué de la même manière. Cette fois la végétation des fongosités fut plus considérable et plus difficile à détruire. Pendant qu l'on traitait un coté, une nouvelle grosseur se montrait de l'autre de façon que depuis le mois de mars 1779 jusque en janvier 1780 on en détruisit trois.

On prit le partie de laisser les plaies ouvertes et d'y former deux cautères qu'on entretien plus de trois mois et qu'on ferma, voyant qu'ils n'empêchaient pas la reproduction de nouvelles tumeurs. Il s'en forma une à un travers de doigt de l'ouverture, qui s'ouvrit d'elle-même. On aperçut de nouvelles fongosités qu'on extirpa par la ligature. Ce moyen, plus doux en apparence que le caustique, occasionna de la fièvre. On eut recours cette fois aux caustiques ordinaires (pierre infernale, pierre à cautère, eau mercurielle, beurre d'antimoine), ce dernier est celui qui réussit le mieux. On en fit journellement usage, parce qu'il paraissait sans cesse des végétations qui se faisaient jour surtout dans la plaie et quelquefois à travers des anciennes cicatrices. Ces végétations étaient toujours fongueuses et sanguinolentes et ne paraissaient que dans le tissu cellulaire.

[153] Marquis de Cambis, maréchal de champ et lieutenant général du Roi.

În acest context, medicii nu aşteptau decât un pretext pentru a-l ataca pe Cagliostro şi a-l decredibiliza. Şi acesta le-a fost oferit de moartea unui bolnav de care el se ocupase, marchizul de Cambis[154], personaj aşa de celebru pentru ca ziarele să se ocupe de el publicând zi de zi detaliile maladiei sale.

Marchizul soseşte la Stasbourg în 9 aprilie 1781 într-o stare foarte gravă. Avea o tumoare în fază avansată, care-i ocupa pulpa şi coapsa şi o parte din abdomen. Medicul său personal, doctorul Caullet, descrie povestea bolii sale în al 7-lea număr al Gazetei Sănătății, şi se lăuda prea de tot de a fi distrus tumoarea graţie unui caustic secret:

«Observaţii asupra bolii D.-lui marchiz Cambis, general locotenent»,
făcute de D.-l. Caullet D. M.

D.-l Cambis este în vârstă de 55 ani, are un temperament foarte robust, sanguin şi foarte gras. În 1757, el îşi extirpează cu bisturiul o mică tumoare, un chist pe care îl avea în abdoment din cauza unei platoșe, care-i fusese atribuită. Tumoarea era de mărimea unei nuci şi în mod cert de natura tumorilor de grăsime. În 1764, el a observat că cicatricea s-a umflat un pic. I-a apărut o mică umflătură cât o măslină care făcea progrese insensibile şi nedureroase, dar care se va mări foarte nesizabil până în 1773. În acest an a început să supureze şi să aibă scurgeri de lichid, a fost sfătuit de a o îndepărta şi se va folosi un caustic special pe care el l-a ţinut secret. Era o apă albăstruie. În fiecare zi găsea bucăţi de crustă spongioasă, unele unsuroase, altele sângerânde fiind necesar a se folosi o nouă aplicare(ungere) cu acel caustic. Nu se afla, nu au găsit nici un chist în acea tumoare şi cicatrizarea s-a făcut fără obstacole. Această tumoare nu era lipită, nu făcea aderenţă decât lcu țesuturile celulare.

Doi ani mai târziu, în 1775, D.-l de Cambis făcând un uşor efort a simţit o rupere(sfâșiere) cu zgomot, în acea parte a abdomenului. După câteva zile, el a observat în acel loc o mică ridicătură, care în mai puţin de 6 săptămâni a crescut până la mărimea unei caise mai mari. Boala era pe terenurile sale. A fost sfătuit să aplice deasupra tumorii o plantă pe care o credeau că este clematită, (clocoţei, luminoasă). Ea provoca efectul unui vezicator (medicament care produce vezicule pe piele). Bășicuțele se vor sparge şi supurația se va instala. Din centru tumorii se ridica şi ieșea o spongiozitate mai considerabilă ce producea hemoragii frecvente şi abundente. Această de-a 2-a tumoare a fost atacată cu acelaşi caustic care a distrus-o. S-a stabilit o cauterizare la braț în urma acestei operații.

După un an, în 1776 se va forma o a 3-a tumoare asemănătoare precedentelor care a fost tratată la fel. La 3 ani după aceea se va forma o nouă tumoare care va fi tratată în acelaşi mod. De această dată spongiozităţile vor fi mai considerabile şi mai dificil de distrus. În timp ce era tratată într-o parte, o nouă umflătură apărea în altă parte, din care din luna martie 1779 până în ianuarie 1780 au fost distruse trei.

El s-a resemnat la a-şi lăsa rănile deschise şi de a se forma cauterizări(cicatrizări) care durau mai mult de 3 luni până se închideau; văzând că ele nu împiedecau reapariția, reproducerea de noi tumori. I-a apărut una de mărimea unui deget, de-a curmezişul în mijlocul deschizăturii, care s-a închis ea singură, de la sine, fără tratament. Au apărut noi spongiozităţi pe care le-a extirpat prin aplicare de fețe. Acest procedeu, mai blând în aparență decât cel al causticului obişnuit(nitrat de argint, piatră pentru cauterizare, apă cu mercur, unt de stibiu, antimoniu), cel

[154] Marchizul de Cambis, mareşal aghiotant şi general locotenent al Regelui.

Quoiqu'on n'ait connu chez M de Cambis aucun vice particulier dans le sang auquel on puise attribuer ces accidents, cependant on a cru devoir travailler à la dépuration, vu la ténacité du mal; nous avons employé les sudorifiques, les pilules de Bellote, des jus d'herbe, du quinquina, des bouillons de grenouilles, les cloportes, etc. On n'a aperçu d'autre effet de ces remèdes que quelques boutons animés qui ont paru sur le visage. On a appliqué des sangsues à la partie et aux vaisseaux hémorroïdaux qui n'ont produit aucun effet apparent. Voyant que les caustiques ordinaires n'agissaient pas suffisamment et que la tumeur faisait des progrès on me fit appeler de nouveau au mois d'août 1780. Cette tumeur occupait alors la plus grande partie supérieure de la cuisse sur laquelle elle porte. La portion supérieure était a peu près au niveau du nombril. Les chairs avaient une couleur blafarde, il en suintait un pus ferreux et fétide. Le diamètre de la tumeur était d'environ 8 pouces dans le milieu, correspondant à la cuisse et de dix depuis la crête de l'os des isles jusqu'a la ligne blanche. Au dessous de la tumeur répondant à la cuisse du coté de l'os pubis, il y avait des fuongosités considérables. Le malade prenait alors de l'extrait de quinquina à petite dose, des bouillons apéritifs et on passait des fers chauds à une distance suffisante de la tumeur pour l'échauffer sans la brûler, on appliquait ensuite 14 plumaceaux trempés dans le goutte anodiyne Hoffmann et que l'on répétait plusieurs fois par jour. Le malade avait de la fièvre, s'affaiblissait et était très maigre.

Dans cet état, j'appliquai mon caustique et dans six jours la tumeur fut détruite à quelque chose près. Le malade faisait usage à cette époque des pilules antimoniales de Jacquet et on le purgeait tous les quatre jours avec la poudre cornachine. Bientôt il n'eut ni fièvre, ni douleur. Ses forces renvièrent, ainsi que l'embonpoint, dans l'espace de 15 jours, au point de pouvoir se transporter à 60 lieuxs en poste en deux jours. Je continuai l'application du caustique et en un mois sa plaie fut cicatrisée.

M de C revint à pParis la même célérité qu'il avait mis à aller à sa terre. Il soutint parfaitement le voyage, mais peu de jours après son arrivée, j'aperçus deux petits élévations qu'il ne s'est décidé que six semaines après à laisser attaquer avec l'eau de Rabel. Cette tumeur qui végète beaucoup de précipitation entre le muscle et la peau sans adhérer beaucoup au premier et sans contracter d'union avec la seconde s'est étendue du coté de l'anneau et à force d'agrandir l'ouverture pour faire porter la tumeur en haut en diminuant la résistance. Il s'est manifesté aussi deux points dans la longueur de la cicatrice qui font craindre un accroissement considérable.

Quoique cette cicatrice ait paru d'une bonne qualité à tous les gens de l'art, on administre des frictions mercurielles et le malade prend environ 3 gros pilule de ciguë par jour, sans ressentir aucun mauvais effet. Du reste, il est gras, ses couleur sont vermeilles: il est enfin relativement aux fonctions animales dans le meilleur état de santé. On est d'avis de ne pas enlever entièrement les tumeurs avant d'avoir trouvé quelques remèdes qui rassurent contre la reproduction de cette hydre. La tumeur est toujours fongueuse et indolente.

Il est inutile de dire que les hommes les plus célèbres en médecins et en chirurgiens de la capitale et même les étrangers ont été consultés pour le malade et que rien n'a été négligé pour sa guérison.»

Désespéré, la marquis de Cambis décide d'aller à Strasbourg pour consulter Cagliostro. Celui-ci le reçoit et accepte de s'en occuper, malgré l'état avancé du mal.

din urmă fiind cel care a reuşit cel mai bine. El a făcut zilnic uz, pentru că îi apăreau fără încetare excrescențe (vegetații) anormale care se formau ziua mai ales în plăgi şi uneori pe deasupra vechilor cicatrice. Aceste excrescenţe anormale erau totdeauna spongioase şi sângerânde şi nu apăreau decât pe țesutul celular.

Nimeni nu a cunoscut la D.-l de Cambis nici un viciu particular în sânge decât acela căruia se putea atribui accidentelor sale, totuşi s-a crezut că trebuie să se lucreze la depurificare, având în vedere tenacitatea bolii; ~~noi~~ am înlocuit sudorificele, pastilele de Bellote, cu sucuri de plante, chinină, supe de broaște, molia zidurilor, etc. Nu s-au observat alte efecte ale acestor remedii decât că i-au apărut câteva bubițe părând a fi negi crescând pe faţa sa. S-au aplicat lipitori la o parte din ele şi la altă parte recipienţi hemoroidali care nu au produs nici un efect aparent. Văzând cum causticul obişnuit nu acţiona suficient şi cum tumoarea făcea progrese, el m-a apelat din nou pe la sfârşitul lunii august 1780. Această tumoare ocupa atunci cea mai mare parte a părţii superioare a coastei pe care ea apăruse. Partea superioară era aproape de nivelul buricului. Carnea avea o culoare alburie palidă, fiind ca un usuc(materie grasă de lâna oilor) cu un puroi feros şi puturos. Diametrul tumorii era în jur de 8 degete (pouces= veche unitate de măsură de grosimea unui deget gros) în mijloc, corespunzând coastei şi de10 după creasta osului isles până la linia albă. Deasupra tumorii corespunzând coapsei alături de osul pubian, erau spongiozităţi considerabile. Bolnavul lua atunci extractul de chinină în doze mici, în supa aperitiv şi trecea pe deasupra tumorii un fier încălzit la o distanţă de la care să-l încălzească fără a-l arde, aplica apoi 14 tampoane din scamă(măturică din pene) muiate în picături anodine de Hoffman şi pe care le repeta de mai multe ori pe zi. Bolnavul avea febră, slăbea şi era foarte slăbit şi foarte slăbit.

În această stare, i-am aplicat causticul meu şi în 6 zile tumoarea fu aproape distrusă în câteva locuri. Bolnavul folosea în acea perioadă pastile antimoniale de Jacquet şi presura 4 zile la rând cu pudră cornaşină. Imediat nu a mai avut febră nici dureri. Puterile îi reveneau, astfel că l-am pus pe picioare într-o perioadă de 15 zile, încât el putea să se transporte cale de 60 poşte în 2 zile. Am continuat cu aplicarea causticului şi într-o lună rana sa a fost cicatrizată.

D.-l de Cambis reveni la Paris la aceeaşi stare de sănătate pe care o avea ca atunci când şi-a început cariera. El făcea perfect călătoria, însă la puține zile de la sosirea sa, eu am obsevat 2 mici umflături pentru care el s-a decis abia după 6 săptămâini să mă lase să-l tratez cu apă de Rabel. Această tumoare care vegeta destule precipitații între muşchi şi piele fără a adera suficient cu primul şi fără a contracta reunirea cu al doilea s-a extins în jurul cercului ce-l forma rana şi a forţat lărgirea deschizăturii pentru a determina tumoarea să crească în înălţime diminuând astfel rezistența. El a făcut să se manifeste în acest mod 2 puncte în lungimea cicatricei de care că ne era teamă de o creştere considerabilă.

Deși, oricare alta Oricare dintre aceste cicatice au apărut tuturor membrilor artei(medicale) de bună calitate, am administrat frecţii, rețete cu mercur şi bolnavul a luat în jur de 3 mari pilule de cucută pe zi fără a resimți nici un efect advers. În În rest, el era gras, culorile sale erau rumen-argintii: el era, în sfârşit, în privinţa funcţiilor organice în cea mai bună stare de sănătate. Eram de părerea că nu vindeca în întregime tumorile înainte de a fi găsit câteva remedii care să liniștească reproducerea acestei hidre. Tumoarea era mereu spongioasă ca buretele şi indolentă.

Inutil a mai spune că oamenii cei mai celebri în medicină şi în chirurgie ai capitalei şi chiar şi medici din străinătate au fost consultaţi pentru bolnav şi că nimic nu a fost neglijat pentru vindecarea sa.»

Disperat, marchizul de Cambis decise să meargă la Strasbourg pentru a consulta pe

Il prescrit des remèdes qui seront appliqués par le docteur Balazuc, en présence du médecin personnel du marquis. D'ailleurs, c'est pour éviter des ennuies avec la Faculté que Cagliostro avait cette habitude: «*Je n'ai jamais rien ordonnée à aucun malade qu'en présence et avec l'approbation d son médecin* », dit-il à Roveretto.

Mais le docteur Caullet décide d'interrompre le traitement prescrit par Cagliostro plus tôt que prévu et douze jours après le marquis meurt. Immédiatement, le docteur Caullet s'empresse de publier dans la *Gazette de la Santé*, les détails sur les remèdes de Cagliostro et les effets qu'il a pu observer (on peut imaginer qu'il l'a fait de manière pas trop objective). Il avoue aussi que depuis le 1er mai, il avait conseillé au marquis de renoncer au traitement de Cagliostro, mais n'assume pas la responsabilité pour le malade, qui se trouvait entre ses mains au moment de sa mort. C'était l'occasion tant attendue, que les médecins ne pouvaient pas manquer. Ils se réunirent et accusèrent Cagliostro d'avoir tué le marquis par ses remèdes qui ont, disent-ils, affaibli le malade. *« Si M. le comte de C. ne réussit pas mieux, il est à craindre que son règne ne soit très court »* se hâte d'écrire avec satisfaction *la Gazette de la Santé*. De son côté, Cagliostro accuse les médecins d'avoir empoisonné le marquis.

La même *Gazette de la Santé* publie les conclusions des médecins: *«Caullet de Veaumorel, son Médecin ordinaire, qui n'avait été que témoin du traitement, fit constater l'état du malade par des Médecins & Chirurgiens de Strasbourg, dont un de ces derniers, M. Balazuc, agissait sous les ordres de M. le Comte de Cagliostro. Ils en dressèrent le procès-verbal qui suit :*

Copie du procès-verbal dressé à la réquisition
de M. Caullet De Veaumorel, Médecin
ordinaire de M. le Marquis de Cambis

MM. les Médecins & Chirurgiens soussignés s'étant transportés chez M. le Marquis de Cambis pour voir, examiner & constater l'état de sa maladie, immédiatement après avoir été médicamenté & pansé par M. le Comte de Cagliostro qui lui a donné les soins depuis le 9 Avril jusqu'au premier Mai suivant, il a été reconnu ce qui suit :

Que M. le Marquis de Cambis est sous le poids d'une tumeur carcinomateuse qui occupe la région lombaire & iliaque gauche & une partie de la région ombilicale & hypogastrique du même côté; que cette tumeur inégale est affectée dans plusieurs points, de taches gangreneuses, & qu'enfin la circonférence de cette tumeur est très dure & très rénitente en outre que M. le Marquis de Cambis est depuis plusieurs jours attaqué d'une fièvre continue avec augmentation marquée le soir, le pouls dur, l'artère pleine.

L'état du malade nous a paru tel, qu'il est dans un affaissement qui annonce l'état de langueur & de faiblesse où nous sommes autorisés à croire qu'ont pu le réduire les différents remèdes qui lui 'ont été administrés par M. le Comte de Cagliostro.

Délibéré à Strasbourg, à l'Hôtel de la Grande Prévôté, rue de la Nuée Bleue, le premier Mai 1781. Signés , GUERIN, Médecin du Roi & en chef de l'Hôpital militaire; EHRMAN Doyen des Médecins, Physicien de la ville & membre de la Société Royale de Médecine de Paris; LE RICHE, ancien Chirurgien major de l'Hôpital militaire; BUCKLER, ancien Chirurgien de l'Hôpital de la ville; LOMBARD, Chir. major de l'Hôpital militaire; & BALAZUC, Chirurgien major de l'Hôpital

Cagliostro. Acesta l-a primit şi a acceptat să se ocupe de el, în ciuda stadiului avansat al bolii.

El i-a prescris remediile care vor fi aplicate de către doctorul Balazuc, în prezenţa medicului personal al marchizului. De altfel, era pentru a se evita necazurile cu Facultatea de Medicină cu care Cagliostro avea acest obicei: «*Eu nu am prescris, aplicat niciodată niciunui bolnav decât în prezenţa şi cu aprobarea medicului său*», spunea el la Roveretto.

Dar doctorul Caullet decide întreruperea tratamentului prescris de Cagliostro prea târziu faţă de cât era prevăzut, şi 12 zile după aceea marchizul muri. Imediat, doctorul Caullet se grăbește să publice în Gazeta Sănătății detaliile referitoare la remediile prescrise de Cagliostro şi efectele pe care a putut să le observe (se poate imagina că el a făcut-o într-o manieră prea obiectivă). El declară de-asemeni că după 1 mai, l-a sfătuit pe marchiz să renunţe la tratamentul prescris de Cagliostro, dar nu-şi asumă responsabilitate pentru bolnav, care se găsea în mâinile sale în momentul morții sale. Era ocazia atât de mult așteptată, încât medicii nu puteau să se lipsească de ea. Ei se vor reuni şi-l vor acuza pe Cagliostro de a fi omorât pe marchiz prin leacurile sale, care, spuneau ei, au slăbit bolnavul. *«Dacă D.-l conte de C. nu a reuşit mai bine, este de crezut ca domnia sa să nu fie foarte scurtă»* se grăbea să scrie cu satisfacţie *Gazeta Sănătății*. La rândul său, Cagliostro acuză pe medici că l-ar fi otrăvit pe marchiz.

Aceeaşi *Gazetă a Sănătății* publică concluziile medicilor: *«Caullet de Veaumorel, Medicul său primar care a fost martor la tratament, făcu să se constate stadiul bonavului prin publicația Medicii şi Chirurgii din Strasbourg printre care unul dintre ultimii, D.-l Balazuc, acţionând asupra ordinelor D.-lui Conte de Caillostro. Ei au întocmit un proces-verbal care este prezentat în cele ce urmează:*

Copie a procesului-verbal întocmit la cerere în urma recursului
D. -lui Caullet de Veaumorel, Medic primar
al D.-lui Marchiz de Cambis.

Subsemnații Domni Medici & Chirurgieni deplasându-ne la D.-l Marchiz de Cambis pentru a vedea, examina & constata starea bolii sale, imediat după ce a fost medicamentat & pansat de către D.-l Conte de Cagliostro care l-a îngrijit de la 9 Aprilie până la întâi Mai următor a recunoscut cele ce urmează :

Că D.-l Marchiz de Cambis este suferind de o tumoare carcinomatoasă care-i ocupă regiunea lombară & iliacă stânga & o parte a regiunii ombilicale & hipogastrice din aceeaşi parte; că această tumoare inegală a afectat mai multe puncte, pete cangrenoase, & astfel încât circumferința acestei tumori să devină foarte dură & foarte rezistentă la apăsare, printre care D.-l Marchiz de Cambis a fost atacat după mai multe zile de o febră continuă cu intensificări seara, puls mărit, artere umflate.

Starea bolnavului nouă ni s-a părut aceeaşi, că el este într-un stadiu de slăbiciune care anunţa starea de lâncezează & şi slăbiciune în care noi am fost autorizaţi a crede că puteau fi reduse diferite leacuri administrate de către D.-l Conte de Cagliostro.

Întocmit la Strasbourg, la Hôtel de la Grande Prévôté, strada de la Nuée Bleue, la 1 Mai 1781. Semnături, GUERIN, Medic al Regelui & șef al Spitalului militar; EHRMAN Decan al Medicilor, Fizician al oraşului & membru al Societății Regale de Medicină din Paris; LE RICHE, fostul Chirurg șef al Spitalului militar; BUCKLER, fostul Chirurg al Spitalului oraşului;

militaire.[155]*»*

« Le refrain des médecins est de crier au charlatan, à l'empirique, dès qu'on n'est pas de leur corps; mais la thériaque, l'émétique, le quinquina, la plupart des spécifiques et l'inoculation doivent leur origine à l'empirisme.» écrivait Louis Sébastien Mercier.[156]

A peine ce scandale fini qu'un autre arrive, cette fois autour d'un événement qui se devait d'être heureux, un accouchement. Le 23 mai 1781, le docteur Ostertag[157] était appelé chez Catherine Groebel. Le travail de la mère semblait être suspendu et l'enfant mort. Il constata *«des suffocations hystériques et des convulsions chez la mère et prescrit un demi scrupule de nitre dans un bouillon de veau »* et laissa une ordonnance verbale. Il abandonna la patiente et ne revint que après cinq jours, le 29 mai, après avoir appris que le comte de Cagliostro s'occupait d'elle. En fait, c'était M. Zaegelins, le curé de Saint-Pierre-le-Vieux, qui l'avait appelé, vu la difficile situation de la mère.

Cagliostro donne à la femme une poudre rouge dans du vin. Vers le soir, elle accouche d'un garçon sans problèmes et peut se lever du lit dès le lendemain, grâce à une cuillerée d'eau où le Comte ajoute quelques gouttes.

D'après le baron de Gleichen[158], Cagliostro aurait déclaré avec modestie que *«sa promesse avait été téméraire; mais que le pouls du cordon ombilical l'ayant convaincu que l'enfant était en parfaite santé et voyant qu'il ne manquait à la femme que des forces pour accoucher, il s'était fié à la vertu d'un remède singulièrement confortatif qu'il possédait et qu'enfin il avait été plus heureux que sage »*

Le curé Zaegelins donnera plus tard une déclaration officielle qui décrit les circonstances de ce nouveau scandale: *« Je soussigné, curé de la paroisse Saint Pierre le Vieux, certifie que j'ai été appelé par Catherine Noirot, épouse de Nicolas Groebel, bourgeois et maître maçon de cette ville, le 2/14 mai dernier, pour recevoir sa confession et lui donner s'il y avait lieu la sainte communion, précaution que lui avait conseillé de prendre M. Ostertag, docteur en médecine et accoucheur de la ville, trouvant, ainsi que la sage-femme, que la malade pourrait avoir des couches malheureuse, ainsi l'étaient les derniers, étant dans un état de fièvre continuel avec des douleurs sans relâche ; la sage-femme disant même que M l'accoucheur, ainsi qu'elle craignait que son fruit ne fut plus en vie; poussé par les sentiments de compassion j'en parlait à M. Milliaut, par forme de conversation, qui ne crut pourvoir prescrire aucun remède, n'ayant pas vu la malade. Je m'adressai à M* ***?*** *le comte de Cagliostro dont la sensibilité d'âme m'était connue, ainsi que ses largesses et les secours qu'il avait déjà répandus dans ma paroisse, depuis qu'il demeure dans cette ville; ce dernier me promit aussitôt de la soulager, me donna un remède qu'a peine l'accouchée eut avalé», que les maux d'enfant la prièrent. M l'accoucheur étant survenu, il trouva l'état de la malade assez changé*

[155] Copie du procès-verbal dressé à la réquisition de M. Caullet De Veaumorel, Médecin ordinaire de M. le Marquis de Cambis.
[156] Cité par Denise Dalbian
[157] Georges Adolphe Ostertag, accoucheur juré de la ville de Strasbourg de 1780 à 1794. Adepte du magnétisme mesmérien, il dirigeait à Strasbourg une société où on employait au lieu du célèbre tonneau, des bulles de verre auxquelles étaient fixés des chaînes de fer. Il prétendait que cela produisait moins de lucidité que d'agitation aux sujets magnétisés. Il fut emprisonné en 1793 et mourut à peine libéré, en février 1794.
[158] De Gleichen, Souvenirs

LOMBARD, Chirurg şef al Spitalului militar; & BALAZUC, Chirurg şef al Spitalului militar.[159]*»*

«Refrenul medicilor era acela de a striga către şarlatan, către Empiric din moment ce el nu făcea parte din corpul lor; deoarece medicamentele pe bază de opiu, emeticele(vomitivele), chinina, cea mai mare parte a specificărilor, inoculările dovedeau că îşi aveau originea în empirism.» scria Louis Sébastien Mercier.[160]

Abia acest scandal sfârşit că şi începu altul, de această dată cauzat de un eveniment care trebuia să fie unul fericit, o naştere. La 23 mai 1781, doctorul Ostertag[161] a fost chemat la Catherine Groebel. Travaliul mamei părea suspendat iar copilul mort. El constata *«sufocări isterice şi convulsii la mamă şi prescria o jumătate de scrupul (veche unitate ţărănească de măsură în epocă) de nitrat într-o supă de carne de vită»* şi lăsă o ordonanţă medicală verbală. El abandonă pacienta şi nu reveni decât după 5 zile, în 29 mai, după ce aflase că se ocupă de ea contele Cagliostro. Întradevăr, D-l. Zaegelins, preotul bisericii Sfântul Petru-cel-Vechi, este cel care l-a chemat, văzând situaţia dificilă a mamei.

Cagliostro dă femeii o pudră roşie pusă în vin. Către seară, ea a născut un băiat fără probleme şi a putut să se ridice din pat chiar de a 2-a zi, graţie unei linguri de apă în care contele a adăugat câteva picături.

După cum spune baronul de Gleichen[162], Cagliostro declarase cu modestie că *«promisiunea sa fusese temerară; deoarece pulsul cordonului ombilical îl convinsese că fătul era în perfectă stare şi că femeii îi lipseau puterile să nască, el s-a încrezut în virtutea unui remediu singular confortabil pe care-l poseda şi că în cele din urmă el avea să fie mai fericit decât înţelept.»*.

Preotul Zaegelins va da mai târziu o declaraţie oficială care descrie circumstanţele acestui nou scandal: *«Eu subsemnatul, preot al parohiei Sfântul Petru Vechi, certific că eu sunt cel care l-a apelat prin Catherine Noirot, soţia lui Nicolas Groebel, burghez şi maestru mason din acest oraş, în 2/14 mai recent pentru a primi confesiunea sa şi a-i da lui dacă va avea loc sfânta comuniune, precauţie ce el a sfătuit de a-l chema pe D.-l Ostertag, doctor în medicină şi mămos(medic ginecolog) al oraşului, femeia-înţelept găsind, astfel încât, că bolnava va putea să aibă, insomnii, aşa cum au fost ultimele, fiind într-o stare de febră continuă şi cu dureri fără încetare; femeia-înţelept spunând ea însăşi ceea ce spunea şi D.-l mamoş, că ea se temea ca pruncul său să nu mai fie în viaţă; apăsat de sentimente de compasiune eu am vorbit cu D.-l Milliaut, având o conversaţie cu el, că el nu crede că ar putea prescrie nici un remediu nevăzând bolnava. Eu m-am adresat D.-lui conte de Cagliostro ? a cărui sensibilitate a sufletului îmi era cunoscută, astfel că largheţea şi ajutoarele sale pe care el le răspândise deja în parohia mea, de când el locuieşte în acest oraş; acesta din urmă mi-a promis imediat de a o îngriji, mi-a dat un remediu, care abia înghiţit»*, *că durerile facerii s-au reluat. Mamoşul revenind la bolnavă, o găsi într-o stare la fel de*

[159] Copia procesului-verbal întocmit la cererea (recursul) D-lui Caullet de Veaumorel, Medic Primar al D.-lui Marchiz de Cambris.
[160] Citat de Denise Dalbian.
[161] Georges Adolphe Ostertag, mamoş (ginecolog) atestat(declarat) al oraşului Strasbourg din 1780 până în1794. Adept al vindecării prin magnetism(mesmerian), el conducea în Strasbourg o societate în care se utiliza în locul celebrului butoi, bule de sticlă de care erau fixate lanţuri de fier. El pretindea că acela producea mai puţină luciditate decât agitări ale subiecţilor(pacienţilor) magnetizaţi. El fu închis la puşcărie în 1793 şi muri abia eliberat, în februarie 1794.
[162] De Gleichen, Amintiri.

pour abandonner l'accouchement à la sage-femme, disant que l'enfant se présentait naturellement. Le lendemain, M. le comte administra encore un remède et les maux la reprirent aussitôt, mais sans effet. Enfin, le 30 mai, il lui administra derechef le premier remède; elle accoucha fort heureusement d'un garçon si bien portant qu'elle ne lui conféra pas le baptême qui lui fut donné à l'église à 4 heures après midi.»

Treize jours à Paris

«C'est un homme très intelligent et très sympathique, gai, sobre, actif se sentant quelqu'un, s'affirmant bien lui-même et causant pour cette raison avec les grands et avec les princes comme un homme qui peut leur faire du bien et n'attend rien d'eux. »
- Burkli

Le 29 juin, un mois après l'accouchement de Catherine Goebles, Cagliostro part pour Paris avec le Cardinal de Rohan, Ramond de Carbonnieres (secrétaire du cardinal) et le baron de Mullenheim (Grand Veneur du cardinal). Ils arrivent à Paris le 30 juin. Malgré la courte durée de son séjour, Cagliostro reçoit toute la journée des malades.

C'est suite aux insistances du cardinal de Rohan que Cagliostro accepte de faire ce voyage. L'oncle du cardinal, le prince de Soubise, est très malade et le cardinal tient à ce qu'il soit ausculté par Cagliostro. *« Le cardinal de Rohan a fait venir de Strasbourg le fameux comte de Cagliostro*, écrit Kageneck[163], *pour la maladie de son oncle le prince de Soubise dont les jambes sont ouvertes et menacées de gangrène. Les belles pensionnaires du malade[164] ont fait place au curé de la paroisse qui le visite souvent; la mort de ce riche amateur occasionnera un grand deuil dans nos coulisses.»*

Grimm note l'événement dans ses Mémoires[165]: *«Le fameux Esculape comte de Cagliostro, sollicité par M. le cardinal de Rohan, a bien voulu s'éloigner quelques moments de Strasbourg, jusqu'ici le théâtre le plus brillant de sa gloire, pour venir voir à Paris M. le prince de Soubise, dangereusement malade. Il ne l'a vu que dans sa convalescence. Le génie qui protège les douces destinées de l'Opéra n'a pas eu besoin de recourir aux prodiges de M. de Cagliostro pour rétablir la santé de son altesse. Tout ce que nous avons pu apprendre sur le compte de cet homme extraordinaire pendant son séjour à Paris, qui a été fort court et presque ignoré, c'est que quelques personnes de la société de M. le cardinal de Rohan, qui ont été à portée de le consulter, se sont fort bien trouvées de ses ordonnances, et n'ont jamais pu parvenir à lui faire accepter la moindre marque de leur reconnaissance. l en est une qui avait imaginé de lui présenter vingt-cinq louis, en le suppliant de les distribuer à ses pauvres de Strasbourg; il ne les refusa point, mais la veille de son départ il fut la voir et en la remerciant de la confiance qu'elle lui avait témoignée, il exigea qu'elle en reçût à son tour cinquante pour en faire des aumônes aux indigents de sa paroisse, qu'il n'avait pas eu le temps de connaître. C'est un fait dont nous ne pouvons pas douter»*

[163] Lettre de Kageneck, jeune patricien alsacien qui se trouvait à Paris, à son ami le baron Alstromer.
[164] Le prince de Soubise avait plusieurs maîtresses, danseuses à l'Opéra.
[165] *Mémoires historiques, littéraires et anecdotiques tirés de la correspondance philosophique et critique adressée au Duc de Saxe Gotha depuis 1770 jusqu'en 1790 par le baron de Grimm et par Diderot, formant un tableau piquant de la bonne société de Paris sous les règnes de Louis XV et Louis XVI*, tome II, Londres, 1814, pages 263-265

schimbată pentru a abandona naşterea în mâinile femeii-înţelept, spunând că pruncul se prezenta a fi în stare normală. A doua zi D.-l conte administră încă un remediu şi durerile facerii au reînceput imediat, dar fără efect. În sfârşit, pe 30 mai, el i-a administrat din nou primul remediu; ea a născut foarte uşor un băiat atât de bine sănătos încât ea nu va discuta imediat despre botezul care îi va fi dat lui în biserică la orele 4 după amiază.»

Treisprezece zile la Paris

«Este un om foarte inteligent şi foarte simpatic, vesel, sobru, activ, afirmându-se bine prin el însuşi şi stând de vorbă din acest motiv cu cei mari şi cu prinții ca un om care le poate face lor bine şi nu aşteaptă nimic de la ei.»
- Burkli.

În 29 iunie, la o lună după ce Caterina Goebles a născut, Cagliostro pleacă la Paris cu Cardinalul de Rohan, Ramond de Carbonnieres (secretarul cardinalului.) şi baronul de Mullenheim (Mare Maestru de vânătoare al cardinalului). Ei ajung la Paris în 30 iunie. În ciuda perioadei scurte a şederii sale, Cagliostro primea zilnic pe bolnavi.

Numai ca urmare a insistenţelor cardinalului de Rohan, Cagliostro a acceptat să facă acest voiaj. Unchiul cardinalului, prinţul de Soubise, este foarte bolnav şi cardinalul ţinea ca acesta să fie auscultat (termen medical) de Cagliostro. *«Cardinalul de Rohan a făcut să vină de la Strasbourg la faimosul conte Cagliostro*, scrie Kageneck,[166] *pentru boala unchiului său, prinţul de Soubise ale cărui coapse sunt deschise şi ameninţate de cangrenă. Frumoasele pensionare ale bolnavului*[167] *au făcut loc preotului parohiei care îl vizita adesea; moartea acestui bogat amator va ocaziona un mare doliu în culisele noastre.»*

Grimm notează evenimentul în Memoriile sale[168]: *«Faimosul exclus Esculap conte de Cagliostro, solicitat de D.-.l cardinal de Rohan, a binevoit să se îndepărteze câteva momente de Strasbourg, până aici teatrul cel mai strălucitor al gloriei sale, pentru a veni să vadă la Paris pe l prinţul de Soubise, periculos de bolnav. El nu a văzut decât convalescenta sa. Geniul care proteja dulcile destine ale Operei nu au avut nevoie de a recurge la minunile D-lui conte de Cagliostro pentru a restabili sănătatea alteței sale. Tot ceea ce noi am putut afla despre acest om extraordinar în timpul şederii sale la Paris, care a fost prea scurtă şi aproape ignorată, este că aceste persoane din societatea(anturajul) D.-lui cardinal de Rohan, care l-a adus să-l consulte, au fost foarte bine apreciate reţetele sale, şi niciodată n-au putut să ajungă să-l convingă să accepte cea mai mică atenţie a recunoștinței lor. A fost cineva (o femeie) care şi-a imaginat că-i dă 25 de louis, rugându-l stăruitor să-i împartă săracilor săi din Strasbourg; el nu i-a refuzat deloc, însă în ajunul plecării sale el fu văzut mulțumindu-i pentru încrederea pe care ea o dovedea în el, el pretindea(cerea insistent) că ea va primi la rândul său 50 de pentru a-i da de pomană indigenilor din parohia sa, pe care el nu avea timp să o cunoască. Acesta e un fapt de care noi nu avem cum să ne îndoim.»*

166 Scrisoarea lui Kageneck, tânăr patrician alsacian care se afla la Paris, la prietenul său baronul Alstromer.
167 Prinţul de Soubise avea mai multe metrese, dansatoare la Operă.
168 Memorii istorice, literare şi anecdotice extrase din corespondenţa filosofică şi critică adresate Ducelui de Saxe Gotha începând din 1770 până în 1790 de baronul de Grimm şi de Diderot, formând un tablou picant al înaltei societăţi a Parisului din timpul regilor Louis al XV-lea şi Louis al XVI-lea, tome II, Londres, 1814, pp. 263-265.

En fait, une fois arrivé à Paris, pour ne pas donner l'occasion à un nouveau scandale, Cagliostro refuse de voir le prince de Soubise, tant que les médecins s'occupent de lui. Dès son arrivée, les médecins du prince annoncent que le malade va mieux. Mais Cagliostro sera assiégé par d'autres malades, dont il s'occupât. Voilà ce qui déclare Cagliostro sur son court séjour à Paris: *« Dans le courant de 1781, M. le Cardinal me fit l'honneur de venir chez moi pour me consulter sur maladie du Prince de Soubise. Il était attaqué de la gangrène, et j'avais eu le bonheur de guérir d'une maladie semblable le Secrétaire du Marquis de la Salle qui était abandonné des Médecins. Je fis quelques questions à M. le Cardinal sur la maladie du Prince; mais il m'interrompit en me priant avec instance de l'accompagner à Paris. Il mit tant d'honnêteté dans ses instances qu'il me fut impossible de le refuser. Je partis donc, en laissant à mon Chirurgien et à mes amis les ordres nécessaires pour que mes malades et les pauvres ne souffrissent pas de mon absence.*

Arrivés à Paris, M. le Cardinal voulut d'abord me conduire chez M. le prince de Soubise; mais je le refusai ne lui disant que mon intention étant d'éviter toute espèce d'altercation avec la faculté, je ne voulais voir le prince que lorsque les médecines l'auraient déclaré sans espérance.
M. le Cardinal, ayant eu la bonté de se prêter à cet arrangement, revint en me disant que la faculté avait annonce qu'il y avait du mieux. Je lui déclarai alors que j'irais pas voir le prince, ne voulant pas usurper la gloire d'une guérison qui n'aurait pas été mon ouvrage.

Le public ayant été instruit de mon arrivée, il vint tant de monde me consulter, que pendant les treize jours que je restai à Paris. Je fus occupé tous les jours à voir des malades depuis cinq heures du matin jusqu'a minuit.

Je me servis d'un Apothicaire; mais je donnai à mes frais beaucoup plus de médicaments qu'il n'en vendit; j'atteste à cet égard toutes les personnes qui ont eu recours à moi. S'il en est une seule qui puisse dire m'avoir fait accepter la plus petite somme soit en argent, soit en présents, je consens que l'on me refuse toute espèce de confiance.[169] *»*

C'est grâce aux lettres du chevalier de Corberon[170] qu'on a des détails sur ce court séjour parisien. Corberon reçoit un message qui l'invitait à passer au Palais du Cardinal où il trouve Cagliostro. Le 2 juillet 1781, il écrit: *«J'ai vu ce matin Cagliostro. Il m'a donné une pommade contre les boutons où il entre je crois du camphre; Le prince de Soubise va toujours bien, au dire des médecins. Je crois qu'ils ont peur de Cagliostro. Celui-ci persiste à ne pas le voir tant qu'il sera entre leurs mains. J'ai vu chez lui le cardinal de Rohan qui m'a dit que la comtesse de Brionne*[171] *désirait me voir pour me parler de Cagliostro; elle voudrait me confier la cure de la princesse de Vaudemont; sa belle-fille, à l'age de dix-neuf ans, est dans un état de dépérissement déplorable et n'a reçu aucun secours des médecins...M. de Viviers*[172] *que j'ai trouvé chez moi, en rentrant à huit heures du soir, m'a prié de le mener chez Cagliostro pour le consulter sur sa santé. Il l'a reçu fort bien et il doit y retourner demain.»*

[169] Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.
[170] Lettres inédites du chevalier de Corberon, Manuscrit N 3059, bibliothèque d'Avignon. Chargé d'affaires étrangères de la France en Russie, le chevalier de Corberon avait connu Cagliostro à Saint Pétersbourg en 1779.
[49] Louise Julie Constance de Rohan, épouse de Louis Charles, comte de Brionne (1734-1815), femme célèbre à son époque par sa beauté et son esprit. Elle fut une de rares femmes à avoir une fonction de Grand Officier à la Cour. En 1761, le Roi lui offre la position de Grand Écuyer de France (occupé jusqu'alors par des hommes, dont l'appellatif de *Monsieur le Grand* donné au Grand Écuyer). Mais la Chambre des comptes qui doit approuver la décision s'oppose. Mme de Brionne se bat comme une lionne et le 3 février 1762 devient… « Monsieur le Grand ».
[50] M. de Viviers était le frère de Madame de Vergennes, née Anne de Viviers.

În fapt, odată ajuns la Paris, pentru a nu mai da ocazie pentru un nou scandal, Cagliostro refuză să-l vadă pe prinţul de Soubise, cu atât timp mai mult pentru că medicii se ocupau de el. Imediat ce el a sosit, medicii prinţului anunţau că bolnavul se simte bine. Însă Cagliostro va fi asediat de alţi bolnavi, de care el se ocupă. Iată ce declara Cagliostro despre scurta sa şedere la Paris: *«În cursul anului 1781, D.-l Cardinal mi-a făcut onoarea de a veni la mine pentru a mă consulta asupra bolii Prinţului de Soubise. El era ameninţat de cangrenă, şi eu am avut fericirea de a vindeca de o maladie asemănătoare pe Secretarul Marchizului de la Salle care fusese abandonat de Medici. Eu i-am pus câteva întrebări D.-lui Cardinal legat de maladia Prinţului; însă el m-a întrerupt rugându-mă cu insistentă de a-l însoţi la Paris. El a pus atâta onestitate în rugăminţile sale încât mi-a fost imposibil să-l refuz. Eu am plecat deci, lăsând Chirurgului meu şi amicilor mei ordinele necesare pentru ca bolnavii şi sărmanii să nu sufere în absenţa mea.*

Odată ajunşi la Paris D.-l Cardinal vru să mă conducă la Prinţul de Soubise; însă eu am refuzat nespunându-i ca intenţia mea era de a evita orice fel de altercații cu Facultatea, eu nu vreau să îl văd pe Prinţ decât atunci când medicii îl vor fi declarat fără speranțe. D.-l Cardinal având bunătatea a se preta la acest aranjament, reveni zicâdu-mi că Facultatea a anunţat că el se simțea mai bine, starea sa este bună. Eu i-am declarat atunci că nu voi merge să-l văd pe Prinţ, nevrând să uzurp gloria unei vindecări care nu a fost şi nu era a mea.

Publicul fiind informat despre sosirea mea, a venit atâta lume să mă consulte, încât timp de 13 zile cât eu am rămas la Paris eu am fost ocupat tot timpul să văd bolnavii de la ora 5 dimineaţa până la miezul nopţii.

M-am folosit de un spițer; dar eu am dat pe cheltuiala mea multe medicamente pe care el nu le-a vândut; atest în această privinţă toate persoanele care au venit să mă vadă. Dacă există o singură persoană care poate să spună că m-a făcut pe mine să primesc cea mai mică sumă, fie în argint, fie daruri sau cadou, eu consimt să mi se refuze toate speciile de încredere.[173] *»*

Graţie scrisorilor cavalerului de Corberon[174] care a dat detalii despre acest scurt sejur parizian, Corberon primi un mesaj prin care era invitat să treacă pe la Palatul Cardinalului unde el va găsi pe Cagliostro. La 2 iulie 1781, el scria: *«Eu am văzut în această dimineaţă pe Cagliostro. El mi-a dat o pomadă împotriva bubițelor(coşurilor) în care eu cred că intră camforul. Prinţul de Soubi va pune asta sigur mereu în gura medicilor. Eu cred că el are frică de Cagliostro. Acesta persistă în a nu-l vedea atât timp cât acesta se află în mâinile lor. Am văzut la Cardinalul de Rohan care mi-a zis de contesa Brionne*[175] *că; ea voia să mă vadă pentru a-mi vorbi de Cagliostro; ea voia să-mi încredinţeze tratamentul principesei de Vaudemont; nora sa în vârstă de 19 ani, era într-o stare de depresie deplorabilă şi nu a primit nici un ajutor de la medici....D.-l. de Viviers*[176] *pe care l-am găsit la mine, întorcându-mă la orele 8 seara, m-a rugat să o duc la Cagliostro pentru a o consulta asupra sănătății sale. El a primit-o foarte bine şi trebuie să se întoarcă aici mâine.»*

173 Memoriu pentru contele de Cagliostro, 18 februarie 1786.

174Scrisori inedite ale cavalerului de Corberon, Manuscris N 3059, biblioteca din Avignon. ÎÎnsărcinat al Franței cu afacerile externe în Rusia, cavalerului de Corberon îl cunoscuse pe Cagliostro la Saint Petersburg în 1779.

175 Luiza Julia Constanţa de Rohan, soţia lui Louis Charles, conte de Brionne (1734-1815), femeie celebră în epoca sa pentru frumusețea şi spiritul său. Ea fu una dintre rarele femei care a avut o funcție de Mare Ofițer al Curții. în 1761, Regele i-a oferit ei funcția(poziția) de Mare Scutier Călăreț al Franței [ocupată până atunci doar de bărbaţi al căror apelativ era Domnul cel Mare(*Monsieur le Grand)* dat Marelui Scutier]. Dar Curtea de conturi care trebuia să aprobe decizia se opunea. Doamna de Brionne se bătu ca o leoaică şi la 3 februarie 1762 devine… « Domnul cel Mare».

176 D.-l. de Viviers era fratele Doamnei de Vergennes, născută Anne de Viviers.

«*Malgré cela, son prestige n'est pas encore tout a fait tombé*», ajoute Ostertag, ce qui montre que son Mémoire s'inscrit dans la même campagne anti-Cagliostro, commencée par les médecins après la mort du marquis de Cambis. Inutile d'insister, mais ces calomnies sont démenties par beaucoup d'autres témoignages. Burkli, qui n'était pas du tout un de ses adeptes, avoue que *« des 15 000 malades qu'il a traité à Strasbourg, ses ennemis les plus forcenés ne peuvent lui reprocher que deux morts.*» Il ne s'agit pas d'une exagération, le fait est confirmé par le strasbourgeois Saltzmann[177]: *«Deux personnes sont mortes entre ses mains: quoiqu'il n'ait point assuré leur guérison, les médecins ont beaucoup profité de cette occasion pour le noircir d'avantage.»* Une des ces deux personnes était le marquis de Cambis qui, comme on a déjà montré, n'est pas du tout mort entre les mains de Cagliostro, mais douze jours après avoir interrompu son traitement entre les mains de son médecin personnel. Louis Spach, qui n'était pas un partisan de Cagliostro, est obligé de reconnaître dans ses Souvenirs: *«un lieutenant général, M de Cambis se mourait à Strasbourg, abandonné de son médecin, et pour cause, car c'était lui qui l'avait mis en si mauvais état. Cagliostro vit le malade et il mourut quand même. Là-dessus violentes attaques du médecin régulier et, je dois le dire à l'honneur de Cagliostro, grande mansuétude de ce dernier qui aurait pu faire des révélations piquantes sur le médecin, mais qui se contenta d'envoyer une certaine somme d'argent pour le récompenser de ses généreux procédées»*

Et encore le 4 juillet: *«J'ai été ce matin chez Cagliostro. Ses audiences commencent à devenir nombreuses. Le comte de Caylus y est venu, le chevalier de Luxembourg[178], plusieurs femmes. La princesse de Nasau a envoyé lui demander un rendez-vous chez elle. Il lui a refusé, mais lui a proposé de venir chez lui. Cet homme commence à faire une sensation considérable. L'enthousiasme s'y joint. Madame de Brionne l'a vu pour sa fille, la princesse de Vaudemont et a été fort contente de ce qu'il a dit de son état.*

J'ai retourné le soir chez Cagliostro. J'y vu la princesse de Montbarey[179], qui y est resté depuis huit heures que je l'y ai trouvée jusqu'au dix heures un quart. Elle était avec le baron de Mullenheim, grand veneur du prince Louis de Rohan qui fait grand cas de Cagliostro. Il parait qu'il a vu ses opérations magiques. J'ai écrit pour la princesse de Montbarey la manière de faire la tisane de Cagliostro...

Madame de Coislin, soeur de Madame de Montbarey est venue entretenir Cagliostro et le lui avait fait écrire ou plutôt elle lui a écrit elle même un billet pour lui demander un rendez vous chez elle qu'il a refusé, mais il lui a fait répondre qu'elle pouvait venir»

[177] Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), ami et correspondent assidu de J.-B.Willermoz. Lettre de Saltzmann à J B Willermoz, 1er juin 1782, collection Bregoth de Lut cité par Marc Haven, en *« Cagliostro, le maître inconnu »,* note p.121.
[178] Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency Luxembourg (1742-1790) était connu comme le chevalier, puis le prince de Luxembourg. Il était depuis 1767 capitaine de la deuxième compagnie des gardes du corps du Roi. En 1785 il devient Grand Maître de l'Ordre égyptien à Paris.
[179] Françoise Parfaite Thaïs de Mailly Nesle, elle avait épousée en 1753 Alexandre Éléonore de St. Maurice, comte de Montbarey, prince du St. Empire et Grand d'Espagne.

«*În ciuda acestora prestigiul său nu a scăzut, nu a căzut încă*», adaugă Ostertag, ceea ce arată că Memoriu său se înscrie în aceeaşi campanie anti-Cagliostro, începută de către medici după moartea marchizului de Cambis. Inutil de a mai insista, dar aceste calomnii sunt demențiale prin multe alte mărturii. Burkli, care nu era pe departe adeptul său, declară că *«Din cei 15 000 de bolnavi pe care el i-a tratat la Strasbourg, inamicii săi care nu-i pot lui reproşa decât 2 decese.»*. Nu este vorba de nici o exagerare, faptele sunt confirmate de strasbourghezul Saltzmann[180]: *«Două persoane au murit în mâinile sale: cărora nu le-a fost asigurată vindecarea deloc, medicii au profitat mult de această pentru a-l ponegri dinainte.».*Una dintre aceste două persoane era a fost marchizul de Cambis care, aşa după cum am arătat, nu a murit în mâinile lui Cagliostro, ci 12 zile după ce ei au întrerupt tratamentul său, în mâinile medicului său personal Louis Spach, care nu era un partizan al lui Cagliostro, care este obligat să recunoască în Amintirile sale: *«un general locotenent, D.-l de Cambis a murit la Strasbourg, abandonat de mediecul său, şi din cauză că, el este cel care l-a adus în această stare rea. Cagliostro văzu bolnavul, când acesta chiar murea(era pe moarte). Pe deasupra violentelor atacuri ale medicului curant şi, eu trebuie să spun spre onoarea lui Cagliostro, marea indulgență, blândeţe a acestuia din urmă care putuse să facă revelaţii picante asupra medicului, însă care s-a mulțumit să trimită o anumită sumă de bani pentru a-l recompensa pentru procedeele sale generoase.»*

Încă din 4 iulie: *«Eu am fost în acestă dimineaţă la Cagliostro. Audienţele sale încep să devină numeroase. Contele de Caylus a venit şi el acolo, cavalerul de Luxembourg[181], numeroase femei. Principesa de Nasau a trimis (pe cineva) să-i ceară lui o întâlnire la ea. El a refuzat , însă el i-a propus să vină ea la el. Acest om a început să facă o senzaţie considerabilă. Entuziasmul s-a unit aici. Doamna de Brionne l-a văzut pentru fiica sa, prinţesa de Vaudemont şi a fost foarte mulţumită de ce el i-a spus despre starea sănătăţii sale.*

Seara eu m-am întors la Cagliostro. Aici am văzut pe principesa de Montbarey[182], care a rămas aici de la orele 8 când eu am găsit-o aici, până la 9 şi un sfert. Ea era cu baronul de Mullenheim, Mare Maestru de vânătoare al Prinţului Louis de Rohan care făcea mare caz din Cagliostro. Se părea că el văzuse operaţiile sale magice. Am scris pentru prinţesa de Montbarey maniera de a face ceaiul medicinal al lui Cagliostro...

Doamna de Coislin, sora Doamnei de Montbarey era venită să se întreţină cu Cagliostro şi pusese să i se scrie lui sau mai degrabă îi scrisese ea însăşi un bilet pentru a-i cere un rendez-vous la ea pe care el îl refuzase, însă el făcuse să i se răspundă că ea putea să vină la el oricând.»

180 Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), prieten şi corespondent assidu al lui J.-B.Willermoz. Scrisoarea lui de Saltzmann către J B Willermoz, întâi iunie 1782, colecția Bregoth de Lut citată de Marc Haven, în *«De Cagliostro, maestrul necunoscut »* (*«Cagliostro, le maître inconnu »),* note p.121.

181 Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency Luxembourg (1742-1790) era cunoscut cavaler, apoi prinţ de Luxembourg. El era din 1767 capitan al celei de-a doua companii de gărzi de corp a Regelui. In 1785 el devine Mare Maestru al Ordinului egiptean din Paris.

182 Françoise Parfaite Thaïs de Mailly Nesle, se căsătoreşte în 1753 cu Alexandre ÉEléonore de St. Maurice, conte de Montbarey, prinţ al Sfântului şi Mare Imperiu al Spaniei.

Le 6 juillet 1781: *«M. de Viviers est venu ce matin chez moi pour m'engager de décider Cagliostro à venir voir M. et Mme de Vergennes[183] à leur maison de campagne. Je suis sorti aussitôt pour aller chez Cagliostro. Il n'a pas voulu en entendre parler et lorsque je suis venu de nouveau pour l'en prier avec instances lui disant que la voiture était là toute prête, il m'a répondu que M. de Viviers n'avait qu'à demander au cardinal et que s'il voulait il partirait aussitôt. M. de Mullenheim m'a dit en particulier qu'il avait refusé, lui Cagliostro, au cardinal de le conduire chez M. de Maurepas[184]. Viviers est parti mécontent de n'avoir pu réussir.»*

Le 8 juillet, Corberon est invité à dîner à Versailles chez le ministre des affaires étrangères Vergennes: *«M de Vergennes m'interrogea sur Cagliostro avec sympathie. Des choses curieuses et d'une bizarrerie intéressante avaient été rapportées à son excellence; elle désirait se procurer un remède que le guérisseur employait avec succès contre la gravelle. A table, M. de Fontette, chancelier du comte de Provence, parla d'un médecin de Paris, M. Richard, demeurant vis-à-vis de Saint-Roch, aux écuries du roi, qui gisait depuis une année dans un état apoplectique. Cagliostro amené par des amis, avait commencé par boire d'une potion sous les yeux de l'infirme. Richard a épaisse s'est trouvée libre. Elle est redevenue épaisse et puis libre quelque temps après, sans nouvelle dose. Ce trait peut se vérifier.»*

Encore des coups bas de la part des médecins

»Le prince Louis me reconduisit jusqu'à Saverne, et me fit beaucoup de remerciements, en me priant de venir le voir le plus souvent qu'il me serait possible. Je retournai sur le champ à Strasbourg, où je recommencerai mes travaux accoutumés. Le bien que je faisais me valut différents Libelles, dans lesquels j'étais traité d'antéchrist, de juif errant, d'homme de 1400, etc. Fatigué de tant d'injures, j'avais pris la résolution de partir.[185] »

- Cagliostro.

Le départ de Paris est fixé pour le 11 juillet. Cagliostro arrive à Saverne le 13 juillet, suivi par une foule de malades. La baronne d'Oberkirch, qui ne voyait en Cagliostro qu'un charlatan, note dans ses mémoires: *« Il est y ici depuis un mois, suivi par une douzaine de folles auxquelles il a persuadé qu'il allait les guérir. C'est une frénésie, une rage; et des femmes de qualité encore! Voila le plus triste. Elles ont abandonné Paris à sa suite, elles sont ici parquées dans des cellule; tout leur est égal, pourvu qu'elles soient sous le regard du Grand Cophte, leur maître et leur médecin. Vit-on jamais pareille démence?»*

[183] Charles Gravier, comte de Vergennes (1717-1787). Âpres avoir été ambassadeur de France près de l'Empire ottoman (1755-1768), il a été ministre des affaires étrangers (1774-1787).
[184] Jean Frédéric Phélyppeaux, comte de Maurepas (9 juillet 1701-21 novembre 1781), ministre d'état.
[185] Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.

.În 6 iulie 1781: *«D.-l. de Viviers a venit în această dimineaţă la mine pentru a mă angaja să-l fac pe Cagliostro să se decidă a veni să-i vadă pe D.-l şi D.-na. de Vergennes*[186] *la casa lor de vacanţă. Eu am ieşit imediat pentru a merge la Cagliostro. El nici nu a vrut să mă asculte vorbindu-i despre asta. Iar când eu am revenit din nou pentru a-l ruga cu insistenţă spunându-i că trăsura este gata pregătită, el mi-a răspuns că D.-l Viviers nu avea decât să ceară cardinalului şi că el va pleca de îndată. D.-l de Mullenheim mi-a spus în particular că de Cagliostro însuşi a refuzat pe cardinal de a fi condus la D.-l de Maurepas*[187]*. Viviers a plecat nemulţumit că nu a putut reuşi.».*

La 8 iulie, Corberon a fost invitat să ia prânzul la Versailles la ministrul afacerilor externe Vergennes: *«D.-l de Vergennes m-a interogat asupra lui Cagliostro cu simpatie. Lucruri curioase şi o bizarerie interesantă fuseseră raportate excelenţei sale; dorind să-şi procure un remediu ce vindecătorul folosea cu succes împotriva pietrei la vezică(rinichi). La masă, D.-l de Fontette, cancelarul contelui de Provence, vorbea de un medic din Paris, D.-l Richard, locuind vis-à-vis de Saint-Roch, la grajdurile regelui, care zăcea de mai bine de un an într-o stare apoplectică. Cagliostro, adus acolo de către amicii bolnavului, a început prin a bea o poţiune în faţa infirmului. Richard a luat apoi acest drog. A pus focul în gura lui. El l-a conservat (ţinut) mai mult decât ar fi putut şi apoi l-a înghiţit, urmând sfatul lui Cagliostro. Iar la puţin timp după aceea, limba sa care era foarte îngroşată s-a eliberat. A redevenit îngroşată şi apoi liberă pentru ceva timp după aceea, fără să mai fie nevoie de o nouă doză. Acest fapt poate fi verificat.»*

Alte noi lovituri sub centură(pe la spate) ale medicilor date lui Cagliostro.

« Prinţul Louis m-a condus până la Saverne, şi mi-a adus multe mulțumiri, rugându-mă să revin să-l văd cât mai curând îmi va fi posibil. Eu mă voi întoarce de îndată la Strasbourg, unde îmi voi reîncepe preocupările mele obișnuite. Binele ce eu îl făceam mă făcea evaluat diferit de Libelles, în de care eu eram tratat ca anticrist, ca evreu rătăcit, vagabond, ca fiind om al anilor 1400, etc. Obosit de atâtea injurii, eu am luat decizia de a pleca..[188]*»*

- Cagliostro.

Plecarea din Paris a fost stabilită pentru 11 iulie. Cagliostro ajunge la Saverne în 13 iulie, urmat de o mulţime de bolnavi. Baronul d'Oberkirch, care vedea pe Cagliostro ca pe un şarlatan, notează în memoriile sale: *«El este aici de o lună de zile, urmat de o duzină de smintiți pe care el i-a convins că va veni să-i vindece. Este o frenezie, o turbare; femei de calitate chiar!, şi Iată ceea ce e mai tist. Ele au părăsit Parisul pentru a-l urma, ele sunt aici parcate(cazate) în celule; totul le este lor indiferent, numai ca ele să fie sub privirea Marelui Cophte, maestrul, stăpânul şi medicul lor. S-a mai văzut vreodată asemenea demenţă?»*

[186] Charles Gravier, conte de Vergennes (1717-1787). După ce a fost ambasador al Franţei pe lângă Imperiul otoman (1755-1768), el a fost ministru afacerilor externe (1774-1787).
[187] Jean Frédéric Phélyppeaux, conte de Maurepas (9 iulie 1701-21 noiembrie 1781), ministru de stat.
[188] Memoriu pentru contele de Cagliostro, 18 februarie 1786.

La vicomtesse de Faudoas[189] écrivait en août 1781 à ses parents: *« J'apprends dans l'instant par l'abbé, mon cher papa, que maman s'est déterminée à voir M. de Cagliostro, et que vous l'y avez suivie. Que pense-t-il de son état, des remèdes qu'il y exige? L'abbé parle de bains d'une espèce particulière, et, en même temps, d'un retour prochain ici. J'ai su que M. de Cagliostro exigeait la retenue des personnes qui se mettaient entre ses mains. J'espère que vous l'aurez consulté pour vous, mon cher papa. J'ai ouï-dire qu'on en était toujours content quand on l'écoutait, qu'il avait une éloquence facile, aisée, qu'il était même difficile de parler avec plus d'agrément. C'est un avantage que la qualité de médecin interdit ordinairement.»avantage que la qualité de médecin interdit ordinairement.»*

Et dans une autre lettre du 20 août: « *Puisque maman se trouve un peu soulagée des remèdes de Cagliostro, il est très prudent de lui faire continuer comme vous en avez la volonté. Petit me demanda de ses nouvelles l'autre jour; j'ai eu l'occasion de le voir parce que je l'ai mené chez la duchesse. Il est fâché que maman n'ait pas été à Plombières. Il pense de Cagliostro comme tous les médecins de ce pays-ci. C'est M. de Queslin qui m'en avait dit ce que je vous ai mandé. Il lui avait ordonné quelques poudres qui lui ont fait le plus grand bien. Il part samedi pour se mettre entre ses mains. Vous ne l'avez donc pas consulté pour vous, mon cher papa? Vous auriez besoin de soins pour votre santé ; ce moment-ci l'altère encore davantage, vu que l'état de maman ne peut que vous faire grand mal. Je voudrais que vous prissiez quelques précautions pour les effets qui doivent s'en suivre. Mais maman prend-elle un peu de confiance en Cagliostro? Il lui serait bien nécessaire d'avoir un peu de repos pour son imagination; je suis bien sûre que le grand point pour elle est le calme.»*

Pendant ce temps, les malades continuaient donc à arriver à Strasbourg pour le consulter. Mais en son absence, les médecins s'étaient mieux organisés contre lui. Le docteur Ostertag avait fait imprimé un mémoire[190], qui ressemblait plutôt à un réquisitoire. Il présentait sa version sur l'accouchement de Catherine Grœbel. Il disait qu'il n'avait jamais abandonnée la malade, même s'il reconnaissait qu'il avait laissé seulement une ordonnance verbale et est retourné près d'elle seulement cinq jours après. Âpres s'être justifié, il attaque la qualité des remèdes utilisés par Cagliostro et prétend avoir appris *« d'une personne de confiance qui préfère rester anonyme »* la composition de la poudre que Cagliostro avait donné à Catherine Groebel pour faciliter l'accouchement. *« Il s'agit,* dit-il pour se montrer savant*, d'un dragme de trochismir fraîche mise en poudre, la faire boire dans un demi verre de vin rouge chaud et un dragme de lappa major et 1 dragme de semence de violette jaune aussi en poudre, dans du vin comme ci-dessus. Ce sont sans doute, les trochisques de myrrhe que M. le comte veut indiquer; nous les connaissons et savons que Abubeter Rhafes, médecin arabe, qu l'on croit avoir vécu vers l'an 1070 en a donné la description dans son livre neuvième des maladies des femmes, dédié à Almansor, roi de Cordoue.»*

[189] Adrienne Marie Gabrielle de Boulainvilliers épousa en 1773 le vicomte Leonard de Faudoas. Elle était la fille de Anne Gabriel Henri, marquis de Boulainvilliers (1724-1798) et de Adrienne Madeleine d'Hallencourt, marquise de Boulainvilliers. Le marquis était le petit fils de Samuel Bernard, homme d'affaires anobli, lié aux affaires du Roi. Il était président au parlement, conseiller du Roi et prévôt de Paris. C'est la famille Boulainvilliers qui s'occupa des trois orphelins La Motte Valois, donc de Jeanne de la Motte, qui impliqua par ses mensonges le comte de Cagliostro dans l'affaire du collier. Les lettres sur Cagliostro ont été publiées en E. de Clermont Tonnerre - *« Histoire de Samuel Bernard et de ses enfants »,* Edouard Champion, Paris, 1914, pp. 247-251.

[190] Mémoire pour M. Ostertag, docteur en médecine et accoucheur, juré de la ville de Strasbourg, Levreut, Strasbourg, 1781.

Vicontesa de Faudoas[191] scria în august 1781 părinţilor săi: *«Am aflat numaidecât prin abate, dragul meu papa, că mama s-a hotărât să-l vadă pe D.-l de Cagliostro, şi că dumneata ai însoţit-o. Ce crede el despre starea sănătăţii ei, de remediile pe care el insistă să i le aplice? Abatele vorbeşte despre el ca de o specie particulară, şi în acelaşi timp, de o reîntoarcere apropiată aici. Eu am ştiut că D.-l Cagliostro impune moderaţie şi discreţie din partea persoanelor care se lasă pe mâinile lui. Sper că l-aţi consultat pentru voi, dragul meu papa. Am auzit spunându-se că este totdeauna mulțumit atunci când el este ascultat, că el are o elocinţă uşoară, şi că este chiar dificil de a vorbi mai agreabil. Acesta este un avantaj pe care calitatea de medic îl îinterzice în mod obişnuit.»*

Iar în o altă scrisoare din 20 august: «*Pentru că maman se află un pic uşurată de remediile lui Cagliostro, este foarte prudent de a-l face pe el a le continua aşa cum dumneavoastră aveţi voinţa să o faceţi. De alaltăieri, frăţiorul cel mic mă întreabă de noutăţile(veştile) sale; eu am avut ocazia de a-l vedea pentru că eu l-am dus la ducesă. El este supărat că mămica nu era şi ea la Plombières. El gândeşte despre Cagliostro la fel ca toţi medicii din această ţară de aici. D-l de Queslin este cel care îmi spusese ceea ce tu ai poruncit prin scrisoare. El prescrisese câteva pudre care i-au făcut cel mai mare bine. El pleacă sâmbătă pentru a se da pe mâinile lui. Tu nu l-ai consultat încă pentru tine, dragul meu papa? Ai nevoie de îngrijiri pentru sănătatea ta; din acest moment înainte se alterează încă, având în vedere starea mămicii care nu poate decât să-ţi facă un mare rău. Eu vreau ca voi să vă luaţi câteva precauţiuni pentru efectele care trebuie să urmeze cu sănătatea. Dar mămica capătă încredere în Cagliostro? Ei îi va fi necesar să aibă un pic de odihnă pentru imaginaţia sa Eu sunt pe deplină sigură că cel mai mare punct nevralgic pentru ea este păstrarea calmului.»*

În acest timp, bolnavii continuau deci să sosească la Strasbourg pentru a-l consulta. Însă în absenţa sa, medicii s-au organizat mult mai bine împotriva sa. Doctorul Ostertag imprimase un memoriu[192], care semăna mai degrabă cu un rechizitoriu. El prezenta versiunea sa referitor la naşterea Ecaterinei Grœbel. Spunea că el nu abandonase niciodată pe bolnavă, chiar dacă el recunoștea că-i lăsase numai o reţetă verbală şi că s-a reîntors aproape de ea doar abia la 5 zile după aceea. După ce şi-a făcut justificarea, el atacă calitatea remediilor folosite Cagliostro şi pretinde că el a aflat *«de la o persoană de încredere care doreşte să rămână încurcaţi că noi îl aşteptăm. Fără îndoială, el a lăsat prietenilor săi un anumit regim pentru sora anonimă»* compoziția pudrei pe care Cagliostro a dat-o Caterinei Groebel pentru facilitarea naşterii. *«Eeste vorba, spunea el pentru a se da savant, de o drahmă(veche unitate de măsură = 4,38 gr) de smirnă,/tămâie proaspătă pusă în pudră, să fie băută într-o jumătate de pahar cu vin roşu cald şi o drahmă de lappa major şi 1 drahmă de seminţe de violete galbene, de asemeni pus în pudră, în vin ca mai sus spus. Aceasta este fără îndoială smirna, pe care D.-l conte voia să le indice; nu le cunoaştem dar ştim că*

[191] Adrienne Marie Gabrielle de Boulainvilliers ia în căsătorie în 1773 pe vicontele Leonard de Faudoas. Ea era fiica lui Anne Gabriel Henri, marchiz de Boulainvilliers (1724-1798) şi a Adrianei Madelene d'Hallencourt, marchiză de Boulainvilliers. Marchiz era fiul cel mic al lui Samuel Bernard, om de afaceri înnobilat, legat de afacerile Regelui. El era preşedinte al parlamentului, consilier al Regelui şi comandant şi judecător de jandarmi (prévôt) în Paris. Familia Boulainvilliers este acea familia care se ocupa de cele 3 orfeline La Motte Valois, printre care Jeana de la Motte, care implică prin minciunile sale pe contele de Cagliostro în afacerea colierului. Scrisorile despre Cagliostro au fost piblicate în E. de Clermont Tonnerre - *« Istoricul lui de Samuel Bernard şi a copiilor săi»,* Edouard Champion, Paris, 1914, pp. 247-251.

[192] Memoriu pentru D.-l Ostertag, doctor în medicină şi mamoş(ginecolog),declarat al oraşului Strasbourg, Levreut, Strasbourg, 1781.

Il accuse Cagliostro d'employer *«toujours les mêmes remèdes dans cent maladies différents»* et surtout *«qu'il a promis un grand nombre de guérisons qu'il a manqué et qu'il a enfin sacrifié bien des victimes.»*

« *Malgré cela, son prestige n'est pas encore tout a fait tombé* », ajoute Ostertag, ce qui montre que son Mémoire s'inscrit dans la même campagne anti-Cagliostro, commencée par les médecins après la mort du marquis de Cambis. Inutile d'insister, mais ces calomnies sont démenties par beaucoup d'autres témoignages. Burkli, qui n'était pas du tout un de ses adeptes, avoue que *«des 15 000 malades qu'il a traité à Strasbourg, ses ennemis les plus forcenés ne peuvent lui reprocher que deux morts.*» Il ne s'agit pas d'une exagération, le fait est confirmé par le strasbourgeois Saltzmann[193]: *«Deux personnes sont mortes entre ses mains: quoiqu'il n'ait point assuré leur guérison, les médecins ont beaucoup profité de cette occasion pour le noircir d'avantage.»* Une des ces deux personnes était le marquis de Cambis qui, comme on a déjà montré, n'est pas du tout mort entre les mains de Cagliostro, mais douze jours après avoir interrompu son traitement entre les mains de son médecin personnel. Louis Spach, qui n'était pas un partisan de Cagliostro, est obligé de reconnaître dans ses Souvenirs: *« un lieutenant général, M de Cambis se mourait à Strasbourg, abandonné de son médecin, et pour cause, car c'était lui qui l'avait mis en si mauvais état. Cagliostro vit le malade et il mourut quand même. Là-dessus violentes attaques du médecin régulier et, je dois le dire à l'honneur de Cagliostro, grande mansuétude de ce dernier qui aurait pu faire des révélations piquantes sur le médecin, mais qui se contenta d'envoyer une certaine somme d'argent pour le récompenser de ses généreux procédées.»*

Jusqu'ici, on ne trouve que des efforts désespérés et tardifs du docteur Ostertag de cacher l'indifférence envers les malades et l'ignorance.Mais ce Mémoire portait l'accord de l'Ammeister[194], qui le transforme en document officiel et lui donne du poids. Il était aussi approuvé par le Doyen du Collège des médecins qui confirmait qu'il contenait *« seulement des information solides.»*

Mais ce réquisitoire ne faisait que blanchir le docteur Ostertag: *« Le comte ayant été invité à voir une pauvre femme en travail d'enfant,* écrit Ostertag*, quoique confiée depuis longtemps aux soins de M. Ostertag*[195]*, lui administra quelques gouttes d'un élixir inconnu. L'accouchement ayant été déterminé dans ce temps, l'enthousiasme des partisans de M. le comte fit publier qu'on devait out le succès de cet heureux événement à ses gouttes divines. Le certificat d'un ecclésiastique vint à l'appui et l'on ne donna rien aux soins de M. Ostertag qui avait, dit-on, abandonnée cette pauvre et malheureuse mère et son enfant. On doit à la bienfaisance de M. de la Galazière, intendant d'Alsace les progrès de l'art des accouchements et l'abolition de ces abus meurtriers, par une école qu'il a établie à cet effet dans cette province. Cette institution précieuse est dirigée par un médecin aussi instruit que parfait accoucheur. L'Alsace n'a pas moins contracté des obligations inappréciables envers M. de la Galazière, par la proscription des empiriques, cette vermine*

193 Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), ami et correspondent assidu de J.-B.Willermoz. Lettre de Saltzmann à J B Willermoz, 1er juin 1782, collection Bregoth de Lut cité par Marc Haven, en *« Cagliostro, le maître inconnu »,* note p.121.

194 Ou Ammestre. Sous l'Ancien Régime Strasbourg était gouverné d'après le modèle allemand par trois conseils : la Chambre des treize (diplomatie et guerre, composée de douze membres et leur chef, l'Ammeister), la Chambre des quinze (justice et finance) et la Chambre des vingt-et-un (le grand conseil).

195 On se dispute donc le droit de traiter un malade, comme si celui-ci devient la propriété du médecin auquel il fait appel en premier.

Abubeter Rhafes, medic arab, care se crede ca a trăit în jurul anului 1070 şi care a făcut descrierea în a 9-a sa carte de medicină cu maladiile femeilor, dedicată lui Almansor, rege al Cordovei.»

El acuză pe Cagliostro de a fi folosit *«întotdeauna aceleaşi remedii în sute de maladii diferite»* şi mai cu seamă *«că el a promis un mare număr de vindecări care nu au avut loc şi că el a sacrificat până la urmă un mare număr de victime.»*

«*În ciuda acestora prestigiul său nu a scăzut, nu a căzut încă*», adaugă Ostertag, ceea ce arată că Memoriile sale se înscriu în aceeaşi campanie anti-Cagliostro, începută de către medici după moartea marchizului de Cambis. Inutil de a mai insista, dar aceste calomnii sunt dezmințite prin multe alte mărturii. Burkli, care nu era pe departe adeptul său, mărturisește că *«Din cei 15 000 de bolnavi pe care el i-a tratat la Strasbourg, inamicii săi care nu-i pot lui reproşa decât 2 decese.»*. Nu este vorba de nici o exagerare, faptele sunt confirmate de strasbourghezul Saltzmann[196]: *«Două persoane au murit în mâinile sale: cărora nu le-a fost asigurată vindecarea deloc, medicii au profitat mult de această pentru a-l ponegri dinainte.»* Una dintre aceste persoane a fost marchizul Cambis care, aşa după cum am arătat, nu a murit în mâinile lui Cagliostro, ci 12 zile în mâinile medicului său personal, după ce ei au întrerupt tratamentul său, Louis Spach, care nu era un partizan al lui Cagliostro, este obligat să recunoască în Amintirile sale: *«un general locotenent, D.-l de Cambis a murit la Strasbourg, abandonat de medicul său, şi din cauză că, el este cel care l-a adus în această stare rea. Cagliostro văzu bolnavul, când acesta chiar murea(era pe moarte). Pe deasupra violentelor atacuri ale medicului curant şi, eu trebuie să spun spre onoarea lui Cagliostro, marea indulgență, blândeţe a acestuia din urmă care putuse să facă revelaţii picante asupra medicului, însă care s-a mulțumit să trimită o anumită sumă de bani pentru a-l recompensa pentru procedeele sale generoase.»*

Până aici, nu se găsesc decât eforturi disperate şi târzii ale docorului Ostertag de a ascunde indiferenţa faţă de bolnavi. Dar acest Memoriu avea acordul lui l'Ammeister[197], care îl transformă în document oficial şi le dă greutate. Erau de asemeni aprobate de Decanul Colegiului medicilor care confirmau că el conţine *«doar numai informaţii solide.»*

.Însă acest rechizitoriu nu facea decât să cureţe de păcate pe doctorul Ostertag: *«Contele fusese chemat să vadă o sărmană femeie aflată în travaliu, scrie* Ostertag*, deşi încredinţată cu mai multă vreme în urmă îngrijirii de către D.-l Ostertag*[198]*, îi administră acesteia câteva picături dintr-un elixir necunoscut. Naşterea fiind provocată imediat după asta, entuziasmul partizanilor D.-lui Conte a fost publicat că succesul acestui fericit eveniment s-a datorat acestor divine picături ale sale. Certificatul unui ecleziast venea în ajutor şi nu dăuna cu nimic îngrijirilor D.-lui Ostertag care, se zicea, abandonase această sărmană mamă–şi pe copilul ei. Progresele artei medicale ginecologice şi abolirii acestor abuzuri vătămătoare se datorează binefacerilor D.-lui de la*

[196] Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), prieten şi corespondent assidu al lui J.-B.Willermoz. Scrisoarea lui de Saltzmann către J B Willermoz, întâi iunie 1782, colecţia Bregoth de Lut citată de Marc Haven, în *«De Cagliostro, maestrul necunoscut »* (*«Cagliostro, le maître inconnu »),* note p.121.

[197] Sau Ammestre. Sub Vechiul Regim, oraşul Strasbourg era guvernat după modelul german de 3 trois consilii: Camera celor 13 (diplomaţie şi război, compusă din 12 membri şi şeful lor, l'Ammeister), Camera celor 15 (justiție şi finanţe) şi Camera celor 21(20-şi-1, marele consiliu).

[198] Se disputa deci dreptul de a trata un bolnav, ca şi cum acesta devenea proprietatea medicului care era chemat(anunţat să vină) primul.

insatiable qui se reproduit sans cesse sous tous les aspects possibles et cela aux dépens de la bourse et de la vie des hommes.[199]

Messeigneurs les Quinze [200], *qui avez confié aux deux accoucheurs les places délicates et pénibles qu'ils ont l'honneur d'occuper, empêchez que pour le prix de leurs travaux non interrompus, ils ne soient dorénavant exposés à des injures publiques; prévenez Messeigneurs, les suites funestes auxquelles sont exposées, par plus d'une raison, les femmes en travail par l'administration de prétendus spécifiques pour les faire accoucher. A Dieu ne plaise que je veuille d'ailleurs m'ériger en censeur des connaissances physiques et médicales de M. le comte! Je proteste formellement que, provoqué sans raison, je n'écris que pour la conservation des mères et des enfants, pour vous rendre compte, Messeigneurs, de ma conduite et pour éclairer le public dont on a surpris la religion.»*

Devant une telle attaque, le cardinal de Rohan et le maréchal de Contades[201] ont dû intervenir et ont envoyé à M. de Gerard, le prêteur royal une lettre de proteste:

«Je suis véritablement peiné Monsieur », écrit le Cardinal, *« du mémoire que le S. Ostertag vient de faire imprimer contre M. le Comte de Cagliostro et cela pendant son absence et pendant qu'il m'avait donné une marque d'attachement en m'accompagnant. Je pense que dans une circonstance pareille on pourrait prendre un moyen qui satisferait M. de Cagliostro et l'empêcherait de suivre un parti qui, je crois, ferait de la peine à beaucoup de mode, celui de s'en aller. Le moyen que je proposerais serait que vous lui écrivissez une lettre ostensive par laquelle vous lui marqueriez que c'est à tort qu'il s'est offensé d'une approbation qui est plutôt celle d'un particulier que celle d'un magistrat, que, du reste le fond de l'affaire est une discussion dans la reconnaissance d'un grand nombre des habitants de la ville qui lui doivent, la considération qu'il s'est acquise et l'admiration que ses qualités si précieuses à l'humanité lui ont méritée.»*

Mais le prêteur avait déjà réuni la Chambre des Quinze en séance extraordinaire, avant de recevoir cette lettre. Les magistrats décidèrent d'appeler le docteur Ostertag pour lui signaler qu'ils désapprouvaient catégoriquement son Mémoire. M. de Gérard fit insérer dans les journaux[202] la note suivante: *«M. le comte de Cagliostro, indifférent aux attaques portées contre lui dans le mémoire du sieur Ostertag, ne pouvait pas l'être à la façon de penser du magistrat de Strasbourg sur son compte: il devait désirer que ce Magistrat qui n'avait nullement lu ni approuvé ce mémoire, le témoignât authentiquement et c'est que le comte a éprouvé d'une manière très flatteuse par le décret donné par le Magistrat en date du 16 juillet 1781. A la suite duquel M le prêteur royal a sur son compte: il devait désirer que ce Magistrat qui n'avait nullement lu ni approuvé ce mémoire, le témoignât authentiquement et c'est que le comte a éprouvé d'une manière très flatteuse par le décret donné par le Magistrat en date du 16 juillet 1781. A la suite duquel M le prêteur royal a bien voulu lui déclarer de la part du Magistrat que tous les membres qui le composent avaient unanimement blâmé l'impression et la publication de ce mémoire et qu'ils sont bien éloignés d'adopter les impressions que cet écrit cherchait à répandre sur son compte.».*

[199] Il faut observer que Cagliostro ne demandait pas du tout de l'argent à ses malades. De plus, il en donnait de l'argent de sa bourse à ceux qui étaient pauvres.
[200] La chambre des quinze était le Grand Tribunal d'Alsace.
[201] Commandant en chef de l'Alsace.
[202] C'est surtout le journal alsacien *Oberrheinische Mannigfaltigkeiten* (*Variétés haut rhinoises)* qui s'était acharné contre Cagliostro et qui a dû publier le dementi.

Galazière, intendent (guvernator de provincie în sec. XVII-XVIII) al Alsaciei, printr-o şcoală pe care el însuşi a înfiinţat-o cu acest efect în această provincie. Această preţioasă instituţie era condusă de un medic la fel de bine instruit ca mamoş perfect. Alsacia nu a mai contractat nici o obligaţie foarte valoroasă faţă de D.-l de la Galazière, prin proscrierea empiriştilor, această viermuială(vermină) insaţiabilă care se reproducea fără încetare sub toate aspectele posibile, toate acestea pe cheltuiala şi pe viaţa oamenilor.[203]

Domnii cei 15 Seniori[204]*, care încredinţaseră la doi mamoşi locurile(funcţiile) delicate şi penibile pe care ei aveau onoarea să le ocupe, vor împiedica cu preţul muncii lor neîntrerupte, de acum înainte să nu fie expuşi injuriilor(oprobilui) publicului; Domnii cei 15 Seniori preveneau, prin mai mult decât un motiv, femeia aflată în durerile facerii prin administrarea pretinselor specifice pentru a o face să poată naşte. Lui Dumnezeu nu i-ar place ca eu, de altfel, să vreau, de altfel, să mă erijez în cenzor al cunoştinţelor de fizică şi medicină ale d.-lui Conte! Eu protestez în mod formal că, provocat fără motiv, eu nu am scris decât pentru a salva mama şi copilul, pentru a vă putea dvs, da seama, Domnilor cei 15 Seniori, de conduita mea şi pentru a clarifica publicul surprins, înşelat de religie.»*

Puşi în faţa unui asemenea atac, cardinalul de Rohan şi mareşalul Contades[205] au trebuit să intervină şi i-au trimis D.-lui de Gerard, pretorul regal o scrisoare de protest*:*

«Sunt cu adevărat supărat Domnule», scrie Cardinalul, *«din cauza memoriului pe care D.-l Ostertag îl publicase l-a publicat împotriva D.-lui Conte de Cagliostro şi aceasta în absenţa sa şi în timp ce-mi dăduse un semn de apropriere, de ataşament însoţindu-mă. Mă gândesc că în asemenea circumstanţe se va putea găsi un mijloc care să-l satisfacă pe D.-l Cagliostro şi să-l împiedece să pornească pe o cale care, cred eu, va face rău, supărare şi necaz la multă lume, şi celui care a ales-o (a mers pe ea) nici de invidie, nici de vorbitorii numai de rău ai celorlalţi, şi care-şi urmăresc propriul lor drum deoarece simt în ei forţa şi încrederea în ei însăşi. Este chiar cazul D.-lui conte de Cagliostro. Mijlocul pe care eu vi-l voi propune va fi de a i se trimite acestuia o scrisoare laudativă, în care se aduc laude prin care dvs. să-i marcaţi faptul că este normal ca el să se simtă ofensat, jignit de o aprobare ce este mai degrabă a unei persoane particulare decât a unui magistrat, care, în restul fondului afacerii este o discuţie prin care un om de artă caută să se justifice, însă ceea ce este un adevăr de necontestat este recunoştinţa unui mare număr de locuitori ai oraşului care-i datorează lui, consideraţiunea pe care calităţile lui atât de preţioase pentru omenire el le merită.»*

Însă pretorul deja reunise Camera celor 15 Domni Seniori în şedinţă extraordinară, înainte de a primi această scrisoare. Magistraţii vor decide de a notifica doctorului Ostertag dezsaprobarea categorică a Memoriilor sale. D.-l de Gérard înserase, consemnase în jurnalele sale[206] următoarea notă: *«D.-l Conte de Cagliostro, indiferent faţă de atacurile împotriva sa aduse pin memoriul d.-lui Ostertag, nu putea gândi despre magistratul din Strasbourg, pe socoteala, în seama sa: el putea să dorească că acest magistrat care nu citise deloc nici nu aprobase acest memoriu, dovedind în mod*

[203] Trebuie să se observe că de Cagliostro nu cerea ici un ban bolnavilor săi. Ba, mai mult, el le dădea bani din punga sa celor care erau săraci.

[204] Camera celor 15 era Marele Tribunal al Alsaciei.

[205] Commandantul Şef al Alsaciei.

[206] Îndeosebi, cel mai pornit împotriva lui Cagliostro era ziarul alsacian *Oberrheinische Mannigfaltigkeiten* (*Varietăţile provinciei Rhinului de sus)* care se înverşunase împotriva sa şi care trebuia să publice pentru a-l dezminţi.

La justice semblait être faite! Mais les ennemis de Cagliostro ne renoncèrent pas. Une fois épuisées les voies légales, ils firent appel à des coups bas. Le matin du 5 août la ville de Strasbourg fut envahie par des affiches où on pouvait lire les plus grandes calomnies:

«Marchand d'orviétan en Malte, y étant arrivé en habit turque,
charlatan à Toulouse et Rennes, fourbe et imposteur en Russie,
menteur et aventurier à Strasbourg,
impertinent et jean f… à Saverne,
Sera regardé partout de même »

Le 7 août d'autres*: « Flachsland*[207] *le faquin protège Caglliostro le coquin »*

C'est sans doute à cette date que le prince de Ligne passe par Strasbourg et écrit dans ses Mémoires[208] sous l'influence de ses vers: *«Je ne conçois pas comment, avec la figure, l'habit, l'accent, la grande queue d'un marchand d'orviétan, Cagliostro a pu faire des dupes; il a été la mienne. Je lui ai présenté une fausse malade: il lui donna de sa liqueur jaune et insignifiante et me raconta avoir guérit tout le sérail de l'empereur du Maroc.»*

Voilà quel était l'état d'âme de son entourage.

Au moment de son départ, il est accompagné par une immense foule qui pleure sa perte. Les paroles d'un homme simple le dédommageront peut-être de toutes les souffrances qu'il a dû endurer à Strasbourg: *«C'est le bon Dieu qui s'en va.»*

« C'est le bon Dieu qui s'en va »

Après tant d'attaques, Cagliostro décide de quitter une ville qui lui montrait si mal sa reconnaissance.

Ses disciples essayèrent de toutes leurs forces de le faire rester. Le cardinal de Rohan et le maréchal de Contades écriront plusieurs lettres au prêteur royal M.de Gerard, pour stopper la publication des affiches calomnieuse. Celui-ci donna ordre que des patrouilles parcourent la ville périodiquement pour arracher tout papier suspect et le porter à l'Ammeister. La situation était particulièrement délicate: *«J'ai fait part hier à Messieurs les Treize*, écrit l'Ammeister Lemp au Prêteur royal, *nous sommes convenus de ne pas faire mention d'un mot de toute cette affaire dans notre registre et j'ai été chargé de vous en rendre compte en particulier.»*

Le 6 Août 1782, un disciple de Cagliostro envoya la réponse suivante au journal *« Variétés haut-rhinoises »*, qui résume à merveille sa conduite :
«A l'éditeur de variétés haut-rhinoises,

Je pensais que votre journal était destiné à amuser vos lecteurs tout en les instruisant, non pas attaquer l'honneur et la considération de gens qui, non seulement ne vous ont jamais fait mal, mais qui, par leur amour de prochain et leur droiture, forcent encore le respect de tout honnête

[207] Le baron de Flachsland était le commandant en troisième de la province d'Alsace.
[66] Charles Joseph Ligne, Mémoires, Albert Lacroix, p. 84

autentic că contele este cel care a încercat într-o manieră foarte flatatoare faţă de decretul dat de către Magistrat în 16 iulie1781. Urmare căreia D.-l pretor regal a binevoit să-i declare lui din partea d.-lui Magistrat că toţi membrii care l-au întocmit au blamat în unanimitate tipărirea şi publicarea acestui memoriu şi că ei s-au dezis categoric de a adopta tipărirea a ceea ce acest înscris căuta să răspândească pe răspunderea şi cheltuiala sa.».

Dreptate părea că s-a făcut! dar inamicii lui Cagliostro nu vor recunoaşte acest fapt real. Odată epuizate căile legale, ei vor recurge la lovituri sub centură, la acţiuni condamnabile, nelegale, nepermise). În dimineaţa zilei de 5 august oraşul Strasbourg fu invadat de afişe în care se putea citi cele mai mari calomnii:

Negustor de doctorii(leacuri), şarlatan în Malta,ajuns aici îmbrăcat în straie turceşti,
şarlatan în Toulouse şi Rennes, hoţ şi impostor în Rusia,
mincinos şi aventurier în Strasbourg,
impertinent şi tânăr f... în Saverne
Aşa va fi considerat (privit ca atare) el însuşi peste tot.»

În 7 august altele*: «Flachsland*[209] *fachir protejat de Cagliostro un ticălos, un netrebnic.»*

Este fără putinţă de tăgadă că în acea perioadă prinţul de Ligne trece prin Strasbourg şi scrie în Memoriile sale[210] aflat şi el sub influienţa acestor versuri: *«Nu pot să concep cum, cu figura, îmbrăcămintea, accentul, marea trenă a unui comerciant ambulant de leacuri,* vânzător șarlatan de soluții imposibile *Cagliostro a putut face păcăleli(înşelăciuni); eu am fost păcălit (nu el!). Eu i-am prezentat, adus un fals bolnav:el i-a dat acestuia din licoarea sa galbenă şi nesemnificativă şi mi-a povestit cum a vindecat el întregul serai al împăratultui Marocului.».*

Iată, aceasta era starea sufletească a celor din anturajul său.

În momentul plecării sale, el era însoţit de o imensă mulţime care plângea pierderea sa. Cuvintele unui om simplu îl vor despăgubi poate pentru toate suferinţele pe care el le-a îndurat la Strasbourg: «Cel care va veni, este Bunul Dumnezeu.»

«Cel care va veni, este Bunul Dumnezeu.»

După atâtea atacuri, Cagliostro decide să părăsească definitiv un oraş care îi făcea atât rău recunoaşterii ce i se cuvenea.

Discipolii săi vor încerca din toate puterile lor să-l determine să rămână. Cardinalul de Rohan şi mareşalul de Contades vor scrie mai multe scrisori pretorului regal D.-l de Gerard, pentru a stopa publicare afişelor calomnioase. Acesta din urmă a dat ordine şi dispoziţii ca patrulele să cutreiere periodic oraşul pentru a stârpi şi aduna orice hârtie suspectă şi de a o aduce şi depune la D.-l l'Ammeister. Situaţia era într-adevăr delicată: *«Ieri am fost la Cei 15 Domni Seniori,* scrie l'Ammeister Lemp Pretorului regal, *am convenit să nu menţionăm nici măcar un cuvânt despre această afacere în registrele noastre şi am fost însărcinat să vă dau seamă(raporta despre asta) în*

[209] Baronul de Flachsland era al 3-lea commandant al provinciei Alsacia.
[210] Charles Joseph Ligne, Memorii, Albert Lacroix, p. 84.

homme. C'est cependant ce que vous avez fait dans votre 8e article du 16 juillet où maître Görge, dans un style déguisé d'ouvrier, attaque méchamment et faussement le noble philanthrope Cagliostro.

Il serait difficile de réfuter point par point toutes les calomnies contenues dans cet écrit, mais je ne veux pas me compromettre en reproduisant devant le public tous les sarcasmes que la jalousie seule a pu dicter. Je tracerai simplement un portrait opposé à celui-là, pour que chacun puisse voir la chose sous son jour véritable.

Certes, le comte de Cagliostro doit être une singulière nouveauté pour celui qui entend parler de lui pour la première fois. C'est une chose si extraordinaire de nos jour que de voir des gens qui ne font que le bien que pour faire le bien; sans égoïsme ni arrière pensée; des gens qui ne se laissent détourner ni par l'envie, ni par les médisances et qui suivent leur propre route parce qu'ils en sentent la force en eux. C'est là justement le cas de M. le comte de Cagliostro.

Ce noble étranger vient à Strasbourg en voyager de passage; il vit bien tranquillement sans rechercher, mais sans fuir l'occasion de faire des connaissances. Le hasard, ou pour parler plus exactement, la Providence, révéla sa philanthropie: quelques cures heureuses lui attirèrent une vogue que, certes, il n'avait pas recherchée. Les personnes plus considérables de la ville furent désireuses de connaître un homme qui agissait si noblement, et bientôt s maison devient le lieu de réunion des personnes les plus distinguées. Entouré de ce cercle de gens, notre comte n'en continua pas moins à agir en toute indépendance. Chaque malade, a quelle classe qu'il appartînt , avait droit à son aide et à son activité. Non seulement il n'accepta jamais l'ombre d'une rétribution, ni des riches ni des pauvres, et sous aucun prétexte, mais encore, très discrètement, il distribua de sa poche des bienfaits par centaines autour de lui.

Ces actes et de plus sa manière de penser et ses connaissances lui attirèrent l'amitié des personnes les plus distingués, en particulier dans la haute noblesse.

Il me semble qu'un tel homme peut dépenser son argent à sa guise, dire son nom ou ne pas le dire, indiquer d'où il vient ou non…si même cet homme ne faisait pas de bien, qui aurait le droit d'exiger qu'il en fasse ? Qui pourrait le forcer à fréquenter des médecins, s'il n'est amateur ni de médecine, ni de la médecine européenne? Il prétend avoir des connaissances asiatiques, mais personnes n'est forcé d'y croire contre son gré. Ce n'est pas ici l'endroit qui convient pour faire l'apologie du comte, sans cela ce serait avec joie et du fond du cœur que je raconterais tout ce que je vois d'élevé, de noble et de bon; fait par lui journellement, mais je craindrais de blesser a modeste de ce grand homme et de porter atinte à sa dignité, en disant tout ce que je pense de lui, à propos d'un vulgaire amas de calomnies, écrites par un homme plongé dans les ténèbres [211]»:

Et les témoignages de considération de la part des gens importants continueront en parallèle avec les scandales et les persécutions. En mars 1783, le secrétaire du cardinal de Rohan, Ramond de Carbonnieres, lui apportera trois lettres officielles adressées par trois importants ministres au prêteur royal, M. de Gérard: le comte de Vergennes, ministre des affaires étrangers, le marquis de Miromesnil, garde des sceaux et le maréchal de Ségur, ministre de la guerre. Voilà les termes dont elles étaient rédigées:

[211] Cité par Marc Haven, « Le maître inconnu, Cagliostro », pp. 125-126, traduit de l'allemand par Alfred Haehl.

particular,»

La 6 august 1782, un discipol al lui Cagliostro expedia următorul răspuns ziarului *"Varietăţile Rhinului de sus"* care rezumă în mod minunat conduita sa:

«Către editorul varietăţilor Rhinului de sus,

Eu gândesc că ziarul dvs. era destinat să amuze pe cititorii săi în acelaşi timp instruindu-i, nu să atace onoarea şi consideraţiunea oamenilor care, nu numai că nu v-a făcut niciodată vreun rău, ci, care prin dragostea(respectul) pentru aproapele lor şi dreptatea acestora, forţând astfel respectarea tuturor oamenilor cinstiţi(oneşti). Şi totuţi dvs., sunteţi cei care în articolul dvs. din 16 iulie în care maestrul Görge, într-un stil deghizat a fi al unui muncitor, atacă cu răutate şi falsitate pe nobilul filantrop Cagliostro.

Va fi greu de a combate cu argumente temeinice punct cu punct toate calomniile cuprinse în acest articol, dar eu nu vreau să mă compromit în faţa publicului reproducându-le, aceste sarcasme pe care doar gelozia singură a putut să le dicteze. Eu am trasat pur şi simplu un protest opus aceluia, pentru ca oricine să poată să vadă lucrurile în adevărata lor lumină.

Un singur lucru este cert, contele de Cagliostro trebuie să fie doar o singulară, o exotică noutate pentru cel care aude pentru prima oară vorbindu-se despre el.

În zilele noastre este un lucru atât de extraordinar să vezi oameni care nu fac bine decât numai pentru a face binele; fără egoism nici a se gândi înapoi, oameni care nu se lasă deturnaţi nici de invidie, nici de vorbitorii numai de rău ai celorlalţi, şi care-şi urmăresc propriul lor drum deoarece simt în ei forţa şi încrederea în ei iînsăşi. Este chiar cazul D.-lui conte de Cagliostro.

Acest nobil străin vine la Strasbourg într-o călătorie, fiind în trece prin localitate; el a venit aici liniştit fără a căuta acest loc, însă fără a fugi de ocaziile de a face noi cunoştinţe. Întâmplarea, sau pentru a vorbi mai exact, Providenţa, a mărit filantropia sa: câţiva preoţi fericiţi i-au atras lui o vogă, pe care, în mod sigur, el nu a căutat-o. Personaje foarte importante ale oraşului vor fi doritoare să cunoască un om care acţiona cu atâta nobleţe, şi curând casa sa devine locul de întâlnire al persoanelor cele mai distinse. Înconjurat de acest grup de oameni,contele nostru nu a continuat să acţioneze în deplină independenţă. Fiecare bolnav, indiferent cărei clase sociale aparţinea, avea dreptul la ajutorul său şi la activitatea sa. Nu numai că el nu accepta niciodată nici măcar umbra unei retribuţii, nici bogaţi, nici de la săraci, şi sub nici un pretext, însă, foarte în mod discret, el distribuia din punga sa binefaceri cu sutele pentru cei din jurul său.

Aceste acte şi mai ales maniera sa de a gândi şi cunoştinţele sale i-au atras lui prietenia persoanelor cele mai distinse, în special din marea nobilime.

Mi se pare că un asemenea om poate cheltui banii săi după bunul său plac, să spună numele său acolo unde nu se poate spune, să indice de unde vine el sau nu ...chiar dacă acest om nu făcea bine ce el făcea, cine va avea dreptul să-i pretindă ceea ce el să facă? Cine îl putea forţa pe el să frecventeze pe medicii oficiali, dacă el nu este amator nici de medicină, nici de medicină europeană? El pretindea că are cunoştinţe de sorginte asiatică, dar nimeni nu a fost forţat de a crede asta împotriva.voinţei sale proprii. Nu este aici locul cuvenit pentru a face apologia contelui, fără ca aceasta să fie făcută cu bucurie şi din adâncul inimii, ceea ce eu voi povesti din ce eu văd că este mai relevant, nobleţea şi binele; făcut de el zilnic, dar mă tem că voi răni modestia acestui mare om şi că voi atinge,lovi în demnitatea sa, spunând tot ceea ce gândesc despre el, à propos de mormanul, grămada vulgară de calomnii, scrise de un om căzut în tenebre.[212]*».*

[212] Citat de Marc Haven, «Maestrul necunoscut, Cagliostro », pp. 125-126, traducere din germană de Alfred Haehl.

« Versailles, 13 mars 1783

Je ne connais pas, Monsieur, personnellement, M. le comte de Cagliostro[213], mais tous les rapports, depuis le temps qu'il réside à Strasbourg, lui sont si avantageux que l'humanité réclame pour qu'il y trouve égards et tranquillité. Sa qualité d'étranger, et le bien qu'il passe pour constant qu'il fait, sont des titres qui m'autorisent à vous le recommander, et au magistrat que vous présidez. M. de Cagliostro ne demande que tranquillité et sûreté; l'hospitalité les lui assure[214]: et, connaissant vos dispositions naturelles, je suis persuadé que vous vous empresserez à l'en faire jouir, et des agréments qu'il peut mériter personnellement. J'ai l'honneur d'être très parfaitement Monsieur, votre très humble et très obéissent serviteur. Signé de Vergennes.»

« Versailles, 15 mars 1783

Le sieur comte de Cagliostro s'est employé avec zèle, depuis qu'il est à Strasbourg, à soulager les pauvres et les malheureux, et j'ai connaissance de plusieurs actions pleines d'humanité de cet étranger qui mérite qu'on lui accorde une protection particulière. Je vous recommande de lui procurer, en ce qui vous concerne, ainsi que le Magistrat que vous présidez, tout l'appuie toute la tranquillité dont un étranger doit jouir dans les états du Roi, surtout lorsqu'il s'y rend utile. Signé Miromesnil.»

« Versailles, 15 mars 1783

La bonne conduite qu'on m'a assuré, Monsieur, que le sieur de Cagliostro a constamment tenue à Strasbourg ; l'usage respectable qu'il a fait dans cette ville de ses connaissances et de ses talents, et les preuves multipliées d'humanité qu'il y a données envers les particuliers attaquées de différentes maladies qui ont eu recours à lui, méritent à cet étranger la protection du gouvernement. Le Roi vous charge non seulement à ce qu'il ne soit point inquiété à Strasbourg, lorsqu'il jugera à propos d'y retourner[215], mais même à ce qu'il éprouve dans cette ville les égards que les services qu'il rend aux malheureux doivent lui procurer. J'ai l'honneur d'être… Signé Ségur.»

Mais la noblesse le tenait pas seulement en amitié. Les gens simples lui montrait la plus grande considération et le faisait de tout leur coeur: *« Hommes, femmes et enfants s'agenouillaient alentour pour l'asperger d'eau bénite, d'autres égrenaient leur rosaire et faisaient leur signe de croix tandis que les pièces d'argent et la monnaie de billon pleuvaient par les portières.* [216] »

Mais tout le monde observe que Cagliostro se retire de plus en plus. A partir de 1782, il ne reçoit que ses proches : Sarasin, Rohan, Carbonnieres, Planta, Straub, Barbier de Tinan, Flachsland et les anciens malades. Il réduit le nombre des audiences: une fois par semaine seulement, le vendredi entre onze heures et midi et demi.*«Il refusa même de voir certains étrangers»* écrit Laurent Blessig à Elisa von der Recke.

Il fait des longs séjours à Bâle, près de ses amis les Sarasin. Ses amis de Strasbourg le tiennent au courant sur les malades, qui logeaient dans la même maison que lui, chez Madame Lamarche.

[213] On se rappelle qu'en juillet 1781, lors de son passage parisien , Cagliostro avait refusé de voir M et Mme de Vergennes.

[214]*« M. de Cagliostro ne demande que tranquillité et sûreté ; l'hospitalité les lui assure » : c*ette phrase a été utilisée par Cagliostro au début de son mémoire justificatif lors de l'Affaire du collier.

[215] Cagliostro se trouvait à l'époque à Bâle, chez les Sarasins.

[216] Lettre de Burkli

În acest timp mărturiile consideraţiunii din partea oamenilor importanţi vor continua în paralel cu aceste scandaluri şi persecuţii. În martie 1783, secretarul cardinalului de Rohan, Ramond de Carbonnieres, i-a adus pretorului regal, 3 scrisori oficiale adresate de 3 importanţi miniştri D.-l. de Gérard: cotele de Vergennes, ministrul afacerilor externe, marchizul de Miromesnil, păstrătorul sigiliului şi mareşalul de Ségur, ministrul de război. Iată termenii în care acestea erau redactate:

« Versailles, 13 martie 1783,

Eu nu cunosc, domnule, personal pe D.-l conte de Cagliostro[217]*, dar toate rapoartele, începând de când el locuieşte în Strasbourg, îi sunt atât de favorabile(avantajoase) încât omenirea reclamă ca el să găsească aici consideraţiune şi linişte. Calitatea sa de străin, şi binele pe care el l-a făcut în mod constant, sunt titluri care mă autorizează de a vă recomanda dumneavoastră, cât şi magistratului care vă prezidează. D.-l Cagliostro nu cere decât linişte şi siguranţă; ca ospitalitatea să-i fie lui asigurată*[218]*: şi, având în vedere dispoziţiile Voastre naturale, eu sunt convins că veţi fi atent) a o face să se poată bucura, şi de agrementarea pe care el poate să o merite personal. Am onoarea de a fi perfectamente Domnule, foarte umilul şi foarte supusul voastru servitor. Semnat de Vergennes»*

« Versailles, 15 martie 1783,

De când se află în Strasbourg, Domnul conte de Cagliostro s-a ocupat cu zel de îngrijirea săracilor şi nefericiţilor, şi eu cunosc numeroase acţiuni pline de umanism, omenie ale acestui străin care merită să-i acordăm o protectie specială. Eu vă recomand de a i se procura lui, în ceea ce vă priveşte, astfel încât Magistratul care vă prezidează, tot sprijinul liniştii depline de care un străin trebuie să se bucure într-un stat al regelui, mai ales că acesta s-a dovedit a fi util aici. Semnat Miromesnil.»

« Versailles, 15 martie 1783,

Buna conduită de care eu am fost asigurat, Domnule, că D.-l Cagliostro a avut în mod constant la Strasbourg; folosirea respectabilă pe care a făcut-o în acest oraş cu talentul şi cunoştinţele sale, şi dovezile multiple de omenie pe care le-a dat faţă de cetăţeni particulari atacaţi de diverse maladii, care au recurs la el, merită pentru acest străin să-i fie acordată protecţia guvernului. Regele vă însărcinează nu numai ca în Strasbourg să nu fie neliniște, atunci când va considera necesar a se întoarce aici[219]*, ci, chiar la ceea ce el încearcă în acest oraş privitor la serviciile pe care el le aduce nefericiţilor, trebuie lui să-i fie acordate. Am onoarea de a fi ... Semnat Ségur.»*

Dar nobleţea nu constă numai în prietenie. Oamenii simpli îi arătau lui o mare consideraţiune şi o făceau din toată inima lor: *«Bărbaţi, femei şi copii îngenuncheau jur împrejur pentru a fi stropiţi cu apă sfinţită, alţii desfăceau boabele şiragului lor de mătănii mari, spunând rugăciuni şi-şi făcea cruce în timp ce monede de argint plouau prin*

[217] Se reaminteşte că în iulie 1781, în timpul trecerii sale parisiene, de Cagliostro refuzase a vedea pe D.-l şi D.-na de Vergennes.

[218]*« D.-l Cagliosu cere decât liniştea şi siguranţa sa; ca ospitalitatea lui să-i fie asigurate»:* această frază a fost utilizată de Cagliostro la începutul memoriului său justificativ din timpul Afacerii colierului.

tro n[219] Cagliostro se afla în acea perioadă la Bâle, la familia Sarasins.

L'immeuble était transformé en maison de santé et M. Bourgard portait les repas de son hôtellerie qui était proche.

Le 5 juin 1783, Cagliostro accepte pourtant de s'occuper de la chanoinesse de Cologne, sœur du comte Leopold von Lamberg qu'il avait aussi guéri auparavant. La chanoinesse, qui souffrait d'une maladie des nerfs, vient le consulter mais sans être convaincue de l'efficacité de ses remèdes. Mais au bout de quelques jours, elle est conquise, ravie et guérie.

«Madame de Chambrier, écrit Barbier de Tinan[220], *va bien et n'a rien eu depuis son départ. La petite Gogel a eu cette nuit un peu d'accès, pas fort. La chanoinesse a eu hier un fort accès; elle a été bien l'après midi ; elle est descendue chez madame la comtesse et s'est promenée en voiture. Je ne crois pas qu'elle ait rien eu depuis. Bourcard n'a eu que de légers ressentiments de sa tête et n'a pas eu besoin d'être seringué. Sa femme st bien. Mademoiselle Vanderbrock a eu hier soir un fort accès: elle continue ce qui lui a été prescrit. Voila le détail des malades. Rien de nouveau d'ailleurs qui puisse intéresser M. le comte.»*

Mais à peine retourné de Bâle, Cagliostro quitte Strasbourg le 13 juin 1783, un moment où personne ne s'y attendait, pour se rendre à Naples, près de son ami le chevalier Luigi d'Acquino qui était très malade. Le comte Léopold von Lamberg écrit à sa famille[221]:

«Nous voilà maintenant comme des enfants abandonnées. Il a disparu tout d'un coup, sans que personne sache où il s'en est allé. Nous espérions toujours qu'il reviendra bientôt…Plusieurs sont ici dans le même embarras que nous et l'attendent. Sans doute, il a laissé à ses amis un certain régime pour ma sœur, mais on n'est pas obligé de mettre en eux la même confiance qu'en lui.»

Voilà quel était l'état d'âme de son entourage.

Au moment de son départ, il est accompagné par une immense foule qui pleure sa perte. Les paroles d'un homme simple le dédommageront peut-être de toutes les souffrances qu'il a dû endurer à Strasbourg: *«C'est le bon Dieu qui s'en va.»*

220 Lettre de Barbier de Tinan à Jacob Sarasin, 7 juin 1782, 212 F 11 24
221 Lettre du 1er juillet 1783, publiée en Algemeine Zeitung 1894.

portiere.[222] »

Însă toată lumea observă că de Cagliostro se retrage din ce mult. Începând din 1782, el nu mai primea decât pe apropiaţii săi: Sarasin, Rohan, Carbonnieres, Planta, Straub, Barbier de Tinan, Flachsland şi pe vechii săi bolnavi. Redusese numărul audienţelor: doar la una pe săptămână, vinerea între ora 11 şi 12.30. *«El refuza de a primi chiar şi pe anumiţi străini.»* scrie Laurent Blessig Elisei von der Recke.

El făcea lungi şederi la Bâle, aproape de prietenii săi Sarasinii. Amicii din Strasbourg se ocupau de bolnavi, care locuiau în aceiaşi clădire cu el, la D.-na Lamarche. Imobilul fusese transformat în casă de sănătate şi D.-l Bourgard îi aducea mâncarea de la de la hotelierul său care se afla în apropiere.

În 5 iunie 1783, Cagliostro acceptă totuşi să se ocupe de călugăriţa de Cologne, sora contelui Leopold von Lamberg pe care el îl vindecase, de asemeneni, mai demult. Călugăriţa, care suferea de o boală de nervi, venise să-l consulte, dar fără a fi convinsă de eficacitatea remediilor sale. Însă, după câteva zile ea a fost cucerită, încântată şi vindecată.

«Doamna de Chambrier, scrie Barbier de Tinan[223], se simţea bine şi nu a avut nimic rău după plecarea sa. Micuţul Gogel a avut în acestă noapte un mic acces, nu prea puternic. Călugăriţa a avut ieri un puternic acces; ea s-a simţit bine după-amiaza; ea a coborât până la doamna contesă şi s-a plimbat cu automobilul. Cred că nu i-a fost rău după asta. *Bourcard nu a avut decât uşoarele dureri de cap ale sale şi a fost nevoie să i se mai facă injecţiile. Soţia sa s-a simţit bine. Domnişoara Vanderbrock a avut ieri seara un foarte puternic acces: ea continuă cu ceea ce i-a fost prescris. Acestea sunt amănuntele despre bolnavi. Nimic nou care ar fi putut interesa pe D.-l conte.»*

Dar, abia înapoiat de la Bâle, Cagliostro părăseşte Strasbourgul în iunie 1783, în momentul când nimeni nu se aştepta, pentru a se duce la Napoli, aproape de prietenul său, cavalerul Luigi d'Acquino care era foarte grav bolnav. Contele Léopold von Lamberg scrie familiei sale[224]:

«Noi suntem, iată precum copiii abandonaţi. El a dispărut dintr-o dată, fără ca nimeni să ştie unde a plecat. Sperăm mereu să-l putem revedea cât de curând ... Foarte mulţi sunt aici la fel de încurcaţi că noi îl aşteptăm. Fără îndoială, el a lăsat prietenilor săi un anumit regim pentru sora mea, însă nu era obligat să pună în ei aceeaşi încredere ca în el.»

Iată, aceasta era starea sufletească a celor din anturajul său.

În momentul plecării sale, el era însoţit de o imensă mulţime care plângea pierderea sa. Cuvintele unui om simplu îl vor despăgubi poate pentru toate suferinţele pe care el le-a îndurat la Strasbourg: *«Cel care va veni este Bunul Dumnezeu.»*

222 Scrisoarea lui de Burkli.
223 Scrisoarea lui de Barbier de Tinan către Jacob Sarasin, 7 iunie 1782, 212 F 11 24.
224 Scrisoarea lui de Barbier din întâi iulie 1783, publicată în ziarul Algemeine Zeitung 1894.

Sommaire

Cuprins

Chapitre III

Le cœur vif comme une flamme. Sarafina

« Si je n'avais pas cette chère créature, j'irais dans le désert, parmi les animaux sauvages et je suis sûr que j'y trouverais des amis.»
- Cagliostro.

De nombreux contemporains ont décrit leurs rencontres avec Cagliostro. Dans ces récits, on aperçoit souvent celle qui l'accompagnera pendant 19 ans, son épouse, Sarafina.[225] Le portrait qu'on lui a fait est aussi contradictoire que celui de son mari.

D'un coté, on a une femme d'une beauté éclatante, ayant tous les hommes à ses pieds, de l'autre, une femme commune, passée, fatiguée. Pour les uns, excellente maîtresse de son salon, sachant charmer ses hôtes, pour les autres, une présence désagréable, sans manières et éducation. Princesse d'origine noble ou fille d'un modeste fondeur de cuivre, d'un serviteur ou même d'un bandit ? Femme sainte et pure, modèle de vertu, *«un ange à qui il n'est pas donné à pêcher»*[226] ou rien d'autre qu'une prostituée, comme l'Inquisition Romaine a essayé de l'imposer dans la mémoire collective ? Admirée par des femmes très cultivées, pour l'esprit et la sagesse de ses discours, et en même temps illettrée.[227] Tantôt d'une timidité exagérée, qui ne dit pas un mot, tantôt parlant trop et faisant des avances effrontées aux hommes. Affichant un luxe ostentatoire, un grand nombre de diamants éclatants, des tenues orientales fantaisistes ou par contre, s'habillant d'une manière très simple, voire minable, avec la même robe. Rire trop et faux, preuve de sa duplicité pour les uns. Pour les autres, extrêmement sérieuse, réservée, difficile à rapprocher, pleurant souvent. Fidèle et dévouée à son mari, partageant ses souffrances, l'accompagnant avec loyauté au cours de ses nombreux voyages. Le trahir, le tromper, désobéissante, rebelle, jusqu'au point de l'obliger à la mettre sous surveillance. Aimer à la folie son mari, elle s'évanouit lorsqu'elle le voit tomber sans connaissance de soi sa libération de la Bastille. Le haïr fortement, brûlant une de ses lettres et même mettre en scène un accident pour qu'il meure.

Devant les faits, on doit se contenter de recueillir ces descriptions si différentes et les présenter telles qu'elles sont, et au delà de tant de contradictions, on entrevoit un petit peu de celle qui a été la comtesse de Cagliostro.

La rencontre

« Le hasard me procura la connaissance d'une demoiselle de qualité. Elle était à peine au sortir de l'enfance: ses charmes naissants allumèrent dans mon cœur une passion que seize années de mariage n'ont fait que fortifier.»
- Cagliostro

[225] C'est ce prénom, et pas Sérafina ou Séraphine, qu'elle-même utilisait pour signer et que Cagliostro utilisait dans les lettres adressées à sa femme.
[226] C'est son avocat qui la décrit ainsi pendant l'Affaire du collier, voir ci-dessous.
[227] Elle ne savait pas écrire, mais, fait remarquable pour une femme sans éducation, elle l'apprend en autodidacte, pendant son emprisonnement à la Bastille.

Capitolul III

O inimă fierbinte ca o flacără: Sarafina

«Dacă nu aş fi avut parte de această iubită creatură, aş fi plecat în deșert printre animale sălbatice şi sunt sigur că acolo mi-aş fi putut găsi, mi-aş fi putut face prieteni.»
- Cagliostro.

Numeroşi contemporani au descris întâlnirile lor cu Cagliostro. În aceste povestiri, iese în evidență persoana care l-a însoţit timp de 19 ani, soţia sa, Sarafina.[228] Portretul pe care i l-au făcut, este mai contrastant decât cel făcut de soţul ei.

Pe de o parte, ea era o femeie de o frumuseţe sclipitoare, ce avea la picioarele sale pe toţi bărbaţii, pe de altă parte, era o femeie obişnuită, ştearsă, obosită.

După unii o excelentă stăpână a salonului din casa sa, ştiind să-şi încânte oaspeţii, pentru alţii, o prezenţă dezagreabilă, lipsită de maniere şi de educaţie. Prinţesă de origine nobilă sau fiică a unui modest turnător în arămuri, a unui servitor sau chiar a unui bandit? Femeie credincioasă şi pură, model de virtute, «un înger căruia nu-i este dat să poată păcătui»[229] sau nici mai mult, nici mai puţin decât, o prostituată, aşa cum Inchiziţia din Roma a încercat să o impună memoriei colective? Admirată de femeile foarte cultivate, pentru spiritul şi înţelepciunea discursurilor sale, şi în acelaşi timp necultivate, necitibile.[230] Când de o timiditate exagerată, că nu spunea nici măcar un cuvânt, când vorbind prea mult adresând făţiş avansuri amoroase bărbaţilor. Afişând un lux ostentativ, numeroase diamante sclipitoare, ţinute fanteziste orientale, sau, dimpotrivă, îmbrăcându-se de o manieră prea simplă, vrând să epateze părând a fi vechi, sărăcăcios îmbrăcată cu aceeaşi rochie. Râdea prea mult şi fals, probă a duplicităţii sale după unii. După alţii, extrem de serioasă, rezervată, dificil a o apropia, plângând adesea. Fidelă şi devotată soţului său, împărţind cu acesta suferinţele lui, îl însoțea cu loialitate în cursul numeroaselor sale călătorii. Trădându-l, înșelându-l, nesupusă, rebelă, până pe punctul de a-l obliga să o pună sub supraveghere. Iubindu-şi la nebunie soţul, ea leșină atunci când îl văzu căzând fără cunoştinţă, în seara eliberării lui de la Bastilia. Urându-l foarte tare, ea dădea foc scrisorilor sale şi chiar punea în scenă un accident pentru a-l omorî.

În faţa faptelor reale, trebuie să fim mulțumiți de a considera aceste descrieri atât de diferite şi de a le prezenta aşa cum ele sunt, cu atât mai mult cu cât ele sunt aşa de contradictorii, se întrevede un pic din ceea ce era contesa Cagliostro.

Întâlnirea

« Întâmplarea mi-a oferit prilejul de a face cunoştinţă cu o domnișoară de o calitate deosebită. Ea abia ieșea din copilărie: farmecele sale care se ivesc vor aprinde în inimai mea o pasiune pe care 16 ani de mariaj n-au făcut decât să o întărească.»
- Cagliostro.

[228] Acesta este prenumele şi nu Sérafina sau Séraphine, pe care ea însăşi îl utiza pentru a semna şi pe care Cagliostro îl utiliza în scrisorile adresate soţiei sale.

[229] Avocatul său este cel care o descria astfel în timpul Afacerii colierului, a se vedea mai jos.

[230] Ea nu ştia să scrie, dar, fapt remarcabil pentru o femeie lipsită de educaţie, ea învaţă singură ca autodidact, în timpul prizonieratului său la Bastilia.

Cagliostro rencontra Sarafina à Rome en 1770. Il avait 22 ans, elle n'en avait que 13.[231] Il racontera plus tard que son mariage lui créa des ennemis et cela l'obligea de quitter Rome peu de temps après. Ils commencèrent ainsi leurs voyages. D'après les témoignages historiques, le nouveau couple fit immédiatement après, un pèlerinage vers Compostelle. Ils firent le voyage à pied, sans argent, vivant comme les pèlerins, et d'aumônes collectées sur le chemin.[232]

Les circonstances de leur rencontre ne sont pas connues et ce sujet enflamma l'imagination de quelques auteurs. Ils composèrent des histoires, tantôt romantiques, tantôt calomnieuses, dont la plus grande partie a été propagé le XIXème siècle.

Dans l'un de ces romans, Cagliostro est représenté se promener dans les rues de Rome et croiser un cortège funéraire. Dans le cercueil ouvert, il aperçoit une jeune fille, très belle, vêtue de blanc comme une mariée. Il tombe amoureux sur place et la rappelle à la vie en l'embrassant, comme le prince de la *Belle au bois dormant*.

Dans un autre récit du même genre, Alexandre Dumas-père dépeint Sarafina comme étant une jeune fille, consacrée dès son enfance à la voie monastique. Sur le chemin menant au couvent, elle et ses parents sont attaqués par des bandits, qui leur volent argent et bijoux et tirent aux sorts le privilège de posséder la jeune fille. A cet instant, Cagliostro apparaît et la sauve. Il tombe amoureux et vient chaque jour dans l'église du couvent où elle participe à la messe. Il la fixe avec son regard magnétique et l'hypnotise. Cette influence mystérieuse effraye la jeune fille, qui se croit possédée. Au moment de sa consécration définitive comme Sœur, elle perd connaissance durant la messe, sur l'emprise de la volonté du magicien qui la fit entrer en catalepsie. Tout le monde la croit morte. Mais la nuit avant son enterrement, il fait de nouveau son apparition et la délivre de son sommeil pour l'emporter avec lui.

Un autre roman encore, imagine le jeune Cagliostro rencontrant sa future épouse dans une église. Il l'entend chanter dans la chorale et est très impressionné par sa beauté et par sa voix d'ange, il la suivit sur le chemin de retour à la maison. Là, il lui fit des déclarations sous sa fenêtre etc. Scènes romantiques dignes de Roméo et Juliette…

Ces trois fables sont très belles, mais elles possèdent un revers à mesure. La plus répandue des histoires concernant leur rencontre est la version colportée par l'Inquisition durant et surtout après le procès de Rome. Comme une autre Marie-Madeleine, Sarafina n'est, d'après les inquisiteurs, qu'une prostituée. Elle s'appellerait en réalité Lorenza, Sarafina n'étant qu'un prénom attribué par son mari.[233]

On prétend que dès le plus bas âge elle fréquentait une maison close, prés du domicile de ses parents, surnommée la Casa della napolitana[234] (Maison de la napolitaine). Cagliostro l'aurait rencontré alors qu'il était à la recherche d'une fille de joie. Voyant le profit qu'il pouvait tirer de sa beauté, il l'épousa et l'amena avec lui, la forçant de se donner aux riches et aux puissants. Ici, les

[231] Pendant l'Affaire du collier, en août 1785, elle déclare avoir 28 ans et être née le 12 mars (1757). D'un autre côté, en Pologne, on note avoir fêté l'anniversaire de la comtesse fin avril - début mai. Une contradiction de plus.

[232] Les détails de ce pèlerinage ont été volontairement mélangés par l'Inquisition avec des faits ignobles attribués à la vie de Joseph Balsamo, afin de discréditer Cagliostro

[233] On dit que Sarafina est le nom initiatique que Cagliostro donna à sa femme. Il est vrai que ce prénom peut servir à ce but, car les séraphins (êtres de feux ou ceux qui brûlent de l'amour divin) sont considérés dans l'angéologie les esprits les plus purs et les plus hauts des hiérarchies célestes.

[234] D'autres pressentent cette maison comme un lieu de rencontres secrets entre les amoureux et pas comme un lieu de prostitution. Pendant les interrogatoires de l'Inquisition, Sarafina nia *« avec obstination et désespoir »* d'avoir jamais fréquenté la Maison de la napolitaine.

Cagliostro întâlneşte pe Sarafina la Roma în 1770. El avea 22 ani, ea nu avea decât 13.[235] Se povesteşte mai târziu că mariajul său i-a creat duşmani şi că acest fapt îl obligă să părăsească Roma la puţin timp după căsătorie. Aşa îşi încep ei călătoriile lor. Potrivit mărturiilor istorice, noul cuplu făcu imediat după nuntă un pelerinaj la Compostelle. Ei călătoresc pedestru, fără bani, viețuind precum pelerinii, şi din pomana colectată pe drum.[236]

Circumstanţele întâlnirii lor nu sunt cunoscute iar acest subiect inflamează imaginaţia câtorva scriitori. Ei compun povești, când romantice, când calomnioase, a căror mare parte a fost răspândită în secolul al XIX-lea.

Într-unul dintre aceste romane, Cagliostro este reprezentat plimbându-se pe străzile Romei şi întâlneşte un cortegiu funerar. În sicriul descoperit, el zărește o tânără fată, foarte frumoasă, îmbrăcată în alb ca o mireasă. El se îndrăgosti pe loc de ea şi o aduse la viată sărutând-o, precum prinţul din *Frumoasa din pădurea adormită*.

Într-o altă poveste de acelaşi gen, Alexandre Dumas-tatăl descrie pe Sarafina ca fiind o tânără frumoasă, consacrată încă din copilărie vieţii mănăstireşti. Pe drumul ducând spre mânăstire, ea şi părinţii săi sunt atacaţi de bandiți, care le fură banii şi bijuteriile şi trag la sorţi privilegiul de a o poseda pe tânăra fată. În acest moment, apare Cagliostro şi o salvează. Se îndrăgostește de ea şi vine zilnic la biserica mânăstirii unde ea participă la slujbe. El o fixează cu privirea sa magnetică şi o hipnotizează. Această influenţă misterioasă îngrozește pe tânăra fată, încât ea se crede posedată. La momentul consacrării sale definitive ca Soră(Măicuță) ea îşi pierde cunoştinţă în timpul slujbei religioase, sub influenţa voinţei magicianului care o făcuse să intre în stare de catalepsie. Toată lumea o crede moartă. Dar în noaptea de dinaintea înmormântării, el îşi face din nou apariţia şi o eliberează din somnul letargic pentru a o lua cu el.

Iar un alt roman, imaginează de asemeni, pe tânărul Cagliostro întâlnind pe viitoarea sa șotie într-o biserică. El o aude cântând în corul bisericesc şi este foarte impresionat de frumusețea şi de vocea sa de înger, o urmărește pe drumul de întoarcere spre casă. Acolo, sub ferestre, el îi făcu declarații de dragoste etc. Scene romantice demne de Romeo şi Julieta…

Aceste trei povestiri sunt foarte frumoase, însă ele au un răspuns pe măsură. Cea mai răspândită istorisire privitor la întâlnirea lor este versiunea colportată de Inchiziție în timpul, dar mai ales după procesul de la Roma. Precum o nouă Maria-Magdalena, Sarafina nu este, după inchizitori, decât o prostituată. Ea se numea în realitate Lorenza, Sarafina nefiind în realitate decât un prenume atribuit de soţul său.[237]

Se pretinde că de la cei mai fragezi ani ai săi ea frecventa un bordel, situat în apropierea domiciliului părinților săi Se pretinde că de la cei mai fragezi ani ai săi ea frecventa un bordel, situat în apropierea domiciliului părinţilor săi, supranumită Casa napoletancei[238] Cagliostro o întâlnise atunci când el se afla în căutarea unei dame de companie.Văzând profitul pe care i-l putea

[235] In timpul Afacerii colierului, în august 1785, ea declara că are 28 de ani şi că s-a născut la 12 martie (1757). Pe de o altă parte, în Polonia, se nota sărbătoarea aniversării contesei la sfârşitul lunii aprilie-începutul lunii mai. O contradicţie în plus.

[236] Detaliile acestui pelerinaj au fost cu bună ştiinţă amestecate de Inchiziție cu fapte ignobile atribuite vieţii lui Joseph Balsamo, pentru a discredita astfel pe Cagliostro.

[237] Se vorbea că Sarafina este numele inițiatic pe care Cagliostro îl dădu nevestei sale. Este adevărat ca acest prenume poate servi acestui scop, deoarece serafimii (fiinţe de foc sau cele care ard de dragoste divină) sunt consideraţi în angeologie spiritele cele mai pure şi cele mai înalte în ierarhiile celeste.

[238] Alţii prezentau această casă ca pe un loc de întâlniri secrete ale îndrăgostiților şi nicidecum un loc al prostituției. În perioada interogatoriilor Inchiziției, Sarafina nega *«cu obstinaţie şi disperare»* de a fi frecventat vreodată Casa napoletancei.

Inquisiteurs ne semblent pas être en accord avec eux-mêmes, car après nous avoir présentée une Lorenza qui se prostituait avant son mariage, ils font d'elle une honnête fille, corrompue par les propos pervers de son mari. Le pamphlet diffusé par l'Inquisition qui avait comme but de discréditer surtout Cagliostro, la présente ainsi:[239] *«Les époux logèrent quelques mois dans la maison du beau père. Les premières leçons que la jeune épouse reçut de son mari, furent sur les moyens de plaire aux hommes et de les attirer. La coquetterie la plus indécente, la manière de se mettre la plus scandaleuse, furent les principes qu'il lui inspira. La mère de Lorenza scandalisée de cette conduite, avait de fréquentes altercations avec son gendre, qui prit le parti de choisir une autre demeure. Il lui fut alors bien plus facile de corrompre l'âme et les mœurs de son épouse. Il la présenta à deux personnages qualifiés, après l'avoir prévenue d'avance de chercher à s'emparerde tous deux; elle ne réussit pas avec l'un et eut le plus grand succès auprès de l'autre. Lui-même la conduisit dans un lieu consacré au plaisir de l'amant, la laissa seule avec lui et se tint dans une autre pièce. Les discours, les offres répondirent aux vues du mari, mais la femme résista dans cette première occasion ; elle fit confidence à son mari de l'assaut qu'elle avait éprouvé et n'en reçut que les plus durs reproches et les menaces les plus violentes. Ce fut alors qu'il commença à lui insinuer cette maxime qu'il lui répéta depuis si fréquemment : 'Que l'adultère n'est point un crime dans une femme qui s'y prête par intérêt et non simplement par amour pour un homme'. Il ajouta l'exemple aux percepts en lui montrant combien il respectait peu lui-même les lois de la chasteté conjugale. Ses excès dans ce genre étaient favorisés par l'usage habituel qu'il faisait d'un certain vin d'Egypte, qu'il composait avec beaucoup d'aromates appropriés à l'effet qu'il se proposait.»*

Et si leur histoire d'amour n'était pas plus simple, sans toucher ni à l'une, ni à l'autre de ces extrêmes?

Fille d'un voleur ou princesse de Santa Croce?

«Mon épouse, la plus aimable, la plus virtuose des femmes…». que fortifier.»
– Cagliostro.

Le mystère couvre non seulement les circonstances de leur rencontre, mais aussi celui de l'origine de Sarafina. n sait de manière certaine qu'elle était de Rome. Mais qui étaient ses parents ?

Cagliostro déclare à plusieurs reprises que sa femme est d'origine noble et indique aussi un nom, Felichiani. *a lui.»*

D'un autre coté, les nombreux pamphlets qui l'ont attaqués mettent en question des aspects sensibles pour l'époque liés à sa femme: l'extraction, les titres, la réputation, la fidélité conjugale. On est allé jusqu'à prétendre qu'ils n'étaient pas mariés et on parlait d'elle comme de *« sa prétendue femme »* ou *« la femme qui se dit la sienne.»*

Par suite, on a attaqué son origine, qui forcément ne se devait pas d'être noble. Plus son mari parlait d'elle comme être née princesse, plus ses ennemis répandaient le bruit que le père de Sarafina n'était qu'un *« pauvre fondeur de cuivre », « un modeste sculpteur»* ou *«le secrétaire d'un commis de la daterie, emploi qui serait dédaigné par les nobles.»*

[239] Giuseppe Barberi, Vie de Joseph Balsamo pp. 6-7.

aduce frumusețea ei, o ia de nevastă şi o ia cu el, forțând-o să se prostitueze cu cei bogaţi şi puternici ai zilei. Aici, Inchizitorii nu par a se fi pus de acord între ei, deoarece după ce noi am prezentat o Lorenza care se prostitua înainte de a se mărita, ei fac din ea o fată cinstită, coruptă de vorbele, propunerile perverse ale soţului său. Pamfletul difuzat de Inchiziţie care avea drept scop discreditarea mai ales a lui Cagliostro, o prezenta astfel:[240] *«Tinerii căsătoriți au locuit câteva luni în casa socrului său. Primele lecții pe care proaspăta șotie le-a primit de la soţul său, au fost despre mijloacele de a se face plăcută bărbaţilor şi de a-i atrage. Cochetăria cea mai indecentă, maniera cea mai scandaloasă de a se comporta au fost principiile pe care el i le va inspira. Mama Lorențzei scandalizată de această conduită, a avut frecvente altercații cu ginerele său, care a început să caute o nouă locuință**.** Astfel, lui i-a fost foarte ușor de a corupe sufletul si moravurile*
aduce frumusețea ei, o ia de nevastă şi o ia cu el, forțând-o să se prostitueze cu cei bogaţi şi puternici ai zilei. *Șotiei sale. El o recomandă la două personaje calificate, după ce o previne dinainte de a căuta să se împrietenească şi să pună stăpânire pe amândouă; ea nu a reuşit cu unul dintre ei dar a avut cel mai mare succes pe lângă celălalt. Soţul însuşi, personal o ducea într-un loc consacrat plăcerilor amantului, lăsând-o singură cu acesta şi se ducea în altă încăpere. Discuțiile, ofertele corespund dorințelor soţului, dar femeia rezistă acestei prime ocazii; ea fiind confidenta soţului său în ceea ce priveşte asaltul pe care ea îl încercase neobţinând decât cel mai dur reproş şi ameninţări foarte violente. De atunci el începu a-i insinua această maximă pe care i-o repetă de multă vreme atât de frecvent: 'că adulterul nu este în nici un fel o crimă pentru o femeie care se pretează din interes la aşa ceva şi nu numai din amor pentru un bărbat'. El adăugă exemplul preceptelor arătându-i ei cât de puţin respecta chiar el însuşi legile castităţii conjugale. Excesele sale de acest gen erau favorizate de uzitarea obişnuită pe care el o făcea unui anume vin din Egipt, pe care el îl prepara cu numeroasele sale arome apropiate efectului pe care şi-l propunea să-l obțină.»*

Dar dacă istoria amorului lor nu mai era atât de simplă, fără a se ajunge la una sau la cealaltă dintre aceste extreme?

Fiica unui hoţ sau prinţesa Sfintei Cruci?

« Soţia mea, cea mai iubitoare, cea mai adorabilă, cea mai virtuoasă dintre femei.» *să se întărească»*

- Cagliostro.

Misterele acoperă nu numai circumstanţele întâlnirii lor, ci şi, de asemenea, cele ale originii Sarafinei. Se ştie în mod cert că ea este din Roma. Dar cine sunt părinţii săi?

Cagliostro declară de nenumărate ori că soţia sa este de origine nobilă şi indică chiar un nume, Felichiani, *a l ei.»*

Pe de altă parte, numeroasele pamflete care îl atacau pun în discuţie aspectele sensibile pentru epocă legate de soţia sa: originea, titlurile, reputația, fidelitatea conjugală. Se ajunsese până la a se pretinde că ei nu erau căsătoriți şi despre ea se vorbea ca despre *«prima sa pretinsă șotie»* sau *«femeia care se spune că este soţia lui.»*

Prin urmare, i-a fost atacată originea, care în mod fortuit nu se cădea a fi fost nobilă. Prea mult vorbea soţul său despre ea că s-a născut prinţesă, mai mulţi dintre duşmanii săi răspândeau zvonuri cum că tatăl Serafinei nu era decât *«un biet sărman turnător în arămuri», «un modest sculptor»,* sau *«secretarul unui funcţionar comercial de vechituri, funcţionar care era dispreţuit*

[240] Giuseppe Barberi, Viaţa lui Joseph Balsamo pp. 6-7.

La famille Felichiani, que l'Inquisition présente comme étant celle de Lorenza, dont habitait Vicolo delle grotte, près de la place Campo dei Fiori et était composé de: Giuseppe Felichiani (père), Pasqua Felichiani (mère), Francesco Felichiani (le frère homosexuel de Lorenza, amant du baron di Santa Vénère) et une sœur plus âgée, on ne connaît pas le nom (l'Inquisition indique seulement qu'elle avait épousé Carlo Antonini et qu'en 1789, Lorenza le séduira et fera de lui son amant.)

Quant au père, Giuseppe Felichiani, une lettre anonyme envoyé de Palerme en novembre 1786,[241] qui parle pour la première fois de Cagliostro comme étant un certain Joseph Balsamo, le décrit comme: *« un budatore, fondeur de cuivre pour les ornements des équipages. Le prétendu comte de Cagliostro se maria à Rome avec sa fille, Lorenza, qu'il nomma Serafina. Elle est une beauté de l'Europe par sa blancheur, ses grâces et son esprit, quoique d'une taille médiocre.»*

Giuseppe Felichiani avait aussi une longue histoire avec la police romaine. D'après David Silvagni, qui a fait des recherches en Italie, il s'était enfui de Monte Rinaldo, province de Fermo, afin d'échapper à une condamnation pour vol et était venu à Rome sous un autre nom.[242]

Au delà de toutes ces histoires où la vérité et les calomnies sont difficiles à démêler, il reste le fait que Cagliostro avait toujours présentée sa femme, comme étant née *« Principessa de la Croce »* ou de *« Santa Croce.»* Un autre nom symbolique qu'il donna à sa femme ? Peut-être pas. Au moment de son procès en 1789, l'Inquisition avait suffisamment de raisons pour essayer d'étouffer un scandale et pas mélanger le nom d'une famille illustre et très respectable à Rome avec celui d'un homme qu'elle essayait de faire passer pour un aventurier, un escroc et un hérétique.

Car les Santa Croce avaient leurs racines dans la famille Publicola de l'Empire romain et étaient aussi illustres que les Orsini ou les Farnese. Lorsque Cagliostro est arrivé à Rome vers 1769, le salon des Santa Croce était le plus fréquenté de la bonne société de l'époque et surtout par les diplomates et les étrangers qui étaient de passage à Rome. Ce salon était brillamment tenu par l'épouse du prince Antonio de Santa Croce, Giuliana, née marquise de Falconieri[243]. A l'époque, tout le monde savait qu'elle était la maîtresse de l'ambassadeur de France à Rome, le cardinal de Bernis D'ailleurs, lorsque la Révolution éclata en France, on l'a surnommée *« La Giacobina »*, à cause de ses idées révolutionnaires et le soutien offert aux jacobins.

Cagliostro ne pouvait pas manquer de fréquenter son salon, car il dit qu'à Rome, il a connu la plupart des Cardinaux et Princes. *«Je partis seul pour Rome,* écrit-il*, avec des lettres de crédit pour le Sieur Bellone, banquier. Arrivé dans cette Capitale du monde Chrétien, je résolus degarder l'incognito le plus parfait. Un matin, comme j'étais renfermé chez moi occupé à me perfectionner*

[241] Lettre anonyme adressée au commissaire Fontaine le 2 novembre 1786 de Palerme, Archives de l'empire Y 13125

[242] Plus exactement il avait changé de nom de Luca Andrea en Giuseppe ou Giovanni (dans les documents de l'Inquisition, il apparaît tant sous un nom que sous l'autre). Son passé chargé fait du soi-disant père de Sarafina un personnage suspect. Et s'il n'était qu'une de ces personnes chantagéables que l'Inquisition a forcé de jouer le rôle du père de Sarafina-Lorenza pour dénoncer Cagliostro ? Un autre membre de cette famille, le soi-disant frère, Francesco qui déposa lui aussi contre Cagliostro, avait été condamné pour sodomie à Naples et avait passé trois ans en prison à Cadix pour vol. (voir plus loin chapitre VII).

[243] Leur mariage avait eu lieu en 1761 et ils avaient quatre enfants : Luigi, Carlo, Francesco et Margherita. Giuliana Falconieri était la tante de Costanza Falconieri, qui épousa le neveu de Gian Angelo Braschi ou Pie VI, le pape qui condamna Cagliostro.

de către nobili.»

Familia Felichiani, prezentată de Inchiziţie ca fiind cea a Lorenzei, locuia în Vicolo delle grotte, aproape de piaţa Câmpul cu Flori şi era compusă din: Giuseppe Felichiani(tata), Pasqua Felichiani(mama), Francesco Felichiani(frate homosexual al Lorenzei, amant al baronului di Santa Venere) şi o soră mai mare, al cărui nume nu se cunoaşte (Inchiziţia indică numai că ea era căsătorită cu Carlo Antonini şi că în 1789, Lorenza îl va seduce şi-l va face amantul său).

Cât despre tată, Giuseppe Felichiani, o scrisoare anonimă expediată din Palermo în noiembrie 1786,[244] care vorbeşte pentru prima oară de un anume Joseph Balsamo, îl descrie ca fiind: *«un budatore, turnător în arămuri pentru ornamente ale echipajelor ecvestre. Pretinsul conte de Cagliostro s-a însurat la Roma cu fiica sa, Lorenza, pe care el o numea Serafina. Ea este o frumuseţe a Europei prin albul său, graţiile şi spiritul său, cu toate că era de statură mediocră.»*

Giuseppe Felichiani avea şi el, de asemeni, o lungă istorie la poliţia romană. Conform celor spuse de David Silvagni, care a făcut cercetări în Italia, el era fugit din Monte Rinaldo, provincia Fermo, pentru a scăpa de o condamnare pentru viol care s-a stabilit la Roma sub un alt nume.[245]

Dincolo de aceste istorioare în care adevărul şi calomniile sunt dificil a fi deosebite unul de celelalte, rămâne faptul că de Cagliostro îşi prezentase soţia totdeauna, ca fiind născută «*Principesa de la Croce*» sau «*de Sfânta Cruce*». Un alt nume simbolic pe care el îl dădea soţiei sale? Probabil, sau poate că nu! În timpul procesului său în 1789, Inchiziţia avea suficiente motive pentru a încerca să înăbuşe un scandal şi a nu amesteca numele unei familii ilustre şi foarte respectate la Roma cu acela al unui om pe care ea încerca să-l facă să pară a fi un aventurier, un escroc şi un eretic.

Deoarece Sfânta Cruce îşi avea rădăcinile în familia Publicola din Imperiul roman şi era la fel de ilustră ca cele ale familiei Orsini sau Farnese. În jurul anilor 1769 când Cagliostro a ajuns La Roma, salonul Sfintei Cruci era frecventat de înalta societate a epocii şi mai ales de către diplomaţi şi de străinii aflaţi în trece prin Roma. Acest salon era în mod strălucitor întreţinut de soţia prinţului Antonio de Santa Croce, Giuliana, născută marchiză de Falconieri.[246] În epocă, toată lumea ştia că ea era metresa ambasadorului Franţei la Roma, cardinalul de Bernis. Dealtfel, în momentul în care izbucnea Revoluţia în Franţa, ea era supranumită «*Iacobina»,* din cauza ideilor sale revolutionare şi sprijinului oferit iacobinilor.

Cagliostro nu se putea lipsi să nu frecventeze salonul său, căci el spunea că la Roma, el a cunoscut cea mai maree parte a Cardinalilor şi a Prinţilor. *«Eu plecasem singur la Roma,* scria el*, cu scrisoare de recomandare pentru Domnul Bellone, bancher. Ajuns în această capitală a lumii*

244 Scrisoare anonimă adresată comisarului Fontaine în 2 noiembrie 1786 la Palermo, Arhivele imperiului Y 13125.

245 Mai exact el îşi schimbase numele din Luca Andrea în Giuseppe sau Giovanni (în documentele Inchiziţiei, el apare atât sub un nume cât şi sub celălalt). Trecutul său schimbat din aşa-zisul tată al Sarafinei un personaj suspect. Iar dacă el nu era decât unul dintre acele personaje şantajabile pe care Inchiziţia le-a forţat să joace rolul de tată al Sarafinei-Lorenza pentru a-l denunţa pe de Cagliostro? Un alt membru al acestei familii, aşa-zisul frate, Francesco care depunea, şi el de asemeni, mărturii împotriva lui de Cagliostro, fusese condamnat pentru sodomie la Neapole şi petrecuse 3 ani în închisoare la Cadix pentru furt vol. (a se vedea, mai departe, în capitolul VII).

246 Căsătoria lor avusese loc în 1761 şi ei aveau 4 copii : Luigi, Carlo, Francesco şi Margherita. Giuliana Falconieri era mătuşa Costanţei Falconieri, căsătorită cu nepotul lui Gian Angelo Braschi sau Pius al VI-lea, papa care condamnă pe Cagliostro.

dans la langue Italienne, mon valet de chambre m'annonça la visite du Secrétaire du Cardinal Orsini. Ce Secrétaire était chargé de me prier d'aller voir son Eminence; je m'y rendis en effet. Le Cardinal me fit toutes les politesses imaginables, m'invita plusieurs fois à manger chez lui, et me fit connaître la plupart des Cardinaux, et Princes Romains et notamment le Cardinal d' Yorck, et le Cardinal Ganganelli, depuis Pape sous le nom de Clément XIV. Le Pape Rezzonico, qui occupait lors[247] *la Chaire de S. Pierre, ayant désiré de me connaître, j'eus plusieurs fois l'honneur d'être admis à des conférences particulières avec Sa Sainteté.»*

Et plus tard, quand Cagliostro est retourné à Rome en 1789, Giuliana Falconieri participera avec son amant de Bernis à la fameuse séance de la Villa Malta, à l'origine de l'arrestation de Cagliostro pour avoir organisé une réunion maçonnique à Rome. Mais bien sûr, la participation de personnages si célèbres a été volontairement oublié par le Saint Office, sinon elle se devait de faire arrêter une personne de la famille du Pape et un cardinal de l'Eglise pour avoir participé à des réunions interdites par le Vatican.

Un pauvre fondeur de cuivre qui porte un Ordre

«Quelques fois il instruisait les pupilles à donner aux anges qui étaient censés leur apparaître les traits de sa femme, pour que les assistants s'affectionnaient encore plus pour elle.»
- Barberi.

D'ailleurs, Elisa von Recke raconte une scène qui s'est passée à Mitau, en Courlande, et où on fait mention du père de Sarafina. Ce récit est intéressant aussi par la mystérieuse apparition d'une petite fille, étonnement ressemblante à Sarafina. C'est un fait qui se répète. Il est rapporté aussi par la Loge *La Sagesse Triomphante* de Lyon et devient un grave délit aux yeux de l'Inquisition, qui y voit une autre manœuvre de Cagliostro, pour faire ses disciples tomber amoureux de sa femme.[248]

«Quelques jours plus tard, écrit Elisa von Recke, *Cagliostro fit un expriment magique en présence de sa femme, de mon oncle, de ma tante et du chambellan von der Howen. Tout ce que je sais est que l'enfant a vu la forêt où le trésor magique était caché. Par suite, il a vu un autre enfant qui a ouvert la terre et lui a montré de l'or, de l'argent, des papiers, des instruments magiques et une petite boîte contenant de la poudre rouge.*

Cagliostro: Qu'est-ce que tu vois?

L'enfant: Je vois la petite fille qui ressemble à votre femme et qui s'est montrée devant moi la dernière fois.

Cagliostro: Qu'est-ce que tu vois maintenant ?

L'enfant: La petite fille est là.

Cagliostro: Embrasse la petite fille, donne lui un baiser et demande lui de te montrer la forêt !

L'enfant: Je vois la forêt, il y en a un arbre abattu.

247 Carlo Rezzonico a été pape sous le nom de Clement XIII. Il est mort le 2 novembre 1769 et Gian Antonio Ganganelli est devenu pape sous le nom de Clement XIV.

248 Une autre ineptie ! Elle cache pourtant une contradiction; il est étrange que les inquisiteurs attribuent à un charlatan cette capacité de dicter l'apparence des apparitions.

Creştine, m-am hotărât să mă păstrez în incognito-ul cel mai perfect posibil. Într-o dimineaţă, eu eram retras la mine în casă pentru a mă perfecţiona în limba italiană, valetul meu de cameră îmi anunţă vizita Secretarului Cardinalului Orsini. Secretarul era însărcinat să mă roage să merg să-l vizitez pe Eminenţa sa; eu m-am dus la el într-adevăr. Cardinalul m-a primit cu toate politețurile imaginabile, m-a invitat de nenumărate ori să iau masa la el acasă, şi m-a făcut să cunosc cea mai mare parte a Cardinalilor, şi a Prinţilor Romani, îndeosebi pe Cardinalul d'Yorck, şi Cardinalul Ganganelli, devenit Papă sub numele de Clément al XIV-lea. Papa Rezzonico, care ocupa atunci[249] *catedrala Sfântului Petru, manifestându-şi dorinţa să mă cunoască, eu având de nenumărate ori onoarea să fiu admis la conferinţele particulare cu Sanctitate Sa.»*

Şi mai târziu, când Cagliostro s-a întors la Roma în 1789, Giuliana Falconieri va participa împreună cu amantul său de Bernis la faimoasa şedinţă de la Villa Malta, situată la originea arestării lui Cagliostro pentru că a organizat o reuniune masonică La Roma. Însă, desigur, participarea unor personaje atât de celebre a fost de bună voie, în mod premeditat uitată de Sfântul Scaun, în caz contrar trebuind să facă arestarea unei persoane din familia Papei şi a unui Cardinal al Bisericii pentru că au participat la reuniuni interzise de Vatican.

Un sărman turnător de arămuri care are un Ordin masonic

«Câteodată el instruia porumbeii(colombele sau pupilele = copii de până la 6 ani hipnotizaţi în ritualuri masonice) să dea îngerilor cu care erau consideraţi a fi în legătură mistică (şi de care erau priviţi) viziunea trăsăturilor soţiei sale, pentru ca asistenţii să o iubească şi mai mult pe ea.»

- Barberi.

De altfel, Elisa von Recke povesteşte o scenă care s-a petrecut la Mitau, în Courlande, şi unde se face menţiunea tatălui Sarafinei. Această povestire este interesantă de asemeni pentru misterioasa apariţie a unei fetiţe, semănând uimitor cu Sarafina. Şi este un fapt care se repetă. El este descris de asemenea şi de Loja Înţelepciunea triumfătoare din Lyon şi devine un grav delict în ochii Inchiziţiei, care vedea în aceasta o altă manevră a lui Cagliostro, pentru a face pe discipolii săi să se îndrăgostească de soţia sa.[250]

«Câteva zile după aceasta, scrie Elisa von Recke, *Cagliostro făcu un experiment magic în prezenţa soţiei sale, a unchiului meu, a mătuşii mele şi a şambelanului von der Howen. Tot ce ştiu este că pupila-copil a văzut pădurea în care tezaurul magic era ascuns. În cele ce au urmat, el a văzut un alt copil care a descoperit pământul de acolo şi i-a arătat lui aurul, argintul, hârtiile, actele, instrumentele magice şi o mică casetă conţinând o pudră roșie .*

Cagliostro: Spune ce vezi tu?

Copilul: Eu văd pe fetiţa care seamănă cu soţia dumneavoastră şi care mi s-a arătat mie ultima oară.

Cagliostro: Spune ce vezi tu acum ?

Copilul: Fetiţa este acolo.

Cagliostro: Demande à la petite fille d'ouvrir la terre !

249 Carlo Rezzonico a fost papă sub numele de Clement al XIII-lea. El muri în 2 noiembrie 1769 iar Gian Antonio Ganganelli deveni papă sub numele de Clement al XIV-lea.

250 O altă inepţie! Ea ascunde totuşi o contradicţie; este straniu că inchizitorii atribuiau unui şarlatan această capacitate de a dicta ivirea vedeniilor.

L'enfant: La terre est ouverte. Je vois cinq cierges. Je vois de l'or et de l'argent, des papiers de toute sorte et des instruments en fer.

Cagliostro: Ordonne que la terre soit fermée, la forêt disparaisse et la petite fille aussi!

Par suite, la comtesse de Cagliostro désira avoir des nouvelles de son père. Cagliostro évoqua son beau père. L'enfant dit peu de temps après:

L'enfant: Je vois maintenant un homme de haute taille qui ressemble à la comtesse. Il est décoré d'un Ordre, semble content et en bonne santé.

Cagliostro dit alors à l'enfant de demander si le père de la comtesse se trouve en ville ou à la campagne et s'il avait reçu la lettre, dont il avait connaissance.

L'enfant répondit qu'il était à la campagne et qu'il avait reçu la lettre.»

Un modeste fondeur de cuivre romain, comme on avait dit du père de Sarafina, décoré d'un Ordre, distinction réservée aux nobles? Voilà encore un autre mystère, aussi grand que l'apparition de la petite fille ressemblante à Sarafina.

Une autre Sarafina, pas si belle et attirante

« Madame Cagliostro n'était pas très jeune, mais sa figure assez jolie, était douce et aimable; elle était fort petite, un peu grasse, très blanche.»

- Marquise de Rochejacquelin.

La Comtesse est présente aussi dans une scène qui se passe à Saint Pétersbourg et est relatée dans les mémoires du baron de Heyking.[251] Mais, surprise, on ne retrouve plus du tout la beauté éclatante qui permettait au mari de vendre les charmes de sa femme, comme le prétend l'Inquisition. La scène est trop savoureuse pour manquer de la présenter telle qu'elle est racontée par le baron : *« C'est à ce moment là, que le célèbre Cagliostro, qui avait tourné toutes les têtes à Mitau, est arrivé à Pétersbourg. Il avait un très flattant lettre de recommandation de la part de Monsieur von der Howen envers moi, qu'il m'a remis immédiatement après son arrivée. Comme il parlait un très mauvais français, je lui ai répondu en italien. La manière dont il s'exprimait dans cette langue révélait un homme de base sphère et de peu d'éducation. Il insista que je rende visite à la comtesse, sa femme, Grande Maîtresse de l'Ordre d'adoption. Chemin faisant il me confia que la comtesse, sa femme était née Principessa della Croce et avança une quantité de vantardises dignes d'une bande de jongleurs.*

Sa femme avait l'apparence d'une personne passée; ses yeux rouges montraient les traces des larmes versées. Sa tenue et sa manière de s'exprimer, même si elles étaient moins ordinaires que celles de son mari, la caractérisaient comme une de ces regrettables jongleuses qu'on fait danser contre leur volonté. 'Donnez le bienvenu', criât il comme un possédé,' à cet illustre frère. Il est de notre ordre.' Après quelques formules générales de politesse, Cagliostro me dit: 'Je suis venu voir la grande Catherine, cette Sémiramis du Nord et pour répandre la grande lumière à l'Est. Élevé dans les pyramides égyptiens, j'y ai appris la science occulte et je suis le chef des Princes R... C....' Il se leva et me montra une étoile et un turban rouge me disant: 'Voilà les signes de mon

Cagliostro: Îmbrăţişeaz-o pe fetiţă, sărut-o şi cere-i să-ţi arate pădurea!

[251] Karl Heinrich Heyking (1752-1796), aide de camp du grand Hetman de Lituanie, le comte Oginski, célèbre pour avoir effectué à travers l'Europe un voyage d'agrément fortement teinté de quête ésotérique et alchimique en compagnie de l'aventurier Stefano Zannowich, dit prince de Montenegro.

Copilul: Văd pădurea, în ea se află un arbore doborât la pământ.

Cagliostro: Cere-i fetiţei să dezvelească pământul!

Copilul: Pământul este dezvelit. Eu văd 5 lumânări. Eu văd aur, argint, hârtii de toate felurile şi instrumente de fier.

Cagliostro: Ordon ca pământul să fie închis, acoperit, pădurea să dispară şi fetiţa de asemenea!

În cele ce au urmat contesa de Cagliostro va dori să aibă veşti de la tatăl său. Cagliostro evocă pe socrul său. Copilul spuse un pic mai târziu:

Copilul: Eu văd în acest moment un bărbat de talie înaltă care seamănă contesei. El este decorat cu un Ordin(Însemn) Masonic, pare mulţumit şi bine sănătos.

Cagliostro spune atunci copilului să o întrebe dacă tatăl contesei se află în oraş sau la ţară şi dacă el primise scrisoarea despre care el avea cunoştinţă.

Copilul răspunde că el e la ţară şi că el primise scrisoarea.»

Un modest turnător în arămuri roman, cum se spunea despre tatăl Sarafinei, decorat cu un Ordin, o distincţie rezervată nobililor? Iată încă un nou mister, la fel de mare precum apariţia fetiţei semănând Sarafinei.

O altă Sarafina, nu aşa frumoasă şi atrăgătoare

« Doamna Cagliostro nu era prea tânără, însă figura sa, suficient de drăgălaşă, era dulce, blândă şi iubitoare; ea era foarte mică de statură, un pic grasă, foarte albă la faţă.»
- Marchizul de Rochejacquelin.

Contesa a fost prezentată de asemeni într-o scenă care a avut loc la Saint Petersbourg şi care a fost relatată în memoriile baronului de Heyking.[252] Însă, surpriză!, nu se regăseşte aici mai deloc frumuseţea sclipitoare care-i permitea soţului să vândă farmecele soţiei sale, aşa cum pretindea Inchiziţia. Scena este prea savuroasă pentru a ne împiedeca să nu v-o povestim exact aşa cum este ea povestită de baron: *«În chiar acel moment, celebrul Cagliostro, după care se întorceau toate capetele în Mitau, sosise la Petersbourg. El avea o foarte flatantă scrisoare de recomandare din partea Domnului von der Howen către mine, pe care mi-a remis-o imediat după sosirea sa. Deoarece el vorbea foarte prost franceza, eu i-am răspuns în italiană. Maniera în care el se exprima în această limbă releva a fi un om de joasă speţă şi cu puţină educaţie. El insista ca eu să-i fac o vizită contesei, soţia sa, Mare Maestră a Ordinului de adopţiune. Drumul fiind deschis el m-a încredinţat despre contesă: soţia sa era născută Principesă a Crucii şi avansă un mare număr de lăudăroşenii demne de o bandă de jongleori.*

Soţia sa avea aparenţele unei persoane şterse; ochii roşii trădau urmele lacrimilor vărsate. Tenul şi maniera sa de a se exprima, chiar dacă acestea erau mai puţin ordinare decât cele ale soţului său, o caracterizau ca pe una dintre acele regretabile jongleozse care sunt forţate să danseze împotriva proprii lor voinţei. 'Daţi-ne binecuvântarea, striga el ca un posedat' acestui ilustru frate. El este din ordinul nostru. 'După câteva formule generale de politeţuri, Cagliostro

[252] Karl Heinrich Heyking (1752-1796), aghiotant al marelui Hatman al Lituaniei, conte Oginski, ajuns celebru după ce traversase Europa printr-un voiaj de agrement puternic pigmentat cu cercetări şi colectări ezoterice de bani şi de alchimie în compania aventurierului Stefano Zannowich, zis prinţ de Montenegro.

degré.' J'ai regardé l'étoile, elle était identique avec celle de l'ordre de Stanislas, sauf que on avait remplacé le chiffre des Rois avec une rose rouge.

Je me suis permis de lui faire observer qu'à l'exception de la rose, cela était l'étoile de l'Ordre de Saint Stanislas. Il sembla se trouver un peu dans l'embarras, mais se redressa vite et me dit: 'Vous avez tout à fait raison. C'est le frère H. qui me l'a donné à Mitau, parce que mon étoile m'a été volée pendant le voyage de Rome.' ' Connaissez vous cela ?', me dit il après, sur un ton de supériorité ridicule. C'était une feuille de papier avec des hiéroglyphes kabbalistiques, et des dessins comme j'avais vu dans les ouvrages de Bernhardi, Detour, Schlich, etc. J'ai jeté un coup d'oeil sur la feuille et dit: 'Je ne connais pas la signification de ces hiéroglyphes, mais si vous voulez, je peux vous apporter demain dix feuilles semblables, desquelles vous ne comprendriez pas plus que moi de la votre.

'Je vous pardonne', répondit il avec une mine offensée, ' votre manque de croyance et votre ignorance. Car au degré que vous avez dans la franc- maçonnerie, vous n'êtes qu'un enfant dans notre ordre. Mais, si je le veux', dit il avec le ton d'un charlatan correct, ' je pourrais vous faire trembler.' 'Oui, peut être, si vous me provoquez une fièvre.'. 'Qu'est ce que la fièvre pour le comte Cagliostro qui commande sur les esprits? Ne vous a t-il donc rien écrit votre ami Howen sur mon pouvoir?'. 'Pas un mot.'.'Bon, maintenant vous le savez.'

Ici nous avons été interrompus par un serviteur du chargé d'affaires espagnol, qui priait Monsieur Cagliostro, vu qu'il était espagnol, passer au plus tôt chez lui. Les paroles expirèrent sur les lèvres de Cagliostro. Après s'être un peu rassemblé, il dit: Que veut de moi ce chargé d'affaires avec lequel je n'ai rien en commun? Je n'ai aucune envie de le voir'. 'Je vous conseille d'y aller, il pourrait mettre la police sur vous.' Il promit d'aller le lendemain chez le chargé d'affaires, et comme il était presque une heure du midi, il m'invita à table.

J'acceptais l'invitation parce que cela me faisait plaisir d'étudier cet homme qui me semblait être le plus impudent et le plus ignorant charlatan. Mais il se révéla pendant la conversation qu'on commença maintenant, qu'il avait des idées assez raisonnables sur la chimie et la science naturelle. 'La chimie', disait il,' est un jeu d'enfants pour ceux qui comprennent l'alchimie et l'alchimie n'est rien pour un homme qui commande sur les esprits. En ce qui me concerne, j'ai de l'or (il fit sonner les ducats de sa poche) et des diamants (il montra une bague avec de petits diamants mal montés), et pourtant je méprise tout cela et je fonde mon bonheur sur le pouvoir spirituel que j'exerce sur la nature et les êtres crées. Aussi j'ai le pouvoir sur la première classe d'êtres qui est au-dessus des hommes. Ces sont les âmes des morts[253]*que je contrains par mes évocations d'apparaître et de répondre à mes questions.' Je ne pouvais pas m'abstenir de rire.*

'Je ne me fâche pas sur votre manque de croyance', dit il,' vous n'êtes pas le premier esprit dur que j'ai dompté et subjugué. Lequel de vos parents qui sont morts voulez vous voir ?' 'Mon oncle, mais sous une condition.' ' Sous laquelle ?' 'Que je peux lui tirer sur la poitrine avec un pistolet chargé. Comme il est un esprit, je ne pourrai lui faire aucun mal, non ?' 'Non, vous êtes un monstre. Je ne vous montrerai quel que ce soit plus jamais; vous n'en êtes pas digne', et avec cela il se leva d'un bon et quitta la pièce comme un orage. Sa femme semblait être effrayée et dit qu'il faut trembler lorsqu'il se met en colère. Et j'en ai ris, car tout cela peut seulement effrayer des enfants. Il resta là pour quelques minutes et revint calme et serein.

'Et bravo. Je l'ai mis à l'épreuve. Je vois que vous êtes un brave chevalier; tant mieux.' Il semblait être content de moi et me dit 'il arrivera le moment où vous connaîtrez le comte

[253] Encore une contradiction à la Cagliostro. Qu'on se rappelle que quelques mois avant il avait dit à Elisa von Recke qu'il n'a aucun pouvoir pour évoquer les âmes des morts.

mi-a spus: 'Eu sunt venit să o văd pe marea Ecaterina, această Semiramidă a Nordului şi pentru a răspândi marea lumină în Est. Ridicat din piramidele egiptene, eu am învăţat de aici ştiinţele oculte şi eu sunt şeful Prinţilor R... C....'. El ridică şi-mi arătă o stea şi un turban roşu zicându-mi: 'Iată însemnele investiturii mele.'Eu am privit steaua, ea era identică cu cea a ordinului lui Stanislas, afară de faptul că el înlocuise cifra Regelui cu un trandafir roşu.

Mi-am permis atunci să-l fac să observe că, exceptând trandafirul roşu, aceasta era steaua Ordinului sfântului Stanislas. Părea că el era pus într-o mică încurcătură, dar s-a redresat imediat şi mi-a spus: 'Dumneavoastră aveţi dreptate. Chiar fratele H. este cel care mi-a dat-o la Mitau, deoarece steaua mea mi-a fost furată în timpul unei călătorii la Roma.'. 'Cunoşteaţi dvs. aceasta?', mi-a spus el după aceea, pe un ton de superioritate ridiculă. Era o foaie de hârtie cu hieroglife cabalistice, şi cu desene cunoscute cum am văzut în lucrările lui Bernhardi, Detour, Schlich, etc. Am aruncat o privire pe foaie şi am zis: 'Nu cunosc semnificaţia acestor ieroglife, însă dacă dvs. voiţi, eu pot să vă dau(aduc)10 foi asemănătoare, dintre care nu veţi mai putea deosebi care sunt ale mele şi care ale dvs.'

'Eu vă iert', răspunse el atunci cu o mină ofensată,'este lipsa credinţei voastre şi a ignoranţei dvs .Căci pe măsură ce veţi fi în franc-masonerie, dvs. veţi fi doar un copil în ordinul nostru. Dar, dacă eu o voi vrea', spuse el pe un ton de şarlatan corect, 'eu voi putea să vă fac să tremuraţi'. 'Da, poate, dacă dvs. îmi veţi provoca o febră'.'Ce este aceea o febră pentru contele de Cagliostro care comandă de deasupra spiritelor? Nu aveţi deci nimic să-i scrieţi amicului dvs. Howen despre puterile mele?'.'Nici un cuvânt.' . 'Bine, acum dvs. o ştiţi'

Aici noi am fost întrerupţi de un servitor al însărcinatului afacerilor spaniole, care-l ruga pe Domnul Cagliostro, văzând că el era spaniol, să treacă cât mai curând pe la el. Cuvintele au expirat pe buzele lui Cagliostro. După ce şi-a mai revenit un pic, el spuse: 'ce vrea de la mine însărcinatului afacerilor cu care eu nu am nimic comun? Eu nu am nici un chef să-l văd'. 'Eu vă sfătuiesc să mergeţi să-l vedeţi, el va putea pune poliţia pe urmele dvs'.Promise că va merge a doua zi la însărcinatului afacerilor, şi cum se făcuse deja ora unu după amiază, el mă invită la masă.

Am acceptat invitaţia pentru că aceasta îmi făcea plăcere să pot studia pe viu acest om care mi se părea a fi cel mai imprudent şi mai ignorant şarlatan.
Dar el îşi va reveni în timpul conversaţiei care începea acum, el având idei aşa de rezonabile despre chimie şi ştiinţele naturii. 'Chimia', spunea el,' este un joc de copii pentru cei care înţeleg alchimia şi alchimia nu este nimic pentru un om care comandă spiritelor. În ceea ce mă priveşte, eu am aur (el făcu să zornăie ducaţii din buzunarul său) şi diamante (el arătă un inel cu mici diamante prost montate), şi totuşi eu dispreţuiesc toate acestea şi eu îmi bazez fericirea pe puterea spirituală pe care eu o exercit asupra naturii şi asupra fiinţelor create de Dumnezeu. Astfel eu am puteri asupra celor din prima clasă a fiinţelor care sunt mai presus de oameni. Acestea sunt sufletele celor morţi[254] pe care eu le constrâng prin evocările mele să apară şi să răspundă întrebărilor mele'. Eu nu am putut să mă abţin de a nu râde.

'Eu nu mă supăr pe lipsa dvs. de credinţă spuse el', dvs. nu sunteţi primul spirit dur pe care eu l-am subjugat şi supus(dominat). Pe care dintre părinţii dvs . morţi doriţi să-i revedeţi?'. 'Pe unchiul meu, dar cu o condiţie'. ' Sub care ?'. 'Aceea în care eu să pot trage spre pieptul său cu un pistol încărcat. Cum el nu este decât un spirit, eu nu-i pot face nici un rău, nu-i aşa?' 'Nu, dvs. sunteţi un monstru. Eu nu vă voi mai arăta nimic niciodată; nu sunteţi vrednici de el şi cu aceasta el se ridică dintr-un salt şi părăsi încăperea ca o furtună. Soţia sa părea a fi îngrozită şi spuse că

[254] Încă o contradicţie în seama lui Cagliostro. Să ne reamintim că mai înainte cu câteva luni de zile, el îi spusese Elisei von Recke că el nu are nici o putere pentru a evoca (rechema) sufletele celor morţi.

Cagliostro et son pouvoir.'»

Et surtout ne pas accepter de cadeaux…

«Sa femme est romaine et en a la figure. Elle m'a paru avoir assez d'éclat. L'on prétend me donner le mot de l'énigme de se ressources pécuniaires en me présentant la comtesse comme la mine intarissable. Il est vrai que quelques-uns d'assidus ont la réputation d'amateurs.»
- Marquis de Chef de Bien.

On avait dit que si Cagliostro refusait de recevoir de l'argent ou des cadeaux, il n'en était pas de même pour sa femme. On prétendait même entrevoir la source de leur richesse dans les cadeaux que Sarafina recevait de ses amants[255], et partout on l'a soupçonnée d'être la maîtresse de quelque personnage important : le prince Potemkin, favori de Catherine II à Saint Pétersbourg, le cardinal de Rohan à Paris, etc.

L'Inquisition prétend, dans son pamphlet, que Cagliostro disait souvent à sa femme: *«'A quoi te sert ta vertu ? Est ce que ainsi que ton Dieu te secourt ?' Nous savons par des personnes qui ont connu la femme de Cagliostro[256], dans le temps où ce fourbe commençait à se procurer un grand nombre de partisan, qu'elle joignait à une figure agréable le caractère le plus doux et le plus confiant. Elle était naturellement portée à aimer ceux qui la prévenaient par quelques caresses et à leur ouvrir les secrets de son cœur. Elle leur faisait part de ses chagrins et des mauvais traitements de son mari, qui en public lui témoignait des égards, mais qui en particulier la traitait avec une brutalité féroce. Il n'est pas étonnant qu'un homme de ce caractère ait forcée à entrer dans la carrière du vice, une femme faible que son penchant portait à l'honnêteté.»*

Mais ce qui se passa à Londres en 1776, montre que son mari lui enseignait bien d'autres principes que ceux d'accepter des cadeaux. C'est l'histoire d'un premier collier, moins célèbre que celui de la Reine…

«Scott me dit qu'il faisait venir d'Ecosse sa femme et ses trois enfants et qu'aussitôt arrivée, il présenterait milady Scott à la comtesse. Milady Scott vint en effet chez moi avec toutes les livrées de la pauvreté: elle intéressa ma femme par son esprit et par le récit fabuleux de ses malheurs. La comtesse lui donna quelque argent, du linge et des habits, tant pour elle que pour ses enfants qui, comme elle, manquaient des choses les plus nécessaires.

Le tirage de la loterie en Angleterre commença la 14 novembre. J'indiquai en plaisantant le premier numéro. Personne de ma société ne voulut l'assurer et le hasard voulut que le numéro sorte en effet. J'indiquai pour le 16 le 20. Scott risqua peu de chose et gagna. J'indiquai pour le 17 le no 25. Le no. 25 sortit et fit gagner 100 louis à Scott. J'indiquai pour le 18 les numéros 55 et 57 qui sortirent tous les deux. Les profits de cette journée furent partagés entre Scott, Vitellini et la prétendue milady Scott.

On peut juger quel fut mon étonnement en voyant le hasard correspondre aussi constamment a des calculs que j'avais cru chimériques. Quelle que put être la cause de cette bizarrerie j'ai crus

[255] Méthode qui était d'ailleurs très utilisé par les nobles de l'époque pour obtenir des faveurs et d'autres avantages. Cela était si habituel qu'en général ne scandalisait personne, au contraire.
[256] En fait, l'Inquisition reprend les calomnies du journaliste Morande qui n'avait pas connu Sarafina.

trebuie să tremure atunci când el este înfuriat. Iar eu am râs din nou, căci toate acestea pot îngrozi doar copiii. El a rămas acolo preţ de câteva minute şi a revenit calm şi senin.

'Şi, bravo ! Eu l'am supus la încercare. Eu văd că sunteţi un brav cavaler; cu atât mai bine.' El părea că este mulţumit de mine şi mi-a spus că el va sosi în momentul în care dvs. veţi cunoaşte pe contele de Cagliostro şi puterea sa'»

Şi totuşi, mai cu seamă el nu accepta sub nici o formă nici un fel de cadouri …

«*Soţia sa este o femeie romană şi în înfăţişarea sa. Ea mi s-a părut că are destule sclipiri. Se pretindea că-mi dă cuvântul cheie al resurselor sale pecuniare prezentându-mi pe contesă ca pe o mină nesecată. Este adevărat că unii dintre zeloşi au reputaţia amatorilor.*»

- Marquis de Chef de Bien.

S-a spus că dacă de Cagliostro refuza să primească cadouri, nu la fel stăteau lucrurile în ce o privea pe soţia sa. Se pretindea chiar a se întrevedea sursa bogăţiei lor prin cadouri pe care Sarafina le primea de la amanţii săi[257], şi totuşi erau suspiciuni că ea ar fi fost metresa câtorva personaje importante: prinţul Potemkin, favoritul Ecaterinei a II-a la Saint Pétersbourg, cardinalul de Rohan la Paris, etc.

Inchiziţia pretinde, în pamfletul său, că de Cagliostro spunea adesea soţiei sale: *«'La ce-ţi serveşte virtutea ta? Şi prin asta Dumnezeul tău te ajută?' Noi am aflat prin intermediul persoanelor care au cunoscut-o pe soţia lui Cagliostro[258], în timp ce aceşti turbaţi începeau să-şi procure în număr mare partizani, că ea se bucura că avea pe lângă o figură agreabilă caracterul cel mai blând şi încrezător. Ea era în mod natural născută să iubească pe cei care o preveneau prin câteva mângâieri şi cărora ea le deschidea secretele inimii sale. Ea le destăinuia parte din amărăciunile, necazurile şi rele tratamente ale soţului său, care în public îi dovedea ei atenţii sporite, dar în particular o trata cu o brutalitate feroce. Nu e de mirare că un om cu un astfel de caracter a fost forţat să intre în cariera viciului, o femeie slabă care păcătuind trecea drept ca fiind foarte onestă, foarte virtuoasă pe care înclinaţiile sale o purtau spre onestitate.».*

Dar ceea ce s-a petrecut la Londra în 1776, demonstrează că soţul său o învăţase bine alte principii decât acelea de a primi cadouri, Aceasta este istoria unui prim colier, mai puţtin celebru decât acela al Reginei ...

«Scott îmi spune că ajunşi de la Ecosse, soţia sa şi cei 3 copii ai lor, imediat după sosirea lor, el o va prezenta pe milady Scott contesei.
Într-adevăr, milady Scott venea la mine cu toţi servitorii pauperităţii (sărăciei): ea o interesa pe soţia mea prin spiritul său şi prin povestea fabuloasă a nefericirilor sale. Contesa îi dădea ei bani, lenjerie şi îmbrăcăminte, atât pentru ea cât şi pentru copiii săi, care, la fel ca şi ea, erau lipsiţi de lucrurile cele mai strict necesare.

Extragerile de la loterie în Anglia au debutat la 14 noiembrie. Eu am ales, am indicat în glumă primul număr. Nimeni din anturajul meu nu a vrut să-l asigure şi hazardul a vrut ca numărul să iasă câştigător cu adevărat. Eu am indicat pentru 16 noiembrie numărul 20. Scott riscă

[257] Metodă care era, de altfel, foarte utilizată de nobilii din epocă pentru a obţine favoruri şi alte avantaje.Aceasta era aşa de obişnuit(la ordinea zilei) încât, în general, nu scandaliza pe nimeni, dimpotrivă.
[258] In fapt, Inchiziţia reluă calomniile jurnalistului Morande care nu văzuse (cunoscuse) niciodată pe Sarafina.

devoir par délicatesse m'abstenir de donner à l'avenir aucun numéro.[259]*»*

«Scott et la femme qu'il disait être la sienne m'obsédèrent en vain, je résistai à leurs importunités. Scott voulut alors tenter la voie des présents. Il fit à ma femme le cadeau d'une fourrure de mantelet d'une valeur de 4 à 5 guinées. Je ne voulus pas l'humilier en le refusant, mais le même jour je lui fis présent une boîte d'or de 25 guinées et pour ne plus être tourmentée, je consignai à ma porte le mari et la femme.

Quelques jours plus tard, la prétendue lady Scott trouva le moyen de parler à la comtesse de Cagliostro, elle lui dit en pleurant qu'elle était de nouveau ruinée, que Scott était un chevalier d'industrie auquel elle avait eu la faiblesse de s'attacher, qu'il s'était emparé de tous les bénéfices de la loterie et qu'il venait de l'abandonner avec le trois enfants qu'elle avait eus de lui. La comtesse de Cagliostro moins courroucée de la tromperie qu'on lui avait faite que touchée du sort de cette créature eut la générosité de me parler en sa faveur. Je lui envoyai une guinée et lui indiquai le no. 8 pour le 7 décembre.

La demoiselle Fry (c'est le nom de la prétendue milady Scott) vendit et mit en gage tous ses effets qui lui restaient et mit sur le no. 8 tout l'argent qu'elle put effectuer. Le hasard voulut encore que le 8 sortit de la roue de la fortune. L'avidité de la demoiselle Fry n'étant pas satisfaite elle s'occupa des moyens d'avoir de nouveaux numéros. S'imaginant sans doute que le meilleur serait de faire accepter un présent à la comtesse de Cagliostro, elle lui offrit une petite boîte d'ivoire a cure-dents, dans laquelle étaient des billets de banque. La comtesse de Cagliostro lui ayant déclaré formellement qu'elle n'accepterait aucun cadeau, elle se concerna sur la manière de lui en faire un qu'elle ne put pas refuser. Elle acheta un collier de brillants et une tabatière d'or a deux couvercles, elle mit le collier de brillants dans un côté de la boîte et remplit l'autre d'une poudre d'herbes ressemblante a du tabac et bonne pour les fluxions, maladie dont la comtesse de Cagliostro était alors attaquée.

La demoiselle Fry ayant saisi le moment où la comtesse était seule, vint la voir sous prétexte de lui faire ses remerciements. Pendant la conversation elle tira sa boîte sans affectation et pria la comtesse de vouloir prendre une prise de son tabac. Cette dernière qui ne connaissait point cette espèce de tabac, en ayant vanté l'odeur, la demoiselle Fry lui offrit la boîte qui le contenait. Vitellini était présent. La comtesse la refusa à plusieurs reprises. La demoiselle Fry voyant que ses instances étaient inutiles, se jeta en pleurant au genoux de la comtesse, qui, pour ne pas la désobliger, consentit enfin à prendre la boîte.

Ce ne fut que lendemain de cette scène que ma femme s'aperçut que la boîte était à double fond et qu'elle contenait un collier de brillants. Ma femme m'avoua alors ce que s'était passé la veille. Je ne lui déguisai pas le mécontentement que j'en éprouvais.»

Cette incapacité à refuser pour ne pas désobliger, une grande suggestibilité diront les modernes, accompagnera Sarafina toute sa vie. Sensible, facile à impressionner, influençable et trop émotionnelle, la Comtesse offrira aux adversaires de Cagliostro, malgré elle, des opportunités pour l'attaquer.

Des scènes de ménage?

« Il faut lui pardonner, elle s'ennuie …»
- Cagliostro.

[259] Qu'on se rappelle ce qu'il avait dit à Elisa von Recke : « *Pour que le Ciel vous confie de plus vastes trésors, ceux que vous désirez tant, il faut d'abord que vous sachiez résister a la tentation des richesses de ce monde, comme le Christ»*.

un pic şi câştigă. Eu am indicat pentru 17 noiembrie numărul 25. Numărul 25 a ieşit câştigător şi Scott a câştigat 100 louis.Eu am indicat pentru 18 noiembrie numerele 55 şi 57 care au ieşit câştigătoare amândouă. Câştigul acestei zile a fost împărţit între Scott, Vitellini şi pretinsa milady Scott.

Se poate vedea cât de mare a fost mirarea, surprinderea mea văzând cum hazardul corespondea în mod constant calculelor pe care eu le credeam himerice.Oricare ar fi putut fi cauza acestei bizarerii eu am crezut că trebuie, din delicateţe, să mă abţin să mai dau pe viitor drept câştigător vreun număr...[260]*»*

«Scott şi femeia despre care se zicea că e soţia sa mă vor obseda în van, eu rezistând inoportunităţilor lor. Scott voi atunci să apuce pe calea cadourilor. El făcu soţiei mele cadou o manta femeiască scurtă de blană în valoare de 4 la 5 guinées. Nu voiam să-l umilesc refuzându-l, dar în aceeaşi zi eu i-am dat în dar o casetă de aur de 25 guinées şi pentru ca ei să nu mai fie agitaţi(chinuiţi de gânduri pentru recunoştinţă faţă de mine), eu i-am consemnat (le-am interzis să mai vină la uşa mea) pe soţ şi soţia sa.

După câteva zile, pretinsa lady Scott găsi mijlocul de a intra în vorbă cu contesa de Cagliostro, ea spunându-i acesteia plângând că ea este din nou ruinată, că Scott era un cavaler al industriei de care ea a avut slăbiciunea de a se ataşa, că el era împătimit(subjugat orbeşte) de toate beneficiile câştigului de la loterie şi că acesta o abandonează cu cei trei copii pe care-i are cu el. Contesa de Cagliostro mai puţin mâniată pentru înşelătoaria pe care i-o făcuse decât impresionată de soarta acestei creaturi, a avut generozitatea de a-mi vorbi în favoarea ei. Eu i-am trimis o guinée şi i-am indicat numărul 8 pentru ziua de 7 decembrie.

Domnişoara Fry (acesta este numele pretinsei milady Scott) vinde şi pune drept gaj toate efectele(bunurile) pe care le mai avea şi pune pariu, joacă pentru nr.8 toţi banii pe care ea putuse să-i strângă. Hazardul a vrut încă odată ca nr.8 să iasă la ruleta norocului. Lăcomia domnişoarei Fry nefiind satisfăcută, ea se va ocupa de a avea noi numere câştigătoare la loterie. Imaginându-şi, fără îndoială că cel mai bine va fi să accepte un dar de la contesa de Cagliostro, ea i-a oferit ei o mică casetă de fildeş pentru scobitori, în care se găseau bilete de bancă. Contesa de Cagliostro i-a declarat ei în mod formal că ea nu va accepta nici un fel de cadou, ea se cantonă pe maniera de a face în aşa fel încât să nu poată fi refuzată. Ea cumpără un colier de briliante şi o tabacheră de aur cu capac dublu, puse colierul de briliante într-o parte a casetei şi umplu cealaltă parte cu o pudră din ierburi asemănătoare tutunului şi bună pentru umflături dureroase şi aprindere de plămâni, boală de care contesa de Cagliostro suferea.

Domnişoara Fry alegând cu grijă momentul în care contesa era singură, veni la ea în vizită sub pretextul că vrea să-i mulţumească. În timpul conversaţiei ea scoate fără menajamente caseta şi rugă pe contesă de a binevoi să tragă o priză din tutunul adus de ea. Aceasta din urmă, care nu cunoştea aceasta specie de tutun, lăudându-i mirosul, domnişoara Fry i-a oferit caseta care-l conţinea. Vitellini era prezent. Contesa o refuză în nenumărate reprize. Domnişoara Fry văzând că insistenţele sale rămân inutile, plângând se aruncă în genunchi la picioarele contesei, care, pentru a nu o dezamăgi, supăra şi a nu părea nepoliticoasă, consimţi într-un târziu să primească caseta.

Abia a doua zi după ce a avut loc această scenă sotia mea a observat că acea casetă avea fund dublu şi că ea conţinea un colier cu diamante. Soţia mea mi-a destăinuit atunci ceea ce s-a petrecut în ajun. Eu nu mi-am ascuns nemulţumirea care mă încerca.»

[260] Să ne reamintim ceea ce el spusese Elisei von Recke : « *Pentru ca cerul să vă încredinţeze cele mai vaste tezaure, cele pe care vi le doriţi atât de ardent, trebuie, de la început să ştiţi cum să rezistaţi tentaţiei faţă de bogăţiile acestei lumi, la fel(precum) Cristos.».*

La vie de Sarafina à coté de Cagliostro n'était pas des plus faciles. Toujours en voyage, toujours à faire et à défaire des malles, tenir table ouverte pour les nombreux amis du Comte, le voir entouré par de très belles femmes qui tombaient amoureuses de lui et se le disputaient.

On connaît l'histoire de la marquise de Branconi (photo) qui a fait un grand scandale à Strasbourg.

D'une beauté éclatante, elle était habituée à voir tous les hommes à ses pieds et parmi ses amants, il y avait Lavater et Goethe. Après avoir connu Cagliostro, elle a tout imaginer pour le conquérir, mais a fait aussi l'erreur de mal parler de la Comtesse et a essayé de l'éloigner de son mari afin de s'emparer plus facilement de lui. Le résultat fut que Cagliostro refusa de la revoir. Même six ans plus tard, à Bienne, lorsqu'elle exprima le désir de le revoir, il lui mit la condition de ne la rencontrer qu'en présence de tiers.

Presque de la même époque datent les témoignages de l'écrivain Isabelle de la Charrière[261] qui, logée dans la même maison que Cagliostro, assista à des scènes de ménage.

Elle parle de Sarafina dans une lettre écrite le 13 mars 1790 à son ami, le baron de Chambrier d'Oleyres, ministre prussien à la cour de Turin. Ce sont affirmations à prendre avec prudence car, à ce moment-là, les anciens disciples s'acharnaient contre la Comtesse, qui avait apparemment livré son mari à l'Inquisition.

«Quant à sa femme j'en ai pour de bonnes raisons la plus mauvaise opinion du monde. Feu M. de Luternau m'en a assez dit pour me la faire méprise complètement. Recevant un jour une lettre de son mari elle la déchira et la brûla en présence de celui qui me l'a raconté en disant: «Que ne puis je en faire autant de celui qui l'a écrite!»

Vous pouvez Monsieur dire cela hautement comme une chose très vraie et très sure car M. de Luternau était aussi incapable de mentir que moi. Il ne la trahit pas auprès de son mari, mais quelques jours après, on convint dans la maison (et je crois qu'il fut du nombre de ceux qui prirent ce parti) qu'on avertit Cagliostro que quelques uns des procédés de sa femme le décrieraient infailliblement. Il était question je crois de présents qu'elle extorquait.

Le lendemain je le vis chagrin, changé pale. Il me dit qu'il était malheureux. Il ne parlait pas à sa femme qui avait les yeux très rouges.

Cela dura deux ou trois jours. Ensuite je la vis redoubler de cajoleries, de flatteries de bassesse; riant sans nulle envie de rire dès que son mari avait l'air d'avoir voulu être plaisant et lui, je le vis tout à fait radouci. Il disait à Luternau: «Voyez vous quand elle ferait des choses peu convenables il faudrait lui pardonner. Elle s'ennuie. Jamais je n'ai été moins riche que dans ce moment et jamais je n'ai pu lui fournir moins de parure, ni moins d'amusements.»

Je l'allai voir à Passy dès qu'il fut sorti de la Bastille (en juin 1786). Il me toucha par un mélange de sensibilité et de courage qui n'avait rien d'étudié. Ce qu'avait souffert sa femme me parut l'affecter plus que ses propres ennuis. Pour elle, à un redoublement d'embonpoint, près je la trouvai comme à Strasbourg: une commune et désagréable femme.»

La robe blanche tachée de rouge.

« Dans une petite pièce, au fond, les dames entouraient Madame Cagliostro qui tenait la place d'honneur à coté du feu ; auprès d'elle était sa amie, Madame Sarasin, plus âgée, plus mondaine.»

- Burkli.

[261] Elle était née Isabelle van Zuylen en Hollande. Suite à son mariage elle s'est établit en Suisse, à Colombier, prés de Neuchâtel. Elle est allée en 1781 à Strasbourg pour consulter Cagliostro, car elle souffrait de terribles migraines.

Această incapacitate de a refuza pentru a nu supăra, a nu părea nepoliticoasă, o mare sugestibilitate, vor spune monderniştii, va însoţi în toată viaţa sa pe Sarafina. Uşor de impresionat, influenţabilă şi foarte emotivă, Contesa oferea adversarilor lui Cagliostro, împotriva voinţei sale, oportunităţi pentru a-l ataca.

Scene ale menajului familial?

« Trebuie să o iertaţi, ea era plictisită, se plictisea ...»
- Cagliostro.

Viaţa Sarafinei alături de Cagliostro nu era deloc uşoară. Mereu în voiaje, mereu se făceau şi se desfăceau răutăţi, a ţine mereu mese întinse pentru numeroşii prieteni ai Contelui, să-l vezi mereu înconjurat de femei foarte frumoase care se îndrăgosteau instantaneu de el şi care şi-l disputau.

Este bine cunoscută povestea marchizei de Branconi (foto) care a produs un mare scandal la Strasbourg.

De o frumusețe sclipitoare, ea era obișnuită a vedea toți bărbații la picioarele ei și Iar printre amanţii săi, se aflau Lavater şi Goethe. După ce ea l-a cunoscut pe Cagliostro, şi-a imaginat totul pentru a-l cuceri, dar a făcut eroarea de a o vorbi, de asemeni, de rău şi pe Contesă şi a încercat să o îndepărteze de soţul său pentru ca ea să se apropie mult mai uşor de acesta. Rezultatul a fost că de Cagliostro refuza să o vadă. Chiar şi 6 ani mai târziu, la Bienne, atunci când ea îşi exprimă dorinţa de a-l revedea, el i-a pus condiţia de a nu o întâlni decât în prezenţa unor terţi.

Cam din aceeaşi perioadă datează mărturiile scritoarei Isabelle de la Charrière[262] care, locuind în aceeaşi casă cu Contele de Cagliostro, asista la scene ale menajului.

Ea vorbeşte despre Sarafina într-o scrisoare scrisă în 13 martie 1790 prietenului său, baronul de Chambrier d'Oleyres, ministrul prusian la curtea din Turin. Aceste informaţii trebuie luate cu prudenţă deoarece, în acel moment, vechii săi discipoli se înverşunau împotriva Contesei, care în aparenţă şi-a livrat soţul Inchiziţiei.

«Cât despre soţia sa eu am pentru ea ca motive bine întemeiate cea mai urâtă, cea mai rea opinie din lume. Răposatul Domn de Luternau mi-a spus destule pentru a mă face să o dispreţuiesc complet, definitiv. Primind într-o zi o scrisoare de la soţul său ea o sfâşie şi o arde în prezenţa celui care vă povesteşte întâmplarea zicându-mi: «Nu-mi rămâne decât să-i fac la fel celui care mi-a scris-o!».

Puteţi Domnule spune asta în gura mare ca pe lucru foarte adevărat şi foarte sigur căci D.-l de Luternau era la fel de incapabil de a minţi ca şi mine. El nu a trădat-o faţă de soţul său, însă la câteva zile după aceea, au convenit, s-au înţeles de comun acord în familie (iar eu cred au fost numeroşi cei care-i luau apărarea) să-l avertizeze pe Cagliostro despre unele dintre procedeele soţiei sale pe care le vor descrie ca neputând fi exprimate prin cuvinte. Era vorba, cred eu, de daruri pe care ea le extorca.

A doua zi eu îl văd că intră la apă, amărât, necăjit. Mi-a spus că era nefericit. Că el nu mai vorbea cu nevastă-sa care avea ochiii roşii.

Aceasta a durat 2 sau 3 zile. După aceea eu am văzut-o însoţită de linguşitori, de linguşiri

262 Numele său de fată era Isabelle van Zuylen şi se născuse în Olanda. După căsătorie ea s-a stabilit în Elveţia, la Colombier, în apropiere de Neuchâtel. Deoarece suferea de teribile migrene, în 1781 ea pleacă la Strasbourg pentru al consulta pe Cagliostro.

C'est toujours à Strasbourg que Sarafina dut subir les premières attaques directes de la part des ennemis de son mari. Un soir d'août de l'année 1781, Cagliostro se trouvait avec elle à Saverne, dans la résidence d'été du Cardinal de Rohan. A l'époque, le château, détruit pendant l'incendie de la nuit de 8 septembre 1779, était en pleine reconstruction. Le Cardinal, ainsi que ses invités, logeaient dans le pavillon la Trémouille, situé dans le parc, à côté de l'Orangerie. C'est dans ce pavillon que Cagliostro passa ses quelques séjours à Saverne, et pas dans la Tour, près du château, appelée aujourd'hui pompeusement *« Tour de Cagliostro »* pour attirer les touristes.

A cette époque, Cagliostro était célèbre à Strasbourg grâce à ses guérissons miraculeuses. Ces résultats et le projet d'y établir un hôpital et un système médical indépendant de la faculté officielle, lui avaient valu la haine des médecins de la ville. Il était de plus en plus discuté et les premiers pamphlets contre lui datent de cette époque. Les histoires scandaleuses et les méchancetés n'épargnaient pas du tout sa femme.

Ce soir-là, au dîner, il y avait le vicomte de Narbonne, colonel au régiment de la Reine. Étant assis à la table, à coté de la Comtesse de Cagliostro, il renversa sur la robe blanche de celle-ci un verre de vin rouge :

«Le dîner s'arrête. Tout le monde s'empresse autour de la comtesse qui fonde en larmes. Narbonne, au lieu de demander des excuses s'écrie:

Voilà bien du bruit pour une robe. Je la payerai.

Jusqu'à ce moment,Cagliostro avait assisté avec patience à toutes les impolitesses de Narbonne, qui pendant le dîner s'était fortement moqué de la manière dont la comtesse parlait le français. Il répond à son tour en s'adressant à sa femme d'un ton glacial:

- Je vous avais bien dit de ne point vous placer à coté de cet homme!

- Vous êtes un insolent, monsieur, et vous m'en rendrez raison l'épée à la main, crie le vicomte qui se veut insulté.- Je ne suis point un escrimeur, c'est votre métier de vous battre, pas le mien, répond tranquillement Cagliostro.

- Eh bien, nous prendrons le pistolet! reprend Narbonne de plus en plus enragé.

- Je n'accepte pas davantage, mon métier est de guérir et non pas de tuer. A ces paroles le vicomte se lève et sort de la salle en criant:

- Voila ce qui arrive, quand on est forcé de dîner avec des comtes et des comtesses faits à la hâte, tombant comme des bombes, on ne sait d'où!.»

Le moment est important. La robe blanche de la Comtesse, symbole d'une réputation sans tache, est dorénavant tachée devant tout le monde. La scène est le préambule des attaques que Cagliostro subira à Strasbourg et après. La robe blanche de la Comtesse gardera les traces de cet incident, comme l'image de Cagliostro gardera les taches de la campagne publique menée à partir de ce moment par le vicomte de Narbonne, de concert avec les médecins de la faculté et son ex-serviteur, Saachi. C'est le début d'une lutte d'image qui ne finira pas, ni même de nos jours.

josnice; râzând fără nici un motiv de a râde, imediat ce soţul său voia să fie plăcut, mucalit, glumeţ, comic iar pe el, eu îl vedeam dintr-o dată potolit, îmblânzit. I-a spus lui Luternau: «Vedeţi, când ea va face lucruri puţin convenabile, trebuie să o iertaţi. Ea se plictiseşte. Niciodată eu nu am fost mai puţin bogat decât în acest moment şi niciodată eu nu am putut furniza ei mai puţine podoabe, găteli nici mai puţine amuzamente.»

Eu am mers să-l văd la Passy imediat ce ieşise de la Bastilia (în iunie 1786). El mă interesa printr-un amestec de sensibilitate şi de curaj care nu aveau nimic a fi de studiat. Ceea ce a avut de suferit soţia sa mi-a părut că l-a afectat mai mult decât propriile sale griji şi necazuri. Iar pe ea, care se îngrăşase, o găseam aproape la fel cum era la Strasbourg: ca pe o femeie comună, obişnuită şi dezagreabilă.»

Rochia albă pătată cu roşu.

« Într-o mică încăpere, în fund, doamnele înconjurau pe Doamna Cagliostro care ocupa locul de onoare lângă şemineu; lângă ea era prietena sa, Doamna Sarasin, mai vârstnică, mai mondenă.»

- Burkli.

Strasbourg este oraşul în care Sarafina a trebuit să suporte primele atacuri directe ale duşmanilor soţului său. Într-o seară de august a anului 1781, Cagliostro se găsea împreună cu ea la Saverne, în reşedinţa de vară a Cardinalului de Rohan. În acea perioadă, castelul, distrus în timpul unui incendiu din noaptea de 8 septembrie 1779, era în plin proces de reconstuire. Cardinalul, ca şi invitaţii săi locuiau în pavilionul la Trémouille, situat în parc, alături de Orangerie. În acest pavilion Cagliostro îşi petrecea cele câteva sejururi la Saverne, şi nu în la Tour, aproape de castel, denumit astăzi pompos «Turnul lui Cagliostro» pentru a atrage turiştii.

În acea perioadă, Cagliostro era celebru la Strasbourg graţie vindecărilor sale miraculoase. Aceste rezultate şi proiectul de a stabili aici un spital şi un sistem medical, privat independentde facultatea de medicină oficială i-au adus lui ura medicilor oraşului. El era din ce în ce mai mult discutat şi primele pamflete împotriva lui datează din această perioadă. Poveşti scandaloase şi răutăcioase, răuvoitoare nu au iertat-o nici pe soţia sa.

În acea seară, la masă se aflau vicomtele de Narbonne, colonel în regimentul Reginei. Fiind aşezat ca mesean, lângă Contesase Cagliostro, el a vărsat pe rochia albă a acesteia un pahar cu vin roşu:

« Serata s-a oprit. Toată lumea se înghesuia în jurul contesei care izbucnise în lacrimi. Narbonne, în loc să-şi ceară scuze stigă: - Vedeţi bine, iată !, se face mult zgomot pentru o rochie. O voi plăti.

Până la acest moment, Cagliostro a asistat cu răbdare la toate impoliteţurile lui de Narbonne, care pe tot timpul dineului îşi bătea foarte tare joc de maniera în care contesa vorbea limba franceză. El răspunse, la rândul său, adresându-i-se soţie sale pe un ton glacial:

- Doar ţi-am spus bine să nu te aşezi lângă acest om!

- Sunteţi un insolent, domnule, şi nu vă dau dreptate cu sabia în mână, strigă vicontele care se vedea insultat.

- Eu nu sunt un spadasin, este meseria voastră de vă bate, nu a mea, răspunse liniştit Cagliostro.

- Ei bine, să luăm pistoletele! reluă Narbonne din ce în mai furios, mai turbat.

- Eu nu accept asta dinainte, meseria mea este de a vindeca şi nu de a ucide.

En prison

« Toutes les prisons d'état ressemblent-elles à la Bastille ? Vous n'avez pas d'idée des horreurs de celle-ci: la cynique impudence, l'odieux mensonge, la fausse pitié, l'ironie amère, la cruauté sans frein, l'injustice et la mort y tiennent leur empire; une silence barbare est le moindre des crimes qui s'y commettent. J'étais depuis six mois à quinze pieds de ma femme, et je l'ignorais.»

- Cagliostro.

Sarafina a toujours accompagné son mari, même en prison. Car, pendant l'Affaire du Collier, elle a passé plus de sept mois à la Bastille. Au début, on a essayé de cacher à Cagliostro que sa femme avait été arrêtée. Les gardes, le gouverneur de la Bastille, le ministre de la Police, lui jurèrent sur l'honneur qu'elle était libre. Mais jamais il ne sera convaincu et leur posera encore et encore la même question: «*Est-ce que ma femme est en prison?» «Non. Elle est chez elle»,* lui répondra-t-on à chaque fois. Pourtant son intuition le maintiendra dans son attitude. Sarafina avait été arrêtée le même jour que lui et était séquestrée dans la Tour surnommée - ironie du destin – *La Liberté*.

Une fois que cette mystification fut amorcée, les autorités furent obligés de la jouer jusqu'au bout. On encouragea Cagliostro à écrire à sa femme, dans l'espoir de trouver quelque chose de compromettant pour lui dans ces lettres. Sarafina ne savait pas écrire. On l'obligea à dicter des réponses, comme si elle se trouvait à son domicile. Et ce ne fut qu'après six mois de cette farce que l'avocat Thilorier lui confirma que Sarafina se trouvait à la Bastille et, de plus, qu'elle était malade. A partir de ce moment, il ne se soucia plus que de faire toutes les démarches nécessaires pour la mettre en liberté.

«Je suis précipité dans les cachots de la Bastille, écrit-il dans son mémoire le 18 février 1786. *« Mon épouse, la plus aimable, la plus vertueuse des femmes a été traînée dans le même gouffre. Des murs épais, des verrous multiples la séparent de moi, elle gémit et je ne puis l'entendre*

J'interroge mes gardiens, ils se taisent. Peut être, hélas, n'est-elle plus…Une créature faible et souffrante aura-t-elle pu vivre six mois dans un séjour où l'homme a besoin de toute sa force, de tout son courage et de toute sa résignation pour lutter conte le désespoir?»

Le 24 février 1786, il envoie au procureur général et au Parlement une requête[263] plus insistante: *«Le Suppliant ne demande rien pour lui. Décrété de prise de corps, il attendra dans les fers le moment où la Justice, enfin désabusée, rendra à son innocence un témoignage éclatant. Mais, son épouse n'est ni décrétée, ni accusée; elle n'a pas même, dit-on, été appelée et témoignage et cependant elle est détenue à la Bastille depuis six mois, sans que le suppliant ait jamais pu obtenir la permission de la voir.*

Tant que le Suppliant a pu croire que les rigueurs d'une longue et cruelle captivité n'avaient point altéré la santé de son épouse, il s'est contenté de gémir en silence. Mais aujourd'hui qu'il n'est plus possible à ceux qui l'entourent de lui dissimuler l'état de cette malheureuse épouse et le danger qui menace ses jours, le Suppliant pénétré de la plus profonde affliction, se réfugie avec confiance dans le sein des Magistrats et les supplie, au nom du Souverain Juge, de vouloir bien pas

[263] Requête au Parlement, les Chambres assemblées pour servir d'Addition au Mémoire distribué le 18 du même mois.

La aceste vorbe vicontele se ridică şi ieşi din sală strigând:

- Iată ce am ajuns, când suntem forţaţi să dejunăm cu conţi şi contese făcuţi în grabă, la întâmplare, căzând precum bombele, nu se ştie de unde!».

Momentul este important. Rochia Contesei, simbol al unei reputaţii fără pete, este de acum înainte pătată de toată lumea. Scena este preambulul atacurilor pe care Cagliostro le va suporta la Strasbourg, şi apoi, după aceea. Rochia albă a Contesei va păstra petele acestui incident, la fel cum imaginea lui Cagliostro va păstra petele, urmele campaniei publice dusă începând din acest moment de vicontele de Narbonne, de concertul medicilor facultăţii de medicină şi de ex-servitorul său, Saachi. Este debutul unei lupte de imagine care nu se va sfârşi nici în zilele noastre.

În închisoare.

« Toate închisorile de stat se aseamănă cu Bastilia? Nu aveţi idee de ororile din aceasta: cinica imprudenţă, odioasa minciună, falsa milă, ironia amară, cruzimea fără limite, injustiţia, nedreptatea şi moartea care îşi au aici imperiul lor; o linişte barbară şi asupra celor mai mici crime ce se comit aici. Mă aflu de şase luni la 15 picioare(veche unitate de măsură) de soţia mea şi pe care voi fi obligat să o ignor.».

- Cagliostro.

Sarafina a fost totdeauna însoţită de soţul său, chiar şi în închisoare. Deoarece, în timpul Afacerii Colierului, ea a petrecut mai mult de 7 luni la Bastilia. La început, s-a încercat să i se ascundă lui Cagliostro faptul că soţia sa este arestată. Gărzile, guvernatorul Bastiliei, ministrul Poliţiei, i-au jurat sub cuvânt de onoare că ea era liberă. Dar, el niciodată nu va fi fost convins şi i-a tot întrebat, şi i-a tot întrebat punându-le aceeaşi întrebare: «*Este adevărat că soţia mea se află în închisoare?». «Nu, Ea este la ea acasă»,* i se răspundea de fiecare dată. Totuşi intuiţia îl va menţine în atitudinea sa. Sarafina a fost arestată în aceiaşi zi în care el era sechestrat în la Tour supranumit - ironie a sorţii - *La Liberté*.

Odată ce această mistificare a fost amorsată, autorităţile franceze vor fi obligate să joace până la capăt. L-au încurajat pe Cagliostro să scrie soţiei sale, în speranţa că vor găsi ceva compromiţător pentru el în scrisorile sale. Sarafina nu ştia să scrie. Au obligat-o să dicteze răspunsurile, ca şi cum ea s-ar fi găsit la domiciliul său. De-abia 6 luni mai târziu de la această farsă, avocatul Thilorier îi va confirma lui că Sarafina se afla la Bastilia, şi mai mult decât atât, că era bolnavă. Din acest moment, el se îngriji mai mult pentru a face toate demersurile necesare pentru a elibera.

«Am fost aruncat într-o celulă de carceră de la Bastilia, scrie el în memoriile sale în 18 februarie 1786. *«Soţia mea, cea mai iubitoare, cea mai virtuoasă femeie a fost târâtă în acelaşi abis. Pereţi subţiri, multiple zăvoare o separau de mine, ea gemea şi eu nu puteam să o aud.*

Eu îmi interogam gardienii, ei tăceau. Poate, vai!, ea nu mai este ... O fiinţă slabă şi suferindă. Poate ea să trăiască 6 luni de zile într-un singur loc?

Eu întreb pe gardienii mei, ei tac mereu. Poate că ea nu mai este… O creatură slabă şi suferindă va putea ea trăi 6 luni de zile într-un loc în care omul are nevoie de toate forţele sale, de tot curajul său şi de toată resemnarea sa pentru a lupta împotriva disperării?»

la trahir et porter aux pieds du Trône sa respectueuse réclamation.

Le Parlement n'est pas seulement le dispensateur de la Justice Suprême du Roi. Si c'est par lui que la volonté du législateur se manifeste au peuple, c'est aussi par lui que les gémissements du peuple viennent frapper l'oreille du Souverain. Le Suppliant demande qu'aujourd'hui le Parlement veuille bien user en sa faveur du plus beau de ses droits, du droit d'éclairer l'Autorité et d'alléger l'oppression.

L'Europe entière a les yeux ouverts sur le procès fameux à l'occasion duquel mon épouse et moi avons été conduits à la Bastille. Les plus légères circonstances deviennent l'aliment de la curiosité universelle. Le Parlement connaît l'innocence et la détention de la Comtesse de Cagliostro; le Suppliant lui dénonce publiquement la maladie qui menace ses jours. La laissera-t-on périr sans qu'elle puisse recevoir les secours d'un art bienfaisant, exercé par son époux. Et, s'il est vrai que ce dernier ait eu le bonheur d'arracher mille français des bras de la Mort, le condamnera-t-on a laissé périr près de lui son épouse infortunée, sans pouvoir lui donner ni soins, ni consolation ?

Le Suppliant a tenté inutilement tous les moyens de faire connaître aux Dispensateurs du Pouvoir, la situation affreuse dans laquelle il se trouve. Il pensait que le mémoire qu'il a fait distribuer, il y a quelques jours, portant avec lui des preuves sans réplique de son innocence et de celle de son épouse, lui vaudrait au moins la liberté de cette dernière; vaine espérance ! La voix publique est pour lui, et son épouse se meurt à la Bastille, sans qu'il lui soit permis de recevoir son dernier soupir, ou de tenter quelque moyen pour la rendre à la vie.

La seule ressource qui reste au Suppliant est dans la justice et la générosité des magistrats. Instruits de toutes les circonstances du Procès, ils peuvent attester l'innocence de la Comtesse de Cagliostro. Le Suppliant doit-il craindre d'être refusé, lorsqu'il ne leur demande pour toute grâce que celle de faire parvenir la vérité jusqu'aux pieds du Trône ? La dame la Tour, sœur de Comte de la Motte, détenue depuis plusieurs mois à la Bastille, vient d'être mise en liberté. Est-elle plus innocente que la Comtesse de Cagliostro; ou cette dernière aurait-elle moins de droits à la bienfaisance et à la justice du Monarque, parce qu'elle est Étrangère et parce qu'elle est mon épouse ? Loin de nous une semblable idée : les sentiments qui animent Sa Majesté sont connus de toute l'Europe. C'est sur la protection Royale et de l'hospitalité promise que le Suppliant était venu habiter la France, dans le dessein d'y terminer sa carrière. Persécuté, décrété, calomnié il n'a point désespère de la Justice, persuadé que les Magistrats français ne se refuseront pas aux vœux d'un Etranger qui, sans se plaindre de l'erreur qui enchaîne sa liberté, borne ses désirs à celle de son épouse.

Craindrait-on de la part de la Comtesse de Cagliostro des démarches importunes, de vaines sollicitations, des larmes impuissantes? Eh bien ! Que les portes de la Bastille soient fermées pour elle, mais que, du moins, on laisse à son malheureux époux la triste satisfaction de lui donner des secours et s'ils sont inutiles, celle de lui fermer les yeux.»

De vives discussions dans le Parlement

« Aurait-elle moins de droits à la justice, parce qu'elle est mon épouse ?»
– Cagliostro.

Mais le mois de mars arrive et rien ne se passe. Dans une note écrite de sa propre main au marquis de Launay, gouverneur de la Bastille, Cagliostro menace de se tuer si on ne lui permet pas de voir sa femme.

La 24 februarie 1786, el trimite Procurorului general şi Parlamentului o petiţie[264] mai insistentă: *«Solicitantul nu cere nimic pentru el. Emiţându-se pe numele său un decret de arestare, el va aştepta în lanţuri momentul în care Justiţia, în sfârşit deschizându-i-se ochii şi dându-şi seama de greşeală, va recunoaşte culpa sa, va da inocentului, nevinovatului său o mărturie strălucitoare. Dar, soţia sa, nu este reţinută cu decret de arestare, nici acuzată; ea nu a fost, mi se spune, nici măcar citată, drept dovadă că ea este în tot acest timp, totuşi deţinută la Bastilia de 6 luni, fără ca petiţionarul să fi putut obţine vreodată permisiunea de a o vedea.*

Cu atât mai mult cu cât Petiţionarul a putut crede că rigorile unei lungi şi crunte detenţii în captivitate nu i-au alterat deloc soţiei sale sănătatea, ea este constrânsă să geamă în linişte.

Dar astăzi, când nu le mai este permis celor care-l înconjoară, să-i ascundă starea acestei nefericite soţii şi pericolul care-i ameninţă zilele vieţii, Petiţionarul pătruns de cea mai profundă îndurerare, mâhnire şi chinuire, se refugiază cu încredere în Mijlocul Magistraţilor rugându-i insistent, în numele Suveranului Judecător, de a binevoi a vedea trădarea şi de a duce la picioarele Tronului respectuoasa sa reclamaţie.

Parlementul nu este numai dispensatorul Justiţiei Supreme a Regelui. Iar dacă pentru el voinţa judecătorului se manifestă prin voinţa poporului, la fel este şi pentru ea, ca gemetele poporului vin să spargă urechile Suveranului.

Reclamantul cere astăzi Parlamentului să vrea a uzita în folosul, în favoarea ei cel mai frumos dintre drepturile sale, dreptul de a lumina, a clarifica asAutorităţile şi de a micşora greutatea, a alina opresiunii.

Europa întreagă are ochii aţintiţi asupra faimosului proces în care, eu şi soţia mea am fost conduşi la Bastilia. Cele mai legere circumstanţe devin aliment pentru curiozitatea universală.

Parlamentul cunoaşte inocenţa şi detenţia Contesei de Cagliostro; Reclamantul denunţă public maladia care ameninţă zilele sale. O vor lăsa ei să moară fără a putea primi ajutorul unei arte, al unei măiestrii, (priceperi) benefăcătoare exersate de soţul său. Iar, dacă este adevărat că acesta din urmă a avut fericirea de a smulge din braţele Morţii mii de francezi, o vor condamna ei la a o lăsa să moară în apropierea soţului său părăsit de noroc, fără puterea de a-i da ei nici îngrijiri, nici consolare?

Reclamantul a apelat inutil la toate mijloacele de a face cunoscut Dispensatorilor Puterii, situaţia îngrozitoare în care el se găseşte. El crede că Memoriul pe care l-a distribuit acum câteva zile în urmă, cu probele fără replică ale nevinovăţiei sale şi ale soţie sale, îi va reda lui, cel puţin, eliberarea celei din urmă; vană speranţă! Vocea publică este pentru el, şi soţia lui, să moară la Bastilia, fără ca lor să le fie permis de a primi ultimul lor suspin(oftat), sau de a apela la orice mijloc pentru a-i reda viaţa.

Singura resursă care-i mai rămăsese Reclamantului este în justiţie şi în generozitatea magistraţilor. Informaţi asupra tuturor circumstanţelor Procesului, ei puteau atesta nevinovăţia Contesei de Cagliostro. Reclamantul trebuia să se teamă că va fi refuzat, deoarece atunci nu le ceruse el deja cu toată graţia până la picioarele Tronului să se facă în aşa fel încât să se ajungă la adevăr? Doamna la Tour, sora Contelui de la Motte, deţinută timp de mai multe luni la Bastilia, urma să fie pusă în libertate. Era ea mai nevinovată decât Contesa de Cagliostro; sau aceasta din urmă va avea ea mai puţine drepturi la binefacere şi la justiţia Monarhului, pentru că ea este Străină şi pentru că ea este soţia mea? Departe de noi o asemenea idee: sentimentele care animă pe Majestatea Sa sunt cunoscute în toată Europa. Reclamantul care venise să locuiască în Franţa se afla sub protecţie Regală şi promisă ospitalitate, în intenţie, de a termina aici cariera sa.

[264] Reclamaţie(Petiţie) la Parlement, Camerele reunite ale acestuia pentru a servi Adeziunii la Memoriul distribuit în 18 ale aceleiaşi luni.

L'avocat Polverit écrit pour elle une charmante défense: *«On ne sait pas mieux d'où elle vient que d'où vient son mari. C'est un ange sous des formes humaines, qui a été envoyé sur la terre pour partager et adoucir les jours de l'homme des merveilles. Belle d'une beauté qui n'appartint jamais à une autre femme, elle n'est pas un modèle de tendresse, de douceur et de résignation, non, car elle ne soupçonne même pas les défauts contraires. Sa nature nous offre, à nous autres pauvres humains, l'idéal d'une perfection que nous pouvons adorer, mais que nous ne saurions comprendre. Cependant cet ange, à qu'il n'est pas donné de pêcher, est sous les verrous, c'est un contresens cruel, qu'on ne peut pas faire cesser trop tôt. Qu'y a-t-il de commun entre un être de cette nature et un procès criminel?»*

Le Président du Parlement, Monsieur d'Omersson, échange avec le ministre des affaires étrangères, Monsieur de Vergennes, sous la responsabilité duquel entrait les étrangers. La lettre que d'Omersson lui écrit montre combien ce sujet a fait du bruit à l'époque: *«l'intérêt général que cette femme a suscité depuis la publication du Mémoire de son époux ne peut pas être imaginé.* [265]*»*

Entre temps, les parlementaires discutent et rediscutent, mais ils se soucient plus des questions de forme, en essayant de décliner leur responsabilité. Voilà ce qu'écrit Bauchamont dans ces Mémoires:*«26 Février 1786. L'assemblée des chambres de vendredi, à l'occasion de la Requête concernant Madame de Cagliostro, a été chaude et longue, puisqu'elle a duré jusqu'à plus de trois heures. On s'est d'abord beaucoup occupé de la forme: les uns ont demandé si l'affaire principale étant portée à la Grande Chambre Assemblée, cet incident pouvait être agité aux Chambres assemblées ?*

D'autres, si Madame de Cagliostro, n'étant ni décrétée, ni accusée, ni même témoin, avait droit d'intervenir? Certains ont regardé le comte de Cagliostro, décrété de prise de corps, comme ne pouvant autoriser sa femme: cette qualité de comte de Cagliostro prise dans la requête a aussi offusqué plusieurs de Messieurs. Durant ces débats, les gens du Roi ont demandé à entrer et M. Seguier, portant la parole, a fait un réquisitoire très violent contre la Requête qui n'avait pas été signée du premier président, avant la signification au procureur général; il a conclu par demander qu'elle fût déclaré nulle, que le procureur qui l'avait signée et l'huissier qui l'avait signifiée, fussent interdits. Un tel réquisitoire, où l'animosité était manifeste et qualifiée, par les magistrats impartiaux, de réquisitoire ab irato a revolté le grand nombre et l'on a décide qu'il n'y avait lieu à délibérer dessus. On a passé au fond de la question, et dans le cours dut opinions, il s'est fait plusieurs observations importantes.

Un de Messieurs, qu'on croit être le rapporteur, M. Titon, a prétendu que Madame de Cagliostro, qu'on peignait dans la requête comme dans un état de santé très fâcheux, se portait bien, qu'elle s'était demis le poignet, mais que cet accident n'avait pas eu de suites et qu'elle était en état de s'occuper à travailler aux ouvrages de son sexe. Il a 'dit ne pouvoir donner des preuves légales de son assertion, mais tenir cependant ces faits de gens dignes de foi, quoique pouvant avoir intérêt de déguiser la vérité et à portée d'être bien instruits. (Ce qui indiquait assez clairement les officiers de la Bastille.)

Un autre de Messieurs (qu'on juge être M. d'Eprermesnil, par l'intéret qu'il prend à l'affaire) a certifié savoir de très-bonne part que Madame de Cagliostro était réellement malade et très malade; il a offert de nommer ses auteurs à l'assemblée, si l'on pouvait lui assurer qu'il n'en résulterait rien de mal contre eux.

265 Bibliothèque de l'Arsenal, MS Bastille 12517.

Persecutat, cu decret de arestare asupra sa, calomniat el nu a fost deloc deznădăjduit de Justiţie, convins fiind că Magistraţii francezi nu vor asculta vocea unui Străin care, fără a se plânge de eroarea care i-a nepreţuitul libertatea, leagă dorinţele sale de cele ale soţiei sale.

Aveau ei temeri de demersurile inoportune ale Contesei de Cagliostro, de solicitările ei în van, de lacrimile ei neputincioase? Ei bine! Ca porţi Bastiliei să fie închise pentru ea, ca, de luni de zile, să-i lase nefericitului ei soţ trista satisfacţie de a-i da ei ajutoare şi ca acestea să fie inutile, acela de a-i închide ei ochii (după ce ea va fi murit).»

Dezbateri aprinse în Parlement

« Ar fi avut ea mai puţine drepturi în justiţie, fiindcă este soţia mea?»
- Cagliostro.

Însă luna martie soseşte fără ca nimic să se întâmple. Într-o notă scrisă cu propria sa mână către marchizul de Launay, guvernatorul Bastiliei, Cagliostro ameninţă că se omoară dacă nu i se permite să-şi vadă soţia.

Avocatul Polverit scrie pentru ea o încântătoare apărare: *«Nu se cunoaşte prea bine de unde vine ea şi nici de unde vine soţul său. Este un înger în forme de om, care a fost trimis pe pământ pentru a împărţi şi a îndulci zilele oamenilor cu minuni.».* Cu frumuseţea-i care nu a aparţinut niciodată vreunei alte femei, ea nu este un model de tandreţe, duioşie şi de resemnare, nu, căci ea nu *bănuieşte chiar defecte contrare. Natura sa ne oferă tuturor celorlalţi oameni sărmani, idealul unei perfecţiuni pe care noi o putem odora, însă pe care noi nu vom putea niciodată a înţelege. Totuşi acest înger, căruia nu i-a fost dat a păcătui vreodată, lipsit de păcate, este sub zăvoare, este un nonsens crud, ce nu poate fi stopat prea curând. Ce are în comun o fiinţă de această natură cu un proces criminal?»*

Preşedintele Parlementului, Domnul d'Omersson, are un schimb de idei cu ministrul afacerilor externe, Domnul de Vergennes, în responsabilitatea căruia intrau străinii stabiliţi în Franţa. Scrisoarea pe care d'Omersson i-a scris-o lui arată cum acest subiect a făcut vâlvă, mult zgomot în epocă: *«Interesul general pe care această femeie l-a suscitat după publicarea Memoriilor soţului său nu poate fi imaginat.*[266]*»*

Între timp, parlamentarii discutau şi rediscutau, însă fără a se ocupa mai mult decât de chestiuni de formă, încercând să-şi decline responsabilitatea ce le revenea. Iată ce scria Bauchamont în Memoriile sale: *«26 Februarie 1786. Întrunirea camerei de vineri, discutând Petiţia privind pe Doamna Cagliostro, a fost încinsă şi lungă, deoarece a durat mai mult de 3 ore. La început s-a ocupat de formă: unii au întrebat dacă afacerea principală adusă în discuţia Adunării Generale a Camerei, acest incident ar putea face obiectul întrunirii Camerelor reunite?*

Alţii, dacă Doamna Cagliostro, nefiind nici cu decret de urmărire(arestare), nici acuzată, nici martor, avea dreptul de a interveni? Câţiva, au privit pe contele de Cagliostro, cu decret de arestare, neputând autoriza pe soţia sa: această calitate de conte de Cagliostro aflat sub anchetă a ofuscat, a orbit de asemeni pe numeroşi Domni. În timpul acestor dezbateri reprezentanţi ai Regelui au cerut cuvântul şi D.-l Seguier, purtător de cuvânt, a făcut un rechizitoriu foarte violent împotriva Reclamaţiei care nu fusese semnată de premier, înainte de a fi semnată de

266 Biblioteca Arsenalului, MS Bastilia 12 517.

Un autre opinant s'est élevé contre les contradictions singulières qu'on observait de la part du ministère, qui, d'une part, avait apporté les plus grandes précautions pour découvrir la vérité dans cette affaire, en s'assurant de personnes contre lesquelles il n'y avait aucune preuve de délit, en les retenant dans les fers, même après leur innocence reconnue et de l'autre, avait laissé échapper M. de la Motte, se trouvant avec sa femme, lorsqu'elle fut arrêtée et lui détachant ses boucles d'oreille, ses bagues, les diamants qu'elle avait dans ses cheveux, en présence de l'exempt, qui non seulement ne l'arrêtait point, mais il le laissait faire et emporter ainsi avec lui le corps de délit, ou du moins très vraisemblablement des pièces de conviction.

II a été aussi remarqué que le baron de Planta, toujours détenu à la Bastille, se trouvait dans le même cas que Madame de Cagliostro, c'est-à-dire, n'était atteint d'aucun décret.

Le résultat de tous ces dires différents, a été de charger M. d'Ormesson qui présidait la compagnie, en l'absence de M. d'Aligre, de se retirer par devers le Roi, à l'effet de faire auprès de Sa Majesté les instances les plus vives pour obtenir la levée de la lettre de cachet, contre Madame de Cagliostro et contre le baron de Planta.»

Mais la réponse du Roi tarde d'arriver et le temps passe. Bauchamont note: *«19 Mars. Madame la comtesse de Cagliostro n'est point sortie de la Bastille; on varie même sur ce que le Roi a dit au président d'Ormesson, auquel s'est joint depuis le premier président. Comme il n'était chargé que de bons offices, il ne s'est point trouvé tenu de rendre compte légalement et littéralement de la réponse du Roi.Tous deux ont seulement donné à entendre, que si la compagnie voulait l'élargissement de la prisonnière, il fallait qu'elle ne parût pas s'en occuper. En général, on assure que le Roi a dit que si elle était réellement malade, il fallait qu'elle sortit: qu'en conséquence le commissaire et le médecin de la Bastille s'étaient transportés chez la comtesse, avaient constaté qu'elle n'avait eu que des incommodités attachées à son sexe et inséparables de sa captivité et de sa situation. Sur le compte qui en a été rendu à Sa Majesté par le baron de Breteuil, on ajoute qu'elle a décidé qu'il fallait que Madame de Cagliostro restât-là jusqu'à nouvel ordre.»*

Elibèrée

« Vous, qui avez connus les délices d'un premier amour, vous seuls pouvez comprendre…»
- Cagliostro.

En fait, deux médecins avaient consulté Sarafina. Mais la conclusion est absurde, car si elle eétait malade, elle l'était justement à cause du fait qu'elle se trouvait en prison.

Monsieur de Launay, le gouverneur de la Bastille, qui était responsable si quelqu'un des prisonniers tombait malade ou mourait dans sa prison, écrit au chef de la Police, assez irrité qu'on doute de ses compétences: *« Le commissaire Chesnon vient de m'informer de votre part que vous partagez les peurs des membres du Parlement, concernant la santé de Madame de Cagliostro. Vous pouvez être tranquille Monsieur, si elle avait la plus légère indisposition vous l'aurez appris, ainsi comme vous êtes informé des moindres choses qui se passent dans le château. Cette femme n'est pas malade. Elle se promène presque chaque jour et même en ce moment elle est dans le balcon sur les tours. Un nuit avant elle s'est légèrement demie la poignée de la main gauche, mais cela ne l'a pas empêchée de s'amuser avec la couture. Monsieur Chesnon a cherché aujourd'hui le médecin du château mais il est introuvable. Il lui a écrit et dès qu'il arrivera je vous enverrai son*

procurorul general; el a concluzionat cerere ca ea să fie declarată nulă, că procurorul care o semnase şi aprodul care au înregistrat-o, erau interzişi. Un aşa rechizitoriu, în care animozitatea s-a manifestat şi s-a calificat, de către magistraţi imparţiali, ca rechizitoriu neraţional(ab irato) a revoltat pe mulţi din cei prezenţi şi s-a decis că nu era nici cazul nici locul să se delibereze la nivel înalt. S-a trecut la fondul chestiunii şi în cursul discuţiilor datorat opiniilor, au fost făcute numeroase observaţii importante.

Unul din Domni, ce părea a fi cel care prezintă raportul, D.-l Titon, a pretins că Doamna Cagliostro, care apărea în petiţie ca fiind într-o stare a sănătăţii foarte precară, se simţea bine, că ea nu-şi putea folosi încheietura mâinii, însă acest accident nu avea urmări şi că ea era în măsură să se ocupe să muncească la lucrările specifice sexului său. El a spus că nu poate aduce probe legale de aserţiunea sa, însă că deţine totuşi aceste fapte de la inşi demni de încredere, oricine având interes de a denatura adevărul şi de a-l da fiinţelor bine instruite, informate.(Ceea ce indicau la fel de clar şi ofiţerii de la Bastilia.)

Un alt Domn (cred că era D.-l d'Eprermesnil, după interesul ce-l arăta afacerii) a certificat că ştie din surse foarte credibile că Doamna era realmente bolnavă şi foarte bolnavă; el s-a oferit să dea nominal adunării pe autori, dacă i se putea da asigurarea că nu va rezulta nimic rău pentru aceştia, împotriva acestora.

Un altul a opinant s-a ridicat ându-se împotriva contradicţiilor singulare pe care el le-a observat din partrea ministrului, care, pe de o parte, a avut prea multe mari precauţii în a descoperi adevărul în această afacere, dând asigurări persoanelor împotriva cărora el nu are nici o dovadă a delictului, menţinându-l încarcerat, chiar şi după ce nevinovăţia lui a fost recunoscută; şi pe altă parte, lăsase pe D.-l de la Motte să scape aflat împreună cu soţia sa, atunci când ea fusese arestată, el debranşându-i cerceii, inelele, diamantele pe care ea le avea în păr, în prezenţa ofiţerului de poliţie, care, nu numai că nu a l-a arestat în nici un fel, ci l-a lăsat să facă şi să ia cu el corpurile delicte, sau cel puţin foarte asemănătoare pieselor convingătoare.

A fost remarcat de asemenea că baronul de Planta, deţinut în prezent la Bastilia, se afla în aceiaşi situaţie ca cea a Doamnei Cagliostro, adică nefiind sub incidenţa niciunui decret.

Rezultatul acestor diferite luări de cuvânt, au dus la însărcinarea D.-lui d'Ormesson care prezida compania, în absenţa D.-lui d'Aligre, de a se prezenta în faţa Regelui, în scopul de a se face pe lângă Majestatea sa intervenţiile cele mai vii şi puternice în vederea scoaterii de sub efectul scrisorilor de arestare emise împotriva D.-nei Cagliostro şi a baronului de Planta.».

Însă răspunsul Regelui întârzie să apară şi timpul trece. Bauchamont nota: *«19 Martie. Doamna contesă de Cagliostro nu este de loc ieşită de la Bastilia;Se oscila chiar între ceea ce Regele a spus prezidentului d'Ormesson, cu care s-a întâlnit după primul ministru. Cum el nu era însărcinat decât cu oficierea de bune servicii, el nu a putut găsi - legal şi literalmente - ţinerea de cont a răspunsului dat de Rege. Amândoi au dat de înţeles, că dacă compania voia să elibereze prizonierii, trebuia să pară că nu ea s-a ocupat de asta. În general, ei au dat asigurări că Regele a spus că ea era realmente bolnavă, că ea trebuia să iasă: în consecinţă comisarul şi medicul de la Bastilia s-au deplasat la contesă, constatând că ea nu avea decât nişte incomodiţi datorate, specifice sexului său şi inseparabile de captivitatea şi de situaţia sa. Ţinând cont că acestea vor fi prezentate Majestăţii sale de către baronul de Breteuil, adăugându-se că s-a decis că trebuie ca D.-na Cagliostro să rămână acolo unde se află până la noi ordine.»*

rapport.[267]*»*

Après d'interminables discussions, elle sortira finalement de sa prison, le 26 mars 1786, à 10 heures du matin. *«Au sortir de la Bastille, la comtesse était très épuisée,* écrit le libraire Hardy dans son Journal. *«Des centaines de personnes amies venaient la voir, mais on s'inscrivait seulement chez le concierge. C'était à la mode et la perfection du bon style de faire une visite à Madame de Cagliostro Elle ne pouvait recevoir que très peu de gens. Ceux qui purent être reçus assuraient qu'elle avait tant pleuré à la Bastille que ses yeux en étaient usées.»*

Bauchamont note de même, le 30 mars: *«Ceux qui ont vu la comtesse de Cagliostro depuis sa sortie de la Bastille, assurent qu'elle a les yeux presque usé à force d'avoir pleuré; elle n'a pu voir son mari, qui ne sait point qu'elle est libre, ni même obtenir la permission de lui apprendre cette bonne nouvelle.»* C'est l'avocat Thilorier qui arrivera à le faire, d'une manière assez inédite, car lui-même avait interdiction de voir son client. On dit que Sarafina utilisera elle aussi cette modalité pour apercevoir son mari à distance: *«8 Avril. M Thilorier, l'avocat du comte de Cagliostro, n'ayant point de communication avec son client lors de l'élargissement de la Comtesse et ne pouvant conséquemment lui apprendre de bouche ou par écrit cette bonne nouvelle est allé peu de jours après sur le boulevard vers l'heure où il savait que le prisonnier se promenait et lui a fait des signes propres à l'instruire; il a jugé par ceux que lui a rendus le comte de Cagliostro, qu'il en avait été compris. Il parait que le gardien du prisonnier n'a pas vu ou a affecté de ne pas observer cette intelligence et co-langage muet.»*

On raconte qu'après s'être un peu remise, Sarafina est partie faire une promenade dans les jardins du Palais Royal.[268] Dans la vitrine d'un libraire, elle aperçoit son portrait, car on est en pleine Affaire du Collier où les portraits des protagonistes étaient partout(photos ci-dessus Cagliostro et Sarafina au centre d'un éventail.)

Elle le trouve très mal fait et éclate de rire, chose qui attire l'attention sur elle. On la reconnaît, malgré cependant la faible ressemblance avec le portrait, la foule l'entoure, les hommes lui offrent les bouquets de fleurs qu'ils avaient apportés pour leurs rencontres. Le lendemain, les journaux écrivent que: *«les filles de joie du Palais Royal ont abandonné pour quelques instants leurs occupations et l'ont couverte de fleurs et la comtesse a accepté en rougissant ce tribut que le vice apportait à l'innocence.»*

Mais rien ne peut égaler la scène qui s'est passé au moment où Cagliostro a été lui aussi libéré de la Bastille et a vu sa femme après neuf mois de séparation: *«Je quittai enfin l'affreux séjour de la Bastille vers les onze heures et demie du soir, après neuf mois et neuf jours de captivité. Un fiacre me conduit dans ma maison. Il y a avait tout au plus deux heures que ma femme avait eu la nouvelle de ma liberté. La nuit était obscure, le quartier que j'habite peu fréquenté. J'étais charmé de pouvoir arriver tranquillement et sans causer aucune sensation.*

Quelle fut ma surprise de m'entendre saluer par les acclamations de huit à dix mille personnes. On avait forcé ma porte, la cour, les escaliers, les appartements, tout était plein. Je suis

267 Lettre du marquis de Launay, gouverneur de la Bastille à Monsieur de Crosne, lieutenent géneral de police, Bibliotheque de l'Arsenal, Paris, MS Bastille 12,517 f 126.

268 A l'époque, il y avait des magazines, des promenades, des cafés. Mais le Palais Royal était aussi un lieu pour des rencontres, car ici on pouvait trouver les plus célèbres filles de joie.

Eliberată.

« Voi, cei care aţi cunoscut deliciile unui prim amor, voi puteţi înţelege… »
- Cagliostro.

Într-adevăr, doi medici au consultat-o pe Sarafina. Însă concluzia este absurdă, căci ea era în mod just cauza faptului pentru care ea se afla în închisoare.

Domnul de Launay, guvernatorul Bastiliei, care era răspunzător dacă vreun deţinut se îmbolnăvea sau murea în închisoarea sa, scria şefului Poliţiei, în aşa măsură iritat încât ne îndoim de competenţele sale: *«Comisarul Chesnon m-a informat din parte dvs. că împărtăşiţi teama membrilor Parlamentului, privitor la starea sănătăţii Doamnei Cagliostro. Puteţi fi liniştit Domnule, că dacă ea va avea cea mai lejeră indispoziţie veţi fi informat despre aceasta, la fel cum dvs. sunteţi informat despre cel mai neînsemnat lucru ce se petrece în castel. Această femeie nu este bolnavă. Ea se plimbă aproape în fiecare zi şi chiar în acest moment ea este în balconul turnurilor. În noaptea precedentă ea a fost uşor deranjată de încheietura mâinii stângi, însă asta nu a împiedecat-o să se amuze cu cusutul.D.-l Chesnon a căutat astăzi pe medicul castelului, dar acesta este de negăsit. Eu i-am scris lui şi imediat ce soseşte vă voi trimite raportul său*[269] *»*

După interminabile discuţii, ea va ieşi în final din închisoare pe 26 martie 1786, la orele 10 dimineaţă. *«La ieşirea de la Bastilia, contesa era foarte epuizată, scria* librarul Hardy în Jurnalul său. *«Sute de persoane, prietene veneau să o vadă, însă se înscriau numai la a portar. Era la modă şi la perfecţiunea bunului stil să faci o vizită Doamnei de Cagliostro. Ea nu putea primi decât pe puţină lume. Cele care au putut fi primite o asigurau că la Bastilia ele atât au plâns că ochii lor s-au uzat.»*

Bauchamont notează de asemenea, în 30 martie: *«Cei care au văzut pe contesa de Cagliostro după ieşirea sa de la Bastille, că ea avea ochii aproape uzaţi din cauză că plânsese; ea nu a putut să-şi vadă soţul, care nu ştia deloc că ea s-a eliberat, nici chiar că obţinuse permisiunea de a-i da această bună veste.»* Avocatul Thilorier este cel care o va face, într-o manieră atât de inedită, deoarece el însuşi avea interdicţie de a-şi vedea clientul său. Se spunea că Sarafina utiliza şi ea această modalitate pentru a-şi zări de la distanţă soţul: *«8 Aprilie D.-l Thilorier, avocatul contelui de Cagliostro, neavând nici un fel de comunicare cu clientul său până la eliberarea Contesei şi neputând în mod consecvent să-i dea lui prin viu grai sau în scris acestă bună nouă veste ea a mers în zilele următoare pe bulevard la orele când ea ştia că prizonierii erau scoşi la plimbare şi i-a făcut lui semn cu propria mâna a-l înştiinţa; a crezut, încredinţată de cei care i l-au arătat pe contele de Cagliostro, că el a înţeles ce voia ea să-i spună(arate). Se pare că gardianul prizonierului nu a văzut sau s-a făcut că nu a observat acest inteligent co-limbaj mut.»*

[269] Scrisoarea marchizului de Launay, guvernatorul Bastiliei către Domnul de Crosne, general locotenent de poliţie, Biblioteca Arsenalului, Paris, MS Bastille 12 517 f. 126.

porté jusque dans les bras de ma femme. Mon cœur ne peut souffrir à tous les sentiments que s'en dispute l'empire. Mes genoux se dérobent sous moi, je tombe sur le parquer sans connaissance. Ma femme jette un cri perçant et s'évanouit. Nos amis tremblants s'empressent autour de nous, incertains si le plus beau moment de notre vie n'en sera pas le dernier. L'inquiétude se communique de proche en proche. Le bruit des tambours ne se fait plus entendre, un morne silence a remplacé la joie bruyante. Apres un long évanouissement je renais. Un torrent de larmes s'échappe de mes yeux et je puis enfin, sans mourir, presser contre mon sein…je m'arrête. O vous, êtres privilégiées, à qui le Ciel fit le présent rare et funeste d'une âme ardente et d'un coeur sensible, vous qui connûtes les délices d'un premier amour, vous seuls pouvez apprécier ce qu'est après dix moi de supplice, le premier instant du bonheur.»

Blanche

« Elle était très courtoise, un modèle d'épouse, très jolie, virtuose et toujours souriante.»
- Sophie La Roche

On sait déjà qu'après l'Affaire du Collier, Cagliostro a dû quitter Paris en 24 heures et la France en quelques jours. Comme l'ordre d'exil de la part du Roi était arrivé à l'improviste, Sarafina est arestée encore quelques jours à Paris, pour s'occuper des bagages. Elle rejoignit son mari à Passy et de là, ils partirent ensemble à Londres.

C'est là que l'écrivain Sophie la Roche[270] la rencontre vers la fin de l'année 1786 et est très impressionnée par sa blancheur: *«La Comtesse fit son entrée plus tard. Elle était très courtoise, un modèle d'épouse, très jolie, virtuose et toujours souriante. J'ai jamais vu si blanches mains, cou et poitrine.*[271]*Elle parlait avec affection des Sarasins et tremblait d'effroi lorsqu'elle se souvenait de la période passée à la Bastille. Au cours du dîner, j'ai remarqué combien le puritain lord Gordon aimait être assis à côté de la jolie comtesse Séraphine, qui parlait déjà assez bien l'anglais.»*

C'est une époque où Cagliostro avait porté plainte contre le gouverneur de la Bastille, Monsieur de Launay, et contre le commissaire Chesnon, au sujet d'une importante somme d'argent disparue de sa maison. C'était une accusation grave contre des gens importants du système juridique français. C'est dans ce procès contre de Launay et Chesnon qu'on doit chercher l'origine de la campagne de presse menée à Londres par le journaliste Theneveau de Morande. Cette campagne n'épargnera pas Sarafina. Le journaliste écrit que Cagliostro battait sa femme. Comme toujours lorsqu'il s'agissait de sa femme, Cagliostro va réagir avec promptitude et force : *«Le Sieur Morande porte un œil scrutateur jusque dans l'intérieur de mon ménage. Pour pouvoir en troubler la paix, il assure qu'elle en est bannie. Le lecteur le plus prévenu contre moi n'a pas lu sans indignation cette partie de son libelle. Je suis, si on veut l'en croire, le plus féroce des maris et ma femme la plus infortunée des créatures Il convient que ma conduite avec elle en société est celle*

270 «Tagebuch einer reise durch Holland und England» (Journal de voyage en Hollande et Angleterre) traduit en anglais sous le titre «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche. Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933»

271 «Tagebuch einer reise durch Holland und England» (Journal de voyage en Hollande et Angleterre) traduit en anglais sous le titre «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche. Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933».

Se povesteşte că după ce s-a mai refăcut un pic, Sarafina pleacă să facă o plimbare în grădinile Palatului Regal.[272]

În vitrina unui librar, ea observă portretul său, căci se aflau în plină Afacere a Colierului când portretele protagoniştilor erau pretutindeni (foto de mai jos: Cagliostro şi Sarafina în centrul unui evantai)

Ea le găseşte prea rău făcute şi izbucneşte în râs, ceea ce atrage atenţia asupra sa. Este recunoscută totuşi, în ciuda slabei asemănări cu portretul, mulţimea o înconjoară, bărbaţii îi ofereau buchete de flori pe care i le aduceau pentru întâlnirea lor. A doua zi ziarele scriau că: *«femeile uşoare de la Palatul Regal şi-au abandonat pentru câteva momente preocupările lor şi au acoperit-o cu flori iar contesa a acceptat, înroșindu-se la faţă, acest tribut pe care viciul îl aducea inocenței.»*

Însă nimic nu poate egala scena care se petrece în momentul în care Cagliostro a fost şi el eliberat de la Bastilia şi s-a văzut cu soţia sa după 9 luni de separare: *«Părăseam în sfârşit îngrozitorul sejur de la Bastilia, către orele 11 şi jumătate ale serii, după 9 luni şi 9 zile de captivitate. O caleaşcă mă conducea la casa mea. Trecuseră cel mult 2 ore de când soţia mea aflase de eliberarea mea. Noaptea era obscură, cartierul în care eu locuiam puţin frecventat. Eram încântat că puteam ajunge acasă liniştit şi fără a cauza vreo senzaţie.*

Ce surpriză a fost să mă aud salutat prin aclamaţiile a 8 la10 mii de persoane. Forţaseră uşa mea, curtea, scările, apartamentele, totul era plin. Am fost purtat pe braţe până la soţia mea. Inima mea nu a putut rezista tuturor sentimentelor care se disputau. Genunchii sau muiat sub mine, am căzut pe parchet fără cunoştinţă. Soţia mea a aruncat un strigăt ascuţit şi a leşinat. Prietenii noştri tremurând se înghesuiau în preajma noastră. Neliniştea se propagă din aproape în aproape Zgomotul tamburinelor nu se mai aude, o linişte de mormânt a înlocuit veselia strălucitoare. După un lung leşin eu renasc. Un torent de lacrimi izbucneşte din ochii mei şi pot în sfârşit, fără să mor,să-mi apăs pieptul ... mă opresc. O voi, fiinţe privilegiate, cărora Cerul le face darul rar şi funest al unui suflet ardent şi al unei inimi sensibile, voi care aţi cunoscut deliciile primului amor, numai voi singuri puteţi aprecia ceea ce poate fi după 10 luni de supliciu, prima clipită a fericirii...»

Albă/Imaculată.

« Ea era prea curtenitoare, un model de soţie, foarte drăgălaşă, virtuoasă şi surâzând totdeauna.»
- Sophie La Roche.

Se cunoaşte deja că după Afacerea Colierului, Cagliostro a trebuit să părăsească Parisul în 24 de ore iar Franţa în câteva zile. Deoarece ordinul de exilare din partea Regelui a venit pe neprevăzute, Sarafina a rămas câteva zile la Paris pentru a se ocupa de bagaje. Ea îşi va reîntâlni soţul la Passy şi de acolo vor pleca împreună la Londra. Scriitoarea Sophie la Roche

Scriitoarea Sophie la Roche[273] este cea pe care o va întâlni pe la finele anului 1786 şi este

[272] In epocă, aici se aflau magazine, loc de promenade, cafenele. Dar, Palais Royal era şi un loc de întâlniri, deoarece aici se puteau găsi cele mai celebre femei de moravuri-uşoare.

[273] Sophie La Roche, «Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia ....», Eseu, iniţial tradus din germană în engleză sub titlul «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche », cu o introducere de Clare Williams, London, J. Cape, 1933. (Sophie La Roche, *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»* 1786, page 296

d'un mari tendre, mais il soutient que je lui fais payer cher, dans le particulier les égards hypocrites que j'ai pour elle en public.

La preuve que cette accusation est calomnieuse se trouve dans l'accusation même, car si c'est dans la tête-à-tête seulement que je tourmente ma femme, comme le sieur Morande peut il assurer que je la tourmente? Je pourrais sans doute invoquer ici le témoignage de tous ceux qui ont vécu dans mon intimité, mais je rougirai d'avoir à me justifier sur un pareil sujet.

De quel droit le sieur Morande ose-t-il m'interroger sur ma vie privée? Qui l'a constitué sur la terre le censeur des mœurs domestiques, lui, qui, s'il existait une semblable magistrature, serait le dernier qui dût y prétendre?

Mais quand il serait vrai que j'aurais été assez injuste, assez lâche, pour maltraiter la vertueuse compagne de mes peines, elle seule aurait eu le droit de se plaindre. Lorsqu'elle se tait, aucun homme au monde, fût il magistrat, fût il monarque n'a le droit de soulever le voile dont sa tendresse indulgente aurait couvert mes emportements.»

Les attaques continueront de plus en plus virulentes. Lorsque, harcelé de tous les côtés, Cagliostro dût se réfugier en Suisse, Sarafina restera à Londres pour vendre la maison et les meubles. Theneveau de Morande en profita pour écrire que le Comte s'est enfuit avec les bijoux de sa femme et plaignait son sort. Il a prétendu aussi qu'abandonnée, elle essayait de se venger contre lui. Et pour donner plus de crédibilité à ses calomnies, Morande écrit que Sarafina avait confirmé tout ce qu'il avait écrit contre le Comte.

Mais cela n'a été qu'une autre manœuvre des ennemis du Comte. On comprend facilement que Sarafina était une alliée précieuse pour eux et ils avaient le plus grand intérêt à se vanter qu'elle était passée de leur coté. Même les anciens disciples français, contactés par le ministre Breteuil, ont fait des pressions sur elle pour qu'elle se tourne contre son mari. On lui a proposé d'aller en France où elle aura une pension de la part du Ministre si elle déclarait que le Comte n'avait jamais eu l'argent que de Launay et Chesnon lui avait volé. Mais elle refuse et au lieu de partir en France, elle rejoint son mari en Suisse où elle dévoile toutes ces manœuvres devant un notaire: *« Le 5 juillet de l'année 1787 Madame la comtesse de Cagliostro, née Feliciani à Rome, résidant à Bienne, a appelé chez elle le notaire et les témoins sous signés et à déclaré en leur présence que :pour des raisons qui tiennent du devoir et de la conscience elle doit révéler à son mari, le comte Cagliostro des faits et circonstances qui ont rapport avec les persécutions violentes et injustes, auxquelles il est déjà exposé depuis quelques années, mais surtout durant son dernier séjour en Angleterre.*

Qu'en connaissant et en étant informée de ses droits, elle a pris la décision de faire cette déclaration de sa propre volonté, en complète liberté et sans aucune constriction. Devant de personnes dignes de confiance cela sera écrit et formalisé afin de servir à son mari, le comte de Cagliostro. En me demandant, à moi notaire de recevoir et écrire tels comme ils sont, les faits et les paroles qu'elle a à déclarer, elle a continué à dire :

foarte impresionată de cât de albă poate să fie:*«Contesa îşi făcu apariţia un pic mai târziu. Ea era foarte curtenitoare, un model de soţie, foarte draăgălaşă, virtuoasă şi surâzând totdeauna. N-am mai văzut niciodată mâini asemenea de albe, gât şi piept.*[274] *Ea vorbea cu afecţiune despre Sarasini şi tremura de groază atunci când îşi aducea aminte de perioada petrecută la Bastilia. În timpul dineului, am remarcat cât de mult puritanul lord Gordon iubea să fie aşezat lângă frumoasa contesă Seraphine, care vorbea deja destul de bine engleza.»*

Este o perioadă în care Cagliostro a înaintat plângeri împotriva guvernatorului Bastiliei, D.-l de Launay, şi împotriva comisarului Chesnon, pe subiectul unei importante sume de bani dispărută din casa sa. Era o acuzație gravă împotriva inșilor importanţi din sistemul juridic francez. În acest proces împotriva lui de Launay şi Chesnon trebuie să căutăm originea campaniei de presă purtată la Londra de jurnalistul Theneveau de Morande. Această campanie nu o va cruța nici pe Sarafina. Jurnalistul scria că de Cagliostro îşi bătea soţia. Ca întotdeauna când era vorba de soţia sa, Cagliostro va reacționa cu promptitudine şi forţă: *«Domnul Morande aruncă o privire scrutătoare până în chiar interiorul menajului meu. Pentru a putea să-mi tulbure pacea, el asigură că ea este surghiunită, proscrisă, înlăturată. Cititorul cel mai prevenit (avizat, informat) împotriva mea nu a citit fără a se fi indignat această parte din pamfletul său. Eu sunt, dacă voi vreţi să-l credeţi, cel mai feroce dintre soţi iar soţia mea cea mai lipsită de noroc creatură. El convinge cum că faţă de ea în societate conduita mea este cea a unui soţ tandru, dar el susţine că eu o fac să plătească scump în particular privirile ipocrite pe care eu le am pentru ea în public.*

Dovada că aceste acuzaţii sunt calomnioase se găseşte în chiar acuzaţia însăşi, deoarece dacă suntem tête-à-tête numai când eu chinuiesc pe soţia mea, cum domnul Morande poate el să asigure că eu o chinuiesc? Eu voi putea invoca aici, fără îndoială, mărturia tuturor celor care au trăit în intimitatea mea, însă aş roşi de ruşine dacă m-aş justifica vis-à-vis de un asemenea subiect.

Cu ce drept d.-l Morande încearcă el să mă interogheze în privinţa vieţii mele private? Cine l-a iconstituit pe pământ ca cenzor al moravurilor domestice, el, care, dacă există o magistratură asemănătoare, va fi ultimul care are dreptul să pretindă asta?

Însă atunci când va fi adevărat că eu am fost într-atât de nedrept acuzat, atât de laş, pentru a maltrata pe virtuoasa companioană pentru necazurile mele de viaţă, numai ea singură va avea dreptul de a se plânge. Din moment ce ea tace, nu spune nimic, nici un om din întreaga lume, fie el magistrat, fie el monarh nu are dreptul de a ridica voalul sub care tandreţea sa indulgentă va fi acoperit pasiunile mele violente.»

Atacurile vor continua din ce în ce mai virulente. Până când, hăituit din toate părţile, Cagliostro a trebuit să se refugieze în Elveţia, Sarafina rămânând la Londra pentru a vinde casa şi mobilele. Theneveau de Morande profită pentru a scrie despre conte că a fugit cu bijuteriile soţiei sale şi deplângea soarta acesteia. El a pretins de asemenea că a abandonat-o, ea încercând să se răzbune pe el pentru aceasta. Şi pentru a da mai multă credibilitate calomniilor sale, Morande scrie că Sarafina a confirmat tot ceea ce el a scris despre Conte.

Dar aceasta nu a fost decât o altă manevră a inamicilor Contelui. Se înţelege foarte uşor că Sarafina era un aliat preţios pentru ei şi aveau cel mai mare interes a se lăuda că trecuse de partea lor. Însăşi vechii discipoli francezi, contactați prin ministrul Breteuil, au făcut presiuni asupra ei

[302] «Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia», Iniţial tradus din germană în engleză cu o introducere eseu de Clare Williams sub titlul «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche », London, J. Cape, 1933). Sophie La Roche, *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»*, 1786, page 296.

1. *Il est complètement faux et supposé, ce qu'ils ont prétendu les ennemis de Monsieur le comte, que Monsieur le comte l'a maltraitée et battue à partir du 10 juin 1786, moment de leur arriver en Angleterre jusqu'à son départ en Suisse.*
2. *Elle se rappelle très bien que lors du deuxième voyage de Monsieur de Vismes*[275] *en Angleterre, celui-ci a essayé de s'insinuer près d'elle et de lui gagner la confiance contre le Comte, en lui disant qu'elle sera toujours malheureuse avec lui, que si elle était retournée en France elle y aurait trouvé un meilleur sort et que ses amis auraient fait du tout pour l'aider. On ne lui a pas caché que le vrai but de ses insinuations était de ruiner par elle monsieur le Comte, de connaître ses secrets et de faire triompher Monsieur de Launay. Pour la séduire plus facilement on lui a proposé une pension de la part de monsieur de Breteuil.*
3. *Malgré la réponse adressée par Monsieur Thilorier à la comtesse, elle déclare de n'avoir jamais écrit à cet avocat. Mais en Angleterre, les Messieurs de Vismes, Rey de Morande et Lanzangé ont essayé de la persuader qu'elle sera mieux en sortant de la tutelle de son mari et en allant à Paris, où elle sera en toute sûreté et protégée. Ces messieurs lui ont proposé à personnes de Bordeaux qui est du nombre et qui en ces circonstances travaille pour nous, de manière que je dois être tranquille. Donc, mon âme, pourquoi t'agiter et t'abandonner à des réflexions sinistres ?*
4. *Elle ne connaît d'autres intrigants qui ont participé à cette scène que les trois personnages déjà nommés : de Vismes, Rey de Morande et Lanzagné.*
5. *Elle ne connaît rien sur la lettre de l'abbé de Saint André, écrite également sans qu'elle le sache.*
6. *Elle croit le cuisinier Agostino, qui était à un moment donné à leur service, capable de tout, mais qu'elle ne peut pas parler contre lui. Elle peut dire seulement qu'il a assisté aux propositions et discours des ces trois messieurs et n'a rien dit contre eux.*
7. *Elle n'a jamais affirmé que son mari lui a volé les bijoux, mais après son départ elle avait déclaré que son mari a porté avec lui les bijoux, en espérant que comme cela on la laissera tranquille. Lanzagné lui avait proposé de lui garder les bijoux, mais elle lui avait répondu qu'elle les avait donné à son mari. Entre temps, Rey de Morande essayait de la convaincre que Le Mèene et Bridley lui aurai pris les bijoux, mais qu'elle savait les bijoux en sûreté, chez Monsieur de Loutherbourg.*
8. *Rey de Morande a dit que l'accusation de monsieur de Cagliostro contre Chesnon et de Launay était fausse, et avec de Vismes et Lanzagné ils l'ont tant énervée et tourmentée, mais elle n'a jamais été d'accord avec eux sur ce sujet. Pourtant elle ne se rappelle plus ce qu'elle a pu répondre à ces gens là, car elle était en colère avec son mari, se sentant abandonnée par lui dans le mains de toutes ces personnes, qui se disaient être ses amis et qui mangeaient à sa table.*

[275] Anne Pierre Jacques Devismes du Valgay (1745-1819). Il était Grand Secrétaire de la Sagesse Triomphante à Lyon. A la fin il se tourna contre Cagliostro.

pentru ca ea să se întoarcă împotriva soţului său. I-au propus să meargă în Franţa unde ea va avea o pensiune din partea Ministrului dacă ea va declara despre Conte că acesta nu a avut niciodată banii pe care domnii de Launay şi de Chesnon îi furase de la el. Însă ea refuză şi în loc să plece în Franţa, se reîntâlneşte cu soţul său în Elveţia unde îi va dezvălui toate aceste manevre în faţa unui notar: *«În 5 iulie1787 Doamna contesa de Cagliostro, născută Fi şi a declarat în prezenţa lor că: din motive care ţin de datorie şi conştiinţă ea trebuie să releveze soţului său, contele de Cagliostro fapte şi circunstanţe care au legătură cu persecuţii violente şi injuste, cărora ea a fost deja expusă de câţiva ani, mai ales pe durata ultimului său sejur în Anglia.Că având cunoştinţă şi fiind informată Feliciani la Rome, rezidentă în Bienne, a chemat la ea pe notar şi pe martorii subsemnaţi asupra drepturilor sale, ea a luat decizia de a face această declaraţie din propria sa voinţă, în completă libertate şi fără nici o constrângere. În faţa persoanelor demne de încredere, această declaraţie va fi scrisă şi legalizată pentru a servi soţului său, contele de Cagliostro. Întrebându-mă pe mine, în calitatea mea de notar, de a recepţiona şi de a scrie acestea exact aşa cum ele sunt, faptele şi vorbele(cuvintele) pe care ea le-a declarat, ea a continuat să spună:*

1. Sunt complet false şi doar simple supoziţii, bănuieli cele ce au pretins inamicii Domnului Conte, că Domnul conte a maltratat-o şi a bătut-o începând cu 10 iunie1786, momentul sosirii lor în Anglia până la plecarea sa în Elvetia.

2. Ea îşi aduce aminte foarte bine că în afară de cel de-al 2-lea voiaj al Domnului de Vismes[276] *în Anglia, acesta a încercat să se infiltreze pe lângă ea şi de a-i câştiga încrederea împotriva Contelui, pentru a-i induce neîncredere faţă de conte, spunându-i şi asigurând-o că ea va fi totdeauna nefericită împreună cu el. Că, din contră, dacă ea s-ar întoarce în Franţa, ea acolo va avea o soartă mai bună şi că prietenii săi vor face totul pentru a o ajuta. Ea nu ne-a ascuns că adevăratul scop al acestor propuneri (insinuări) infame era de a-l ruina prin intermediul ei pe domnul Conte, de a afla secretele sale şi de a face triumfător pe Domnul de Launay. Pentru a o seduce mai uşor i-a propus ei un pension din partea Domnului de Breteuil.*

3. În ciuda răspunsului adresat de Domnul Thilorier contesei, ea declară că niciodată nu a scris acestui avocat. Însă în Anglia, Domnii de Vismes, Rey de Morande et Lanzangé au încercat să insiste la ea de a o convinge că va fi mai bine ieşind de sub tutela soţului său şi plecând la Paris, unde ea va fi în totală protecţie şi siguranţă. Aceşti domni i-au propus ei să subscrie scrisori în nume propriu împotriva soţului său, dar ea nu a vrut să subscrie. Dar se pare că, în ciuda acestui fapt, ei au trimis această scrisoare în numele său, deoarece Domnul Thilorier a citat-o în documente publice. De altfel Domnul Lanzagné l-a asigurat că la Paris se ştiau lucruri despre soţul meu, lucruri ascunse pentru ca să nu se ajungă la a se putea crede că ele au sursă chiar pe ea. În concluzie ei i-au cerut să se poziţioneze cât mai curând posibil.

4. Ea nu cunoaşte alţi intriganți care au participat la această scenă decât cele 3 personaje deja nominalizate: de Vismes, Rey de Morande şi Lanzagné:

5. Ea nu cunoaşte, nu ştie nimic despre scrisoarea abatelui de Saint André, scrisă, de asemenea fără ca ea să o ştie.

6. Ea crede pe bucătarul Agostino, care era la un moment dat executant în serviciul lor, capabil de orice, însă ea nu poate vorbi împotriva lui. Ea poate spune doar că el a asistat la propunerile şi discursurile celor 3 domni şi nu are nimic de spus împotriva lor.

[276] Anne Pierre Jacques Devismes du Valgay (1745-1819). El era Secretarul General al Societăţii Inţelepciunea Triumfătoare din Lyon. În cele din urmă se va întoarce împotriva lui Cagliostro.

9. *Elle se rappelle qu'étant encore à la Bastille, vers la fin de l'arrestation, Monsieur de Launay lui a dit qu'elle avait été trop réservée dans le procès et s'est montré trop d'accord avec Monsieur le cardinal et Monsieur le comte et que cela lui a coûté quelque mois de plus dans la prison. Et qu'il y a ajouté: « votre mari veut se la prendre avec moi pour l'argent disparu. Mais cela signifie se la prendre avec monsieur de Breteuil, qui fera de manière qu'il n'aura jamais un sou et qu'il perdra le procès.»*
10. *Elle affirme que Monsieur le Comte ne l'a jamais empêché d'assister aux services religieux.»*

Un an plus tard à Roveretto, elle se montrera toute dévouée à son mari : «*Sa femme disait: 'Mon mari guérit tout, sauf les morts.' Or, elle n'admettait dans sa chambre ni servante, ni femme de chambre, ni personne. Et elle se servait pour sa toilette d'une préparation dite des cinq gouttes. Cette préparation était très connue en Angleterre, car Cagliostro qui l'avait inventée avait, avec le prix de sa vente, doté les deux filles d'un officier. Et en mélangeant cinq gouttes avec une eau de toilette très bonne, cela donnait au visage une blancheur de lait et un éclat de rubis*

La femme de Cagliostro vint avec un chapelain dans une église, et s'étant agenouillée, elle assista à la messe avec dévotion. Et de plus, un autre prêtre, homme de bien, causait souvent avec elle du royaume de Dieu et de ***L'Église****, hors de laquelle il n'y a pas de salut; et il lui donna à lireles Actes des apôtres, et les oeuvres des prophètes. Et il se réjouissait de voir la foi et les bonnes paroles de cette femme. Car, dans la ferveur de son esprit, elle s'irritait contre le mal semé par la soi-disant philosophie qui florissait en France, et elle rejetait les oeuvres scientifiques modernes méditant attentivement les écritures Et de plus, elle disait: Voici que nous avons accompli notre tâche ici en guérissant les malades, et mon âme brûle d'aller dans d'autres villes, pour ne pas laisser d'endroit où notre charité ne se manifeste aux fils d'Adam. Et elle disait encore beaucoup d'autres choses conformément aux projets de son mari.*

Comme il recevait beaucoup de lettres, souvent les lisant en silence, il s'écriait.'Qu'apprends-je: le Seigneur frappe mes ennemis, et il soutient, il élève mes amis'.Et il annonçait la chose au plus vite à sa femme, qui, les cheveux dénoués et flottants sur le cou, s'élançait dans la maison et la remplissait de sa voix joyeuse. Son coeur en effet était vif comme une flamme, les paroles jaillissaient à flots de sa bouche, et sa beauté, dans sa jeunesse, effaçait celle de toutes les autres femmes.»

Il parait que cette beauté mécontentait quelques fois Sarafina, car ceux qui la rencontrèrent à Trente l'entendirent raconter à plusieurs reprises: *«qu'il était mieux pour elle si elle était laide et difforme.».* Mais on parle déjà d'une époque où elle commence à être rapprochée par les gens de **L'É**glise, ce qui prépare l'épisode de Rome.

En choyant son enfant bien aimé.

«Je prie Dieu pour qu'il me fasse mourir dans tes chers bras.»
- Cagliostro.

Pendant qu'il était à la Bastille, Cagliostro lui a écrit plusieurs lettres. Des lettres où l'on peut remarquer son attitude paternelle et protectrice et son amour aussi. La première est datée 14 novembre 1785, période où Cagliostro a été malade à la Bastille, il souffrait de fièvre et de fortes pertes de sang: *«Chère Sarafina, épouse bien aimée, j'ai du mal à te dire que je suis trop malade. Je fais des efforts pour aller à prendre de l'air. Malgré cela je vois de jour en jour mon*

7. Ea niciodată nu a afirmat că soţul său i-a furat bijuteriile, dar după plecarea sa ea a declarat că soţul său a luat cu el bijuteriile, sperând şi ea că aşa o va lăsa liniştită. Lanzagné i-a propus să păstreze ea bijuteriile, dar ea i-a răspuns lui că ea i le-a dat soţului său. Între timp, Rey de Morande încerca să o convingă că Le Mène şi Bridley i-au luat lui bijuteriile, însă că ea ştia că bijuteriile sunt în siguranţă, la Domnul de Loutherbourg.

8. Rey de Morande a spus că acuzaţiile domnului de Cagliostro împotriva lui Chesnon şi de Launay erau false şi cu de Vismes şi Lanzagné ei l-au enervat şi chinuit, tracasat în aşa măsură, însă ea niciodată nu a fost de acord cu ei în privinţa acestui subiect. Cu toate acestea ea nu-şi mai aminteşte ceea ar fi putut să le răspundă acestor domni atunci şi acolo, deoarece ea era mâniioasă pe soţul său, se simţea abandonată de el în mâinile tuturor acelor persoane, care, îşi spuneau că erau amicii săi şi mâncau la masa sa.

9 . Ea îşi aminteşte că fiind încă la Bastilia, către sfârşitul arestării, Domnul de Launay i-a spus ei că este prea rezervată în proces şi s-a arătat prea(întru totul) de acord cu Domnul Cardinal şi Domnul Conte şi că aceasta a costat-o câteva luni de închisoare în plus. Şi că aici el a adăugat: «soţul dvs. vrea să-i ia de la mine pentru banii dispăruți. Însă acesta putea să parieze cu domnul de Breteuil, care va face în aşa fel ca el să nu aibă niciodată nici măcar un ban şi ca el va pierde procesul.»

10. Ea afirmă că Domnul Conte nu a împiedecat-o niciodată să asiste sau să participe la serviciile religioase.»

Un an mai târziu la Roveretto, ea se va arăta total devotată soţului său: *«Soţia sa spunea: 'Soţul meu vindecă tot, în afară de morţi.' Or, ea nu admitea în camera sa nici servitoare, nici cameriste, pe nimeni. Şi ea se servea pentru toaleta sa de un preparat zis de 5 picături. Acest preparat era foarte cunoscut în Anglia, deoarece Cagliostro, care îl inventase avea, ca preţ al vânzării acestuia, dotă 2 fiice ale unui ofiţer. Şi amestecând 5 picături cu o apă de colonie foarte bună, aceasta dădea feţei o nuanţă de alb de lapte şi o strălucire de rubin.*

Soţia lui Cagliostro venea cu un capelan într-o biserică, şi în genunchi, asista la mesă cu devoţiune. Ba, mai mult, un alt preot, om de bine, discuta adesea cu ea despre regatul lui Dumnezeu şi despre Biserică, în afara căreia el nici măcar nu o saluta, nu-i dădea nici bună ziua; şi îi dădea ei să citească Faptele apostolilor, şi operele profeţilor. Şi el se bucura să vadă credinţa şi vorbele frumoase ale acestei femei. Aceasta pentru că în fervoarea spiritului său, ea se irita împotriva răului semănat de aşa–zişii filozofi care înfloreau în Franţa, şi ea respingea operele ştiinţifice moderne meditând cu atenţie mare scrierile. Şi, mai mult, ea spunea: iată cum noi ne-am înfăptuit prin asta toate sarcinile noastre vindecând aici pe bolnavi, şi sufletul meu arde să alerge în alte oraşe pentru a nu lăsa loc unde caritatea noastră să nu se manifeste fiilor lui Adam. Şi ea mai spunea încă multe alte lucruri conforme cu proiectele soţului său.

Cum el primea multe scrisori, adesea citindu-le în tăcere, el exclama: 'Mă rog ţie Doamne: sfarmă-i pe duşmanii mei, şi sprijină-i, susţine-i, ridică-i pe amicii mei'. Şi el anunţa lucrul ăsta imediat soţie sale, care cu părul despletit şi unduind peste gât, se lansa în casă şi o umplea cu vocea sa bucuroasă. Inima sa era într-adevăr ca o flacără, cuvintele ţâşneau în valuri ... din gura sa, şi frumuseţea sa, în tinereţea sa, înfăţişa pe cea a tuturor celorlalte femei.»

Se părea că această frumuseţe nemulțumea câteodată pe Sarafina, deoarece cei care o întâlneau la Trente o vor auzi de nenumărate ori:*«că ar fi fost mai bine pentru ea dacă ar fi fost slută şi diformă.» D*ar se vorbeşte deja de o perioadă în care ea începe să fie aproape de oamenii Bisericii, aceasta pregătind episodul de la Roma.

mal s'aggraver. Mon chère enfant, prend tes mesures et dit à nos amis de prier à Dieu pour moi. Je t'en prie, au moins donne moi de tes nouvelles par la voie de Mme de Flamarens[277] *pour avoir cette petite consolation. Je prie à Dieu pour qu'il me fasse mourir dans tes chers bras. Je te serre au cœur. Adieu. Ton époux malheureux qui t'aime mourant.»*

Le 28 décembre 1785, il lui écrivit de nouveau: «*Bien aimée épouse, je ne fais que souffrir de nouveaux peines chaque jour. Je n'ai qu'une joie: t'écrire et recevoir tes lettres le lundi, le mercredi et le vendredi. Mais on m'enlevé ce joie aussi. Je ne peux pas croire que Mme Boissonier*[278] *ait la cruauté de me faire plus souffrir. J'imagine que son bras doit être mieux et cela me fait plaisir. Cependant je trouve dans ses lettres un style tout différent. Je la prie au nom du Ciel de me répondre, car sinon ma souffrance sera si grande qu'il serait mieux que Dieu m'appelle immédiatement chez Lui.*

Pour le reste, chère Sarafina, je te l'avais dit et je le répète, je connais et sais et même trop bien tes peines. Mais tout ce que je peux te dire est qu'a la fin la Providence manifestera sa miséricorde pour notre innocence. De ce qu'on me dit tous nos amis pensent a nous, surtout la personnes de Bordeaux qui est du nombre et qui en ces circonstances travaille pour nous, de manière que je dois être tranquille. Donc, mon âme, pourquoi t'agiter et t'abandonner à des réflexions sinistres ?

Mon cher enfant il est nécessaire d'avoir patience, prendre en considération tout le bien que j'ai fait, les amis qui pensent à nous et Dieu qui nous protége. A la fin nous sortirons victorieux de cette tempête.

Je finis en te serrant contre mon cœur et te mandant tout la tendresse de mon âme. Soit bénie au nom de Dieu. Je salue tous nos amis, particulièrement Mme Boisonnier, que j'embrasse du cœur, Morande et La Borde. Saluts cordiaux a Françoise et Agostino.[279]

Ton époux malheureux qui t'aime plus que lui-même.

Je prie Luxembourg et Mme Flamarens de ne plus me faire souffrir et je me fie à leur générosité.»

Et le 17 janvier 1786: *«Mon épouse ravissante*[280] *j'ai reçu finalement avec impatience ta lettre, dont je ne connais point le caractère. Elle ne semble pas être écrite de la main de Mme Boissonner, je serai plus tranquille si tu peux m'assurer à ce propos.*

Pour le reste, je ne me résigne point. De crainte ne pas perdre la tête je me recommande à Dieu. De ce que je vois, mes amis se sont décidés me nourrir. Mais j'ai perdu l'appétit et le sommeil. Je remercie à La Borde du pâté, à Madame Flamarens du perdrix et de la bécasse, des marrons et des oranges. Je la prie pourtant de ne pas nous oublier. J'ai reçu les deux livres sur la Suisse que j'avais demandés. Je me recommande à tous les amis, et spécialement au prince de Luxembourg et à Mme de Flamarens. Je les salue de ton mon cœur. Je prie Morande de ne pas me

277 Elisabeth du Vigier de Saint Martin, marquise de Flamarens (1752-1835). Elle était la nièce de l'évêque de Bruges. Elle avait épousé en 1767 Agésilas Joseph de Grossolles, marquis de Flamarens **(**maréchal de camp des armées du Roi, lieutenant général de la Rochelle, puis commandant de la province de Bigorre). Elle vécut séparée de son époux et n'eut pas d'enfants de lui. Elle était la maîtresse du comte d'Artois (futur Charles X), dont elle a une fille, Charlotte. De 1771 jusqu'en 1783, elle a été dame de compagnie de Madame Adélaïde – fille de Louis XV. Après Sarafina, elle avait la plus importante position dans l'Ordre égyptien féminine de Paris.

278 C'est le nom de la voisine qui habitait le deuxième étage de la maison Rue Saint Claude et qui écrivait pour Sarafina.

279 Françoise était la femme de chambre de Sarafina et Agostino le cuisinier.

280 *«Sposa mia diletta» en original,* appellatif qui ne manque pas de charme et montre la manière dont Cagliostro aimait choyer sa femme.

Alintând pe copilul său mult preaiubit.

«Rog pe Dumnezeu pentru ca el să facă să mor în braţele tale dragi.».
- Cagliostro.

În timpul în care se afla la Bastilia, Cagliostro i-a scris ei mai multe scrisori. Scrisori în care se poate remarca atitudinea sa paternală şi protectoare ca şi dragostea sa de asemeni. Prima este datată 14 noiembrie 1785, perioadă în care Cagliostro a fost bolnav la Bastilia, el suferea de febră şi de mari pierderi de sânge: *«Dragă Sarafina, prea iubita mea soţie, mi-e foarte greu să-ţi spun că sunt prea bolnav. Fac eforturi mari pentru a merge să iau aer afară. În ciuda acestora eu văd cum din zi în zi boala mea se agravează. Dragul meu copil, Puiule ia te rog măsurile tale şi spune prietenilor noştri să se roage pentru mine. Te rog, cel puţin dă-mi noutăţile tale prin Doamna Flamarens*[281] *pentru a avea această mică consolare. Mă rog lui Dumnezeu pentru ca el să mă facă să mor în braţele tale dragi. Te îmbrăţişez cu toată inima mea. Adio. Soţul tău nefericit care te iubesc de mor.*

În 28 decembrie 1785, el îi scrie din nou: «*Mult iubită soţie, eu nu fac decât să sufăr noi chinuri în fiecare zi. Nu am decât o singură bucurie: să- ţi scriu şi să primesc scrisorile tale lunea, miercurea şi vinerea. Dar îmi este interzis, de asemeni, chiar şi această bucurie. Eu nu pot să cred că Doamna de Boissonier*[282] *are cruzimea de a mă face să sufăr. Îmi imaginez că braţul său este bine şi asta îmi face plăcere .Cu toate acestea eu găsesc în scrisorile sale un stil total diferit. O rog în numele Cerului de a-mi răspunde deoarece altfel suferinţa mea va fi aşa de mare, încât, în caz contrar, ar fi mai bine ca Dumnezeu să mă ia imediat la El.*

Restul, dragă Sarafina, cum ţi-am mai zis şi îţi repet, eu cunosc şi ştiu, chiar prea bine necazurile tale. Însă tot ceea ce eu pot să-ţi spun este că la sfârşit Providenţa va manifesta milostivirea sa pentru nevinovăţia noastră. Despre ceea ce mi-au spus toţi prietenii noştri prezenţi la noi, îndeosebi persoana din Bordeaux, care sunt numeroşi şi că aceste circumstanţe lucrează pentru noi, de manieră în care noi trebuie să fim liniştiţi. Deci, sufleţelul meu, pentru ce să te agiţi şi să te cufunzi(abandonezi) în reflexii sinistre?

Dragul meu copil este necesar să avem răbdare, să luăm în considerare tot binele pe care eu l-am făcut, prietenii care se gândesc la noi şi Dumnezeu care ne protejează. În final noi vom ieşi victorioşi din această furtună.

Închei îmbrăţişându-te lângă inima mea şi trimiţându-ţi toată tandreţea sufletului meu. Să fii binecuvântată în numele lui Dumnezeu. Salut pe toţi amicii, în particular pe Doamna Boisonnier, pe care o îmbrăţişez din toată inima mea, Morande şi La Borde. Salutări cordiale lui Françoise şi Agostino.[283]

Soţul tău nefericit care te iubeşte mai mult decât pe el însuşi.

Rog pe Luxembourg şi Doamna Flamarens de a nu face să mai sufăr şi eu mă încred, mă

[281] Elisabeth du Vigier de Saint Martin, marchiză de Flamarens (1752-1835). Ea era nepoata episcopului de Bruges. Ia în căsătorie în 1767 pe Agésilas Joseph de Grossolles, marchiz de Flamarens (mareşal aghiotantat pentru armate al Roi, general locotenent în Rochelle, apoi commandant al provinciei Bigorre). Ea vieţui separat de soţul său şi nu a avut copii cu acesta. Ea era metresa contelui d'Artois (viitorul rege Charles al X-lea), cu care are o fiică, Charlotte. Din 1771 până în 1783, a fost dama de companie a Doamnei Adélaïde – fiica regelui Louis al XV-lea. După Sarafina, ea avea cea mai importantă poziţie în Ordinul egiptean feminin din Paris.

[282] Este numele vecinei care locuia la etajul al 2-lea al casei din strada Saint Claude şi care scriu pentru Sarafina.

[283] Françoise era camerista Sarafinei iar Agostino bucătarul.

faire attendre ses lettres, puisque je vois passer les journées établies et cela me tourmente.

Je finis donc mon cher enfant en t'embrassant tendrement et te bénissant au nom de Dieu. Je fais le même avec Mme Boisonnier et sa chère amie. Je regrette les déranger tant. Malgré tout cela je tiens toujours à savoir qui m'écrit, car le style et les caractères ne sont pas de la même main. Je salue Morande et Grille et je me recommande à Dieu. Je salue aussi ta Françoise et Agostino. Je voudrais des macaronis. Est-ce que un délit d'avoir demandé d'où sont arrivées les chemises ?»

Ce sont sans doute des témoignages d'amour, tels comme est la manière dont il écrive sur elle dans son Mémoire: *«Cette infortunée, que ni se vertus, ni son innocence, ni sa qualité d'étranger n'ont pu sauveur des rigueurs d'une captivité aussi cruelle que peu méritée…Ce n'était pas donc assez au défenseur de la comtesse de la Motte de me calomnier, de m'injurier. Il m'attaque dans la partie la plus sensible de mon existence. Il veut avilir mon épouse. Ah j'aurais pu pardonner ce qui m'était personnel. Mais ma femme! Que lui a-t elle fait? Qu'a-t-elle fait à la comtesse de la Motte ? Comment un homme qui a un caractère public, se permet il d'en abuser pour abreuver d'amertume le coeur d'une créature innocente et vertueuse, qui n'est point sa partie adverse, contre laquelle il n'y a ni plainte, ni décret, a laquelle lui-même ne peut rien reprocher que le malheur d'avoir uni sa fortune avec la mienne. Ce qu'il y a de certain c'est que depuis seize années que j'ai le bonheur d'être uni à la comtesse de Cagliostro par les nœuds les plus légitimes (il le dit, parce qu'on avait prétendu qu'ils n'étaient pas mariées), elle ne m'a jamais quittée, que jamais elle n'a fait un pas qui ne puisse être avoué par la plus sévère décence et la plus scrupuleuse délicatesse et que s'il est dans la Nature une femme que la calomnie a dû respecter, c'est la mienne.»*.

Sommaire

mândresc cu generozitatea lor.»

Iar în 17 ianuarie 1786: *«Încântătoarea mea soţie*[284] *eu am primit în sfârşit cu nerăbdare scrisoarea ta, al cărei caracter nu-l cunosc deloc Ea nu pare a fi scrisă de mâna Doamnei de Boissonner, aş fi mai liniştit dacă tu ai putea să asiguri de aceste cuvinte.*

În rest eu nu mă resemnez deloc.De frică să nu-mi pierd capul, judecata eu mă rog lui Dumnezeu. Din câte văd eu, prietenii noştri s-au hotărât să mă hrănească. Însă mi-am pierdut apetitul şi somnul. Mulţumesc lui La Borde pentru pâté, Doamnei Flamarens pentru potârniche şi raţe sălbatice, pentru castane şi portocale. O rog totuşi să nu ne uite. Am primit şi cele 2 cărţi din Elveţia pe care le comandasem. Eu mă rog pentru toţi prietenii, în special pentru prinţul de Luxembourg şi Doamna de Flamarens. Îi salut pe toţi din toată inima. Rog pe Morande să nu facă să aştept scrisorile sale, pentru că văd cum trec zilele şi asta mă chinuieşte.
Închei deci copilul meu drag îmbrăţişându-te tandru şi binecuvântându-te în numele lui Dumnezeu. La fel fac şi pentru Doamna de Boisonnier şi draga sa amică. Regret că le deranjez atât de mult. În ciuda a toate acestea ţin mereu a-i spune să nu uite să-mi scrie, căci stilul şi caracterele nu sunt ale aceleiaşi mâini, ale aceleiaşi persoane. Salut pe Morande şi Grille şi mă rog lui Dumnezeu. Salut de asemenea pe ai tăi Françoise şi Agostino. Aş vrea nişte macaroane. Este un delict dacă întreb de la cine sunt venite cămăşile?»

Acestea sunt, fără îndoială, mărturii ale dragostei, asemănătoare manierei în care el scrie despre ea în Memoriul său: *«Această fiinţă lipsită de noroc, ale cărei, nici virtute, nici inocenţă, nici calitatea sa de străină nu au putut s-o salveze de sub rigorile unei captivităţi la fel de crude pe cât de puţin meritat, cuvenite.... Aceasta nu era deci suficient apărătorului contesei de la Motte de a mă calomnia, de a-mi aduce injurii. Ei mă atacă în partea cea mai sensibilă a existenţei mele. Ei voiau să înjosească, să degradeze, s-o deprecieze pe soţia mea. Ah, putea-voi eu ierta ceea ce-mi este personal. Dar soţia mea! Ce i-a făcut ea ei? Ce i-a făcut ea contesei de la Motte? Cum un om care este persoană publică îşi permite de a abuza pentru a umple cu amărăciune inima unei creaturi inocente şi virtuoase, care nu era deloc adversar, împotriva sa nu existau nici plângeri, nici reclamaţii, nici decret, căreia, chiar ea însăşi nu avea nimic a reproşa decât nefericirea de a-şi fi unit averea sa cu a mea. Ceea ce este cert este că după 16 ani de zile de când eu am avut fericirea de a fi uniţi cu contesa de Cagliostro prin nodurile cele mai legitime(el o spune, pentru că s-a pretins că ei nu erau căsătoriţi), ea nu m-a părăsit niciodată, că niciodată ea nu a făcut un pas care nu putea fi mărturisit de cea mai severă decenţă şi cea mai scrupuloasă delicateţe şi care dacă există în Natură o femeie pe care calomnia, are dreptul să o respecte, aceea este soţia mea.».*

[284]*«*Soţioara mea alintată*»* (*«Sposa mia diletta»)* în original, apelativ care nu e lipsit de şarm şi care arată maniera cu care Cagliostro obişnuia să-şi alinte soţia.

Cuprins:

Chapitre IV

Ses enfants

«Que je serais donc heureux, si je pouvais lui donner des preuves de cet attachement tendre et respectueux dont je suis pénétré, de cette affection de l'âme que je ne sais pas rendre et que je sens si vivement. Mon existence physique et morale lui appartient, qu'il en dispose comme de l'apanage le plus légitime.»

- Le chevalier de Langlais sur Cagliostro.[285]

A son départ de France en 1786,[286] Cagliostro est accompagné par un vrai cortège. Des milliers[287] d'admirateurs arrivent de Paris, de Strasbourg, de Lyon, de toute la France, dont une grande partie sont ses disciples ou « ses enfants » comme il les appelait paternellement.

La scène est vraiment touchante et Cagliostro, très ému, ne l'oubliera pas:[288] *«Nous sommes partis de Saint Denis ma femme et moi à cinq heures du soir,* écrit-il. *Nous avons traversé la ville à travers deux haies d'habitants. Ils gardaient le plus profond silence, mais l'intérêt touchant et la douce pitié étaient peints sur leurs visages. Puissent-ils avoir lu sur le mien les sentiments déchirants dont j'étais pénétré, en quittant la Nation la plus douce, la plus sensible, la plus éclairée, la plus digne d'être heureuse ! Je suis arrivé à Boulogne le 15, et le lendemain je me suis embarqué pour l'Angleterre. La côté que je quittais était bordée par une foule de Citoyens de tous états, que me bénissait, me remerciaient du bien que j'avais fait à leurs frères et m'adressaient les adieux les plus touchants. Les vents m'emportaient loin d'eux ; je ne les entendais plus ; mais je les voyais encore à genoux, les mains levées vers le Ciel, et moi de les bénir à mon tour, de m'écrier, de répéter, comme s'ils pouvaient m'entendre: « Adieu, Français, adieu, mes enfants, adieu ma Patrie.»*

On peut se faire une idée de l'amour, du respect et de l'affection que ses enfants lui portaient si on prend connaissance de deux lettres[289] qui lui sont adressées, juste après son départ de France:

« *Mon maître éternel, mon tout,*

[285] Lettre du chevalier de Langlais, capitaine de dragons au régiment de Montmorency à Sarasin, Archives Sarasin, volume XXXIII, cote 13 F 14 v.

[286] Après avoir été trouvé innocent par le Parlement français dans le procès de l'Affaire du collier, Cagliostro a été exilé de France par ordre du Roi Louis XV.

[287] D'après les journaux d'époque, cinq milles personnes, d'après l'Inquisition. *« En s'embarquant à Boulogne sur mer, pour passer en Angleterre il fut suivi d'un cortège de plus de cinq milles personnes qui exprimaient les vœux les plus ardents pour son bonheur et lui demandaient sa bénédiction.»* (*Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Balsamo denominato il conte di Cagliostro*, 1791, pp. 113-114). Pendant le procès de Rome, l'Inquisition parlait d'un million de membres de l'Ordre égyptien en toute l'Europe.

[288] Cagliostro – Mémoire contre Monsieur Chesnon et le Sieur Delaunay.

[289] Cagliostro recevait énormément de lettres. Les lettres ci-dessus ont été trouvés dans sa maison, le moment de son arrestation à Rome. Elles sont datées de Boulogne sur mer, le 20 juin 1786, et ont été publiées par l'Inquisition comme une preuve du fanatisme qu'il suscitait. Quelqu'un qui provoquait de telles réactions ne pouvait être qu'un homme extrêmement dangereux dans la vision des inquisiteurs.

Capitolul IV

“Copiii“ săi

«Să fiu eu fericit, deci, dacă aş putea să-i dau lui dovezile acestui ataşament tandru şi respectuos de care eu sunt cuprins, de această afecţiune a sufletului pe care nu ştiu să o redau şi pe care o simt atât de puternică. Existenţa mea fizică şi morală, îi aparţin lui, şi de care dispune în apanajul cel mai legitim»

- Cavalerul de Langlais despre Cagliostro.[290]

La plecarea sa din Franţa în 1786[291], Cagliostro era însoţit de un adevărat cortegiu. Mii de admiratori[292] veneau din Paris, din Strasbourg, din Lyon, din toată Franţa, dintre care o mare parte sunt discipolii sau «Copiii săi» cum îi numea el în mod paternal.

Scena este cu adevărat înduioşătoare iar Cagliostro, foarte emoţionat, nu va uita:[293] *«Am plecat din Saint Denis, soţia mea şi cu mine la orele 5 ale serii,* scria el. *Am traversat oraşul în curmeziş printre două şiruri ale locuitorilor. Ei păstrau cea mai profundă tăcere, însă înteresul şi dulcea milă erau zugăvite pe feţele lor. Ei putea să citească pe faţa mea sentimentele sfâşietoare de care eram cuprins, părăsind Naţiunea cea mai dulce, cea mai sensibilă, cea mai strălucitoare, cea mai demnă de a fi fericită! Am ajuns la Boulogne în 15, şi a doua zi eu m-am îmbarcat pentru Anglia. Coasta pe care eu o părăseam era bordată de o mulţime de Cetăţeni din toate ţările, care care mă binecuvântau, îmi mulţumeau pentru binele pe care eu îl făcusem fraţilor lor şi îmi adresau cuvintele de rămas bun cele mai înduioşătoare. Vântul mă va purta departe de ei; eu nu-i voi mai auzi; însă îi voi vedea şezând în genunchi cu mâinile ridicate către Cer, iar eu îi binecuvântam la rândul meu, de a-mi scrie, de a repeta, ca şi cum ei m-ar fi putut auzi: «Adio, Francezi, adio, copiii mei, adio Patria mea.»*

Se poate face o idee, o impresie despre dragostea, respectul şi afecţiunea pe care copii săi i le purtau dacă se face cunoştinţă cu cele două scrisori[294] ce-i sunt lui adresate, imediat după plecarea sa din Franţa:

« *Maestrul meu etern, Totul meu*,

[290] Scrisoarea cavalerului de Langlais, capitan de dragoni în regimentul din Montmorency către Sarasin, Arhivele Sarasin, volum XXXIII, cote 13 F 14 v.

[291] După ce a fost găsit nevinovat de către Parlementul francez în procesul Afacerii colierului, Cagliostro a fost exilat din Franţa din ordinul Regelui Louis al XV-lea.

[292] După ziarele din acea perioadă, 5 mii de persoane, după Inchiziţie. *«Îmbarcându-se la Boulogne sur mer, pentru a trece în Anglia el a fost urmat de cortegiu de peste cinci mii de persoane care-şi exprimau dorinţele lor cele mai ardente pentru fericirea sa şi-i cereau binecuvântarea sa.».* «*Compendiul vieţii şi faptelor lui Giuseppe Balsamo denumit contele de Cagliostro*» *(„Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Balsamo denominato il conte di Cagliostro”)* 1791, pp. 113-114. În timpul procesului de la Roma, Inchiziția vorbea de un milion de membri ai Ordinului egiptean în toată Europa.

[293] Cagliostro – Memoriu împotriva Domnului Chesnon şi Domnului Delaunay.

[294] Cagliostro primea enorm de multe scrisori. Scrisorile de mai sus au fost găsite în casa sa în momentul arestării sale la Roma. Acestea aveau ștampila poştală de expediţie din Boulogne sur mer, 20 iunie 1786, şi au fost publicate de către Inchiziţie ca drept o probă a fanatismului pe care el îl suscita. Oricine care provoca asemenea reacții nu putea fi decât un om extrem de periculos în viziunea inchizitorilor.

Il semblait que la mer s'opposait à la séparation que j'étais forcé d'éprouver, nous avons été dix-huit heures en mer et nous sommes arrivés le 11 dans la matinée. Mon fils a beaucoup souffert. Mais, maître, j'ai eu le bonheur de vous voir cette nuit. L'éternel a réalisé la bénédiction que je reçus hier. Ah ! Mon maître, après Dieu vous faites ma félicité. Les jeunes M et N se recommandent toujours à votre bonté; ce sont d'honnêtes jeunes gens et par le moyen de votre pouvoir, il seront dignes un jour d'être vos fils. Ah maître! Combien je désire d'être au mois de septembre, combien je suis heureux, quand je puis vous voir, vous entendre et vous assurer de ma fidélité et de mon respect ! Nous partons demain, quel plaisir auront nos frères ! Je n'ai pas reçu la lettre que N m'a écrite ; elle était partie de ce matin, à quatre heures et nous sommes arrivés à onze.

Est-il possible que je ne trouve plus à Paris celui qui faisait ma félicité ? Mais je me résigne et je m'humilité devant Dieu et devant vous. J'ai écrit à N comme vous me l'avez ordonné. Ah, mon maître, combien il est dur pour moi de ne pouvoir plus vous assurer que par lettres de tous mes sentiments ! Le mois de septembre viendra,moment heureux où je pourrai à vos pieds et à ceux de la maîtresse, vous assurer de la soumission, du respect et de l'obéissance qui animeront toujours celui qui ose se dire de son maître et son tout le plus humble et le plus indigne de ses fils.»

« Monsieur et Maître,

N m'a indiqué le moyen de vous faire parvenir les hommages de mon respect; le premier usage que j'en fais est de me jeter à vos pieds, de vous donner mon coeur et de vous prier de m'aider à élever mon esprit vers l'éternel. Je ne vous parlerai pas, o mon maître, de la douleur que j'ai éprouvée dans le moment où les flots de l'océan ont éloigné de la France le meilleur des maîtres et le plus puissant des mortels ; vous le connaissez mieux que moi.

Mon âme et mon coeur doivent vous être ouverts et vos vertus, votre morale et vos bienfaits ont seuls le droit de les remplir pour toujours. Daignez o mon souverain maître vous souvenir de moi, vous rappeler que je reste isolé au milieu de mes amis, puisque je vous ai perdu et que l'unique vœu de mon coeur est de me réunir au maître tout bon, tout puissant, qui seul peut communiquer à mon cœur cette force, cette persuasion et cette énergie qui me rendront capable d'exécuter sa volonté.

J'attendrai avec respect et avec un égale soumission vos ordres souverains, o mon maître, quels qu'ils puissent être je les remplirai avec tout le zèle que vous devez attendre d'un sujet qui vous appartient, qui vous a juré sa foi et consacré l'obéissance la plus aveugle. Daignez seulement, o mon maître, ne pas m'abandonner, m'accorder votre bénédiction et m'envelopper de votre esprit; alors je sens que je ferai tout ce que vous voudrez que je fasse.

Ma plume se refuse à toutes les impulsions de mon âme, mais mon cœur est tout rempli des plus respectueux sentiments. Ordonnez donc de mon sort; ne me laissez pas trop longtemps languir loin de vous. La félicité de ma vie est ce que je vous demande, vous m'en avez fait naître le besoin, o mon maître, et vous seuls pouvez la satisfaire. Avec tous les sentiments d'un cœur résigné et soumis, je me prosterne à vos pieds et à ceux de notre maîtresse. Je suis avec le plus profond respect, monsieur et maître votre fils, sujet et dévoué à la vie et à la mort.»

Ce dévouement, cette obéissance, étaient inconcevables pour d'autres qui n'y voyait que du fanatisme et de l'aveuglement.

Părea că marea se opunea separării pe care eu am fost forţat să o încerc, şi după 18 ore de marş pe apă noi am ajuns pe la 11 dimineaţa. Copiii mei au suferit mult. Dar, maestre, eu am avut bucuria să vă văd în această noapte. Dumnezeu a realizat binecuvântarea pe care eu am primit-o ieri. Ah! Stăpâne, după Dumnezeu tu eşti fericirea mea. Tinerele M şi N invocă bunătăţii voastre totdeauna un protector; acestea sunt tinere oneste şi prin mijlocirea puterii voastre, ele vor fi demne într-o zi de fi copii tăi. Ah Stăpâne! Cât de mult doresc eu ca în luna lui septembrie, cât de fericit sunt că atunci vă pot vedea, auzi şi asigura de fidelitatea şi de respectul meu! Noi plecăm mâine, ce fericire vor avea fraţii noştiri! Eu nu am primit scrisoarea pe care N mi-a scris; ea a plecat în această dimineaţă la orele 4 iar noi am ajuns la 11.

Este posibil ca eu să nu mai găsesc la Paris pe cel care făcea fericirea mea? Însă eu mă resemnez şi mă rog în faţa lui Dumnezeu şi în faţa voastră. Eu am scris lui N aşa cum mi-aţi ordonat. Ah, stăpânul meu, cât de greu este pentru mine de a nu putea să vă mai asigur decât prin scrisori de sentimentele mele. Luna lui septembrie va veni, moment fericit când eu voi putea, la picioarele tale şi ale maestrei, să vă asigur de supuşenia, respectul, obedienţa ce vor anima întotdeauna pe cel ce îndrăzneşte să-şi spună că este, dintre toţi fii săi, cel mai umil şi mai nedemn slujitor al stăpânului său.»

« Domnule şi Stăpâne al meu,

Nu mi-a indicat mijlocul de a face să vă parvină respectele mele; prima folosire pe care eu am făcut-o este de a mă arunca la picioarele tale, de a vă dărui inima mea şi de a vă ruga să mă ajutaţi să-mi ridic spiritul meu spre Dumnezeu cel Etern. Eu nu vă voi vorbi, o stăpâne !, de durerea ce eu am resimţit în momentul în care valurile oceanului îndepărtau de Franţa pe cel mai minunat maestru şi cel mai puternic dintre muritori; dvs. îl cunoaşteţi mai bine decât mine.

Sufletul şi inima mea trebuie să vă fie deschise şi virtuoase, morala şi binefacerile voastre au singurul drept de a le umple pentru totdeauna. Aveţi condescendenţa, o suverane al meu stăpân!, de a vă aminti de mine, să vă aduceţi aminte că eu rămân izolat în mijlocul prietenilor mei deoarece eu v-am pierdut şi chiar şi că unica voinţă a inimii mele este de a mă reuni cu maestrul cel mai bun, cel mai puternic, care e singurul ce poate comunica inimii mele această forţă, această convingere şi energie care mă vor face capabil să execut voinţa sa.

Eu voi aştepta cu respect şi egală supunere ordinelor voastre suverane, o stăpâne al meu! Oricare ar putea fi ele, eu le voi îndeplini cu tot zelul pe care-l așteptaţi de la un subiect care vă aparţine, care v-a jurat credinţa sa şi consacrarea supunerii cele mai oarbe. Binevoiţi, stăpâne al meu! a nu mă abandona, acordaţi-mi binecuvântarea voastră şi acoperiţi-mă cu spiritul vostru; atunci eu voi simţi că fac ceea ce tu vei voi să fac.

Până refuză să se supună tuturor impulsurilor sufletului meu, dar inima mea este toată plină de cele mai respectoase sentimente. Ordonă deci ursitei mele; nu mă lăsa să lâncezesc departe de tine. Fericirea vieţii mele este aceea de a vă cere, de a-mi face să se nască nevoia, o stăpâne al meu!, căci tu singurul eşti cel care o poate satisface. Cu toate sentimentele unei inimi resemnate şi supuse, eu mă prosternez la picioarele tale şi cele ale maestrei noastre. Sunt, cu cel mai profund respect, domnule şi stăpâne, fiul tău, subiect şi devotat pe viaţă şi pe moarte.».

Acest devotament, această supunre oarbă, sunt de neconceput pentru cei care nu văd în ele decât fanatism şi orbire

L'abée Georgel[295] ne manque pas l'occasion de manifester son indignation dans des termes plus ou moins discutables: *« Je ne sais quel monstre, ennemi du bonheur des âmes honnêtes, avait vomi sur nos contrées un empirique enthousiaste, nouvel apôtre de la religion natur elle, qui s'emparait despotiquement de ses prosélytes et les asservissait. Ce charlatan, qu'on croyait avoir trouvé la pierre philosophale, savait se créer des ressources inépuisables dans l'enthousiasme de ses initiés: en se dépouillant pour lui, on croyait s'enrichir; sans rien demander, tout lui arrivait avec affluence; j'en connais qui se sont appauvris et même ruinés sans s'en repentir, tant était vive et pénétrante l'impression que cet homme faisait sur l'imagination embrasée de ceux qui l'écoutaient. Les loges égyptiennes, qu'il établissait partout où il avait pu se faire écouter, fournissaient abondamment à tous ses besoins.Cette singulière méthode de ne jamais manquer de rien lui permettait de se montrer désintéressé et bienfaisant; c'eût été l'insulter que de lui offrir de l'argent pour ses consultations et ses remèdes. Il ne faisait sa cour à personne et il allait avec ostentation dans la cabane du pauvre infirme lui prodiguer des soins et des secours.»*

L'indignation, la colère, l'incompréhension, étaient d'autant plus grandes que la plus grande majorité de ses enfants étaient des personnes importantes et cultivés : des nobles, des intellectuels, de hauts fonctionnaires de l'état, etc. Madame de Créqui en voyait encore une contradiction, parmi les autres qui caractérisaient Cagliostro: *«Cela n'empêchait pas un assez grand nombre de personnes considérables et fort estimables du reste, d'éprouver et de manifester pour cet homme un sentiment de confiance et d'enthousiasme incompréhensible. Cagliostro composait avec les scrupules des catholiques aussitôt qu'il apercevait que leur conviction religieuse était inébranlable. Il avait d'anciens jansénistes convulsionnaires au nombre de ses prosélytes. Il avait des mystiques de la croix et des illuminés du pur attrait parmi ses adeptes les plus ardents.»*

On se scandalisait qu'on lui demande des conseils, qu'on lui demande sa bénédiction[296] ou qu'on lui baise la main. Madame de la Motte écrit à ce sujet: *« on l'a vu donner insolemment sa main à baiser à des femmes importantes, la présenter avec le même insolence à des hommes et à Monsieur le Cardinal lui-même.»*

Voilà l'image qu'on avait de l'extérieur. Mais malgré toutes ces méchancetés, ses *enfants* continuaient de lui témoigner leur plus grande affection. *«Ceux qu'il voulait bien honorer de sa familiarité ne sortaient d'auprès de lui qu'en publiant avec délire ses éminentes qualités,»* est obligé de conclure l'abbé Georgel.

Parmi tous ces nombreux *enfants*, il y en a quelques-uns qui lui ont été plus proches, qui ont plus écrit sur leur relation avec Cagliostro ou qui simplement étaient trop connus pour que cet épisode de leur vie reste inconnu: Elisa von Recke, Jacob et Gertrude Sarasin, le Cardinal de Rohan, Ramond de Carbonnières, Rey de Morande. Le reste demeura peut-être inconnu.

[295] L'avis de l'abbé Georgel est discutable et plein de contradictions. Il faut observer que l'époque où le cardinal de Rohan avait connu Cagliostro, l'abée Georgel ne jouissait plus de l'intimité du Cardinal. Il continuait lui servir de grand vicaire, mais les hommes de confiance du Cardinal étaient Ramond de Carbonnieres et le baron de Planta. Georgel ne participait pas comme eux aux réunions avec Cagliostro.

[296] A ce sujet, les Inquisiteurs écrivaient indignés: *«Il nous apprenne qu'il ne la leur refusa pas, qu'il la donnait tous les jours à ses adhérents de vive voix ou par écrit, en loge ou hors loge*. » (Compendio).

Abatele Georgel[297] nu pierde ocazia de a manifesta indignarea sa în termeni cel mult sau puţin discutabili: *«Eu nu ştiu ce monstru, ce inamic al sufletelor oneste, a vomitat peste ţinuturile noastre un empiric entuziast, un nou apostol al religiei naturale, care acapara în mod despotic prozeliţii şi-i aservea. Acest şarlatan, care se crede descoperitorul pietrei filozofale, ştia a-şi crea resursele inepuizabile în entuziasmul iniţiaţilor săi: despuindu-se benevol de bunuri pentru el, crezând că se îmbogăţeşte; fără a cere nimic, totul îi revenea lui prin afluenţă; eu nu cunosc în acestă situaţie, cine sunt sărăciţi şi chiar ruinaţi fără a se căi adânc, atât de vie şi de penetrantă era impresia pe care acest om o crea asupra imaginaţiei îmbrăţişate de cei care-l ascultau. Lojele egiptene, stabilite de el pretutindeni acolo unde a putut să se facă ascultat, aprovizionau din abundenţă toate nevoile sale.Această singulară, exotică metodă de a nu-i lipsi nimic niciodată îi permitea să se arate dezinteresat şi binefăcător; era insultat că i se ofereau bani pentru consultațiile pe care le presta şi pentru leacurile, remediile sale. El nu făcea curte nimănui şi mergea cu ostentatorie în cabanele sărmanilor infirmi pentru a le da din belşug îngrijiri şi ajutorare.»*

Îndignarea, mânia, necunoaşterea erau cu atât mai mari cu cât cea mai mare parte a copiilor săi erau persoane importante şi cultivate: nobili, intelectuali, înalţi funcţionari de stat, etc. Doamna de Créqui vedea aici încă o contradicţie, printre cele altele ce caracterizau pe Cagliostro: *«Aceasta nu împiedeca pe un mare număr de persoane considerabile şi foarte stimate de ceilalţi de a încerca şi a manifesta pentru acest om un sentiment de încredere şi entuziasm de neconceput, de neînţeles.Cagliostro aranja cu scrupule pe catolici în aşa măsură încât să înţeleagă convingerilor lor catolice ca fiind de neclintit. Se găseau printre rândurile prozeliţilor săi, vechi jansenitişti convulsionari. Se găseau mistici ai crucii ca şi iluminişti deplin convinşi atraşi printre adepţii săi cei mai ardenţi.»*

Se scandaliza că îi cereau sfaturi, că îi cereau binecuvântarea sa[298] sau că îi sărutau mâna. Doamna de la Motte scrie pe acest aspect: *« era văzut dând cu insolenţă mâna pentru a-i fi sărutată de către femei importante, după cum, la fel o prezenta cu aceeaşi insolenţă bărbaţilor şi chiar Cardinaului însuşi.»*

Iată, aceasta era imaginea pe care el o avea în exterior. Însă, în ciuda tuturor acestor răutăţi, *copiii săi* continuau să-i facă dovada celei mai mari afecţiuni a lor. *« Cei pe care el îi onorase cu familiaritatea sa nu ieşeau de pe lângă el decât publicând cu delir eminentele sale calităţi»,* este obligat să recunoască abatele Georgel.

Printre aceşti numeroşi c*opii/fii* ai săi, se aflau unii care îi erau mai apropiaţi, care au scris mai mult despre relaţia lor cu de Cagliostro, sau, pur şi simplu, pentru că ei erau prea cunoscuţi pentru ca acest episodul din viaţa lor să rămână necunoscut: Elisa von Recke, Jacob şi Gertrude Sarasin, Cardinalul de Rohan, Ramond de Carbonnières, Rey de Morande. Restul vor rămâne poate necunoscuţi.

[297] Opinia, Acordul abatelui Georgel este discutabil şi plin de contradicții. E necesar de observat că în perioada în care cardinalul de Rohan îl cunoscuse pe Cagliostro, abatele Georgel nu se bucura de prea multă intimitate din partea Cardinalului. El continua să-l servească ca mare vicar, dar oameni de încredere ai Cardinalului erau Ramond de Carbonnieres şi baronul de Planta. Georgel nu participa ca aceştia la reuniunile cu de Cagliostro.

[298] Legat de acest subiect, Închizătorii scriu indignați: «*El ne aducea la cunoştinţă că nu o refuzat lor, că o dădea în toate zilele aderenților săi prin viu grai sau în scris, în loge sau în afara lojei.*» Compendiul (Compendio).

Elisa von Recke

«Méfiez vous lorsque je ne serai plus là de chercher toujours le pourquoi du pourquoi!.»
- Cagliostro à Elisa von Recke.

Elisa von der Recke a connu Cagliostro en 1779, lors du séjour que celui-ci a fait en Courlande. Elle a publié en 1787 les notes personnelles qu'elle avait pris chaque jour sur les rencontres avec Cagliostro.

Hélas, Elisa rendra publiques ces notes à la demande des personnes qui ont essayé de discréditer Cagliostro après l'Affaire du Collier. A ce but, on lui avait demandé d'ajouter aux premières impressions, qui n'étaient en rien compromettantes pour Cagliostro, des observations et des interprétations ultérieures qui le transforment en charlatan, en inversant complètement le sens de ses premières expériences. D'ailleurs, elle tient à avertir les lecteur dès le début: *«Avant de commencer à présenter mes impressions de 1779, je prie mes lecteurs de tenir compte que je les ai écrites une époque où je croyais pleinement dans les pouvoirs miraculeux de Cagliostro; ces notes étaient destinées aux archives de notre loge, tant pour servir comme théorie de la magie, que pour monter combien peuvent s'élever les hommes, même de nos jours, s'ils sont en communion avec les esprits hauts et s'ils y aspirent infatigablement. J'ai laissé ce texte tel comme je l'ai écrit à l'époque, parce que je crois qu'il est valeureux pour l'ami de la vérité et pour les juges du caractère humain, pour illustrer comment une âme qui prend l'erreur pour vérité se construit tout un système sur sa propre erreur. J'avoue que j'ai été suffisamment faible pour croire aveuglement à tout ça, mais l'idée que je peux aider quelques pauvres âmes, qui sont atteints de la même folie dont j'étais atteinte à l'époque, me donne le courage de présenter la vérité au public, malgré la mauvaise opinion qu'on puisse se faire de moi.»*

Elisabeth Charlotte Konstanzia von der Recke était née le 20 mai 1756 à Schonberg en Courlande[299]. Son père[300] s'était marié avec Louise Dorothea von Korff, qui lui a donné deux enfants: Elisa et Jean Friedrich (ou Fritz, né en 1758). Sa mère meurt lorsque Elisa est encore petite, et le Comte von Medem fait un second mariage avec Louise Charlotte von Manteufell, qui lui donne trois enfants: Anna Charlotta Dorothea, née en 1761, Karl Johann Friedrich, né en 1762 et Cristoph Johann Friedrich, né en 1763.

En 1771, Elisa épouse un des neveux de sa belle-mère, le Comte Georg Peter Magnus von der Recke, membre de la Chambre Courlandaise. Elle a une fille avec lui, mais le caractère grossier du Comte la décide de se séparer de son mari. A partir de 1776, elle vit avec sa fille dans la maison de ses parents, villa Medem à Mitau, mais ne divorcera officiellement qu'en 1781.

A part les problèmes de son ménage, un autre triste événement bouleverse la vie d'Elisa en juin 1778. Son frère Fritz meurt à Strasbourg, où il poursuivait ses études.

[299] Le duché de Courlande et Semigalle (aujourd'hui Lettonie) occupait une position stratégique. La Russie, la Prusse et la Pologne se disputaient l'influence sur ce territoire. Le 28 mars 1795 le dernier duc de Courlande, Pierre von Biren (1724-1800) abdique en faveur de l'impératrice Catherine II, ce que fait que la Courlande soit annexée à la Russie.
[300] Le comte Johann Friedrich von Medem (1722-1785), était descendant d'une vieille famille noble, d'origine saxonne polonaise. Un de ses ancêtres, Konrad von Medem, chevalier de l'Ordre Teutonique avait construit en 1272 la capitale de la Courlande, Mitau (aujourd'hui Jelgava).

Elisa von Recke

«Îndoiţi-vă atunci când eu nu voi mai fi acolo să caut întotdeauna de ce-uri » («de ce-urile pentru ce-uri, cauzele cauzei »)
- Cagliostro către Elisa von Recke.

Elisa von der Recke l-a cunoscut pe Cagliostro în 1779, în timpul sejurului pe care acesta l-a făcut în localitatea Courlande. Ea a publicat în 1787 însemnările personale pe care le făcea zilnic legat de întâlnirile cu de Cagliostro.

Dar, vai, Elisa va face publice aceste însemnări la cererea unor persoane care au încercat să-l discrediteze pe Cagliostro după Afacerea Colierului. În acest scop, i s-au cerut ei de către acestea, să adauge primelor impresii, care nu erau cu nimic compromiţătoare pentru Cagliostro, observaţii şi interpretări ulterioare care-l transformă pe acesta în şarlatan, inversând completamente sensul primelor sale experienţe. De altfel, ea ţine a-şi avertiza cititorii de la bun început: *«Înainte de a începe prezentarea impresiilor mele din 1779, rog pe cititorii mei să ţină cont că eu le-am scris într-o perioadă în care credeam întru-totul în puterile miraculoase ale lui Cagliostro; aceste notiţe erau destinate arhivelor lojei noastre, atât pentru a servi ca teorie a magiei, cât şi pentru a arăta cum se pot ridica oamenii, inclusiv cei din zilele noastre, dacă ei se află în comuniune cu spiritele înalte şi dacă ei aspiră către acestea neobosiţi. Am lăsat acest text exact aşa cum l-am scris la timpul său, pentru că eu cred că este valoros pentru prietenii adevărului şi pentru judecătorii care au caracter uman, au omenie în ceea ce fac, pentru a ilustra cum un suflet care a prins patimă, sminteală pentru adevăr şi-a construit un sistem pentru propria sa eroare. Mărturisesc că am fost destul de slabă pentru a crede orbeşte în toate acestea, însă ideea că eu pot ajuta câteva sărmane suflete, care sunt atinse de aceeaşi nebunie ca cea care m-a cuprins şi pe mine la vremea mea, mi-a dat curajul de a prezenta publicului adevărul, în ciuda relelor opinii care pot fi făcute despre mine.»*

Elisabeth Charlotte Konstanzia von der Recke s-a născut la 20 mai 1756 la Schonberg în Courlande.[301] Tatăl său[302] era căsătorit cu Louise Dorothea von Korff, care i-a dăruit lui 2 copii: Elisa şi Jean Friedrich (sau Fritz, născut în 1758). Mama sa a murit când Elisa era mică, iar Contele von Medem făcu o a doua căsătorie cu Louise Charlotte von Manteufell, care îi dă lui 3 copii: Anna Charlotta Dorothea, născută în 1761, Karl Johann Friedrich, născut în 1762 şi Cristoph Johann Friedrich, născut în 1763.

În 1771, Elisa se căsătoreşte cu un nepot al soacrei sale, Contele Georg Peter Magnus von der Recke, membru al Camerei Courlandeze. Ea a avut o fiică cu el, dar caracterul grosolan al Contelui a determinat-o să se separe de soţul său. Începând din 1776, ea vieţuieşte împreună cu fiica în casa părinţilor săi, villa Medem în localitatea Mitau, dar nu va divorţa oficial decât în 1781.

[301] Ducatul de Courlande şi Semigalle (astăzi Letonia) ocupa o poziţie strategică. Rusia, Prusia şi Polonia îşi disputau influenţa asupra acestui teritoriu. La 28 martie 1795 ultimul duce de Courlande, Pierre von Biren (1724-1800) abdica în favoarea împărătesei Ecaterina a II-a, ceea ce făcu ca ducatul Courlande să fie anexat Rusiei.
[302] Contele Johann Friedrich von Medem (1722-1785), era descendentul unei vechi familii de nobili, de origine saxonă poloneză. Unul dintre strămoşii săi, Konrad von Medem, cavaler al Ordinului Teutonic construise în 1272 capitala ducatului Courlande, Mitau (astăzi Jelgava).

Cela fait qu'au moment de sa rencontre avec Cagliostro, Elisa ne pense qu'à communiquer avec l'esprit de son frère. Voilà ce qu'elle écrit sur elle-même dans son ouvrage:

«J'ai entendu parler autour de moi de l'alchimie et de la magie depuis mes premières années; les histoires merveilleuses de Swedenborg étaient le principal sujet de conversation dansla maison de mes parents. Rien ne me faisait plus grande impression pendant ma jeunesse que l'histoire de Barbe bleu, et la perspective d'un balle ou d'un concert était pour moi moins séduisante que la rencontre avec les esprits.

Depuis l'age de seize ans, après mon mariage, je me suis retirée du bruit du monde dans la tranquille solitude de la campagne. Là, manquant d'autres occupations, j'ai pu cultiver mon inclination naturelle vers la lecture. Les ouvrages de Wieland, Cronegks, Youngs et Lavater étaient pour moi des lectures précieuses, à travers lesquelles mon âme s'est bientôt remplie d'un enthousiasme religieux. C'était surtout les ouvrages de Lavater sur le pouvoir de la prière et son journal intime qui me tenaient le plus au cœur. C'est ainsi que les enseignements de Jésus ont pénétrés mon âme, d'une manière pleine de vénération et d'amour. Je remercie toujours à Dieu de m'avoir offert la possibilité de m'intéresser dès ma jeunesse à des choses pareilles. La religion était pour moi une passion, pas seulement un enseignement morale et de vertu. Grâce à cette image si bien aimée que je me suis faite de Jésus, j'ai pu supporter mon sort avec une calme résignation.

Mon esprit, de plus en plus retiré de ce monde, était de plus en plus captivé par la contemplation et s'habituait aux fantaisies mystiques. Lavater qui me devenait de plus en plus cher avec la moindre chose qu'il écrivait, me semblait être un des disciples encore vivants de notre prédécesseur divin.

Son journal m'ouvrait aussi vers des aspects de la vie quotidienne, mais je désirais me plonger plus profondément dans la religion; cette idée était de plus en plus présente en moi, de façon que j'aspirais à la complète pureté de l'âme, afin d'entrer en communication avec les esprits les plus hauts.

Mon frère aîné que j'aimais au delà des paroles, s'intéressait aux mêmes choses, sauf que lui, il croyait trouver en Pythagore et en Platon la source de sagesse vers laquelle nous aspirons tous les deux. En juin 1778 ce jeune homme, qui promettait tant, mourut à Strasbourg. Cette perte augmenta extraordinairement en moi l'inclination vers le mysticisme.

Voilà l'état d'âme où je me trouvais lorsque Cagliostro arriva en février ou mars 1779 à Mitau. Il se faisait passer pour un colonel et comte espagnol et se présenta à mon oncle comme un franc-maçon, lui disant qu'il a été envoyé par ses Supérieurs avec des affaires importantes vers le Nord. Mon oncle le présenta après à mon père et à M. von Howen comme un franc-maçon expérimenté, ayant des vastes connaissances. Après plusieurs rencontres avec Cagliostro, ces Messieurs furent très pris de lui. A peine l'avoir vu, moi, ma tante et ma cousine nous avons, nous aussi essayé de se rapprocher de ce prêtre des mystères.

J'ai parlé à Cagliostro maintes fois dans la maison de mon oncle. Je l'ai trouvé le plus extraordinaire homme que j'ai jamais rencontré. Lui et sa femme nous ont inspirées, moi, ma cousine et ma tante avec les hautes conceptions d'une Loge d'adoption. Il nous a dit aussi qu'il désire mettre les bases de sa loge ici, par amitié envers nous et parce qu'il croit que nous serions des membres dignes de sa société, qui conduit vers des bonheurs supérieurs ceux qui ont les cœur purs et aspirent connaître la vérité, ceux qui aiment de tout leur cœur le Bien universel et luttent pour élargir la sphère de leur connaissances.

Nous avons aimé cette idée et nous avons accepté de devenir les fondatrices de cette société dans notre pays, sous la direction de Cagliostro, mais nous avons mis la condition que seulement les francs-maçons puissent faire partie de cette société. Après, ils sont parus des difficultés, dont je

Privitor la problematica menajului său, un alt trist eveniment buliversează viaţa Elizei în iunie 1778. Fratele său Fritz moare la Strasbourg, unde îşi urma studiile sale.

Aceasta face ca în momentul întâlnirii sale cu de Cagliostro, Elisa nu gândea decât la a comunica cu spiritul fratelui său. Iată ce scria despre ea însăşi în lucrarea sa:

«Eu am auzit vorbindu-se în anturajul meu despre alchimie şi despre magie încă din primii mei ani; poveştile minunate ale lui de Swedenborg erau principalul subiect al conversaţiilor din casa părinţilor mei. În timpul tinereţii mele nimic altceva nu a avut o influenţă mai mare decât povestea lui Barbă albastră iar perspectiva unui bal sau unui concert era pentru mine mai puţin seducător decât întâlnirea cu spiritele celor morţi.

Începând de pe la vârsta de 16 ani, după căsătoria mea, m-am retras din zgomotul lumii în solitudinea liniştii de la ţară. Acolo, în lipsa altor ocupații, eu mi-am cultiva înclinaţia mea naturală spre lectură. Lucrările lui Wieland, Cronegks, Youngs şi Lavater erau pentru mine lecturările preţioase, de-a lungul cărora sufletul meu este umplut curând de un entuziasm religios. Operele lui Lavater îndeosebi, prin puterea rugăciunii şi jurnalul său intim erau cele mai aproape inimii mele. Astfel, în acest mod învățăturile lui Isus au pătruns în sufletul meu, într-o manieră plină de veneraţie şi dragoste. Eu mulțumesc mereu lui Dumnezeu că mi-a oferit posibilitatea de a mă interesa încă din tinerețe de lucruri asemănătoare.Religia era pentru mine o pasiune, nu numai un învățământ moral şi de virtute. Datorită acestei imagini atât de mult iubite pe care mi-am făurit-o despre Isus, eu mi-am putut suporta soarta cu o resemnare calmă

Spiritul meu, din ce în ce mai retras din această lume, era din ce în ce mai captivat de contemplații şi se obişnuia fanteziilor mistice. Lavater care îmi devenea din ce în ce mai drag cu puţinele lucruri pe care el le scria, mi se părea că este unul dintre discipolii încă în viaţă a predecesorului nostru divin.

Jurnalul său mă deschidea, de asemenea, spre aspectele vieţii cotidiene, însă eu doream să plonjez mai profund în adâncurile religiei; această idee era din ce în ce mai prezentă în mine, de maniera că eu aspiram din ce în ce mai mult spre completa puritate a sufletului, încât să pot intra în comuniune cu spiritele cele mai înalte.

Fratele meu mai mare, pe care eu îl iubeam mai mult decât se poate spune prin cuvinte, era interesat de aceleaşi lucruri, afară de faptul că el, credea că găseşte în Pytagora şi în Platon sursa înțelepciunii spre care noi aspiram amândoi. În iunie 1778, acest tânăr, care promitea atât, muri la Strasbourg. Această pierdere mări extraordinar de mult în mine înclinația spre misticism.

Iată starea sufletească în care mă găseam atunci când Cagliostro ajungea în februarie sau martie 1779 lla Mitau. El se dădea ca fiind drept colonel sau un conte spaniol şi se prezenta unchiului meu ca un franc-mason,spunându-i că el era trimis de Superiorii săi cu afaceri importante spre Nord. Unchiul meu l-a prezentat după aceea tatălui meu şi D.-lui von Howen ca pe un franc-maçon experimentat, posesor de vaste cunoştinţe. După numeroase întâlniri cu de Cagliostro, aceşti Domni fură foarte încântați de el. Imediat după ce abia îl văzusem, eu, mătuşa şi verişoara mea, noi toate am încercat de frică să nu par că sunt prolixe. Spun că însuşi tatăl meu, franc-mason de a ne apropia de acest preot al misterelor.

Eu am vorbit cu de Cagliostro de mai multe ori în casa unchiului meu. Îl găseam ca fiind cel mai extraordinar om ce întâlnisem în viaţa mea. El şi soţia lui ne-au inspirat, pe mine, pe verişoara şi mătuşa mea, cu înaltele concepte ale unei Loje de adopţiune. El ne-a spus nouă că doreşte să pună bazele lojei sale aici, ca semn al prieteniei faţă de noi şi pentru că el crede că noi vom fi membri demni de societatea sa, ce conducea spre binefaceri, fericiri superioare pe cei care au în inimile pure şi aspiră la cunoaşterea adevărului, cei care iubesc din toată inima lor Binele

ne donnerai pas les détails par peur d'être prolixe. Je dis seulement que même mon père, M. von Howen, mon oncle et M. von Korff ont refusé de participer à la fondation d'une Loge d'adoption. Nous avons demandé à Cagliostro de renoncer à cet idée, mais il a répondu qu'il ne renonce jamais et qu'il serait le dernier des hommes s'il n'établit pas cette loge ici sur les meilleures bases, et qu'à la fin ses plus acharnés opposants deviendront ses plus fervents partisans et l'encourageront dans cette démarche.»

Elisa continue son récit en racontant quelques scènes qui permettent de se faire une image de la personnalité complexe et de la manière dont Cagliostro se rapportait à elle: *«Peu avant son départ pour Saint Pétersbourg on a parlé des perles très grandes que portait une des duchesses. Cagliostro disait qu'il connaît très bien ces perles, car c'est lui qui les avait portés à cette taille, à partir d'un collier de petites perles de sa femme, pour aider un ami d'Hollande qui était en faillite. J'avais besoin pour un bon but d'une certaine somme d'argent, dont je ne pouvais pas disposer immédiatement. Comme je voulais que cela ne soit pas connu, je suis allée en secret voir Cagliostro avec mes perles et lui demandais de faire pour moi ce qu'il avait fait pour son ami d'Hollande. Je lui ai assuré que je ne garderais de leur vente que la somme dont j'avais besoin, le reste il pouvait l'utiliser pour des actions charitables. Cagliostro me répondit qu'il aurait préféré que j'aie exprimé plus tôt cette demande, car il fallait six semaines pour accomplir l'opération, et ses supérieurs, auxquels il devait une obéissance absolue, lui ont demandé de partir après demain. Je lui demandais de prendre les perles avec lui à Saint Pétersbourg et d'y faire l'opération, mais il refus*a.

Je lui ai demandé de ne pas me donner des trésors terrestres, mais seulement de me faire communiquer avec les plus hauts esprits. Il m'a donné la réponse suivante:«Avant que le Christ se manifeste comme un prophète, ou comme vous dites, avant qu'il assume la mission de sauveur, le tentateur l'a porté sur le toit du Temple et l'a tenté avec les richesses de ce monde. Celles-ci n'ont eu aucune influence sur son âme pure, et c'est seulement après cette épreuve qu'il a apportée par ses miracles le bonheur au monde. Comme lui, avant que des choses plus importantes vous soient confiées, vous devez être testée par les trésors terrestres. Résistez à toutes ces tentations et c'est seulement après que le Grand Architecte vous permettra d'entrer sur le chemin du mysticisme et vous dirigera les pas; après vous pourriez grandir pour le bien de milliers.»

Elle assista à ses réunions journalières avec ses disciples qu'elle décrit ainsi: *«Cagliostro se mettait à une grande table, nous autour de lui et nous essayons de prendre des notes pendant qu'il parlait. Il parlait avec conviction et passion, et même s'il n'arrivait pas à s'exprimer clairement dans aucune langue, son galimatias nous faisait une grande impression. Par l'air mystérieux et par sa conviction, il savait donner du poids aux plus banals et quotidiens sujets. Mais très souvent il lui arrivait de dire des choses tout à fait plates. Comme je lui ai fait observer cette contradiction, il me dit qu'il faut tenir compte du fait qu'il doit mettre à l'épreuve l'esprit et le caractère de ses disciples par des choses très variés »*

Mais avant tout, elle désirait fortement communiquer avec son frère et elle n'hésita pas à le demander à Cagliostro: *«J'ai souvent parlé avec Cagliostro sur la communication avec les esprits, sur les apparitions, les miracles, la force de la prière, le pouvoir que les Apôtres avaient pour faire des miracles et j'ai entendu de lui beaucoup de choses merveilleuses. Je lui ai raconté aussi que depuis la mort de mon frère ce monde-là ne m'intéressait que peu et que seulement l'idée de faire du bien pour des milliers me rendait la vie un peu plus supportable. Je lui ai franchement dit que*

universal și a lupta luptă pentru lărgirea sferei lor de cunoaştere.

Noi am îmbrăţişat această idee şi am acceptat să devenim fondatoare a acestei societăţi în ţara noastră, sub îndrumarea lui Cagliostro, dar noi am pus condiţia ca numai franc-masonii să poată face parte din această societate. După aceea, mai târziu, au apărut dificultăţile, a căror detalii nu vi le voi da de frică să nu par că sunt prolixe. Spun că însuşi tatăl meu, D.-l von Howen, unchuil meu şi D.-l von Korff au refuzat să participe la înfiinţarea unei Loje de adopţiune. Noi i-am cerut lui Cagliostro să renunţe la această idee, dar el a răspuns că nu va renunţa niciodată şi că el va fi ultimul om dacă nu fondează această lojă aici pe bazele cele mai bune, ca în cele din urmă şi cei mai încrâncenaţi opozanţi ai săi vor deveni cei mai fervenţi partizani şi-l vor încuraja în acest demers.»

Elisa continuă naraţiunea sa povestind scenele care permit să-şi facă o imagine despre personalitatea complexă şi maniera în care Cagliostro se raporta la ea: *«Cu puţin timp înainte plecării sale la Saint Petersbourg se vorbea de nişte perle foarte mari purtate de ducesăe. Cagliostro spunea că el cunoştea foarte bine aceste perle, deoarece chiar el le dăduse această talie, plecând de la un colier de mici perle al soţiei sale, pentru a ajuta un amic din Olanda ajuns în faliment. Eu aveam nevoie pentru un scop bun de o anumita sumă de bani de care nu puteam dispune imediat. Cum eu nu voiam să se afle acest lucru, am mers în secret să-l văd pe Cagliostro cu perlele mele şi i-am cerut să facă pentru mine acelaşi lucru ce-l făcuse pentru amicul său din Olanda. L-am asigurat că nu voi păstra din suma obţinută prin vânzarea lor decât partea de care eu aveam nevoie, restul el îl putea utiliza pentru scopuri caritabile. Cagliostro mi-a răspuns că el va prefera ca eu să-i fac cât mai curând posibil această cerere, deoarece îi trebuiau 6 săptămâni pentru a desăvârşi operaţiunea iar Superiorilor săi, cărora le era în subordonare absolută, i-au cerut să plece poimâine. I-am cerut să ia cu el perlele la Saint Petersbourg şi de a face acolo operaţiunea, însă m-a refuzat.*

I-am cerut lui atunci de a nu-mi da tezaure,/comori terestre ci doar de a mă face să pot comunica cu cele mai înaltele spirite. El mi-a dat următorul răspuns: «Înainte ca Hristos să se manifeste ca un profet, sau, cum vă spun, înainte de a-şi asuma misiunea de salvator, ispititorul l-a suit pe acoperişul Templului şi l-a ispitit cu bogăţiile acestei lumi. Acestea nu au avut nici o influenţă asupra sufletului meu neprihănit, şi abia mai târziu, numai după această încercare, prin care el a adus prin miracole fericirea în lume. La fel ca şi în cazul lui, înainte ca lucruri importante să vă fie încredinţate, voi trebuie să fiţi testaţi prin bogăţiile terestre, pământeşti. Rezistaţi tuturor acestor tentaţii şi abia numai după aceea Marele Arhitect vă va permite să intraţi pe drumul, pe calea misticismului şi vă va dirija paşii: după care vă veţi putea înălţa pentru binele miilor celor mulţi.»

Ea asista la reuniunile zilnice cu discipolii săi pe care ea le descrie astfel: *«Cagliostro se aşeza la o masă mare, noi jur împrejurul lui şi încercam să luăm notiţe în timp ce el vorbea. El vorbea cu convingere şi pasionat, chiar dacă nu ajungea să se exprime cu claritate în nici o limbă, galimatismul său(vorbirea confuză şi încurcată) făcea o mare impresie asupra noastă, prin aerul misterios şi prin convingerea sa, el ştia să dea greutate celor mai banale şi cotidiene subiecte. Însă foarte adesea ajungea să spună lucruri în întregime plate. Cum eu l-am făcut să observe această contradicţie, el mi-a spus că trebuie să ţinem cont de faptul că el trebuie să pună mereu la încercare spiritul şi caracterul discipolilor prin lucruri foarte variate.»*

Dar înainte de toate, ea dorea foarte tare să comunice cu fratele său şi nu a ezitat să-l întrebe

j'ai essayé de communiquer avec les esprits et que j'ai passé des nuits entiers en méditation et prière dans le cimetière afin d'avoir une apparition de mon bien aimé frère. Mais la Providence n'a pas voulu me donner ce bonheur. J'ai lui ai dit également que j'espère qu'il m'accomplisse ce désir, la plus grande preuve qu'il pourra me donner de ses sentiments envers moi sera de me mettre en contact avec mon frère. Ici, Cagliostro m'a répondu qu'il n'a aucun pouvoir sur les morts.

C'est seulement les esprits intermédiaires de la Création, ceux qui sont ainsi comme l'écriture dit au service des êtres humains, qui lui obéissent. Il peut par ceux-ci – après avoir fait un long chemin sur la voie sainte du mysticisme – entrer en contact avec des esprits supérieurs, mais il n'a pas le pouvoir de procurer des visions pour des personnes adultes. En plus, il ne se permettra jamais de faire une invocation par simple plaisir. Il faut des raisons importantes pour justifier devant ses Supérieurs une telle action et rendre les esprits coopérants. S'il faisait cela seulement pour satisfaire une curiosité ou par orgueil, pour montrer sa grandeur, les démons, c'est à dire les esprits qui guettent pour tenter les gens, comme l'Ecriture dit, s e faufileront parmi les anges et à la fin il peut lui arriver ce qu'il est arrivé à Schröpfer qui a abusé de ses pouvoirs et les démons l'ont tourmenté jusqu'à ce qu'il s'est suicidé.

Ici je lui ai fait observer que cela n'était une chose trop intelligente de la part des démons ; au lieu de le tuer, ils pouvaient faire d'un homme comme Schröpfer un d'entre eux et l'utiliser pour leurs mauvais buts. Cagliostro me jeta un regard perçant et me dit sur un ton grave:'Si vous les dites par moquerie irréfléchi, vous ne méritez aucune réponse de ma part. Si cependant c'est la critique subtile qui me pose cette question je dois vous dire: Méfiez vous lorsque je ne serai plus là, de chercher toujours le pourquoi du pourquoi! Le Christ avait dit à ses disciples:J'ai beaucoup des choses à vous dire, mais vous ne le supporterez pas. Qu'est-ce donc que la chute d'Eve, sinon une parabole magique pour nous montrer que la curiosité, la vanité et le désir du pouvoir peuvent nous apporter le malheur jusqu'à la millième génération ? La voie de la magie que vous voulez prendre et où vous êtes initiée par votre acceptation comme sœur de notre Ordre, est très dangereuse. Si ce n'est pas le désir de faire le bien que vous amène au mysticisme, n'y allez plus loin, autrement les malheurs temporels et éternels seront votre destin'. Je lui ai assuré que rien que le désir de me perfectionner et si possible de faire le bien pour l'humanité, d'après le modèle du Christ, me faisait prendre cette voie.'Bien', dit il, 'je ne suis pas complètement convaincu de la pureté et de la sincérité de vos intentions, mais je saurai en quelques heures de mes Supérieures, ce que vous pensez vraiment et alors je vous porterai plus loin'

Le lendemain, Cagliostro m'a dit que ses Supérieures l'ont assuré que mon intention de me dévouer à la magie était noble et que j'irais très loin dans cette haute science, si je vais suivre mon Supérieur avec le même zèle et confiance. Mais que je dois lui promettre que je lui ferai une confiance sans bornes et suivrai mot par mot ces indications et il me montrera durant son séjour d'ici les plus grandes preuves de son attention et soin. Je lui ai répondu que 'sans bornes' doit inclure la condition de pas le suivre lorsque ma raison m'indique qu'il s'agit de quelque chose qui est contraire à mon devoir sacré et que Dieu lui-même ne peut pas me déterminer agir contrairement à mes principes concernant le bien et le mal. 'Très bien, et si Dieu lui-même se présente devant vous et vous demande de sacrifier ce que vous avez le plus cher, comme il a demandé à Abraham de sacrifier son unique fils?' J'ai réfléchi un peu, je me suis questionnée et je n'ai pu que lui répondre en toute sincérité que: 'Non, si j'étais à la place de Abraham j'aurais pas sacrifié mon fils et que j'avais dit: O mon Dieu, tues mon fils par une foudre si tu le veux, demandes moi d'autres sacrifices et je le ferais volontiers, mais en même temps ne me demandes pas de tuer mes pires ennemis, avant que je les trouve coupables d'être tués'.

pe Cagliostro: *«Eu am vorbit adeseori cu de Cagliostro despre comunicarea cu spiritele, despre apariţii, miracole, forţa rugăciunii, puterea pe care Apostolii le aveau pentru a face miracole şi eu am auzit de la el multe lucruri minunate. Eu i-am povestit lui, de asemeni, că după moartea fratelui, lumea cealaltă nu mă interesează decât foarte puţin şi că numai ideea de a face bine celor mulţi îmi făcea viaţa mai suportabilă. În modul cel mai sincer eu i-am spus lui că am încercat să intru în comunicare cu spirite şi că eu am petrecut nopţi întregi în meditaţii şi rugăciuni în cimitir pentru a obţine apariţia mult iubitului meu frate. Dar Providenţa nu a vrut să-mi dea această fericire. Eu i-am spus că sper că el îmi va îndeplini această dorinţă, că cea mai mare dovadă prin care va putea să-mi arate sentimentele sale faţă de mine va fi aceea de a mă pune în contact cu fratele meu. Aici, Cagliostro mi-a răspuns că el nu are nici o putere asupra celor morţi.*

Există doar spirite intermediare ale Creaţiunii, acestea sunt cele care au fost astfel create, cum spune scriptura, pentru a fi în slujba fiinţelor umane, care lui i se supun. Se poate pentru cei care - după ce ei au făcut un lung drum pe calea sfântă a misticismului – să intre în contact cu spiritele superioare, dar el nu are puterea de a provoca/produce viziuni pentru persoane adulte. În plus de asta, nu este permis niciodată să faci o invocare printr-o simplă plăcere sau toană. Sunt necesare motive, raţiuni importante pentru a justifica în faţa Superiorilor săi un asemenea gen de acţiune şi de a avea în stăpânire spirite cooperante Dacă aceasta este făcută numai pentru a satisface o curiozitate sau din orgoliu, pentru a arăta grandoarea sa, demonii, adică spiritele care pândesc să tenteze, să ispitească pe indivizi, cum este scris în Scriptură, se strecoară, se fofilează printre îngeri şi la urmă se poate ca lui să i se întâmple ceea ce i s-a întâmplat lui Schröpfer care a abuzat de puterile sale iar demonii l-au zăpăcit într-atât că el s-a sinucis.

Aici eu i-am făcut observaţia că aceasta nu era un lucru prea inteligent din partea demonilor; în loc de a-l ucide, ei puteau face dintr-un om ca Schröpfer unul dintre ei, unul de-al lor şi să-l utilizeze pentru rele scopuri. Cagliostro mi-a aruncat o privire pătrunzătoare şi mi-a spus pe un ton grav: Dacă îmi spuneţi aşa pentru a vă bate joc de mine sau a mă lua în râs, nereflectând asupra vorbelor ce-mi spuneţi, nu meritaţi nici un răspuns din partea mea. Iar dacă, totuşi, este o critică subtilă prin care mi-a fost pusă această întrebare, trebuie să vă spun dvs. îndoiţi-vă atunci când eu nu voi mai fi acolo întotdeauna căutat pentru orice şi de către oricine! Hristos a spus discipolilor săi: Eu am multe lucruri a vă spune, însă voi nu veţi suporta să le auziţi. Căci ce este deci căderea în păcat a Evei, dacă nu o parabolă magică pentru a ne arăta nouă cum curiozitatea, vanitatea şi dorinţa de a avea puterea poate să ne aducă nouă nefericirea până la peste a mia generaţie? Calea magiei ce dvs. vreţi să a căpătaţi şi în care dvs. să fiţi iniţiată prin acceptarea dvs. ca soră a Ordinului nostru, este foarte periculoasă. Iar dacă aceasta nu este dorinţa de a face binele pe care dvs. îl iubiţi prin misticism, nu veţi ajunge prin asta prea departe. În caz contrar nefericirea temporară şi eternă vor fi destinul dvs.'. Eu l-am asigurat atunci că doar dorinţa mea de a mă perfecţiona este atât de posibilă pentru a face bine omenirii, conform modelului lui Hristos, mă făcea să merg pe această cale.'Bine', spuse el, 'eu nu sunt complet convins de puritatea şi sinceritatea intenţiilor dvs., însă eu voi şti în câteva ore de la Superiorii mei, ceea ce dvs. gândiţi cu adevărat şi atunci eu vă voi purta mai departe.

A doua zi, Cagliostro mi-a spus că Superiorii săi l-au asigurat că intenţiile mele de a mă dedica magiei sunt nobile şi că eu voi ajunge foarte departe în această înaltă ştiinţă, dacă voi urma pe Superiorul meu cu acelaşi zel şi încredere. Însă că trebuie să-i promit lui că-i voi arăta o încredere oarbă, fără limite şi-i voi urma cuvintele şi indicaţiile sale iar el îmi va arăta pe întreaga durată a sejurului său de aici cele mai mari dovezi ale atenţiei şi grijii sale. Eu i-am răspuns că

Mais la Providence n'a pas voulu me donner ce bonheur. J'ai lui ai dit également que j'espère qu'il m'accomplisse ce désir, la plus grande preuve qu'il pourra me donner de ses sentiments envers moi sera de me mettre en contact avec mon frère. Ici, Cagliostro m'a répondu qu'il n'a aucun pouvoir sur les morts.

A cela Cagliostro me dit: De votre réponse je tire la conclusion que vos principes et votre fermeté vous rendront capable de vous consacrer avec détermination aux mystères sacrés, puisque vous saurez résister aux démons et ne tomberez pas dans la magie noire. Je suis sur que si vous réussissez à obtenir des hautes pouvoirs par l'aspiration à la perfection, comme le Christ et les Apôtres, vous aurez aussi le pouvoir, comme Pierre qui avec un mot 'esprit menteur' a fait tomber mort à terre, celui qui fait l'humanité souffrir et qui travaille dans la direction contraire de celle du Suprême Créateur du monde. Cependant, en anticipation, pour vous conduire plus rapidement aux mystères sacrés, je vous donnerai dès cette nuit un rêve magique qui vous procurera des indications importantes par l'esprit de votre frère. Vous devez seulement aller vous coucher avec la ferme résolution de lui parler, dès qu'il apparaîtra en rêve. Je donnerai à votre père une question, dans une lettre scellée et c'est de votre rêve que j'attends la réponse. Rappelez vous seulement de bien retenir la conversation que vous aurez avec votre frère dans le rêve'

Le soir, lorsqu'on était réunis chez mon oncle, Cagliostro m'a parlé plus sur le but de la magie et ses différentes branches. Avant de partir, il nous nous a pris par main, mon père et moi, il a donné à mon père un document triangulaire scellé et lui a demandé de lui promettre qu'il ne va pas enlever le sceau jusqu'à ce que j'aurais le rêve et lui a raconté ce qu'on a discuté ensemble. Avant de se quitter il m'indiqua, avant d'aller au lit, de me rappeler calmement tous ce qui s'est passé pendant la journée et de prier intensément. Cela étant dit, on s'est séparé.

Arrivée chez moi, j'ai repassé en détail tout ce qu'on avait parlé et je suis allé me coucher en priant intensément, mais le sommeil n'arrivait pas et des pensées, une après l'autre m'ont troublé toute la nuit. Le matin est arrivé sans que j'arrive à m'endormir un seul instant. Lorsque nous sommes allés chez Cagliostro le matin je l'ai trouvé avec quelques personnes de notre groupe et je lui ai immédiatement raconté ce que s'était passé. Il m'a répondu que je dois être plus calme et ne me laisser pas tant agiter par le désir de rêver mon frère. Il m'a indiqué d'attendre mon rêve avec plus du calme. La nuit suivante j'ai essayé de toutes mes forces de dormir pour avoir ce rêve si désiré, mais des images très *vives et des pensées apparaissaient unes après les autres, et lesommeil n'arrivait pas. L'espoir et le désir d'entrer en communication avec les esprits me donnait des frissons froids; le désir de dormir et l'absence du sommeil m'impatientait, alors je me suis mise à prier et mon âme s'est apaisé, mais cela a été tout, car le sommeil ne venait pas.*

*Le matin, lorsque nous sommes allés chez Cagliostro je lui ai dit directement que je n'ai pas été capable de dormir. Il m'a répondu sur un ton brusque, qu'il me croyait plus douée pour le mysticisme et que je ne dois plus m'attendre à avoir ce rêve. Cela m'a profondément blessée, mais j'ai rien dit. Après, j'ai appris qu'il avait dit à mon père et à X qu'il a été obligé de me parler ainsi pour permettre à mon mental de s'apaiser, pour éloigner mes attentes de parler avec mon frère est dans le rêve et qu'il espérait me donner ce rêve magique la nui*t *suivante. Ce jour il a parlé moins que d'habitude avec moi. Lorsque nous nous sommes séparés, il a fixé un rendez vous pour le lendemain matin à 9 heures avec Monsieur von Howen, Monsieur von Korff, mon oncle, mon père et X. En prenant congé de moi, il m'a dit que je peux participer aussi, même si Barba Jovis*[303] *n'est pas un sujet pour moi, mais qu'il désire que je vois tout et je suis familiarisé avec toutes les choses de la science occulte.*

[303] Barba Jovis est le nom d'une plante médicinale (Anthyllis barba-jovis), mais aussi le nom d'un remède préparé par Cagliostro, ayant un effet anti biotique.

'fără limite' trebuie inclusă condiţia de a nu-l urma atunci când raţiunea, judecata mea îmi indică că este vorba de ceva ce este contrar datoriei mele sacre şi că Dumnezeu însuşi nu mă poate determina să acţionez împotriva principiilor mele referitoare la bine şi la rău. Foarte bine, dar dacă Dumnezeu însuşi se prezintă în faţa dvs. şi vă cere să sacrificaţi ceea ce aveţi mai scump, aşa cum el i-a cerut lui Abraham de a sacrifica unicul său fiu?'. Am reflectat un pic, m-am chestionat şi nu am putut decât să-i răspund lui cu toată sinceritatea: 'Nu, dacă eu eram în locul lui Abraham eu nu-aş fi sacrificat pe fiul meu şi i-aş fi spus:O Doamne Dumnezeule al meu, omoară-mi tu copilul meu printr-un trăsnet dacă tu vrei asta, cere-mi mie orice alte sacrificiu şi eu le îl voi face bucuros, dar în acelaşi timp nu-mi cerei să-mi ucid pe cei mai răi duşmani ai mei, înainte ca eu să-i găsesc vinovaţi pentru a fi omorâţi.

Dar Providenţa nu a vrut să-mi dea această fericire. Eu i-am spus lui că sper că el îmi va îndeplini această dorinţă, ca cea mai mare dovadă ce el va putea să-mi arate sentimentele sale faţă de mine va fi aceea de a mă pune în contact cu fratele meu. Aici, Cagliostro mi-a răspuns că el nu are nici o putere asupra celor morţi.

La acestea Cagliostro mi-a zis: 'Din răspunsul dvs. eu trag concluzia că principiile şi fermitatea dvs. vă fac capabilă de a vă consacra cu determinare misterelor sacre, deoarece dvs. veţi rezista demonilor şi nu veţi cădea în magia neagră. Eu sunt sigur că veţi reuşi să obţineţi înalte puteri prin aspiraţiile dvs. spre perfecţiune, precum Hristos şi Apostolii. Dvs. mincinos' a făcut să cadă mort la pământ pe cel care făcea omenirea să sufere şi care lucra în direcţia opusă celei a Supremului Creator al lumi. Totuşi, cu anticipaţie, pentru a vă conduce mai repede spre misterele sacre, eu vă voi da începând cu această noapte un vis magic care vă va procura indicaţii importante prin spiritul fratelui dvs. Trebuie, doar numai să mergeţi să vă culcaţi având ferma hotărâre de a-i vorbi, imediat ce el vă va apărea în vis. Eu am pus tatălui dvs. o întrebare, printr-o scrisoare sigilată, la care aştept răspuns, pe care dvs îl veţi primi în vis. Amintiţi-vă bine, mai ales, că trebuie să reţineţi foarte bine, exact conversaţia din vis ce veţi avea cu fratele dvs'

Seara, când eram reuniţi la unchiul meu, Cagliostro mi-a vorbit mult despre magie şi despre diferitele sale ramuri. Înainte de a pleca, el ne-a luat de mână, pe mine şi pe tatăl meu, i-a dat tatălui meu un document triunghilar sigilat cerându-i de a promite că nu va desface, nu va rupe sigiliul decât numai după ce eu voi fi avut visul şi-i voi fi povestit ce am discutat împreună în vis. Înainte de a ne părăsi casa el mi-a indicat ca, înainte de a mă băga în pat, să-mi amintesc cu calmitate tot ceea ce s-a petrecut în timpul zilei şi de a mă ruga cu intensitate. Acestea fiind spuse, el s-a separat de noi şi a plecat.

Retrasă în camera mea, eu am refăcut în gând în toate amănuntele tot ceea ce el îmi spusese şi m-am culcat rugându-mă cu intensitate, dar somnul nu-mi venea deloc iar gândurile, unul după altul m-au tulburat toată noaptea. Se făcuse dimineaţa fără ca eu să fi putut dormi măcar o singură clipită. Atunci când am mers la Cagliostro, dimineaţă, l-am găsit cu câteva persoane din grupul nostru şi i-am povestit imediat ce s-a petrecut. El mi-a răspuns că eu trebuie să fiu mai calmă şi să nu mă las pradă agitării de dorinţa de a-l visa pe fratele meu. Mi-a recomandat să aştept cu mai mult calm visul meu. În noaptea următoare eu am încercat din toate forţele mele de a dormi pentru a avea acest vis atât de mult dorit de mine, dar imaginile foarte vii şi gândurile apăreau una după alta fără ca somnul să vină. Speranţa şi dorinţa de a *intra în comunicare, legătură cu spiritele îmi dădea fiori reci, frisoane; dorinţa de adormi şi lipsa somnului mă neliniştea, atunci am început să mă rog iar sufletul meu era liniştit, însă aceasta era tot căci somnul nu venea deloc.*

Dimineaţă, atunci când am mers la Cagliostro i-am spus direct acestuia că eu nu am fost în stare să adorm. Mi-a răspuns pe un ton brusc, că el nu mă credea înzestrată de la natură spre misticism şi că eu nu trebuie să mă mai aştept că voi avea acest vis. Aceasta m-a rănit profund,

Nous nous sommes séparés et à peine dans mon lit et avoir lu quelques pages de Swedenborg que je me suis endormie. Vers minuit j'ai eu les rêves les plus terribles, des angoisses, des transpirations, des palpitations du cœur et des convulsions dans les membres, à la fin je ne pouvais plus bouger et je suis restée sans pouvoir, épuisée. Lorsque j'ai voulu me lever du lit le matin, j'étais si faible qu'à peine je pouvais me tourner d'un coté à l'autre dans mon lit. Je suis retombée dans un état mi éveillée, mi endormie avec les plus terribles angoisses d'où je me réveillait en criant.

Lorsque les hommes se sont réunis chez Cagliostro le matin, celui-ci leur dit que mes nerves et mon physique étaient trop faibles pour qu'il puisse me donner ce rêve magique sans mettre en danger ma vie. Il avait envoyé ses esprits les plus forts pour agir sur moi et me préparer pour la conversation en rêve avec l'esprit de mon frère, mais mon corps était construit d'une telle manière qu'a chaque invocation j'avais les rêves les plus incohérents et maintenant, comme ses esprits lui avaient rapporté, j'étais épuisée et je me sentais au plus mal. S'il continuait ces actions, mon corps aurait été complètement dissolu. Il a envoyé me voir un respectable Monsieur, X et il a ajouté: 'Vous allez la trouver au lit, au plus mal, et d'après ce que mes esprits me disent complètement incapable de se rendre ici. Mais son mal n'aura aucune conséquence et elle se sentira mieux cet j'étais si faible qu'à peine je pouvais me tourner d'un coté à l'autre dans mon lit. Je suis retombée dans un état mi éveillée, mi endormie avec les plus terribles angoisses d'où je me réveillait en criant. après midi, vers trois heures. Ne lui dites rien de ce que je suis en train de vous dire et agissez comme si vous ne savez rien sur son mal. Dites lui seulement que je suis très étonné qu'elle n'est pas venue, puisque hier elle m'avait promis d'être ici à neuf heures du matin.

X est venu chez moi et comme Cagliostro lui avait dit, il m'a trouvé au lit, incapable de bouger. Il a fait ce que Cagliostro lui avait demandé et a ajouté qu'il sera de retour l'après midi et que je dois seulement rester calme et qu'il excusera auprès de Cagliostro mon absence. Peu après son départ je suis tombée dans un sommeil doux et apaisant, vers trois heures je me suis levée du lit et je me suis sentie suffisamment bien pour aller à mon bureau et écrire.

Vers cette heure Cagliostro a dit à Monsieur X :'Allez maintenant voir Madame der Recke. Vous allez la trouver au bureau et de bonne humeur. Apportez là ici, mais ne lui dites rien de ce que je vous ai dit'. X est venu et il a été étonné de me trouver si bien et écrire à mon bureau, tenant compte du fait qu'il y a six heures seulement il m'avait vu alitée et au plus mal. Comme je me sentais bien je suis allée avec Monsieur X chez Cagliostro et j'y ai trouvé mon père et Monsieur von Howen. Dès que je suis entrée Cagliostro m'a donné sa main et m'a dit: 'Chère fille ! Quelle nuit! Vous avez souffert, mais n'est ce pas aussi un peu de votre faute? Comme vous étiez si désireuse de parler dans le rêve avec l'esprit de votre frère j'ai dû appeler toutes mes pouvoir pour accomplir votre désir. Si seulement vous aviez des nerfs plus forts et pas un si excessif désir de revoir votre frère, j'étais capable de vous donner ce rêve qui vous avait approché de votre but et vous avait permis de regarder plus profondément dans les mystères sacrés. Mais comme ça, nous devons aller avec le rythme habituel. Pourtant si vous ne tempérez pas votre zèle, vous, avec votre capacité,vous n'atteindrez pas le but. Je dois vous avertir. L'esprit Anachiel, que je vous ai associée pour veiller sur vous dès le moment de votre entrée dans ce groupe et qui m'informe sur vos pensée et actions, me dit que vous êtes attirée par le mysticisme par douleur à la mort de votre frère, c'est cela qui a planté en vous les premiers grains de votre inclination vers la magie. Les bons esprits ne sont pas arrivés à vous influencer parce que vous n'aimez pas la magie pour elle-même, vous ne le recherchez pas pour avancer et acquérir la puissance d'aider des millions d'hommes, sans distinction, mais parce que la mort vous a ravi ce à quoi votre âme était le plus liée et que vous voudriez ressaisir. Pourtant, vous participerez ce soir à une séance magique qui

însă nu i-am spus nimic. Abia după aceea, mai târziu aveam să aflu că el îi spusese tatălui meu şi lui X că el uitase să vorbească în aşa fel încât să-i poată permite mentalului meu de a se linişti, pentru a îndepărta aşteptările mele pentru a vorbi în vis cu fratele meu şi că el spera că-mi va da acest vis magic în noaptea următoare. În această zi el a vorbit cu mine mai puţin decât o făcea de obicei. La despărţire, el a fixat o întâlnire pentru a doua zi la ora 9 cu Domnul von Howen, Domnul von Korff, cu unchiul meu, cu tatăl meu şi cu X. Dându-mi liber, separându-se de mine, mi-a spus că pot să particip şi eu, de asemenea, chiar dacă Barba Jovis[304] *nu este un subiect pentru mine, însă că el doreşte ca eu să văd tot şi să mă familiarizez cu toate lucrurile ştiinţei oculte.*

Ne-am despărţit şi de abia în patul meu am citit câteva pagini din Swedenborg ca să pot adormi. Către miezul nopţii eu am avut vise mai teribile, angoase, transpirări, palpitaţii ale inimii şi convulsii ale membrelor, sfârşind cu a nu mă mai putea da jos din pat rămânând fără puteri, epuizată. În momentul în care eu am vrut să mă dau jos din pat dimineaţă, eram aşa de slăbită că de abia am putut să mă întorc în patul meu dintr-o parte pe cealaltă. Am recăzut într-o stare de semi-trezire, pe jumătate adormită având teribile angoase din care m-am trezit ţipând.

Când, dimineaţă, lumea convocată s-a strâns la Cagliostro, acesta le-a spus lor că nervii mei şi psihicul meu erau prea slabi pentru ca el să poată să-mi dea acest vis magic fără a-mi pune viaţa în pericol. El trimisese spiritele sale cele mai puternice pentru a acţiona asupra mea şi pentru a mă pregăti pentru convorbirea în vis cu spiritul fratelui meu, însă corpul, trupul meu era construit de o aşa manieră încât la fiecare invocare eu să am visele cele mai incoerente iar acum, după cele raportate de spiritele sale, eu eram epuizată şi mă simţeam mai rău. Dacă continuă aceste acţiuni ale sale, corpul meu va fi complet distrus. El a trimis să mă vadă pe un respectabil Domn X şi a dăugat:'Dvs. mergeţi, o s-o găsiţi în pat, simţindu-se mai rău, iar după cele ce-mi spun spiritele mele, completamente incapabilă de a veni aici. Dar răul acesta al ei nu va avea nici o consecinţă şi ea se va simţi mai bine începând din această după-amiază, către orele trei. Nu-i spuneţi ei nimic despre faptul că eu sunt în curs de a vă spune şi acţiona ca şi cum dvs. nu aţi şti nimic despre starea ei rea. Spuneţi-i ei numai că eu sunt foarte mirat că ea nu a putut veni,deoarece ea mi-a promis că va fi aici la orele 9 ale dimineţii.

X a venit la mine şi aşa cum Cagliostro îi spusese lui, el m-a găsit în pat, incapabilă de a mă ridica şi a mă da jos. El a făcut ceea ce Cagliostro îi ceruse şi a adăugat că se va reîntoarce după amiază şi că trebuie neapărat să rămân calmă şi că el va scuza în faţa lui Cagliostro absenţa mea. La puţin timp după plecarea sa eu am căzut într-un somn dulce şi liniştit, iar pe la orele 3 am putut să mă dau jos din pat pentru a merge la biroul meu pentru a scrie.

Către această oră Cagliostro a spus Domnului X: 'Mergeţi acum să vedeţi pe Doamna der Recke. O veţi găsi la biroul său şi simţindu-se bine. Aduceţi-o aici, dar nu-i spuneţi nimic din ce v-am zis eu acum. X a venit la mine şi a rămas mirat că m-a găsit aşa de bine şi scriind la biroul meu, ţinând cont că numai cu doar 6 ore înainte mă văzuse întinsă în pat simţindu-mă foarte rău. Cum eu mă simţeam bine, am mers împreună cu Domnul X la Cagliostro unde am găsit pe tatăl meu şi pe Domnul von Howen. Imediat după ce eu am intrat, Cagliostro mi-a întins mâna şi mi-a zis:'Draga mea fiică! Ce noapte! Ai suferit, dar nu cumva aceasta s-a datorat şi din vina ta? Cum erai aşa de doritoare să vorbeşti în vis cu spiritul fratelui tău a trebuit ca eu să apelez la toate puterile mele pentru a-ţi îndeplini dorinţa. Numai dacă ai fi avut nervii mai tari şi nu o aşa mare dorinţă de a te revedea cu fratele tău, eu puteam să fiu capabil a-ţi da acest vis prin care să te apropii de scopul tău şi să-ţi fie permis a privi mai în profunzimea misterelor sacre. Dar lucrurile stând aşa cum stau, seminţe ale înclinaţiilor tale spre magie. Spiritele cele bune nu au ajuns încă a

[304] Barba Jovis este numele unei plante medicinale (Anthyllis barba-jovis), ca şi de asemeni numele unui remediu preparat de Cagliostro, având un efect antibiotic.

vous aidera, j'espère, à vous habituer graduellement avec la magie.»

En fait, Elisa participera à plusieurs séances magiques et recevra à la fin un message de son frère. Mais c'est aussi à ce moment-là qu'elle commence à douter de Cagliostro. Voilà pourquoi: *«En plein déroulement des opérations ma tante a demandé à son fils d'aller dans la pièce à coté et vérifier si toutes les portes sont bien fermées. 'Que faites vous, au nom de Dieu ?' s'écria Cagliostro d'une voix étonnement puissante. 'Rasseyez vous, ne bougez plus! Vous êtes dans le plus grand danger et moi avec vous !' Et il a redoublé ses trépignements et a crié avec une voix terrible quelques mots inconnus, après il a dessiné avec le poignard toutes sort de figures dans l'air et encoure un autre cercle autour de nous. Il est resté débout dans le cercle et nous a dit sur un tonne terrible que des grandes malheurs nous attendent si un d'entre nous ose bouger ou dire le moindre mot. A la fin de la cérémonie il a réprimandé fortement mon cousin d'avoir franchi le cercle de protection et tout d'un coup il s'est évanouit dans un sorte de convulsions. Nous avons essayé de le ranimer et lorsqu'il est revenu à lui il nous a dit de rester calmes et sérieux. Il nous a expliqué que son évanouissement s'est passé a cause des démons, car mon cousin était sorti du cercle magique qui nous protégeait. Lorsque je lui ai dit que pour moi c'était complètement incompréhensible qu'un simple cercle fait avec un poignard ait ce pouvoir il m'a répondu: 'L'action de l'aimant est elle aussi inexplicable. Mais le cercle magique et son pouvoir peuvent être compris seulement par ceux qui par ce moyen contrôlent les démons.' Cette explication ne m'a pas trop aidé mais je me suis dit que je la comprendrai peut être plus tard, après avoir progressé dans cette science.*

Il y avait aussi un autre chose qui me déplaisait dans cette séance. Cagliostro avait utilisé ses pouvoirs pour nuire et avait fait Monsieur NN souffrir. J'ai eu l'impertinence de lui demander s'expliquer. Il m'a frappé sur l'épaule et m'a dit: "Chère créature avec un bon Coeur, comme vous connaissez peu sur les devoirs et la position d'un vrai magicien. Moi et ceux qui sont comme moine nous appartenions pas à nous même comme les gens communs. Nous sommes subordonnés à un supérieur auquel on doit une complète obéissance. Si vous saviez comment le cœur me saigne de faire souffrir mes semblables, mais lorsque je pense que je fais cela pour sauver des pays ou des peuples entiers et que peut être même celui qui souffre comme ça est sauvé, j'ai le courage de porter au but ce que mes supérieurs me demandent. Tant que vous, mon cher enfant, n'aurez pas la capacité de vous discipliner et vous contrôler pour le vrai bien de vos proches, vous resterez dans l'ante chambre de la magie et n'entrerez jamais dans le sanctuaire. sanctuaire.

J'ai continué: 'Veuillez me pardonner, mais j'ai une question à vous poser.' 'Dites donc !', répondit-il. 'Il me semble que vous dites, et avec un regard triomphant, que vous avez puni Monsieur NN et vous l'avez rendu malade à l'aide de vos esprits. Est-ce que cela est digne d'un ami de l'humanité ?' 'Je vous croyais plus profonde. Est-ce que je peux être toujours le même dans ma position ? Est-ce que je ne suis pas obligé d'assumer des caractères différents afin d'enseigner à mes enfants?' Mais pourquoi avez vous besoin de faire cela, si vous pouvez connaître nos pensées à l'aide des esprits qui vous sont subordonnés? 'Mon enfant, vous parlez comme un aveugle sur les couleurs. Chaque jour à certaines heures, et c'et seulement à ce moment là que je peux réaliser certaines opérations magiques et des devoirs très difficiles et importants qui me sont attribués. Il n'y a que trois parmi vous qui sont veillés par mes esprits. Les autres, je dois les mettre à l'épreuve dans la vie sociale pour tester leurs capacités de cœur et d'esprit et pour les placer dans la sphère d'action qui leur est propre. Si vous n'étiez pas être observé par un de mes esprits, ce que vous dites aujourd'hui avais dû attirer mon attention envers vous. Car d'après l'audace de me parler et les sentiments humains que vous exprimez si directement, je pourrai

vă influenţa pentru că dvs.nu iubiţi magia pentru ea însăşi,ca magie, nu o căutaţi pentru a avansa şi căpăta puteri de a ajuta milioanele de oameni fără a face deosebiri între ei, ci pentru că moartea v-a a răpit ceva de care sufletul vostru era mai legat şi pe care-l îl voiaţi să-l rechemaţi iar. Cu toate acestea, în această seară vei participa la o şedinţă magică care te va ajuta, sper eu, să te obişnuieşti în mod gradat cu magia.»

În fapt Eliza va participa la numeroase şedinţe de magie şi va primi până la urmă un mesaj de la fratele său. Însă acesta va fi şi momentul din care ea va începe să se îndoiască de Cagliostro. Iată pentru ce: *«În plină desfăşurare a operaţiunilor, mătuşa mea a cerut fiului său de a merge în încăperea alăturată şi să verifice dacă toate uşile sunt bine închise.'Ce aţi făcut, pentru numele lui Dumnezeu?'strigă atunci Cagliostro cu o voce aşa de puternică că te făcea să te miri de puterea ei. 'Opriţi-vă imediat, nu mai mişcaţi, sunteţi în cel mai mare pericol şi de asemeni eu odată cu voi! 'Şi a redublat tropăiturile sale şi a strigat cu o voce teribilă câteva cuvinte necunoscute, după ce a desenat cu pumnul tot felul de figuri în aer şi ne-a înconjurat cu un alt cerc desenat în jurul nostru. A rămas în picioare în cerc şi ne-a zis că o mare nenorocire ne aşteaptă dacă vreunul dintre noi încearcă să se mişte sau să spună un singur cuvânt. La sfârşitul ceremoiei el a certat, a reprimat prin vorbe foarte tari pe verişorul meu de a fi spart, de a ieşit din cercul de protecţie şi dintr-o dată acesta s-a prăbuşit la pământ într-un soi de convulsii. Noi am încercat să-l reanimăm iar când acesta şi-a revenit, el ne-a spus nouă să rămânem calmi şi serioşi. Ne-a explicat atunci că leşinul s-a produs din cauza demonilor, deoarece verişorul meu ieşise din cercul magic care ne proteja. Atunci când eu i-am spus lui Cagliostro că pentru mine este complet de neînţeles cum un simplu cerc făcut cu pumnul să aibă această putere el mi-a răspuns:'Acţiunea de a iubi este prin ea însăşi, de asemenea inexplicabilă. Însă cercul magic şi puterea sa pot fi înţelese numai de către cei care prin acest mijloc controlează pe demoni'. Explicaţia aceasta nu a prea ajutat la nimic, însă mi-am zis că o voi putea înţelege puţin mai târziu, după am progresat în această ştiinţă.*

Mai era, de asemeni, un alt lucru care mă îndepărta de această ştiinţă. Cagliostro a utilizat puterile sale pentru a vătăma şi i-a provocat suferinţă Domnului NN. Eu am avut impertinenţa de a-i cere să se explice. El m-a bătut uşor pe umăr şi mi-a spus: "Iubită creatură cu o mare Inimă bună, cât de puţin cunoaşteţi despre datoria şi poziţia unui adevărat magician. Eu şi ceilalţi care sunt ca mine nu ne aparţinem nouă înşine aşa ca oamenii obişnuiţi. Noi suntem subordonaţi şi unui superior căruia îi datorăm o completă obedienţă, supunere. Iar dacă veţi şti cât inima mea sângerează că fac pe semenii mei să sufere, însă atunci când mă gândesc că fac asta pentru a salva ţări sau popoare întregi şi că poate, însuşi cel care suferă că acesta este salvat, eu am curajul de a duce la bun sfârşit ceea ce superiorii mi-au cerut. Cu atât mai mult că dvs. dragul meu copil, nu vei avea capacitatea de a te disciplina şi a te controla pentru adevăratul bine, făcut semenilor tăi, tu vei rămâne cantonată în antecamera magiei şi nu vei intra niciodată în sanctuar.

Eu am continuat: 'Vă rog să mă iertaţi, dar am să vă mai pun o întrebare'. 'Spune deci!', răspunse el. 'Mi se pare că dvs. ziceţi, şi cu o privire triumfantă, că dvs. aţi pedepsit pe domnul NN şi l-aţi făcut bolnav cu ajutorul spiritelor dvs. Sunt acestea fapte demne de un amic al omeniei, al omenirii?''Eu credeam că sunteţi mult mai profundă. Pot fi eu totdeauna acelaşi în poziţia mea, am eu aceeaşi părere? Nu sunt eu obligat să-mi asum caractere diferite pentru a preda în învăţarea, educarea copiilor mei?' Însă pentru ce aveţi dvs. nevoie să faceţi aceasta, dacă puteţi să ne cunoaşteţi gândurile cu ajutorul spiritelor care vă sunt subordonate?' 'Copilul meu, vorbeşti precum un orb cuprins de mânie. În fiecare zi la o anumită oră, ceea ce se întâmplă, şi chiar în acest moment eu realizez anumite operaţiuni magice şi îndatoriri foarte dificile şi importante ce-mi sunt atribuite. Printre voi nu sunt decât doar trei care sunt vegheaţi de spiritele mele. Pe ceilalţi,

supposer qu'il y a en vous des capacités magiques cachés.»

L'histoire du cercle magique augmenta les doutes d'Elisa. Surtout que pendant une autre séance, Cagliostro fait tout le contraire de ce que lui avait si clairement expliqué: *«Cagliostro a fait le même expriment avec les portes fermées. Mais au milieu de l'invocation, il a demandé à Monsieur von Howen de quitter sa place et se mettre à genoux devant lui. Après il a demandé à l'enfant: 'Qui est apparu maintenant ?' Et l'enfant a dit: 'C'est Monsieur Howen qui est à genoux'. Cagliostro donna sa montre à Monsieur von Howen et demanda: 'Qu'est ce que tu vois maintenant ?' L'enfant répondit: 'Howen qui tient la montre'. Je dois observer que l'enfant était dans l'autre pièce, derrière un paravent et il ne pouvait pas voir ce que se passait dans la pièce ou nous étions. Pourtant il y a eu plusieurs choses qui m'ont éblouie dans cette séance. Premièrement, je crois qu'il n'y avait pas suffisamment de raisons pour faire une invocation. Deuxièmement Monsieur von Howen avait franchi le cercle magique pour se rendre près de Cagliostro et cela sans aucune mauvaise conséquence. Tout cette histoire, l'apparition, la montre ne me semblait pas être de la magie. J'ai présenté mes doutes à Cagliostro qui m'a dit: 'Vous raisonnez toujours comme un aveugle qui parle des couleurs. Je dois vous dire que tant que vous vous trouvez dans l'antie chambre de la science sacrée, vous allez trouver beaucoup de choses inexplicables. Quant au cercle magique que Monsieur von Howen a franchi, je peux vous dire que cela était prévu dès le début de la séance d'aujourd'hui. J'ai le droit de changer les règles. J'ai demandé aux esprits le moment des invocations de veiller avec attention sur Monsieur von Howen lorsqu'il franchit le cercle. Mais je ne peux pas vous dire la raison pour laquelle j'ai permis à Monsieur Howen de faire cela; la montre que je lui ai donnée est une montre magique, qui fixées aux heures de la séance où Hanachiel et Gabriel veillent à l'effet que mes supérieurs désirent qu'elle ait. Mais lorsque les esprits grondent autour de moi le moment des invocations je ne conseille personne à toucher cette montre sans y être préparé. Je peux également lire dans l'âme de celui tient la montre, plus clairement que dans les autres'.»*

Mais les tests n'étaient pas encore finis pour Elisa: «Quelques jours après, Cagliostro alla avec sa femme, Monsieur von Howen, Monsieur von Korff, mon père et moi à Wilzen chez mon oncle. Cagliostro me prit dans son carrosse et il me parla de la magie. Cela réinstaura en moi un peu de confiance dans son caractère morale, car je dois avouer que j'avais commencé à avoir des doutes à ce sujet. A cette occasion il m'a donné des éclaircissements sur beaucoup de choses, qu'il m'avait refusé jusqu'à ce moment-là et je dois avouer que sa connaissance de la nature humaine m'a plus étonnée que se expérimentes magiques. Mais je dois aussi raconter un incident. Pendant la conversation, il m'avait demandé qu'est-ce que je pense de Monsieur Z, si je ne le connais pas plus et si je peux lui raconter quelques détails sur sa vie. Je lui ai répondu que je connais trop peu Monsieur Z et je ne peux pas lui répondre. Mais je savais certains détails sur Monsieur Z qui pouvait lui causer des ennuis, mais en même temps je savais très bien qu'à l'exception d'un couple d'amis et de ma mère, personne ne connaissait cela. Et ma mère m'a avait confié ce secret, en me faisant promettre que je ne le raconterai à personne.) Cagliostro me regarda en face et dit : 'Donc vous ne connaissez rien sur Monsieur Z, rien que puisse m'aider à me faire une idée sur son caractère et son sort, que je désire tant connaître.' 'Oui, en fait, Z m'est très peu connu', dis je. A cela Cagliostro éclata: 'Serpent que j'ai nourri dans mon sein. Tu ne dis pas la vérité ! Jures, jures moi que tu ne sait pas un certain détail sur la vie de Z qui n'est connu que par trois autres personnes, à l'exception de toi!'

Je dois avouer que je me trouvais dans un grand dilemme. Je suis restée sans paroles pour quelques moments en réfléchissant à une solution qui ne violait pas mes principes. Cagliostro me

eu trebuie să-i pun la încercare în viaţa socială pentru a testa capacitatea inimii lor şi a spiritului pentru a-i plasa în sfera de acţiune proprie lor. Ca voi să nu fiţi observaţi de spiritele mele, ceea ce eu vă spun astăzi ar trebui să dovedească atenţia mea faţă de voi. Deoarece după îndrăzneala de a-mi vorbi şi sentimentele umane pe care le exprimaţi atât de direct, eu aş putea presupune că în voi se află capacităţi magice ascunse.»

Povestea cercului magic mări îndoielile Elizei. Mai ales că în timpul unei alte şedinţe, Cagliostro făcu exact contrariul a ceea ce el exprimase atât de clar: *«Cagliostro a făcut acelaşi experiment cu uşile zăvorâte. Dar în mijlocul invocării, el a cerut Domnului von Howen de a-şi părăsi locul în care se afla şi a se aşeza în genunchi în faţa sa. Apoi a întrebat pe copilul-porumbel: 'Cine a apărut acum?' Iar copilul a spus:'Domnul Howen care este în genunchi'. Cagliostro dădu ceasul său Domnului von Howen şi întrebă: 'Ce vezi tu acum? 'Copilul răspunse:'Howen care ţine ceasul'. Eu trebuie să fac observaţia că copilul se afla în altă încăpere înapoia unui paravan şi el nu putea să vadă ceea ce se petrecea în încăperea în care ne găseam noi. Şi cu toate acestea au avut loc numeroase lucruri care m-au orbit, mi-au luat ochii în această şedinţă. În primul rând, eu cred că nu el nu avea suficiente motive pentru a face o invocare. În al doilea rând Domnul von Howen spărsese cercul magic pentru a se duce mai aproape de Cagliostro şi aceasta fără nici o rea consecinţă asupra lui. Toată această poveste, apariţia, ceasul, nu părea să fie o magie. Eu i-am prezentat îndoielile mele lui Cagliostro, care mi-a spus: 'dvs. judecaţi, rezonaţi totdeauna ca un orb care vorbeşte de culori. Eu trebuie să vă spun că atât timp cât vă aflaţi într-o anti-cameră a ştiinţei sacre, veţi găsi multe lucruri inexplicabile. Cât despre cercul magic pe care Domnul von Howen l-a spart, eu pot să vă spun că aceasta era prevăzut încă de la începutul şedinţei de astăzi. Eu am dreptul de a schimba regulile. Eu am cerut spiritelor în momentul invocării de a veghea cu atenţie asupra Domnului von Howen atunci când el sparge cercul. Dar eu nu pot să vă spun dvs. motivul pentru care eu am permis Domnului Howen de a face aceasta; ceasul pe care eu i l-am dat este un ceas magic care fixat la orele şedinţei în care Hanachiel şi Gabriel veghează asupra ~~lui~~ efectului pe care superiorii mei doresc ~~ca ca~~ să aibă loc. Dar atunci când spiritele bombăne în jurul meu în momentul invocăriilor eu nu sfătuiesc pe nimeni să se atingă de acest ceas fără să fi fost dinainte pregătit pentru aşa ceva. Eu pot, de asemeni, să citesc în sufletul celui care ţine ceasul, mult mai clar decât în sufletul celorlalţi.'»*

Dar însă testele nu erau terminate pentru Eliza: «După cîteva zile după aceea, Cagliostro împreună cu soţia sa, unchiul meu, Domnul von Howen, Domnul von Korff, tatăl meu şi cu mine mersesem la Wilzen la unchiul meu acasă. Cagliostro m-a luat în caleaşca sa şi mi-a vorbit despre magie. Aceasta va instaura în mine un soi de încredere în caracterul său moral, deoarece trebuie să recunosc, că începusem să am îndoieli asupra acestui subiect. Cu ocazia aceasta el mi-a dat lămuriri asupra a o mulţime de lucruri, pe care mi le refuzase până în acel moment, şi trebuie să mărturisesc că a sa cunoaştere a naturii umane m-a mirat mai mult decât experimentele sale magice. Însă, mai trebuie să povestesc un incident. În timpul conversaţiei, el mă întrebase ce gândesc eu despre Domnul Z, dacă eu nu cunosc cumva mai mult pe acesta şi dacă eu pot să-i povestesc câteva detalii despre viaţa sa. I-am răspuns că eu cunosc prea puţin pe domnul Z şi nu-i pot lui răspunde la întrebare. Însă ştiam anumite lucruri despre Domnul Z care puteau să-i facă duşmani, dar în acelaşi timp eu ştiam foarte bine, că exceptând un cuplu de prieteni ai mamei mele, nimeni altcineva nu cunoştea aceasta. Mama mea îmi încredinţase acest secret, punându-mă să-i promit că nu-l voi povesti nimănui.) Cagliostro mă privi drept în faţă şi spuse: 'Deci tu nu cunoşti nimic despre Domnul Z, nimic ce mă poate ajuta să-mi fac o idee asupra caracterului şi sorţii sale, pe care eu doresc atât de mult să le cunosc.' 'Da, în fapt, Z îmi este prea puţin cunoscut, spusei eu.

regarda avec colère et me dit: 'Hypocrite! A quoi pensez vous maintenant ? Répondez moi ! Donc vous n'avez rien à dire sur Monsieur Z ?'

Je lui ai répondu avec le plus grand sérieux: 'Monsieur le comte, votre comportement m'inquiète. Je ne sais pas pour qui jouez vous ce rôle, vu que nous sommes seuls, vous et moi, et que d'après ceque vous dites, je suis observé par votre esprit Hanachiel. Je n'ai rien fait à en avoir honte devant les yeux de Celui qui voit tout, qui lit mes pensées les plus cachées. Je n'ai donc pas peur d'être investiguée par Hanachiel, si lui, en bon esprit, qu'il est, lit dans mon cœur. S'il ne l'est pas, il peut vous dire ce qu'il désire. Je me fie à celui qui est au dessus des démons et des magiciens et je suis convaincue que Lui sera triomphant sur tout le mal du monde.'

Cagliostro me regarda alors avec douceur, il prit ma main et me dit: 'Chère créature, je ne m'attendais pas à ça de vous à votre age. Vous comblez et dépassez mes espoirs. Maintenant je peux tout vous expliquer. Mes supérieurs m'ont demandé de vous mettre à la preuve, ils m'ont dit que votre mère vous a raconté cette histoire pour vous aider à élargir vos connaissances sur la nature humaine. Si vous m'aviez raconté ce secret, j'étais en droit de penser que vous failliez dans la magie. Si vous aviez eu l'effronterie de jurer devant moi que vous ne savez rien, vous aurez fait les premiers pas vers des difficultés très grandes et j'étais obligé à vous retirer graduellement ma protection. N'en parlons plus, mais je vous répète que la voie de la magie sur laquelle vous voulez avancer, puisque vous avez tous les dons de l'esprit et du cœur est dangereuse. Et de cent qui s'y engage, c'est seulement un qui arrive à la fin, après avoir dépassé tous les obstacles et pas tombé dans l'abysse. Ici il s'est tu et moi je n'ai plus rien dit, tout cela me faisait réfléchir profondément. Après quelques moments de silence, il m'a demandé ne pas raconter ce que c'était passé aux autres frères et sœurs de notre loge, parce qu'il avait de bonnes raisons à leurs cacher le fait qu'il pouvait lire dans les âmes des autres.»

Cagliostro n'avait pas encore quitté Mitau et déjà Elisa commençait à s'éloigner de lui. C'est surtout des propos liés à la sexualité qu'il tenait devant ses disciples qui scandalisèrent Elisa et augmentèrent ses doutes sur la moralité de Cagliostro.

« La dernière période qu'il passa à Mitau j'ai été plus méfiante envers lui. J'avais commencé à croire qu'il était en train de tomber dans la magie noire.[305] *Dans mes prières, j'implorais souvent Dieu l'aider résister aux tentations des mauvais esprits et arriver à son but, sans tomber dans la nécromancie. Il donnait à l'époque des conférences pour le plus étroit cercle de notre loge. J'ai eu la permission d'y participer, sans pourtant pouvoir prendre des notes. Une de ces conférences détruit ma confiance en lui. Il y parla du sixième chapitre du Livre de Moise qui contient des enseignements de démonologie qui ont outré mon sens moral (c'est la chapitre qui parle des amours entre les anges déchus et les femmes). J'ai déclaré à mon père que je ne désire plus prendre partie à ce genre de discours et que je peux mieux employer mon temps que d'écouter de telles théories. Mais mon père insista tant, que je lui ai promis que je vais continuer d'y participer.*

Peu après il tint une autre conférence où il donna des instructions sur ce qu'il faut faire pour amener par des moyens magiques une femme à aimer et même à coucher avec un homme. On a protesté et alors il a répondu qu'il a voulu nous mettre à l'épreuve. J'ai été révoltée, outrée et j'ai pris la ferme résolution de n'assister plus à ces conférences, ni de l'accompagner à Saint

[305] En fait, cela représente ce que la psychologie moderne appelle une projection: elle attribuait à Cagliostro ce qu'elle n'arrivait pas accepter d'elle-même. Le doute est une des tentations des démons, affirment toutes les traditions spirituelles de l'Orient et de l'Occident.

Auzind aceasta Cagliostro izbucni: 'Şarpe ce eşti, pe care eu te-am hrănit la sufletul meu. Tu nu-mi spui adevărul! Jură, jură-mi că tu nu ştii nici un detaliu despre viaţa lui Z care nu este cunoscut decât de alte 3 persoane în afară de tine!'

Trebuie să mărturisesc recunosc că mă găseam într-o mare dilemă. Am rămas mută pentru câiteva momente reflectând să găsesc o soluţie care să nu-mi încalce mie principiile. Cagliostro mă privea cu mânie şi-mi spuse: 'Ipocrito ! La ce te gândeşti tu în acest moment? Răspunde-mi! Deci nu ai nimic a-mi spune despre domnul Z?'

Eu i-am răspuns atunci cu aerul cel mai serios: 'Domnule conte, comportamentul dvs. mă nelinişteşte. Eu nu ştiu pentru ce dvs. jucaţi acest rol, având în vedere că noi suntem singuri, doar eu şi dvs., si că, după ce îmi spuneţi, eu am observat prin spiritul dvs pe Hanachiel. Eu nu am făcut nimic pentru a-mi fi ruşine în ochii Celui care vede tot, care-mi citeşte până şi gândurile cele mai ascunse. Deci eu nu am nici o frică de a fi investigată de Hanachiel, chiar dacă el, în bun spirit, ce este, citeşte în inima mea. Iar dacă nu este aşa, el poate să vă spună ce doreşte el. Eu am încredere în cel care este deasupra demonilor şi magicienilor şi sunt convinsă că El va triumfa asupra întregului rău din lume ~~existent în~~ lume.'

Cagliostro mă privi cu blândeţe, îmi luă mâna şi-mi spuse: 'Dragă creatură, eu nu mă aşteptam la aşa ceva la vârsta ta. Îmi copleşiţi şi depăşiţi toate speranţele. Acum eu pot să vă explic totul. Superiorii mei mi-au cerut să te pun la încercare, ei mi-au spus că mama ta ţi-a povestit această poveste pentru a te ajuta să-ţi lărgeşti cunoştinţele tale despre natura umană. Dacă nu ai povestit acest secret, eu sunt îndreptăţit să cred să-ţi folosească în magie. Iar dacă vei avea neruşinarea de a jura în faţa mea că nu ştii nimic, atunci tu vei fi făcut primii paşi spre dificultăţi foarte mari şi eu sunt obligat să-mi retrag protecţia mea asupra ta. Dar, să nu mai vorbim, doar trebuie să-ţi repet că drumul magiei pe care tu vrei să avansezi, deoarece ai darurile spiritului şi ale inimii, este periculos.Dintr-o sută care s-au angajat pornind pe această cale, doar unul este cel care ajunge la sfârşitul ei, după ce a depăşit toate obstacolele şi nu a căzut în abis. Aici el a tăcut iar eu nu am mai spus nimic, toate acestea făcându-mă să reflectez profund. După câteva momente de tăcere, el mi-a cerut să nu povestesc ceea ce s-a petrecut altor fraţi şi surori ai lojei noastre, pentru că el avea îndreptăţite motive să le ascundă acestora faptul că el putea citi în sufletele celorlați.»

Cagliostro nu părăsise încă localitatea Mitau când deja Elisa începuse a se îndepărta de el. Doar numai cuvântările legate de sexualitate pe are el le ţinea în faţa discipolilor săi erau cele care o vor scandaliza pe Eliza şi-i vor înmulţi îndoielile asupra moralităţii lui Cagliostro.

« În ultima perioadă pe care el o petrece a petrecut-o la Mitau eu nu am fost mai neîncrezătoare în el. ÎIncepusem să cred că el era în curs de a cădea aluneca în magia neagră[306]*. În rugăciunile mele, eu rugam adeseori pe Dumnezeu să-l ajute a rezista tentaţiilor spiritelor cele rele şi de a ajunge la scopul său, fără a cădea în necromanţie(vrăjitorie, evocarea morţilor pentru aflarea viitorului). În acea perioadă el ţinea conferinţe pentru cel mai restrâns cerc al lojei noastre. Eu aveam permisiunea lui de a participa la acestea, fără însă a putea să iau notiţe. Una dintre aceste conferinţe distrusese încrederea mea în el. El vorbeşte acolo de capitolul VI al Cărţii lui Moise care conţinea învăţături demonologice care au indignat, au scadalizat simţul meu moral*

[306] În fapt, aceasta reprezintă ceea ce psihologia modernă numeşte o proiecție: ea atribuia lui Cagliostro ceea ce ea însăşi nu ajunsese să accepte.ÎIndoiala este una dintre tentaţiile demonilor, afirmau toate tradițiile spirituale ale Orientului şi ale Occidentului.

Pétersbourg comme il avait insisté. Pour la prochaine fois, je suis restée à la maison, en prétendant que je suis malade. Mais je n'étais pas suffisamment forte. Le conseiller aulique Schwander tomba malade et il ne pourra plus assister aux réunions, mais il était instruit sur tout ce que se passait. Il me demanda de ne pas me séparer du groupe, car mon entêtement aurait empêché Cagliostro de réaliser les promesses qu'il nous avait fait. Suite à la demande de Schwander et aux instances de mon père j'ai assisté à la prochaine conférence, où il donnait des enseignements magiques qui ont chauffé mon imagination et ont réveillé en moi l'aspiration vers des choses supraterrestres. Cagliostro, qui jugeait peut être qu'il avait été trop imprudent et qu'il devait regagner mon confiance, essaya de se justifier au sujet de cette malentendu, et me dit toute sorte de choses sur mes pensées qu'il savait, disait-il de Hanachiel. J'ai été encore une fois étonnée de sa capacité de lire dans les âmes.

Il jura devant moi qu'il n'est pas tombé dans la magie noire. Il utilisa toute son éloquence pour me déterminer à aller à Saint Pétersbourg[307], mais je lui dis avec la plus grande détermination que je n'y irai pas avec lui et sa femme, car j'ai trop peur de me trouver toute seule à l'étranger avec un magicien qui peut à tout moment succomber aux attaques des mauvais esprits. Mais je lui ai promis que dès qu'il sera décidé que Catherine II veut devenir la protectrice de la loge d'adoption qu'il voulait installer à Saint Pétersbourg, je m'y rendrai avec mon père, mon frère et ma soeur.»

Fin mai 1779, Cagliostro partit vers Saint Pétersbourg. Il fut de passage par . Mitau dans son chemin vers Varsovie, en mars 1780, mais ne prit pas contact avec ses disciples courlandais. Elisa ne pourra pas lui pardonner cela. Quelques mois après son départ, le 6 novembre 1779, la belle-sœur d'Elisa, Anna Charlotta Dorothea de Medem[308] devient par mariage Duchesse de Courlande. A coté d'elle, Elisa se lancera dans une carrière diplomatique et politique et voyagea en Russie, en Pologne et en Allemagne. C'est surtout à Berlin, au Palais de Courlande, qu'elle entre dans le cercle des rationalistes allemand[309]. Elle rencontre aussi Goethe, Friederich Schiller, Laurent Blessig, Christoph August Tiedge (qui devient son amant). Elle rencontre personnellement le tsar Alexandre I de Russie, Frederick William III de Prusse et Napoléon Bonaparte.

En 1782, Elisa rencontra à Saint Pétersbourg le prince Poninski, qui avait hébergé Cagliostro en Pologne et parlait contre lui. C'est suite à cette visite et à l'influence des rationalistes qu'elle bascule complètement d'un extrême à l'autre, du mysticisme exagéré elle passe au rejet de tout ce qui ne peut pas être expliqué par la logique et la raison. Elle commence à repasser ses souvenirs et chercher des explications pour les expériences vécues en 1779 à coté de Cagliostro. C'est justement ce que celui-ci lui avait indiqué d'éviter de faire, chercher «le pourquoi du pourquoi.» Plus tard, pendant l'Affaire du Collier, en 1786 elle lit toute la série des pamphlets écrits contre lui:

«Cagliostro démasqué à Varsovie» de Moszinski, la *«Lettre sur Cagliostro et Lavater»* de Mirabeau, *«Les Mémoires authentiques»* attribués au marquis de Luchet, la « *Lettre d'un garde du roi*», etc. Mais ce fut surtout la rencontre avec Friederich Nicholai à Berlin qui la tourna définitivement contre son Maître. Rationaliste reconnu et membre des Illuminés de Bavière(comme Mirabeau, Goethe et d'autres qui ont participé intensément à cette campagne contre Cagliostro),

[307] Il avait besoin de sa présence pour rapprocher Catherine II.
[308] C'était une femme d'une beauté exceptionnelle et pleine d'esprit ; qui aida beaucoup son mari par sa diplomatie. Après la mort du duc de Courlande, elle s'établit à Paris et devint la maîtresse de Talleyrand.
[309] Le rationalisme était un courant de pensée à la mode surtout dans les pays allemands qui s'opposait au mysticisme et prônait la supériorité de la pensée et de la logique.

(este capitolul care vorbeşte despre amoruri dintre îngeri decăzuţi şi femei). Eu am declarat tatălui meu că nu doresc să mai iau parte la acest gen de discursuri şi că eu pot să-mi folosesc mai bine timpul decât a asculta asemenea teorii Însă tatăl meu insistă atât, că a trebuit să-i promit că voi continua să particip totuşi la ele.

La puţin timp după aceea, el a ținut ~~ţine~~ o conferinţă în care dădea instrucţiuni asupra a cea ce trebuia făcut pentru a aduce, a determina prin mijloace magice o femeie să fie iubită şi chiar să se culce cu un bărbat. S-a protestat atunci iar el a răspuns că ne pusese la încercare. Eu am fost revoltată, ultragiată şi am luat hotărârea fermă de a nu mai asista la niciuna din conferinţele sale, nici de a-l însoţi la Saint Petersbourg aşa cum el insistase. Pentru data imediat apropiată ce a urmat eu am rămas acasă, pretinzând că sunt bolnavă. Dar eu nu am fost suficient de tare. Consilierul aulic Schwander se îmbolnăvi şi nu va mai putea asista la reuniuni, dar el era pregătit pentru tot ce se putea întâmpla. Mi-a cerut să nu mă separ de grup, deoarece încăpăţânarea mea va putea să împiedece pe Cagliostro de a realiza promisiunile pe care el le făcuse. Prin urmare, la cererea lui Schwander şi la insistenţele tatălui meu eu am asistat la următoarea conferinţă, în care el dădea învăţăminte magice care au încălzit imaginaţia mea şi au retrezit în mine aspiraţiile spre lucruri suprateresträ. Cagliostro, care se gândea poate că el a fost prea imprudent şi că el a trebuit să recâştige încrederea mea, încercaă să se justifice în privinţa acestei proaste înţelegeri, şi mi-a spus tot soiul de lucruri despre gândurile mele pe care el le ştia, spunea el, de la Hanachiel. Eu am fost din nou mirată de capacitatea sa de a citi în sufletele oamenilor.

El se va jura în faţa mea că nu va cădea în magia neagră. El utiliză toată elocinţa sa pentru a mă determina să merg la Saint Petersbourg[310]*, dar eu i-am spus sincer, cu cea mai mare determinare că nu voi merge cu el şi cu soţia sa, deoarece îmi este prea frică de a mă trezi singură-singurea în străinătate cu un magician care poate în orice moment sucomba sub un atac al spiritelor cele rele. Însă eu i-am promis că imediat ce se va fi luat decizia ca ţarina Ecaterina a II-a vrea să devină protectoarea lojei de adopţiune pe care el voia să o instaureze la Saint Petersbourg eu, împreună cu tatăl meu, fratele meu şi sora mea vom veni acolo.».*

La sfârşitul lunii mai 1779, Cagliostro pleacă spre Saint Petersbourg. El trecu prin Mitau în drumul său spre Varşovia, în martie 1780, dar nu a luat legătura cu discipolii săi courlandezi. Elisa nu-i va putea lui ierta aceasta. Câteva luni după plecarea sa, în 6 noiembrie 1779, verişoara Elizei, Anna Charlotta Dorothea din Medem[311] devine prin căsătorie Ducesă de Courlande. Alături de aceasta, Elisa se va lansa într-o carieră diplomatică şi politică şi va voiaja în Rusia, în Polonia şi în Germania. La Berlin mai ales, la Palatul de Courlande, este locul unde ea intră în cercul raţionaliştilor germani[312]. Ea întâlneşte aici, de asemeni, pe Goethe, Friederich Schiller, Laurent Blessig, Christoph August Tiedge (care-i devine amant). Ea întâlneşte personal pe ţarul Alexandre Întâiul al Rusiei, pe Frederick William al III-lea al Prusiei şi pe Napoleon Bonaparte.

În 1782, Elisa va întâlni la Saint Petersbourg pe prinţul Poninski, care îl găzduise pe Cagliostro în Polonia şi vorbea împotriva lui. Ca urmare a acestei vizite şi a influenţei raţionaliştilor care o vor bascula dintr-o extremă în cealaltă, de la un misticism exagerat ea trece la respingerea a tot ceea ce nu poate fie explicat de logică şi de raţiune. Ea începe a retrăi amintirile sale şi de a

310 El avea nevoie de prezenţa sa pentru apropierea de Ecaterina a II-a.
311 Era o femeie de o frumuseţe excepţională şi plină de spirit; care își ajuta mult soțul prin diplomația sa. După moartea ducelui de Courlande, ea se stabili la Paris şi devine metresa lui de Talleyrand.
312 Raționalismul era un curent de gândire la modă îndeosebi în ţările germanice care se opuneau misticismului şi propovăduiau superioritatea gândirii şi a logicii.

Nicholai avait la plus grande maison éditrice de Berlin. Il aide Elisa à publier en mai 1786 une note hostile à Cagliostro dans le journal Berliner Monatschrift.

Cagliostro refuse de croire qu'elle avait écrit contre lui et lui transmet ce message dans la lettre au peuple anglais: *« il existe dans le journal de Berlin du mois de mai dernier, une lettre de la Comtesse de Recken, née de Meden, qui m'accuse d'avoir tenté, pendant mon séjour en Courlande de lui persuader, à l'aide d'une supercherie, que j'avais fait paraître devant ses yeux l'ombre de son frère. Cette lettre, si elle existe, est très certainement une lettre apocryphe, composée par quelques faussaires sous le nom d'une Dame respectable à toutes sortes d'égards ; j'ai en ma possession une lettre qu'elle m'a écrite depuis mon départ de Courlande et dans laquelle elle me prodigue les témoignages de son affection, de son estime, de ses regrets, j'irais plus loin, de son respect pour moi. Cette lettre, que je garde précieusement, sera rendue publique si Madame la comtesse de Recken me permet de la livrer à l'impression, ou si elle me met dans la nécessité de le faire, par un désaveu, auquel je ne puis, ni ne dois m'attendre.»*

Mais Elisa continue ses désaveux. En 1787 apparaît son premier ouvrage littéraire, édité et préface par Nicholai: *«Nachricht von des berüchtigten Cagliostro Aufenthalte in Mitau im Jahre 1779 und von dessen dortigen magischen Operationen»* (Récit sur le séjour fait par le célèbre Cagliostro à Mitau en 1779 et les opérations magiques qu'il y avait réalisées). Les rationalistes se réjouissent d'avoir une alliée si crédible.

Mais la publication de cet ouvrage a aussi ces avantages. C'est grâce à ce texte qu'on a gardé des fragments inédits sur l'enseignement de Cagliostro, sur sa manière d'être et d'agir, et aussi une lettre qu'il a écrite à Elisa, signée avec sa signature mystique, la phrase: *« votre pour toujours qui vous aime de tout son cœur »* et le chiffre 1255:[313]

«Chère fille et sœur, cette lettre est un témoignage de ma considération pour vous, car je n'écris jamais, comme règle générale, aux femmes. L'avenir vous donnera l'épreuve de ma manière d'opérer.

En même temps, ma chère, n'oubliez pas mes conseils et mon amour fraternel. C'est le silence qui vous conduira sur la voie Sabine et vous fera unir à la gloire céleste en récompense de vos mérites.

Vous devez savoir chère sœur, que moi je serai le même pour vous et je ferai tout le possible de vous contenter, mais à votre tour vous devez garder le secret.

Faites vous mon ambassadrice auprès de votre père, de votre mère et de votre sœur et dites leurs de ma part tout ce que votre cœur vous inspire. J'espère pouvoir prochainement les embrasser en personne.

Implorez pour moi le Grand Dieu, car je me trouve ici, avec mon épouse, votre chère sœur, entouré d'ennemis et abreuvé d'amertumes. Mais il faut avoir de la patience et combattre

313 1255 = abée. Cela a fait Elisa le soupçonner qu'il est agent des jésuites. C'est intéressant à remarquer qu'au cours de ses voyages, il lui arrivera souvent d'être étiqueté comme *l'étranger, l'adversaire, l'ennemi*. Dans les régions allemandes, où cette adversité était composée de catholiques et en particulier des jésuites, on le catalogua de jésuite. Dans les pays à religion catholique, surtout en Italie, où *l'ennemi* était représenté par les apostats : protestants, luthériens, anglicans ou par les franc maçons, on le rejettera comme hérétique, infidèle, franc-maçon. Les uns et les autres s'acharneront contre lui pour des motifs bien différents en apparence. En réalité, les mobiles étaient les mêmes: les préjugés, la peur devant l'inconnu, les dogmes, le fanatisme, le fait de séparer le monde en *les nôtres* et *les autres*. L'Autre devient nécessairement le dépositaire du mal qu'on ne peut pas accepter en soi-même.

căuta explicaţii pentru experienţele trăite în 1779 lângă Cagliostro. Aceasta este exact ceea ce el îi indicase să nu facă, să caute *de ce-urile pentru ce-uri* (cauzele cauzei) ~~« le pourquoi du pourquoi»~~. Mai târziu, în timpul Afacerii Colierului, în 1786 ea citea întreaga serie de pamflete scrise împotriva lui:

«Cagliostro demascat la Varşovia» de Moszinski, *«Scrisoare către Cagliostro şi Lavater»* de Mirabeau, *«Memoriile autentice»* atribuite marchizului de Luchet, «*Scrisoarea unei gărzi a regelui*», etc. Dar ceea ce o va întoarce definitiv împotriva Maestrului său a fost îndeosebi întâlnirea sa cu Friederich Nicholai la Berlin. Raţionalist recunoscut şi membru al Iluminiştilor din Bavaria (cum erau Mirabeau, Goethe şi alţii care au participat intens la această campanie împotriva lui Cagliostro), Nicholai avea cea mai mare casă a editurilor din Berlin. El o ajută pe Elisa să publice în mai 1786 o notă ostilă la adresa lui Cagliostro în ziarul Berliner Monatschrift.

Cagliostro refuză a crede că ea a scris împotriva sa şi-i transmite acest mesaj în scrisoarea către poporul englez: *«există în ziarul din Berlin din ultima lună mai, o scrisoare a Contesei de Recken, născută de Meden, care mă acuză de a fi atentat în timpul sejurului meu în Courlande de a o fi convins, cu ajutorul unui şiretlic, prin care eu păream că sunt în faţa ochilor ei umbra fratelui său. Această scrisoare, dacă ea există cu adevărat, este cu foarte mare certitudine o scrisoare apocrifă compusă de câţiva falsificatori în numele unei Dame respectabile din toate punctele de vedere; eu am în posesia mea o scrisoare pe care ea mi-a scris-o după depărtarea mea de Courlande şi în care eu mă bucuram din belşug de mărturiile afecţiunii sale, şi de stima sa, de regretele sale, că eu eram prea departe, de respectul său pentru mine. Această scrisoare, pe care eu o păstrez cu preţiozitate, va fi făcută publică dacă Doamna Contesă de Recken îmi permite să o livrez spre tipărire, sau dacă nu, ea mă pune în necesitea de a o face, printr-o dezavuare, pe care eu nu pot, şi nici nu trebuie să mă privească».*

Dar Elisa continuă dezvăluirile sale. În 1787 apărea prima sa lucrare literară, editată şi prefaţată de Nicholai: *«Povestiri despre sejurul făcut de celebrul Cagliostro la Mitau în 1779 şi operaţiunile magice pe care el le-a realizat aici.*» Raţionaliştii se bucurau că aveau o aliată atât de credibilă.

Dar publicarea acestei lucrări are, de asemenea şi avantajele sale. Aceasta pentru că graţie acestor texte s-au păstrat fragmente inedite despre învăţămintele lui Cagliostro, despre maniera sa e a fi şi de a acţiona, şi de asemeni, o scrisoare pe care el a scris-o Elizei, semnată cu semnătura sa mistică (masonică), prin fraza: *«al vostru pentru totdeauna cel care vă iubeşte din toată inima sa»* şi cifrul,codul său: 1255:[314]

[314] 1255 = abée. Aceasta a făcut pe Eliza să creadă (presupună) că el este agent al iezuiţilor. Este interesant de remarcat că în decursul voiajelor sale, el era, cel mai adesea etichetat ca find *străinul, adversarul, inamicul*. În regiunile Germaniei, unde această adversitate era alcătuită din catolici, în special de iezuiţi, era catologat ca iezuit. În ţările cu religie catolică, îndeosebi în Italia, unde *l'ennemi* era reprezentat prin epitetele (apostatele): protestanţi, luterani, anglicani sau prin franc-masoni, era respins ca fiind eretic, infidel, franc-mason. Şi unii şi ceilalţi se înverşunau împotriva lui din şi din motive foarte diferite în aparenţă. În realitate, motivele erau aceleaşi: prejudecăţile, frica de necunoscut, dogmele, fanatismul, faptul de a separa lumea în *ai noştri şi ceilalţi*. Ceilalţi devin în mod necesar depozitarii răului pe care nu-l pot accepta în ei însăşi.

l'ignorance profane.

Pour le moment je ne peux pas vous dire plus, mais je vous le dirai bientôt. Je finis en vous communiquant les salutations de ma femme, le même pour tous les frères et sœurs. Je m'arrête et vous embrasse du cœur, ainsi comme tous les frères et sœurs. Ne m'oubliez pas ut deus. Votre pour toujours, qui vous aime du cœur.»

Cet ouvrage, malgré les fâcheuses réflexions faites en 1787 au moment où elle commençait à chercher *le pourquoi du pourquoi*, confirme la prophétie que Cagliostro lui avait faite avant de quitter Mitau.

«Trois semaines après, nous sommes allés à Alt-Auz, où Cagliostro voulait initier ma belle-mère et d'autres membres de notre Loge d'adoption, avant son départ à Saint Pétersbourg. Après que les nouveaux membres sont arrivés au troisième degré, ma tante demanda à Cagliostro de permettre à X de participer à une invocation. Cagliostro s'opposa au début mais à la fin il dit qu'il va faire encore une invocation en présence de tous les membres de notre Ordre qui lui permettra de décider sur sa visite à Saint Pétersbourg et sur nous. Après nous avoir installé chacun à sa place et l'enfant derrière le paravent, il nous a fait un long discours, nous a demandait de garder confiance et de montrer notre zèle, il nous a parlé des dangers de la magie mais aussi de l'influence bénéfique que celle-ci a sur toute la création. Par suite, il a commencé ses opérations habituels, à l'exception du fait que tout d'un coup il m'a amenée dans le cercle magique, il m'a mis à genoux il m'a donné son montre magique et en me regardant avec insistance il a demandé à l'enfant: 'Qu'est ce que tu voi?'

L'enfant a répondu qu'il voit moi à genoux, tenant la montre. A part ses visions habituels l'enfant a vu aussi une autre apparition, un esprit inconnu, avec une longue robe blanche, une couronne d'or sur la tête et une croix rouge sur la poitrine. Cagliostro a ordonné à l'enfant de demander le nom de cet esprit. L'esprit s'est tu. Après quelques moments Cagliostro a demandé: 'Eh bien, l'esprit t'as dit son nom ?'

L'enfant: Non

Cagliostro: Pourquoi pas ?

L'enfant: Parce qu'il l'a oublié.

Lorsque la cérémonie a été finie, Cagliostro nous a fait un discours et nous a dit: 'Un d'entre vous sera pour moi un Judas, il me trahira et il essaiera de me nuire. J'ai su cela le moment où l'esprit n'a pas voulu dire son nom. Je ne vous dirai pas combien mon cœur souffre à cette découverte et je ne tremble pas pour moi, mais le malheureux qui sera un traître à mon égard. Je regretterai et pleurerai sa chute, mais je ne pourrai intervenir en sa faveur. Mais vous tous, qui resterez dans le bien, réunissez vos prières avec la mienne, priez pour celui qui est parmi vous et se rapproche de la destruction et priez aussi pour moi, pour que je triomphe sur les attaques du mal et que je suis capable de faire face à ce qui est devant moi.»

Les Sarasin

« J'ai Sarrasin de Bâle, lequel me donnerait toute sa fortune si je la voulais.»
- Cagliostro sur Jacob Sarasin..

En effet, Jacob Sarasin a été le plus dévoué disciple de Cagliostro. Il l'a rencontré en 1781 à Strasbourg, suite à la terrible maladie qui menaçait la vie de sa femme, Gertrude.

«Draga mea fiică şi soră, această scrisoare este o mărturie a consideraţiunii mele pentru voi, deoarece eu nu am scris niciodată, ca regulă generală, femeilor. Viitorul vă va da vouă dovada manierei mele de a opera.

În acelaşi timp, draga mea, să nu uiţi sfaturile şi dragostea mea fraternală. Tăcerea este cea care vă va conduce pe calea Sabinei şi vă va uni cu gloria celestă ca recompensă a meritelor voastre.

Trebuie să ştii, dragă soră, că eu voi fi, voi rămâne singurul, acelaşi pentru dvs., şi voi face tot posibilul de a vă face să fiţi mulţumită, însă, cu condiţia să păstraţi secretul.

Fiţi ambasadoarea mea pe lângă tatăl dvs., a mamei dvs. şi pe lângă sora dvs. şi spuneţi-le lor din partea mea tot ce inima dvs.vă inspiră. Eu sper ca în viitorul apropiat să le îmbrăţişez în persoană.

Imploraţi pentru mine pe Marele Dumnezeu, deoarece eu mă aflu aici, cu soţia mea, sora dvs. dragă, înconjurat de duşmani şi stropit de amărăciuni. Însă trebuie să am răbdare pentru a combate ignoranţa profană.

Pentru moment eu nu pot să vă spun, dar vă voi spune în curând. Eu închei trasmiţându-vă salutările soţiei mele, aceleaşi şi pentru toţi fraţii şi surorile. Mă opresc aici cu scrisul şi vă îmbrăţişez din inimă, la fel ca şi pe pentru toţi fraţii şi surorile. Nu mă uitaţi ut deus. Al dvs. pentru totdeauna, ce vă iubesc din toată inima.»

Această lucrare, în ciuda falsificatoarelor reflexii făcute în 1787, în momentul în care ea începea să caute *cauzele cauzei*, confirmă profeţia pe care Cagliostro i-o făcea înainte de a părăsi localitatea Mitau.

«Trei săptămâni mai târziu, noi am plecat la Alt-Auz, unde Cagliostro voia să iniţieze pe soacra mea şi pe alte membre ale Lojei noastre de adopţiune, înainte de plecarea sa la Saint Petersbourg. După ce noile membre ajunseseră în al treilea rang, mătuşa mea cerea lui Cagliostro de a permite lui X să participe la o invocare. Cagliostro se opuse la început, dar până la urmă a spus că el va face o invocare în prezenţa tuturor membrilor Ordinului nostru care-i va permite să decidă asupra vizitei sale la Saint Petersbourg şi asupra noastră. După ce noi ne-am instalat fiecare pe locul nostru iar copilul înapoia paravanului, el ne-a ţinut un lung discurs, ne-a cerut să ne păstrăm încrederea şi zelul nostru, el ne-a vorbit despre pericolele magiei ca şi despre influenţa benefică ce aceasta o are asupra întregii creaţii. După aceea el a început operațiile sale obișnuite, exceptând faptul că el m-a adus în cercul magic, m-a pus în genunchi şi mi-a dat ceasul său magic şi privindu-mă cu insistența el i-a cerut copilului: 'Pe cine vezi tu acum ?

'Copilul a răspuns că mă vede pe mine în genunchi, ţinând ceasul. Spre deosebire totală de viziunilor sale obișnuite, copilul a văzut, de asemenea, o altă apariție, un spirit necunoscut, îmbrăcat într-o lungă rochie albă, cu o coroană de aur pe cap şi o cruce roșie pe piept. Cagliostro a ordonat copilului să întrebe numele acestui spirit. Spiritul eşti tu. După câteva momente Cagliostro a întrebat: 'Ei bine, spiritul ţi-a spus numele său?'

Copilul: Nu

Cagliostro: De ce ?

Copilul: Pentru că el l-a uitat.

La terminarea ceremoniei, Cagliostro ne-a ţinut un discurs şi ne-a spus: 'Unul dintre voi va fi pentru mine un Iuda, el mă va trăda şi el va încerca să mă vătămeze. Eu am aflat aceasta în momentul în care spiritul nu a vrut să-şi spună numele. Eu nu vă spun vouă cât de mult inima mea suferă din cauza acestei descoperiri şi nici nu tremur de teamă pentru mine, ci pentru nefericitul

Jacob était né le 26 janvier 1742 dans la famille d'un riche commerçant bâlois. Ses ancêtres avaient quitté la Lorraine au XVIe siècle, fuyant comme beaucoup de protestants français les persécutions des catholiques, et avaient cherché refuge en Suisse. Sa famille avait une longue tradition dans l'industrie textile. Après le décès de son père, en 1753, la direction des manufactures de Bâle revient à Jacob et à son frère, Lucas (1703-1802).

Entre 1762 et 1769, l'architecte Samuel Wehnelts bâtira pour eux à Bâle, les maisons jumelles: Maison bleu et Maison blanche.[315]

Le 8 janvier 1770, Jacob épouse Gertrude Battier (18 décembre 1752-26 janvier 1791), fille d'un riche marchand bâlois. De leur mariage naîtront huit enfants.[316]

Très présent dans la vie politique et sociale, Jacob était membre de la Société helvétique d'Olten, dont il devient le président en 1794. En 1777, il crée avec Isaak Iselin, la *Société pour la promotion du bien et le non profit*.[317]

Il est membre du Consistoire de l'Église française de Bâle, en 1784, il est élu dans le Conseil de la Mairie (Rathaus), puis il est nommé juge d'appel, et en 1798 devient membre de l'Assemblée Nationale Suisse.

«*Sarasin le cadet*», comme on l'appelait à Bâle pour le distinguer de son frère Lucas, avait fait de sa Maison Blanche et de sa résidence estivale de Pratteln le rendez-vous des beaux esprits. Parmi les habitués il y avait Lavater, mais aussi des philosophes, des écrivains, des musiciens et des théologiens du mouvement *Sturm und Drang*..[318]

Dans les archives Sarasin de Bâle, une grande grande quantité de lettres témoigne des riches échanges intellectuels entre Jacob et ses amis: l'écrivain Christoph Kaufmann, l'ecrivain Johann Georg Schlosser (beau-frère de Goethe), le dramaturge Gottlieb Konrad Pfeffel, le philosophe et juriste Isaak Iselin, le théeologien et ami intime de Lavater, Johann Konrad Pfenninger, le pédagogue Johann Heinrich Pestalozzi (un de pères de la pédagogie moderne), l'écrivain Sophie la Roche, Jakob Michael Reinhold Lenz et Friedrich Maximilian Klinger (qui étaient les fondateurs du mouvement *Sturm und Drang* avec Goethe). La Maison Blanche hébergea aussi des personnalités politiques, comme l'empereur Joseph II et le prince Henri de Prusse.

Travaillant avec Lavater et Klinger, il apporta sa contribution à un livre publié en 1780:

[315] La Maison Bleu (Blaue Haus ou Wendelstörferhof) était habitée par Lucas. La Maison Blanche (Weisses Haus ou Reichensteiner, aujourd'hui 4 Martinsgasse) habitée par Jacob. Elle est en présent le siége d'une institution juridique du canton. Les façades principales de ces magnifiques immeubles sont orientées vers le Rhin et marquent toujours de leur empreinte l'image de la ville.
[316] Nous ne possédons que les noms de six d'entre eux: Félix (né en 1771), Gertrud (née en 1772), Susanna Katharina ou Suzette (née en 1773), Esther (née en 1775), Alexander (né en avril 1782, et dont le parrain sera Alexandre Cagliostro), un enfant né en 1783, un enfant né en 1785 et une fille (née en janvier 1788, qui d'après toutes les apparences recevra le prénom de Sérafina, en l'honneur de la Comtesse de Cagliostro).
[317] *Gesellschaft zur Beförderung des Guten und Gemeinnützigen*.
[318] Tempête et passion ou élan. Ce mouvement allemand, à la fois littéraire et politique, est considéré un précurseur du romantisme. Il s'oppose aux idées des encyclopédistes, à l'illuminisme et au rationalisme, prônant la supériorité des sentiments, exaltant les émotions face à la raison

care va fi un trădător din punctul meu de vedere pentru mine..» în opinia mea. Eu voi regreta şi voi deplânge căderea sa în păcatul trădării, însă nu voi putea să intervin în favoarea sa. Iar pe voi toţi, cei care veţi rămâne în bine, să vă reuniţi rugăciunile cu a mea, pentru cel care acum este printre noi şi se apropie de distrugere şi să vă rugați, la fel şi pentru mine, pentru ca eu să triumf asupra atacurilor răului şi să pot fi capabil să pot face a face faţă aceluia care este în faţa mea.».

Sarasinii.

« Îl am pe Sarasin din Bâle, cel care îmi va da toată averea sa dacă eu o voiam»
- Cagliostro despre Jacob Sarasin.

Într-adevăr, Jacob Sarasin a fost cel mai devotat discipol al lui Cagliostro. El l-a întâlnit în 1781 la Strasbourg, în urma unei teribile maladii ce ameninţa viaţa soţiei sale, Gertrude.

Jacob s-a născut la 26 ianuarie 1742 în familia unui bogat comerciant bâluez. Strămoşii săi părăsiseră Lorena în secolul al XVI-lea, fugind precum mulţi protestanţi francezi de persecuţiile catolicilor şi îşi găsiră refugiul în Elveţia. Familia sa avea o lungă tradiţie în industria textilă. După decesul tatălui său, în 1753, conducerea manufacturilor din Bâle revin lui Jacob şi fratelui său,Lucas (1703-1802).

Între 1762 şi 1769, arhitectul Samuel Wehnelts construieşte pentru ei în Bâle, casele gemene: Casa Bleu(albastră) şi Casa Albă.[319]

La 8 ianuarie 1770, Jacob se căsătoreşte cu Gertrude Battier (18 decembrie 1752-26 ianuarie 1791), fiica unui bogat negustor bâluez. Din căsătoria lor se vor naşte 8 copii.[320]

Foarte prezent în viaţa politică şi socială, Jacob era membru al Societăţii helvetice din Olten, al cărui preşedinte devine în 1794. În 1777, el crează cu Isaak Iselin, *Societatea non profit pentru promovarea binelui*.[321]

El este membru al Consistoratului Bisericii franceze din Bâle, în 1784, este ales în Consiliul Primărie (Rathaus), apoi este numit judecător de apel, şi în 1798 devine membru al Adunării Naţionale Elveţiene.

«Sarasin cadetul», cum era el numit în Bâle pentru a-l distinge de fratele său Lucas, făcuse din Casa Albă şi reşedinţa sa estivală din Pratteln, locul de întâlnire al spiritelor luminate. Printre obişnuiţii casei se numărau Lavater, ca şi de asemeni filozofi, scriitori, muzicieni şi teologi din

319 Casa Albastră(Blaue Haus sau Wendelstörferhof) era locuită de Lucas. Casa Albă (Weisses Haus sau Reichensteiner), astăzi 4 Martinsgasse era locuită de Jacob. Ea este în prezent sediul unei instituţii juridice a cantonului. Faţada principală a acestui magnific imobil este orientată spre Rhin şi marchează totdeauna cu amprenta ei imaginea oraşului.

320 Noi nu posedăm decât numele a 6 dintre ei: Félix (născut în 1771), Gertrud (născut în 1772), Susanna Katharina sau Suzette (născută în 1773), Esther (născută în 1775), Alexander (născut în aprilie 1782, şi al cărui naş de botez va fi Alexandre Cagliostro), un băiat născut în 1783, un băiat născut în 1785 şi o fată (născută în ianuarie 1788, care după toate aparenţele va primi prenumele de Serafina, în onoarea Contesei de Cagliostro).

321 *Societatea non profit pentru promovarea binelui (Gesellschaft zur Beförderung des Guten und Gemeinnützigen).*

«*Plimplamplasko, der hohe Geist» (Plimplamplasko, le haut génie*). Cet ouvrage, signé par Klinger, était une satire à l'adresse de Christoph Kaufmann, un des plus extravagants et exaltés propagateurs des aspects religieux du mouvement *Sturm und Drang*.

Dans les Archives Sarasin de Bâle, plusieurs essais témoignent des préoccupations de Jacob : littéraires, philosophiques, religieux et sociales: «Mahomet, sein Paradies und seinen Koran» (Mahomed, son Coran et son paradis), écrit en 1785, «Ueber das Erziehungswesen in den Schweizer Kantonen» (Sur le système éducationnel des cantons suisses) écrit en 1786, un poème en hexamètre «*La promenade à Pratteln»,* des notes de voyages et même une comédie, *«La maison de la paix.»*.

Pendant son enfance, Jacob s'était cassé la jambe droite[322]. L'hiver rigoureux de l'année 1754 vait aggravé la fracture, et il eut la moelle gelée. Tous les hivers, il éprouvait de fortes douleurs qui lui rendait la marche impossible, il trouvait alors peu de soulagement aux eaux de Plombières. Gertrude souffrait elle aussi d'une terrible maladie qui la tenait au lit à partir de l'été 1779. On a donné dans le deuxième chapitre de ce livre les détails de sa maladie. Sarasin en ajoute dans une lettre écrite à Boyer le neveu[323] et explique comment il a passé plus d'une année et demie chez Cagliostro, à Strasbourg : *«La lettre que vous avez adressée à Monsieur Jean Sarasin&fils au sujet de la cure presque incroyable que mon respectable bienfaiteur Monsieur le Comte de Cagliostro a fait en guérissant ma femme, m'a été remise par eux et je m'empresse à y répondre de bien bon cœur, ayant appris par des années de peines et de souffrances à compatir aux maux d'autrui.*

J'ignore Monsieur si vous avez sous la main ma lettre insérée dans le Journal de Paris. Dans cette incertitude je vous envoie quelques exemplaires, ayant fait tirer d'après ma lettre originale qui avait été mutilée par le journaliste. Je vous assure Monsieur, par tout ce qu'il y a de sacré que non seulement tout ce que j'y ai dit est vrai, mais que je n'ai dit que la moindre partie de ce que j'aurais dû et voulu dire, si d'un coté les bornes qu'on doit mettre à une lettre, et de l'autre la modestie de mon libérateur n'y avaient mes empêchements.

L'état de mon épouse était affreux, ce qu'on peut dire affreux. Ses maux dataient de très loin. Malgré tous les soins qu'on ne cessait de leur donner il ne faisait qu'augmenter d'année en année. Enfin arrivée au point dont j'ai fait une si faible esquisse, tout l'art de la médecine ne pouvait plus rien sur elle, pas même pour des palliatifs. Je l'ai vu vingt fois prête à rendre l'âme et confisquée par ses médecins, qui ainsi que tous les consultants ne connaissaient absolument rien pour la soulager. L'un d'eux, un homme d'ailleurs très docte et consulté à l'étranger, m'a dit plus d'une fois dans la douleur de son âme sensible qu'il voudrait arrêter tous les passant et leur demander conseil. Dans cette calamité Dieu voulut que Monsieur le comte de Cagliostro, cet homme rare et extraordinaire vint à mon secours. Je me jetai à ses pieds, j'implorai son secours efficace et il voulut bien entreprendre cette cure si difficile.

[322] Ce détail est intéressant, car un autre Jacob, le patriarche biblique boita aussi toute sa vie, après avoir lutté avec l'ange. En hébreux, Jacob signifie «celui qui est protégé par Dieu». Outre sa lutte avec l'ange, Jacob est aussi connu pour son songe, la vision de l'Echelle, qui fait la connexion entre le Ciel et la Terre et sur laquelle les anges descendent et remontent. Cette image symbolique, appelée aussi l'échelle de Jacob, est sur la première page de l'ouvrage alchimique *Mutus Liber*.

[323] Lettre de Jacob Sarasin à Boyer neveu, 26 décembre 1783. C'est la demande de publier cette lettre qui créa un grand scandale avec la faculté de médecine de Bordeaux. Voir chapitre II.

mişcarea *Sturm und Drang.*[324]

În Arhivele Sarasin din Bâle, o mare cantitate de scrisori dovedesc bogatele schimburi intelectuale dintre Jacob şi prietenii săi: scriitorul Christoph Kaufmann, scriitorul Johann Georg Schlosser(cumnatul lui Goethe), dramaturgul Gottlieb Konrad Pfeffel, filozoful şi juristul Isaak Iselin, teologul şi amicul intim al lui Lavater, Johann Konrad Pfenninger, pedagoguel Johann Heinrich Pestalozzi(unul dintre părinţii pedagogiei moderne), scriitoarea Sophie la Roche, Jakob Michael Reinhold Lenz şi Friedrich Maximilian Klinger (care erau cu Goethe fondatorii mişcării *Sturm und Drang*). Casa Albă găzduia de asemeni şi personalităţi politice, ca împăratul Joseph al II-lea şi prinţul Henri al Prusiei.

Lucrând împreună cu Lavater şi Klinger, el îşi aduce contribuţia la o carte publicată în 1780: *«Plimplamplasko, marele geniu.»* Această lucrare, semnată de Klinger, era o satiră la adresa lui Christoph Kaufmann, unul dintre cel mai extravangand şi exaltat propagandist al aspectelor religioase din mişcarea *Furtună şi Pasiune sau Elan*.

În Arhivele Sarasin din Bâle, numeroşi sunt cei care au încercat dovedirea preocupărilor lui Jacob: literare, filozofice, religioase şi sociale: *«Mahomed, al său Coran şi paradisul său»* scrisă în 1785, *«Despre sistemul educaţional din cantoanele elveţiene.»* scrisă în 1786, un poem în hexametru *«Plimbare la Pratteln»*, însemnări din călătorii şi chiar o comedie, «*Casa păcii.»*

În timpul copilărie sale, Jacob îşi fracturase gamba piciorului drept.[325] Iarna grea a anului 1754 i-a agravat fractura şi avea măduva oaselor îngheţată. Toată iarna a avut dureri foarte mari care-i făceau imposibile mersul, deplasarea; el găsea un pic de uşurare în apelele din Plombières. Gertrude suferea şi ea de asemenea, de o teribilă maladie ce o ţintuia în pat încă din vara anului *1779.* În cel de-al 2-lea capitol al acestei cărţi au fost date detaliile despre maladia sa. Într-o scrisoare adresată lui Boyer nepotul,[326] Sarasin face adaăugire la acest aspect şi explică cum a petrecut mai mult de un an şi jumătate la Cagliostro, în Strasbourg: *«Scrisoarea pe care dvs. aţi adresat-o Domnului Jean Sarasin & fiul având ca subiect cura, tratamentul aproape de necrezut pe care respectabilul meu binefăcător Domnul Conte de Cagliostro l-a făcut vindecând-o pe soţia mea, mi-a fost remisă de către ei şi mă grăbesc să-i răspund cu dragă inimă, învăţând din anii de necazuri şi suferinţă prin care am trecut să compătimesc răul căzut şi pe capul altora.*

Eu nu cunosc, Donmnule, dacă dvs. aveţi în mână scrisoarea mea inserată în ziarul Journal de Paris. În această incertitudine eu vă trimit dvs. câteva exemplare, copii după scrisoarea mea originală care ceea ce am spus aici este adevărat, ci că eu nu am spus nici măcar cea mai mică parte din ceea ce eu voi avea îndreptăţirea şi voiam să spun, pe de o parte de limitările ce trebuie

[324] *Furtună şi Pasiune sau Elan*. Această mişcare nemţească, în acelaşi timp şi literară şi politică, este considerată un precursor al romantismului. Ea se opunea ideilor enciclopediştilor, ale iluminismului şi ale raţionalismului, promovând superioritatea sentimentelor, exaltând emoţiile în faţa raţiunii.

[325] Acest detaliu este interesant, căci un alt Jacob, patriarhul biblic şchioapătă la fel întreaga sa viaţă, după ce s-a luptat cu îngerul. În hebraică, Jacob semnifică *«cel care este protejat de Dumnezeu».* Dincolo de lupta sa cu îngerul, Jacob este, de asemeni, cunoscut pentru visarea, iluzia sa, viziunea lui Echelle(Scară), cel care face conexiunea între Cer şi Pământ şi pe care îngerii urcă şi coboară. Această imagine simbolică, numită în acelaşi timp scara lui Jacob, este pe prima pagină a lucrării alchimice *Mutus Liber*.

[326] Scrisoarea lui Jacob Sarasin către Boyer nepotul, 26 decembrie 1783. Întrebarea publicată în această scrisoare este cea care a creat un mare scandal cu Facultatea de medicină din Bordeaux. A se vedea şi capitolul II.

Après avoir rétabli dans ce corps fatigué des maux et des médecines tout ce que l'art y avait gâté, il attaqua son mal et au but de 4 à 5 mois il lui rendit une santé à laquelle les voeœux les plus importants n'auraient plus osé espérer; si bien que depuis ce moment là elle n'a non seulement rien ressenti de ses maux, mais qu'elle a eu du depuis deux couches heureuses pour lesquelles notre incomparable libérateur a aussi bien voulu lui donner des soins.

Comme la première grossesse de mon épouse s'est déclarée bientôt après sa guérison, je n'ai pas voulu dans ce moment là la ramener à Bâle pour que dans les incommodités que donne par lui-même cet état elle ne soit pas dans le cas d'en revenir au train de la médecine ordinaire auquel à si juste titre nous n'avions plus qu'une foi.

Je pris donc le partie de m'établir pour ce temps là à Strasbourg avec toute ma famille et c'est dans cette époque si douce et si satisfaisante pour mon cœur que j'ai eu le bonheur dont je m'estimerai éternellement heureux de m'attacher d'une façon si particulière à Monsieur le comte que j'ai pu suivre pas à pas ses cures et ses soins qu'il se donnait pour le soulagement de l'humanité souffrante.

J'assistai à toutes ses audiences et son amitié paternelle voulant bien me soutenir continuellement autour de soi et me favoriser de ses instructions, j'eus tout à mon aise le temps de connaître la sublimité de son esprit et l'excellence de son grand cœur.

Je ne finirais pas, monsieur, si je commencerais à vous citer des exemples de se faits et des ses vertus, mais je ne finirais pas non plus si je commencerais à vous faire la narration de toutes les vexations que la malice, la calomnie et la noirceur de ses envieux lui ont suscités.

Pas de pièges qu'on ne lui ait pas tendus, pas d'entraves qu'on n'ait mis à ses grandes actions, pas de faussetés qu'on n'ait débité contre lui. Puisse-t-il être plus tranquille et mieux respecté à Bordeaux et puisse surtout la faculté de médecine être moins injuste envers lui. Il est sans doute mortifiant de reconnaître son supérieure, mais où il n'y a pas un non dire il fait baiser la tête. Les personnes de la première distinction, tout ce qui gouverne et qui commande sera partout toujours prêt a rendre justice à un si éminent mérite, mais le peuple et ceux qui le tiennent en poche ont été toujours mauvais juges des rares vertus. Il y a trop loin d'eux à aller et cela fatigue l'amour propre.

Je voudrais vous parler encore Monsieur de tous les autres bienfaits que j'ai reçu de la main secourable de Monsieur le comte de Cagliostro, de la cure qu'il a fait à mon fils qui avait une maladie de nerfs dont la description paraîtrait purement une fable, de la santé prospérante qu'il m'a rendu à moi-même, qui sans lui serais couché depuis longtemps au tombeau, de tout le bien qu'il a fait ici dans les différents visites dont il nous a honorés, enfin de tout plein de choses qui dans ce moment vous seraient certainement bien intéressantes, mais qui peut douter que où le plus se trouve, le moins ne se remontre pas aussi, et d'ailleurs mes occupations ne me permettent pas aujourd'hui de m'étendre d'avantage, mais s'il y a des méchants à confondre, des médecins faire taire, ordonnez, j'y suis de coeur et d'âme.

D'après ce que je viens de vous dire, Monsieur, il ne me reste plus qu'a vous faire compliment de ce que madame votre épouse est entre si excellentes mains; Dieu que de souffrants n'ai-je pas vu la bénir cette main bienfaisante. Les maux sur le peu que vous en dites paraissent beaucoup moins compliqués que n'étaient ceux de ma femme, mais qu'importe. Madame Boyer sera guérie si elle le veut, c'est le refrain de tout ce que je pourrais ajouter.

Comme je suis en relation continuelle avec mon illustre et généreux bienfaiteur je lui donne par ce courrier connaissance de cette lettre n'ayant point de secrets pour lui. Vous pouvez même sans difficulté la lui montrer car il sait que c'est le hasard d'un malentendu qui m'a procuré

puse unei scrisori, iar pe de altă parte modestiei eliberatorului meu neavând aici obstacolele impedimentelor mele personale.

Starea soţiei mele era îngrozitoare, atât cât poate să desemneze cuvântul îngrozitoare. Starea sa rea data de mai mult timp în urmă. În ciuda tuturor îngijirilor, tratamentelor pe care i le-a am dat fără întrerupere, starea rea nu făcea decât să crească de la an la an. În cele din urmă, ~~Pe scurt,~~ ajuns, în punctul în care eu făcusem o aşa slabă schiţă, proiect, întreaga artă medicală nu putea să mai facă nimic pentru ea, nici măcar chiar prin paleative. Eu am văzut-o cu ochii mei de 20 de ori gata a-şi da duhul şi confiscată de medicii săi, după cum cu toate consultaţiile nu cunoştea, nu se vedeau absolut nimic pentru a o uşura. Unul dintre ei, un om, de altfel foarte doct şi consultat şi de străinătate, mi-a spus în mai multe rânduri, în durerea sufletului său sensibil, că el vrea să oprească pe toţi trecătorii şi le va cere lor sfatul în problema asta.… În această calamitate, Dumnezeu a vrut ca Domnul Conte de Cagliostro, acest om rar şi extraordinar să vină să sară în ajutorul meu. Eu m-am aruncat la picioarele lui, i-am implorat ajutorularele săuale eficace iar el a binevoit să întreprindă această cură/acest tratament atât de dificil.

După ce a oprit în corpul său slăbit de boală şi de medici tot ce arta medicală stricase, el atacă maladia şi după 4 la 5 luni i-a redat ei o sănătate la care nici cele mai importante dorinţe nu vor mai fi încercat să mai spere; atât de bine că, din acel moment ea, nu numai că nu a mai simţit nimic din stările ei rele, ci a avut de atunci două naşteri fericite la care incomparabilul nostru eliberator a avut bunăvoinţă să-i dea, de asemeni îngrijirile.

Cum prima sarcină a soţiei mele a venit imediat după vindecarea sa, pe moment, eu nu am vrut să rămână la Bâle pentru că în incomoditatea ce-i dădea ei însăşi această stare în care se afla, nu era cazul să revenim la cursul, la practicile medicinei ordinare al cărei atât de just titlu noi nu-l mai avusesem decât o singură dată.

Eu am luat deci hotărârea de a mă stabili la Strasbourg cu toată familia mea şi în acea perioadă atât de dulce şi satisfăcătoare pentru sufletul meu în care am avut fericirea pentru care eu mă voi considera pentru eternitate fericit de a mă fi ataşat într-un fel atât de special de Domnul Conte încât eu am putut urmări pas cu pas curele şi îngrijirile sale pe care el le dădea pentru a uşura oamenirea suferindă.

Eu am asistait la toate audienţele sale şi prietenia sa paternală binevoind să mă susţină în mod continuu alături de sine şi să mă favorizeze cu instrucţiunile, indicaţiile sale, eu eram tot timpul în largul meu de a cunoaşte sublimitatea spiritului său şi excelenţa marii sale inimi.

Nu voi mai sfârşi domnule, dacă voi începe să vă citez dvs. exemple ale faptelor sale şi ale virtuţilor sale, dar nu voi încheia nici dacă eu voi începe să vă fac dvs naraţiunea. tuturor vexacţiilor pe care răutatea, calomnia şi mârşăvia invidioşilor săi care i-au fost lui suscitate.

Nici de capcanele care lui să nu-i fi fost întinse, nici de piedicile care să nu-i fi fost puse marilor sale acţiuni, nici de falsităţile care să nu fi fost debitate împotriva sa. Putea el fi mai liniştit şi mai respectat la Bordeaux şi mai ales putea Facultatea de medeicină să fie mai puţin injustă faţă de el. Este, fără îndoială, mortifiant de a recunoaşte superiorul, însă unde nu e (nici) o negaţie se pleacă capul. Persoanele de cea mai înaltă distincţie, toţi cei care guvernează şi care comandă vor fi pretutindeni totdeauna gata pregătiţi a face dreptate unui aşa eminent merit, însă poporul şi cei care-l au în stăpânire au judecat întotdeauna rău rarele virtuţi. Pentru ei este prea departe pentru a ajunge acolo iar aceasta oboseşte amorul propriu.

l'honneur de votre correspondance. Présentez lui mes hommages et si vous avez en votre pouvoir des paroles pour exprimer tout ce que le respect, la vénér Par donation, l'attachement et la reconnaissance ont de plus vrai et de plus inviolable, faites moi la grâce de le lui dire, car jamais à cet égard mon cœur n'est il content ni de ma bouche ni de ma plume. J'envie votre sort d'être en possession de sa personne et rien que sa félicite parfaite ne pourra jamais me consoler de son absence.

Point de vœu pour madame votre épouse, je les compte pour accomplis.

Pardon, Monsieur, ma lettre est confuse, mais j'écris à la hâte pour ne pas faire attendre et pour satisfaire au désir ardent que j'ai de chanter à toutes occasions les louanges de mon libérateur.»

A Bordeaux, Cagliostro témoigne le même attachement pour les Sarasin:[327] *« Le jour même de la réception de votre lettre, j'eus le bonheur de le rencontrer (Cagliostro) chez ma belle sœur ; je lui fis la lecture de votre charmante lettre et je vis avec un plaisir inexprimable couler de ses yeux des larmes de joie et de reconnaissance pour les preuves réitérés que vous lui donniez de vos sentiments.»*

Toute la famille retournera à Bâle le 19 septembre 1982. Le 21 septembre, Jacob écrit à Lavater: *«Grâce à Dieu, me voila arrivé chez moi, avec ma femme et mes enfants, toutes les bagages, les serviteurs et mon carrosse. Aide moi à remercier Dieu et son serviteur tant méconnu, Cagliostro, pour tout le bien que j'ai reçu. Il me semble que ces dix sept mois, si agités n'ont été qu'un beau et splendide rêve, que si Dieu le veut, doit me rendre meilleur pour le reste de ma vie et je compte bien en emporter quelque chose en me réveillant de l'autre coté. Cagliostro ne m'a jamais paru si grand que les derniers jours et lors de mon départ.»*

Les disciples restés près de Cagliostro informeront régulièrement Jacob et Gertrude des choses qui se passaient à Strasbourg. On peut lire dans une lettre écrite par Straub le 13 octobre 1782*: «Je profite à la hâte de l'occasion qui se présente pour le retour de M. Wieland de votre ville pour vous envoyer de la part de notre bon et cher Maître avec sa bénédiction du Seigneur de Seigneurs une boite qu'il vous prie d'accepter de sa part, comme un témoignage de son amitié. La maman*[328] *vous fait milles amitiés.»*

Et le 26 octobre 1782: *«Le cher Maître et la chère Maman actuellement se portent à merveille. Le Maître vous fait milles amitiés et vous donne sa bénédiction. Il me charge de vous dire qu'il vous aime, vous embrasse et pense et pensera toujours à vous. Nous en faisons tous autant, mais tout cela ne nous rend pas votre chère et aimable présence.»*

Le 11 janvier 1783, suite à une invitation que Cagliostro avait envoyée à Jacob et Gertrude pour venir à Strasbourg, Straub écrit: *«Vous êtes attendus ici, mes très chers amis, comme les hébreux attendaient la Messie; tous les jours sont comptés. Arrivés donc pour voler entre les bras de l'amitié.»*

La même affection apparaît dans les lettres écrites par Rey de Morande à Jacob Sarasin:[329] *« Le cher maître me prie de vous assurer que, pénétré de vos soins et vos peines et de*

[327] Lettre de Boyer, Bordeaux le 6 janvier 1784, no.1.
[328] La maman était Sarafina.
[329] Lettres de Rrey de Morande, Bordeaux, 7 février 1784 et 24 avril 1784.

Aş vrea să vă vorbesc, Domnule despre toate celelalte binefaceri pe care eu le-am primit din mâinile ajutătoare ale Domnului conte de Cagliostro, de la cura făcută de el fiului meu bolnav de o boală de nervi, a cărei descriere ar părea o pură fabulaţie, de sănătatea mea prosperă pe care tot el mi-a redat-o, fără de care eu aş fi fost de mult timp culcat în mormânt, despre tot binele ce l-a făcut el aici în diferitele vizite cu care ne-a onorat pe noi, în sfârşit de toată plinătatea lucrurilor care în acest moment dvs. le veţi găsi cu siguranţă deosebit de interesante, dar de care te poţi îndoi că unde plusul(maximumul) se găseşte , minusul nu urcă la fel, de altfel treburile ocupaţiilor mele mu-mi permit astăzi de a-mi extinde dinainte vreun avantaj, dar există în jurul nostru oameni răi care pun tot laolaltă, medici care tac, păstrează tăcerea, ordonaţi, eu vă sunt bucuros de bună credinţă şi de suflet bun.

Acum, după ce v-am spus dvs., Domnule, mie nu-mi mai rămâne decât să vă fac complimente pentru faptul că doamna soţia dvs. este pe aşa excelente mâini. Doamne Dumnezeule, câti suferinzii n-am văzut eu binecuvântând această mână vindecătoare Răul, bolile desprein care eu v-am spus câte puţin, par mult mai puţin complicate decât cele ce nu erau ale soţiei mele, dar asta nu mai are importanţă. Doamna Boyer va fi vindecată dacă ea o vrea, este refrenul la tot ceea ce eu aş mai putea adăuga.

Cum eu sunt în relaţii continue cu ilustrul şi generosul meu binefăcător, i-am trimis prin acest curier informaţii despre această scrisoare neavând nici un fel de secrete făţă de el. Dvs. puteţi, fără dificultăţi, chiar să-i arătaţi lui, căci el ştie că este hazardul unei rău înţelegeri faptul care mi-a procurat onoarea corespondenţei dvs. Prezentaţi-i lui vă rog omagiile mele iar dacă vă stă în puterea dvs., aveţi la îndemână cuvinte pentru a exprima tot ce respectul, venerarea, ataşamentul şi recunoştinţa au mai mult adevăr şi mai multă inviolabilitate, faceţi-mi, vă rog favoarea de a-i spune lui, că niciodată, în această privinţă, inima mea nu este aşa de mulţumită, nici gura(cuvintele), nici pana mea. Sunt invidios pe soarta dvs.de a fi în posesia prezenţei sale şi nimic altceva decât fericirea sa perfectă nu va putea vreodată să mă consoleze pentru absenţa sa.

Privitor la dorinţele doamnei soţia dvs.,eu mă gândesc că se vor îndeplini.

Pardon, Domnule, scrisoarea mea care este confuză, dar eu o scriu în grabă pentru a nu vă face să aşteptaţi prea mult şi pentru a satisface dorinţa ardentă ce am de a ridica în toate ocaziile laude eliberatorului meu.»

La Bordeaux, Cagliostro dovedeşte acelaşi ataşament faţă de Sarasini.[330] *«Exact în ziua primirii scrisorii dvs.eu am avut bucuria de a-l întâlni pe Cagliostro la cumnata mea; i-am citit încântătoarea dvs.scrisoare şi văzui cu mare plăcere o inexprimabilă culoare în ochii lui lacrimile de bucurie şi recunoştinţă faţă de dovezile reiterate ale sentimentelor pe care dvs. i le daţi.*

Întreaga familie se va reîntoarce la Bâle în 19 septembrie 1982. La 21 septembrie, Jacob scria lui Lavater: *«Graţie lui Dumnezeu, iată-mă ajuns acasă la mine, împreună cu soţia şi cu copii mei, cu toate bagajele, servitorii şi caleaşca mea. Ajutaţi-mă să mulţumesc Lui Dumnezeu şi servitorului lui atât de prost văzut, neapreciat şi nerecunoscut, Cagliostro, pentru tot binele ce eu l-am primit. Mi se pare că aceste 17 luni, atât de agitate nu au fost decât un frumos şi splendid vis, pe care dacă Dumnezeu o vrea, să-mi dea binele pentru restul vieţii mele eu socotesc că e bine să mi aducă şi cîteva lucruri care să mă trezească, să mă deştepte, pe de altă parte. Cagliostro nu mi-a părut niciodată aşa de mare ca în ultimele zile şi în momentul plecării mele.»*

[330] Scrisoarea lui Boyer, Bordeaux le 6 ianuarie 1784, nr.1.

vos embarras pour lui, il ne saurait assez vous exprimer combien il est touché de vos procédés et de la chaleur et de la constance de votre amitié ; ce sons ses termes et l'expression de son cœur tant pour vous que pour Mad. Sarasin.»

« Monsieur le comte n'ayant pas le temps, Madame, de répondre, ce courrier à la lettre que vous lui avez écrite le 8 de ce mois il m'a chargé d'y suppléer et de vous informer de tout le plaisir qui lui a procuré la lettre du charmant petit Félix, qu'il embrasse de tout son cœur. Je serais très charmé, Madame de pouvoir combler vos vœux et vos désirs sur le rapprochement de Monsieur le comte dans votre voisinage, mais vous ne devez pas ignorer combien ses projets sont impénétrables. Je ne sais qu'il en sera, mais ce que je n'ignore pas c'est qu'il est possible et vraisemblable que son sincère attachement pour vous n'ayant point été affaibli par l'éloignement, ni par l'absence, il se fera une très grande satisfaction de vous en donner de nouvelles preuves.»

Cagliostro leur rend visite à la Maison Blanche à plusieurs reprises. En mars 1783, il s'y rend pour visiter avec Jacob le pavillon construit d'après ses indications à Riehen. Ce pavillon a été érigé dans la proximité de Bâle, à la campagne, sur un terrain qui appartenait à des amis de Sarasin, M. Bischoff et Rittier. On a dit qu'il avait été fait avec l'argent de Sarasin, mais on voit dans une lettre[331] que Cagliostro contribuait aux dépenses *« Le cher maître, mon cher et bon ami, voit avec plaisir le zèle et les soins que vous donnez à son bâtiment; il me charge de vous en témoigner sa satisfaction, jugez si en est une pour moi que de m'en acquitter. Je vous renvoi ci-joint, mon cher ami, le petit dessin que vous m'avez fait à l'effet de nous faire voir la mauvaise grâce de l'Oeil du bœoeuf, on laisse à vos soins d'y porter le remède convenable, afin que cela ne sépare en rien la vie du dehors et ce qu'il a dedans n'en souffrent point, non plus que le plancher qu'on pourra bien relever un peu, pourvu que cela n'ôte en rien à son maître de placer les lucarnes convenablement en observant bien le milieu. S'il ne l'a pas fait, c'est de sa faute; enfin, mon cher ami, vous êtes prié de corriger ce qui le doit être et vous avez sur cela tout le pouvoir. Le cher maître approuve enfin les quatre branches à poser à la girouette avec les lettres initiales de quatre vents cardinaux dorés, mais avant de le faire, faites vous donner par écrit par le ferblantier ce qui l'en demande de plus, et faite le lui faire s'il est raisonnable et payés le tout de suite, afin que cela ne change en rien le prix du marché, car ce ferblantier qui est aussi bavard que paresseux s'appuierait sur cela pour demander une augmentation sur le tout, c'est après sa louable coutume. Si cependant vous voyez qu'il perd réellement à son marché qui est calculé sur 15 à 1600 feuilles de fer blanc, donnés en ce détail au cher maître directement et à moi, avec votre avis sur le dédommagement à couvrir et nous verrons ce qu'il y aura à faire pour soutenir en honneur et en justice devant Dieu et les hommes ; mais ne laissez rien apercevoir au ferblantier qui a fait son total pour 1483.*

Le maître dit qu'il serait inutile de faire dorer les clochettes en dedans, qu'on ne le verra pas que la couleur jaune et qu'il satisfait que seulement le bas soit doré. Au reste mon cher ami, il ne le Remerciez de la part du comte M Bischoff et Rittier de leur complaisance et de leur empressement à témoigner leur amitié au cher comte. Le temps viendra où Dieu et le cher maître les en décompenseront amplement quoiqu'il n'est pas dans cette vie qu'ils agissent. Aussitôt que cela sera possible, vous pourrez ordonner aux plâtriers leur ouvrage; il ne s'agit que d'y mettre un demi ornements, cela ne doit pas coûter bien cher, ni long à faire, car il est essentiel que cela se passe assez vite et qu'on ne l'habite; vous en sentez le comodum et incomodum.»

[331] Lettre de Straub à Sarasin, 30 avril 1783, .no 14.

Discipolii rămaşi apropiaţi lui Cagliostro vor informa cu regularitate pe Jacob şi Gertrude despre lucrurile ce se petreceau la Strasbourg. Se poate citi într-o scrisoare scrisă de Straub în 13 octombrie 1782: *«Mă grăbesc să profit de ocazia ivită prin întoarcerea Domnului Wieland din oraşul dvs. pentru a trimite din partea bunului şi iubitului nostru Maestru, cu binecuvântarea Domnului tuturor Domnilor o casetă pe are el vă roagă să o acceptaţi din partea sa, ca o dovadă a prieteniei sale. Mămica*[332] *vă transmite mii de sărutări, mii de dovezi ale prieteniei sale.»*

Iar în 26 octobre 1782: *«Iubitul Stăpân şi draga nostră Maman se simt minunat acum. Stăpânul vă transmite mii de dovezi ale prieteniei sale şi vă dă binecuvântarea sa. El m-a însărcinat să vă spun că vă iubeşte, că vă îmbrăţişează şi că se gândeşte şi se va gândi mereu la dvs. Tot la fel de bine noi facem totul pentru asta, dar acest lucru nu ne poate înlocui iubitoarea şi nepreţuita dvs prezenţă.»*

La 11 ianuarie 1783, în urma unei invitaţii pe care Cagliostro o trimisese lui Jacob şi Gertrude de a veni la Strasbourg, Straub scria: *«Sunteţi aşteptaţi aici, prea iubiţii mei aşa cum evreii aşteaptă pe Mesia; fiecare zi este numărată. Veniţi deci pentru a zbura în braţele prieteniei.»*

O aceeaşi afecţiune va apare şi în scrisoarea scrisă de Rey de Morande lui Jacob Sarasin:[333] *«Iubitul meu stăpân mă roagă să vă asigur că, impresionat de grijile şi necazurile dvs., şi de stânjeneala dvs pentru el, nu va şti cum să vă exprime cât este el de încântat de procedeele, căldura şi constaţa iubirii dvs. pentru el; care sunt termenii şi expresiile inimii sale, atât pentru dvs. cât şi pentru D.-na. Sarasin.»*

«Domnul conte neavând timp, Doamnă, de a răspunde, acest curier/scrisoare pe care el vi l-a scris în 8 ale acestei luni m-a însărcinat de a vă ruga stăruitor să-l scuzaţi şi de a vă informa de toată dragostea ce lui i-a provocat scrisoarea încântătorului micuţului mezin Félix, pe care îl îmbrăţişează cu toată dragostea sa. Eu aş fi foarte încântat, Doamnă să pot să vă îmdeplinesc dorinţele privind apropierea dvs. de Domnul conte în vecinătatea dvs.,dar nu trebuie să uitaţi cât sunt de impenetrabile proiectele sale. Eu nu ştiu decât că în privinţa asta el va fi, dar ceea ce nu ignor este că e posibil şi se poate adeveri ca sincerul său ataşament faţă de dvs. să nu fie cu nimic slăbit, micşorat de depărtare, nici de absenţă, i va face o foarte mare satisfacţie de a vă da arăta noi dovezi. »

Cagliostro îi va vizita la Casa Albă de nenumărate ori. În martie 1783, veni aici pentru a vizita cu Jacob pavilionul construit după indicaţiile sale la Riehen. Acest pavillon a fost construit în apropiere de Bâle, la ţară, pe un teren ce aparţinea prietenilor lui Sarasin, Domnii Bischoff şi Rittier. Se spune că el a fost făcut cu banii lui Sarasin, dar se vede dintr-o scrisoare[334] că de Cagliostro contribuia la cheltuieli: *«Dragă maestre, stăpâne, iubit şi bun al meu amic, văd cu multă plăcere zelul şi grijile pe care tu le dai construcţiei sale, el mă însărcinează să vă dovedesc satisfacţia lui, judecaţi dacă depinde de mine să îndeplinesc această datorie. Vă trimit alăturat, dragul meu prieten, micul desen pe care mi l-aţi făcut cu efectul să ne facă să vedem reaua gratie a Ochiului de bou, rămâne în grija dvs. să faceţi remedierile convenabile, astfel încât acesta să nu separe Ochiului de bou, lăsând în grija dvs. să faceţi remediile convenabile ce se impun, astfel încât acesta să nu separe cu nimic viaţa de afară şi ca ceea ce este înăuntru să nu sufere deloc, nu numai*

332 Maman era Sarafina.
333 Scrisoarile lui Rey de Morande, Bordeaux, 7 februarie 1784 şi 24 aprilie 1784
334 Scrisoarea lui Straub către Sarasin, 30 avril 1783, nr. 14.

Lors de son retour à Strasbourg, Cagliostro réitérera l'invitation aux Sarasin de venir le visiter, comme on peut le lire dans une lettre de Straub, datée du 3 avril 1783*: «Je ne sais, Monsieur cher ami, si le cher Maître vous a écrit ou non, mais je sais bien qu'il a annoncé partout, avec le ton d'intérêt qui lui est propre, votre prochaine arrivée et les ordres sont donnés pour vous loger. Venez donc promptement, mais avant tout rendez au cher Maître les services qu'il vous demande par l'ami Ramond.*[335]

Donnez nous aussi des nouvelles de la jambe de notre chère et bonne amie Mme Sarasin, mais donnez nous en des bonnes. J'espère que pour cette fois-ci au moins, vous pourrez manger ma soupe à la bourgeoise, nous arrangerons cela lorsque vous serez arrivé. Le cher Maître vous recommande de ne point vous gêner pour votre arrivée.»

Hélas, encore une fois, les affaires ne permettront pas à Jacob de répondre à cet appel. Mais le 22 avril 1783, Gertrude se rend seule à Strasbourg. La joie de tous est immense, comme on peut le lire dans une autre lettre datée du 23 avril 1783: *«Je vous annonce, mon cher ami, avec la plus grande satisfaction l'heureuse arrivée de Mme Sarasin en cette ville. J'ai eu le grand plaisir de l'embrasser et d'apprendre de vos nouvelles hier à 4 heures ¾ du soir a Plobsheim, où toute la colonie baloise, la principauté de Neuchâtel et les disciples du cher Maître l'attendaient. Nous sommes entrés en ville avec un carrosse à six, quatre à quatre et huit chevaux de galle, jugé du bruit et du tapage que cela a fait et fera, surtout en ce moment ci. Notre chère amie se porte à ravir, pour hier seulement nous lui avons fait grâce et laissée se coucher à dix heures, cela ne fera pas de même pour aujourd'hui, ou bien elle dira pourquoi.»*

Lors de leur séjour chez Cagliostro, Jacob et Gertrude avaient appris à préparer ses principaux remèdes: le vin d'Egypte, les gouttes jaunes etc. Contrairement à ce que l'on avait écrit sur lui, Cagliostro ne faisait pas un secret de ces remèdes, mais avait confié ses recettes aux personnes de son entourage. Dans le journal de Jacob Sarasin, il y a de nombreuses notes sur ses rencontres avec Cagliostro (au lieu d'écrire son nom il mettait chaque fois une croix).

Retournant à Bâle, Jacob installera un laboratoire dans sa demeure.[336] De nombreuses références à ces remèdes, à la difficulté de trouver certains ingrédients, aux réussites ou aux échecs, aux préparations plus ou moins laborieuses, se trouvent décrites dans la correspondance entre Jacob et les disciples strasbourgeois de Cagliostro. De ces missives, on s'aperçoit que les *enfants* de Cagliostro échangeaient entre eux pas seulement des ingrédients et des expériences, mais aussi les remèdes qu'ils préparaient. On apprend aussi que Cagliostro reste en relation avec Jacob et Gertrude par des lettres. Lorsque Gertrude accoucha de nouveau en décembre 1785, il lui indiqua une méthode pour se récupérer rapidement: *« J'ai reçu l'honneur de votre lettre*, écrit Boyer[337] de Bordeaux, *par laquelle j'apprends avec bien de plaisir l'heureuse délivrance de Madame Sarasin qui accoucha le 17 de décembre; (elle) s'est vue, d'après la méthode de notre comte, en situation de sortir le jour de l'an, je vous en fais Monsieur et Madame mes très sincères félicitations.*

[335] Ramond de Carbonnieres, le secrétaire du cardinal de Rohan, dont on va parler ci-dessous.
[336] Il existe dans le Musée de la Pharmacie à Bâle, installé dans la maison habitée par Paracelse, un prétendu laboratoire alchimique de Sarasin. Au-dessus de la porte on peut lire sur une grande plaque: *«Ici a été le laboratoire de Cagliostro chez Jacob Sarasin pour fabriquer de l'or. 1778.»* Rien de plus inexact, car en 1778 Cagliostro ne connaissait pas Jacob et ne se trouvait pas à Bâle. Un crocodile empaillé est accroché au plafond, pour plus de sensationnel.
[337] Lettre de Boyer à Jacob Sarasin, Bordeaux, 1 janvier 1785, no 4 .

ca planşeul care va putea fi ridicat un pic mai mult, cu condiţia ca aceasta să nu împiedece cu nimic pe maestrul său de a plasa lucarnele convenabil ca să i se poată observa bine mijlocul. Dacă el nu a făcut-o, este greşeala lui, în fine, dragul meu prieten, eu te rog mult să corijezi ce trebuie îndreptat şi tu vei avea în privinţa asta toată puterea. Dragul nostru maestru aprobă, în sfârşit, ca cele 4 braţe ale giruetei să fie puse cu literele iniţiale ale celor 4 puncte cardinale aurite, dar înainte de a o face, daţi-i în scris meşterului tinichigiu ceea ce l-am rugat mai mult, faceţi ca el să o facă dacă este rezonabil şi plătit înainte(imediat), încât aceasta să nu schimbe cu nimic costul înţelegerii, deoarece acest tinichigiu care este la fel de guraliv, linguşitor ca şi leneş se va baza pe asta pentru a mări tot preţul total al lucrării, după cum i este lăudabilul său obicei. Şi dacă totuşi veţi vedea că se pierde în realitate la cost care este calculat la suma de 15 pentru 1600 de foiţe aurite de tinichea, direct date în aceste detalii, dragului stăpân şi mie, cu avizul dvs.asupra despăgubirilor pentru a acoperi, şi vom vedea ce va trebui să facem pentu a o susţine cu onestitate şi dreptate în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, dar nu lăsaţi nimic a se înţelege tinichigiului care a fixat preţul său total final la 1483.

Maestrul spune că va fi inutil de a acoperi în foiţă de aur clopoţeii acoperişul pe dinafară, că nu se va vedea decât culoarea galben şi că el e satisfăcut ca numai acolo să fie aurit. În rest, dragul meu amic, eu nu-l apăr, dar aceasta va costa imediat mai mult, iar dragul maestru nu vrea să mai audă de asta. Mulţumiţi din partea contelui Domnilor Bischoff şi Rittier pentru complezenţa şi nerăbdarea lor în a dovedi prietenia lor faţă de d.-l conte. Va veni o vreme când Dumnezeu şi iubitul maestru îi va despăgubi cu amploare nemăsurată pe cei care în timpul acestei vieţi nu au făcut decât să acţioneze. De-îndată ce aceasta va fi posibil, puteţi să daţi ordin fabricanţilor şi vânzătorilor de ipsos să înceapă livrarea; nu este vorba decât de a pune jumătate de deget de tencuială cu ipsos pe toate laturile tavanului din interiorul turelei, fără nici o sculptură, ornamentală în lemn sau baga; asta nu va costa prea mult, nici nu va dura mult ca să fie făcută, deoarece este esenţial ca lucrul să se petreacă atât de repede cum nu este de obicei;
în asta aici veţi fi liberi să decideţi singuri (comodum et incomodum).»

La întoarcerea sa la Strasbourg, Cagliostro reiterează invitaţia Sarasinilor de a veni să-l viziteze, aşa după cum se poate citi într-o scrisoare a lui Straub, datată 3 aprilie1783: *«Eu nu ştiu, Domnule cher ami, dacă iubitul Maestru v-a scris sau nu, dar ştiu bine că el a anunţat pretutindeni, cu interesul care-i este propriu, apropiata dvs. sosire iar ordinele sunt date pentru a vă caza. Veniţi deci imediat, dar înainte ca dvs.să-i faceţi Maestrului serviciile ce vi le-a cerut prin amicul Ramond.*[338]

Daţi-ne, de asemeni, noutăţile despre gamba dragii şi iubitei noastre D.-ne Sarasin, dar acestea să fie cele bune. Sper că, de această dată, cel puţin, veţi putea să serviţi supa mea burgheză, noi vor pregăti asta la sosirea dvs. Iubitul Maestru vă recomandă să nu vă simţiţi jenat pentru venirea dvs. aici.

Dar, vai!, din nou, afacerile nu-i vor permite lui Jacob să răspundă acestei chemări. Însă la 22 aprilie 1783, Gertrude merge singură la Strasbourg. Bucuria tuturor este imensă, după cum se poate citi într-o altă scrisoare datată 23 aprilie 1783: *«Vă anunţ, dragul meu amic, cu cea mai mare satisfacţie fericita sosire a Doamnei Sarasin în acest oraş. Am avut deosebita plăcere de a o îmbrăţişa şi de a afla noile voastre veşti ieri la ora 5 fără un sfert ale serii la Plobsheim, unde*

[338] Ramond de Carbonnieres, secretarul cardinalului de Rohan, despre care se va vorbi.

Le jour de l'an est un jour très mémorable pour moi – ma femme m'ayant donné un gros garçon, qui ainsi que la mère se portent au mieux possible. Si la méthode de M. le Comte m'avait été connue je l'aurais faite suivre à ma femme, mais l'ignorant il a fallu nécessairement se conformer aux usages reçus ici par la faculté.»

Jacob reverra Cagliostro en 1787, après l'Affaire du Collier, mais sera informé de tous les détails de ce scandale. Après avoir été persécuté à Londres, Cagliostro trouve refuge en Suisse, avec l'aide de Jacob Sarasin. Lorsque leur amie, l'écrivain Sophie la Roche part à Londres, Sarasin lui donne la mission de visiter le Comte de Cagliostro et lui apporter de ses nouvelles. Elle note dans son journal de voyage[339] qu': *«il ne pouvait pas cacher l'émotion qui lui causait cette assurance d'affection et les sentiments de sympathie qu'il avait pour Sarasin. La comtesse ne se laissait pas, elle aussi, de m'interroger, parlant avec amour de ses amis de Bâle.»*

Après avoir appris le désir de Cagliostro de quitter Londres, Jacob commence les démarches pour qu'il puisse s'établir en Suisse. Son premier choix est Neuchâtel qui, à l'époque, tenait de la Prusse. Il écrit donc au gouverneur, Monsieur de Belleville, mais aussi au Prince Henri de Prusse, qui l'avait reçu à la Maison blanche. La réponse[340] est assez réservée: *«Quant au comte de Cagliostro que vous voudriez attirer à Neuchâtel, permettez moi de vous faire quelques observations à ce sujet. Un homme dont les mœurs sont pures, qui se fait un devoir de respecter les lois du pays où il veut habiter, qui ne demande qu'a vivre tranquillement au sein de ses amis, cet homme n'a pas besoin, il me semble, d'une permission pour s'établir dans un pays quelconque, encore moins d'une protection particulière. S'il a eu des torts vis-à-vis d'une puissance étranger, et que cette puissance a des droits de réclamer sa personne, alors une protection particulière ne lui peut pas être accordée. Vous tirerez aisément la conclusion de ces réflexions. Je souhaite du reste que tous vos vœux se réalisent, j'y prendrais une part conforme à l'intérêt que je vous conserve et aux sentiments de beaucoup d'estime avec lesquelles je suis, Monsieur Votre affectionné ami. Henri.»*

Jacob abandonna l'idée de faire venir Cagliostro à Neuchâtel et s'adressa à Sigismund Wieldermett, le banneret de Bienne.[341] Sigismund Wieldermett était le frère du maire de Bienne, Alexander Wieldermett. Il avait été présenté à Sarasin par leur ami commun Pfeffel. Les autorités de la ville étaient trop heureuses de recevoir Cagliostro. Vers la fin du mars 1787, Sarasin alla lui-même à la mairie de Bienne pour chercher le permis de séjour de Cagliostro. Il loua pour lui une belle propriété, située aux portes de la ville.[342] Il envoie à Londres son ami, l'allemand Gerhard Teise, pour accompagner Cagliostro jusqu'en Suisse en toute sûreté. Et le soir du 5 avril 1787, il eut la joie de recevoir Cagliostro à la Maison blanche. Fin mai, ils se rendirent ensemble au Congrès de la Société helvétique de Olten où Cagliostro fera une grande impression. Le 29 juin, Jacob accompagnera Cagliostro et Sarafina à Bienne. A son retour à Bâle, le 5 juillet, il écrit:[343]

«Je me trouve dans ce moment ici, pour avoir accompagné Monsieur le comte et Madame la comtesse de Cagliostro à leur nouveau domicile, où ils paraissent fort bien se plaire et où ils sont fêtés comme ils le méritent. Faisant tranquillement le bien et se vengeant de ses envieux en ne

[339] Sophie La Roche, Tagebuch eine reise durch Holland und England, 1786, page 296.
[340] Lettre de Henri de Prusse à Jacob Sarasin, 15 mars 1787.
[341] Charmante localité, située au bord du lac du même nom, à 90 kilomètres de Bâle.
[342] Rocaille ou Rockhalt.
[343] A Duval d'Epremesnil, 5 juillet 1787

întreaga colonie bâluează, oficialităţile Neuchâtel-lui şi discipolii iubitului Maestru o aşteptau. Noi am intrat în oraş într-o caleaşcă cu 16, 4 ori 4 cai flancată de8 cai de paradă(gală),însoţiţi de zgomotul şi tapajul pe care aceasta îl făcea şi-l va face mai cu seamă în momentul sosirii. Prietena noastră iubită s-a purtat admirabil, numai pentru ieri noi i-am făcut favoarea de a o lăsa să se culce la orele 10, ceea ce nu se va mai întâmpla şi astăzi, sau mai bine vă va spune ea pentru ce..»

În timpul şederii lor la Cagliostro, Jacob şi Gertrude învăţaseră să-i prepare principalele remedii, reţete: vinul Egiptean, picăturile galbene etc. Contrar celor scrise despe el, Cagliostro nu făcea un secret din aceste remedii, leacuri, însă încredinţase reţetele sale persoanelor din anturajul său. În jurnalul lui Jacob Sarasin, se află numeroase însemnări, note despre întâlnirile sale cu de Cagliostro (în loc de a scrie numele său el punea de fiecare dată câte o cruce.)

Reîntors la Bâle, Jacob va instala un laborator în locuinţa sa[344]. Numeroase referinţe despre aceste remedii, despre dificultăţile de a găsi anumite ingrediente, despre reuşite şi insuccese, despre prepararea mai mult sau mai puţin laborioasă se găsesc descrise în corespondenţa dintre Jacob şi discipolii strasbourghezi ai lui Cagliostro. Din aceste misive, se poate afla cum *copiii* lui Cagliostro schimbau între ei nu numai ingrediente şi experienţe, ci şi la fel remediile pe care ei le preparau. Se află, de asemeni cum de Cagliostro rămâne în legătură cu Jacob şi Gertrude prin scrisori. Atunci când Gertrude năştea din nou în decembrie 1785, el îi indica ei o metodă pentru a se recupera rapid: *« Am primit cu onoare scrisoarea dvs.*, scria Boyer[345] din Bordeaux, *prin care aflu cu mare bucurie despre fericita eliberare a Doamnei Sarasin care naşte la 17 decembrie; ea se vedea, după metoda contelui nostru, în situaţia de a ieşi în ziua sărbătoririi anului, eu vă aduc Domnule şi Doamnă sincerele mele felicitări.*

Sărbătoarea anului este o zi foarte memorabilă pentru mine - soţia mea dăruindu-mi un copilaş dolofan care, ca şi mama lui se simt cât este de posibil de minunat. Dacă metoda Domnului conte nu ar fi fost cunoscută, eu aş fi ascultat de ea, aş fi urmat-o pe soţia mea, însă ignorantul a trebuit să se conformeze neapărat uzanţelor primite aici de la facultatea de medicină.»

Jacob va revedea pe Cagliostro în 1787, după Afacerea Colierului, dar el va fi informat cu toate detaliile acestui scandal. După ce a fost persecutat la Londra, Cagliostro găseşte refugiu în Elveţia, ajutat de Jacob Sarasin. Atunci când prietena lor, scriitoarea Sophie la Roche pleca la Londra, Sarasin îi dă ei misiunea de a visita pe Contele de Cagliostro şi de a-i duce lui noutăţile. În jurnalul său de călătorie[346] ea notează că: *«nu-şi putea ascunde emoţia care i-a provocat-o această asigurare a afecţiunii şi sentimentelor de simpatie pe care le avea faţă de Sarasin. Contesa nu s-a va lăsat nici ea să mă interogheze, vorbind cu dragoste despre amicii săi din Bâle.»*

După ce a aflat de dorinţa lui Cagliostro de a părăsi Londra, Jacob începe demersurile pentru ca el să se poată stabili în Elveţia. Prima sa alegere este Neuchâtel care, în acea perioadă ţinea de Prusia. El scrie deci guvernatorului, Domnul de Belleville, dar şi, în acelaşi timp, şi Prinţului Henri

344 El există în Muzeul Farmaciei din Bâle, instalat în casa locuită de Paracelsus, un pretins laborator alchimic al lui Sarrasin. Deasupra uşii se poate citi pe o mare plachetă: *«Aici a fost laboratorul lui Cagliostro la Jacob Sarrasin pentru a fabrica aurul. 1778.»* Nimic mai inexact, deoarece în 1778 Cagliostro nu cunoştea pe Jacob şi nici nu se afla în Bâle. Un crocodil împăiat este acroşat de plafon, pentru mai multă senzaţionalitate.
345 Scrisoarea lui Boyer către Jacob Sarasin, Bordeaux, 1 ianuarie 1785, nr. 4.
346 Sophie La Roche, *«Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia»*, 1786, page 296). Iniţial tradus din germană *(«Tagebuch eine reise durch Holland und England»*) în engleză cu o introducere eseu de Clare Williams sub titlul «*Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche* », London, J. Cape, 1933.

leur laissant que la bonne cause à persifler. Monsieur le Comte espère trouver enfin ici la paix qu'il cherchait ailleurs.»

Mais la tranquillité ne durera pas.Vers la fin d'octobre 1787, éclate un autre scandale, dont les détails restent un mystère jusqu'à aujourd'hui. Le peintre Philippe Loutherbourg et sa femme, Lucy (photos ci-dessous) étaient arrivés de Londres avec Sarafina et vivaient avec eux à Rockhalt.

Pour des raisons qui restent obscurs, ils se brouillent tout d'un coup avec Cagliostro. En apparence, il s'agit d'une histoire d'argent. Sigismund Wieldermett informe régulièrement Sarasin, sans pourtant donner des détails qui, dit-il, lui sont connus par les lettres du Comte[347]: *«L'affaire Loutherbourg m'inquiète aussi,* écrit il le 20 octobre[348]. *«C'est un nouveau sujet de peine et de chagrin, dont je prévois des suites pénibles. Tout cela est la preuve la plus certaine que Monsieur le comte n'a pas encore atteint le moment d'être tranquille et heureux, et qu'il y a dans son sort ou dans sa manière d'exister, quelque chose qu'il s'y oppose fortement. Je craindrais donc avec bien des raisons, que tout autre séjour en Suisse, je n'en excepte même aucun, il en trouverait les mêmes inconvénients, peut être de plus grands encore qu'à Bienne. Je souhaite me tromper, mais souvenez vous de ce que je vous prédis, si ce changement doit avoir lieu. Au surplus, je vois que Monsieur le comte est dans cet age d'activité encore où tout séjour doit l'ennuyer à la longue, je n'ai jamais compté le posséder toujours à Bienne, un changement de domicile me ferait véritablement de la peine mais ne me surprendrait pas.»*

Les choses se compliquent en décembre: *«Evitant de vous parler d'affaires désagréables, toujours difficiles à traiter par lettres je ne vous ai point détaillé celle qui s'est passé à Rockhalt et qui enfin entraîna une rupture ouverte entre Monsieur le Comte et Monsieur de Loutherbourg. Vous serez sans doute informé des principales difficultés qui y ont donné lieu. On m'a fait des plaintes d'une part et d'autre, toute si étonnantes qu'elles me faisaient tomber les bras de surprise. J'ai écouté, j'ai essayé à calmer, tout cela n'a pu ramener les esprits aliénés, bien au contraire voyant que les têtes étaient montées, celle de Loutherbourg surtout, à ce point de vivacité où le moindre sujet peut causer des maux irréparables, n'ayant plus d'espoir de réconciliation, sachant qu'on prenait de précautions exagérés, je me suis occupé uniquement à séparer ces personnes jadis si unies d'une manière sinon agréable au moins décente. Il y a quelques jours qu'on est convenu d'un règlement de compte, on s'est donné quittance de part et d'autre, le comte sur une dette avoué de 170 louis a payé 30 louis pour solde à Loutherbourg, enfin l'ont s'est quittés, l'on s'est séparés le lendemain sans se voir et sans se dire adieu. Du depuis les Loutherbourgs ont été reçus dans la maison de mon frère, ne sachant où se mettre pour le moment. Voila la fâcheuse histoire qui occupe le public en ce moment, j'aurai désirée beaucoup que cela eut été autrement, dans les arrangements que j'ai ménagé; je me suis gardé d'approfondir, ni de juger. Vous saurez le fond dede prier, de conjurer les deux parties à ne point faire mention de leur querelle à personne et à vivre en paix, pendant qu'ils sot dans la même ville. Monsieur Loutherbourg n'attend que le dernier coup de pinceau qu'il donnera à son tableau, pour partir. Voila mon cher ami, ce que je dire à ce sujet, j'ajouterais qu'il m'en restera longtemps une impression très pénible. Je souhaite de tout mon cœur que Monsieur le comte, désormais débarrassé à ce qu'il dit, de ce qui troublait son bonheur et sa tranquillité ici, puisse jouir d'une vie plus agréable et que nous n'ayons plus de*

347 Une grande quantité de lettres concernant Cagliostro ont été détruites par le fils de Jacob, Felix Sarasin.

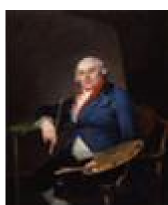
348 Lettres de Sigismond Wieldermett à Jacob Sarasin 22 oct, 9 dec, 22 dec, 24 dec 1787

al Prusiei, pe care îl primisese la Casa Albă. Răspunsul[349] este destul de rezervat: *«În privinţa contelui de Cagliostro pe care vreţi să îl atrageţi aici la Neuchâtel, permiteţi-mi să vă fac câteva observaţii pe acest subiect. Un om ale cărui moravuri sunt pure, care-şi face o îndatorire din a respecta legile ţării în care vrea să locuiască, care nu cere decât să trăiască liniştit în mijlocul prietenilor săi, acest om nu are nevoie, mi se pare, de o permisiune pentru a se stabili într-o ţară oarecare, cu atât mai puţin de o protecţie specială. Iar dacă există temeri vis-à-vis de o putere străină, şi această putere are drepturile sale de a reclama, a urmări persoana sa, atunci o protecţie specială nu-i poate fi acordată. Dvs. veţi trage uşor concluzia acestei reflecţii. În rest, eu doresc ca dorinţele să vi se îndeplinească, eu voi lua parte conformă cu acest interes pe care vi-l respect şi sentimentele de multă stimă cu care eu sunt, Domnule al dvs. ataşat amic Henri.»*

.Jacob abandonă ideea de face ca de Cagliostro să vină la Neuchâtel şi se adresă lui Sigismund Wieldermett, bancher din Bienne.[350] Sigismund Wieldermett era fratele primarului din Bienne, Alexander Wieldermett. El fusese prezentat lui Sarasin de prietenul lor comun Pfeffel. Autorităţile oraşului erau foarte fericite să-l primească pe de Cagliostro. Pe la sfârşitul lunii martie 1787, Sarasin merse el personal la primăria din Bienne pentru a căuta permis de şedere lui Cagliostro. El închiriase pentru acesta o frumoasă proprietate situată la intrarea în oraş.[351] El trimite la Londra pe amicul său germanul Gerhard Teise, pentru a-l însoţi pe Cagliostro până în Elveţia în totală siguranţă. Şi în seara zilei de 5 aprilie 1787, el avu bucuria de a primi pe Cagliostro în Casa sa Albă. La sfârşitul lui mai, ei pleacă împreună la Congresul Societăţii helvetice din Olten unde de Cagliostro va face o mare impresie. La 29 iunie Jacob va însoţi pe de Cagliostro la Sarafina la Bienne. La rândul său din Bâle, în 5 iulie el scria.[352]

«Mă găsesc în acest moment aici, pentru a-l însoţi pe Domnul conte şi Doamna contesă de Cagliostro la noul lor domiciliu, unde, se pare, le place foarte mult şi unde ei au fost sărbătoriţi aşa cum merită. Făcând bine liniştiţi şi răzbunându-se pe ce-i ce-l invidiau nelăsându-le acestora decât un bun prilej de a persifla, Domnul conte spera să găsească aici, în sfârşit, pacea, liniştea pe care el o căuta de altfel.»

Însă liniştea nu va dura mult timp. Către sfârşitul lunii octombrie 1787, izbucni un alt scandal, ale cărui detalii rămân un mister până în zilele noastre. Pictorul Philippe Loutherbourg şi soţia sa, Lucy (foto de mai jos) veniseră de la Londra împreună cu Sarafina şi trăiau cu ei la Rockhalt.

Din motive care rămân necunoscute, ei brusc, dintr-o dată se ceartă cu de Cagliostro. În aparenţă, era vorba de o poveste despre bani. Sigismund Wieldermett informa cu regularitate pe Sarasin, fără a da totuşi detalii care, spunea el, îi sunt cunoscute din scrisorile Contelui[353]: *«Afacerea Loutherbourg mă nelinişteşte la fel de mult,* scria el în 20 octombrie[354] *«Este un nou subiect de necaz şi întristare, căruia îi prevedeam urmări penibile. Totul este dovada cea mai certă că Domnul conte nu a atins încă momentul de a fi liniştit şi fericit, şi că se află în soarta sa sau în maniera sa de a exista, câteva lucruri care i se opun foarte puternic. Mă tem deci din mai multe motive, că la*

349 Scrisoarea lui Henri al Prusiei către Jacob Sarasin, 15 martie 1787.
350 Localitate încântătoare, situată pe malurile lacului cu acelaşi nume, la 90 kilometri de Bâle.
351 Rocaille sau Rockhalt.
352 La Duval d'Epremesnil, 5 iulie 1787.
353 O mare cantitate de scrisori privitoare la Cagliostro a fost distrusă de către fiul lui Jacob, Felix Sarasin.
354 Scrisorile lui Sigismond Wieldermett către Jacob Sarasin din 22 oct, 9 dec, 22 dec, 24 dec 1787.

ces scènes fâcheuses à arranger. Il est assez probable, qu'en faisant dès le un tel arrangement ne dure longtemps.»

Mais une scène terrible se passa le 14 décembre. Wieldermett informe Sarasin le 16: *« Loutherbourg donna au public la scène dont il ne cesse s'occuper. Le domestique porteur de la lettre ne l'avait pas trouvé à la maison, il était déjà sur la promenade pour se battre avec le comte, s'il avait pu le rencontrer, en sorte qu'il n'a fait lecture de cette lettre qu'à son retour de cette imprudente promenade. Le comte me dit hier soir qu'il vous avait fait le détail de toute cette affaire, je me dispense donc d'y entrer cette fois. Soit que je considère l'intention vindicative de Loutherbourg, soit que j'examine la manière dont il s'est pris pour l'exécuter, soit enfin que je jette mes regards sur l'époque et le lieu de l'hospitalité qu'il recevait, je n'ai pu que prouver la plus haute indignation d'avoir pris un parti aussi violent et d'avoir donné un scandale public sur des prétendus ouï-dire injurieux de la part du comte, dans le temps que les principaux articles de leur querelle étaient arrangés. En attendant, le juge y a mis tel ordre, que le comte sera en tout sûreté ici, mais les affaires ont été mises en procédure réglée. Hier le comte a paru en justice, formant plainte d'injure,d'attentat à sa personne et de la remise de titres acquittés en angleuse, payés par règlement de compte à Loutherbourg le 6 courant que celui-ci, malgré toutes mes exhortations a refusé de lui donner avec une opiniâtreté peu ordinaire. J'espérais encore que l'esprit moins agité, la raison reprenant ses droits, Loutherbourg chercherait à assoupir cette affaire, mais je ne vois plus d'apparence à cela, ainsi il faudra entendre et juger des faits, qu'il était important de soustraire aux oreilles du public. Telle est la situation des choses, jugez de l'impression désavantageuse que cela va faire en Suisse.»*

Le 22 décembre, une autre lettre sur le même sujet: *«Il est impossible de faire des détails sur les affaires de Rockhalt, cela prendrait trop de temps et trop de papier. Je croyais que la scène du 14 vous avait été rendue par le comte, il m'en avait assuré, je n'ai pas vous la répéter. Dès lors, nous avons vu les affaires prendre une tournure plus sérieuse par le genre de clame que le comte a rendu mercredi passé par devant la justice. Elle accusait de conspiration contre sa vie les Loutherbourgs, mes neveux Wieldermett et Dachselhoffer[355]. Vous comprenez la sensation que cela fit en la maison de mon frère. Cette audience fut longue, il y eut de petites scènes accessoires, qui n'embellissent point le tableau. Je plains le comte, tout en croyant, tout en lui disant que sa clame avait pu être moins forte. Avec cela on sent généralement dans le public qu'il est maltraité, on désapprouve Loutherbourg, les lois ne peuvent laisser ses violences impunies. Le comte est très piqué contre mon frère, dont il croire avoir à se plaindre comme juge, il parle même de le récuser. Il doit y avoir une entrevue entre lui et mon frère, peut être aujourd'hui, j'espère que les explications produisent des changements paisibles. Au moment où j'étais à cet endroit de ma lettre, mon frère entra chez moi, je le fis savoir au comte qui arriva peu après. Au bout d'une conversation aigre douce de deux heures, le Comte insista sur le renvoi des Loutherbourgs hors de la maison de mon frère et ensuite il consentirait à un arrangement amiable.»*

Le 24 décembre: *«Samedi dernier la conversation entre mon frère et le comte ne put que faire un bon effet, les choses furent traités à fond, et il m'a paru qu'elles doivent faire impression. La première suite qu'elle eut c'est que hier dimanche, Loutherbourg me fit demander la visite, je le reçut comme un étranger, car depuis son incartade dans la maison, je ne l'avais point vu et je n'ai*

[355] Loutherbourg provoqua Cagliostro au duel. Le fils et le gendre du maire étaient ses témoins.

toate celelalte sejururi în Elveţia, eu nu exceptez nici unul măcar, se vom găsi aceleaşi inconveniente, poate mai mari decât celui de la Bienne. Doresc să mă înşel, dar amintiţi-vă de ceea ce eu v-am prezis, dacă această schimbare trebuie să aibă loc. Iar pe deasupra, eu văd că Domnul conte se află încă la acea vârstă a activităţii la care toate sejururile trebuie că-l plictisesc pe perioade îndelungate, eu nu m-am gândit să-l păstrez pentru totdeauna la Bienne, o schimbare de domiciliu îmi va face într-adevăr necazuri dar nu mă va surprinde.»

Lucrurile se vor complica în decembrie: *«Evitând să vă vorbesc despre afaceri dezagreabile, întotdeauna dificil a le trata prin scrisori eu nu v-am dat deloc detaliat ceea ce se întâmpla la Rockhalt şi care antrena astfel o ruptură deschisă între Domnul conte şi Domnul de Loutherbourg. Dumneavoastră veţi fi, fără îndoială, informat asupra principalelor dificultăţi care au avut loc aici. Mi s-au făcut plângeri dintr-o parte şi din cealaltă, toate atât de uimitoare, încât mi-au căzut braţele de surpriză. Am ascultat, am încercat să calmez lucrurile, toate acestea nu au putut potoli spiritele alienate, cu atât mai mult cu cât capetele erau încăpăţânate, îndeosebi cel al lui de Loutherbourg, într-un punct al vivacităţii în care cel mai mic subiect putea duce la daune ireparabile, fără speranţe de reconciliere, ştiind că se luaseră măsuri de precauţii exagerate, eu m-am ocupat doar pentru a separa aceste persoane altădată atât de unite, apropiate, acum într-o manieră, dacă nu agreabilă cel puţin decentă. Au trecut câteva zile de când s-a convenit reglementarea,încheierea socotelilor, s-au emis chitanţe din ambele părţi, contele pentru o datorie declarată de 170 louis a plătit 30 louis diferenţe lui Loutherbourg, astfel că ei au ajuns a fi chit, achitaţi, s-au despărţit de a doua zi fără să se vadă şi fără să-şi ia la revedere. De atunci familia Loutherbourgs au fost primiţi în casa fratelui meu, neştiind unde să se mute pentru moment. Iată supărătoarea poveste care ocupă în acest moment publicul, eu am dorit mult ca aceasta să se întâmple altfel, în aranjamentele pe care eu l-am administrat; eu le-am păzit să nu se adâncească, şi să le judec. Dvs. ştiţi fondul acestei supărătoare despărţiri infinit mai bine decât îl ştiu eu. Eu voi dori ca publicul să fie mai puţin bine informat decât deloc, acest fapt nu avea un bun efect, rezultat, nici aici, ca de altfel nici în altă parte. Actualmente eu nu încetez să mă rog, să conjur cele două părţi să nu mai facă menţiuni despre încurcăturile lor nimănui şi de a trăi în pace, în tot timpul cât ei sunt în acelaşi oraş. Domnul Loutherbourg nu aşteaptă decât să dea ultima sa tuşă de penel tabloului său pentru a pleca. Iată, dragul meu prieten, ceea ce eu pot să-ţi spun referitor la acest subiect, eu voi adăuga că el nu va rămâne prea multă vremea o impresie foarte penibilă. Eu îmi doresc din toată inima ca Domnul conte debarasat de acum încolo de, ceea ce el numeşte, cei care-i tulbură fericirea şi liniştea sa aici, să se poată bucura de o viaţă mai agreabilă iar noi să nu mai avem asemenea scene supărătoare de administrat. Este la fel de probabil, ca încă de la începutul şederii lor aici două menajuri familiale separate, lucrurile nu s-ar fi sfârşit în modul în care s-au sfârşit; Este aproape imposibil ca ei să nu aibă tracasaje într-un menaj în care se află doi soţi, două femei, două feluri de servitori, niciodată un astfel de menaj nu durează mult timp.»*

Însă o scenă teribilă se petrece în 14 decembrie. Wieldermett informează pe Sarasin în 16: *«Loutherbourg face publică scena de care el nu încetează să se ocupe. Servitorul său curier al scrisorii nu l-a găsit acasă, el era deja plecat la plimbare, pentru a se bate cu contele, dacă putea să-l întâlnească, în cazul că el n-ar fi făcut lectura acestei scrisori decât după întoarcerea din această imprudentă plimbare. Contele mi-a spus ieri seară că el v-a dat dvs. detaliile întregii afaceri, eu mă dispensez deci de a intra în ele de această dată. Fie că eu consider intenţia lui Loutherbourg răzbunătoare, fie că eu examinez maniera în care el este pus a-l executa, fie, în fine,*

pas mis les pieds chez mon frère. Il me rappela mon amitié d'une manière très embarrassé, à quoi je répondis en paroles claires que jusqu'au moment où il s'était oublié et mis hors toute attention ce qu'il devait à mon frère, je m'étais gardé de faire aucun jugement entre Monsieur le comte et lui, que la balance de l'impartialité à la main je n'avais cherché qu'a les séparer sans éclat, sans scandale comme cela convenait à gens d'honneur. Mais qu'a peine parvenir à cet but, il avait agi sur de misérables rapports, que tout homme sensé méprise, avec une violence et avait immiscé dans sa querelle deux de mes parents, jeunes gens sans penser qu'il manquerait par là également à moi, comme mediateur, aux lois, au public ; à mon frère, enfin à la religion et aux mœurs de ce pays ci. »

Tout le monde aurait préféré que Jacob Sarasin vienne à Bienne pour éclaircir cette histoire, mais il était obligé de rester à Bâle où il attendait d'un moment à l'autre l'accouchement d'un autre enfant. *« Dans un autre moment*, écrit Sigismond Wieldermett le 16 décembre, *je vous aurai sommé de vous rendre ici. Vous auriez pu mettre l'ordre dans cette affaire peut être, mais avez un devoir plus sacré à remplir auprès de madame, je n'y pense pas; je désire plus que je ne l'espère, pouvoir vous remplacer en quelque manière.»*

De son coté, Sarasin aurait voulu que Cagliostro puisse venir à Bâle pour être à côté d'eux dans un moment si difficile et si important, mais cela n'était plus possible. Sigismond Wieldermett l'informa: *«Le juge a donné à Monsieur le comte et à Loutherbourg les arrêts personnels dans la banlieue de la ville, à la suite du procès criminel ouvert entre eux. C'est la marche juridique chez nous. Le comte s'en plaint amèrement et en ceci comme en autre chose il est peu au fait des formes judicieux et des coutumes locaux. Vous devez donc comprendre mon cher ami qu'il ne dépend plus de lui de s'absenter pour aller vous voir et donner des secours à Bâle. J'en étais singulièrement peiné pour vous, mais il m'a dit que vous avez des bons aides à Bâle, que vous connaissez sa méthode, que vous avez des remèdes qu'il ne doutait pas que tout irait bien malgré que sa présence y manquerait. »*

Enfin, le 7 janvier, Gertrude accoucha d'une fille. La plus grande des filles de Jacob et Gertrude, Suzette[356] était restée à Rockhalt pour y passer l'hiver et tenir compagne à la Comtesse.

Elle écrit à ses parents pour les féliciter*: «Nous nous proposons alors de repartir avec vous. Cette nouvelle et celle de l'accouchement de maman m'ont fait un si sensible plaisir, dont je pourrais jouir plus pleinement quand toute cette affaire sera finie. Je ne vous en écris rien parce que monsieur le comte m'a dit qu'il vous avait hier tout détaillé.»*

Mais à la fin de cette lettre, on peut lire aussi quelques lignes écrites de la main de Sarafina qui faisait appel à Jacob pour venir à Bienne leur porter secours : *«Ma très chère fille. La nouvelle de votre heureux accouchement me fait plaisir. C'est un plaisir sensible pour moi. Pour le reste, ces misérables font tout leur possible pour nous faire du mal. J'espère que votre mari puisse partira le plus tôt possible. Mon pauvre époux (c'est marqué dans la lettre) et moi souffrons de*

[356] Elle avait à l'époque 14 ans et elle a assisté à tout le scandale. *« J'ai plaint avec tout le monde la position de demoiselle votre fille »,* écrit Sigismond Wieldermett*, « au milieu de ces alarmes et effervescences domestiques. Vous pouvez aisément juger que ces tristes tableaux ne sont pas faites pour son age, vous la reverrais bientôt avec monsieur le comte, vous saurez par elle-même des détails que j'aime à ignorer et cela vous sévira d'un guide certain pour démêler les causes cachés de toute cette contestation qui ne peuvent pas être connus.*»

că eu îmi arunc privirea asupra perioadei şi a locului ospitalităţii pe care el o primea, eu nu am putut decât să încerc cea mai mare indignare pentru că aflam despre o parte, un ins violent şi de a crea un scandal public asupra pretedenţiilor aşa-ziselor injurii din partea contelui, în timp ce principalele articole ale gâlcevei lor erau rezolvate. În aşteptare, judecătorul a dat acel ordin, acea sentinţă prin care contele va fi în deplină siguranţă aici, însă cauza a fost introdusă prin procedură reglementată. Ieri contele a compărut în justiţie, formulând plângere împotriva injuriilor, atentat împotriva persoanei sale şi de a se remite titluri de achitare, achitate în urma socotelilor reglării şi încheierii cauzei, contele plătind lui Loutherbourg cei 6 courant pe care acesta, în ciuda tuturor îndemnurilor mele insistente a refuzat să i le dea lui cu o îndărătnicie neobişnuită. Eu mai speram însă că spiritele să se liniştească, că raţiuna îşi va reintra în drepturile sale, Loutherbourg va căuta să-şi aservească această afacere, dar nu mai văd să se fi ajuns la asta, el vrând să fie ascultate şi judecate faptele, deoarece era important pentru el de a se sustrage urechilor publicului. Aceasta fiind situaţia stării lucrurilor, judecaţi dvs. impresia dezavantajoasă ce va fi făcută în Elveţia.»

La 22 decembrie, o altă scrisoare pe acelaşi subiect*: «Este imposibil de a reface detaliile afacerilor din Rockhalt, aceasta necesita prea mult timp, prea multă hârtie. Eu cred că scena din 14 v-a fost redată de conte, el m-a asigurat de asta, eu nu o voi mai repeta. Începând de aici, noi am văzut cum afacerile capătă o turnură mai serioasă pentru genul calm pe care contele l-a avut miercuri dimineaţă trecută în faţa justiţie. Familia Loutherbourgs, nepoţii mei Wieldermett şi Dachselhoffer*[357] *erau acuzaţi de conspiraţie împotriva vieţii sale. Dvs. înţelegeţi impresia pe care aceasta o făcu în casa fratelui meu. Acestă audienţă a fost lungă, aici au avut loc mici scene accesorii, trecătoare care nu înfrumuseţau deloc tabloul. Eu deplâng pe conte, crezând totul la el, spunându-i că poate calmul său nu putea să fie mai puţin puternic. Prin aceasta se simţea în general în public că el era maltratat, Loutherbourg, era dezaprobat, legile nu puteau lăsa aceste violenţe nepedepsite. Contele era foarte pornit împotriva fratelui meu, despre care el credea că se va plânge ca judecător, el vorbea chiar de a-l recuza. El trebuie să aibă cu fratele meu o întrevedere, poate chiar astăzi, sper ca explicaţiile să producă schimbările aşteptate. În momentul în care eu mă aflu în locul din care vă scriu scrisoarea, fratele meu intră la mine, eu îi aduc la cunoştinţă de conte, care ajunge la el un pic mai târziu. La sfârşitul unei conversaţii acru-dulcişoar-acide de 2 ore, Contele insistă asupra retrimiterii afară din casa fratelui meu a familiei Loutherbourgs şi până la urmă el a consimţit la un aranjament amiabil.»*

La 24 decembrie: *«Sâmbăta trecută conversaţia dintre fratele meu şi conte nu a putut avea un efect bun, lucrurile vor fi tratate pe fondul lor, iar mie mi s-a părut că ele trebuiau să facă impresie. Prima ei reluare a fost în duminica de ieri, când Loutherbourg îmi cererea mi-a făcut cererea de a mă viztita, eu l-am primit ca pe un străin, deoarece după încartiruirea lui în casă la mine, eu nu l-am mai văzut deloc iar eu nu am mai pus piciorul la fratele meu. Mi-a amintit de prietenia mea într-o manieră foarte încurcată, căreia eu i-am răspuns în cuvinte clare că până în momentul în care el a uitat şi a pus capăt oricărui fel de atenţie ce trebuia să aibă faţă de fratele meu, eu mi-am interzis să fac orice fel de judecată între Domnul conte şi el, că prin balanţa de imparţialitate ţinută în mâinile mele eu nu am căutat decât să să-i ţin separaţi fără se certa între ei, erau de faţă acolo, la fel cum nici eu nu eram, ca mediator în faţa legilor, a publicului; a fratelui meu, în sfârşit, a religiei şi a moravurilor acestei ţări.»*

[357] Loutherbourg provocă pe Cagliostro la duel. Fiul şi ginerele primarului erau martorii săi.

grandes peines. Chère amie, je vous prie avec insistance, si je n'écris pas bien, cela n'est pas ma faute, j'ai appris sans professeur. Je finis par vous embrasser tendrement. Le même pour mon cher fils que j'aime beaucoup et j'aimerai pour toujours. Sarafina Cagliostro.»

Jacob n'hésite pas un seul moment. Le 10 janvier 1788, il arrive à Bienne. Voilà un document inédit, gardé dans les archives Sarasin, racontant la manière dont il est intervenu pour mettre fin à ce scandale:

«Bienne 12 janvier 1788

Salut à tous qui la présente verront

Jusqu'ici je n'ai fait que de l'eau claire. Mon premier soin hier matin était une entrevue avec le maier chez le banneret. J'ai dit et fait ce que j'ai pu. Je lui ai dit que s'il ne voulait pas être mauvais citoyen, mauvais magistrat et mauvais père, il fallait séparer la case de ses enfants de celle des Loutherbourgs et chasser ceux-ci de chez maier, il mettra toute la ville en combustion et se prépare ainsi que les siens à une mauvaise fin. Le bourgmestre et le banneret se conduisent en braves gens qui aiment la paix et le repos, mais les deux jeunes écervelés sont à brûler pour Loutherbourg et le maier que surtout aime le cotillon ne peut pas oublier de lui. Alors le comte retirerait sa clame contre eux et finirait avec le criminel auteur de cette infâme affaire selon les lois. Jamais je n'ai pu parvenir à faire séparer ses affaires de celle de ses chers amis, dont pourtant il est bien las. Nous eûmes tout le jour à divers reprises des scènes, scènes bien fortes, dont j'ai envoyé ce matin à Monsieur … une relation de seize pages pour en informer le prince ; j'ai cru jusqu'à 10 heures du soir que cela ne finira pas, mais s'il ne lève pas un peu la tête à son désobliger Madame. Celle-ci est venue l'autre jour chez le banneret pour lui protester qu'elle ne couchait pas avec Monsieur le maier comme les mauvaises langues le disaient. Aujourd'hui je n'ai encore vu Monsieur le maier ; j'ai eu qu'un billet qui fait preuve contre lui comme tout ce qu'il a la bêtise d'écrire. Il ne veut me voir encore ce soir à son retour de Perler où il est allé, dit-il pour affaires, afin d'empêcher qu'il n'y ait conseil aujourd'hui. J'espère qu'il ne réussira pas. Je veux reprendre la négociation, mais j'irai doucement et il me trouvera politique à mon tour. Je ne vois pas en pourvoir partir avant mercredi soir ainsi en faut m'écrire encore lundi mais je compte être sûrement à Bâle jeudi soir s'il plait à Dieu et ma venue n'aura jamais été inutile même si je ne m'arrange pas.

Suite du rapport, Bienne, 14 janvier

Le 12 se passa sans qu'il y eut plus rien de nouveau, je fus dimanche matin avec le banneret chez le maier, qui le soir auparavant s'était dit malade. Je sais cela de ma dernière éloquence, c'est-à-dire d'un moyen que je ne dirai que de bouche. Il fut d'un grand poli, mais il voulait toujours tergiverser. Je restais plus ferme que jamais et enfin nous fîmes deux accords, un pour sa famille et l'autre pour tous les articles de Loutherbourg qui demandait toujours à finir tout ensemble; cela se termina sauf l'agrément des parties et je n'ai eu qu'à 7 heures du soir une espèce de certitude de la réussite. On convint de singer ce matin à la maison de ville même, et ce qui ne fut qu'après m'être chamaillé pendant une heure avec le maier et ses jeunes gens que Cagliostro et Loutherbourg les engagea enfin à consentir et à se séparer de lui. Alors tout fut vite fait et ratifié par le conseil au grand contentement de tous les honnêtes gens. Le comte y gagne tout l'honneur et

Toată lumea ar fi preferat ca Jacob Sarasin să vină la Bienne pentru a clarifica această poveste, dar el era obligat să rămână la Bâle, unde el aştepta din moment în moment naşterea unui alt copil.*«Într-un alt moment*, scria Sigismond Wieldermett în 16 decembrie, *eu v-am somat să veniţi aici. Poate, dvs. aţi fi putut pune ordine în această afacere, dar aveaţi de împlinit o datorie mult mai sacră faţă de doamna, la care eu nu mă gândesc, eu doresc mai mult decât nu sper, să vă pot ţine locul, să vă înlocuiesc printr-o manieră oarecare.»*

La rândul său Sarasin ar fi vrut ca de Cagliostro să poată veni la Bâle pentru a fi alături de ei într-un moment atât de dificil şi atât de important, însă aceasta nu era posibil. Sigismond Wieldermett îl informa: *«Judecătorul a dat Domnului conte şi lui Loutherbourg arest la domiciliu lui în casă la mine, eu nu l-am mai văzut deloc iar eu nu am mai pus piciorul la fratele meu. Mi-a pentru împrejurimile oraşului, în urma procesului criminal deschis între ei. Acesta este mersul justiţiei la noi. Contele s-a plâns cu amărăciune în acestă cauză ca şi în alt lucru în care se poate face puţin formelor judiciare şi cutumelor locale. Dvs. veţi înţelege deci, dragul meu prieten, că nu mai depinde de el de a nu veni să vă vadă şi să vă dea ajutor la Bâle. Îmi este foarte mare milă de dvs., însă el mi-a zis că veţi bune şi de încredere ajutoare la Bâle, că dvs. cunoaşteţi metoda sa, că aveţi remedeiile, că el nu se îndoieşte că totul va decurge bine în ciuda lipsei prezenţei sale acolo la dvs.»*

În sfârsit, la 7 ianuarie, Gertude da naşstere unei fetite. Cea mai mare dintre fetele lui Jacob si Gertude, Suzette[358] rămăsese la Rockhalt pentru a petrece aici iarna si a tine companie Contesei.

Ea scrie părinţilor săi pentru a-i felicita: *«Noi v-am propus atunci de a merge mai departe împreună cu voi. Această nouă veste şi cea că maman a născut mi-a făcut o aşa mare bucurie, de care mă voi putea bucura în deplinătatea ei după ce toată această afacere se va fi sfârşit. Eu nu v-am scris nimic până acum pentru că domnul conte mi-a zis că v-a dat ieri toate amănuntele.»*

ÎÎnsă la sfârşitul acestei scrisori, pot fi citite, de asemeni, cîteva rânduri scrise de mâna Sarafinei care făcea apel la Jacob pentru a veni în ajutorul lor la Bienne: *«Prea iubita mea fiică. Vestea fericitei tale naşteri îmi face o deosebită plăcere. Este o plăcere deosebită pentru mine. În rest, aceşti mizerabili fac tot posibilul lor pentru a ne face nouă rău. Sper ca soţul dvs, va putea să plece cât mai curând posibil. Sărmanul meu soţ (este marcată în scrisoare) şi eu suferim în mari nevoi şi necazuri. Scumpă amică, vă rog cu insistenţă, pentru că dacă eu nu v-am mai scris, nu e vina din vina mea, eu am învăţat să scriu singură fără profesor. Închei îmbrăţişându-vă cu tandreţe. Aceeaşi pentru fiii mei dragi pe care-i iubesc şi-i voi iubi mereu. Sarafina Cagliostro.»*

Jacob nu ezită nici o clipă. În 10 ianuarie 1788, el soseşte la Bienne. Iată un inedit document, păstrat în arhivele Sarasin, povestind maniera în care el interveni pentru a pune capăt acestui scandal:

«Bienne 12 ianuarie 1788.

Salut tuturor celor care în scrisoarea de faţă vor vedea că

[358] În acea perioadă ea avea 14 ani şi a asistat la întregul scandal « *Eu compătimesc ca toată lumea poziţia domnişoarei fiica dvs. »,* scria Sigismond Wieldermett, *« în mijlocul acestor alarme şi fierberi domestice. Dvs. puteţi judeca cu uşurinţă că aceste triste tablouri nu sunt făcute pentru vârsta ei, dvs. vă veţi revedea curând cu domnul conte, dvs. veţi afla de la ea însăşi detaliile pe care eu doresc a le ignora iar aceasta vă va servi drept ghid cert pentru a descâlci cauzele ascunse ale întregii contestaţii care nu pot fi cunoscute.»*

perd un peu sur les frais§.j'ai cru que l'u valait bien l'autre. Jeudi soir nous serons ensemble à Bâle et le comte et la comtesse resteront huit jours avec nous.»

Cagliostro et Sarafina resteront à la Maison Blanche jusqu'au 8 février et après seront de retour à Bienne. Le 6 mai 1788, Cagliostro souhaita se rendre à Olten pour le congrès de la Société helvétique. Mais l'accueil ne fut pas le même que l'année précédente, à cause des campagnes calomnieuses qui l'avaient suivies jusqu'en Suisse. Le 19 juillet, Jacob se rendra à la Rocaille pour une dernière fois, et Cagliostro quitta Bienne la nuit du 23 juillet 1788. Il se dirigea vers Aix-les-Bains, mais il ne retournera plus jamais à Bienne par la suite, comme Jacob l'espérait.

Le 23 décembre 1788, Jacob lui enverra la lettre suivante, dont le sujet est lié à la manière dont Jacob avait résolu le conflit de Bienne, qui avait semble-t-il mécontenté Cagliostro :

«Bien-aimé père et vénéré Maître,

Le cœur me saigne en me voyant à tel point méconnu. Être intéressé ne fut jamais mon défaut et ne saurait le devenir. Ah, si je l'eusse été, combien moins j'aurais souffert en maintes occurrences! Mais souffrir sans relâche semble ici-bas mon lot.

Je puis, sans la moindre crainte, protester devant le tribunal du Grand Dieu que mes intentions on toujours été loyales et sincères, et que si j'ai péché dans les derniers temps, cela n'a jamais été de propos délibéré.

Que pourrai-je ajouter à cela qui ne soit inutile? Il vous est loisible, pour peu que vous le souhaitiez, de connaître mes pensées les plus secrètes. Loin de redouter ce contrôle, je l'appelle de tous mes vœux.

En attendant, je m'efforcerai de suivre fidèlement la doctrine épurée et spiritualiste qui doit me servir de guide, non sans espérer que la Divine Providence m'accordera un jour la grâce de jouir de notre réconciliation.

Ma chère épouse, les miens et tous nos frères se prosternent avec moi à vos pieds. En me recommandant encore une fois à votre bienveillance et sollicitude paternelles, je reste avec une vénération et une tendresse non douteuse, votre très humble fils et serviteur.»

Le 27 décembre 1789, Cagliostro fut arrêté par l'Inquisition Romaine. Le malheur ne tarda pas de frapper la maison Sarasin. Le 26 janvier 1791, jour de son 49ème anniversaire, Jacob perdra son épouse, Gertrude, qui mourut après une lente agonie. La douleur de Jacob fut extrême. Le 5 février 1791, lorsque le Cardinal de Rohan, qui n'était pas au courant de cette triste nouvelle, lui écrivit pour lui demander de l'argent, il lui répondit de cette manière: *«Vanité des vanités, Monsieur, tout est vanité. Rang, titre, naissance, biens de ce monde, santé, prospérité, jouissances, ambitions, prétentions sur les hommes, tout n'est rien que néant, boue et misère. La crainte de Dieu, le sang du Christ et l'assistance du Saint Esprit, voila les seuls biens permanentes dans ce monde et dans l'autre. Vous, Monseigneur, avez perdu par les décrets inexplicables de la Providence tout ce qu'on ne devrait jamais pouvoir craindre de perdre en ce monde et le doigt de Dieu a été visiblement sur vous, comme sur toute la France. Peut-être veut-il vous préparer d'autres rangs, d'autres jouissances et une autre patrie dans un monde meilleur*

Moi, de mon coté, j'ai perdu physiquement tout ce que j'avais de plus cher au monde, la meilleure partie de mon existence, celle en et par qui je vivais, sans laquelle je n'avais eu pendant vingt et uns ans, ni plaisirs, ni peines, ni consolations, la mère de mes huit enfants, mon épouse. Éternelle a retiré son âme à Lui et dans ce moment, elle prie pour moi et pour vous, Monseigneur,

Până aici eu n-am făcut decât lucruri clare. Prima mea grijă de ieri dimineaţă era o întrevedere cu primarul acasă la baronet. Eu am spus şi am făcut ceea ce am putut. Eu i-am zis lui ca dacă el nu vrea să fie un rău cetăţean, un rău magistrat şi un tată rău, el trebuia să separe cazul copiilor săi de cel al soţilor Loutherbourgs şi de a-i alunga pe aceştia de la el din casă. Atunci contele îşi va îndrepta împotriva lor calmul său şi va termina cu autorul criminal al acestei infame afaceri conform legilor în vigoare. Niciodată eu nu am putut ajunge să-l determin să separe afacerile sale de cele ale dragilor săi prieteni, de care el este totuşi obosit, plictisit, sătul, enervat. Noi aveam mereu diverse reluări de scene, foarte dure, tari despre care eu am trimis chiar în această dimineaţă Domnului .... o relatare în 16 pagini pentru a informa pe prinţ; eu cred că până la orele 10 seara acesta să le fi terminat de citit, însă dacă el nu-şi ridică un pic capul spre primarul său, el va pune pe jar întregul oraş şi astfel se va pregăti, ca şi sieşi un sfârşit rău. Primarul(în Ţările de Jos, Germania, Elveţia, etc) şi bancherul se comportau ca fiind oameni bravi, oneşti care iubeau pacea şi odihna, dar cei doi tineri descreieraţi băgau şi mâna în foc pentru Loutherbourg şi primar care, mai ales iubesc fustele de dedesubt şi se ţin după fete, nu pot fi nepoliticoşi, răuvoitori cu Doamna. Aceasta a venit în altă zi la bancher pentru a-i prezenta lui protestele că ea nu s-a culcat cu Domnul primar, aşa cum gurile rele din oraş o spuneau. Nici astăzi eu nu m-am văzut încă cu Domnul primar; eu am avut un bilet care face dovadă împotriva lui, ca şi a prostiilor pe care el le-a scris. El nu vrea să mă vadă nici în această seară după ce se întoarce de la Perler unde este plecat acum, pentru afaceri, spune el, împiedecând astfel ca nici astăzi să nu se ţină consiliul. Sper, însă, că el nu va reuşi. Eu vreau să reluăm negocierea, dar eu voi merge încetişor şi el mă va găsi că aşa fac eu politica la rândul meu. Eu nu văd că va putea pleca înainte de miercuri seară fiind astfel nevoie să-mi scrie abia luni, dar eu cred că el va fi prezent cu siguranţă la Bâle joi seară dacă îi place lui Dumnezeu iar venirea mea nu va fi chiar inutilă dacă eu nu aranjez, nu pun în ordine.

Continuare raport , Bienne, 14 ianuarie.

Ziua de 12 trece fără nimic nou, am mers duminică dimineaţă cu bancherul la primar, care cu o seară înainte spunea că este bolnav. Ştiam aceasta de la ultima mea elocinţă, adică era un mijloc în care eu nu făceam altceva decât să dau din gură. El fu de o mare politeţe, însă voia să tegiverseze totdeauna. Eu m-am ţinut mai ferm ca niciodată şi până la urmă noi încheiarăm două acorduri, unul pentru familia sa, iar celălalt pentru toate articolele lui Loutherbourg care cere totdeauna să sfârşească întregul ansamblul; acela se încheia fără acordul părţilor şi eu nu am avut decât pe la orele 7 ale serii un soi de specie a reuşitei. S-a convenit să-l semnăm astăzi dimineaţă chiar în clădirea vilei, iar aceasta nu fu nu decât după ce m-am certat, ciondănit, timp de o oră cu primarul şi cu cei 2 tineri ai săi pe care Cagliostro și Loutherbourg îi angajase astfel ca să consimtă şi să se separa de el. Atunci totul fu repede făcut şi ratificat, parafat de consiliu spre marea mulţumire a tuturor acestor oneşti oameni. Contele câştigă aici prin asta toată onoarea sa şi pierde un pic din cheltuieli§.,eu am crezut că valora mai mult dacă o evalua altcineva. Joi seară noi vom merge împreună la Bâle iar contele şi contesa vor rămâne 8 zile la noi.»

Cagliostro şi Sarafina vor rămâne la Casa Albă până în 8 februarie şi apoi se vor reîntoarce la Bienne. În 6 mai 1788, Cagliostro doreşte să meargă la Olten pentru congresul Societăţii helvetice. Dar primirea nu a mai fost aceeaşi ca în anul precedent, din cauza campaniilor calomnioase care l-au urmărit până în Elveţia. În 19 iulie, Jacob merge la Rocaille pentru o ultimă oară, iar Cagliostro părăseşte Bienne în noaptea de 23 iulie 1788. El se îndreaptă spre Aix-les-Bains, însă nu se va mai

et pour tous ses autres frères et sœurs, afin que nos yeux soient dessillés et que nous soyons plus dignes que nous l'avons été jusqu'à présent de voir la lumière.»

Un français, le Comte d'Estillac, qui s'était mis dans la tête de sauver Cagliostro de sa prison, écrivit à Sarasin, prétendant qu'il avait eu un entretien secret avec le Comte dans le château Saint-Ange. Il lui présenta un plan d'évasion et lui demanda de l'argent pour cette action. Soupçonnant une tentative d'extorsion de fonds, Jacob lui répondit ainsi le 8 février 1791: *«Hélas Monsieur, c'est une triste raison que celle qui m'a fait tarder répondre à l'honneur de votre lettre du 4 janvier. C'est la mort d'une épouse chérie, sans laquelle mon existence ne m'était rien jusqu'ici. La vie m'est à charge maintenant. Patience. Je sis que je la reverrai dans un monde meilleur et que je n'ai pour cela qu'a bien remplir ma tache en celui-ci vis-à-vis des huit gages de notre union qu'elle m'a laissé. Je vous suis obligé, Monsieur, des détails que vous me donnez sur mon infortuné ami, et j'aurais dû même désiré qu'ils fussent plus amples, si cela s'était pu. J'ai toujours cru que là, comme partout d'ailleurs, il avait été victime de sa propre façon d'agir…Je sais même (ou tout me trompe) qu'il sortira de là comme de l'Inquisition d'Espagne et du Portugal, de la Bastille et deux fois des prisons de Londres. M'en mêler, ce serait, il me semble plus gâter que bien faire. Des raisons, on n'en dit pas au Pape; de la puissance, je n'en ai point à opposer à celle qui agit directement ou indirectement (certainement contre ses propres intérêts); des moyens pécuniaires, je n'en ai point à prodiguer et suis au contraire contraint à me restreindre par ma perte et des voyages… les miens sont tous faits, hors le dernier. Je ne vois donc guère où mon amitié, quelque dévouée qu'elle lui soit, puisse lui être utile. Voila Monsieur le comte mes aperçus. Si vous pourrez m'en donner de plus satisfaisants sur cette affaire et m'indiquer des moyens simples et surs de me rendre utile à mon pauvre ami, vous me rendrez heureux. Y a-t-il des relations entre lui et son épouse. Voila un point sur lequel j'aimerai à être éclairci et cela me dira beaucoup. Mon dieu, que je pourrais encore dire de choses et que je désirai d'en savoir. Agréez Monsieur les vœux que je faites pour votre bien être et contentement. La vrai sage est bien partout, car il porte le contentement dans son intérieur son esprit se promène dans Eden et son cœur est un temple »*

Et encore le 12 avril 1791, après les insistances d'Estillac: *«Non Monsieur, je ne vous engage non seulement pas de venir à Bâle, mais je vous le méconseille même très fort, car vous n'en auriez nulle utilité, peut être des désagréments, car nous avons été forcés par les circonstances à défendre tout séjour dans notre ville aux aristocrates.D'ailleurs vous seriez peu sur de me trouver en ville, et si j'étais la maison ne s'ouvre pour ainsi dire qu'au deuil qui m'environne. De plus la personne dont vous me parlez est prête à voir finir son procès qui se terminera que le plus vraisemblablement par un exil, voila tout. Et s'il en était autrement, j'ai déjà eu l'honneur de vous dire que ce ne serait pas à nous, à nous s'en mêler. Il ne faut pas faible se mêle des affaires du plus fort qui a voulu de propos délibéré se trouver en telle circonstance et en nulle autre. Tel est mon principe et s'il y avait un pas a faire ou un écu de six francs à dépenser pour cela je n'en ferais rien, car j'ai appris à mes dépens que je ne ferais qu'une solennel inutilité. L'intérêt que je prends à la personne en question n'est pas de ce monde. Au contraire; je suis convaincu qu'il sera toujours malheureux; parce qu'il le veut et doit l'être, sans quoi il aurait le choix d'être bien. Tant pis toujours pour ceux qui le persécuteront.»*

Cette réponse va dans les sens de son attitude de toujours envers Cagliostro. Pendant l'Affaire du Collier, il avait écrit avec la même confiance à Lavater: *«Nous sommes bien tranquillement et mieux que jamais attachés à notre père et bienfaiteur. Dut-il même avoir la*

reîntoarce niciodată la Bienne în timpul ce va urma, aşa cum Jacob va spera.

La 23 decembrie 1788, Jacob îi va trimite lui următoarea scrisoare, al cărei subiect este legat de maniera în care Jacob avea să rezolve conflictul din Bienne, ce avea, pare-se să-l nemulţumească pe Cagliostro:

«Prea-iubite tată şi venerabile Maestre, Stăpâne,

Îmi sângerează inima să vă văd atât de ~~nemulţumit~~, nerecunoscut, neapreciat. A fi interesat nu a fost niciodată greşeala mea şi nu va fi datoria, obligaţia mea în viitor. Ah, dacă aş fi fost mai puţin interesat, eu aş fi suferit în mai multe împrejurări, cazuri! Dar a suferi fără încetare, se pare că este soarta mea aici.

Eu pot, fără cea mai mică teamă, să protestez în faţa Judecăţii Marelui Dumnezeu că insistenţele mele au fost întotdeauna loiale şi sincere,iar dacă eu am păcătuit în ultimul timp, aceata nu a fost din propria mea deliberare.

Ce aş mai putea eu adăuga acestei situaţii care să nu fie inutil? Dvs. vă este uşor şi permis, pentru puţinul ce-l doriţi, de a cunoaşte gândurile mele cele mai secrete. Departe de a redubla acest control, eu îl chem cu toate dorinţele meele.

Aşteptând, eu mă sforţez de a urma cu fidelitate doctrina epurată şi spiritualistă care trebuie să-mi servească drept ghid, nu însă fără a spera ca Divina Providenţă îmi va acorda într-o zi graţia sa de a mă bucura de împăcarea(reconcilierea) noastră.

Scumpa mea soţie, toţi ai mei şi toţi fraţii noştri se prosternează împreună cu mine la picioarele tale. Recomandându-mă încă odată binevoinţei şi solicitudinii voastre paternale, eu rămân cu o venerare şi o tandreţe de care nu te poţi îndoi, umilul vostru fiu şi servitor.»

La 27 decembrie 1789, Cagliostro fu arestat de Inchiziţia Romană. Nefericirea nu înceta să bată, să lovească casa Sarasin. În ziua de 26 ianuarie1791, în ziua celei de a 49-a sale aniversări, Jacob va pierde pe soţia sa, Gertrude, care muri după o lentă agonie. Durerea lui Jacob fu extremă. La 5 februarie 1791, atunci când Cardinalul de Rohan, care nu era la curent cu această tristă veste, i-a scris lui pentru a-i cere bani, el îi răspunse în această manieră: *«Vanitatea vanităţilor Domnule, totul este deşertăciune, vanitate. Rang, titlu, origine a naşterii, bunurile din această lume, sănătatea, prosperitatea, plăcerile spirituale sau senzuale, posesia unui bun sau a unui drept, ambiţiile, pretenţiile asupra oamenilor, toate nu sunt nimic altceva decât neant, întuneric noroi şi mizerie. Credinţa în Dumnezeu, sângele lui Hristos şi asistenţa Sfântului Spirit(Duh), iată singurele bunuri permanente, eterne din această lume şi din cealaltă (lumea de apoi). Dvs. Monseigneur, aţi pierdut prin decrete inexplicabile ale Providenţei toate cele în care nu trebuie niciodată să se poată teme de a le pierde în această lume iar degetul lui Dumnezeu a fost vizibil pus pe dvs., la fel ca şi pe întreaga Franţă. Poate voia el să vă pregătească alte ranguri, alte bucurii şi o altă patrie într-o lume mai bună.*

În ce mă priveşte strict pe mine, eu am pierdut din punct de vedere fizic tot ce aveam mai drag pe lume, cea mai mare parte a existenţei mele, cea în care şi pentru care eu trăiam, fără de care eu nu aveam în cei 21 de ani, nici plăcerile, nici necazurile, nici consolările, mama celor 8 copii ai mei, pe soţia mea. Eternul Dumnezeu a reluat la el sufletul ei în momentul în care ea i se ruga pentru sufletul meu şi pentru dvs., Monseigneur, şi pentru toţi ceilalţi fraţi şi surori, pentru ca ochii noştri să fie deschişi şi pentru ca noi să fim mai demni faţă decât am fost până în prezent ca să putem vedea lumina.».

destinée de Socrate,[359] *nous serions toujours encore honorés d'être ses élevés et ses apôtres.»*

Le cardinal de Rohan

« Votre âme est digne de la mienne et vous méritez d'être le confident de tous mes secrets.»
- Cagliostro au cardinal de Rohan.

Le cardinal de Rohan rencontra Cagliostro vers la fin du 1781 à Strasbourg. L'abée Georgel décrit les circonstances: *«Le cardinal de Rohan se trouvait dans sa résidence de Saverne*[360] *quand le comte de Cagliostro étonnait ainsi Strasbourg et la Suisse par sa conduite et les étonnantes guérisons qu'il opérait. Curieux de connaître un homme si extraordinaire, ce prince vint à Strasbourg: il fallut négocier pour être admis auprès du comte: 'Si M. le cardinal est malade, disait-il, qu'il vienne et je le guérirai; s'il se porte bien, il n' pas besoin de moi, ni moi de lui'. Une pareille réponse, bien loin d'offenser l'amour-propre du prince, ne fit au contraire qu'exciter l'envie qu'il avait de le connaître. Admis enfin dans le sanctuaire de ce nouvel Esculape, il vit, comme il l'a raconté depuis, sur la physionomie de cet homme si peu communicatif, une dignité si imposante qu'il se sentit pénétré d'un religieux saisissement, et que le respect commanda ses premières paroles. Cet entretien qui fut assez court excita le plus vivement que jamais le désir d'une connaissance plus particulière.»*

Cagliostro explique pourquoi il avait refusé au début recevoir le Cardinal: *«Peu de temps après mon arrivée en France, Monsieur le Cardinal de Rohan m'avait fait dire, par le baron de Millinens, son grand veneur, qu'il désirait me connaître. Tant que le prince ne fit voir à mon égard qu'un motif de curiosité, je refusai de le satisfaire, mais bientôt, m'ayant envoyé dire qu'il avait une attaque d'asthme et qu'il voulait me consulter, je me rendis avec empressement en son palais épiscopal. Je lui fis part de mon opinion sur sa maladie, il parut satisfait et me pria d'aller le voir de temps en temps.»*

Louis René Edouard, Prince de Rohan-Guémené était né le 25 septembre 1734 dans une de plus riches familles princières de France. A vingt-cinq ans il est nommé coadjuteur de son oncle, le prince Louis Constantin de Rohan qui était alors évêque de Strasbourg. Deux ans après, il devient

[359] Sarasin compare à raison la fin de Cagliostro avec la fin de Socrate, car il y en des similitudes étonnantes. En 399 av. J.Ch., Socrate est accusé par les aristocrates athéniennes, mais aussi par deux de ses amis, qu'il ne reconnaît pas les dieux que la cité reconnaît (on voit que la notion d'hérésie est plus ancienne que l'Inquisition) et qu'il corrompt les jeunes gens (par ses idées et principes). Il est condamné à boire de la ciguë. Il le boit, malgré le fait qu'il avait eu la possibilité de s'enfuir de sa prison (il dit à ses amis que le respect des lois de la cité est plus important que sa personne). Et lorsque son disciple Xanthippe s'en plaint, en lui disant que cela était injuste, il lui répond: «*Aurais-tu préféré que ce soit juste?*»

[360] Le château situé à une trentaine de km de Strasbourg était la résidence d'été du cardinal. La nuit du 8 septembre 1779 un terrible incendie avait détruit la plus grande partie du château. Le cardinal de Rohan qui dormait profondément était en train de perdre sa vie, mais il a été sauvé par les hurlements d'un de ses chiens, Artaban. A peine il s'est sauvé dans la cour du château que le toit s'est effondré. L'époque où Cagliostro visitera le cardinal à Saverne, le hâte au était encore en construction. Le cardinal et ses invités habitaient le pavillon la Trémouille, situé dans le parc. Cagliostro n'a jamais habité à Saverne le-tour situé à coté de l'église et qui porte aujourd'hui son nom.

Un francez, Contele d'Estillac, care îşi pusese în cap să-l salveze pe Cagliostro de închisoarea sa, scria lui Sarasin, pretinzând că el a avut o întrevedere secretă cu Contele în castelul Sfântul-Înger. El îi prezentase un plan de evadare şi-i cerea lui bani pentru această acţiune. Bănuind, suspectând că este vorba de o extorcare de fonduri, Jacob îi răspunse lui astfel în 8 februarie 1791: *«Vai!, Domnule, un trist motiv care m-a făcut să întârzii răspunsul în onoarea scrisorii dvs.din 4 ianuarie. Este moartea scumpei mele soţii, fără de care existenţa mea n-ar fi fost nimic până azi. Viaţa îmi este grea acum, o povară. Răbdare. Eu ştiu că o voi revedea într-o lume mai bună şi că eu nu am pentru asta decât a-mi umple bine punga cu cele 8 amaneturi, gajuri, pe care ea mi le-a lasat zălog, vis-à-vis de căsătoria noastră* (el se referă aici la copii lor). *Vă rămân dator, Domnule, pentru detaliile ce-mi daţi despre amicul meu lipsit de noroc, iar eu voi avea aceeaşi dorinţă ca ele să fi fost mai ample, dacă se putea. Eu am crezut întotdeauna că, la fel ca pretutindeni, de altfel, el fusese victima propriului său mod de a acţiona...Ştiu, de asemeni(sau mă înşel eu în totalitate!), că el va ieşi de acolo la fel ca de la Inchiziţia Spaniolă şi cea din Portugalia, de la Bastilia şi de 2 ori din închisoare la Londra. A mă amesteca, aceasta va fi, mi se pare, că stric mai mult decât aş face bine. Motivele, nu se spuneau Papei; puterea, eu nu am deloc a opune celei care acţionează direct sau indirect (cu siguranţă împotriva propriilor sale interese); a mijloacelor pecuniare, eu ne-având deloc a le risipi şi sunt, dimpotrivă, constrâns a mă restrânge pe cheltuiala mea şi în călătoriile mele .... ale mele sunt toate gata făcute, în afara ultimei. Eu nu văd deci de loc unde prietenia mea, oricât de devotată ar fi ea, i-ar putea fi lui utilă. Iată, Domnule conte, socoteala făcută rapid a punctului meu de vederea generală. Dacă dvs.veţi putea să-mi daţi mai multă satisfacţie despre această afacere şi să-mi indicaţi mijloacele simple şi sigure prin care eu aş putea fi util sărmanului prieten al meu, m-aţi face fericit. Existau relaţii, legături între el şi soţia sa. Iată un punct asupra căruia eu doresc mult ca el să fie clarificat iar acesta îmi va spune mult. Pentru Dumnezeu, ce aş mai putea eu spune în plus şi ce aş mai dori eu să aflu. Primiţi vă rog Domnule dorinţele pe care eu le am pentru binele şi mulţumirea dvs,. Adevăratul înţelept este bun pretutindeni, căci el poartă mulţumirea în interiorul său, spiritul se plimbă prin Rai (Eden) iar inima sa este un templu.».*

Și din nou, ~~încă~~ din 12 aprilie 1791, la insistenţele lui d'Estillac: *«Nu Domnule, eu nu vă angajez nu numai pentru a veni la Bâle, ci eu vă rog pe dvs să-l consiliaţi foarte puternic, căci dvs. nu veţi avea nici o utilitate, poate doar neplăceri, neajunsuri, căci noi am fost forţaţi de circumstanţe de a interzice întregul sejur în oraşul nostru la aristocraţi. De altfel dvs. veţi fi prea puţin sigur de a mă găsi în oraş, iar dacă eu aş fi acasă, uşa nu se va deschide pentru a spune, din cauza doliului care mă înconjoară. În plus de asta, persoana despre care îmi vorbiţi este pregătită să vadă terminat procesul său, care se va sfârşi într-adevăr printr-un exil, asta e tot. Iar dacă era altfel, eu am avut deja onoarea de a vă spune că ceea ce nu va fi al nostru, nu ne va privi pe noi, pe noi ne va amesteca, Nu trebuie ca cel mai slab să se amestece în afacerile celui mai puternic care a vrut prin propuneri, vorbe deliberate să se ajungă în această circumstanţă şi nu în alta. Acesta este principiul meu, iar dacă este aici un pas de făcut sau un scut, o pavăză de 6 franci a cheltui pentru asta, eu n-aş face nimic, deoarece eu am învăţat despre cheltuielile mele că nu voi face decât o solemnă inutilitate. Interesul ce-l am pentru persoana în cauză nu este din această lume. Dimpotrivă, eu sunt ferm convins că el va fi întotdeauna nefericit; pentru că el şa o vrea şi ca el ca el trebuie să fie, trebuie să rămână, fără de care el va alege a fi bun. Cu atât mai rău pentru cei care-l vor persecuta.»*

Acest răspuns merge în sensul atitudinii sale din totdeauna faţă de Cagliostro. În timpul Afacerii Colierului, el scrisese cu aceiaşi încredere Lui Lavater: *«Noi suntem deplin niciodată mai liniştiţi şi ca bine ataşaţi tatălui şi binefăcătorului nostru. Iar chiar dacă va trebui ca el să aibă*

membre de l'Académie française. En 1771, il est nommé[361] ambassadeur de la France à la Cour d'Autriche, mais l'impératrice Marie Thérèse, mère de la future reine de France Marie Antoinette demande son rappel en 1774. La raison de ce rappel est aussi à la base de l'animosité que régnera toujours entre Rohan et Marie Antoinette. L'abée Georgel qui avait accompagné Rohan à Vienne comme secrétaire d'ambassade donne[362] les détails: *«L'ambassade si splendide du prince Louis était une suite de fêtes qui réunissaient tout ce que l'haute société de Vienne avait de plus élégant en hommes et en femmes. Toute cette mondanité contrastait un peu avec son caractère épiscopal et déplaisait à la rigide Marie Thérèse. Elle lui fit témoigner poliment l'improbation qu'elle donnait à un pareil train de vie. Malheureusement il ne tint pas grand compte de cet avertissement. Mais un sujet plus réel de mécontentement pour cette princesse c'était l'éveil que l'ambassadeur ne cessait de donner à la cour de Versailles concernant l'odieuse connivence du cabinet de Vienne avec ceux de Berlin et de Pétersbourg pour le partage de la Pologne. Elle dut surtout être irritée au dernier point d'une lettre livrée imprudemment par le duc d'Aiguillon à madame du Barry, lue et commentée malicieusement par cette dernière dans un de ces soupers voluptueux de Louis XV,*

Trois ans après son retour en France, le prince Louis est nommé Grand Aumônier[363]. Il reçoit aussi la très riche abbaye de Saint-Waast et le titre de Cardinal. A la mort de son oncle en 1779 il devient évêque de Strasbourg. On dirait qu'il était arrivé au sommet de sa carrière. Mais un terrible scandale le fera tomber de cette haute position, c'est la célèbre Affaire du collier.

Le 1er février 1785, le cardinal de Rohan reçoit des joailliers de la Couronne un collier de brillants. Un mois avant, il avait négocié et s'est mis garant pour cet achat au nom de la Reine. Il l'avait fait sans hésitation, étant convaincu que c'est Marie-Antoinette qui lui avait demandé ce service et que cela mettra fin à sa disgrâce. Le même soir, il porte personnellement le précieux collier à la Comtesse Jeanne de La Motte Valois, qui se faisait passer pour l'amie intime de la Reine et lui transmettait par des lettres les messages royaux. Hélas, Jeanne de la Motte n'est qu'une intrigante. Le collier n'arrivera jamais à la Reine, mais sera dépecé et vendu à Londres par le mari de Jeanne de la Motte. Le complot est découvert seulement le mois d'août, quand on devait payer la première échéance. Au lieu de l'argent, un nouveau billet porté par Jeanne de la Motte de la part de la „*La* Reine" demande au Cardinal de prier les joailliers lui accorder un nouveau délai. Mais les joailliers ne peuvent plus attendre, ils ont investi tout leur argent et ont fait de grandes dettes pour réaliser ce collier. Ils vont directement à Marie Antoinette pour lui demander de payer. Tout est découvert. C'est le 15 août, fête de la Vierge Marie, le cardinal se trouve à Versailles, prêt à officier la messe, dans ses habits pontificaux. Il est appelé dans le cabinet du Roi. On lui demande s'expliquer. Il ne sait pas quoi dire, il est prêt à payer le collier pour éviter un scandale. Au conseil du ministre Breteuil, qui depuis longtemps cherchait se venger contre le cardinal, le Roi décide de l'arrêter sur place. Ainsi commence l'Affaire du collier, une des plus compliqués et mystérieux procès de l'histoire.

[361] Cela lui vaut la haine de Monsieur de Breteuil qui désirait cette position et jura de se venger. Il en aura pleinement l'occasion pendant l'Affaire du collier en 1785, car s'est lui qui s'est occupé de l'arrestation et du procès, en tant que ministre de la maison du roi (équivalent du ministre d'interne d'aujourd'hui).

[362] Georgel Mémoires, tome I pp. xvi-xvj

[363] „Grand Aumônier de France" était la plus haute fonction ecclésiastique de la Cour. Il célébrait les plus importantes messes, les mariages, les baptêmes, les enterrements et communiait le Roi et sa famille. Il eut cette fonction grâce à la promesse faite par Louis XVI à Madame de Marsan, qui faisait partie de la branche Soubise de la famille de Rohan, qui avait été sa gouvernante. Sinon Marie-Antoinette avait fait du tout pour empêcher qu'il soit nommé Grand Aumônier.

soarta, destinul lui Socrate[364]*, noi vom fi întotdeauna mai onoraţi de a fi fost elevii şi apostolii săi.»*

Cardinalul de Rohan

«Sufletul dvs. este demn de sufletul meu iar dvs. meritaţi să fiţi confidentul tuturor secretelor mele.»

- Cagliostro către cardinalul de Rohan.

Cardinalul de Rohan va întâlni pe Cagliostro către sfârşitul anului 1781 la Strasbourg. Abatele Georgel descria circumstanţele: *«Cardinalul de Rohan se găsea în reşedinţa sa din Saverne*[365]*, când contele de Cagliostro uimea astfel Strasbourg-ul şi Elveţia prin conduita sa şi prin uimitoarele vindecări pe care el le opera. Curios de a cunoaşte un om aşa de extraordinar, acest prinţ vine la Strasbourg: a trebuit să se negocieze pentru a fi admis pe lângă conte: 'Dacă D.-l cardinal este bolnav, spunea el, acesta să vină la mine şi-l voi vindeca; iar dacă el se simte bine, înseamnă că el nu are nevoie de mine, nici eu de el. Un asemenea răspuns, departe de a ofensa amorul propriu al prinţului, nu a făcut decât să suscite dorinţa pe care el o avea de a-l cunoaşte. Admis, în sfârşit, în sanctuarul acestui nou Esculap, el văzu, cum va povesti mai târziu, în fizionomia acestui om atât de puţin comunicativ, o demnitate aşa de impozantă că el s-a simţit străpuns de o religiozitate care dă fiori, şi în care respectul comandă primelor sale cuvinte. Această întrevedere care fu destul de scurtă excită mai mult ca niciodată dorinţa unei cunoştinţe mai speciale.»*

Cagliostro explică pentru ce a refuzat de la început să-l primească pe Cardinal: *«La puţin timp după sosirea mea în Franţa, Domnul Cardinal de Rohan făcuse să mi spună prin baronul de Millinens, marele său Maestru de vânătoare, că doreşte să mă cunoască. Din moment ce prinţul nu mi-a făcut să văd, din punctul meu de vedere, decât un motiv al curiozităţii, eu refuzam să-l satisfac, însă mai curând, fiind trimis să-mi spună că are un atac de astm pentru care voia să mă consulte, eu m-am dus cu grăbire în palatul său episcopal. I-am împărtăşit lui opiniile mele despre boala sa, el părea satisfăcut şi mă rugă să merg să-l văd din când în când.»*

Louis René Edouard, Prinţ de Rohan-Guémené s-a născut la 25 septembrie 1734 într-o foarte bogată familie princiară a Franţei. La 25 de ani el este numit vicar(prelat ajutor al altui prelat) al unchiului său, prinţul Louis Constantin de Rohan care era atunci episcopul al Strasbourgului. Doi

[364] Sarasin compara pe bună dreptate sfârşitul lui de Cagliostro cu sfârşitul lui Socrate, deoarece între acestea erau similitutidini uimitoare. În 399 înaintea lui Isus Hristos, Socrate este acuzat de aristocraţii atenieni, ca şi de 2 dintre prietenii săi, că el nu recunoştea zeii pe care oraşul(cetatea) îi recunoşte(se vede că noţiunea de erezie este mai veche decât Inchiziţia !) şi că el corupe tineretul prin ideile şi principile sale. El este condamnat să bea cucută. El a băut-o, în ciuda faptului că avea posibilitatea de a fugi pentru a se ascunde de închisoarea sa. (El spusese amicilor săi că respectul legilor cetăţii este mai important decât persoana sa). Iar când discipolul său Xanthippe i se plânse, spunându-i lui că aceasta este injust, el i-a răspuns: «*Ai prefera tu ca eu să fiu just?*»

[365] Castelul situat la 30 de km. de Strasbourg era reşedinţa de vară a cardinalului. În noaptea de 8 septembrie 1779 un teribil incendiu avea să distrugă cea mai mare parte a castelului. Cardinalul de Rohan care dormea profund era în curs de a-şi pierde viaţa, însă el a fost salvat de urletele unuia dintre câinii săi, Artaban. De abia ce el se salvase în curtea castelului când acoperişul se prăbuşi. Cagliostro va vizita pe cardinal la Saverne, castelul era încă în (re)construcţie. Cardinalul şi invitaţii săi locuiau în pavilionul la Trémouille, situat în parcul castelului. Cagliostro nu a locuit niciodată la Saverne în turnul situat în partea dinspre biserică deşi acesta îi poartă astăzi numele său.

Cagliostro sera mêlé dans ce scandale par les mensonges de Madame de la Motte, qui dès le début l'indique comme auteur de l'escroquerie. Il est arrêté le 22 août 1785, ainsi que sa femme, et est enfermé à la Bastille. A la fin du procès, après onze mois de recherches, la vérité est enfin découverte. C'est Jeanne de la Motte qui a volé le collier, Cagliostro n'y est pour rien. Lui et le Cardinal ne sont que les victimes des intrigues de cette femme. Le Parlement français déclare publiquement leur innocence le 31 mai 1786.

«C'est un beau prélat, écrit la baronne d'Oberkirch qui le visitait souvent à Strasbourg. *«Fort peu dévot, fort adonné aux femmes, plein d'esprit d'amabilité, mais d'une faiblesse, d'une crédulité qu'il a expiées bien cher et qui a coûté bien des larmes à notre pauvre Reine dans la misérable histoire du collier.»*

C'est toujours la baronne d'Oberkirch qui raconte[366] quelques scènes liées à Cagliostro: « Aussitôt que je fus établie chez moi, à Strasbourg, on me remit une lettre cachetée d'un sceau immense, par laquelle monseigneur le cardinal de Rohan nous invitait à dîner, Monsieur d'Oberkirch et moi, trois jours après. Je ne compris rien à cette politesse, à laquelle nous n'étions point accoutumés.

- Je gage, dit mon mari, qu'il veut nous mettre en face de son maudit sorcier, auquel je ferais volontiers un mauvais parti.

- Il est à Paris, répliquai-je.

- Il est y ici depuis un mois, suivi par une douzaine de folles auxquelles il a persuadé qu'il allait les guérir. C'est une frénésie, une rage; et des femmes de qualité encore ! Voilà le plus triste. Elles ont abandonné Paris à sa suite, elles sont ici parquées dans des cellules; tout leur est égal, pourvu qu'elles soient sous le regard du grand cophte, leur maître et leur médecin. Vit-on jamais pareille démence?

Nous hésitâmes assez longtemps avant de répondre au Prince. Monsieur d'Oberkirch avait grande envie de refuser et moi toujours au contraire ce désir inconcevable de revoir le sorcier, ainsi que l'appelait mon mari. La crainte d'être impolis envers son Eminence nous décida à accepter. J'avoue que le cœur me battait au moment où j'entrai chez le cardinal; c'était une crainte indéfinissable et qui n'était pourtant pas sans charme. Nous ne nous étions pas trompés. Cagliostro était là. Jamais on ne se fera une idée de la fureur de passion avec laquelle tout le monde se jetait à sa tête; il faut l'avoir vu. On l'entourait, on l'obsédait, c'était à qui obtiendrait de lui un regard, une parole. Et ce n'était pas seulement dans notre province: à Paris l'engouement était le même.Monsieur d'Oberkirch n'avait rien exagéré. Une douzaine de femmes de qualité, plus deux comédiennes, l'avaient suivi pour ne pas interrompre leur traitement et la cure de l'officier de dragons, feinte ou véritable acheva de le diviniser. Je m'étais promis de ne me singulariser en rien, d'accepter comme les autres la science merveilleuse de l'adepte ou du moins d'en avoir l'air, mais de ne jamais me livrer avec lui, ni de lui donner l'occasion d'étaler sa infatuation pédante et surtout de ne point permettre qu'il franchit le seuil de notre porte.

Des qu'il m'aperçut, il me salua très respectueusement; je lui rendis son salut sans affectation de hauteur, ni de bonne grâce. Je ne savais pourquoi le cardinal tenait à me gagner plus qu'une autre. Nous étions une quinzaine de personnes et lui ne s'occupa que de moi. Il mit une coquetterie raffinée à m'amener à sa manière de voir. Il me plaça à sa droite, ne causa presque qu'avec moi et tacha par tous les moyens possibles de m'inculquer ses convictions. Je résistai doucement mais fermement, il s'impatienta et en vint aux confidences en sortant de table. Si je ne

[366] pp. 145-150.

ani mai târziu, el devine membru al Academiei franceze. În 1771, el este numit[367] ambasador al Franţei la Curtea Austriei, însă împărăteasa Maria Thérèsa, mama viitoarei regine a Franţei Maria Antoneta cere rechemarea sa în 1774. Motivul acestei rechemări stă, de asemeni la baza animozităţii care va domni mereu între Rohan şi Maria-Antoineta. Abatele Georgel care însoţise pe Rohan la Vienne ca secretar al ambasadei dă[368] detaliile: *«Ambasada aşa de splendidă a prinţului Louis era o suită de sărbătoriri ce reuneau tot ce înalta societate a Vienei avea mai elegant în baărbaţi şi în femei. Toate aceste mondenităţi contrastau puţin cu caracterul ei episcopal şi o îndepărtau de rigida Maria Thérèsa. Ea îi făcea dovada în mod politicos a improbabilităţii că ea dădea un asemenea trend(curs) vieţii. Din nefericire el nu ţinea un prea mare cont de acest avertisment, însă un subiect mai real de nemulţumire pentru această prinţesă era semnalul de alarmă pe care ambasadorul nu înceta să-l dea curţii din Versailles privitor la odioasa conivenţă a cabaretului din Viena cu cele din Berlin şi din Petersbourg pentru împărţirea Poloniei. Ea trebuie să fi fost iritată îndeosebi, dincolo de ultimul punct al răbdării, de o scrisoare trimisă imprudent prin ducele d'Aiguillon doamnei du Barry, lăudată şi comentată cu maliţiozitate de aceasta din urmă la unul dintre supeurile voluptoase ale lui Louis al XV-lea, căruia respectul pentru majestatea sa regală îl împiedecă să-i dea un alt nume. În această scrisoare, Maria Thérèsa era reprezentată având o batistă într-o mână pentru a-şi şterge lacrimile plânsului său iar în cealaltă spada co-părtaşă care trebuia să-i asigure a 3-a parte din acest brigandaj, această tâlhărie. Un curtezan inamic al Domnului de Rohan, care era la acest supeu, nu rată ocazia de a o informă pe dufina, Maria Antoineta. Ea fu indignată şi îşi imagina că prinţul era în corespondenţă cu metresa regelui. Aceasta este originea aversiunii sale insurmontabile pentru acest prelat şi a tuturor necazurilor care i-au urmat. Aceste circumstanţe explică, la fel, pentru ce el nu a mai fost deloc menţinut în ambasada sa după moartea regelui Louis al XV-lea.»*

La Trei ani după reîntoarcerea sa în Franţa, prinţul Louis este numit Mare Prelat.[369] El primea astfel cea mai bogată abaţie din Saint-Waast şi titlul de Cardinal. La moartea unchiului său în 1779el devine episcop de Strasbourg. Se vorbea că el ajunsese la apogeul carierei sale. Dar un teribil scandal l-a făcut să cadă din această înaltă poziţie, acesta este celebra Afacere a Colierului.

La întâi februarie 1785, cardinalul de Rohan primi de la giuvaergii Coroanei un colier de briliante. Cu o lună înainte, el negociase şi s-a pus garant pentru acestă cumpărare în numele Reginei. El făcuse asta fără ezitări, convingând-o pe Maria-Antoineta care îi ceruse lui acest serviciu şi că acest fapt punea capăt dizgraţiei sale. În aceeaşi seară, el duce personal preţiosul obiect Contesei Jeanne de la Motte Valois, care făcea să se pară că ea este prietena intimă Reginei, căreia îi transmitea prin scrisori mesajele regale. Dar, Vai! Jeanne de la Motte nu era decât o intrigantă. Colierul nu va ajunge niciodată la Regină, dar va fi dezmembrat şi vândut la Londra prin soţul Jeanne de la Motte. Complotul este descoperit de-abia în luna august, când trebuia plătită

367 Aceasta îi va atrage ura domnului de Breteuil care va dori această poziţie şi va jura că se răzbuna. El va avea din plin ocazia în timpul Afacerii colierului în 1785, căci el este cel care se va ocupa de arestare şi de proces, în calitatea sa de ministru al casei regale (echivalentul ministrului de interne de astăzi.).

368 Georgel Memorii, tome I pp. xvi-xvj.

369 „Mare Prelat (Aumônier) al Franţei" era cea mai înaltă funcţie ecleziastică de la Curtea regală. El celebra cele mai importante messe(slujbe religioase), căsătorii(cununii), botezuri, înmormântări şi împărtăşi pe Rege şi familia sa. El avea această funcţie graţie promisiunii făcute de Louis al XVI-lea Doamnei de Marsan, care făcea parte din ramura Soubise a familiei de Rohan, care fusese guvernanta sa. Afară de faptul că Maria-Antoneta făcuse totul pentru a împiedeca ca el să fie numit Mare Prelat.

l'avais pas entendu, je ne supposerais jamais qu'un prince de L'Êglise romaine, un Rohan, un homme intelligent et honorable sous tant d'autres rapports, puisse se laisser subjuguer au point d'abjurer sa dignité, son libre arbitre devant un chevalier d'industrie.

- En vérité, Madame la baronne, vous étés trop difficile à convaincre. Quoi ! Ce qu'il vous a dit à vous-même, ce que je viens de vous raconter, ne vous a pas persuadée ? Il vous faut dont tout avuer; souvenez vous au moins que je vais vous confier un secret d'importance.

Je me trouvais fort embarrassée: je ne me souciais pas de son secret et son inconséquence très connue, dont il me donnait du reste une si grande preuve, me faisait craindre de partager l'honneur de sa confiance avec trop de gens et avec des gens indignes de lui. J'allais me récuser, il le devina.

- Ne dites pas non, interrompit-il, et écoutez moi. Vous voyez bien ceci?

Il me montrait un gros solitaire qu'il portait au petit doigt et sur lequel étaient gravées les armes de la maison de Rohan; c'était une bague de vingt mille livres au moins.

- C'est une belle pierre, Monseigneur et je l'avais déjà admirée.

- Eh bien ! C'est lui qui l'a faite, entendez vous? Il l'a crée avec rien; je l'ai vu, j'étais là, les yeux fixés sur le creuset et j'ai assisté à l'opération. Est-ce de la science ? Qu'en pensez vous, Madame la baronne ? On ne dira pas qu'il me leurre, qu'il m'exploite, le joaillier et le graveur ont estimé le brillant vingt mille livres. Vous conviendrez moins que c'est un étrange filou, que celui qui fait de pareils cadeaux.

Je restai stupéfaite, je l'avoue; M. de Rohan s'en aperçut et continua, se croyant sûr de sa victoire:

- Ce n'est pas tout, il fait de l'or: il m'en a composé devant moi pour cinq ou six mille livres, là-haut dans les combles du palais. J'en aurai davantage, j'en aurai beaucoup; il me rendra le prince le plus riche de l'Europe. Ce ne sont point de rêves, Madame, ce sont des preuves. Et ses prophéties toutes réalisées, et les guérisons miraculeuses qu'il a opérées, je vous dis que c'est l'homme le plus extraordinaire, le plus sublime et dont le savoir n'a d'égal au monde que sa bonté. Que d'aumônes il répand ! Que de bien il fait ! Cela passe tout imagination.»

Devant Madame de Créqui, Rohan témoigne le même respect pour Cagliostro. *«Pour vous donner une idée de l'enthousiasme qu'il inspirait,* écrit elle*, je vous rapporterai d'abord une lettre du Prince Louis, depuis Cardinal de Rohan, qui me le recommandait en ces termes:*

'*Vous avez sans doute, Madame et chère cousine, entendu parler du Comte de Cagliostro, des excellentes qualités qui le distinguent, de son admirable savoir et de ses vertus, qui lui ont mérité l'estime et la considération de toutes les personnes les plus distinguées de l'Alsace, et de moi, le sentiment d'un attachement e t d'une admiration sans bornes. Or, actuellement que je sais qu'il est à a Paris sous le nom du Comte Fenice, je le recommande à votre protection, Madame, avec la plus vive instance, bien assuré que vos bontés lui captiveront les attentions générales. Je vous prie aussi de vouloir prévenir qui vous savez de se tenir en garde contre les impressions des ennemis de cet être bienfaisant. Je suis persuadé que vous prendrez pour lui les sentiments que je vous exprime.*

C'est avec vénération que j'ai reconnu sa pente constante vers tout ce qui est bienfait et justice. J'ai dit ce que j'en sais par expérience, pour vous engager à lui témoigner égards et amitié particulière, mais je n'ai pas dit et je ne saurais dire ici tout le bien que je pense de lui. Adieu, Madame et chère cousine, vous savez combien je vous suis tendrement et respectueusement attaché. Louis, Evêque et Prince de Strasbourg.»

prima rată la termenul de scadenţă. În loc de bani, un nou bilet adus de Jeanne de la Motte din partea „Reginei" cere Cardinalului a ruga pe bijutieri să-i acorde un nou termen, o nouă amânare. Dar bijutierii nu mai pot aştepta, ei investind toată averea lor şi făcând mari datorii pentru a realiza acest colier. Ei merg direct la Maria-Antoineta pentru a-i cere ei să plătească. Totul este descoperit. Era în ziua de 15 august, sărbătoarea Sfintei Virgine Maria, cardinalul se afla la Versailles, gata a oficia mesa în hainele pontificale. El este chemat la cabinetul Regelui. I se cere să se explice. El nu ştie ce să spună, şi este gata să plătească colierul pentru a evita un sandal. La sfatul ministrului Breteuil, care de multă vreme căuta prilejul pentru a se răzbuna pe cardinal, Regele decide pe loc să-l aresteze Asfel începe Afacerea Colierului, şi unul dintre cele mai complicate şi misterioase procese din istorie.

Cagliostro va fi amestecat în acest scandal prin minciunile Doamnei de la Motte, care încă de la început îl indică ca fiind autorul excrocheriei. El este arestat în 22 august 1785, la fel ca şi soţia sa, el este închis la Bastilia. La terminarea procesului, după 11 luni de cercetări, adevărul este, în sfârşit descoperit. Cea care a furat colierul este Jeanne de la Motte, Cagliostro nefiind vinovat cu nimic pentru acest fapt. El şi cardinalul nu sunt decât victime ale intrigilor acestei femei. Parlamentul francez declară în mod public nevinovăţia lor în 31 mai 1786.

«Este un bun prelat, scria baronul d'Oberkirch care îl vizita, mai ales la Strasbourg. *«Foarte puţin bigot, habotnic,credincios, pios, cucernic, foarte puţin devotat, om al cuiva, foarte afemeiat, plin de spiritul amabilităţii, dar de o slăbiciune, de o credulitate pe care el le-a plătit prea scump şi care a costat foarte multe lacrimi pe sărmana noastră Regină în mizerabila poveste a colierului»*

Întotdeauna Baronul d'Oberkirch este cel care, povesteşte[370] câteva scene legate de Cagliostro: «De-îndată ce eu m-am stabilit la mine la Strasbourg, mi s-a remis o scrisoare sigilată cu o pecete imensă, prin care monseniorul cardinal de Rohan ne invita la dineu, pe Domnul d'Oberkirch şi pe mine, trei zile mai târziu. Eu nu am înţeles nimic din acest fel de politeţe cu care noi nu eram deloc obişnuiţi.

- Pun pariu, spuse soţul meu, că el vrea să ne pună faţă în faţă cu ciudatul său vrăjitor, cu care eu voi face bucuros o rea partidă(companie)

- El este la Paris, replicai-eu.

- El este aici de o lună, urmat de o duzină de nebune pe care le-a convins că le va vindeca. Este o frenezie, o turbare; şi femei de calitate încă! Iată, asta e cel mai trist. Ele au abandonat Parisul pentru a-l urma, ele sunt aici parcate în celule; totul le este lor egal, numai ca ele să se afle sub privirile marelui cophte, maestrul, stăpânul şi medicul lor. S-a mai văzut, oare asemenea demenţă?

Noi ezitarăm mult până să răspundem prinţului. Domnul d'Oberkirch avea mare dambla, chef să refuze ca şi mine, contrar acestei dorinţe incredibile de a revedea pe vrăjitor, aşa cum îl numea soţul meu. Teama de a fi nepoliticoşi faţă de eminenţa sa ne-a decis să acceptăm. Mărturisesc că inima îmi bătea foarte tare în momentul în care am intrat la cardinal; era o teamă ce nu se poate defini şi care nu era totuşi fără şarm, farmec. Nu ne-am înşelat. Cagliostro era acolo. Niciodată nu s-a făcut o idee de furoarea pasiunii cu care toată lumea se arunca pe capul său; trebuia să-l văd. Era înconjurat asaltat, era stresat, obsedat de ei; ei erau acolo pentru a obţine de la el o privire, un cuvânt, o vorbă a sa. Dar nu erau numai din provincia noastră: la Paris înghesuiala era aceiaşi. Domnul d'Oberkirch nu exagerase cu nimic. O duzină de femei de

[370] pp. 145-150.

D’autre côté, l’abée Georgel, qui se voyait de plus en plus remplacé dans la confiance du Cardinal, par les personnes qui partageaient avec celui-ci l’intérêt pour Cagliostro, écrit: *« Quand le le prince revint à Paris, il laissa en Alsace un de ses gentilshommes, le confident de ses pensées, pour prodiguer à Cagliostro tout ce qu’il désirait. Ce gentil homme, qui va figurer dans le procès du collier se nommait le baron de Planta*[371]*, d’une des premières maisons de Grisons; il était protestant, parlait peu, pour faire croire qu’il pensait beaucoup; sa physionomie décelait un homme insouciant et atrabilaire. Je ne veux pas le juger avec sévérité; je ne l’ai connu que par ses actions; son opiniâtreté avait troublé et empoisonné une partie de sa vie militaire; le duc de Chois eul l’avait forcé de quitter le régiment suisse oú il était capitaine; le roi de Prusse, au service qui il passa, l’avait fait major; remercié de ce service il végétait tristement à Vienne, lorsque le cardinal de Rohan y arriva comme ambassadeur. Ses fréquentes disgrâces et ses besoins l’avaient rendu plus souple, car malgré son air sombre et désapprobateur je l’ai toujours vu courber sa volonté devant celle du cardinal, auquel il paraissait s’être dévoué sans réserve.*

Le prince ambassadeur le trouva propre à jouer à Vienne le rôle d’observateur utile aux vues de l’ambassade. On reconnut ses services par des gratifications que je lui continuai quand je fus seul chargé des affaires. Cet home est devenu le plus intime confident de ses pensées et de ses affections; il fut l’un de ses plus accrédités agents près de Cagliostro. Je me rappelle qu’ayant appris par une voie certaine que ce baron de Planta avait de fréquentes orgies très dispendieuses au palais de Strasbourg[372]*, oú l’en faisait pour ainsi dire litière de vin de Tockay afin de fêter à son gré Cagliostro et sa prétendue femme, je crus devoir en prévenir Monsieur le Cardinal; sa réponse fut: ‘Je le sais et je lui ai même donné le droit d’abuser s’il le juge à propos.’»*

Ce n’est pas la seule calomnie répandue sur Cagliostro au sujet de sa relation avec le cardinal de Rohan. On disait qu’il était entretenu par le Cardinal, que le moment de son arrivé à Paris en 1785 il a été logé dans le Palais de Rohan, que sa femme Sarafina était la maîtresse du Cardinal, etc.

Toutes ces histoires se sont éclaircies pendant les interrogatoires de l’Affaire du Collier:
« D. Combien y'a t'il de temps que vous êtes à Paris?
R. J'y suis arrivé le 30 janvier 1785.
D. Quand vous y êtes arrivé, dans quel endroit avez vous été logé?
R. Au Palais-Royal, dans un Hôtel garni où je suis resté vingt jours plus ou moins.
D. Quand vous êtes arrivé, aviez-vous avec vous l'argent nécessaire pour monter une maison?
R. Très sûrement, j'avais porté avec moi tout ce dont j'avais besoin pour prendre une maison.
D. Où avez-vous pris cette maison?
R. Dans la rue S. Claude, sur le Boulevard.
D. Qui a pourvu à votre entretien?
R. Toujours moi pour tout.
D. Mais le Prince allait manger chez vous?
R. Quoiqu'il vînt chez moi, ce n'était pas moins à mes dépens que cela se faisait, quelquefois cependant comme il venait dîner avec ses amis ou protégés, il ordonnait qu'on apportât de chez lui un ou deux plats; mais, malgré tout cela je ne remboursais pas moins tous les soirs à mon Cuisinier

[371] François Joseph Kirgener, baron de Planta (1766-1813) est devenu général dans l’armée de Napoléon. Lui aussi, il a été emprisonné à la Bastille pendant l‘Affaire du collier.
[372] On se rend facilement compte que l’abée Georgel n’attendait que un prétexte pour mal parler du baron de Planta devant le Cardinal. La réponse de celui-ci est pleine de sagesse.

calitate, plus două actriţe de comedie, îl urmaseră pentru a nu întrerupe tratamentul lor şi cura ofiţerului de dragoni, simulate sau veritabile vor termina prin a-l diviniza. Eu îmi propusesem să nu mă singularizez, să nu ies în evidenţă cu nimic, de a accepta ca şi ceilalţi stiinţa minunată a adeptului sau cel puţin de a avea acest aer, dar eu niciodată nu m-am abandonat lui, nici nu i-am dat lui ocazia de a-şi etala infatuarea sa pedantă şi mai ales de a nu permite de loc ca el să treacă pragul uşii noastre.

Imediat ce el mă zări, mă salută foarte respectuos; i-am răspuns la salutul lui lipsit de afecţiunea grandorii, nici cu plăcere. Eu nu ştiu de ce cardinalul ţinea aşa de mult de a mă câştiga mai mult decât pe o alta. Eram acolo vreo 15 persoane iar el se preocupa numai de mine. El puse o cochetărie rafinată a-mi fi adusă în maniera sa de a vedea. M-a plasat la dreapta sa, nu discuta aproape decât cu mine şi-şi dădea silinţa ca prin toate mijloacele posibile să-mi inoculeze convingerile sale. Eu rezistam încetişor dar ferm, el se impacienta şi mi-a venit la confidenţă ridicându-se de la masă. Dacă eu nu l-aş fi auzit, eu nu voi presupune niciodată că un Prinţ Al Bisericii romane, un Rohan, un om inteligent şi onorabil sub atâtea alte raporturi, să se poată lăsa subjugat până în punctul de a–şi abjura demnitatea sa, liberul său arbitru în faţa unui cavaler al industriei.

- Ei bine! Cel care l-a făcut este el, înţelegeţi-dvs.? El l-a creat din nimic; eu l-am văzut, eram acolo, cu ochii fixaţi pe creuzet şi l-am asistat la operaţie. Este aceasta ştiinţă? Ce credeţi dvs.despre asta, Doamnă baron? Se va spune că el mă momea, mă ademenea, că el mă exploatează, ca specialişti în materie, bijutierul şi graveorul au estimat briliantul la 20 mii livres. Vă va conveni, cel puţin să credeţi, că el este un filon straniu, cel care face un asemenea cadou.

Am rămas stupefiată, o mărturisesc; D-l. de Rohan observă asta şi continuă, crezându-se sigur de victoria sa:

- Dar asta nu e tot, el face, fabrică aur: el mi l-a cules în faţa mea pentru 5 sau 6 mii de livres, în partea de sus a cerului gurii. Din acesta eu voi avea de acum înainte, eu voi avea şi mai mult din acest aur; el se dădea în faţa mea cel mai bogat prinţ al Europei. Acestea nu sunt deloc vise, Doamnă, ele sunt dovezi. Şi toate profeţiile sale care s-au împlinit, şi vindecările miraculoase pe care el le opera, vă spun că acest om, cel mai extraordinar, cel mai sublim şi a cărui ştiinţă nu are egal în lume, afară decât bunătatea sa. Câte pomeni răspândeşte el! Cât bine face el! Aceasta întrece orice imaginaţie.»

Faţă de Doamna de Créqui, Rohan dovedeşte acelaşi respect pentru Cagliostro. *«Pentru ca dvs. să vă puteţi face o idee despre entuziasmul pe care el îl inspira,* scria ea*, eu vă voi prezenta mai întâi o scrisoare a Prinţului Louis, din vremea Cardinalului de Rohan, care mi-l recomanda în aceşti termeni:*

'*Dvs., Doamnă şi dragă verişoară, aţi auzit, fără îndoială, vorbindu-se despre Contele de Cagliostro, de excelentele calităţi care-l disting de ceilalţi, de admirabila sa ştiinţă şi de virtuţile sale, care îi aduc lui stima şi consideraţiunea tuturor persoanelor cele mai distinse ale Alsaciei, şi ale mele, sentimentul unui ataşament şi al unei admiraţii fără margini. Or, cum actualmente eu ştiu că el se află în Paris sub numele de Conte Fenice, eu îl recomand protecţiei dvs. Doamnă, cu multă insistenţă, convins fiind că frumuseţea dvs. îi va captiva lui atenţiile generale. Vă rog, de asemeni, vrând să vă previn că dvs. ştiţi să vă puneţi în gardă împotriva impresiilor inamicilor acestei fiinţe binefăcătoare. Eu sunt încredinţat că veţi căpăta pentru el sentimentele pe care eu vi le exprim. Este veneraţia cu care eu am recunoscut înclinaţia sa constantă pentru tot ceea ce este binefacere şi dreptate. Eu am spus ceea ce eu ştiu despre el din experienţă, pentru a vă angaja ca să-i dovediţi lui atenţii şi pretenţie speciale, însă eu nu v-am spus şi nu vă voi spune aici tot binele ce-l gândesc*

la dépense faite dans le jour.

D. Avez-vous vu le Prince aussitôt votre arrivée?

R. Non, mais 2 ou 3 jours après.

D. Quelle chose vous a-t-il dit aussitôt que vous l'avez vu pour la première fois?

R. Il m'a engagé de rester à Paris sans voyager d'avantage.

D. Le Prince allait-il tous les jours manger chez vous?

R *Dans les commencements, il il venait rarement dîner; mais, depuis, il venait 3 ou 4 fois la semaine.»*

On avait imaginé Cagliostro faisant servilement sa cour au Cardinal. La réalité était complètement le contraire, comme on peut lire dans une lettre de Straub[373] : *«Le cher Maître, mes chers et bons amis, est parti ce matin avec le baron de Planta pour Saverne d'où il reviendra ce soir. Il a fallu bien des aller et venir pour le déterminer a y aller, prétendant, avec raison, que c'est a l'homme rouge[374] à venir le premier le voir. L'homme rouge s'était décidé en conséquence à venir faire sa visite de cérémonie au Comte à Strasbourg, Cela a déterminé le cher Maître à y aller aujourd'hui, mais pour revenir le soir. Le Baron de Planta qui n'a fait qu'aller et venir de Strasbourg à Saverne et de Saverne à Strasbourg, vous présente mes chers amis ses amitiés.»*

En ce qui concerne l'Affaire du Collier, le scandale aurait pu être évité si le Cardinal avait écouté Cagliostro. Il en a eu deux occasions. Dans son interrogatoire[375] du 30 janvier 1786 Cagliostro déclare: *«Interrogé si dans le mois de janvier 1785 le cardinal ne lui a pas dit qu'il allait acheter un collier de diamants pour la Reine et s'il ne lui montra pas les conditions du marché, a répondu que: le collier était acheté avant qu'il fut arrivé à Paris ; qu'il n'a pas vu le collier, ni le marché qui a été fait; que tout ce qu'il sait c'est que le Cardinal a dit qu'il avait eu des ordres d'acheter le collier, qui était de 15 à 1600 000 livres, que lui, répondant, lui a demandé : 'Est-ce que vous avez payé cela ?' 'Non', dit le Cardinal, 'les arrangements sont faits et les bijoutiers sont contents, j'ai été à Versailles, j'ai porté le collier chez madame de Lamotte où la Reine devait venir; nous l'avons attendue pendant quelque temps. Un homme est venu disant que la Reine ne pouvait pas monter, il a remis une lettre qui contenait des ordres de la Reine, pour qu'on lui livres le collier, qu'il ne s'était pas trouvé avec l'homme auquel on a remis le collier. Et lui a dit que cet homme s'appelait Desclaux ou Duclaux, garçon de la chambre[376]'. Le répondant a voulu lui faire quelques raisonnements et sur ce que le Cardinal lui a dit que c'était une affaire faite, il répondit au Cardinal: 'Si c'est une affaire faite, ce n'est plus la peine de m'en parler'.»* Sa réponse est claire: vous avez agi de votre gré, je ne peux rien faire si vous ne me demandez pas l'aide.

Mais il lui offrira une deuxième occasion, comme il raconte dans son Mémoire: *«Quinze jours à peu près avant qu'il ne fut arrêté il me dit: 'Mon cher comte, je commence à croire que vous avez raison et que madame Valois est une intrigante.' Et il me raconta alors, pour la première fois, toute l'histoire du collier, et me fit part des soupçons qu'il avait conçus et de la crainte qu'il*

[373] Lettre de Straub à Jacob Sarasin, 9 octobre 1782.

[374] C'est-à-dire le cardinal de Rohan.

[375] Conformément au procès verbal enregistré dans les Archives de l'Empire X 2676 et cité par Emile Campardon en *Marie Antoinette et le procès du collier* page 335. Cet interrogatoire est reproduit aussi de mémoire par Cagliostro dans son Mémoire.

[376] En réalité, il s'agissait de Reteaux de Villette, secrétaire et amant de Jeanne de Lamotte. Pendant les interrogatoires, il a avoué avoir joué ce rôle et aussi d'avoir falsifié l'écriture de la Reine, en écrivant les billets pour le Cardinal.

pentu el. Adio, Doamnă şi dragă verişoară, dvs. ştiţi cât de tandru şi cât de respectuos ataşat vă sunt. Louis, Episcop şi Prinţ de Strasbourg.»

Pe de altă parte, abatele Georgel, care se vedea înlocuit, din ce în ce mai mult în încrederea Cardinalului, de persoane care împărţeau cu acesta interesul pentru Cagliostro scrie: *«Atunci când prinţul revine la Paris, el lăsă în Alsacia pe unul dintre gentilomii săi, confident al gândurilor sale, pentru a-i procura lui Cagliostro tot ce el va dori. Acest gentilom, care va figura în procesul colierului se numea baron de Planta[377], dintr-una dintre cele mai de vază case din Grisons;el era protestant, vorbea puţin, pentru a se face să se creadă că el gândea mult; fizionomia sa dezvăluia un om nepăsător şi posomorât. Eu nu vreau să-l judec cu severitate; eu nu l-am cunoscut decât din acţiunile sale; încăpăţânarea, îndărătnicia sa a tulburat şi otrăvit o parte din viaţa sa militară; ducele de Choiseul îl forţase să părăsească regimentul elveţian când era căpitan; regele Prusiei, pentru serviciile prestate îl avansase la gradul de maior; şi-i mulţumi pentru serviciul său. El vegeta trist la Viena, atunci când cardinalul de Rohan ajunsese aici ca ambasador. Frecventele sale dizgraţieri şi nevoile sale l-au făcut mai suplu, căci în ciuda aerului său sobru şi dezaprobator, eu l-am văzut întotdeauna curbându-şi voinţa în faţa voinţei a cardinalului, căruia, el părea că-i este devotat fără rezerve.*

Prinţul ambasador îl găseşte nimerit pentru a juca la Viena rolul de observator util modului ambasadei de a vedea lucrurile. Îi recunoscu serviciile prin gratificaţii pe care el le va continua când eu am ajuns singurul însărcinat cu afacerile. Acest om a devenit cel mai intim confident al gândurilor şi afecţiunii sale; el a fost unul dintre cei mai buni acreditaţi agenţi pe lângă Cagliostro. Îmi amintesc că aflând printr-un trimis cu care baronul de Planta avea frecvente orgii foarte costisitoare la palatul din Strasbourg[378], unde le făcea pentru a spune aşa, litieră, (lectică de paie) de vin de Tockay pentru a sărbători pe placul său pe Cagliostro şi pe pretinsa sa soţie, eu crezui că trebuie să-l previn pe Domnul Cardinal de asta; răspunsul său fu: 'Eu ştiu şi chiar eu însumi i-am dat lui dreptul de a abuza dacă judecătorul o propune.'»

Aceasta nu este singura calomnie răspândită la adresa lui Cagliostro pe subiectul relaţiilor sale cu cardinalul de Rohan. Se spunea că el a întreţinut pe Cardinal, că în momentul sosirii sale în Paris în 1785 el a fost cazat să locuiască în Palatul lui Rohan, că soţia sa Sarafina era metresa Cardinalului, etc.

Toate aceste poveşti s-au clarificat în timpul interogatoriilor Afacerii Colierului:

« Întrebare. De cât timp sunteţi în Paris?

Răspuns. Am sosit în Paris la 30 ianuarie 1785.

Întrebare. Când aţi ajuns aici, în ce loc aţi locuit?

Răspuns. La Palais-Royal, într-un Hotel garnisit unde eu am rămas mai mult sau puţin de 20 zile.

Întrebare. Când aţi ajunsşi, aveaţi la dvs. banii necesari pentru a întreţine o casă?

Răspuns. Cu siguranţă, eu am adus cu mine toate de care aveam nevoie pentru a-mi lua o casă.

Întrebare. Unde v-aţi luat această casă?

377 François Joseph Kirgener, baron de Planta (1766-1813) a devenit general în armata lui Napoleon. De asemenea, şi el, a fost încarcerat la Bastilia în timpul Afacerii colierului.

378 Ne putem da cu uşurinţă seama că abatele Georgel nu aştepta decât un pretext pentru a vorbi de rău cu baronul de Planta în faţa Cardinalului. Răspunsul acestuia este plin de înţelepciune.

avait qu'en effet le collier n'eut pas été remis à la Reine, et moi de persister plus que jamais ~~dans~~ ma première opinion.»

En ce qui concerne Madame de la Motte, Cagliostro l'avait toujours averti: *«Le prince m'ayant ainsi fait connaître la comtesse de la Motte, me demanda ce que j'en pensais; j'ai toujours eu la prétention d'être un peu connaisseur en physionomie. Je suis franc. Je répondis au prince que je regardais la comtesse de la Motte comme une fourbe et une intrigante. Le prince m'interrompit, en me disant que c'était une honnête femme; mais qu'elle était dans la misère. Je lui observai que s'il était vrai, comme elle le disait, qu'elle fut particulièrement protége de la reine, elle jouirait d'une meilleure fortune, et qu'elle n'aurait pas besoin de recourir à une autre protection. Nous restâmes le prince et moi chacun dans notre opinion. Toutes les fois qu'il était question de la comtesse de le Motte je lui disais, avec ma franchise accoutume cette femme là vous trompe.»*

« Le lendemain de cette conversation, le prince me dit que le comte et la comtesse de la Motte s'étaient réfugiés chez lui, dans la crainte qu'ils avaient des suites de l'affaire, et qu'ils le priaient de leur donner des lettres de recommandation pour l'Angleterre ou pour les environs du Rhin. Le prince m'ayant demandé mon avis, je lui dis qu'il n'y avait qu'un parti a prendre; c'était de remettre cette femme entre les mains de la police, et d'aller raconter le fait au Roi ou à ses ministres. Le prince m'ayant objecté que la bonté et la générosité de son coeur s'opposaient à un parti aussi violent. 'Dans ce cas, répliquai je, vous n'avez d'autre ressource que Dieu, il faudra qu'il fasse le reste, et je le souhaite'.»

Tout cela n'a pas empêché les méchants de répandre le bruit que Cagliostro était le complice de madame de Lamotte. Peut-être pour disculper le Cardinal, l'abée Georgel imagine une scène qui ne pouvait jamais avoir eu lieu: *« Cagliostro, toujours consulté, guida les pas du cardinal dans cette malheureuse affaire: le nouveau Calchas avait sans doute mal vu les entrailles de la victime; car au sortir de ses prétendues communications avec l'ange de lumière et l'esprit de ténèbres, il prophétisa au Cardinal que son heureuse correspondance allait le placer au plus haut point de la faveur, que son influence dans le gouvernement allait devenir prépondérant. Ce poids ajouté de plus dans la balance qui entraînait déjà la bonne foi du cardinal vers le gouffre que lui préparait la comtesse de la Motte, devint dès lors d'une force irrésistible.*

Monsieur le Cardinal, charmé de la mission dont la souveraine voulait bien l'honorer, demanda pourtant avec instance l'autorisation nécessaire pour consommer le plus tôt possible l'acquisition du collier. Cet écrit ne se fit pas attendre; il était daté du petit Trianon et signé 'Marie-Antoinette de France'. Si le plus épais bandeau de la séduction n'eût pas couvert les yeux du prince Louis, cette signature seule, si maladroitement libellée, aurait dû lui faire apercevoir le piége: la Reine ne signait jamais que Marie- Antoinette; le mot de France ajouté était le fruit de l'ignorance la plus grossière. Rien ne fut aperçu; cet écrit, qui portait la même empreinte que les petites lettres de la correspondance où le faussaire avait tâché d'imiter l'écriture de la Reine, devint, entre les mains du Cardinal, un nouveau talisman qui donna un cours plus rapide à sa crédulité et à sa bonne foi. Cagliostro, nouvellement arrivé à Paris, fut consulté: ce Python monta sur son trépied; les invocations égyptiennes furent faites pendant une nuit éclairée par une très grande quantité de bougies dans le salon même du cardinal; l'oracle, inspiré par son démon familier, prononça que la négociation était digne du prince; qu'elle aurait un plein succès; qu'elle mettrait le sceau aux bontés de la Reine et ferait éclore le jour heureux qui découvrirait, pour le bonheur de la France et de l'humanité, les rares talents de Monsieur le Cardinal. J'écris des vérités,

Răspuns. În strada Saint Claude, lângă Bulevard.
Întrebare. Cine s-a ocupat de întreţinerea dvs.?
Răspuns. Întotdeauna eu totul.
Întrebare. Chiar şi Prinţul venea să mănânce la dvs.?
Răspuns. Oridecâte ori el venea la mine, aceasta, ceea ce consuma nu era pe cheltuiala mea, câteodată totuşi, cum el venea să ia prânzul la mine cu prietenii sau protejaţii săi, el ordona ce să i se aducă de la el una sau două platouri; dar, în ciuda a toate astea eu nu rambursam deloc în toate serile Bucătarului meu cheltuiala făcută în cursul zilei.
Întrebare. L-aţi văzut pe Prinţ imediat după momentul sosirii dvs.?
Răspuns. Nu, abia 2 sau 3 zile după aceea.
Întrebare. Ce v-a spus el imediat ce l-aţi văzut pentru prima dată?
Răspuns. El m-a angajat să rămân în Paris fără să mai călătoresc.
Întrebare. Prinţul venea în fiecare zi să ia masa la dvs.?
Răspuns. La început, el venea rar să ia prânzul la mine; dar, după aceea el venea de, 3 sau 4 ori pe săptămână.»

Şi l-au imaginat pe Cagliostro făcând cu servilism curte Cardinalului. Realitatea era completamente contrară, aşa după cum se poate citi într-o scrisoare a lui Straub[379]: *«Iubitul Maestru cu iubiţii şi bunii mei prieteni este plecat în această dimineaţă cu baronul de Planta la Saverne, de unde el va reveni în această seară. A trebuit ca el să meargă şi să vină de acolo pentru a-l determina să vină aici, pretinzând pe bună dreptate că este de datoria omului roşu[380] să vină primul pentru a-l vedea.Omul roşu se decisese în consecinţă să vină să facă vizita de ceremonie Contelui la Strasbourg. Aceata l-a determinat pe iubitul Maestru de a merge aici astăzi, dar să şi revină seara. Baronul de Planta care nu a făcut decât să meargă şi să vină de la Strasbourg la Saverne şi de la Saverne la Strasbourg, vă prezintă, dragi prieteni consideraţiunile sale.*»

În ce priveşte Afacerea Colierului, scandalul ar fi putut fi evitat dacă Cardinalul ar fi ascultat pe Cagliostro. Pentru aceasta au existat 2 ocazii. În interogatoriul său[381] din 30 ianuarie 1786 Cagliostro declara: *«Interogat dacă în luna ianuarie 1785 cardinalul nu i-a spus lui să meargă să cumpere un colier de diamante pentru Regină şi dacă el nu-i va arăta condiţiile tranzacţiei, a răspuns: colierul era cumpărat înainte ca el să fi sosit la Paris; că el nu a văzut colierul, nici tranzacţia(târgul) care fusese făcută; că tot ce el ştie este că Cardinalul a spus că el avea ordine de a cumpăra colierul, care era de 15 la 1 600 000 livres, că el răspunzându-i a întrebat:'Dvs. aţi plătit aceasta?'.'Nu',spune Cardinalul, aranjamentele sunt făcute iar bijutierii sunt mulţumiţi, eu eram la Versailles, eu am dus colierul la Doamna de la Motte unde Regina trebuia să vină; noi am aşteptat-o pentru ceva timp. Un om a venit spunând că Regina nu putea să vină, el a remis o scrisoare care conţinea ordinele Reginei, pentru ca să i se livreze ei colierul, şi că nu s-a găsit acel om căruia i s-a remis colierul. Şi a spus că acel om se numea Desclaux sau Duclaux, valet de*

379 Scrisoarea lui Straub către Jacob Sarasin, 9 octombrie 1782.
380 Adică cardinalul de Rohan.
381 Conform procesului-verbal înregistrat la Arhivele Imperiului X 2676 şi citat de Emile Campardon în *Maria Antoineta şi procesul colierului* page 335. Acest interogatoriu este reprodus din memoriile lui Cagliostro în Memoriul său.

et on croira que je raconte des fables; je le croirais moi- même, si je n'avais la certitude des faits que j'avance. Quoi qu'il en soit, les conseils de Cagliostro dissipèrent tous les doutes qui auraient pu s'élever. Il fut décidé que le cardinal s'acquitterait le plus promptement possible d'une commission regardée comme très flatteuse et très honorable; la dame de la Motte se hâta de prévenir le bijoutier Bassange qu'un très grand seigneur et très riche viendrait voir le collier et pourrait bien l'acheter. En effet, dès la mi janvier, huit ou dix jours après son retour d'Alsace, le cardinal se rendit chez les joailliers Bohmer et Bassange, il se fit montrer le collier, en demanda le prix…»

Son récit ne contient que des moitiés de vérité et beaucoup de contradictions avec les faits historiques. Cagliostro est arrivé à Paris le 30 janvier 1785 à neuf heures du soir. [382] Au moment de son arrivée, toutes les négociations étaient déjà faites et le Cardinal s'était déjà engagé envers les joailliers à faire cet achat. Ce sont des faits démontrés par des documents et des déclarations de témoins durant le procès.

Le 3 janvier 1785, le Cardinal retourne précipitamment de Saverne à Paris, suite à une fausse lettre de la part de la Reine qui lui disait: *«le moment tant désiré n'est pas encore arrivé, mais je désire hâter votre retour afin de vous confier une négociation secrète qui m'intéresse personnellement. La comtesse de la Motte vous donnera la clé de cet énigme.»*

Le 23 janvier, Madame de la Motte annonce aux joailliers en présence du procureur Achet qu'*«il est certain qu'ils vont vendre leur collier et que la transaction sera réalisé par un très haut noble.»* Le lendemain, à 7 heures du matin, Rohan rencontre les joailliers chez Madame de La Motte et confirme son accord pour être l'intermédiaire dans l'achat. Le 24 janvier Rohan demande à Jeanne de La Motte un document signé par la Reine. Il le reçoit et le 29 janvier; ce document établit avec les joailliers la modalité de paiement et fixe la première échéance pour le 1er août. Sa décision était donc déjà prise quelques jours avant que Cagliostro arrive à Paris, sans que Cagliostro influence cette décision par aucune cérémonie.

D'ailleurs celui-ci déclare pendant son interrogatoire qu'après son arrivée à Paris, le cardinal de Rohan l'avait visité et lui avait dit que «*c'est une affaire faite*». Concernant la lettre signée, Marie Antoinette de France, Cagliostro dit: *«Interpellé s'il a vu le marché du collier avec les approuvé et la signature de la Reine, a répondu que lorsque le Cardinal lui a parlé pour la première fois du collier, il ne lui a point montré le marché qu'il avait été fait, qu'il ne l'a vu qu'à la fin de juillet, quinze jours avant la détention du cardinal, qu'à cette époque le cardinal lui ayant témoigné quelque inquiétude, le répondant lui dit: 'est ce que vous n'êtes pas sur de ce qui a été fait ?' Pour lors le cardinal lui montre le marché où il a vu les approuvés et la signature Marie Antoinette de France, il dit au cardinal que cela ne lui paraissait pas bien clair, que la reine ne devait pas signer ainsi, qu'a raison de sa place de Grand Aumônier il devait le savoir, qu'il avait à parier qu'il était trompé, que le cardinal ne voulut pas le croire, il insista et lui dit: 'Sûrement vous*

[382] Madame de la Motte avait declaré pendant le proces que Cagliostro etait venu en cachet à Paris avant 1785. mais cela est une autre mensonge. Cagliostro a apportés des preuves imbatables (declarations de temoigns et registre de l'hotel où il a habité à lyon) qu'il est resté toujours à Lyon et qu'il n'a quitté ce ville que le 28 janvier 1785 pour se rendre à Paris.

cameră [383]*' Respondentul a vrut să-i adreseze lui câteva observaţii iar privitor la ceea ce Cardinalul i-a spus lui că era o afacere încheiată, acesta a răspuns Cardinalului: 'Dacă este o afacere facută, nu mai este nevoie să ne trudim a mai vorbi despe ea'».* Răspunsul său este clar: dvs. aţi acţionat după bunul dvs. plac, eu nu mai pot să fac nimic dacă dvs. nu-mi cereţi ajutorul.

Dar el îi oferi o a 2-a ocazie, după cum el povesteşte în Memoriile sale: *«Cu 15 zile înainte de a fi arestat avant ca el mi-a spus:'Mon cher conte, încep să cred că dvs.aveţi dreptate că doamna Valois este o intrigantă.' Şi el îmi povesti atunci, pentru prima oară, toată povestea colierului, şi-mi destăinui suspiciunile pe care el le avea şi teama că într-adevăr colierul nu fusese remis Reginei, şi că eu persist mai mult ca niciodată în pima mea opinie.»*

În ce o priveşte pe Doamna de la Motte, Cagliostro a avertizat-o mereu: *«Prinţul făcându-mă astfel să cunosc pe contesa de la Motte, mă întrebă ce gândesc eu despre ea; eu am avut părerea, pretenţia totdeauna că sunt puţin cunoscător în ale fizionomiei. Am fost sincer. Am răspuns prinţului că eu consideram pe contesa de la Motte ca pe o femeie perfidă şi intrigantă. Prinţul întrerupe zicându-mi că ea este o onestă femeie; dar care era în sărăcie, mizerie. Eu i-am făcut lui observaţia că dacă este adevărat, aşa cum ea spunea, că ea era în mod special protejată a reginei, ea s-ar bucura de ea se va bucura, va avea parte de o minunată, o mare avere, un mare noroc, că ea nu va avea nevoie să recurgă la altfel de protecţie. Noi, eu şi prinţul, rămâneam fiecare cu părerea sa proprie. De fiecare dată când era vorba de contesa de le Motte eu îi spuneam lui cu francheţea mea obişnuită această femeie vă înşeală, vă duce în eroare.»*

«În ziua următoare acestei conversaţii, prinţul mi-a spus că cei doi, contele şi contesa de la Motte s-au refugiat la el din teama că ei aveau de suferit urmări ale afacerii şi că îl rugau să le dea scrisori de recomandare pentru Anglia sau pentru împrejurimile Rinului. Întrebat de prinţ care este părerea mea, eu i-am răspuns că aici nu era decât o singură cale de ieşire şi rezolvare; aceea de a da pe mâna poliţiei pe această femeie şi de a merge şi a-i povesti faptele Regelui sau miniştrilor acestuia. Prinţul mi-a obiectat că bunătatea şi generozitatea inimii sale se opuneau unei căi aşa de violente.'În acest caz, replicai eu, dvs. nu vă rămâne altă cale decât Dumnezeu, el trebuie să facă restul, ceea ce eu o şi doresc'»

Toate acestea nu au împiedecat pe oameni răi să reia zvonul că de Cagliostro era complice al doamnei de la Motte. Poate, pentru a disculpa pe Cardinal, abatele Georgel imaginează o scenă care nu putea niciodată avea loc: *«Cagliostro, întotdeauna consultat, ghida paşii cardinalului în această nefericită afacere: noul Calchas avea, fără îndoială, păreri proaste despre măruntaile, inima victimei; căci la ieşirea din pretinsele sale comunicări cu îngerul luminii şi spiritul tenebrelor, el profetează Cardinalului că fericitele sale corespondenţe veneau să-l plaseze în cele mai înalte puncte ale favorii, că influenţa sa în guvernare tindea să devină preponderentă. Această greutate înclină mai mult în balanţa care antrena deja spre buna credinţă a cardinalului spre prăpastia, vârtejul pe care i-o pregătea contesa de la Motte, devin de atunci o forţă irezistibilă.*

Domnul Cardinal, încântat de misiunea cu care suveranul voia mult să-l onoreze, cerea totuşi cu insistenţă autorizaţia necesară pentru realizarea cât mai repede posibil a achiziţionării colierului. De acest înscris nu se putea atinge; el dura de la micul Trianon şi era semnat 'Maria-Antoineta a Franţei'. Dacă cele mai subţiri feşe de legat ochii sau la cap ale seducţiei nu au acoperit ochii prinţului Louis, singură această semnătură, atât de ne-îndemânatec redactată în act,

[383] În realitate, era vorba de Reteaux de Villette, secretarul şi amantul Jeannei de la Motte. În timpul interogatoriilor, el a declarat că a jucat acest rol şi, de asemeni, că el a falsificat scrisul Reginei, scriind bilete pentru Cardinal.

perdue ?' Qu'il ne voulut pas y consentir, le répondant lui dit: 'Si vous ne vouez pas le faire, un de vos amis le fera pour vous'; ce que le cardinal a encore refusé.»

Le Cardinal dût se rappeler de tous ces avertissements pendant la détention à la Bastille et le procès. Il réussit à porter une correspondance avec son avocat, Monsieur Target et dans ces lettres il parle souvent de Cagliostro, il insiste que son avocat paie attention à lui toujours donner le titre de comte[384] lorsqu'il en fait mention dans les mémoires, il lui demande d'aider le jeune avocat de Cagliostro avec des conseils etc.

«J'ai parfaitement bien lu ce que vous m'avez adressé dans le papier chiffonné», écrit il par le chirurgien qui avait obtenu la permission de le voir à la Bastille, à cause d'une problème au genou. «Mais il ne faudrait pas le tant chiffonner. Je n'ose vous envoyer la suite des confrontations jusqu'à ce que j'aie votre parole pour ne les montrer qu'à monsieur Target, car je vous le répète, si on avait vent ou soupçon, il n'a sorte de moyen qu'on ne prit.»

Un autre jour, il écrit à son avocat en utilisant le même système: *«J'espère que je ne serai confronté que lundi. Veuille le Ciel diminuer mes peines! Il y chaque jours neuf heures de confrontations. Je suis horriblement accoutumé depuis quelque temps aux choses qui ne doivent pas être et certes cette habitude est pénible. Je vous avoue entre nous que je commence à être fatigué. Mais je ne ferai qu'en redoubler d'efforts et surtout je ne veux pas que mes ennemis puisent s'en douter. Je veux toujours paraître frais en descendant dans l'arène et étancher le sang de mes plaies. Je leur ôterai du moins cette satisfaction.»*

«Je suis affronté demain avec la scélérate (Jeanne de la Motte). Aujourd'hui elle a eu une scène avec le comte de Cagliostro. Il l'a appelé 'sacrée raccrocheuse' parce qu'elle disait des choses désobligeantes sur sa femme et elle lui a jeté un flambeau qui a frappé le ventre du comte, mais elle a été punie sur le champ, car elle s'est portée la bougie dans l'œil. Nous verrons demain. Je réponds qu'elle ne me jettera rien et surtout ne me troublera pas, elle me fait horreur.[385] »

Enfin, le 31 mai 1786, après onze mois de détention dans la Bastille, le Cardinal est libéré. Tout Paris le fête, il est porté en triomphe jusqu'à son palais. Mais la joie fut courte. Le Roi Louis XVI croit nécessaire, pour réparer l'image de la Reine, d'exiler le Cardinal et de bannir Cagliostro de France. Le Cardinal est déchu de son poste de Grand Aumônier et exilé à son abbaye de la Chaise-Dieu en Auvergne. Il ne regagnera son diocèse qu'en 1788. Après la Révolution, il se retire de l'autre coté du Rhin, à Ettenheim, d'où il aidera les aristocrates français qui émigraient en masse vers l'Allemagne ou la Suisse. On raconte que la mort de Marie-Antoinette l'avait troublé[386] si fort qu'il s'est évanoui pendant la messe célébrée à la mémoire de la Reine dans l'église d'Ettenheim.

Le Cardinal avait promis aux joailliers de leur payer le collier. Cette dette gigantesque le suivra jusqu'à la fin de sa vie. A Ettenheim, le Cardinal hébergea Charlotte, la fille de son cousin, le prince de Rohan-Rochefort. Les mauvaises langues disaient qu'il montrait à sa filleule une affection qui n'était pas seulement paternelle. Mais la belle Charlotte aimait le duc d'Enghien, qui

[384] Il le fait surtout comme un proteste envers l'attitude des autorités qui s'obstinait à lui pas donner ce titre chaque fois qu'on faisait mention, en préférant aller de lui comme le Sieur Cagliostro.
[385] Dossier Target, bibliothèque de la ville de Paris, Manuscrit de la réserve cité par Funck Brentano dans *L'Affairre du Collier* pp. 273-274.
[386] Il paraît qu'il était amoureux de la Reine.

trebuia să-l facă să se observe cursa, capcana: Regina nu semna niciodată decât 'Maria-Antoineta'; cuvântul 'a Franţei' era rodul celei mai grosiere ignoranţe. Nimic nu fu sezizat nici observat; acest înscris care avea aceleaşi amprente ca şi micile bileţele ale corespondenţei în care falsificatorul reuşea să imite scrisul Reginei, devine, în mâinile Cardinalului, un nou talisman care dădea un curs mai rapid credulităţii şi bunei sale credinţe. Cagliostro, proaspăt sosit la Paris, fu consultat: acest Python montă trepiedul său; invocaţiile egiptene fură făcute pe durata unei întregi nopţi luminată de o mare cantitate de lumânări chiar în salonul cardinalului; oracolul, inspirat de demonul său familial, pronunţa că negocierea era demnă de prinţ; că ea va avea un deplin succes; că ea va pune sigiliul pe fericirea Reginei şi va face să iasă din găoace ziua fericită care va aduce, pentru fericirea Franţei şi a umanităţii, rarele talente ale Domnului Cardinal. Eu scriu adevăruri, iar dacă se crede cumva că eu povestesc închipuiri, fabule; eu însumi le voi crede, dacă n-aş avea certitudinea faptelor pe care eu le prezint. Oricare ar fi fost ele, sfaturile lui Cagliostro, acestea vor disipa toate îndoielile care puteau să se nască. Se decisese ca cardinalul se va achita cât mai profund posibil de un comision privit ca foarte flatator şi foarte onorabil; dama de la Motte se grăbi să prevină pe bijoutierul Bassange că un foarte mare şi foarte bogat seigneur va veni să vadă colierul şi poate, chiar, îl va cumpăra. Într-adevăr, începând cu mijlocul lunii ianuarie, la 8 sau 10 zile după întoarcerea sa din Alsacia, cardinalul merge la bijutierii Bohmer şi Bassange, i se arată colierul, întrebându-se de preţ…»

Povestirea sa nu conţine decât o jumătate de adevăr şi multe contradicţii faţă de faptele istorice. Cagliostro a sosit la 30 ianuarie 1785 la orele 9 seara.[387] La momentul sosirii sale, toate negocierile erau deja făcute şi Cardinalul era deja angajat faţă de bijutieri să facă această achiziţie. Acestea sunt fapte demonstrate de documente şi de declaraţii de martor făcute în timpul procesului.

La 3 ianuarie 1785, Cardinalul reîntors cu precipitare din Saverne la Paris, în urma unei false scrisori din partea Reginei care îi spunea lui: *«momentul atât de mult dorit nu a sosit încă, dar eu doresc să grăbesc întoarcerea dvs. pentru o negociere secretă care mă interesează, mă priveşte personal. Comtesse de la Motte vă va da cheia acestei enigme.»*

În 23 ianuarie, Doamna de la Motte anunţa giuvaiergiilor în prezenţa procurorului Achet care *«este sigur ca ei să vândă colierul lor şi că tranzacţia va fi realizată cu un foarte înalt nobil.»* A doua zi la orele 7 dimineaţă, Rohan se întâlneşte cu giuvaiergii la Doamna de la Motte şi confirmă acordul său pentru a fi intermediar pentru cumpărare. La 24 ianuarie cere Jeannei de la Motte un document semnat de Regină. Îl primeşte şi în 29 ianuarie; acest document stabilea cu giuvaiergii modalitatea de plată şi fixa prima scadenţă pentru 1 august. Decizia sa era deci luată înainte cu câteva zile de sosirea lui Cagliostro la Paris, fără ca de Cagliostro să influenţeze această decizie prin nici un fel de ceremonie.

De altfel acesta declară în interogatoriul său că după sosirea sa la Paris, cardinal de Rohan l-a vizitat şi i-a spus că «*este o afacere încheiată.*» Referitor la scrisoarea semnată, Maria Antoneta a

[387] Doamna de la Motte declarase în timpul procesului că de Cagliostro venise în ascuns la Paris înainte de 1785, dar aceasta este o altă minciună. Cagliostro a adus probe imbatabile (declaraţiile de martori şi registrul hotelului unde el a locuit la Lyon) că el a rămas totdeauna la Lyon şi că el nu a părăsit acest oraş decât la 28 ianuarie 1785 pentru a se duce la Paris.

le visitait souvent à Ettenheim. Un mariage n'était pas possible, car le prince de Condé, père du duc, ne voulait pas donner son accord, en partie à cause de la mauvaise réputation du Cardinal. En 1803, le cardinal de Rohan tomba malade et Charlotte le veilla jusqu'au moment de sa mort. C'est elle qui deviendra l'héritière du Cardinal, mais aussi de ses dettes concernant le collier.

Un anecdote singulière est rapporté comme ayant eu lieu à Ettenheim pendant que Cagliostro était emprisonné à San Leo: *«Alors qu'il revenait un soir d'une chasse, le Cardinal aperçut dans une clairière un homme solitaire, en train d'attiser un feu de branchages. C'était apparemment un voyageur errant, comme on pouvait voir souvent dans les campagnes. La pipe de son Eminence s'étant éteinte, Diss, sa garde chasse sortit du sentier et alla demander à l'étranger des braises pour la rallumer. Le cardinal après l'avoir utilisé jeta négligemment le morceau de charbon et celui-ci arrivée sur la terre devient soudain brillant comme de l'or. L'étranger avait disparu. De retour à Ettenheim le cardinal fit analyser le débris du métal, qui se révéla être de l'or le plus pur. Il fit appeler Diss dans son cabinet de travail et il lui montra une vingtaine de miniatures étalés sur la table 'Seriez vous capables de reconnaître les traits de cet étrangers dans un de ces portraits? ' Diss les examina et sans hésitation désigna un portrait de Cagliostro.*[388]»

Ramond de Carbonnières

« Soumettez-vous à vos devoirs filiaux d'obéissance, en ne croyant rien de ce que vous croyez. Ainsi vous me rendrez ma peine plus supportable.»

- Cagliostro à Ramond de Carbonnières.

Ramond de Carbonnières a connu Cagliostro à Strasbourg en 1781, grâce au fait qu'il était secrétaire du Cardinal de Rohan.

Louis François Élisabeth Ramond, baron de Carbonnières était né le 4 janvier 1755. Il était fils de Pierre-Bernard Ramond (1715-1796), trésorier de guerre, et de Reine-Rosalie Eisentraut (1732-1762) et il avait un frère, Etienne et une sœur Rosalie.[389] Il finit ses études en droit et devient avocat, mais il est aussi passionné par la littérature, la montagne, la physique, la chimie, la linguistique et la botanique.

Il publie, en 1777, son premier ouvrage littéraire, *Les Dernières Aventures du jeune d'Olban*[390], écrit suite à une déception amoureuse et sous l'influence des *Souffrances du jeune Werther* de Goethe. Après son voyage en Suisse, il lie une amitié qui durera toute sa vie avec le .poète Reinhold Lenz.[391] Il y connaît également Lavater. En 1778, il publie des poésies, *Élégies amoureuses* et en 1779, il se rend à Paris où publie un troisième ouvrage, *La Guerre d'Alsace pendant le Grand Schisme d'Occident, épopée romantique et historique*. Mais il n'y rencontre pas l'accueil qu'il espérait et décide de retourner à Strasbourg où il se met au service du Cardinal de

388 J. Diss - Mémoires d'une garde chasse du prince cardinal, pp 379, cité par Denise Dalbian, Le comte de Cagliostro, R. Laffont, 1983, p. 277.

389 Elle va épouser un médecin militaire, le docteur Borgella. Apres 1793 lorsque Ramond se retire dans les Pyrénées, elle suit son frère à Barèges. Carbonnières lui fait découvrir la montagne pendant des longues promenades équestres. En 1794 elle est enfermée pendant six jours dans la même prison où son frère passera sept mois. C'est là qu'elle connaît son futur mari.

390 C'est de désespoir, suite à son amour pour Sophie Larcher (qui était marié et qui lui a inspiré cet ouvrage) qu'il est parti en Suisse.

391 Jakob Michael Reinhold Lenz (1751-1792), poète et écrivain du courant Sturm und Drang, ami de Goethe.

Franţei, Cagliostro spune: *«Interpelat dacă el a văzut tranzacţia colierului cu aprobarea şi semnătura Reginei, a răspuns că atunci când Cardinalul i-a vorbit de colier pentru prima oară, el nu i-a arătat deloc condiţiile tranzacţiei pe care o făcuse, că el nu l-a văzut decât la sfârşitul lunii iulie, 15 zile înaintea detenţiei cardinalului, că în acea perioadă cardinalul şi-a manifestat faţă de el câteva nelinişti şi îngrijorări spunându-i:'nu sunteţi sigur de ceea ce eu am făcut?' Pentru ca atunci când cardinalul i-a arătat lui tranzacţia în care el a văzut aprobările şi semnătura Maria Antoineta a Franţei, el a spus cardinalului că aceasta nu i se părea a fi prea clară, că regina nu trebuia să semneze aşa, că din poziţia sa de Mare Prelat el trebuia să o ştie, că pariază că el a fost înşelat, atras în eroare, că cardinalul nu voia să-l creadă, el insistă a-i spune lui: 'Cu siguranţă aţi fost înşelat, dvs. nu aveţi altă cale de urmat decât de a merge să vă aruncaţi la picioarele Regelui şi de a-i spune lui ce s-a întâmplat. La care el a răspunse: 'Ei bine, iar dacă eu fac asta, această femeie va fi pierdută? 'Că el nu va vrea să-şi dea consimţământul la aşa ceva, răspunzându-i i-am spus: 'Dacă dvs.. nu veţi voi să faceţi asta, unul dintre prietenii dvs. o va face pentru dvs.; ceea ce cardinalul a refuzat din nou.»*

Cardinalul va fi nevoit să-şi amintească de toate aceste avertismente în timpul detenţiei sale la Bastilia şi în timpul procesului. El reuşi să poarte o corespondenţă cu avocatul său, Domnul Target şi în aceste scrisori el vorbeşte adeseori Cagliostro, el insistă ca avocatul său să aibă în atenţie totdeauna ca lui să i se acorde titlul de conte[392] atunci când el făcea menţiunea în memoriile sale, el îi cerea să-l ajute pe tânărul avocat al lui Cagliostro cu sfaturi şi îndrumări etc.

«Eu am citit perfect de bine ceea ce mi-aţi adresat prin hârtiile şifonate», scria el prin chirurgul care primise aprobarea să-l vadă la Bastilia, din cauza unei probleme la genunchi. *«Dar nu trebuia să le şifonaţi atât de mult. Eu nu îndrăznesc să vă trimit urmarea confruntărilor până când nu voi avea cuvântul dvs. că nu le veţi arăta decât domnului Target, deoarece, vă repet, dacă cineva ar fi aflat cea mai neînsemnată î~~n~~doială sau suspiciune, nu ieşeam din modalitatea pe care n-o luasem.»*

În altă zi, el scria avocatului său utilizând acelaşi sistem: *«Sper că nu voi fi confruntat decât luni. Cerul să vegheze ca chinurile mele să fie diminuate! În fiecare zi am 9 ore de confruntări. M-am obişnuit cu oroare de ceva timp cu lucruri ce nu trebuie să fie, şi în mod cert, acest obicei este penibil. Între noi fie spus, vă mărturisesc că încep să mă simt obosit. Dar nu voi face decât să-mi dublez eforturile şi mai ales că nu vreau ca inamicii mei să se poată îndoi de asta. Eu vreau să apar totdeauna proaspăt coborând în arenă şi oprind sângele din rănile mele. Le voi retrage lor cel puţin această satisfacţie.»*

«Mâine sunt confruntat cu scelerata (Jeanne de la Motte.) Astăzi ea a avut o scenă cu contele de Cagliostro. El a numit-o 'racolatoare sacră' pentru că ea spunea lucruri dezonorante despre soţia sa iar aceasta i-a aruncat cu o torţă care a lovit burta contelui, dar ea a fost pedepsită pe loc, căci ea şi-a dus lumânarea în ochi. Vom vedea mâine. Eu răspund că ea nu mi-a aruncat nimic şi mai presus de toate, nu m-a deranjat, că ea îmi produce oroare, dezgust pentru ea.»[393]

392 El a făcut-o mai ales ca pe un protest faţă de atitudinea autoritătăţilor care se obstinau să-i acorde lui acest titlul de fiecare dată când se menţiona despre el, el preferând să i se spună Domnul Cagliostro.

393 Dosarul Target, biblioteca oraşului Paris, Manuscris din rezervă citat de Funck Brentano în *Afacerea Colierului* pp. 273-274.

Rohan. Grâce à ses talents pour l'écriture, il devient le secrétaire personnel du Cardinal.

Pendant l'Affaire du Collier, il joue un rôle important dans le procès. En fait, c'est lui qui découvre à Londres les traces du Collier, dépecé et vendu par le mari de Jeanne de la Motte. Cela devient une des preuves le plus importantes en faveur du Cardinal. L'abée Georgel donne les détails: *«Il fallait tirer des bijoutiers de Londres des éclaircissements sur la vente des diamants du collier, il était essentiel à nos intérêts d'avoir à cet effet u homme actif, adroit et intelligent, qui il l'aurait mérité, si, à l'exemple de son éminence, il n'avait donné tête baissée dans les dangereuses rêveries de Cagliostro. Il fallait que cet enthousiaste eut un philtre moral bien efficace pour produire, dans l'imagination et la volonté de tous ses initiés, ce dévouement aveugle qu'il bien dévoué à Monsieur le Cardinal , su la langue anglaise, eut le talent de gagner la confiance de était difficile d'allier avec les rares qualités de leur esprit. Ce secrétaire était doué de grands talents, ses connaissances étaient étendues, ses conceptions vives et rapides, il écrivait avec force et beaucoup de grâces: Monsieur le Cardinal, avant que Cagliostro ne vont s'établir à Paris, l'avait placé près de cet empirique, pour être l'agent et l'intermédiaire d'une correspondance très active et très suivie. Il passait pour l'intime confident de tous les secrets de son maître. Une chose qui surprit m le cardinal lui-même, c'est que Madame de La Motte qui eut des rapports intimes avec le confident, pour les affaires du prince, ne l'ait pas compromis comme le baron de Planta dans ses premières déclarations, ce qui le sauve de la bastille. Ses trop dangereuses liaisons avec Cagliostro et ma persuasion intime qu'il entretenait l'enthousiasme du prince pour ce jongleur, m'avaient totalement éloigné de lui et du baron de Planta. Il partit pour Londres muni d'instructions nécessaires à ses démarches, il eut été difficile de remplir cette mission avec plus d'intelligence et de succès.»*

Georgel avait raison. Ramond de Carbonnières était assez proche de Cagliostro pour que celui-ci lui confie la mission de lui chercher et louer en son nom une maison à Paris. Cagliostro déclare: *«J'ai prié Monsieur de Carbonnières de passer ce contrat (pour louer la maison de la Rue St Claude à Paris), n'en ayant jamais fait moi-même dans aucune partie du monde; c'est pour ce motif que j'ai prié Monsieur de Carbonnières faire les arrangements et les marchés nécessaires,tant pour la Maison que pour le Tapissier, la Voiture, etc. De temps en temps, je lui fournissais l'argent nécessaire pour payer ces différents objets, dont il me donnait ensuite les reçus.»*

Plus de détails sur sa relation avec Cagliostro sont connus grâce aux fragments de ses carnets, découvertes dans les archives de son petit-fils, le baron Paul Ramond et publié en 1912.[394]

Ce sont des notes recueillies dans les quelques carnets de poche de Ramond qui n'ont pas été enlevés en 1814, avec ses autres manuscrits, par les cosaques qui ont attaqués sa maison. Mais ces carnets, comme d'autres notes concernant Cagliostro, ont été volontairement mutilés par Carbonnières. Il ne nous en reste que des fragments.

« Août 1781. Cagliostro, qui était à Strasbourg, vint à Saverne et débuta le 8 par l'opération de la transmutation. De 6 onces de mercure il fit 5 onces 6 gros et demi d'un métal qu'il nous dit être partie or et partie argent. Je ne sais si le cardinal a fait analyser le culot. J'ai trouvé sa pesanteur spécifique de 13,782. Mais sans doute cette petite masse renfermait beaucoup de

[394] Par Jacques Reboul, dans le journal Le Temps, no 18657 du 2 août 1912.

Cardinalul promisese giuvaiergiilor de a le plăti lor colierul. Această datorie gigantică îl va urmări până la sfârşitul vieţii sale. La Ettenheim, Cardinalul găzduia pe Charlotte, fiica verişorului său, prinţul de Rohan-Rochefort. Gurile rele spuneau că el arăta pentru fetişoara sa o afecţiune care nu era doar paternală. Dar frumoasa Charlotte iubea pe ducele d'Enghien, care o vizita deseori la Ettenheim. O căsătorie nu era posibilă, deoarece prinţul de Condé, tatăl ducelui, nu voia să-şi dea acordul, în parte din cauza proastei repurtaţii a Cardinalului. În 1803, cardinalul de Rohan cade bolnav iar Charlotte îl va veghea până în momentul morţii sale. Ea este cea care devine moştenitoarea Cardinalului, ca şi a datoriilor sale privind colierul.

O anecdotă singulară este raportată ca având loc la Ettenheim în timpul cât Cagliostro era încarcerat la San Leo: *«Atunci când el revenea într-o seară de la vânătoare, Cardinalul zări într-un luminiş un om solitar în curs de a-şi aprinde un foc de vreascuri. Era, în aparenţă un călător rătăcitor, din cei care se puteau vedea adeseori la ţară. Pipa Eminenţei sale se stinsese, Diss, omul său de pază ieşi din potecă şi merse să ceară străinului cărbuni aprinşi pentru a i-o reaprinde. Cardinalul după ce a folosit-o, aruncă neglijent bucata de cărbune iar aceasta, ajunsă pe pământ deveni dintr-o dată strălucitoare ca şi cum era de aur. Străinul dispăruse. După reîntoarcerea sa la Ettenheim cardinalul puse să fie analizată rămăşiţa, resturile de metal, care se relevă a fi aur adevărat, din cel mai pur. El puse să fie chemat Diss în cabinetul său de lucru şi-i arătă vreo 20 de portrete miniatură etalate pe masă. 'Veţi fi capabil să recunoaşteţi trăsăturile acelui străin în vreunul dintre aceste portrete? 'Diss le examină şi fără nici cea mai mică ezitare desemnă un portret a lui Cagliostro.*[395]*»*

Ramond de Carbonnières.

« Supuneţi-vă datoriei voastre filiale de supunere, necrezând nimic din ceea în care credeţi. Astfel voi îmi veţi face mai suportabilă povara mea.»
- Cagliostro despre Ramond de Carbonnières.

Ramond de Carbonnières l-a cunoscut pe Cagliostro la Strasbourg în 1781, graţie faptului că el era secretarul Cardinalului de Rohan. Louis François Élisabeth Ramond, baron de Carbonnières s-a născut la 4 ianuarie 1755. El era fiul lui de Pierre-Bernard Ramond (1715-1796), trezorier de război, şi al Reinei-Rosalia Eisentraut (1732-1762) şi avea un frate, Etienne şi o soră Rosalia.[396] El terminase studiile sale în drept şi devenise avocat, dar el era pasionat, la fel şi de literatură, drumeţii în munţi, de fizică, chimie, lingvistică şi botanică.

El publică în 1777, prima sa operă literară, «*Ultimele aventuri ale tânărului din Olban»*[397], scrisă ca urmare a unei decepţii amoroase şi sub influenţa «*Suferinţelor tânărului Werther»* a lui Goethe. După călătoria sa în Elveţia, el leagă o prietenie care va dura toată viaţa sa cu poetul

395 J. Diss - Memoriie unui om gardă de corp a prinţului cardinal, pp 379, citat de Denise Dalbian în « Contele de Cagliostro» («Le comte de Cagliostro»), R. Laffont, 1983, p. 277.

396 Ea ia de soţ un medic militar, doctorul Borgella. După 1793 când Ramond se retrage în Pirinei, ea îşi urmează fratele la Barèges. Carbonnières o determină să descopere munţii în timpul lungilor lor promenade ecvestre. În 1794 ea este închisă timp de 6 zile în aceeaşi închisoare unde fratele său a petrecut 7 luni. Acolo ea îşi va cunoaşte viitorul său soţ.

397 Disperarea, ca urmare a dragostei sale pentru Sophie Larcher (care se măritase şi care i-a inspirat lui această lucrare) o face să plece în Elveţia.

vacuoles.

22 Septembre 1781. Commencent les opérations maçonniques de Cagliostro où assistent le Cardinal, Straub et Barbier. A la fin de la loge on me reçoit apprenti du rite qu'on appelle égyptien. Le lendemain 23, loge du rite susdit. Lundi 24. On me mène à Strasbourg voir opérer la fille de Straub.

Mercredi 28 Novembre. Allé a franc étrier a Strasbourg avec Cagliostro qui était alors à Saverne. Assisté le jeudi 29 à une grande loge où il nous fut beaucoup parlé d'alchimie et on l'on promit monts et merveilles. Vendredi 30. Retour à Saverne.

Décembre. Samedi 1er: Allé à Strasbourg pour assister le 3 à une loge. Jeudi 6: Revenu à Saverne. Le 15 et le 17 deux loges allégoriques et mystiques avec l'intervention de la jeune fille du valet de chambre Berry. Voici à Saverne des merveilles d'un genre tout différent.

[On peut se demander s'il y a lieu d'attribuer a cette année 1781 – le 2 juin tombe précisément un samedi – les notes d'une feuille volante trouvée dans un carnet de poche de 1788-1792. Il est certain, dans tous les cas, qu'elle ne se rapportent ni a l'année 1783, ni a l'année 1781.]

Vendredi 29 juin 1781? *Parti pour Paris au sujet de la maladie du prince de Soubisse avec le comte de Cagliostro et M. de Mullenheim. Mercredi 11 juillet. Parti de Coupvray pour Saverne avec M. de Mullenheim et Cagliostro seulement. Vendredi 13. Arrivé à Saverne. Jeudi 19. Commence à travailler avec Cagliostro.*

Le 16 mars 1783. Parti de Paris à 8 heures du soir pour porter à Bâle les lettres ministérielles au comte de Cagliostro. 19 Arrive à Bâle à 9 heures du matin. 21 Parti de Bâle et arrivé à Strasbourg chez le prêteur(?) avec les lettres. 25 Retour du comte à Strasbourg avec le baron de Planta et sa sœur.

Le lundi 24 Juillet 1783 nous allâmes jusqu'à Saint Louis au devant de Cagliostro qui devait arriver mais qui n'arriva pas.

Enfin un Schreib-Kalender de Jacob Rosius (Bâle 1784) nous fournit les renseignements suivants:

Sur la feuille de garde, quelques notes «courrier de Lyon à Strasbourg: arrivée à Strasbourg: lundi, jeudi, samedi ; départ de Strasbourg : mardi, jeudi, dimanche »

Janvier

Le 7 Straub et Barbier viennent nous voir à Riehen

Mars

Vendredi 5. Départ de Planta pour Paris.

Août

C'est vers le milieu de ce mois que le pauvre cardinal, les yeux fascinés par Mme la Motte crut avoir dans les bosquets de Versailles une entrevue avec la reine que représentait Mlle Oliva.
Nous partîmes, le cardinal et moi, pour Saverne le 26 à quatre heures du matin, nous y arrivâmes le 27 à sept heures du soir.

Le 20. J'allai à Strasbourg.

Septembre

Le 5 Allé avec Barbier joindre le cardinal à Mutzig.

Octobre

Le 11 Cagliostro part de Bordeaux où il était.

Le 29. Nous sommes informés de son arrivée à Lyon par une lettre de Rey de Morande.

Novembre

Reinhold Lenz.[398] Tot aici el îl va cunoaşte şi pe Lavater. În 1778, publică poezii, «*Elegiile amoroase»* iar în 1779 el pleacă la Paris unde publică o a 3-a lucrare, «*Războiul Alsaciei în timpul Marii Schizme a Occidentului*, *epopee romantică şi istorică.»* Dar el nu are aici parte de primirea la care se aştepta şi decide să se întoarcă la Strasbourg unde se pune în serviciul Cardinalului de Rohan. Graţie talentului pentru scris el devine secretarul personal al Cardinalului.

Pe timpul Afacerii Colierului, el joacă un rol important în proces. În fapt, el este cel care descoperă la Londra urmele Colierului, dezmembrat şi vândut de soţul Jeannei de la Motte. Aceasta va deveni o probă foarte importantă în favoarea Cardinalului. Abatele Georgel ne dă detaliile: *«A trebuit să fie scoase de la bijutierii londonezi clarificările vânzării diamantelor acestui colier, era esenţial pentru interesul nostru de a avea pentru acest rezultat un om activ, îndemânatic, agil şi inteligent, foarte devotat Domnului Cardinal, bun cunoscător al limbii engleze, a avut talentul de a câştiga încrederea lui McDermott[399] şi să procure de la giuvaiergii din Anglia dovezile legale a vânzării colierului de către Domnul de la Motte şi pe socoteala lui. Am găsit toate aceste calităţi reunite în tânărul Ramond de Carbonnières, secretarul prinţului. El poseda toată încrederea cardinalului şi el o va merita, dacă, la exemplul Eminenţei sale, el nu ar fi avut capul plecat în periculoase reverii ale lui Cagliostro. Trebuia ca acest entuziasm să aibă un filtru moral foarte eficace pentru a produce, în imaginaţia şi voinţa tuturor iniţiaţilor săi, acest devotament orbesc care era dificil de a fi aliat cu rarele lor calităţi şi spiritul lor. Acest secretar era dotat cu mari talente, cunoştinţele sale erau întinse, vaste, concepţiile vii şi rapide, el scria cu forţă şi multă graţie: Domnul Cardinal, înainte ca de Cagliostro să se fi stabilit la Paris, plasase în preajma acestui empiric, pentru a fi agent şi intermediar al unei corespondenţe foarte active şi foarte susţinute continuu urmărită, supravegheată. El trecea ca fiind confidentul intim al tuturor secretelor stăpânului său. Un lucru care surprinde chiar pe cardinal însuşi, este că Doamna de la Motte care era în raporturi intime cu confidentul, pentru afacerile prinţului, nu l-a compromis ca pe baronul de Planta în primele sale declaraţii, ceea ce l-a salvat de Bastilia. Prea periculoasele sale legături cu de Cagliostro şi convingerea mea intimă că el întreţinea entuziasmul prinţului pentru acest jongleor, m-a îndepărtat totalmente de el şi de baronul de Planta. El plecă la Londra înarmat cu instrucţiunile necesare demersurilor sale, i-a fost greu să îndeplinească această misiune cu mai multă inteligenţă şi mai mult succes.»*

Georgel avea dreptate. Ramond de Carbonnières era aşa de apropiat de Cagliostro pentru ca acesta să-i încredinţeze lui misiunea de a căuta şi a închiria pe numele său o casă în Paris. Cagliostro declara: *«Eu am rugat pe Domnul de Carbonnières de a face acest contract (pentru a închiria casa din strada St. Claude din Paris), nefăcând eu însumi asta niciodată în nici o altă parte a lumii; din acest motiv eu l-am rugat pe Domnul de Carbonnières să facă aranjamentele şi achiziiţiile necesare, atât pentru Casă cât şi pentru Tapiţer, Automobil, etc. Din timp în timp. Eu îi furnizam lui bani, pentru care el iîmi dădea imediat chitanţe.»*

Mai multe detaliile privind relaţia sa cu de Cagliostro sunt cunoscute graţie fragmentelor carnetelor sale, descoperite în arhivele nepotului său de fiu/fiică, baronul Paul Ramond şi publicate

398 Jakob Michael Reinhold Lenz (1751-1792), poet şi scriitor al curentului « Sturm und Drang », amic al lui Goethe.

399 La 15 octombrie 1785, abatele McDermott ia legătura cu avocaţii Cardinalului şi declară că a întâlnit pe contele de La Motte la Londra şi că acesta avea în posesia sa diamante foarte mari, care, spunea el, le primise de la regina Franţei şi prin intermediul cardinalului de Rohan. El este cel care indică numele juvaergiilor de la care contele de La Motte încerca să vândă aceste diamante.

Jeudi 4. Allé à Kingenthal porter à Straub une lettre du baron (Planta)
J'étais à Strasbourg avec Planta lorsqu'il fut décide que je me rendrais à Lyon, en conséquence nous allâmes tous trois le jeudi 25 souper avec le cardinal.
Nous revînmes à Strasbourg le lendemain 26 et je partis le même jour à sept heures du soir pour Lyon.;
Arrivé le lundi 29 chez le Comte (Cagliostro).
Décembre
Le samedi 4. Loge tenue par le Comte où il décerne à Planta, absent, les pouvoirs d'apprenti.
Dimanche 26. Grande loge d'installation des douze maîtres de Lyon.
Lundi 27. A quatre heures après midi, je repris la route de Paris où j'arrivai mercredi 29, à dix heures du soir.»

Cela est exact, Carbonnieres avait passé un mois à Lyon, avant que Cagliostro quitte cette ville, pour se rendre à Paris: *«Nous avons le plaisir de posséder depuis deux jours Monsieur de Carbonnières, partageant de tout mon cœur la joie que sa bien venue à causé à notre Maître,* écrit Rey de Morande, le secrétaire de Cagliostro, qui deviendra aussi l'ami de Carbonnières. Et encore dans une autre lettre[400]: *«Je m'empresse Monsieur de vous faire mon bien sincère compliment, ainsi qu'à Madame Sarasin sur son heureux accouchement. Cette bonne nouvelle nous a causé une joie à Monsieur le Comte, Monsieur de Carbonnières et moi qui certainement vous aurait fait grand plaisir si vous en aviez pu être témoin. Le cher Carbonnières nous a quitté hier à une heure après midi. Son cabriolet étant ouvert et le temps excessivement rude, je crains beaucoup qu'il ne souffre du froid. La seule chose qui nous rassureons c'est que la route de Paris qu'il a prise est superbe et que le beau route le dédommagera de la rigueur de la saison.»*

Pendant dix ans, Ramond de Carbonnières avait vécu une belle histoire d'amour avec Ursule Rilliet[401], la sœur du baron de Planta. Leur amour avait débuté en 1783, lorsque Planta et Carbonnières avaient passé plusieurs mois dans le pavillon érigé par Cagliostro à Riehen. Ursule les accompagne.

Après l'Affaire du Collier, lorsque le Cardinal de Rohan fut envoyé en exil à l'abbaye de la Chaise-Dieu, Ramond de Carbonnières l'accompagna en Auvergne. En juillet 1787, il découvre les

[400] no 13 du 30 novembre 1784 et No 14 du 28 décembre 1784
[401] Elle est morte le printemps de 1793 à Vichy. En 1793 Carbonnières revient à la grotte de Gèdre qu'ils avaient visité ensemble en 1787. *«Je remontais lentement le chemin que j'avais descendu »,* écrit il, *« et je cherchais à me rendre compte de la part que mon âme avait dans la sensation douce et voluptueuse que j'éprouvais. Il y a je ne sais quoi dans les parfums qui réveillent puissamment le souvenir du passé. L'odeur d'une violette rend à l'âme les jouissances de plusieurs printemps.»*

în 1912.[402]

Sunt note culese, strânse în câteva carnete de buzunar(agende) ale lui Ramond care nu au fost ridicate în 1814, împreună cu alte manuscrise, de către cazaci care i-au atacat casa. Însă aceste carnete, la fel ca alte note referitoare la Cagliostro, au fost în mod voit mutilate de Carbonnières. Nu ne-au rămas decât fragmente.

August 1781. Cagliostro, care era la Strasbourg, veni la Saverne şi debută la 8 prin operaţiunea transmutării. Din 6 uncii de mercur el făcu 5 uncii şi 6 şi jumătate groşi(1 gros=1/8 uncie) dintr-un metal de care el ne spunea că este parţial aur, partial argint. Nu ştiu dacă cardinalul a pus să fie analizat fondul metalic al acestei părţi de jos a lămpii de biserică. Eu am găsit greutatea sa specifică 13,782. dar, fără îndoială această mică masă cuprindea multe vacuole (Organite celulare. Sunt formaţiuni pline cu suc vacuolar, delimitate de o membrană simplă.)

22 Septembrie 1781. Începutul operaţiunilor masonice ale lui Cagliostro la care asistă Cardinalul, Straub şi Barbier. La sfârşitul ritului sunt primit ca începător(ucenic) al ritului care se numeşte egiptean. A doua zi, 23, loja ritului mai sus numit. Luni 24. Mă duc la Strasbourg să văd operată pe fiica lui Straub.

Miercuri 28 Noiembrie. Plecat în goana calului la Strasbourg cu de Cagliostro care era atunci la Saverne. Asistat joi 29 la o mare lojă unde ni s-a vorbit de alchimie şi ni s-a promis munţi şi minuni. Vineri 30. Reîntoarcere la Saverne.

Decembrie. Sâmbătă 1: Plecat la Strasbourg pentru a asista la (ora) 3 la o lojă. Joi 6: Revenit la Saverne. În 15 şi în 17 două loje alegorice şi mistice cu intervenţia tinerei fiice a valetului de cameră Berry. Iată la Saverne minunile unui gen cu totul diferit.

[Ne putem întreba dacă este locul aici (şi acum) de a atribui acestui an 1781-în 2 iunie cade precis într-o sâmbătă-notiţele unei foi volante găsite într-un carnet de buzunar din 1788-1792. Este sigur, în tot cazul, că ea nu se raporta nici la anul 1783, nici la anul 1781.]

*Vineri 29 iunie 1781**?**. Plecat pentru Paris în problema maladiei prinţului de Soubisse cu contele de Cagliostro şi D-l. de Mullenheim. Miercuri 11 iulie Plecat din Coupvray pentru Saverne cu D-l. de Mullenheim şi Cagliostro numai. Vineri 13. Ajuns la Saverne. Joi 19. Încep să lucrez cu de Cagliostro.*

16 martie 1783. Plecat din Paris la orele 8 seara pentru a duce la Bâle scrisorile ministeriale la contele de Cagliostro. 19 Ajuns la Bâle la orele 9 dimineaţa. 21 Plecat din Bâle şi ajuns la Strasbourg la pretor (?) cu scrisorile. 25 Reîntors de la conte la Strasbourg cu baronul de Planta şi sora sa.

Luni 24 Iulie 1783 noi am mers tocmai până la Saint Louis înaintea lui Cagliostro care trebuia să ajungă dar nu a mai sosit.

În sfârşit, un Schreib-Kalender de Jacob Rosius (Bâle 1784) ne-a furnizat nouă următoarele învăţăminte:

Pe foaia copertă, câteva note: «curier din Lyon la Strasbourg: ajuns la Strasbourg: luni, joi, sâmbătă; plecat din Strasbourg: marţi, joi, duminică.»

Ianuarie

7 Straub şi Barbier vin să ne vadă la Riehen.

Martie

Vineri 5. Plecarea lui de Planta la Paris.

[402] Jacques Reboul, în ziarul Le Temps, nr. 18657 din 2 august 1912.

Pyrénées[403], en accompagnant le Cardinal pour faire une cure à Barèges.

Il quitta le Cardinal en décembre 1788, lorsque celui-ci fut autorisé à revenir à Strasbourg. Carbonnières se rend à Paris et publie les *« Observations faites dans les Pyrénées[404]»,* en 1789. En septembre 1791, il est élu député et se remarque comme un partisan de La Fayette. En 1794, il est obligé de fuir Paris et se réfugier dans les Pyrénées. Il est surveillé et arrêté comme *«ennemi de la Révolution»* et échappe de peu la guillotine.

Il continua de témoigner un grand respect à Cagliostro, même s'il était très discret. *«Ce qui est certain, ce que Monsieur Ramond avouait, c'est qu'il prit rang au nombre des plus initiés du grand magicien, et qu'il devint dépositaire d'une partie de ses recettes et témoin de plusieurs de ses miracles. Il ne cachait pas même à ses amis qu'il avait vu ou qu'il croyait avoir vu des choses extraordinaires, mais lorsqu'on le pressait à ce sujet, il rompait la conversation et refusait de s'expliquer.* [405]*»*

Cela est peu connu, que Ramond de Carbonnières avait réunit ses notes personnelles sur Cagliostro et des dessins (d'une rare beauté de ce que disaient ceux qui ont eu la chance de les voir). Mais un an avant sa mort, en 1826, il brûla de sa propre main ce document précieux, intitulé de manière suggestive *«La chronique des.».* Il a motivé ainsi son geste: *«J'ai craint qu'après sa mort quelque imagination inflammable ne vînt à extravaguer sur tout ce merveilleux, et que mon procès-verbal ne devînt l'évangile de quelque nouvelle religion: or, des religions de toutes couleurs, nous en avons assez ce me semble.»*

Dans ses documents, il reste pourtant une lettre que Cagliostro lui avait adressée : *«Mon fils, c'est avec une grande peine que je vois les erreurs de votre opinion. Je vous ai averti deux fois et vous ne m'avez pas écoute. Donc, je vous le dis pour la troisième fois: prenez garde à vos affaires et sachez que Planta a presque perdu la tête à cause de ses erreurs et que Straub et sa fille seront arrêtés par ordre du Procureur général. Vous pouvez les avertir, au nom de Dieu, de ne négliger aucun instant s'ils ne veulent pas perdre leur liberté. Pour vous, ne vous faites plus voir en compagnie de Straub, car il y a des gens qui observent vos démarches. Et comme vous ne voulez pas donner de la peine à vos parents, écoutez moi, pour la dernière fois. Réfléchissez bien et sachez que je vous parle au nom de Dieu en vous demandant de tout faire sans perdre une minute si vous ne voulez pas consommer votre ruine, du moins soumettez-vous à vos devoirs filiaux d'obéissance en ne croyant rien de ce que vous croyez. Ainsi vous me rendrez ma peine plus supportable. Recevez en attendant la bénédiction paternelle au nom de* L'Éternel *Dieu. Je vous souhaite toutes satisfaction par ailleurs et serai toujours pour vous, Cagliostro.»*

[403] Il est connu comme un de plus importants explorateurs des Pyrènes. Le 2 août 1787 il fait sa première ascension du Pic du Midi. À partir de 1796, il se dédie en exclusivité à l'histoire naturelle et la botanique. Il répertorie plus de 800 espèces de plantes et constitue un herbier qui est encore conservé au Musée d'Histoire naturelle de Bagnères-de-Bigorre. Il découvrit le Mont Perdu en 1802. Une fleur porte son nom (Ramonda pyrenaica), tant qu'un sommet du massif Mont Perdu (Soum-de-Ramond, 3260 m qu'il conquérait en août 1802). En 1865 on a fondé en son mémoire La Société Ramond qui existe toujours. Dusaulx ecrivait sur lui en 1796: *«Que sommes-nous auprès de ce hardi voyageur* qui peint aussi grand que la nature ? Lui, c'est l'Aigle des Pyrénées; nous n'en sommes que les tortues »

404 Cet ouvrage est qualifié par Henri Beraldi, l'historien du pyrénéisme comme « l'acte de naissance des Pyrénées ».

405 Cuvier, Notice historique, cité par Denise Dalbian p. 277

August
Este pe la mijlocul acestei luni când sărmanul cardinal, cu ochii fascinaţi după D.-na la Motte credea să aibă în boscheţii din Versailles o întrevedere cu regina care o reprezenta pe Domnişoara Oliva. Noi plecaserăm, cardinalul şi cu mine, pentru Saverne în 26 la orele 4 dimineaţa, noi ajunserăm aici în 27 la orele 7 ale serii.
20. Mersei la Strasbourg.
Septembrie
În 5 mers cu Barbier să ne întâlnim cu cardinalul la Mutzig.
Octombrie
În 11 Cagliostro pleacă din Bordeaux unde el era.
29. Noi suntem informaţi de sosirea sa la Lyon printr-o scrisoare a lui de Rey de Morande.
Noiembrie
Joi 4. Mers la Kingenthal pentru a duce lui Straub o scrisoare a baronului (Planta).
Eram la Strasbourg cu Planta când s-a decis ca să mă duc la Lyon, în consecinţă noi toţi 3 merserăm joi 25 la cardinal.
Noi revenirăm la Strasbourg a doua zi, 26 şi plecarăm în aceeaşi zi la 7 seara la Lyon;
Ajunşi luni 29 la Conte (de Cagliostro).
Decembrie
sâmbătă 4. Logă ţinută de Conte unde el decernează lui de Planta, absent, puterile de ucenic(începător).
Duminică 26. Marea lojă de instituire a 12 maeştri în Lyon.
Luni 27. La orele 4 după amiaza, am reluat drumul spre Paris, unde am ajuns miercuri 29, la orele 10 seara.»

Aceasta este exact, Carbonnieres a petrecut o lună la Lyon, înainte ca de Cagliostro să părăsească acest oraş, pentru a merge la Paris: *«Noi am avut plăcerea de a avea ca musafir timp de 2 zile pe Domnul de Carbonnières împărtăşind din toată inima mea bucuria pe care buna sa vizită a cauzat Maestrului nostru,* scrie Rey de Morande, secretarul lui Cagliostro, care va deveni, la fel, prieten al lui Carbonnières. Iar, din nou, în altă scrisoare[406]: *«Eu mă grăbesc Domnule de a vă face sincerele mele complimente, la fel ca şi doamnei Sarasin pentru naşterea sa fericită. Această bună veste a cauzat o bucurie Domnului Conte, Domnului de Carbonnières şi mie care în mod cert v-ar fi făcut o mare plăcere dacă aţi fi putut fi martor. Dragul de Carbonnières ne-a părăsit ieri pe la orele 1 după amiază. Cabrioleta sa fiind deschisă iar timpul excesiv de urât, mă tem mult să nu fi suferit de frig. Singurul lucru care ne linişteşte pe noi este că drumul spre Paris pe care el a plecat este superb iar drumul bun îl va despăgubi de rigorile anotimpului.*

Timp de 10 ani, Ramond de Carbonnières a trăit o frumoasă poveste de dragoste cu Ursula Rilliet[407], sora baronului de Planta. Amorul lor a început în 1783, atunci când de Planta şi Carbonnières petrecuseră câteva luni în pavilionul ridicat de Cagliostro la Riehen. Ursula i-a însoţit.

[406] nr. 13 din 30 noiembrie 1784 şi nr. 14 din 28 decembrie 1784.
[407] Ea moare în primăvara anului 1793 la Vichy. În 1793 Carbonnières revine la grota din(lui) Gèdre pe care ei o vizitaseră împreună în 1787. *« Am reurcat încetişor pe drumul pe care coborâsem»,* scria el, *« şi căutam să-mi dau seama de partea pe care sufletul meu o avea în semzaţia dulce şi voluptoasă pe care eu o încercam. Era(se afla) nu ştiu ce în parfumurile care revelau cu putere amintirea trecutului. Mireasma unei violete dă sufletului bucuriile mai multor primăveri.».*

Rey de Morande

« J'ose ma flatter que je suis l'homme de cette ville que notre incomparable Maître aime le plus, jugez par là de l'attachement que je dois avoir pour toutes les personnes qui lui sont dévouées et qui l'intéressent.»

– Rey de Morande.

Rey de Morande a connu Cagliostro en 1783 à Bordeaux. Il est devenu son secrétaire personnel et est une des rares personnes qui ait vécu longtemps dans son intimité (pendant trois ans). Et cela au moment où il se passait des événements très importants dans la vie de Cagliostro:la constitution de la loge mère de l'Ordre égyptien à Lyon, l'Affaire du Collier et son arrestation, l'exile de France, la campagne calomnieuse porté par le gouvernement français à Londres. Mais, comme Elisa von Recke, Morande est un de ces disciples pour lesquels les doutes ont été plus forts que la confiance.

Claude Marie Rey de Morande était né en 1751 à Lyon. Sur sa vie, on sait seulement qu'il avait un frère, Rey de Cologne

et une sœur Anne Claudine Rey.[408] Sa mère habitait encore Lyon, Maison Tolozan, lorsque Cagliostro passa par Lyon. Beaucoup d'années après avoir connu Cagliostro, il s'est marié avec Jeanne Marie Angélique Palate (1769-1823) qui lui donna une fille. Il est mort en 1822.

A Bordeaux, il rédigeait la correspondance de Cagliostro avec ses nombreux *enfants*. Une des premières lettres qu'il écrit pour Cagliostro est à Jacob Sarasin [409]:

«J'ai l'honneur Monsieur de vous prévenir que notre cher et respectable Maître, Monsieur le comte de Cagliostro m'ayant fait la grâce de me choisir pour correspondre avec ses Enfants, je me hâte de vous accuser réception de la lettre que vous lui avez écrite le 8 de ce mois. Je profite avec plaisir, Monsieur, de cette occasion pour vous offrir mon amitié et vous prier de m'accorder la votre: la bonté et la confiance en moi de notre cher Maître ne doit pas vous laisser douter que je ne la mérite, j'aurai le plus grand empressement de vous prouver toute ma vie que j'en serai digne; c'est dans ces sentiments que je suis pour toujours, Monsieur, votre ami tout dévoué, Rey de Morande.»

Le 1er janvier 1784 il écrit à Gertrude Sarasin: *«Je suis chargé Madame par mon cher maître de répondre à la lettre que vous lui avez écrite le 19 de ce mois et de vous témoigner de sa part sa surprise de ce que vous n'aviez pas encore reçu de ses nouvelles, puisque vous étés la première personne qu'il a informé de son arrivée dans cette ville. Recevant de toutes les cotés une quantité incroyable de lettres dont il n'est pas possible qu'il ne s'en égare plusieurs et craignant qu'il n'en peut arriver autant de celles que vous pourriez lui écrire, il désire que dorénavant pour éviter à ces inconvénients vous ne lui écriviez plus que toutes les samedis. Quoique le cher maître soit bien convaincu de votre amitié et de votre sincère attachement il n'en reçoit pas avec moins de plaisir les assurances et les nouveaux témoignages que vous lui en donnez. **Étant** assez heureux pour être continuellement avec lui, personne ne peut mieux juger que moi, combien il mérite d'aussi tendres sentiments de votre part, d'après ceux qu'il a pour vous, pour votre mari et pour vos enfants.»*

[408] Qui a épousé un autre disciple de Cagliostro, Gabriel Magneval.
[409] 20 décembre 1783

După Afacerea Colierului, atunci când Cardinalul de Rohan fu trimis în exil la abaţia de la Chaise-Dieu, Ramond de Carbonnières îl însoţea în Auvergne. În iulie 1787, el descoperă munţii Pirinei[410], însoţind pe Cardinal pentru a face o cură la Barèges.

El părăsea pe Cardinal în decembrie 1788, atunci când acesta fu autorizat să revină la Strasbourg. Carbonnières merge la Paris şi publică «*Observaţii făcute în Pirinei»*[411], în 1789. În septembrie 1791, el este ales deputat şi se remarcă ca fiind un partizan al lui de La Fayette. În 1794, este obligat să fugă din Paris şi se refugiază Pirinei. El este supravegheat şi arestat ca *«inamic al Revoluţie»* şi scapă cu greu de ghilotină.

El continuă să dovedească un mare respect pentru de Cagliostro, chiar dacă acest respect era foarte discret. *«Ceea ce este cert, este ce acest Domn Ramond mărturisea, este că el prinsese acordarea rangurilor masonice de către marele magician mai multor iniţiaţi, şi că el devenise depozitarul unei părţi din reţetele sale şi martorul a numeroase dintre miracolele sale. El nu ascundea nici chiar prietenilor săi că el văzuse sau că el credea să fi văzut lucruri extraordinare, dar, însă când era presat pe acest subiect, el rupea, înceta conversaţia şi refuza să se explice.*[412]*»*

Este un fapt puţin cunoscut, că Ramond de Carbonnières îşi reunise notele sale personale despre Cagliostro şi desenele (de o rară frumuseţe după spusele celor care au avut şansa de a le vedea). Dar cu un an înainte, în 1826, el arse cu propria sa mână acest document preţios, intitulat într-o manieră sugestivă «*Cronica miracolelor.»*

El a motivat astfel gestul său: *«Mă temeam ca după moartea sa câteva vedenii inflamante să nu vină să extravagheze asupra acestor minunăţii, şi ca procesul meu-verbal să nu devină evangheliarul vreunei noi religii: or religii de toate culorile, noi avem destule mi se pare.»*

În documentele sale, a rămas totuşi o scrisoare pe care Cagliostro i-o adresase lui: *«Fiul meu, cu o mare întristare, supărare eu văd erorile opiniilor dvs. Eu v-am avertizat de 2 ori şi dvs. nu m-aţi ascultat. Deci, eu vă spun pentru a 3-a oară: aveţi mare grijă, păziţi-vă afacerile dvs. şi să ştiţi că Planta aproape şi-a pierdut capul, mintea din cauza erorilor sale iar că Straub şi fiica sa vor fi arestaţi prin ordin al Procurorului general. Dvs. puteţi să-i avertizaţi, în numele lui Dumnezeu, să nu neglijeze nici un moment dacă nu vor vrea să-şi piardă libertatea. Iar dvs. să nu vă mai faceţi văzut în compania lui de Straub, deoarece există oameni care ţin sub observare demersurile dvs. Şi cum dvs. nu vreţi să_aduceţi supărare părinţilor dvs., ascultaţi-mă, pentru ultima oară. Reflectaţi bine şi să ştiţi că eu vă vorbesc în numele lui Dumnezeu rugându-vă să faceţi totul, fără a pierde un singur minut dacă dvs. nu voiţi să vă coaceţi la foc încet propria ruină, cel puţin supuneţi-vă*

[410] El este cunoscut ca unul dintre cei mai importanţi exploratori ai munţilor Pirinei. La 2 august 1787 el face prima sa ascensiune a Vârfului(Piscului) Amiezii sau Piscul de Sud (Pic du Midi). Începând din1796, el se dedică în exclusivitate istoriei naturii şi botanicii. El identifică, înscrie într-un repertoriu peste 800 de specii de plante şi constitue un ierbar care este şi acum consevat la Muzeul de Istoria naturii din Bagnères-de-Bigorre. El descoperi Muntele Pierdut(Mont Perdu) în 1802. O floare poartă numele său (Ramonda pyrenaica), ca şi o înălţime din masivul Mont Perdu (Soum-de-Ramond, 3260 m pe care el îl va cuceri în august 1802). În 1865 s-a fondat în memoria sa Societatea Ramond care există şi astăzi. Dusaulx scria despre el în 1796: *« ce suntem noi în comparaţie cu acest îndăzneţ voiajor care pozează la fel de măreţ ca şi natura? El, cel care este Vulturul Pirineilor; noi nu suntem decât nişte broaşte ţestoase.».*

[411]Această lucrare este apreciată de Henri Beraldi, istoric al pirineismului ca « actul de naştere al Pirineilor».

[412] Cuvier, Notiţe istorice, citate din opera lui Denise Dalbian p. 277

Et le 10 janvier 1784: *«On ne saurait être plus sensible que je l'ai été, Monsieur à la lettre obligeante que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire le 29 du mois dernier; j'ai reconnu dans vos expressions les mêmes sentiments d'attachement et de reconnaissance pour notre cher maître dont toute votre famille est remplie et que j'ai retrouvé dans votre lettre à Monsieur Boyer et dans celle que Monsieur Battier, votre beau frère a écrite à Monsieur Strecheisen. Monsieur Boyer a sollicité la permission de faire imprimer la votre mais jusque à présent les tracasseries de la faculté ont empêché qu on ne l'accordait. Plusieurs libraires m'ont assuré avoir demandé à Strasbourg des estampes de notre Maître, mais il n'en a pas encore paru ; je suis en conséquence persuadé que vous feriez grand plaisir à notre Maître de lui en envoyer deux douzaines pour distribuer aux gens qui l'aiment, car ce n'est qu'après beaucoup de sollicitations que je suis parvenu à obtenir une de celles qu'il avait apporté.*»

Le 17 janvier il renouvelles la demande pour les portraits: *«Notre Maître, mon cher Monsieur, n'ayant pu refuser aux pressantes instances de Monsieur le duc de Crillon et du comandant de cette province, de leur donner les deux seules gravures qui lui restaient, je viens vous renouveler de sa part la prière que je vous ai déjà faite ci devant, de lui envoyer une douzaine ou une douzaine et demi de ces mêmes gravures et d'y joindre si cela vous est possible deux de ses petits bustes, en lui adressant le tout en droiture par la plus prompte voie. N'oubliez pas, de plus je vous en conjure que notre Maître désirait que parmi ces gravures tous les différents vers qui ont été faits à son sujet s'y trouvassent. Le cher Maître exige que je vous réitère l'assurance dont vous devez être bien convaincu que vous êtes sans cesse présent à son cœur, ainsi que Madame Sarasin et qu'on ne saurait vous aimer d'avantage l'un et l'autre. De pareils sentiments inspirés à un si bon juge, ne peuvent qu'échauffer les miens, ils seront toute ma vie inviolables et vous pouvez Mon cher Monsieur en être bien persuadé aussi de mon sincère attachement. Votre tout dévoué frère et ami.»*

D'une autre lettre, on voit qu'à Bordeaux, comme partout, Cagliostro recevait une correspondance importante: *«N'ayant pas un seul instant de libre, veuillez avoir la bonté, je vous en supplie de me rappeler au souvenir de Ms de Carbonnieres, de Planta, Barbier et Straub et de leur dire qu'ainsi que notre cher Maître j'ai très exactement reçu toutes leurs lettres; que toute la famille du comte à Bordeaux se porte à merveille et qu'elle ne cesse de faire les vœux les plus ardents pour le bonheur de celle de Strasbourg et de Bâle. J'ose ma flatter que je suis l'homme de cette ville que notre incomparable Maître aime le plus, jugez par là de l'attachement que je dois avoir, mon cher Monsieur, tant pour vous que pour toutes les personnes qui lui sont dévouées et qui l'intéressent.»*

Rey de Morande accompagnera Cagliostro à Lyon et à Paris et sera à côté de lui pendant l'Affaire du Collier. Après la fin du procès, il partira pour quelque temps voir ses parents à Lyon.

Sa dernière lettre envoyée à Jacob Sarasin est datée 15 juin 1786: *«Voici vraisemblablement Madame la dernière lettre que Monsieur le Comte écrira jamais de France. Il partit avant hier 13 à 4 heures du soir avec Madame la Comtesse, ils vont à Londres en droiture. Monsieur le Comte n'ayant point de logement arrêté, ni d'adresse projetée, il m'a dit de lui écrire sous son nom poste restante, mais comme je suis certain qu'en suivant ce parti, aucune lettre ne lui parviendrait, j'attendrai qu'il m'aie donné de ses nouvelles avant que de lui écrire. Je vais passer quelque temps*

îndatoririlor dvs. filiale de supunere necrezând nimic din cele în care credeţi. Procedând astfel îmi veţi face soarta mai uşor de suportat. Primiţi, aşteptând binecuvântarea paternală în numele Eternului Dumnezeu. Pe de altă parte, vă doresc îndeplinirea tuturor satisfacţiilor şi voi rămâne totdeauna pentru dvs. Cagliostro.»

Rey de Morande

«Mă simt flatat că sunt cetăţean al acestui oraş pe care incomparabilul nostru Maestru îl iubeşte cel mai mult, judecând după ataşamentul ce eu trebuie să am pentru toate persoanele cărora el le este devotat şi care îl interesează.»

– Rey de Morande.

Rey de Morande l-a cunoscut pe Cagliostro în 1783 la Bordeaux. El a devenit secretarul său şi este unul dintre rarele persoane care au vieţuit timp îndelungat în intimitatea sa. Şi aceasta în momentele când se produceau evenimente foarte importante în viaţa lui Cagliostro: constituirea: loje -mamă a Ordinului egiptean la Lyon, Afacerea Colierului şi arestarea sa, exilarea din Franţa, campania calomnioasă purtată de guvernul francez la Londra. Dar, la fel ca şi Elisa von Recke, Morande este unul dintre discipolii săi pentru care îndoielile au fost mult mai puternice decât încrederea ~~credinţa.~~

Claude Marie Rey de Morande s-a născut în 1751 la Lyon. Despre viaţa sa se ştie numai că el avea un frate, Rey de Cologne şi o soră Anna Claudine Rey.[413] Mama sa locuia încă la Lyon, în Casa Tolozan, atunci când Cagliostro trecea prin Lyon. După mai mulţi ani după ce-l cunoscuse pe Cagliostro, el se căsătoreşte cu Jeanna Maria Angélica Palate (1769-1823) care îi dădu o fiică. El a murit în 1822.

La Bordeaux, el redacta corespondenţa lui Cagliostro împreună cu numeroşii săi *copii.* Una dintre primele scrisori pe care el le-a scris pentru Cagliostro este către Jacob Sarasin:[414]

«Am onoarea Domnule de a vă preveni că iubitul şi respectabilul nostru Maestru, Domnul conte de Cagliostro mi-a făcut graţia de a mă alege pentru a coresponda cu Copiii săi, mă grăbesc să confirm primirea scrisorii pe care dvs. i-aţi trimis în 8 ale acestei luni. Profit cu plăcere, Domnule, de această ocazie pentru a vă oferi prietenia mea şi vă rog să mi-o acordaţi pe a dvs.; bunătatea şi încrederea în mine a Maestrului nostru iubit nu trebuie să vă lase să vă îndoiţi că nu le merit, eu voi avea cea mai mare grijă de a vă dovedi dvs.toată viaţa că voi fi demn de ele; cu aceste sentimente pe care le am totdeauna, Domnule, amicul dvs.total devotat, Rey de Morande.»

La întâi ianuarie 1784 el scrie Gertrudei Sarasin: *«Am fost însărcinat Doamnă de iubitul meu stăpân să dau răspuns la scrisoarea pe care dvs. i-aţi scris-o în 19 a acestei luni şi de a vă dovedi din partea sa surpriza că nu aţi primit încă noutăţile sale, pentru că dvs. eraţi prima persoană pe care el o informase de sosirea sa în acest oraş. Primind din toate părţile o incredibilă cantitate de scrisori în care este imposibil să nu te rătăceşti şi temându-se că ea nu putea să ajungă la fel ca cele pe care dvs. aţi fi putut să îi la scrieţi, el doreşte ca de acum înainte, pentru a evita aceste incoveniente, dvs.să nu-i mai scrieţi decât în fiecare sâmbătă. Cu toate că iubitul stăpân este*

[413] Care s-a căsătorit cu un alt discipol al lui Cagliostro, Gabriel Magneval.
[414] 20 decembrie 1783.

à la campagne et de la je me rendrai à Lyon pour y passer quelque temps avec ma famille. Le marquis de Vichy et de Vismes ont été accompagner Monsieur le Comte jusqu'à Boulogne.»

Mais il retournera près de Cagliostro à Londres après quelques mois. Pourtant son attitude envers Cagliostro changera de plus en plus, il finira par succomber à ses doutes. Le 30 mars 1787, il les partage à Carbonnières: *«Mes doutes, mon cher ami, sont éclaircis, je n'en ai plus. Craignant que quelqu'un de nous ne conserva que des regrets, ainsi que cela ne serait peut être arrive à moi-même je m'étais lassé ou dégoûté, avant que de tout achever. J'ai vaincu et suis enfin parvenu à reconnaître évidemment que notre très cher et très respectable Maître, Monsieur le comte de Cag n'est qu'un imposteur et un escroc. Se trouvant à la campagne depuis trois semaines pour se soustraire à la poursuite*[415] *il me demanda, il y a huit jours, un grain ou deux de la miraculeuse matière que j'achevais de perfectionner. Le soupçonnant de vouloir faire quelqu'autre dupe, je pris en conséquence une prisée de tabac que je mêlai parfaitement bien avec de la cendre, et je la lui envoyai. Le résultat fut que mon tabac merveilleux produisit en présence d'une vieille imbécile d'Anglaise, une transmutation d'une livre de mercure et trois sols de cuivre, en treize onces d'argent de coupelle.»*

On a dit que Cagliostro avait quitté l'Angleterre précipitamment pour fuir son secrétaire qui l'avait démasqué. La vérité est bien autre. Son départ, le 31 mars, était déjà préparé depuis longtemps avec Jacob Sarasin, comme nous l'avons déjà montré.

Le 10 juillet il peut enfin leur donner de bonnes nouvelles: *«Notre Maître vous fait milles remerciements, mon cher monsieur, ainsi qu'a madame Sarasin pour le flacon de baume que vous encore.»*

Ce que Rey de Morande écrit par suite montre pourtant que celui-ci avait été déjà coopté par les ennemis de Cagliostro qui faisaient de grands efforts pour le faire passer pour un charlatan, s'appelant Joseph Balsamo.

«Je l'ai prié de refaire l'opération sous mes yeux, mais se voyant démasqué il quitta précipitamment l'Angleterre dès le surlendemain. Je me rendis ensuite chez Madame Séraphine. Je lui fus conter mes exploits; cela me procura des détails, des aveux, et des confidences qui font frémir. Il est vraiment Balsamo, Perregrini, il est enfin cent fois pire que tout ce que l'on en a dit de pire. C'est un monstre d'hypocrisie, de fourberie, et de bassesse. Mon ami, soyons assez sages pour l'oublier et n'y plus penser.»

Nous montrerons dans le chapitre suivant comment les ennemis de Cagliostro avaient essayé de détourner contre lui les personnes de son entourage et surtout de donner l'impression que sa propre femme (qui d'autre pouvait être un témoin plus crédible ?) avait avoué toutes les calomnies que le journaliste Theneveau de Morande avait fabriquées contre lui dans le Courrier de l'Europe. Du reste, la coïncidence de nom entre ce journaliste et son ex-disciple est étonnante.

[415] A Londres, Cagliostro était harcelé par la campagne d'un autre Morande, le journaliste Charles Theneveau qui était payé par le gouvernement français pour écrire contre lui. Mais aussi par des agents qui payait différents personnes afin que celle-ci fassent des fausses témoignages contre Cagliostro pour qu'il puisse être arrêté. C'est pour cela que Cagliostro s'était réfugié dans la maison de campagne des Loutherbourgs, à la périphérie de Londres.

convins de prietenia şi sincerul dvs. ataşament el nu le primeşte cu mai puţină plăcere asigurările şi dovezile ce aveţi pentru el. Fiind aşa de fericit pentru faptul că sunteţi permanent apropiat lui, nimeni nu poate să se gândească mai bine decât mine, cât de mult el merită asemenea tandre sentimente din partea dvs., pentru soţul şi pentru copiii dvs.»

Iar în La 10 ianuarie 1784: *«Nu ştiu să fi fost mai sensibil decât l-am văzut, Domnule primind scrisoarea binevoitoare ce mi-aţi făcut onoarea să trimiteţi în 29 a lunii trecute; în expresiile dvs. eu am recunoscut şi reîntâlnit aceleaşi sentimente de ataşament şi recunoştinţă faţă de iubitul nostru stăpân de care întreaga dvs. familie este plină şi că eu am regăsit în scrisoarea dvs.către Domnul Boyer şi în cea care Domnul Battier, cumnatul dvs. a scris-o Domnului Strecheisen. Domnul Boyer a solicitat permisiunea de a o redacta pe a dvs., dar până în prezent tracasările facultăţii de medicină l-au împiedecat să nu o facă. Mai mulţi librarii mi-au dat asigurări întrebând la Strasbourg de stampele(portretele mici) ale Maestrului nostru, dar acestea nu au apărut încă; eu sunt în consecinţă încredinţat că dvs. veţi face o mare plăcere Maestrului nostru dacă i-aţi trimite 2 duzini pentru a fi distribuite celor care-l iubesc, căci aceasta nu este decât aproape suficientă multelor solicitări ce eu am primit de a le obţine una din cele care mi-au fost aduse.»*

În La 17 ianuarie el reînnoieşte cererea pentru portrete: *«Maestrul nostru, dragul meu Domn, neputând rezista presiunilor insistente ale Domnului duce de Crillon şi ale comandantului acestei provincii, de a le da lor cele 2 singure gravuri ce-i mai rămăseseră, vin să vă reînnoiesc din partea sa rugămintea care, vă este deja aici acum de faţă făcută, de a-i trimite lui o duzină sau două duzini din aceleaşi gravuri şi de-a alătura la acestea, dacă vă este posibil, 2 din micile busturi ale sale, adresând toate împuternicirile pentru cea mai promptă livrare.*
Nu uitaţi, în plus vă conjur, că Maestrul nostru va dori ca printre aceste gravuri toate să difere faţă de cele ce au fost făcute pe subiectul său să se găsească aici în aceasta notă de comandă. Iubitul Maestru insistă ca eu să vă reiterez asigurarea de care dvs. trebuie că sunteţi pe deplin convins că sunteţi fără încetare prezent în inima sa, că Doamna Sarasin este în starea în care nu ştie pe care dintre dvs. să vă iubească mai îintâi şi mai mult.Sentimente asemănătoare inspirate de un aşa bun gând, nu poate decât să le încălzească pe cele ale mele, ele vor fi toată viaţa mea inviolabile iar dvs., mon cher Domn, puteţi fi deplin încredinţat, la fel, de sincerul meu ataşament. Fratele şi amicul foarte devotat dvs..»

Dintr-o altă scrisoare, se vede că la Bordeaux, ca pretutindeni, Cagliostro primea o corespondenţă importantă: *«Neavând o singură clipită liberă, binevoiţi să aveţi bunătatea, vă implor de a-mi reţine atenţia în amintirea Domnilor de Carbonnieres, de Planta, Barbier şi Straub şi de a le spune lor că, la fel ca iubitul nostru Maestru, eu am primit foarte prompt toate scrisorile lor; că întreaga familie a Contelui din Bordeaux se simt minunat şi că el nu încetează de a le împlini lor dorinţele şi poftele cele mai arzătoare pentru fericirea celor din Strasbourg şi din Bâle. Mă simt flatat că sunt cetăţean al acestui oraş pe care incomparabilul nostru Maestru îl iubeşte cel mai mult, judecând după ataşamentul ce eu trebuie să-l am pentru toate persoanele cărora el le este devotat şi care îl interesează.»*

Pendant le séjour fait à Bordeaux, en 1784, où Rey de Morande le rencontra, Cagliostro tomba malade. Rey de Morande assista à cette maladie et lui donna les soins nécessaires. Il hésita pourtant d'informer dès le début Jacob Sarasin et ne lui écrit sur ce sujet qu'après le début de la convalescence de Cagliostro: *«Pour vous éviter, Madame, des inquiétudes et des alarmes chagrinantes, je n'ai point voulu vous informer plutôt de la maladie de Monsieur le comte : depuis douze jours il est retenu dans sa chambre par une fièvre qui était bilieuse et continue dans le principe et qui a dégénéré en tierce. Je vous avoue que j'ai eu des inquiétudes les trois premiers jours, mais comme sa langue est chaque jour moins chargée et que l'accès qu'il eut hier a été beaucoup plus faible que les précédents, j'espère autant que je le désire que ce sera le dernier et qu'avant huit jours il sera entièrement rétabli. Venant de lui dire que je me proposais de vous donner de ses nouvelles, il m'a chargé de vous faire mille tendres compliments de sa part, ainsi qu'à Mme Sarasin.*[416]*»*

Le 8 juin, il leur annonce finalement que le Comte n'a plus de fièvre : *« C'est avec autant d'empressement que de plaisir que j'ai l'honneur de vous prévenir que Monsieur; le Comte n'a enfin plus de fièvre et qu'il va travailler à regagner l'embonpoint que sa maladie lui avait enlevé ; car il n'a pas à présent la moitié du ventre et des joues avec lesquels il était arrivé. Je peux aujourd'hui vous l'avouer, j'ai été fort inquiet les trois premiers jours, mais heureusement que tout cela est fini et qu'il ne s'agit plus actuellement que de nous réjouir et de le féliciter.»*

Mais la fièvre revient et il leur récrit le 19 juin: *«Je vous informe Madame avec le plus vif regret que malgré tous mes vœux et tous mes soins, cette maudite fièvre tierce est encore revenue. Il est bien vrai qu'elle aurait disparue depuis longtemps si nous l'avions voulu, mais ce ne sont point les principes*[417] *de Monsieur le comte et il a fallu y souscrire. Il en eut avant-hier un accès, mais très faible, il est vraisemblable qu'a ma très grande satisfaction, il en sera promptement tout a fait débarrassé. Cette maladie lui ayant occasionné une forte consommation du Baume et n'y ayant pas moyen de nous procurer dans ce pays ci toutes les huiles essentielles que sa composition exige, Monsieur le Comte vous sera infiniment obligé d'y suppléer, en lui en envoyant encore un flacon le plutôt que cela vous sera possible.»*

Le 10 juillet il peut enfin leur donner de bonnes nouvelles: *« Notre Maître vous fait milles remerciements, mon cher monsieur, ainsi qu'a madame Sarasin pour le flacon de baume que vous lui avez envoyé, ce qu'il reçu très bien conditionné. Il vous soit le meilleur gré de votre empressement et vous promet de ne jamais l'oublier. Sa santé étant actuellement parfaite, il me charge de vous dire qu'il est très sensible à votre offre obligeante pour lui faire passer un autre flacon, mais que pour le présent celui qu'il a reçu lui suffit.»*

[416] Lettre no 8 du 1er juin 1784.
[417] On a déjà montré dans le deuxième chapitre que pour Cagliostro la fièvre n'était pas du tout un symptôme à enlever à tout prix. C'est aussi la vision des alchimistes qui y voit un signe de transformation.

Ultima sa scrisoare trimisă lui Jacob Sarasin este datată 15 iunie 1786: *«Iată într-adevăr, Doamnă ultima scrisoare pe care Domnul Conte a scris-o vreodată din Franţa. El a plecat alaltăieri 13 la orele 4 ale serii împreună cu Doamna Contesă, ei merg la Londra în dreptate~~(echitate)~~. Domnul Conte neavând deloc domiciliu stabilit, nici adresa protejată, el mi-a spus ca să-i scriu pe numele lui la post restant, dar cum eu ştiam în mod cert că după plecarea lui nici o scrisoare nu o să-i mai parvină, eu voi aştepta ca el să-mi dea noi veşti din ale sale înainte de a-i scrie eu. Am plecat pentru un timp la ţară şi de acolo m-am întors Lyon pentru a petrece aici ceva timp cu familia. Marchizii de Vichy şi de Vismes au însoţit pe Domnul Conte până la Boulogne.»*

Rey de Morande va însoţi pe Cagliostro la Lyon şi la Paris şi-i va fi alături pe durata procesului Afacerii Colierului. După terminarea procesului, el va pleca pentru câteva zile să-şi vadă părinţii la Lyon.

Dar el se va întoarce curând de la Londra după câteva luni mai aproape, în preajma lui Cagliostro Totuşi atitudinea sa faţă de Cagliostro se va schimba din ce în ce mai bine, şi va sfârşi prin sucombarea îndoielilor sale.

La 30 martie 1787, el le va împărtăşi lui Carbonnières: *«Îndoielile mele, mon cher ami, sunt clarificate, nu le mai am. Fiindu-mi teamă ca nu cumva unul dintre noi să nu conserve decât regrete, aşa încât aceasta nu va fi poate ajunsă la mine însumi eu m-am lăsat pradă dezgustului, înainte ca totul să se fi termine. Eu eram învinsul şi am ajuns în sfârşit să recunosc evidenţele că iubitul şi prea respectabilul nostru Maestru, Domnul conte de Cag nu este decât un impostor şi un escroc. Aflându-se la ţară de 3 săptămâini pentru a se sustrage urmăririi*[418] *el îmi cerea, acum 8 zile, un bob sau două din miraculoasa materie pe care eu terminasem a o perfecţiona. Suspectându-l că voia să facă o altă înşelătorie, eu mi-am luat în consecinţă o priză de tabac pe care eu o amestecam bine cu cenuşă şi i-am expediat-o lui. Rezultatul fu că tutunul meu minunat produsese în prezenţa unui vechi imbecil de Englez, o transmutare de o livră de mercur şi 3 sols de aramă, în 13 uncii de argint rezultat în urma separării aurului şi a argintului dintru-un aliaj.».*

Se spunea că de Cagliostro părăsise cu precipitare Anglia pentru a fugi de secretarul său care-l demascase. Adevărul este cu totul altul. Plecarea sa, la 31 martie, era deja pregătită de mult timp cu Jacob Sarasin, aşa după cum deja noi am arătat.

Ceea ce Rey de Morande scrie ca urmare arată pentru ce totuşi acesta fusese deja cooptat de către inamicii lui Cagliostro, care făceau mari eforturi pentru a face să treacă ca drept un şarlatan, numindu-se Joseph Balsamo.

«Eu l-am rugat să refacă operaţia sub ochii mei, dar văzându-se demascat, a treia zi el părăsea precipitat Anglia. Eu m-am dus după aceea la Doamna Seraphine.Eu i-am istorisit ei faptele, isprăvile mele, aceasta mi-a dat detalii, mărturisiri şi confidenţe care te înfioară. Într-adevăr Balsamo, Perregrini, el este, pe scurt, de 100 ori mai rău faţă de tot ceea ce ea mi-a spus

418 La Londres, Cagliostro era hărţuit prin campania unui alt Morande, jurnalistul Charles Theneveau care era plătit de guvernul francez să scrie împotriva sa. Ca şi, de asemenea, de agenţi care plăteau diferite persoane astfel ca acestea să facă false mărturii, dovezi şi probe împotriva lui Cagliostro pentru ca el să poată fi arestat. Din cauza aceasta, de Cagliostro se refugiase în casa de la ţară a lui de Loutherbourgs, la periferiile Londrei.

C'est pendant cette longue maladie que Cagliostro aura un rêve[419] qui lui annoncera les événements qui vont se passer: *« Il se vit saisir au collet par deux personnes, entraîné et transporté dans un profond souterrain. Là, s'ouvrit une porte et il fut transporté dans un lieu délicieux qu'il comparait à un salon royal, magnifiquement éclairé. On y célébrait une grande fête. Tous les assistants étaient vus de robes blanches qui leur descendaient jusque sur les talons et il reconnut entre eux plusieurs de ses fils, qui étaient morts. Il crut alors être délivré des maux de ce monde et être arrivé dans le paradis. On lui présenta une longue robe et une épée semblable à celle qu'on a coutume de mettre dans la main de l'ange exterminateur. Il s'avança et ébloui par une grande lumière il se prosterna et rendit grâce à L'Él l'Etre suprême de l'avoir fait parvenir à la félicité, lais il entendit une voix inconnue lui répondre: voila quelle sera ta récompense, mais il te faut travailler encore.»*

Sommaire

[419] Ce rêve est reproduit dans *Compendio de la vita e della gesta*, p. 40. L'inquisition qui avait publié ce pamphlet, avait ajouté des bruits qui attribuaient cette maladie à une déception amoureuse: *«Tombé dans une maladie bilieuse assez grave, par le chagrin qu'il eut de ce que le mari d'une dame qu'il aimait éperdument, l'avait chassé de sa maison, il vit un jour son lit entouré de maçons de sa secte et feignant de se réveiller d'une profonde léthargie, il leur raconta qu'il avait eu une vision céleste. Voici la description qu'il en fit et qu'il a reconnue dans son procès.»* Rey de Morande a dû être présent à cette scène à Bordeaux.

despre el, este tot ce se poate spune mai rău despre el. Este un monstru de ipocrizie, de hoţie şi de josnicie. Mon ami, haide să fim într-atât de înţelepţi pentru a-l uita şi a nu ne mai gândi la el.».

Vom arăta în capitolul următor cum inamicii lui Cagliostro au încercat să deturneze împotriva lui persoanele din anturajul său şi mai ales de a da impresia că propria sa soţie(care pentru ceilalţi putea fi un martor mai credibil?) declarase, mărturisise toate calomniile pe care jurnalistul Theneveau de Morande le fabricase împotriva sa în ziarul Curierul Europei. În rest, coincidenţa de nume între acest journalist şi ex-discipol al său este uimitoare.

În timpul sejurului făcut la Bordeaux, în 1784, unde Rey de Morande îl întâlnea, Cagliostro căzu bolnav. Rey de Morande asistă la această maladie şi îi dă lui îngrijirile necesare. el ezită totuşi de a-l informa de la început pe Jacob Sarasin şi nu-i scrie acestuia despre acest subiect decât după începutul convalescenţei lui Cagliostro: *«Pentru a vă evita, Doamnă, neliniştile şi alarmele întristătoare, eu nu am vrut deloc să vă informez mai degrabă despre maladia Domnului conte: de 12 zile el a fost reţinut în camera sa de o febră care era bilioasă şi continuă, în principiu, şi care a degenerat întreită. Vă mărturisesc că am avut nelinişti(temeri) în primele 3 zile, dar cum limba sa era cu fiecare zi mai puţin umflată(încărcată),şi că accesele ce le avea ieri erau mai slabe decât în alte zile el să fie în întregime restabilit. Cerându-mi să-mi propun de a vă da veştile sale, el m-a însărcinat să de a vă face mii de tandre complimente din partea sa, la fel ca şi Doamnei.*[420]»

La 8 iunie, el îi anunţa în final că D.-l Contele nu mai avea febră: *«Este la fel de curtenitor ca şi plăcerea că am onoarea de a vă preveni că Domnul Conte, în sfârşit, nu mai are febră şi că el va lucra pentru a-şi recâştiga in îngrăşarea pe care maladia sa lui i-a ridicat-o; căci el are acum la jumătate din burta şi fălcile cu care venise aici. Astăzi eu pot să vă declar, că eu am fost foarte îngrijorat în primele 3 zile, dar acum, din fericire că toate acestea au trecut şi că nu mai este vorba decât ca noi să ne bucurăm şi de a-l felicita.»*

Dar febra revine iar el le povestea lor în 19 iunie: *«Vă informez, Doamnă cu cel mai viu regret că în ciuda tuturor vrerilor şi îngrijirilor mele, această blestemată febră întreită a revenit din nou. Este adevărat că ea ar fi dispărut cu mult timp în urmă dacă noi am fi vrut, dar însă acestea nu sunt principiile*[421] *Domnului conte şi a trebuit să ne subscriem lor. El a mai avut alaltăieri un acces, dar foarte slab. Spre cea mai mare a mea satisfacţie, el se va debarasa cu promptitudine în întregime.*
Această maladie i-a oferit lui ocazia pentru a consuma o foarte mare cantitate de Balsam şi neavând mijloace de a ne procura din această ţară toate uleiurile esenţiale pe care compoziţia sa o necesită, Domnul Conte, vă rămâne infinit de îndatorat rugându-vă insistent să-i trimiteţi cât mai curând posibil, din acesta, un flacon.»

La 10 iulie el poate, în sfârşit, să le dea lor veşti noi bune: *«Maestrul nostru vă* La 10 iulie el poate, în sfârşit, să le dea lor veşti noi bune: *«Maestrul nostru vă aduce mii de mulţumiri, domnul meu drag, la fel ca şi Doamnei Sarasin pentru flaconul de balsam pe care i l-aţi trimis, pe care el l-a primit foarte bine păstrat. El vă rămâne foarte îndatorat pentru mărinimia dvs.*

420 Scrisoarea nr. 8 din 1 iunie 1784.

421 Este deja demonstrat în capitolul 2 că pentru Cagliostro febra nu era nicidecum un simptom de îndepărtat cu orice preţ. Este la fel cu viziunea alchimiştilor care vedeau în ea un semn de transformare.

şi vă promite de a nu vă uita niciodată. Sănătatea sa fiind actualmente perfectă, el mi-a dat sarcină să de a vă spune că el este foarte sensibil dacă v-aţi lua binevoitoarea ofertă de a-i mai putea trimite un alt flacon, chiar dacă pentru prezent cel pe care l-aţi trimis îi este suficient.»

În timpul acestei lungi maladii Cagliostro va avea un vis, o reverie[422] care îi vor anunţa lui evenimentele ce urmau să vină: *«El se văzu luat de guler de 2 persoane, ridicat şi transportat într-un profund subteran. Acolo, se deschise o uşă şi el fu transportat într-un loc delicios (plăcut) ce se asemăna cu un salon regal, magnific iluminat. Acolo se celebra o mare sărbătoare. Toţi participanţii erau învăluiţi în rochii albe care le coborau până la călcâie iar el a recunoscut printre ei pe mulţi dintre copiii săi care erau morţi. El crezu atunci că este eliberat(dezlegat) de tot răul acestei lumi şi că a ajuns în paradis. I s-a prezentat şi lui o rochie lungă şi o sabie semănând cu cea cu care el avea obiceiul de a o pune în mână îngerului exterminator. El înaintă şi orbit de o mare lumină se prosternă şi ridică(aduse) graţii(mulţumiri) Fiinţei Supreme de a fi făcut ca el să ajungă la fericire, se auzi o voce necunoscută lui răspunzându-i: iată care va fi recompensa ta, dar mai trebuie să munceşti încă.»*

Cuprins

[422] Acest vis(revelaţie) este reprodus în *«Compediul vieţii şi al gesturilor*» (*«Compendio de la vita e della gesta»)*, p. 40. Inchiziţia care publicase acest pamflet, adăugase zvonuri care atribuiau această maladie unei decepţii amoroase : *«Căzut într-o maladie bilioasă (a bilei) aşa de grave, de supărarea(tristeţea) ce el avea din cauza soţului unei dame pe care el o iubea nebuneşte(îngrozitor),o alungase de la casa sa,* el văzu într-o zi patul său înconjurat de masonii sectei sale şi chinuindu-se de a se trezi dintr-o profundă letargie, el le povestea lor că el avusese o viziune celestă. Iată descrierea pe care el i-o făcuse şi pe care el a recunoscut-o în timpul procesului său». Rey de Morande a avut dreptul cuvenit lui pentru a fi prezent la această scenă la Bordeaux.

Chapitre V

Qui potest majus, potest minus.[423] L'Ordre égyptien

«Sachez que nous ne travaillons pas pour un homme, mais pour l'humanité. Sachez que nous voulons détruire l'erreur, non d'un seul, mais de tous. Sachez que cette ligue (L'ordre égyptien) est dirigée, non contre une fausseté isolée, mais contre l'arsenal entier des mensonges.»

– Cagliostro

Cagliostro n'a pas été seulement guérisseur. Partout où il est passé, il a étonné par ses prophéties et par ses connaissances. A Londres, il prédit avec succès les numéros gagnants de la loterie. En Pologne, il travaille au Grande Œuvre avec ses disciples passionnés par l'alchimie. A Lyon et à Paris, il s'occupe surtout de la franc-maçonnerie. Mais l'alchimie, les guérissons, la franc-maçonnerie, les évocations magiques, même les miracles ne sont pour lui que des outils pour transmettre son message dans le langage qui peut être mieux entendu par les gens autour de lui. Au delà de tout cela, son message reste le même: « *Aimez Dieu et votre prochain de tout votre cœur.»*

Prophéties

« Je répondis à Madame de la Motte que toutes les prédictions étaient des sottises. Je me rappelai alors la promesse que j'ai faite au Prince, je pris un ton très grave et dis avec le plus de sérieux qu'il me fut possible: 'Madame, vous savez qui j'ai quelques lumières sur la physique médicinale. J'en possède également quelques unes sur le magnétisme animal'.»

- Cagliostro.

Et pourtant, Cagliostro s'était déclaré dans nombreuses situations contre le magnétisme animal, qui était tant à la mode à l'époque. Et encore une autre de ses contradictions, il avait fait des prédictions qui se sont montrées étonnement exactes, non seulement pour des personnes, mais aussi en ce qui concerne des événements historiques.

On se rappelle la manière dont il a parlé à Madame d'Oberkirch à Strasbourg, en résumant toute sa vie en quelques mots. A Bordeaux, il en fait de même avec la servante d'une riche dame, une fille qui était née princesse en Afrique, mais qui avait été vendue comme esclave en France. Elle raconte: « *Encore que je ne puis préciser mon âge, je pense que je devais avoir atteint dix-sept ans environ quand Monsieur de Cagliostro arriva à Bordeaux. Mademoiselle fut autorisée à lui rendre visite à l'hôtel du Marquis de Canolle où il était descendu.Cette belle demeure était située sur le Cours Saint Seurin, aujourd'hui le cours Georges Clémenceau. Là résidait aussi un célèbre et bienfaisant apothicaire qui diffusait l'élixir vital du merveilleux Mage. Mais, peut-être serez-vous surpris de voir tous les grands noms de la société bordelaise se rendre chez le Grand Cophte. Le jour où j'accompagnais Mademoiselle d'Ornano, il y avait, je me souviens, le Comte de Fumel et le Chevalier de Rolland, ainsi qu'une foule de gens titrés. Je me remémore aussi qu'on avait fait brûler de l'encens tout comme dans une église et qu'il me sembla presque le voir apparaître au milieu de nous. Il répondait à toutes les questions, disait à chacun son passé,*

[423] Qui peut le plus peut le moins.

Capitolul V

Cine poate mult, poate şi puţin.[424] Ordinul Egiptean

«Să ştiţi că noi nu muncim pentru un singur om, ci pentru întreaga omenire! Să ştiţi că noi vrem să distrugem eroarea nu numai a unui singur om, ci a tuturor oamenilor! Să ştiţi că această ligă (Ordinul egiptean) este îndreptată împotriva nu numai unei singure falsităţi, a unui singur neadevăr, ci împotriva întregului arsenal al miniciunilor!»

- Cagliostro.

Cagliostro nu a fost numai vindecător. Pretutindeni pe unde a trecut el a uimit prin profeţiile şi cunoştinţele sale. La Londra el prezicea cu succes numerele câştigătoare la loterie. În Polonia el lucrează împreună cu discipolii săi pasionaţi de alchimie la Marea Opera. La Lyon şi la Paris el se ocupa mai ales de franc-masonerie. Însă alchimia, vindecările, franc-masoneria, evocările magice, miracolele chiar, nu sunt pentru el decât unelte pentru a transmite mesajul său într-un limbaj care să poată fi mai bine înţeles de semenii din jur său. Pe deasupra tuturor acestora, mesajul său rămâne acelaşi: *«Iubiţi pe Dumnezeu şi viitorul vostru din toată inima voastră.»*

Profeţii

«Eu răspundeam D.-nei de la Motte că toate prezicerile erau prostii. Îmi reamintii atunci de promisiunea ce făcusem Prinţului, luaţi un ton foarte grav şi spuneam în modul cel mai serios ce-mi era posibil: 'Doamnă, dumneavoastră ştiţi că eu am câteva cunoştinţe de fizică medicală. De asemenea eu posed şi unele câteva cunoştinţe de magnetism animal.'»

- Cagliostro.

Cu toate acestea, Cagliostro s-a declarat în numeroase situaţii a fi împotriva magnetismului animal, care era atât de la modă în epocă. Şi încă o alta dintre contradicţiile sale este faptul că el a făcut predicţii care s-au dovedit uimitor de exacte nu numai privitor la persoane, ci de asemenea în ceea ce priveşte evenimente istorice.

Se aminteşte maniera în care el a vorbit la D.-na d'Oberkirch la Strasbourg, rezumând întreaga sa viaţă în câteva cuvinte. La Bordeaux el a procedat la fel cu menajera unei bogate doamne, o fată care se născuse prinţesă în Africa, care însă a fost vândută ca sclavă în Franţa. Ea povesteşte: *«Încă de când, eu nu pot să precizez ce vârstă aveam, cred că aveam în jur de 17 ani, Domnul Cagliostro sosea la Bordeaux, domnişoara fusese autorizată să-l viziteze la hotelul Marchizului de Canolle unde acesta a tras, era cazat. Această frumoasă locuinţă se găsea pe Bulevardul Saint Seurin, astăzi Bulevardul Georges Clémenceau. Acolo locuia şi un celebru binefăcător spiţer care distribuția elixirul vital al minunaților Magi, Vrăjitori, Astrologi. Însă poate veţi rămâne surprinşi să vedeţi marile nume ale înaltei societăţi din Bordeaux mergând la Marele Cophte. În ziua când eu o însoţeam pe Domnişoara d'Ornano, erau acolo, îmi amintesc, Contele de Fumel şi Cavalerul de Rolland, ca şi o mulţime de titraţi nobiliar. Îmi rememorez de asemenea cum se înghesuiau toţi în incintă ca într-o biserică şi că mi se părea că-l văd în mijlocul nostru. El răspundea la toate întrebările, povestea oricui trecutul său, viaţa sa vindeca bolnavii.*

[424] Cine poate mult poate şi puţin (Qui peut le plus peut le moins).

guérissait les malades. A un moment il prit la belle et fine main de Mademoiselle et lui parla longtemps à l'oreille puis me regardant, il dit:: 'Cette fillette vient droit du Dahomey. Là bas elle était de sang princier, mais sa famille a été massacrée. Les survivants furent vendus comme esclaves à Saint Domingue'.»

En Pologne, le roi Stanislas Auguste avait reçu Cagliostro à la Cour. Une des dames était très sceptique à l'égard de Cagliostro. C'est Laborde qui le raconte dans ses Lettres sur la Suisse:[425] *« Monsieur de Cagliostro était à Varsovie depuis quelques temps et il avait eu l'honneur de voir plusieurs fois le roi qui l'estimait et rendait hommage à son esprit, à ses talents et à ses connaissance. Une jeune dame de la cour,[426] sceptique, qui entendait un jour le roi faire ces déclarations, se mit à rire et soutint que ce ne pouvait être qu'un charlatan et qu'elle mettait au défi certaines choses qui lui étaient arrivés. Le lendemain, le roi fit part de ce défi au comte, qui lui répondit froidement que si cette dame voulait lui donner rendez-vous dans le cabinet et en présence de Sa Majesté, il lui causerait la plus grande surprise qu'elle aurait de sa vie. La proposition fut acceptée et au moment convenu, le comte dit à la dame tout ce qu'elle croyait qu'il ne pourrait jamais lui dire, ce qui, par la surprise qu'il causa, la fit subitement passer de l'incrédulité à l'admiration, que le désir ardent de savoir ce qui devait lui arriver par la suite la fit conjurer le comte de l'en instruire. D'abord il s'y refusa, mais vaincu par les supplications réitérées de la dame, et peut être par la curiosité du roi, il lui dit: 'Vous allez bientôt partir pour un grand voyage, votre voiture cassera à quelques postes de Varsovie, pendant qu'on la la manière dont vous serez vêtue et coiffée excitera de tels ris qu'on vous jettera des pommes.Vous irez de là à des eaux célèbres, où vous trouverez un homme d'une grande naissance, qui vous plaira au point que vous l'épouserez peu de temps après, et quelque effort que l'on fasse pour vous amener à la raison, vous serrez tentée de faire la folie de lui donner tout votre bien. Vous viendrez vous marier dans une ville où j'y serai, et malgré les efforts que vous ferez pour me voir, vous ne pourrez y réussir. Vous êtes menacée de grands malheurs, mais voici un talisman que je vous donne; tant que vous le conserverez, vous pourrez les éviter, mais si l'on ne peut vous empêcher de donner vos biens par contrat de mariage, vous perdrez aussitôt le talisman, et dans le moment que vous ne l'aurez plus, il se trouvera dans ma poche, en quelque endroit que je sois.' J'ignore quel degré de confiance le roi et la dame donnaient à ces prédictions, ni quelle fut leur façon de penser, à mesure qu'elle s'effectuèrent, mais je sais que toutes eurent leur exécution, et Monsieur de Cagliostro m'a fait voir le talisman qu'il avait retrouvé dans sa poche, le jour qui fut constaté être celui où elle avait signé le contrat de mariage par lequel elle donnait tout son bien à son mari.»*

Lorsqu'il était à Strasbourg, il avait prédit la mort de l'impératrice Marie-Thérèse, l'instant même où cela se passait. Cette nouvelle arriva à Strasbourg par la poste seulement quelques jours après. De même il avait prédit, devant le Cardinal de Rohan, la naissance du premier fils de Marie-Antoinette.

Mais peut-être la plus célèbre de ses prédictions a été celle de la chute de la Bastille. Dans une lettre rendue publique et connue sous le nom de *'Lettre au peuple français',* il écrit en juin 1786: *«Quelqu'un me demandait si je retournerais en France, dans le cas où les défenses qui m'en écartent seraient levées. Assurément, ai-je répondu, pourvu que la Bastille soit devenue une promenade publique. Dieu le veuille !»*

[425] Lettres sur la Suisse adressées à Mme M. par un voyageur français en 1781, Genève 1783, tome I, p. 13
[426] Il s'agit de la princesse Charlotte Sanguska.

La un moment dat el ia frumoasa şi fina mână a Domnişoarei şi îi vorbeşte ei îndelung la ureche, apoi, privindu-mă, el spune:' Această fetiţă vine direct de la Dahomey. Acolo ea era de sânge princiar, însă familia sa a fost masacrată. Supravieţuitorii au fost vânduţi ca sclavi la Santo Domingo.'»

În Polonia, regele Stanislav Augustul l-a primit pe Cagliostro la Curtea sa. Una dintre doamnele de onoare era foarte sceptică privitor la Cagliostro. Laborde este cel care povesteşte despre asta în Scrisorile sale despre Elveţia :[427] *«Domnul Cagliostro era de ceva timp la Varşovia şi a avut onoarea de a se vedea de mai multe ori cu regele care îl stima şi aducea omagii spiritului, talentului şi cunoştinţelor sale. O tânără doamnă de la curte,*[428] *sceptică, care auzea pe rege făcând aceste declaraţii s-a pornit pe râs şi susţinea că acesta nu putea fi decât un şarlatan şi că ea desconsidera anumite lucruri care-i fuseseră aduse în dar. În ziua următoare regele îi spune această desconsiderare contelui, care îi răspunse rece că dacă această doamnă vrea să se întâlnească lui cu el în cabinetul său şi în prezenţa Majestăţii Sale, el îi poate face cea mai mare surpriză care o va avea în toată viaţa sa. Propunerea a fost acceptată, şi la momentul convenit, contele i-a spus doamnei tot ce ea credea şi n-a putut nicidată să-i spună direct, ceea ce, ca surpriză ce el i-a produs, a făcut-o să treacă subit de la neîncredere la admiraţie, încât dorinţa ardentă de a şti ce o aşteaptă în viaţă în viitor a făcut-o să-l conjure pe conte de a o instrui în acest scop, sens. Mai întâi el o refuză, dar învins de rugăminţile stăruitoare ale doamnei, poate pentru satisfacerea curiozităţii regelui, el i-a spus:'Curând veţi pleca într-o lungă călătorie, automobilul dvs. se va defecta la câteva poşte de Varşovia, cât timp o vor repara, felul în care dvs. veţi fi îmbrăcată şi coafată va provoca atâtea râsete încât vă veţi posomorâ rău. Din asta veţi ieşi în ape celebre, faimoase, unde veţi găsi un om de înaltă origine, care vă va plăcea într-atât, încât îl veţi lua de soţ la puţin timp după aceea, şi cu oricât efort pentru a vă aduce cu picioarele pe pământ, veţi fi tentată să faceţi nebunia de a-i da lui toată averea dvs. Vă veţi căsători într-un oraş unde eu voi fi, şi în ciuda tuturor eforturilor pe care le veţi face pentru a mă vedea, nu veţi reuşi asta. Sunteţi ameninţată de mari necazuri, nenorociri, dar iată un talisman pe care eu vi-l dau; atât timp cât îl veţi păstra, veţi putea să le evitaţi, însă dacă nu se poate să vă împiedece să daţi averea prin contract de căsătorie, dvs. veţi pierde de îndată talismanul, şi din momentul în care nu-l veţi mai avea, acest talisman se va afla în buzunarul meu, indiferent în ce loc m-aş afla.'.'Eu nu cunosc gradul de încredere dat de rege şi de doamna acestor predicţii, nici care este modul lor de a gândi, pe măsură ce acestea se vor înfăptui, însă ştiu că toate au împlinirea lor, iar Domnul Cagliostro mi-a arătat talismanul pe care-l regăsise în buzunarul său în ziua în care a fost constatată ca fiind ziua semnării de către ea a contractului de mariaj prin care ea dădea toată averea sa soţului său.»*

În vreme ce el se afla la Strasbourg, prezisese moartea împărătesei Maria Tereza chiar în momentul când aceasta avea loc. Această veste a ajuns la Strasbourg prin poştă doar câteva zile mai târziu. În acelaşi mod el prezisese, în faţa Cardinalului de Rohan, naşterea primului fiu al Mariei-Antoineta.

Însă poate cea mai celebră dintre predicţiile sale este aceea a căderii Bastiliei. Într-o scrisoare redactată public şi cunoscută sub numele de*' Scrisoarea către poporul francez';* el scria în iunie 1786: *«Unii mă întrebau dacă mă voi întoarce în Franţa, în cazul în care apărătorii care mă dau la o parte vor fi ridicaţi, închişi. Desigur, le-am răspuns eu, numai cu condiţia ca Bastilia să fi devenit un loc public de promenadă. Dumnezeu s-o vegheze!»*

[427] Scrisoare despre Elveţia adresată D.-nei M. de un călător francez în 1781, Geneva 1783, tome I, p. 13.
[428] Este vorba de prinţesa Charlotte Sanguska.

Alchimie

«La chimie est un enfantillage pour qui possède l'alchimie et l'alchimie n'est rien pour celui qui commande aux esprits.»
- Cagliostro.

C'est surtout en Pologne que Cagliostro se montra en alchimiste. Il était entouré par des gens qui ne pensait qu'à l'alchimie, et le prince Adam Poninski qui l'herbageait, lui a offert un laboratoire dans sa maison de campagne à coté de Varsovie, à Wola, pour qu'il leur enseigne comment faire de l'or. Jusqu'au moment où il demanda à Cagliostro un esprit pour accomplir ses désirs (obtenir de l'or et les faveurs de belles femmes). Cagliostro lui refusa et dès lors il se tourna contre Cagliostro. Et pour justifier le fait qu'ils se sont brouillés, son secrétaire, le comte Mozinsky, qui était aide de laboratoire de Cagliostro, inventa une histoire qui compromettait Cagliostro. Il l'a publia en 1786, sous le titre « *Cagliostro démasqué à Varsovie* ». Comme l'ouvrage de Elisa von Recke, celui-ci a pourtant sa valeur historique puisqu'il raconte les opérations alchimiques dirigés par Cagliostro en Pologne.

A Strasbourg, le cardinal de Rohan montre à Madame d'Oberkirch un grand diamant créé par Cagliostro dans son laboratoire. En Courlande, Elisa von Recke parle des perles d'une grande duchesse, qu'il avait fait grossir en les mettant dans la terre.

Mais il montre aussi d'autres connaissances, plus proches de la technique ou des découvertes de la science moderne. C'est un fait remarqué par ceux qui l'ont connu: *«En l'observant de fort près,* note Wieldermett,[429] *j'ai trouvé chez lui des qualités et des connaissances peut-être uniques dans notre siècle. Peu en état sans doute de les apprécier tout à fait, il m'a cependant étonné souvent. Je le crois extrêmement familiarisé avec les opérations les plus caché de la nature»* Des choses qui à l'époque tenaient du surnaturel, se sont montrées de nos jours comme de la science.

Après le vol des premiers ballons des frères Montgolfier qui ont tant émerveillé les gens du XVIII siècle, Cagliostro anticipe la création des zeppelins. Voilà ce qu'il disait à Roveretto en 1787: *«Les ballons, ces globes volants qu'un homme audacieux inventa, qui les dirigera où il voudra ? Sachez que les ballons ne pourront être dirigés que si on leur enlève d'abord leur forme sphérique et personne ne songe à cela.»*

A Londres il offre ses services pour créer un nouveau système d'illumination de la ville, moins cher. Anticipait-il les extractions du pétrole de la mer, réserve qui n'était pas du tout connue à l'époque, quand il disait: *«Je détiens le secret de faire brûler l'eau de la mer et par un procède chimique je peux l'allumer comme l'huile*[430]*»?*

Il offre ses services aussi aux Suisses, d'après ce que Vanetti note: *«Et parlant un jour devant Baptiste, frère de Nicolas, et devant quelques autres, il leur dit: 'Étant en Suisses à Berne, (les habitants lui avaient donné droit de cité, charmés par ses paroles), je me pris à dire aux gens du pays: 'Suisses, en considérant vos montagnes, toujours recouvertes d'une glace éternelle, j'ai réfléchi à la grande quantité d'or, d'argent et de cristal de roche qui était enfouie dans leurs*

429 Lettre de Wieldermett à Jacob Sarasin, no 23, 30 août 1787.
430 Lettre d'un officier français écrit de Londres le 16 juillet 1786, Archives Nationales, X 2 B 1417

Alchimie

«Chimia este o copilărie pentru cine posedă alchimia iar alchimia nu este nimic pentru cel ce comandă spiritelor.»
– Cagliostro.

Polonia este ţara în care, mai ales, de Cagliostro s-a arătat ca alchimist. El era înconjurat de figuri care nu gândeau decât alchimie, iar prinţul Adam Posinski care-l găzduia, i-a oferit un laborator în casa de vacanţă de lângă Varşovia, la Wola, pentru ca el să-i înveţe cum să facă aur. Până în momentul în care el i-a cerut lui Cagliostro un spirit care să-i împlinească dorinţelele de a obţine aur şi favorurile femeilor frumoase. Cagliostro l-a refuzat şi de atunci el s-a îndepărtat, nu a mai vrut să audă de Cagliostro. Pentru a justifica cauza din care ei s-au certat, învrăjbit, secretarul său, contele Mozinsky, care era ajutorul de laborator al lui Cagliostro, a inventat o istorie ce compromitea pe Cagliostro. El a publicat în 1786, sub titlul de «*Cagliostro demascat la Varşovia*». Ca şi opera Elisei von Recke, aceasta are totuşi valoarea sa istorică deoarece povesteşte operaţiunile alchimiste dirijate, conduse de Cagliostro în Polonia.

La Stasbourg cardinalul de Rohan arată Doamnei de d'Oberkirch un mare diamant creat de Cagliostro în laboratorul său. În Courlande, Elisa von Recke vorbeşte de perlele unei mari ducese, pe care le-a făcut să se mărească punându-le/ţinându-le în pământ.

Însă, el posedă, de asemenea şi alte diverse cunoştinţe mai apropiate tehnicii sau descoperilor ştiinţei moderne. Este un fapt remarcat de cei care l-au cunoscut: *«Observându-l de foarte aproape*, notează Wieldermett,[431] *am descoperit la el calităţi şi cunoştinţe poate unice în secolul nostru. Fără a mă înşela câtuşi de puţin în aprecierile făcute, el m-a uimit totuşi adesea. Îl credeam cel mai extrem de familiarizat cu operaţiunile cele mai ascunse ale naturii.»* Lucrurile care în epocă treceau drept supranaturale, în zilele noastre se arată a fi ştiinţă.

După zborul primelor baloane al fraţilor Montgolfier, care au minunat, au uimit atât pe oamenii secolului al XVIII-lea, Cagliostro anticipează crearea zeppelinului. Iată ce spunea el la Roveretto în 1787 *«Baloanele, aceste globuri zburătoare, pe care un om îndrăzneţ le-a inventat, pe care le-a dirijat unde a dorit ? Să ştiţi că baloanele nu vor putea fi dirijate decât numai după ce li s-a dat forma lor sferică şi nimeni nu se gândeşte la asta. »*

La Londra el îşi oferă serviciile pentru crearea unui sistem de iluminare al oraşului, mai puţin scump. Anticipa el extracţia petrolului din mare, resursă încă necunoscută de loc în epocă atunci când el zicea: *«Eu deţin secretul de a face ca apa mării să ardă şi printr-un procedeu chimic eu pot să o aprind ca pe ulei? »*[432]

El oferă de asemeni serviciile sale Elveţiei, după ceea ce notează Vanetti: *«Şi vorbind într-o zi lui Baptiste, fratele lui Nicolas, şi în faţa altora, el le spunea lor: 'Aflându-mă în Elveţia la Berna, (locuitorii îi dăduse dreptul de a locui în oraş, încântaţi de vorbele sale) eu am început să le spun oamenilor ţării: 'Elveţieni, având în vedere munţii voştri totdeauna acoperiţi de o gheaţă eternă, eu am reflectat la marea cantitate de aur, de argint şi de cristal de rocă care erau înfundate*

[431] Scrisoarea lui Wieldermett adresată lui Jacob Sarasin, nr. 23, 30 august 1787.
[432] Scrisoarea unui ofiţer francez scrisă din Londra la 16 iulie 1786, Arhivele Naţionale, X 2 B 1417.

entrailles. Si vous vouliez m'autoriser à employer dix années de revenus, je dissoudrais la glace et sortirais au jour ces richesses, à mes risques et périls'. Ils répondirent à cela: 'Non, nous ne voulons pas que vous perdiez à cette entreprise du temps et de l'argent'. Quelqu'un des assistants lui dit: 'Comment dissoudrez-vous la glace?' Cagliostro répondit: 'Avec du vinaigre'. Baptiste répondit à celui qui avait interrogé: 'Comme Annibal pour les Alpes lorsqu'il vint en Italie'. Et, se tournant de nouveau vers Cagliostro, il lui dit: 'Seigneur, excusez-moi si j'émets un doute. Peut-être les Suisses ont-ils craint que par la fonte brusque des glaces, les eaux ne descendent, et dans leurs torrents n'inondent leurs cités'. Après un moment de silence, Cagliostro répondit: 'Il y a beaucoup de lacs en Suisse, on aurait pu y diriger toute la masse des eaux'.»

Un rapport du ministre Vergennes[433] note que Cagliostro peut *«donner au coton le lustre et la finesse de la soie, faire avec le chanvre le plus commun un fil aussi fin que celui de Maline, amollir la marbre et lui rendre ensuite sa première beauté.»*

Et enfin, on parle d'une mystérieuse pierre qui donne de la lumière. Le 13 décembre 1780, Saltzmann écrit à Willermoz: «*Cagliostro m'a parlé d'une sorte de pierre, pour la confection de laquelle il ne lui faut que cinq jours et qui a la qualité de luire en la frottant dans l'obscurité avec un peu de crachat de sorte qu'on peut y allumer une chandelle et qu'on éteint en la nettoyant avec un mouchoir.»*

L'Ordre égyptien

« Nous, Alexandre I, Grand Maître et fondateur de l'Ordre éegyptien, ordonnons au nom de Dieu à tous ceux qui nous appartiennent et à ceux qui croient dans le Verbe divin... »
– Extrait d'une inscpition écrite de la main de Cagliostro sur les murs de son cachot à San Leo.

Guérisseur. Prophète. Magicien. Alchimiste. Quoi d'autre encore ? Créateur d'un ordre spirituel pour reformer la franc-maçonnerie. Pour y aboutir, il devait utiliser le langage que les francs-maçons comprenaient, il devait descendre parmi eux, il devait devenir l'un d'entre eux sans pourtant être véritablement un maçon. C'est pour cela qu'on retrouve dans son Ordre égyptien des symboles maçonniques, on parle de loges, des tabliers et de rituels.

«La maçonnerie égyptienne de Cagliostro, écrit Bruno Marty, n'est qu'un aspect de l'action de Cagliostro. Nous pensons que l'activité maçonnique de Cagliostro n'a été qu'un moyen de plus hiéroglyphes, pourtant un turban, habitant dans une maison décoré de statues égyptiennes, etc. etc. Ce Cagliostro égyptien n'existe que dans l'imagination de ces auteurs. pour générer son action et la soutenir ; il a profité d'un outil un peu plus à la mode, tout comme d'autres personnages de son envergure ont eu en leurs temps et en autres lieux profité d'autres outils d'actualité.»

L'Ordre égyptien de Cagliostro est lié à la franc-maçonnerie et en même temps n'a rien à faire avec, surtout avec les maçonneries égyptiennes, comme le rite de Memphis Misraim qui sont parus le XIXème siècle, avec lesquels il est souvent confondu. Il n'y a plus rien à faire avec. l'Égypte tel qu'il s'est imposé dans la conscience collective, surtout après la campagne de

[433] Rapport au comte de Vergennes, 24 sept 86 Archives des affaires étrangers de France, Mémoires et documents 86 n 1400 F 135.

în măruntaiele lor. Dacă dvs. veţi voi să mă autorizaţi să exploatez 10 ani veniturile, eu aş distruge gheaţa şi aş scoate la lumina zilei aceste bogăţii, pe riscul meu asumându-mi toate pericolele' . 'Ei răspunseră acestuia: 'Nu, noi nu vrem ca în această întreprindere să pierdeţi timp şi bani'. Unul dintre cei de faţă îi spune:'Cum veţi distruge dvs. gheaţa? 'Cagliostro răspunde:'Cu oţet'. Baptiste răspunde celui care-l întrebase: 'Ca Hanibal Alpii atunci când el vine în Italia'. 'Şi întorcându-se din nou spre Cagliostro, îi spune:'Domnule, scuzaţi-mă dacă emit o îndoială. Pot oare crede elveţienii că prin topirea bruscă a gheţii apa nu coboară, şi cu torentele ei nu inundă oraşele lor.' După un moment de tăcere, Cagliostro răspunde: 'Sunt destule lacuri în Elveţia, în care se va putea dirija toată masa de ape.»

Un raport al ministrului Vergennes[434] notează că de Cagliostro poate să *«să dea bumbacului luciul şi fineţea mătăsii, să facă din cânepă cel mai comun fir foarte fin ca cel de Maline, să înmoaie marmora şi să-i dea apoi frumuseţea sa originară.»*

Şi în sfârşit, se vorbeşte de o misterioasă piatră care dă, care face lumină. În 13 decembrie 1780 Saltzmann scrie lui Willermoz:«*Cagliostro mi-a vorbit de un gen de piatră pentru fabricarea căreia lui nu-i trebuie decât 5 zile şi care are calitatea de lumina frecând-o în întuneric cu un pic de scuipat încât cu ea se poate aprinde o candelă şi pe care o poţi stinge acoperind-o, apăsând-o cu o batistă.*

Ordinul egiptean

« Noi, Alexandre I, Mare Maestru şi fondator al Ordinul egiptean, ordonăm în numele lui Dumnezeu tuturor celor care ne aparţin şi celor care cred în puterea verbului divin ... »

– Extras dintr-o inscripţie scrisă de mâna lui Cagliostro pe un zid al celulei sale de carceră la San Leo.

Vindecător, Profet, Magician, Alchimist. Care altele încă? Creator şi întemeitor al unui ordin spiritual pentru a reforma franc-masoneria. Pentru a izbuti astea el trebuia să folosească limbajul pe care franc-masonii îl înţelegeau, trebuia să coboare printre ei, trebuia să devină unul dintre ei fără ca totuşi, în acelaşi timp să fie el însuşi un veritabil mason. Din această cauză în Ordinul său egiptean se regăsesc simboluri masonice, se vorbeşte de loje, de tabliere, de șorțuri, de halate masonice şi de ritualuri.

«Masoneria egipteană a lui Cagliostro, scrie Bruno Marty, *nu este altceva decât un aspect al acţiunii lui Cagliostro. Noi ne gândim că activitatea masonică a lui Cagliostro nu este decât un mijloc în plus pentru a accelera activitatea sa şi a o susţine; el a profitat de o unealtă un pic mai puţin la modă, ca de altfel cum toate personajele de anvergura sa făceau la vremea lor şi în alte locuri profitând de alte unelte mijloace de actualitate.»*

Ordinul egiptean al lui Cagliostro, este legat de franc-masonerie şi în acelaşi timp nu are nimic de a face cu ea, mai ales cu masoneriile egiptene, ca ritul lui Memphis Misraim, care au apărut în secolul al XIX-lea, cu care el este adesea confundat. Nu are nimic de a face cu Egiptul cel care a fost impus în conştiinţa colectivă, mai cu seamă după campania lui Napoleon. Dar

[434] Raport asupra contelui de Vergennes, 24 sept 86 Arhivele afacerilor externe ale Franţei, Memorii şi documente 86 n 1400 F 135.

Napoléon. Mais l'égyptomanie qui a dominé le XIXème siècle existait dès le XVIIIème siècle dans les cercles maçonniques qui s'intéressaient aux mystères anciens. Les secrets cachés dans les pyramides, les obélisques, les hiéroglyphes, les dieux, Isis, Osiris, Anubis, enflammaient déjà les esprits. Mais tous ces éléments ne sont pas du tout présent dans l'Ordre égyptien de Cagliostro, qui se rapproche plutôt de Égypte cophte, chrétien. Il y a assez d'auteurs qui ont imaginé un Cagliostro habillé d'une robe noire sur laquelle il y a des hiéroglyphes, pourtant un turban, habitant dans une maison décoré de statues égyptiennes, etc. etc. Ce Cagliostro égyptien n'existe que dans l'imagination de ces auteurs.

D'autre coté, la franc-maçonnerie elle-même a une image très déformée sur l'Ordre égyptien de Cagliostro et ce qu'il avait essayé de faire. En général, il existe trois grands courants d'opinions.

La première, adoptée par la grande majorité des franc-maçons, est que Cagliostro a été un charlatan, ses enseignements n'avaient aucune valeur et son système était fait pour duper les crédules. Cagliostro aurait gagné beaucoup d'argent des naïfs prêts à lui payer cher pour ses initiations qui leurs apprenait en fait rien. «*De tous les charlatans parus comme les champignons après la pluie à la fin du XVIII siècle »,* écrit un des plus connus historien de la maçonnerie, Albert Mackey, *«Cagliostro a était le plus important, si on tien compte de la simplicité de ces moyens pour escroquer, de la vaste scène de ses opérations, du statut et de la qualité des ses victimes.»* Une célèbre encyclopédie maçonnique, très appréciée dans les cercles anglo-saxons, celle de Henry Wilson Coil, parle de Cagliostro comme d'un *„célèbre charlatan italien".* On dévalorise donc le fondateur, mais aussi l'ordre, considéré comme une honte, un système quasi maçonnique, dont les rituels n'ont pas le pouvoir d'initier dans le vrai sens du mot.

De l'autre côté, il y a des maçons qui accusent et condamnent Cagliostro pour avoir dévoilé d'importants secrets et des connaissances ésotériques réservées aux plus étroits cercles. Pour eux, Cagliostro a été un vulgarisateur, donc d'autant plus dangereux, qu'il fallait arrêter à tout prix.

Dans la même catégorie, on a les franc-maçons qui essayent de dévaloriser le système de Cagliostro, en affirmant qu'il n'a rien apporté d'original. On le fait passer par le disciple de Raimondo di Sangro et l'école de Naples ou pour avoir copié son rituel égyptien d'un ouvrage qu'il avait trouvé à Londres, signé par un nommé George Cofton, d'où le titre de Grand Cophte qu'il avait pris. Certes, on trouvera dans le système de Cagliostro des connexions avec les plus anciens systèmes, jusqu'à Pythagore et le christianisme primitif, ou même avec des doctrines orientales[435] mais cela ne fait que montrer sa réelle valeur.

La troisième catégorie, qui est la plus nuisible, est formée par ceux qui aujourd'hui se disent détenir les secrets de Cagliostro et continuateurs de son système, et créent des loges égyptiennes. Il est pourtant difficile, sinon impossible, de vérifier s'ils pratiquent vraiment le système de Cagliostro tel qu'il était, surtout que celui-ci avait insisté pour que ses disciples suivent exactement ses indications, sans aucune modification. En plus, c'était un système où l'initiation directe était de

[435] La modalité de régénération physique proposé par Cagliostro a une ressemblance étonnante avec les techniques ayurvédique de rajeunissement, appelés Rasayana. Ayurveda en propose deux grandes catégories: celles qui peuvent être réalisées en contact avec le milieu habituel, et celles qui exigent un isolement de ces facteurs, surtout des courants d'air. Le système proposé par Cagliostro reproduit mot à mot la technique décrite il y a 5000 ans dans les textes indiens sous le nom de Kuti Pravesha Rasayana.

egiptomania care a dominat secolul al XIX-lea exista din secolul al XVIII-la în cercurile masonice care se interesează de misterele antichităţii. Secretele ascunse în piramide, obeliscuri, ieroglife, zei, idoli, Isis, Osiris, Anubis inflamau deja spiritele. Însă toate aceste elemente nu sunt nicidecum prezente în Ordinul egiptean al lui Cagliostro, care se apropie mai degrabă de Egiptul cophte, creştin. Există destui autori care şi-au imaginat un Cagliostro îmbrăcat într-o robă neagră pe care se găsesc ieroglife, purtând un turban, locuind într-o casă decorată cu statui egiptene, etc, etc. Acest Cagliostro egiptean nu există decât în imaginaţia acestor autori.

Pe de altă parte, franc-masoneria însăşi are o imagine foarte deformată în privinţa Ordinului egiptean al lui Cagliostro şi ce încercase el să facă. În general, există trei mari curente de opinii.

Prima, adoptată de marea majoritate a franc-masonilor, este că de Cagliostro este un şarlatan, învăţăturile sale nu au nici o valoare şi că sistemul său era făcut pentru a înşela pe cei creduli. Cagliostro va fi câştigat mulţi bani de la naivi gata oricând dispuşi să-l plătească gras pentru intenţiile lui care, în fapt, nu-i învăţau nimic «*La fel tuturor şarlatanilor care au apărut precum ciupercile după ploaie la sfârşitul secolului al XVIII-lea»,* scria unul dintre cei mai cunoscuţi istorici ai masoneriei, Albert Mackey, *«Cagliostro a fost cel mai important, dacă ţinem cont de simplicitatea mijloacelor sale pentru a escroca, de vasta sferă a operaţiunilor sale, de statutul şi de calitatea victimelor sale.»*. O celebră enciclopedie masonică, foarte apreciată în cercurile anglo-saxonice, cea a lui Henry Wilson Coil, vorbeşte despre Cagliostro ca despre un *„celebru şarlatan italian."* Este devalorizat deci fondatorul, şi de asemenea şi ordinul, considerat ca o ruşine, un sistem cvasi masonic, ale cărui ritualuri nu aveau puterea de a iniţia în adevăratul sens al cuvântului.

Pe de altă parte, există masoni care acuză şi condamnă pe Cagliostro de a fi dezvăluit importante secrete şi cunoştinţe exoterice rezervate cercurilor cele mai închise. Pentru aceştia, Cagliostro este un vulgarizator, deci cu atât mai periculos, încât trebuia arestat cu orice preţ.

În aceeaşi categorie, erau franc-masonii care încercau să devalorizeze sistemul lui Cagliostro, afirmând că el nu aduce nimic original. El este făcut trecând ca fiind discipol al lui Raimondo di Sangro şi al şcolii din Neapole sau pentru că ar fi copiat ritualul său egiptean dintr-o lucrare pe care au găsit-o la Londra, semnată de un anumit George Cofton, de unde titlul de Mare Cophte pe care şi l-a luat. În mod cert se va găsi în sistemul lui Cagliostro conexiuni cu cele mai vechi sisteme, până la Pytagora şi creştinismul primitiv, sau chiar cu doctrinele orientale[436] dar acestea nu fac decât să-şi arate propria sa valoare reală.

A treia categorie care este cea mai vătămătoare, este formată de cei care se declară astăzi că deţin secretele despre Cagliostro şi sunt continuatori ai sistemului său şi crează lojele egiptene. Este totuşi dificil, dacă nu chiar imposibil, să verifici dacă ei practică într-adevăr sistemul lui Cagliostro aşa cum era el, mai ales că aceştia au insistat ca discipolii săi să practice, să urmeze întocmai indicaţiile sale fără nici o modificare. În plus de asta era un sistem în care iniţierea era de importanţă primordială, în afară de ritualurile şi practicile exterioare.

[436] Modalitatea de regenerare fizică propusă de Cagliostro la o întrunire uimitoare cu tehnicile ayurvedice de reîntinerire, numite Rasayana. Ayurveda propunând 2 mari categorii: cele care pot fi realizate în contact cu mijloc(centru) obişnuit, şi cele care necesită o izolare de aceşti factori, mai cu seamă curenţii de aer. Sistemul propus de Cagliostro reproducea cuvânt cu cuvânt tehnica descrisă acum 5000 de ani în textele indiene sub numele de Kuti Pravesha Rasayana.

première importance, au-delà des rituels et pratiques extérieures.

«Ses opinions religieuses sur l'Etre Suprême, écrit l'abée Georgel, *sur la nature et les devoirs de l'homme exaltaient les imaginations ardentes : il enseignait que les patriarches, Adam, Seth, Enoch, Noé, Abraham, Isaac et Jacob avaient bien connu la voie pour parvenir à l'intime familiarité de Dieu qui se communiquait sans cesse à eux; qu'on ne pouvait mériter les mêmes faveurs qu'en suivant leurs traces. Tous les devoirs de l'homme étaient selon lui gravés sur ce grand et éternel principe: 'Ne fais pas à autrui ce que tu ne veux pas qui te sois fait à toi-même'. Quant aux penchants de la nature, il les canonisait comme des émanations bienfaisantes données à l'homme pour le dédommager des maux inséparables de l'infirmité humaine; il ne blâmait aucun culte; il voulait même qu'on respectât le culte dominant: 'La Divinité, disait-il, préfère le culte simple et pur de la religion naturelle; mais elle ne s'offense pas de ce que les hommes y ont ajouté en différents temps, selon les circonstances et les climats, pour adorer le Créateur et exprimer leurs actions de grâces.»*

La franc-maçonnerie dans le système de Cagliostro

«La franc maçonnerie est une voie dangereuse qui mène à l'athéisme.»
- Cagliostro

Parus à la fin du XVIIIème siècle, les francs-maçons[437] se sont toujours présentés comme héritiers des secrètes et anciennes écoles des mystères. Cagliostro a, en quelque sorte, détruit ce mythe, car il parlait de la franc-maçonnerie comme étant la forme extérieure et dégénérée par laquelle ses mystères anciens s'étaient propagés jusqu'au XVIIIème siècle. C'était des rituels externes, des formes sans contenus, une bouffonnerie qui avait perdue complètement son sens originel

«La franc-maçonnerie égyptienne, disait Cagliostro*, a été instituée par Enoch et Elie,*[438] *qui la propagèrent dans différentes parties du monde. Mais avec le temps elle a beaucoup perdu de sa pureté et de sa splendeur. La maçonnerie des hommes s'était enfin trouvée réduite à une pure bouffonnerie et celle des femmes avait été presque entièrement détruite, puisque ordinairement elle n'avait plus lieu dans la maçonnerie commune.»*

C'est justement pour cela que Cagliostro essayait de régénérer et reformer la franc-maçonnerie. Un des buts de l'Ordre égyptien était donc d'instaurer la vraie franc-maçonnerie. Plus précisément encore, Cagliostro avait déclaré à plusieurs reprises qu'il avait fondé l'Ordre égyptien pour s'opposer aux Illuminés de Bavière, groupe occulte qui voulait instaurer un nouvel ordre

[437] Leur nom vient des anciens compagnons constructeurs (maçons) qui avaient des privilèges importants par rapport aux masses, ils ne payaient pas de taxes, pouvaient circuler librement etc. (ils étaient donc libres – francs). Le symbolisme des bâtisseurs est lui aussi très important, car construire veut dire utiliser un pouvoir créateur – créer des choses matérielles et être donc ressemblants à Dieu, le Créateur du monde. Mais c'est aussi une intervention dans la création de Dieu, car tout nouvelle construction change complément le milieu naturel où elle est placée.

[438] Tous les deux sont montés au Ciel sans passer par la mort. *« Par la foi, Enoch fut enlevé, en sorte qu'il ne vit pas la mort, et on ne le trouva plus, parce que Dieu l'avait enlevé»* – Hébreux 11, 5. *«Comme ils marchaient en conversant, voici qu'un char de feu et des chevaux de feu se mirent entre eux deux et Elie monta au Ciel dans un tourbillon.»* – Rois 2, 11. D'ailleurs Enoch et Elie sont les deux personnages qui apparaissent à coté du Christ sur la montagne le moment de la transfiguration.

«Opiniile sale religioase despre Fiinţa Supremă, scria preotul Georgel, *privitor la natura şi obligaţiile omului exaltau imaginaţii ardente: ele învăţau că patriarhii, Adam, Seth, Enoch, Noé, Abraham, Isaac şi Jacob au cunoscut binevoinţa pentru a ajunge la intima familiaritate cu Dumnezeu, care se ţineau în comunicare, în legătură) fără întrerupere cu ei; că nu se putea merita acelaşi favoruri decât urmând şi călcând pe urmele lor.Toate îndatoririle omului sunt după modul, potrivit cu felul în care el le-a gravat în acest mare şi etern principiu: 'Nu face altuia ceea ce nu vrei să ţi se facă ţie însuţi'.Cât despre înclinaţiile, predestinările, povârnişurile naturii, el le-a canonizat ca pe emancipări binefăcătoare date omului pentru a-l despăgubi,a-l elibera, a-l proteja de răul inseparabil al infirmităţii umane; ei nu blamau nici un cult; ei voiau doar să se respecte cultul dominant: 'Divinitatea, spuneau ei, preferă cultul simplu şi pur al religiei naturale; însă ea nu se simte ofensată de ceea ce oamenii i-au adăugat în diferite vremuri, după, potrivit circumstanţelor şi climatului, pentru a-l adora pe Creator şi a-şi exprima acţiunile lor de graţie.»*

Franc-masoneria în sistemul lui Cagliostro

« Franc-masoneria este o cale periculoasă care duce la ateism.»
– Cagliostro.

Apăruți la sfârşitul secolului al XVIII-lea, franc-masonii[439] s-au prezentat totdeauna ca moștenitori ai secretelor şi anticelor şcoli ale misterelor. Cagliostro a distrus într-un fel acest mit căci el vorbea de franc-masonerie ca aceasta fiind forma exterioară şi degenerată prin care anticele sale mistere au fost propagate, răspândite până în secolul al XVIII-lea. Erau ritualuri exterioare, forme fără conținut,o bufonerie care își pierduse completamente sensul său original.

«Franc-masoneria egipteană, spunea Cagliostro*, a fost instituită de Enoch şi Elie,*[440] *care au propagat-o în diferite părţi ale lumii. Însă cu trecerea timpului ea şi-a pierdut destul de mult din puritatea şi splendoarea sa. Masoneria bărbaţilor s-a văzut la sfârşit redusă la o pură bufonerie şi cea a femeilor a fost aproape în întregime distrusă, deoarece în mod obişnuit ea nu mai avea loc în masoneria comună.»*

Acesta este şi motivul exact pentru care Cagliostro încerca să regenereze şi să reformeze franc-masoneria. Unul dintre scopurile Ordinului egiptean era deci de a instaura adevaărata franc-masonerie. Încă şi mai exact, Cagliostro a declarat în mai multe rânduri că el a fondat Ordinul egiptean pentru a se opune Iluminiştilor din Bavaria, grup ocult care voia să instaureze o nouă ordine socială, în care credinţa era înlocuită de supremația Raţiunii, a Dreptăţii. Pentru aceasta Iluminiştii ar fi planificat distrugerea monarhiei şi influenţei bisericii. Ei ar fi ales să înceapă cu Franţa.

[439] Numele lor vine de la vechile companii constructoare care aveau privilegii importante în raport cu masele, ele neplătind taxe, puteau circula liber etc. (ele era deci libere – francs). Simbolismul constructorilor e la fel de foarte important, căci a construi voiau să spună utilizarea unei puteri creatoare – a crea lucruri materiale şi de a fi deci după asemănarea cu Dumnezeu, Creatorul lumii. Dar este, de asemenea o intervenţie asupra/în creaţiei lui Dumnezeu, deoarece toate noile construcţii schimbă completamente mijlocul, centrul - Mediul natural în care ea este plasată.

[440] Amândoi sunt ridicaţi spre Cer fără a trece prin moarte. *« Şi dintr-o dată, Enoch fu ridicat, în felul în care el să nu treacă prin moartea, şi să nu mai fie găsit, pentru că Dumnezeu îl ridicase la el.»* – Evreii(Hébreux) 11, 5. *« Cum ei mergeau vorbind pe drum, iată că un car de foc cu cai de foc se pusese între ei doi iar Elie suia în Cer într-un turbion (vârtecuş)* » – Regii 2, 11. De altfel, Enoch şi Elie sunt cele 2 personaje care apăreau alături de Christos pe montaj în momentul transfigurării.

social, où la croyance était remplacée par la suprématie de la Raison. Pour cela, les Illuminés planifiaient de détruire les monarchies et l'influence de l'église. Ils avaient choisi la France pour commencer.

C'est pour cela que l'Ordre égyptien s'adressait aux maçons car parmi les conditions d'admission était celle d'être déjà membre de la franc-maçonnerie. Interrogé par rapport à ce sujet, Cagliostro avait répondu: *«Le but de l'Ordre égyptien étant d'insinuer les maximes de l'existence de Dieu, de l'immortalité de l'âme, j'ai pris la résolution de n'y admettre que des maçons ordinaires, parce que ce sont eux qui combattent ces vérités.»*

«La vrai maçonnerie, disait Cagliostro*, a pour pères Enoch et Elie. Après avoir été revêtus du pouvoir suprême qui leur fut accordé par la divinité, ils implorèrent Sa bonté et sa miséricorde en faveur de leur prochain, afin qu'il leur fut permis de faire connaître à d'autres mortels Sa grandeur et le pouvoir qu'Elle a accordé à l'homme sur tous les êtres qui environnent Son trône. Ayant obtenu cette permission, ils formèrent douze sujets qu'ils appelèrent élus de Dieu,*[441] *l'un desquels est connu de vous et se nommait Salomon. Ce roi philosophe chercha à les imiter et à marcher sur les pas de ses deux maîtres, en formant ensuite d'hommes propres à conserver et propager les connaissances sublimes qu'il avait acquises. Il y parvint en se consultant avec les autres élus et convenant de choisir chacun deux sujet dont il ferait 24 compagnons. Les premiers desquels fut Boaz. Ces 24 compagnons eurent ensuite la liberté d'en élire chacun 3, ce que fit 2 chefs suprêmes, 12 maîtres ou élus de Dieu, 24 compagnons et 72 apprentis. De ces dernières sont descendus les templiers et de l'un des templiers réfugiés en Ecosse les franc maçons, qui furent par la suite au nombre de 13, ensuite 33 etc. Telle est l'origine et la filiation de la maçonnerie.»*

Ego sum qui sum

« L'Écriture vous apprend que Moise après la retraite de quarante jours et quarante nuits, sur la montagne de Sinaï pour former le pentagone sacré, retourna une seconde fois sur cette montagne et y resta de nouveau quarante autres jours et quarante autres nuits.»

- Cagliostro.

L'Ordre égyptien n'avait pas seulement des buts collectifs, comme ceux de reformer la franc-maçonnerie et s'opposer à l'Illuminisme. Il avait aussi des buts individuels. A ce niveau, son objectif était la régénération intégrale de l'être humain. Cela faisait que l'homme retrouve son innocence primitive et regagne ainsi la Terre et toute les pouvoirs qu'il avait avant la Chute: le pouvoir de commander à la matière, et donc contrôler le monde physique, mais aussi celle de commander aux anges.

Pour regagner sa place et ses pouvoirs, l'homme devait donc passer par certaines étapes, mais la voie proposée par Cagliostro n'était pas du tout la sévère ascèse des saints catholiques, ni l'isolation. C'était au contraire rester dans le monde, vivre sa vie, sans éviter aucune des choses humaines. Voilà son message: *«Redoublez vos efforts pour vous purifier, non par des austérités, des privations ou des pénitences extérieures, car ce n'est pas le corps qu'il s'agit de mortifier et de faire souffrir; mais ce sont l'âme et le cœur qu'il faut rendre bons et purs, en chassant de votre*

[441] *« Dieu n'a crée l'homme que pour être immortel. Mais l'homme ayant abusé des bontés de la divinité, elle s'est déterminé à ne plus accorder ce don qu'à un fort petit nombre. Pauci sont electi.»* (peu son élus). – extrait du Rituel de l'ordre égyptien.

Din acest motiv Ordinul egiptean s-a adresat masonilor, deoarece printre condiţiile de admitere, de aderare era aceea de a fi deja membru al franc-masoneriei.Interogat în scris asupra acestui subiect, Cagliostro răspundea: *«Scopul Ordinului egiptean fiind introducerea, insinuarea la maximum a existenței lui Dumnezeu, a nemuririi sufletelor, eu am luat hotărârea de a nu admite decât aderarea, înscrierea membrilor masonilor de rând, pentru că aceştia erau cei care combăteau aceste adevăruri.».*

«Adevărata masonerie, spunea Cagliostro, are ca părinţi pe Enoch şi Elie. După ce au fost investiţi cu puterea supremă care le-a fost lor acordată de divinitate, ei implorau Bunăvionţa Sa şi compătimire, milă, compasiune în favoarea viitorului lor, astfel ca lor le-a fost permis să poată face cunoscută şi altor muritori Măreţia şi puterea pe care Ea le-a acordat omului asupra a toate fiinţele care înconjoară tronul Său. Obţinând această permisiune ei vor forma 12 subiecţi pe care-i vor numi Aleşii Domnului[442], dintre care unul este cunoscut de voi şi se numeşte Solomon. Acest rege filosof încerca să-i imite şi să le calce pe urme acestor doi stăpâni făurind, formând în cele din urmă oameni curaţi protriviţi a conserva, a păstra şi propaga cunoştinţele sublime pe care ei le primiseră, căpătaseră. S-a ajuns la ceastă soluţie consultându-se cu ceilalţi aleşi şi convenindu-se să aleagă de către fiecare câte doi subiecţi care devin 24 de tovarăşi(calfe, însoţitori). Primul dintre aceştia fu Boaz. Cele 24 de calfe aveau şi ele apoi libertatea de a alege fiecare câte 3, ceea ce făcu 2 şefi supremi, 12 stăpâni sau Aleşi ai Domnului -Apostoli-, 24 calfe şi 72 de ucenici(începători). Dintre aceştia din urmă au descins templierii, iar din unul dintre templieri refugiaţi în Ecosse franc-masonii care au fost în cele din urmă în număr de 13, apoi 33 etc. Aceasta este originea şi filiația masoneriei.»

Eu sunt cel care sunt.

«Biblia vă învaţă că Moise după retragerea sa timp de 40 de zile şi 40 de nopţi pe muntele Sinai pentru a forma pentagonul sacru, sfințit, se reîntoarce a doua oară pe acest munte şi unde rămân timp de alte 40 de zile şi alte 40 de nopţi.»

- Cagliostro.

Ordinul egiptean nu avea numai scopuri colective, ca cel de a reforma franc-masoneria şi a se opune iluminismului. El avea de asemenea scopuri individuale. La acest nivel, obiectivul său era regenerarea integrală a ființei umane. Aceasta făcea ca omul să regăsească inocența sa primitivă şi să recâştige astfel Pământul şi toate puterile pe care le avea în Cer înainte de Căderea sa în Păcat: puterea de a comanda materiei şi deci de a controla lumea fizică, dar şi, la fel, de a comanda îngerilor.

Pentru a recâştiga locul şi puterea sa, omul trebuie deci să treacă câteva etape, dar calea propusă de Cagliostro nu era de tot severa, acceză a sfinţilor catolici, nici izolarea. Era, dimpotrivă, de a rămâne în lume, a trăi viaţa sa, fără a evita oricare dintre lucrurile omeneşti. Iată mesajul său: *«Redublaţi-vă eforturile voastre pentru a vă purifica, nu prin austerităţi, abţineri, privaţiuni sau penitenţe exterioare, căci nu este corpul căruia i se vorbeşte de mortificare şi de a suferi, ci acestea sunt inima şi sufletul care trebuie să fie, trebuie să rămână bune şi pure, vânând din*

[442] « Dumnezeu nu a creat pe om decât pentru a fi nemuritor. Dar omul abuzând » de bunătatea divinității, ea a fost determinată a nu mai acorda acest dar decât unui forte mic număr *«Puţini sunt cei»* – extras din Ritualul Ordinului egiptean.

intérieur tous les vices et en vous embrassant de la vertu.»

«L'Éternel n'a crée est formée la terre que pour l'homme et pour être gouvernée par lui. Mais il ne saurait pas y parvenir sans connaître la perfection du moral et du physique, sans avoir pénétré dans le véritable sanctuaire de la nature et sans posséder notre doctrine sacrée.»

«Il faut avoir un cœur droit, juste et bienfaisant. Il faut renoncer à tout motif de vanité et de curiosité, écraser le vice et confondre l'incrédulité. Tout homme qui désire parvenir à être un bon maçon égyptien ou véritable élu doit renoncer à toutes sortes d'honneurs, de richesses et de gloire, car pour obtenir cette faveur il n'est pas nécessaire d'être grand, riche, ni puissant. En plus de cela il faut être aimé en particulier et protégé de Dieu. Il faut être soumis et respectueux envers son souverain. Il faut chérir son prochain. Pour obtenir la grâce de Dieu il faut adorer, respecter son souverain[443], surtout se consacrer au bonheur et au soulagement de son prochain, la charité étant le premier devoir d'un maçon égyptien et l'ouvre la plus agréable à L'Éternelle . A cette conduite il faut joindre des prières ferventes pour mériter de sa bonté.»

Sa méthode proposait deux étapes de purification connus sous le nom de « quarantaines » car chacune durait 40 jours. La première visait la purification morale, psychique, la deuxième la régénération physique. A la fin, *«l'homme qui a purifié sa partie physique et morale parvient à récupérer son innocence primitive. ÂApres avoir atteint cette perfection avec le secours du Grand Dieu, il arrive au point d'exercer la domination sublime et originale de l'homme, de connaître toute l'étendue de la puissance de Dieu et le moyen de faire jouir tout enfant innocent du pouvoir que son état lui aura donné. Âpres cette purification l'homme n'aspire plus alors qu'un repos parfait pour pouvoir parvenir à l'immortalité et pouvoir dire de lui EGO SUM QUI SUM.[444].»*

Historique et membres

« Le système métaphysique et pratique dont il est l'auteur, une fois bien démontré aux hommes, il pourrait, il me semble, faire époque dans l'histoire de l'humanité et contribuer infiniment à son bonheur.»

- Wieldermet.[445]

La première loge égyptienne fondée par Cagliostro est celle de Mitau. Du moins, c'est la première qu'on connaît historiquement. Le 29 mars 1779, Cagliostro met la base d'une loge égyptienne mixte, dont faisaient partie: le comte Johann Friedrich von Medem, son père - le maréchal von Medem, son frère – le comte de Medem de Tittemund, sa fille – Elisa von Recke, sa belle sœur - Mme de Kayserling avec sa fille et cousine d'Elisa – Louise de Grotthaus, le chambellan von Howen, le conseiller aulique Schwander, le docteur Lieb, le notaire Hinz, le major von Korff. Des informations plus détaillés sur les réunions de cette loge sont donnés par Elisa von Recke.

A Strasbourg, il ouvre des travaux maçonniques le 22 août 1781, d'après les notes laissées par Ramond de Carbonnières. Les participants à ces réunions sont : le cardinal de Rohan, Ramond

443 Quelle différence par rapport aux idées propagés par la franc-maçonnerie contaminé des idées des Illuminés.

444 Cette expression est la traduction latine de la réponse que Dieu avait donnée à Moise quand celui-ci lui avait demandé son nom : *« Je suis celui qui est »* Exode 3, 14. Elle pourrait également traduite sous une forme plus proche de la psychologie d'aujourd'hui : je suis celui que je suis, c'est-à-dire je suis moi-même.

445 Lettre de Wildermett à Sarasin nr. 24, 20 octobre 1787.

interiorul vostru toate viciile şi îmbrăţişându-vă cu virtutea.»

«Dumnezeu nu a creat şi a format pământul decât pentru om şi pentru a fi guvernat de el. Însă nu se va şti dacă se va ajunge la asta fără a cunoaşte perfecţiunea moralului şi fizicului, fără a se fi pătruns în adevăratele sanctuare ale naturii şi fără a se poseda doctrina noastră sacră.»

«Trebuie să ai o inimă dreaptă, onestă şi binefăcătoare. Trebuie să renunţi la toate motivele de vanitate şi curiozitate, să striveşti viciile şi să reduci la tăcere necredinţa, neîncrederea. Orice om ce doreşte să devină un bun mason egiptean sau un veritabil ales trebuie să renunţe la toate felurile de onoruri, bogăţii şi glorie, căci pentru a obţine această favoare nu este necesar să fii mare, bogat, nici puternic. În plus de asta trebuie să fii iubit în special şi protejat de Dumnezeu. Trebuie să fii supus şi respectos faţă de suveranul tău. Trebuie să îndrăgeşti pe aproapele tău. Pentru a obţine îndurarea lui Dumnezeu trebuie să adori, să respecţi pe suveranul tău.[446], mai cu seamă să fii consacrat fericirii şi uşurării viitorului tău, caritatea fiind prima îndatorire a unui bun mason egiptean şi deschiderii mai agreabile a porţilor spre Veşnicie. La această conduită trebuie adăugate rugăciuni fervente pentru a merita bunătatea sa.»

Metoda sa propunea două etape de purificare cunoascute sub numele de «patruzecimi» deoarece fiecare dura 40 de zile. Prima viza purificarea morală, psihică, a doua regenerarea fizică. În final *«omul care şi-a purificat partea sa psihică şi moral, ajungea să-şi recupereze inocenţa sa primitivă. După ce a atins această performanţă cu ajutorul Marelui Dumnezeu, se ajunge în punctul exersării dominării sublime şi originale a omului, de cunoaştere a întregii întinderi a puterii Lui Dumnezeu şi mijlocul de a face să se bucure ca un copil inocent de puterea care starea sa i-o va fi dat. După această purificare omul nu mai aspiră decât la o odihnă perfectă pentru a putea ajunge la nemurire şi a putea spune despre el EU SUNT CEL CARE SUNT.[447]»*

Istoric şi membri

« Sistemul metafizic şi practic al cărui autor el este, odată demonstrat oamenilor, va putea, mi se pare, face epocă în istoria umanităţii şi contribui infinit la fericirea ei.»
- Wieldermet.[448]

Prima lojă masonică fondată de Cagliostro a fost cea din Mitau Cel puţin, este prima cunoscută din punct de vedere istoric. La 29 martie 1779, Cagliostro pune bazele unei loje masonice egiptene mixte, din care făceau parte: contele Johann Friedrich von Medem, tatăl său - mareşalul von Medem, fratele său - contele de Medem de Tittemund, fiica sa - Elisa von Recke, cumnata sa - D.-na de Kayserling cu fiica sa şi verişoara Elisei – Luisa Grotthaus, şambelanul von Howen, consilierul de curte Schwander, doctorul Lieb, notarul Hinz, maiorul von Korff. Informații mai detaliate despre reuniunea acestei loje au fost date de Elisa von Recke.

La Strasbourg el deschide dezbateri/întruniri masonice la 22 august 1781, potrivit notelor lăsate de Ramond de Carbonnières. Participanţii la aceste reuniuni sunt: cardinalul de Rohan, Ramond de Carbonnières, baronul de Planta, baronul de Mullenheim, Joseph Antoine Straub

[446] Ce diferenţă în raport cu ideile propagate de franc-masoneria contaminată de ideeile Iluminiştilor
[447] Această expresie este traducerea latină a răspunsului pe care Dumnezeu il dăduse lui Moise atunci când acesta i-a cerut lui numele său *« Eu sunt cel care este »* Exodul 3, 14. Ea ar fi putut fi, de asemenea, tradusă sub o formă mai apropiată de psihologia de astăzi: Eu sunt cel care sunt, adică eu sunt eu însumi.
[448] Scrisoarea lui Wildermett către Sarasin nr. 24, 20 octombrie 1787.

de Carbonnières, le baron de Planta, le baron de Mullenheim, Joseph Antoine Straub (directeur de la manufacture des armes blanches de l'Alsace), Barbier de Tinan (commissaire ordinaire des guerres), le marquis de la Salle.

A Bordeaux, il y a aussi des travaux égyptiens, notés par de Carbonnières (le 13 décembre 1783). Mais son activité maçonnique devient officielle et plus soutenue à Lyon, avec l'instauration de la loge mère de l'Ordre égyptien: La Sagesse triomphante. Le siège sera situé 33, Rue du Chemin neuf.

Les membres seront : Rey de Morande, le banquier J. M. Saint Costar, G. B. Magneval (beau frère de Rey de Morande), Bessieres, Rey de Colonges (frère de Rey de Morande), Gabriel Magneval (frère de G.B. Magneval), Ournet, A. Aubergenois, G. Barthelemy, Th. Barthelemy, Dubreuil, Rigollet. Et le dimanche 26 décembre 1784, Cagliostro y installa les premières 12 maîtres égyptiens.

C'est toujours à Lyon qu'il entre en contact avec J. B. Willermoz, lui propose de le faire grand maître de son ordre à Lyon, mais celui-ci refuse. Voilà ce que Willermoz écrit à Charles de Hesse:[449] *«Le Comte de Cagliostro était ici depuis huit jours. J'ai eu avec lui quatre longues conférences particulières et nous nous sommes brouillés dans la dernière par une différence extrême de principes et de croyance. Il nous taille ici de la besogne car il y a fait des maçons à l'égyptienne, je l'ai rabroué vigoureusement et nous ne nous rêverons plus.*

Je fus appelé et conduit chez lui le surlendemain de son arrivée, j'y allais croyant voir un comte de Phœnix et ce nom m'était déjà suspect. A son ton et à son allure je soupçonnai d'abord qu'il était le comte Cagliostro, il en convint, il me dit qu'il avait renoncé à la médicine qui lui faisait des ennemis partout, qu'il ne voulait plus s'occuper qu'à instruire des maçons bien choisis, qu'il possédait la seule vraie maçonnerie du rit égyptien qui apprenait à travailler pour la gloire du seul Grand Dieu, pour le bonheur de soi même et pour celui du prochain.

Cagliostro m'a proposé de m'établir principal instructeur de son rite pour tout renvoyer ensuite à moi, qu'il me donnerait des preuves de son savoir et ajouta ces mots: «'Non verbis sed factis et operibus probo.'»[450] *Je lui ai demandé quels étaient ces faits, il a répondu: 'Qui potest majus, potest minus'.*

Cependant ayant manqué son coup tant sur moi que sur la loge de la bienfaisance, il jeta aussitôt les yeux sur une autre déjà ancienne à Lyon suivant le rite du Grand Orient de France, sous le nom de La Sagesse qui venait d'acquérir une maison aux Brotteaux, cent pas à gauche de discussion sur la nature de Jésus Christ. Cagliostro m'a dit que Jésus Christ n'est pas Dieu, qu'il était seul le fils de Dieu, comme lui Cagliostro est un philosophe. Flairant l'hérésie j'ai pris mes distances, je lui ai demandé me prouver de façon certaine ses pouvoirs, il m'a prit haut. 'Est-ce que vous seriez venu ici pour juger le comte de Cagliostro? Apprenez que personne ne peut juger le comte de Cagliostro, qu'il peut se dire comte, duc ou prince, tout comme il lui plaît '.»

[449] Lettres du 6 et 8 novembre 1784 (citée par G W Rijnbeck, l'occultisme et la métapsychologie du XVIII siècle en France, II et Willermoz et Cagliostro en revue métapsychique, 1934, page 114.

[450] Je prouve par des faits et opérations, pas par des paroles.

(directorul manufacturii de arme albe din Alsacia), Barbier de Tinan (comisar principal de război), marchizul de la Salle.

La Bordeaux, erau de asemenea dezbateri egiptene, notate de Cagliostro (13 decembrie 1783). Însă activitatea sa masonică devine oficială şi mai susţinută la Lyon odată cu instalarea lojei mamă a Ordinului egiptean: Înţelepciunea triumfătoare, învingătoare. Sediul era situat pe strada Drumului nou la nr.33.

Membri vor fi: Rey de Morande, bancherul J. M. Saint Costar, G. B. Magneval (cumnatul lui Rey de Morande), Bessieres, Rey de Colonges (fratele lui Rey de Morande), Gabriel Magneval (fratele lui G.B. Magneval), Ournet, A. Aubergenois, G. Barthelemy, Th. Barthelemy, Dubreuil, Rigollet. Iar duminică 26 decembrie 1784, Cagliostro a instalat aici primiii 12 maeştri egipteni.

La Lyon el intră în contact cu J. B. Willermoz, căruia îi propune să-l facă mare maestru în ordinul său la Lyon, dar acesta refuză. Iată ce scrie Willermoz lui Charles de Hesse:[451] *«Contele de Cagliostro era aici de vreo 8 zile. Eu am avut cu el 4 lungi discuţii particulare şi noi ne-am certat în ultima dintre ele pe diferenţă extremă de principii şi credinţe. El ne dădea nouă de lucru deoarece făcea aici masoni egipteni, eu l-am repezit viguros, l-am certat aspru şi nu am mai revenit niciunul asupra acestui aspect.*

Am fost convocat şi condus la a el în ziua următoare sosirii sale, m-am dus acolo crezând că voi vedea un conte de Phœnix şi acest nume îmi era deja suspect. După ton şi aliură bănuiam de la început că el era contele de Cagliostro, m-am convins în această privinţă, el mi-a spus că a renunţat la medicină care-i făcea duşmani pretutindeni, că el nu mai voia să se ocupe decât cu instruirea de masoni bine selecţionaţi, că el poseda singura masonerie de rit egiptean adevărată care învăţa a lucra întru gloria unicului Mare Dumnezeu, pentru fericirea sa şi a semenilor, a apropiaţilor săi.

Cagliostro mi-a propus să mă facă şi să mă instaleze instructor principal al ritului său ca apoi să revină insistent în cele ce urmează, că îmi va da, îmi va aduce probe ale ştiinţei sale şi a dăugând aceste cuvinte: «'Non verbis sed factis et operibus probo.'»[452] *L-am întrebat care erau aceste fapte iar el a răspuns 'Cine poate mult, poate şi puţin'*

Între timp, dând greş, eşuând atât în privinţa mea cât şi în cea a lojei binefacerii filantropice el îşi aruncă de îndată ochii asupra unei alte loje deja vechi în Lyon urmând ritul Marelui Orient al Franţei, sub numele de Înţelepciunea, care primise o casă la Brotteaux, o sută de paşi la stânga casei Directoriatului. Acolo el a găsit o societate numeroasă, avidă de minuni şi care nu a cunoscut niciodată altceva decât stiinţa deliberărilor şi banchete masonice. În timpul unei discuţii despre natura lui Isus Hristos, Cagliostro mi-a spus că Isus Hristos nu este Dumnezeu, că el era singurul fiu al lui Dumnezeu, aşa cum el, Cagliostro este un filozof. Mirosind, adulmegând erezia, am luat distanţă şi i-am cerut să demonstreze modalităţi certe ale puterilor sale, el m-a privit de sus. 'Aţi venit aici pentru a-l judeca pe contele de Cagliostro? Înlegeţi, aflaţi că nimeni nu poate judeca pe contele de Cagliostro, fie că el îşi zice conte, duce sau prinţ, sau cum i-ar mai plăcea lui să-şi zică'.»

[451] Scrisorile din 6 şi 8 noiembrie 1784 (citate de G W Rijnbeck, ocultism şi metapsihologie din secolul al XVIII-lea în Franţa, II şi Willermoz şi Cagliostro în cercetări metapsihice, 1934, pagina 114.

[452] Eu dovedesc prin fapte şi prin operaţiuni, nu prin vorbe.

Après avoir établit la loge mère de l'Ordre égyptien, il ira à Paris où il instaura le Suprême Conseil du Rite égyptien. A Paris, il était soutenu par le cardinal de Rohan, grand aumônier de la France et par l'évêque de Brouges. Avec leur aide, Cagliostro avait déjà commencé les démarches auprès du Roi et de l'Eglise pour reconnaître l'Ordre égyptien tel comme étaient l'Ordre des chevaliers de Malte. On voulait instaurer à Paris le siège de l'Ordre égyptien où les membres pouvaient habiter et mener une vie en communauté. Cette idée inhabituelle pour l'époque et la place importante que les femmes avaient dans l'Ordre égyptien ont fait circuler beaucoup de bruits.[453]

Le Suprême conseil était formé par le duc de Montmorency Luxembourg[454] qui était Grand Maître protecteur, Jean Benjamin de la Borde (Grand Inspecteur), Claude Baudard de Saint James[455] (Grand Chancelier), Jacques de Vismes de Vaglay[456] (Grand Secrétaire).

Le 20 août 1786, Cagliostro devait aller à Lyon «*avec Luxembourg et autres huit à dix hauts personnages*» pour inaugurer le Temple de la Sagesse triomphante. Le scandale du collier l'en empêcha et la consécration du temple sera faite le 25 juillet 1786, Cagliostro absent. Il sera informé par une lettre sur la manière dont cette cérémonie s'était déroulée: *« Monsieur et Maître, rien ne peut égaler vos bienfaits, si ce n'est la félicité qu'ils nous procurent. Vos représentants se sont servis des clefs que vous leur avez confiées; ils ont ouvert les portes du grand temple, et nous ont donné la force nécessaire pour faire briller votre grande puissance. Aujourd'hui notre désir est de mettre à vos pieds la trop fable expression de notre reconnaissance. Nous n'entreprendrons pas de vous faire le récit de la cérémonie divine dont vous avez daigné nous rendre l'instrument; nous avons l'espérance de vous faire parvenir bientôt ce détail par un de nos frères, qui vous le présentera lui-même. Nous vous dirons cependant, qu'au moment où nous avons demandé à l'éternel un signe qui nous fît connaître que nos vœux et notre temple lui étaient rendre l'instrument; nous avons l'espérance de vous faire parvenir bientôt ce détail par un de nos frères, qui vous le présentera lui-même. Nous vous dirons cependant, qu'au moment où nous avons demandé à L'Éternel un signe qui nous fît connaître que nos vœux et notre temple lui étaient agréables, tandis que notre maître était au milieu de l'air, a paru sans être appelé le premier philosophe du nouveau testament. Il nous a bénis après s'être prosterné devant la nuée bleue dont nous avons obtenu l'apparition, et s'est élevé sur cette nuée dont notre jeune colombe n'a pu soutenir la splendeur, dès l'instant qu'elle est descendue sur la terre.*

[453] *« Le projet que ses disciples affichaient d'ériger le système égyptien en ordre religieux et d'en demander l'approbation au saint siège était une fourberie insigne. Il est seulement vrai, comme l'a dit sa femme, qu'ils pensaient à faire rester Cagliostro auprès d'eux et acheter une maison pour en faire une espèce de couvent maçonnique, dans lesquels ils auraient pu loger tous avec leurs femmes, qui seraient devenues communes entre eux. »* Vie de Cagliostro p. 159.

[454] Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency, prince de Luxembourg (1741-1790), maréchal de champ. Son frère aîné, le duc de Luxembourg était la personnalité la plus importante du Grand Orient de France.

[455] Claude Baudard de Vaudésir (qui se faisait appeler Saint James, d'après la mode anglaise). Il était un des plus riches financiers du royaume : trésorier de la marine et associé à toutes les compagnies industrielles et financiers de son époque. Il construit à Paris un extravagant palais à l'anglaise, simplement pour faire concurrence au frère du roi, le comte d'Artois. Il était ami intime de La Borde et quco-fondateur du Rite des Philalètes, avec Savallete de Linge et Court de Gebelin. Son beau fils était le marquis de Puysegur.

[456] Anne Pierre Jacques de Vismes de Vaglay (1745-1819), homme de lettres et musicographe français, sous-directeur des Fermes. Il était beau frère de La Borde. Dans son ouvrage *« Nouvelles Recherches sur l'Origine et la Destination des Pyramides d'Egypte »* il parle du système de Cagliostro, qu'il présente comme *« l'homme le plus extraordinaire qui ait vécu au XVIII-ème siècle »*

După ce a înfiinţat loja mamă a Ordinului egiptean, el va pleca la Paris unde va instaura Consiliul Suprem al Ritului egiptean. La Paris era susţinut de cardinalul de Rohan, mare prelat al Franţei şi de episcopul de Brouges. Cu ajutorul acestora, Cagliostro începuse deja demersurile şi intervenţiile pe lângă Rege şi pe lângă Biserică pentru recunoaşterea Ordinului egiptean, aşa cum era recunoscut Ordinului cavalerilor de Malta. Se dorea instalarea la Paris a sediului Ordinului egiptean, unde membrii săi puteau locui şi duce o viaţă în comunitate. Această idee neobişnuită pentru epocă şi rolul important al femeiilor în Ordinul egiptean, au stârnit, făcut să circule multe zvonuri.[457]

Consiliul Suprem era format din ducele de Montmorency Luxembourg[458] care era Mare Maestru protector, Jean Benjamin de la Borde (Inspector General) Claude Baudard de Saint James[459] (Cancelar General), Jacques de Vismes de Vaglay[460] (Secretar General).

La 20 august 1786, Cagliostro trebuia să meargă la Lyon «*împreună cu Luxembourg şi alte 8 la 10 înalte personalităţi*» pentru a inaugura Templul Înţelepciuni triumfante/biruitoare. Scandalul colierului l-a împiedicat iar consacrarea(consfinţirea) templului se va face la 25 iulie 1786, cu de Cagliostro absent. El va fi informat printr-o scrisoare despre modul în care această ceremonie s-a derulat: *«Domnule şi Stăpâne, nimic nu poate egala binefacerile Voastre, dacă nu era fericirea pe care ne-o aduc Reprezentanţii dvs.s-au folosit de cheile ce le-aţi încredinţat; ei au deschis uşile marelui templu, şi ne-au dat nouă forţa necesară de a face să strălucească marea Voastră putere. Dorinţa noastră de astăzi este aceea de a depune la picioarele voastre prea umila noastă recunoştinţă. Noi nu încetăm să vă povestim în amănunt ceremonia divină de care noi am fost demni a-i fi instrument, noi avem speranţa că aceste detalii vă vor parveni curând prin intermediul unuia dintre fraţii noştri care vi se va prezenta în persoană. Totuşi noi vă vom spune că în momentul în care noi am cerut Eternului să ne dea un semn că vocile şi templu nostru îi sunt pe plac, agreabile, în timp ce maestrul nostru era în toiul fierberii invocării, a apărut fără să fi fost chemat să vină întâiul filosof al noului testament. El ne-a binecuvântat apoi s-a prosternat în faţa norului bleu/albastru deschis în care i-am obţinut apariţia, şi s-a ridicat pe acest nor căruia tânărul nostru porumbel nu a putut să-i susţină splendoarea imediat ce a coborât pe pământ.*

Cei doi profeţi şi legiuitorul Israelului, ne-au dat nouă sensibile semne ale bunătăţii lor şi a supunerii lor ordinelor Voastre: totul a concurat să facă operaţiunea completă şi perfectă, într-atât cât nu poate judeca slăbiciunea noastră.

[457] «Proiectul pe care discipolii săi îl afişau de a erija sistemul egiptean în ordin religios şi de a cere pentru asta aprobare Sfântului scaun era o înşelătorie grosolană insignifiant. Este numai adevărat, aşa cum a spus soţia sa, că ei gândeau să facă pe Cagliostro să rămână aproape de ei şi de a cumpăra o casă pentru a face din aceasta un fel de mânăstire, pension/sălaş masonic, în care ei vor fi putut locui toţi împreună cu soţiile lor, care ar fi devenit proprietate comună între ei toţi.» Viaţa lui Cagliostro p.159.

[458] Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency, prinţ de Luxembourg (1741-1790), mareşal aghiotant. Fratele său mai mare, ducele de Luxembourg era personalitatea cea mai importantă a Ordinului Marele Orient din Franţa.

[459] Claude Baudard de Vaudésir (care se făcea apelat Saint James, după moda englezească). era unul dintre cei mai bogaţi finanţişti din regat: trezorier al marinei şi asociat la toate companiile industriale şi financiare din epoca sa. El construia în Paris un extravagant palat à l'anglaise, pur şi simplu pentru a face concurenţă fratelui regelui, contele d'Artois. El era amicul intim al lui de La Borde şi co-fondator al Ritului Filaletienilor, cu Savallete de Linge şi Court de Gebelin. Ginerele său era marchizul de Puysegur.

[460] Anne Pierre Jacques de Vismes de Vaglay (1745-1819), om de litere şi muzicograf francez, sub-director al asociaţiei Fermes. El era cumnatul lui de La Borde. În opera sa « *Noi cercetări asupra Originii şi Destinaţiei Piramidelor din Egipt* » (*« Nouvelles Recherches sur l'Origine et la Destination des Pyramides d'Egypte »)* el vorbeşte de sistemul lui Cagliostro, pe care-l prezintă ca « *omul cel mai extraordinar care a vieţuit în secolul al XVIII-lea.»*

.Les deux grands prophètes et le législateur d'Israël, nous ont donné des signes sensibles de leur bonté et de leur obéissance à vos ordres: tout a concouru à rendre l'opération complète et parfaite, autant qu'en peut juger notre faiblesse

Vos fils seront heureux, si vous daignez les protéger toujours et les couvrir de vos ailes. Ils sont encore pénétrés des paroles que vous avez adressées du haut de l'air à la Colombe qui vous implorait pour elle et pour nous: 'Dis leurs que je les aime et les aimerai toujours'.»

A ce message, Cagliostro fit aussi une réponse directe en les disant que: «*s'ils l'avaient vu en cette occasion à Lyon dans les nuages, après sa mort, ils le verraient de même un jour dans sa gloire.»*

L'Europe n'a jamais vu une cérémonie plus auguste et plus sainte; mais nous osons le dire, Monsieur, elle ne pouvait avoir de témoins plus pénétrés de la grandeur du Dieu des dieux, plus reconnaissants de vos suprêmes bontés.

Vos maîtres ont développé leur zèle ordinaire et ce respect religieux qu'ils portent toutes les semaines aux travaux intérieurs de notre loge. Nos compagnons ont montré une ferveur, une piété noble et soutenue, et ont fait l'éducation des deux frères qui ont eu l'honneur de vous représenter. L'adoration et les travaux ont duré trois jours et par un concours remarquable de circonstances, agréables, nous étions réunis au nombre de 27, dans le temple: la bénédiction en a été achevée le 27, et il a eu 64 heures d'adoration.

Une dernière loge sera installée le 2 mai 1787 à Bâle en Suisse, dans la maison de Jacob Sarasin: *«La grande loge mère des pays helvétiques.»*

La structure de l'Ordre égyptien ne faisait que reproduire la hiérarchie établie par Enoch et Elie dont Cagliostro parlait. Il y avait trois degrés, et chacun comprenait un nombre fixe de membres. Au dessus était le Grand Cophte, titre porté par Cagliostro.

A Lyon, il y avait: 72 apprentis qui se rassemblaient une fois tous les 7 semaines dans la chambre gauche du temple; 24 compagnons qui se rassemblaient une fois tous les 5 semaines dans la chambre de droite; 12 maîtres qui se rassemblaient tous les trois semaines dans la chambre du milieu.

En plus, il y avait deux assemblées générales: *«le troisième jour du neuvième mois (3 novembre), anniversaire du jour de la fondation»* et *«le 27ème jour du dixième mois (27 décembre), jour de Saint Jean l'évangéliste.»*. Cagliostro expliquait qu'il avait adopté cette fête à cause de la «grande affinité qui existe entre l'Apocalypse et les travaux de son rite.»

Au niveau de maître, les hommes recevaient les prénoms des 12 prophètes de l'Ancien testament. Chaque loge était dirigée par un vénérable qui recevait le nom d'Alexandre, auquel on ajoutait I, II, III etc.

La cérémonie par laquelle un candidat était reçu dans l'ordre impliquait toujours l'invocation d'un ou de plusieurs des sept anges, qui étaient consultés par rapports aux qualités et défauts du candidat.

Fii dvs.vor fi fericiţi dacă veţi binevoi să-i protejaţi totdeauna luându-i şi acoperindu-i sub aripile voastre. Ei sunt încă pătrunşi de cuvintele pe care i le-aţi adresat din înaltul cerului Porumbelul care vă roagă pentru el şi pentru noi: ' Spune-le lor că-i iubesc şi-i voi iubi mereu'.»

La acest mesaj Cagliostro le-a dat răspuns direct spunându-le lor că: *«dacă ei l-au văzut în această ocazie la Lyon în nori, după moartea sa, ei îl vor vedea la fel într-o zi în gloria sa.»*

Europa nu a văzut niciodată o ceremonie mai augustă şi mai sfântă, însă noi încercăm să vă spunem, Domnule, ea nu putea avea martori mai pătrunşi de măreţia lui Dumnezeu, Dumnezeul . tuturor dumnezeilor, mai recunoscătoare pentru suprema voastră bunătate mărinimie.

Maeştrii dvs. au dezvoltat tot zelul lor obişnuit şi acest respect religios pe care ei îl arată de-a lungul întregii săptămâini dezbaterilor interioare lojei noastre. Însoţitorii noştri au arătat o fervoare, o pietate nobilă şi susţinută, şi au făcut educaţia celor 2 fraţi care au avut onoarea de a vă reprezenta. Adoraţia şi dezbaterile au durat trei zile şi printr-un concurs remarcabil de împrejurări, noi ne-am întrunit în număr de 27, în templu: binecuvântarea a fost săvârşită în 27, şi au avut loc 64 de ore de adoraţiuni.

O ultimă lojă va fi instalată la 2 mai 1787 la Bâle în Elveţia, în casa lui Sarasin: *«Marea lojă din ţările elveţiene.»*

Structura Ordinului egiptean nu făcea decât să reproducă ierarhia stabilită de Enoch şi Elie despre care Cagliostro vorbea. Erau trei grade şi fiecare conţinea un număr fix de membri. Deasupra se găsea Marele Cophte, titlu purtat de Cagliostro.

La Lyon, avea: 72 ucenici care se reuneau odată la 7 săptămâni în camera din stânga a templului; 24 însoţitori care se reuneau odată la 5 săptămâni în camera din dreapta; 12 Maeştri care se reuneau odată la 3 săptămâni în camera din mijloc.

În plus erau 2 adunări generale: *«a 13 zi a celei de a 9-a luni a anului (3 noiembrie), aniversarea zilei fundamentării» şi « a 27 zi a celei de a10-a luni din an (27 decembrie) ziua Sfântului Ioan evanghelistul.».* Cagliostro explica că adoptat această zi din cauza *«marii afinităţi ce există între Apocalipsă şi întrunirile ritului său.»*

La nivel de Maestru, membrii primeau pronumele celor 12 profeţi ai vechiului testament. Fiecare lojă era condusă de un venerabil care primea numele de Alexandru, la care se adăuga I, II, III, etc.

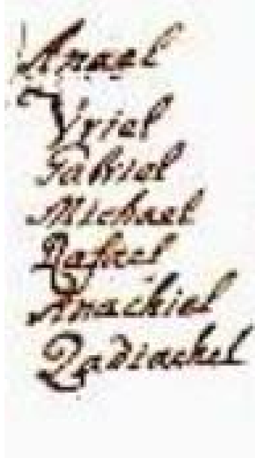
Ceremonia prin care un candidat era primit în ordin implica totdeauna invocarea unuia dintre cei 7 îngeri, care erau consultaţi prin raportarea la calităţile şi defectele candidatului în cauză.

Les sept

« Il n'y a qu'un seul Être suprême, un seul Dieu éternel. Il est l'Un, qu'il faut aimer et qu'il faut servir. Tous les êtres, soit spirituelles, soit immortels qui ont existé, sont ses créatures, ses sujets, ses serviteurs, ses inférieures. Être suprême et souverain, nous vous supplions du plus profond de notre cœur, en vertu du pouvoir qu'il vous a plu d'accorder à notre initiateur, de nous permettre de faire usage et de jouir de la portion de grâce qu'il nous a transmise, en invoquant les sept anges qui sont aux pieds de votre trône et de les faire opérer sans enfreindre vos volontés et sans blesser notre innocence.»

– Extrait des cérémonies de l'Ordre égyptien.

Qui étaient ces sept êtres qui se rendaient visibles aux yeux des enfants – *«colombes»* ou *«pupils»* pendant les cérémonies de l'Ordre égyptien? Cagliostro en parle comme des *«sept esprits qui entourent le trône de Dieu»*. Il insiste pour laisser leurs noms, écrits de sa main, sur les murs de son cachot à San Leo, comme un message important traversant le temps.

«Ces sept anges sont les êtres intermédiaires entre nous et la divinité. Ce sont les sept planètes ou, pour mieux dire, ils dirigent et gouvernent les sept planètes; comme ils ont une influence particulière et déterminée sur chacun des régimes nécessaires pour perfectionner la première matière, l'existence de ces sept anges supérieurs est aussi véritables qu'il l'est, que l'homme a le pouvoir de dominer sue ces mêmes êtres. Dieu ayant crée l'homme à son image et à sa ressemblance, il est le plus parfaite de ses ouvrages. Ainsi tant que le premier conserva son innocence et sa pureté, il fut l'être le plus puissant après la divinité. Car non seulement Dieu lui avait accordé la connaissance de ces êtres intermédiaires mais il lui avait même conféré le pouvoir de leur ordonner et de dominer sur eux immédiatement après Lui. L'homme ayant dégénéré par l'abus qu'il fit de ce grand pouvoir, Dieu le priva de cette supériorité, il le rendit mortel et il lui ôta jusqu'à la communication avec ces êtres célestes. Seuls les élus de Dieu ont-ils été exceptés de cette proscription générale. Tout bon ou vrai maçon, tel que je me fais gloire de l'être peut-il se flatter de parvenir à se régénérer et à devenir un des élus de Dieu ? Oui, sans doute. Car l'un des douze élus se reposant, ou étant appelé auprès de la divinité, le plus vertueux des vingt quatre compagnons lui succèdent, come le plus sage des soixante douze apprentis prend la place vacante du compagnon.»

Cei şapte (îngeri, apostoli, arhangheli)

«Nu există decât o singură fiinţă supremă, un singur Dumnezeu Etern. El este Unic, pe care trebuie să-l iubim şi pe care trebuie să-l servim. Toate fiinţele, fie ele spirituale, fie ele nemuritoare care există, sunt creaţia sa, subiecţii săi, servitorii/slugile sale, inferiorii/supuşii săi. Fiinţă supremă şi suverană, noi te rugăm stăruitor din străfundul inimilor noastre, în virtutea puterii care o să ai plăcerea de a acorda iniţiatorului nostru, de a ne pemite să folosim şi de a ne bucura de porţia de graţie/favoare ce noua ne-a transmis, invocând pe cei 7 îngeri care sunt la picioarele tronului tău, şi de a-i face să acţioneze, opereze fără a încălca voia ta şi fără a răni inocenţa nevinovăţiei noastre.»

– Extras din ceremoniile Ordinului egiptean.

Cine erau cele 7 fiinţe care se arătau, se făceau văzuţi la chemarea Maeştrilor în ochii copiilor – *«Porumbei»* sau *«Pupile»(= copii orfani puşi sub tutelă)* în timpul ceremoniilor Ordinului egiptean? Cagliostro vorbeşte în acest sens de *«7 spirite care înconjoară tronul lui Dumnezeu.»* El insistă pentru a lăsa numele lor, scrise cu propria sa mâna pe un perete al celulei sale de carceră din San Leo, ca pe un mesaj important traversând vremurile.

Cei 7 îngeri superiori:

1. Anael, 2. Yriel, 3. Gabriel, 4. Michael, 5. Raphaël, 6. Araihiel, 7. Zadiaihel.

«Acei 7 îngeri sunt fiinţele intermediare între noi şi divinitate. Acestea sunt cele 7 planete, sau mai bine spus, ei dirijează şi guvernează cele 7 planete; De vreme ce ei au o influenţă particulară şi determinată asupra fiecărui regim necesar pentru perfecţionarea materiei primordiale(primare), existenţa acestor 7 îngeri superiori este la fel de veritabilă ca şi aceea că ei există, că omul are puterea de dominare asupra aceloraşi fiinţe. Dumnezeu creând omul după imaginea înfăţişarea şi asemănarea sa, acesta este cea mai perfectă dintre operele, lucrările sale. Atât timp cât primul om îşi conservă, păstrează inocenţa şi puritatea sa el era fiinţa cea mai puternică după divinitate. Căci nu numai că Dumnezeu i-a acordat cunoaşterea acestor fiinţe intermediare, ci şi le-a chiar conferit puterea de a le ordona şi a stăpâni asupra lor imediat după El. Omul degenerând prin abuz pe care-l face cu această mare putere, Dumnezeu îl privează de această superioritate, el îl făcu muritor şi i-a retras-o până la comunicare cu aceste fiinţe celeste.

Toutes les traditions spirituelles du monde parlent de ces sept êtres. Il s'agit en fait de sept êtres célestes, émanations directes de Dieu, qui ont le rôle de créer, gérer et à la fin détruire la Création, en totale obéissance à la volonté de Dieu. On les retrouve dans le Bible, ils sont les porteurs des sept plaies de l'Apocalypse. L'Ancien testament en parle aussi dans la Genèse, sous le nom de Beni Elohim ou Fils de Dieu, les sept esprits créateurs. Les Vedas hindous, les plus anciens textes sacrés du monde datant d'environ 1800 av J.C., parlent de sept devas.[461] En Perse, l'Avesta et les textes du zoroastrisme parlent des Sept Immortels ou sept étincelles de Dieu par lesquelles il se manifeste dans le monde crée. Au Tibet, ils sont connus comme les sept Seigneurs des sept sphères, les sept primordiaux ou les sept premiers souffles de Dieu qui répandent sa volonté dans toute la Création.

Corpus Hermeticum nous transmet le même message, encore plus explicite: *«Dieu, l'Esprit, en lui-même masculin et féminin, source de la lumière et de la vie, engendra d'une parole un second être spirituel, le Démiurge qui, en tant que Dieu du feu et du souffle, créa sept recteurs pour entourer de leurs cercles le monde sensible et le diriger par ce qu'on nomme le Destin. Sortant aussitôt des éléments agissant en bas, la parole de Dieu s'élança vers ce pur domaine de la nature fraîchement formée et s'unit au Démiurge auquel elle est identique: [...] Ce que je vais te dire est le mystère resté caché jusqu'à ce jour. La nature, s'unissant à l'homme, procréa une merveille étonnante. L'homme avait en lui, je te l'ai dit, l'essence des sept Recteurs, à la fois masculins et féminins, à stature verticale.»* (Livre I, Pymandre) On retrouve ici l'essence de la doctrine de Cagliostro.

Il y avait un secret terrible caché dans l'histoire des sept anges. L'É L'église romaine a une position assez ferme par rapport aux anges: on accepte seulement les trois dont les noms apparaissent dans le Bible: Michael, Gabriel et Raphaël. Le reste est un mystère de Dieu qu'il ne faut pas essayer de connaître. Pourtant, au sein de L'Église, il y a eu à un moment donné un culte aux sept anges.

Le IVe siècle, le Concile de Laodicea reconnaît l'existence de sept «*esprits célestes principales*» ou «*pouvoir célestes incorporelles*»: les archanges Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, Selaphiel, Jehudiel et Barachiel. Pourtant, le 35e canon du Concile de Laodicea condamnait et qualifiait d'hérésie la vénération des anges comme gouverneurs du monde, mais indiquait leur vénération d'après les règles établies par L'Église. Il fixait une fête pour les célébrer - le 8 novembre.[462] Cette date a été choisie parce que les Pères de L'Église considéraient que le dernier jugement aura lieu un huitième jour, par rapport aux sept jours de la création et que ce jour «*le Christ se manifestera en Gloire avec les saints anges*.» (Mathias 25 :31.)

En 745, le Concile du Vatican dirigé par le pape Zacharie, dépose du Sacerdoce avec anathème l'archevêque de Magdeburg, Adelbert, pour avoir utilisé une prière adressée aux sept anges. Il est accusé d'avoir utilisé pendant l'office religieux des «*pratiques magiques, consistant dans le noms des sept esprits et fait des miracles qui ne peuvent pas être classés parmi ceux réalisés par la grâce et la gloire de Dieu*». Ses écrits ont été commandés à être brûles comme

[461] Devas – êtres immatériels, messagères de lumière, mot qui a été incorrectement traduit du sanscrit par dieu, puisqu'il est plutôt l'équivalent du mot ange – messager.

[462] De nos jours cette fête est célébrée par certains églises orthodoxes, comme celle de Russie, sous le nom «Synaxe des archi stratèges de la milice céleste, Michel et Gabriel et des autres Puissances célestes et incorporelles »

Singurii exceptaţi de la această prescripţie generală sunt doar numai aleşii lui Dumnezeu. Orice bun sau adevărat mason, acela care–mi face gloria de a fi, poate să fie flatat de a ajunge să se regenereeze şi să devină unul dintre aleşii Domnului ? Da, fără îndoială.Căci dacă unul dintre cei 12 aleşi se odihneşte sau a fost chemat în preajma divinităţii, cel mai virtuos dintre cei 24 însoţitori îi succed lui, după cum cel mai înţelept dintre cei 72 ucenici ia locul vacant al însoţitorului.»

Toate tradiţiile spirituale ale lumii vorbesc de aceste 7 fiinţe. În fapt este vorba de 7 fiinţe celeste, emanaţii directe ale lui Dumnezeu, care au rolul de crea, gira şi la sfârşit a distruge Creaţia, în totală supunere voinţei lui Dumnezeu. Le regăsim în Biblie, ei sunt purtătorii celor 7 planete ale Apocalipsei. Vechiul testament vorbeşte de asemeni despre ei în Geneza, sub numele de Beni Elohim (Blajinii, Binecuvântaţii) sau Fiii lui Dumnezeu, cele 7 spirite creatoare. Vedas hindous, cele mai antice texte sacre din lume datând din jurul anului 1800 înainte de Isus Hristos vorbesc de 7 (devas) precursori, înaintaşi.[463] În Persia Avesta şi textele de zoroastrism vorbesc de 7 Nemuritori sau 7 scântei ale lui Dumnezeu prin care el se manifestă în lumea creată de el. În Tibet, ei sunt cunoscuţi ca cei 7 Senignori ai celor 7 Sfere, cei 7 primordiali sau cele 7 prime suflete ale lui Dumnezeu care răspândesc voinţa sa în toată Creaţia Sa.

Corpus Hermeticum ne transmite acelaşi mesaj, încă şi mai explicit: *«Dumnezeu, Spiritul, el însuşi fiind în acelaşi timp în el însuşi şi masculin şi feminin, sursă a luminii şi a vieţii, a zămisli dintr-un cuvânt o a doua fiinţă spirituală, Demiurgul care, în calitate de Dumnezeu, din foc cu şi din/cu suflet/suflare, a creat 7 rectori(cei care conduc) pentru a înconjura cu cercurile lor lumea sensibilă, fragilă ,uşor impresionabilă şi influenţabilă şi a o dirija prin ceea ce se numeşte Destin. Imediat ce obţinând (producând) elementele acţionând în jos, vorba, cuvântul lui Dumnezeu s-a lansat spre acest pur domeniu al naturii proaspăt formate şi se uni cu Demiurgul cu care ea era identică : [...] Ceea ce îţi voi spune este misterul rămas ascuns până în acea zi. Natura, unindu-se cu omul, a procreat o minune uimitoare. Omul avea în el, ţi-am zis, esenţa celor 7 rectori, în acelaşi timp şi masculini şi feminini, cu statură, poziţie verticală.»* (Cartea I, Pymandre) Se regăseşte aici esenţa doctrinei lui Cagliostro.

În istoria celor 7 îngeri era ascuns un secret teribil. Biserica romană are o poziţie la fel de fermă în raport cu îngerii: se acceptă numai 3 nume dintre cele numite în Biblie: Michael, Gabriel şi Raphaël. Restul este un mister al lui Dumnezeu pe care nu trebuie să încercăm a-l cunoaşte/afla. Şi totuşi, în sânul bisericii, se găseşte la un moment dat un cult al celor 7 îngeri.

În secolul al IV-lea, Conciliul din Laodicea recunoştea cele 7 *«spirite celeste principale» sau « puteri celeste incorporale»:* arhanghelii Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, Selaphiel, Jehudiel şi Barachiel. Cu toate acestea, canonul al 35-lea al Conciliul din Laodicea condamnă şi califică drept erezie venerarea îngerilor ca guvernatori ai lumii, însă indică venerarea lor conform, regulilor stabilite de biserică Se fixa o sărbătoare pentru a-i celebra – 8 noiembrie.[464] Această dată a fost aleasă pentru că Sfinţii Părinţi ai bisericii considerau că ultima judecata de apoi va avea loc într-o a 8-a zi, raportat la cele 7 zile ale creaţiei şi că în această zi «*Christos se va manifesta în Gloria sa împreună cu sfinţii îngeri.*» (Matei 25:31)

[463] Devas – fiinţe imateriale, mesageri ai luminii, cuvânt care a fost incorect tradus din sanscrită prin zeu, pentru că el este mai degrabă echivalentul cuvântului înger - mesager.

[464] În zilele noastre această sărbătoare este celebrată de anumite biserici ortodoxe, ca cea din Rusia, sub numele de «*Synaxa arhistrategilor miliţiilor celeste, Michel şi Gabriel şi alte Autorităţi celeste şi incorporale.»*

impies et insensés.

Parmi ces noms il y avait pourtant celui de l'archange Uriel. Adelbert et ses partisans ont protesté, car la décision du Pape transformait tout d'un coup Uriel en démon. C'était une *démon ayant le même nom.* ». Explication absurde, d'autant que jamais il n'y avait eu question d'un démon portant le nom Uriel, feu purificateur de Dieu. Au contraire, un saint reconnu par L'Église St. Ambrosuius, avait choisit Uriel comme patron et lui montrait une grande vénération. Plus tard, en 789, le Concile d'Aix-la-Chapelle confirmera la décision du Concile de Rome, en interdisant d'utiliser d'autres noms d'anges en dehors de Michel, Gabriel et Raphaël.

Le débat concernant les sept anges est loin d'être fini. Il revient au XVème siècle avec le portugais Joannes Menesius da Silva (1431-1482) ou Beato Matteo. Il s'agit d'un religieux portugais, émigré en Italie qui avait reformé l'ordre franciscain. Protégé par Francesco della Rovere, devenu Pape sous le nom de Sixte IV, il avait créé plusieurs couvents en Italie, dont les religieux étaient connus comme amadiens. Ses miracles et ses visions angéliques ont été publiés dans l'ouvrage « Apocalipsis nova », où l'archange Gabriel lui révèle que le Vatican a caché les vraies noms des sept anges et lui demande de faire les démarches pour que leurs vrais noms soient reconnus et qu'une église leur soit dédiée. Mais rien ne sera fait.

En 1516, le prêtre Antonio del Duca découvre dans une petite église abandonnée de Palerme, S. Angelo Carmelitano, une peinture ancienne représentant les sept anges avec leurs noms et une inscription en latin indiquant leur fonction angélique : Michael – Victoriosus, Rafael – Medicus, Jehudiel – Remunerator, Gabriel – Nuncius, Uriel - Fortis socius, Barachiel – Adjutor (Tutore), Sealtiel – Orator. Cette peinture fit sur lui une grande impression. Il commence à avoir des visions, où les sept anges lui apparaissent et lui demandent de bâtir une église qui leurs soit consacrée. C'était le même message qu'Amedeo avait reçu un siècle avant.

En 1523, l'empereur Charles Quint[465] met les bases d'une fraternité, dont il devient le premier membre avec d'autres nobles. Ce groupe sera appelé «*La fraternité impériale des sept anges* » (Confraternita imperiale dei sette angeli). Beaucoup de membres de la famille Farnese en font partie, comme on peut le voir dans un tableau les représentant à coté de l'empereur et du prêtre Antonio del Duca. Le pape Paul III, un Farnese, bâtit en 1542 un couvent en Sicile dédié aux sept anges qui sera administré par le cardinal Alessandro, jusqu'à sa mort en 1589.

Avec ces importants protecteurs, Antonio del Duca se rapproche de plus en plus de son rêve. On commence à construire à Rome l'église des sept anges et l'architecte n'est autre que Michelange. On choisit comme lieu les anciens bains de Dioclétien, où 40 000 chrétiens avaient été martyrisés. C'est pour cela qu'aujourd'hui cette église qui, à l'origine, s'appelait L'Église des sept anges, est connue comme Santa Maria degli Angeli e dei Martiri. Michelange avait prévu dans ses plans sept chapelles, chacune d'entre elles dédiée à un des sept esprits célestes et décorée d'une peinture qui représentait l'ange avec son nom et ses attributs.

Antonio del Duca met en place un système dans lequel on priait chacun des sept dans les jours de la semaine qui lui correspondaient (Michel le dimanche, Gabriel le lundi etc, en respectant

[465] A l'époque la Sicile était sous le gouvernement impérial espagnol, qui faisait partie du Saint empire germanique.

În anul 745, Conciliul Din Vatican condus de papa Zacharie, depune Sacerdotul cu anatema/afurisenia, blestemul asupra arhiepiscopul de Magdeburg, Adelbert, pentru că acesta a utilizat o rugăciune adresată celor 7 îngeri. El a fost acuzat că a folosit în timpul unei oficieri a slujbei religioase *«practici magice constând în numele celor 7 spirite şi a făcut miracole ce nu pot fi printre cele înscrise(clasate) care se fac prin graţia şi gloria lui Dumnezeu.»*. Scrierile sale au fost condamnate, a fi arse ca fiind nelegiute, smintite.

Printre aceste nume se aflau totuşi cel al arhanghelului Uriel. Adelbert şi partizanii săi au protestat deoarece decizia papei transforma dintr-o lovitură pe Uriel într-un demon. *având acelaşi nume.»*. Explicaţiune absurdă, cu atât mai mult că niciodată nu se pusese chestiunea vreunui demon purtând numele Uriel, focul purificator al lui Dumnezeu. Dimpotrivă, un sfânt recunoscut de biserică, St. Ambrosuius, îl alesese pe Uriel ca patron al său şi-i arăta o mare veneraţie. Mai târziu, în 789, Conciliul din Aix-la-Chapelle va confirma decizia Conciliului din Roma, interzicând utilizarea altor nume de îngeri în afară de Michel, Gabriel şi Raphaël.

Dezbaterile consacrate celor 7 îngeri sunt departe de a se fi sfârşit. Ele revin în secolul al XV-lea odată cu portughezul Joannes Menesius da Silva (1431-1482) sau Beato Matteo. Este vorba de un religios portughez, emigrat în Italia care a reformat ordinul franciscan. Protejat de Francesco della Rovere, devenit Papă sub numele de Sixte al IV-lea, el a creat numeroase mânăstiri cu pensioane ţinute de călugăriţe în Italia, unde religioşii erau cunoscuţi ca amadieni. Miracolele şi viziunile sale angelice au fost publicate în lucrarea «*Noua Apocalipsă»,* în care arhanghelul Gabriel i-a relevat lui că Vaticanul a ascuns adevăratul nume al celor 7 îngeri şi-l ruga pe el să facă demersuri pentru ca numele lor adevărat să fie recunoscut şi ca o biserică să le fie lor dedicată. Însă nu se va face nimic.

În anul 1516 pictorul Antonio del Duca descoperă într-o mică biserică, Sfântul Înger Carmelitano (S. Angelo Carmelitano) abandonată din Palermo o veche pictură reprezentând pe cei 7 îngeri cu numele lor şi o inscripţie în latină indicând funcţiile lor îngereşti**:** Michael-Victoriosus, Rafael-Medicus, Jehudiel-Remunerator, Gabriel-Nuncius, Uriel-Fortis socius, Barachiel-Adjutor (Tutore), Sealtiel-Orator. Această pictură a făcut asupra lui o deosebită impresie. El a început să aibă vedenii în care aceşti îngeri îi apăreau cerându-i să clădească o biserică care să le fie lor consacrată. Este acelaşi mesaj pe care Amedeo l-a primit cu un secol înainte.

În 1523, imperatorul Charles Quint[466] pune bazele unei frăţii, căreia el îi deveni membru împreună cu alţi nobili. Acest grup se va numi *«Fraternitatea imperială a celor 7 îngeri» (« Confraternita imperiale dei sette angeli.»* Numeroşi membri ai familiei Farnese au făcut din ea parte, cum se poate vedea într-un tablou reprezentându-i alături de imperator şi preotul Antonio del Duca. Papa Paul al III-lea, un Farnese, a construit în 1542 o mânăstire în Sicilia dedicată celor 7 îngeri care va fi administrată de cardinalul Alessandro, până la moartea sa în 1589.

Cu aşa importanţi protectori, Antonio del Duca se apropie din ce în ce mai mult de visul său. Începe să construiască la Roma biserica celor 7 îngeri, arhitect nefiind altul decât Michelangelo.S-a ales ca loc de amplasare vechile băi ale lui Diocleţian, unde 40 000 de creştini au fost martirizaţi. Din această cauză astăzi, această biserică, care la origine se numea Biserica celor 7 îngeri, este

[466] În epocă Sicilia era sub guvernământ imperial spaniol, care făcea parte din Sfântul imperiu germanic.

leurs correspondances planétaires). Ce manuscrit intitulé «*Messa dei sette angeli*» sera édité en 1543 sous le patronage du cardinal Antonio del Monte.

Mais après la mort du Pape Sixte IV, les membres de la fraternité des sept anges sont cruellement persécutés. Benoît XIV donne ordre d'effacer les noms sur les peintures qui décoraient *l'église de sept anges* et supprime leur messe.

On comprend donc qu'en parlant de ces sept anges dans son Ordre égyptien, Cagliostro ne faisait que ressusciter ce vieux conflit. Surtout que ces idées étaient d'autant plus dangereuses, car il n'instaurait pas un culte, mais prônait la supériorité de l'homme par rapport à ces esprits. Cela devait déranger d'autant plus.

La nuée du Grand Cophte.

Mais ce n'était pas seulement les sept anges qui faisaient leur apparition dans les cérémonies. Il y avait les prophètes Elie, Enoch, Moise ou le Grand Cophte. Ces apparitions étaient physiques, car les *enfants* voyaient, entendaient et souvent touchaient ou étaient touchés par ces êtres.

On insiste sur tous ces aspects parce qu'on a accusé Cagliostro d'avoir utilisé des miroirs magiques, comme les illusionnistes d'aujourd'hui, pour obtenir ses effets. On l'a aussi accusé d'instruire les enfants avant les cérémonies, pour qu'ils sachent quoi répondre. Ce la n'explique pas comment il se fait que ses prophéties s'accomplissaient – si l'enfant était instruit par Cagliostro cela impliquait que c'est lui qui voyait ces choses. D'ailleurs, Cagliostro avait donné ce pouvoir à d'autres personnes qui, travaillant avec les enfants d'après sa méthode, arrivaient à avoir des résultats, Cagliostro absent.

C'est le duc d'Orléans en personne, Grand Maître du Grand Orient de France qui, voulant vérifier si Cagliostro était ou non un charlatan, avait apporté un enfant de 6 ans que personne ne connaissait et que Cagliostro ne pouvait pas instruire avant.Il assista à cette séance où Cagliostro obtint les mêmes résultats qu'avec les enfants qu'il utilisait d'habitude.

On a trouvé dans ses papiers des comptes-rendus de ces cérémonies. En voici la méthode, donnée par Cagliostro pour la loge de Paris: *«Le Grand Maître pourra commander, invoquer et faire apparaître au yeux de la Colombe les sept anges, les douze vieillards et le Grand Cophte, et la Grande Maîtresse pourra commander seulement aux sept anges. Le Vénérable de la loge de Paris ne pourra travailler que une fois par semaine, le samedi, une heure avant la couchée du soleil. La Grande Maîtresse de la loge mère d'adoption de Paris pourra travailler une fois par semaine, le dimanche, une heure avant la couchée du soleil.Il sera nécessaire par respect que soit l'un que l'autre garde le célibat vingt quatre heures avant de travailler. Il est complètement interdit tant au Grand Maître qu'à la Grande Maîtresse de faire travailler d'autres Colombes que celles qui ont été consacrées à Paris par le Grand Cophte et de poser des questions liés au Grand Cophte et son état ou sur la première matière ou des propos qui tiennent simplement de la vaine curiosité. Lorsque la Grande Maîtresse et le Grand Maître réaliseront un travail auront toujours leur épée dans la main, l'épée ne doit être jamais servie et doit être consacrée au nom de L'Éternel soit par le vénérable de Lyon, soit par un maître agissant.*

cunoscută ca Sfânta Maria a îngerilor şi a martirilor. Michelangelo avea prevăzut în planurile sale şapte capele, fiecare dintre ele fiind dedicată unuia dintre cele şapte spirite celeste şi decorate de o pictură care reprezenta îngerul cu numele şi atribuţiile sale.

Antonio del Duca pune în funcţiune un sistem prin care li se aduceau/ridicau rugăciuni în fiecare dintre cele 7 zile ale săptămânii care-i corespundea numelui (Michel duminica, Gabriel lunea, etc respectându-se corespondenţa lor planetară). Acest manuscris intitulat «Mesa(slujba) celor 7 îngeri» va fi editat în 1543 sub patronajul cardinalului Antonio del Monte.

Însă după moartea Papei Sixte al IV-lea, membrii fraternităţii celor 7 îngeri sunt crunt persecutaţi. Benoît al XIV-lea dă ordin de se afişa numele pe picturile care decorau *biserica celor 7 îngeri* şi suprimă slujbele lor.

Se înţelege deci că vorbind despre cei 7 îngeri în Ordinul său egiptean, Cagliostro nu făcea decât să resusciteze acest vechi conflict. Mai ales că ideile sale erau cu atât mai mult periculoase, căci el nu instaura un cult, ci predica superioritatea omului în raport cu aceste spirite. Ceea ce deranja cu atât mai mult.

Defăimarea, distrugerea pe faţă a Marelui Cophte

Dar însă nu erau numai cei 7 îngeri care şi-au făcut apariţia în ceremonii. Apăreau aici profeţii Elie, Enoch, Moise sau Marele Cophte. Aceste apariţii erau fizice, deoarece *copiii* doreau, înţelegeau, şi mai ales atingeau, pipăiau sau erau atinşi de aceste fiinţe.

Se insistă asupra tuturor acestor aspecte pentru că au acuzat lui Cagliostro de a fi folosit oglinzi magice cum fac iluzioniştii de astăzi pentru a obţine efectele dorite. au acuzat de asemeni pe Cagliostro de a fi instruit copiii înaintea ceremoniilor pentru ca aceştia să ştie ce să răspundă. Ceea ce nu explică cum se face că profeţiile sale se împlineau - dacă copilul era instruit de Cagliostro, aceasta implica că el era cel care voia aceste lucruri. Dealtfel, Cagliostro a dat această puterea altor persoane, care lucrând cu copiii după metoda sa, ajungeau să aibă rezultate, Cagliostro fiind absent la aceste lucrări.

Ducele d'Orléans în persoană, Mare Maestru al ordinului Marelui Orient al Franţei este cel care voind să verifice dacă de Cagliostro era sau un şarlatan, adusese un copil de 6 ani pe care nimeni nu-l cunoaştea şi pe care Cagliostro nu-l putea instrui înainte. El asistă la această şedinţă unde Cagliostro a obţinut aceleaşi rezultate ca şi cu copiii pe care-i folosea de obicei.

Printre hârtiile sale se găsesc procesele-verbale ale acestor ceremonii. Iată înfăţişată aici metoda, dată de Cagliostro pentru loja din Paris: *«Marele Maestru va putea comanda, invoca şi face să apară în ochii copiilor-numiţi de masoni Porumbei sau Pupile- cei 7 îngeri, cei 12 bătrâni înţelepţi şi Marele Cophte, iar Marea Maestră va putea comanda doar numai celor 7 îngeri. Venerabilul lojei din Paris nu va putea lucra decât o singură dată pe săptămână, sâmbăta, o oră înainte de apusul soarelui. Marea Maestră a lojei mamă de adopţie din Paris va putea lucra o dată pe săptămână, duminica o oră înainte de apusul soarelui.Va fi necesar pentru respectul pe care–l poartă unul celuilalt să păstreze celibatul 24 ore înainte de a lucra. Este cu desăvârşire interzis, atât Marelui Maestru, cât şi Marii Maestre de a lucra cu alţi Porumbei decât cu cei consacraţi la Paris de Marele Cophte şi de a pune întrebări legate de Marele Cophte şi starea sa sau privitor la*

Préparation de la colombe

Le jour précédant le travail, elle doit se mettre à genoux, on lui met la main gauche bien ouverte sur la tête et avec la droite on lui donne légèrement trois coups avec l'épée, le premier sur l'épaule droit, le deuxième sur l'épaule gauche et le troisième sur la tête. Après, on lui donne un souffle fort et on ordonne à la Colombe de se recommander à L'Éternel et de conserver son innocence. On fera un petit discours à ce sujet et sur la grandeur et la bonté de Dieu et le pouvoir du Grand Cophte. On finit par l'embrasser tendrement sur le front. Le Maître ou la Maîtresse feront dans leur cœur un holocauste de cette créature à L'Éternel.

Invocation le moment du travail

Les assistants sont debout, en deux rangs à coté du Maiître ou de la Maîtresse. Le Maître agissant dira intérieurement la prière adressée à L'Éternel L Éternel -pour implorer son aide et de lui donner la force et le pouvoir de travailler afin de comprendre la gloire du nom de Dieu..Il prononcera après à haute voix: 'Moi, il dit son nom, par le pouvoir que le Grand Cophte m'a accordé, je préviens tous le mortels et immortels qui lui sont sous ordonnés pour qu'ils soient avertis qu'en vertu du pouvoir que j'ai reçu, je m'occupe avec les travaux qui m'ont été confiés et qu'il est interdit sous les punitions reconnus par le Grand Cophte de travailler dans cet intervalle jusqu'à la fin de mon opération'.

Le Maître agissant demanda à la Colombe de se mettre à genoux devant lui et répéter mot par mot cette prière:'Grand Dieu Éterne L'Éternel, je me recommande intérieurement à Vous, je vous prie de pardonner mes erreurs passés et je vous implore en faveur de mon innocence et du pouvoir dont j'ai été investie par le Grand jouir de toutes les grâces que je demande à votre bonté et à votre miséricorde'

Le Maître agissant demanda à la Colombe de se mettre debout et l'enverra dans le sanctuaire, qui doit être un lieu isolé et fermé, à l'abri des regards des mortels et servira de tabernacle. En ce lieu il n'y aura qu'une petite table avec trois bougies allumées. La Colombe sera fermée à l'intérieur et le Maître agissant, en élevant son esprit vers Dieu dira: 'Je travaille et opère par le pouvoir que le grand Cophte m'a donné.' Il s'approchera du milieu de la pièce et réalisera avec son épée quatre cercles: le premier à l'Est, le deuxième à Nord, le troisième à Ouest, le quatrième à Sud. A chaque cercle réalisé, le Maître agissant sera tourné vers la partie du monde désigné et lèvera la main droite armée de son épée. Les cercles seront faits de gauche à droite. 0 la fin de chacun de ces cercles, il frappera la terre avec le pied et en levant la tête émettra un souffle très fort dans la direction de la partie du monde qui se trouvera devant les cercles en question. A la fin de chacun des deux premiers et à chaque souffle il prononcera la parole Helion. A la fin du troisième cercle et du troisième souffle Melion, à la fin du quatrième cercle et souffle Tetragrammaton[467]. A la fin il va ajouter à cette parole les trois lettres connus par le Grand Cophte. Les trois paroles Helion, Melion, Tetragrammaton ne doivent être jamais prononcé que dans le plus profond silence et le plus rarement possible.

Si les êtres spirituels n'obéiront pas aux ordres, le Maître agissant n'aura qu'à les répéter, en frappant trois fois avec le pied droit la terre et en donnant trois coups d'épée dans l'air. Finis les cercles, le maître agissant retournera à sa place et dira à la Colombe 'Mon fils répète avec moi les paroles que je suis en train de prononcer: 'Ange, je t'ordonne par le pouvoir que le Grand

[467] Elisa von Recke note dans son Journal de Courlande que les paroles Helion, Melion, Tetragrammaton était les seuls compréhensibles et revenaient souvent lorsque Cagliostro opérait devant eux.

materia primordială sau cuvinte/vorbe ţinând de cea mai banală curiozitate. Atunci când Marelui Maestru şi Marea Maestră vor realiza o muncă ei vor avea asupra lor în mână săbia lor, sabia nu trebuie niciodată folosită în serviciul altora, ci trebuie consacrate în numele Eternului Dumnezeu, fie de către venerabilul din Lyon, fie de un maestru activ.

Pregătirea Porumbelului(Pupilei).

În ziua precedentă a lucrului, el trebuie să se aşeze în genunchi, să i se pună mâna stângă bine deschisă pe cap iar cu dreapta să i se dea uşor 3 lovituri cu sabia, prima pe umărul drept, a doua pe umărul stâng, a treia pe cap. După aceea se dă o suflare puternică asupra sa şi i se ordonă porumbelului să implore pe Eternul Dumnezeu şi de a i se conserva inocenţa sa. Se va face un mic discurs pe acest subiect şi despre măreţia şi bunătatea lui Dumnezeu şi puterea Marelui Cophte. Se va încheia sărutându-l tandru pe frunte. Maestrul sau Maestra vor face în inima lor, Eternului Dumnezeu o ofrandă/jertfă din această creatură.

Invocaţia din momentul lucrării.

Asistenţii sunt în picioare, în două rânduri, alături de Maestru sau Maestră. Maestru activ va zice în gând rugăciunea adresată Eternului Dumnezeu pentru a implora ajutorul său şi de a-i da lui forţa şi puterea să lucreze pentru a înţelege gloria numelui lui Dumnezeu. Va pronunţa apoi cu voce joasă, scăzută: 'Eu, şi spune numele său, prin puterea pe care Marele Cophte mi-a acordat previn pe toţi muritorii şi nemuritorii care lui îi sunt subordonaţi pentru a fi preveniţi(avertizaţi) că în virtutea puterii pe care eu am primit-o, eu mă ocup de munca care mi-a fost încredinţată şi că este intersiz sub pedepsele recunoscute de Marele Cophte de a lucra în acest interval până la terminarea operaţiunii mele'.

Maestrul activ cere porumbelului să se aşeze în genunchi în faţa lui şi să repete cuvânt cu cuvânt după el acestă rugăciune:'Sfinte Mare Dumnezeule Etern, eu mă recomand în gând Ţie, şi te rog iartă-mi mie erorile(greşelile) trecute şi te rog în favoarea inocenţei mele şi a puterii cu care eu am fost investit de Marele Cophte, prim-ministru al marelui tău templul, de a mă face să ajung la adevăr şi să mă pot bucura de tote graţiile pe care le cer bunătăţii şi milei tale'.

Maestrul activ cere porumbelului să se ridice în picioare şi-l va înveli în sanctuar, care trebuie să fie un loc izolat şi sigur, ferm retras, intim, departe de privirile muritorilor şi care va servi drept tabernacol. În acel loc nu va fi decât o masă mică cu trei lumânări aprinse. Porumbelul va fi închis înăuntru, în interiorul tabernacolului) iar Maestrul activ ridicând spiritul către Dumnezeu va spune: 'Eu lucrez şi operez prin puterea pe care Marele Cophte mi-a dat-o.' El se va apropia de mijlocul încăperii şi va realiza cu sabia sa patru cercuri: primul la răsărit, al 2-lea la nord, al 3-lea la apus/vest, al 4-lea la sud. La fiecare cerc realizat Maestrul activ, va fi întors cu faţa spre el va sufla foarte tare în direcţia în care se va găsi acea parte a lumii din faţa cercului respectiv partea lumii desemnate şi va ridica mâna sa dreaptă înarmată cu sabia sa. Cercurile vor fi făcute de la stânga la dreapta. La sfârşitul fiecărui cerc el va bate pământul cu piciorul şi ridicând capul aflat în chestiune. La sfârşitul primelor două şi a fiecărei suflări va pronunţa/striga cuvântul Helion. La sfârşitul celui de al 3-lea cerc şi a celei de a treia suflării Melion, la sfârşitul celui de al 4-lea cerc şi suflări Tetragrammaton.[468] *La sfârşit va adăuga la aceste cuvinte cele trei scrisori cunoscute de Marele Cophte. Cele trei cuvinte Helion, Melion, Tetragrammaton nu trebuie*

[468] Elisa von Recke notează în Jurnalul său din Courlande că (vorbele) cuvintele Helion, Melion, Tetragrammaton erau singurele comprehensibile şi care reveneau adesea atunci când Cagliostro opera în faţa lor.

Cophte a donné à mon maître de faire ton apparition dans ma présence, sans me faire peur, sous la forme la plus adaptée et de me répondre en vérité' Il frappera après trois fois avec le pied droit dans la terre et à chaque fois il appellera l'ange. Si l'ange ne fait pas son apparition il donnera d'autres coups de pieds jusqu'à ce qu'il fera son apparition.

Lorsque l'ange fera son apparition, le Maître interrogera la Colombe pour savoir comment est il vêtu, s'il est en habit talare, s'il a des rubans, des ceintures et quels sont leurs couleurs. De quel couleur sont ses cheveux, comment est son visage, enfin s'il est content ou s'il sourit. Il ordonnera alors à la Colombe de prendre la main de l'ange et de l'embrasser et lui demandera aussi comment est le lieu où l'ange se trouve, si c'est un jardin ou une pièce et de faire une description le plus détaillée possible.

Le maître agissant pour après continuer à demander à la Colombe de poser à l'ange d'autres questions, à l'exception de celles qui sont interdites, mais à chaque demande il pourra exiger de l'ange un signe afin de faire connaître à la Colombe s'il veut ou non répondre et à la fin de savoir s'il doit renoncer à certains questions en fonction du signe. Si ce signe est affirmatif, la Colombe baissera la tête, s'il est négatif c'est-à-dire un refus, elle éleva la tête et fera un mouvement de droite à gauche.

La Grande Maîtresse pourra faire apparaître les sept anges, un après l'autres et les appellera chacun avec son nom. Le Grand Maître aura le même pouvoir et de plus, il pourra faire apparaître les douze vieillards, mais il est interdit à tous les deux de faire apparaître, sans un autre pouvoir donné par le Grand Cophte, aucune autre personne, philosophe, mortel qui est passé de la mortalité à l'immortalité. Finies toutes les opérations, le Maître ou la Maîtresse vont se prosterner à terre, ainsi que tous les assistants pour rendre grâce à L'Éternel.

En cas où la personne agissante voudra procurer des vision à la Colombe qui a travaillé pour la nuit qui suit, devra avant de remercier à L'Éternel la faire sortir du tabernacle, la mettre à genoux, lui apposer l'épée sur la tête et la faire invoquer L'Être Suprême et l'aide du Grand Cophte, afin d'obtenir pendant le sommeil une vision satisfaisante par rapport à ce qui s'est passé. [469]*»*

Un autre document indique le rôle des colombes dans l'initiation des nouveaux candidats: *«Lorsque le Vénérable constate les bonnes dispositions du candidat, il ordonne au Grand Inspecteur d'introduire la Colombe. Le Vénérable revêt la Colombe de l'habit talare blanc, on ajoute à cet habit des souliers blanc bordés et noués d'un ruban bleu céleste, une ceinture de soie bleu, un cordon rouge de droite à gauche. En l'habillant le Vénérable dira: 'Par le pouvoir que le Grand Dieu a accordé à notre fondateur et par celui que je tiens de lui, je te décore de ce vêtement céleste.' Après un petit discours, le Vénérable le fait mettre à genoux, puis de son épée lui touche l'épaule droite. Il lui fait répéter après lui une formule pour le pardon de ses fautes et pour que le pouvoir de la grâce lui permette de travailler. Le Vénérable soufflera trois fois sur la Colombe et la remet au Grand Inspecteur qui la conduit dans le tabernacle. Ce tabernacle est entièrement blanc et sobrement meublé d'une table sur laquelle sont placées trois bougies. La Colombe est enfermée dans le tabernacle dont la porte est fermée à clé. Le Grand Inspecteur remettra la clé au Vénérable et ira se placer l'épée à la main au bas de l'escalier qui mène au tabernacle.*

Le Vénérable tracera les cercles sacrées, prononcera les paroles rituelles transmises par le Grand Cophte et ordonnera aux sept anges de comparaiître aux yeux de la Colombe. Lorsqu'il aura été averti par elle qu'ils sont en sa présence, le Vénérable chargera la Colombe en vertu du

[469] Pier Carpi, Il maestro sconosciuto, p. 119-121.

niciodată pronunţate decât în cea mai profundă linişte şi cât mai rar posibil.

Dacă fiinţele spirituale nu se supuneau ordinelor, Maestrul activ nu va avea decât să le repete, bătând de trei ori cu piciorul drept pământul şi dând trei lovituri de sabie în aer. Terminând cercurile Maestrul activ se va întoarce la locul său şi-i va spune porumbelului: 'Fiul meu, repetă cu mine cuvintele pe care eu sunt în curs de pronunţare: 'Îngerule, eu îţi ordon prin puterea pe care Marele Cophte a dat-o maestrului meu de a-ţi face apariţia în prezenţa mea, fără să mi se facă frică, sub forma cea mai adaptată şi a-mi răspunde cu adevărat. 'El va bate apoi de trei ori cu piciorul drept pământul şi de fiecare dată, la fiecare bătaie cu piciorul drept în pământ el va chema îngerul. Dacă îngerul nu nu-şi face apariţia el va da alte lovituri de picior până când acesta îşi va face apariţia.

Atunci când îngerul îşi va fi face apariţia, Maestrul va interoga pe Porumbel pentru a şti cum este el îmbrăcat, dacă el este în îmbrăcăminte cerească de ceremonie masonică(talare), dacă el are decoraţiuni cu panglici, dacă are însemnele gradului de cavaler al Legiunii de onoare, centuri, brâie, cordoane şi care este culoarea acestora. De care culoare este părul său, cum este faţa sa, în sfârşit, dacă el este mulţumit, satisfăcut sau dacă el surâde. El va ordona atunci Porumbelului de a lua mâna îngerului şi de a o săruta şi de a-l întreba, de asemeni, cum este locul unde îngerul se găseşte, dacă este o grădină sau o încăpere şi de a-i face o descriere cât mai în detaliu posibil.

Maestrul activ pentru a continua după aceea să ceară Porumbelului să-i pună îngerului şi alte întrebări, cu excepţia celor care sunt interzise, însă la fiecare răspuns el va putea cere îngerului un semn prin care să-l convingă pe Porumbel să ştie dacă el a vrut sau nu să-i răspundă şi la sfârşit dacă e nevoie să renunţe la unele întrebări în funcţie de acel semn făcut de înger. Dacă acest semn e afirmativ, Porumbelul va pleca capul, dacă e negativ, adică un refuz, el va ridica capul şi va face un semn de la dreapta la stânga.

Marea Maestră va putea face ca cei 7 îngeri să apară, unul după altul şi îi va chema pe fiecare pe numele lui. Marele Maestru va avea aceeaşi putere şi în plus ea va putea face pe cei 12 bătrâni să apară, însă le este interzis amândurora să ceară apariţiile, fără a fi primit altă împuternicire de la Marele Cophte, a altei persoane filosof, muritoare care a trecut de la mortalitate la nemurire. Finalizând toate aceste operaţiuni Maestrul sau Maestra se prosternează la pământ, la fel ca şi toţi asistenţii pentru a aduce mulţumiri lui Dumnezeu.

În cazul în care persoana activă va dori să determine Porumbelul să aibă viziuni la care a lucrat în timpul nopţii ce urmează, va trebui ca înainte de a mulţumi Eternului Dumnezeu, să-l facă pe acesta să iasă din tabernacol, să-l pună în genunchi punându-i sabia pe cap şi să-l facă să invoce Fiinţa Superioară şi ajutorul Marelui Cophte astfel încât să se obţină în timpul somnului o viziune satisfăcătoare referitoare la ceea ce s-a petrecut.[470]»

Un alt document indică rolul Porumbelului în iniţierea noilor candidaţi: *«Atunci când Venerabilul constată bune dispoziţii la candidat, el ordonă Marelui Inspector de a introduce Porumbelul. Venerabilul acoperă Porumbelul cu o îmbrăcăminte cerească de ceremonie masonică(talare) albă, adaugă acesteia sandale albe bordate şi-i leagă o panglică albastru celestru, o centură de mătase bleu, un cordon roşu de la stânga la dreapta. Îmbrăcându-l Venereabilul va spune: «'Prin puterea pe care Marele Dumnezeu a dat-o fondatorului nostru şi prin cea care ţine de el, eu te decorez cu acest veşmânt ceresc. 'După un mic discurs Venerabilul îl face să se aşeze în genunchi, îl atinge cu sabia sa umărul drept. Îl face să repete după el o*

[470] Pier Carpi, « Maestrul necunoscut »(Pier Carpi, « Il maestro sconosciuto »), p. 119-121.

pouvoir que Dieu a conféré au grand fondateur, de demander à l'ange principal (Anael) si le sujet proposé pour Maîitre a les mérites et conditions nécessaires pour être ou non reçu. Sur la repose affirmative, il ordonnera alors aux membres de la loge et à la Colombe de s'asseoir pour passer à la réception du candidat.

Le Vénérable avec son glaive frappera quatre cercles dans l'air aux quatre coins cardinaux dans l'ordre suivant: nord, midi, orient, occident, mais il en décrira un autre au dessus de la tête de chacun des assistants et finira par un dernier en face de la porte du tabernacle. Apres la cérémonie de réception le Vénérable agissant et les assistants iront au milieu de la chambre et se retourneront en face du nom de Dieu, le Vénérable ordonnera à la Colombe de demander aux anges si la réception qui vient de se faire est parfaite et agréable à la divinité. Le signe d'approbation ayant été fait par les anges à la Colombe, tous les assistants se prosterneront en feront dans leurs cœurs des remerciements au Grand Dieu pour toutes les grâces dont il vient de les favoriser. Le Vénérable fermera la loge en donnant sa bénédiction à tous les assistants au nom de L'Éternel et du grand fondateur.»

Et voici le compte-rendu d'une invocation où la Colombe est interrogée et transmet les réponses des anges:

«Le vingtième jour du huitième moi (28 octobre). La maîtresse agissante[471] travaillant après les ordres, le pupille, avant de voir l'ange, dit: 'Je me trouve dans un lieu obscur. Je vois une épée d'or suspendue. Je vois venir Leutherberg.
D. Ordre de s'en aller.
R.. Il rit et dit : 'Ne vous chagrinez pas'. Il ouvre son habit et me montre une blessure au milieu du cœur, il me montre un poignard.
D. Cela est-il suivant la volonté du Grand Cophte ?
R. Sans doute. Il tire un pistolet à deux coups de sa poche et le montre.
D. Du secours.
R. Je vois une étoile. J'en vois deux. J'en vois sept.
D. On parle.
R. Leutherberg s'en va. Le site change. Je vois sept anges etc., etc.
Ensuite les travaux ordinaires et les anges diront qu'il faut communiquer physiquement cette apparition au Grand Cophte.
D. Le Grand Cophte dit qu'il est fâché que cela ait effraye la Maîitresse agissante que cela pouvait nuire à sa santé, mais que c'était dans la règle.
R.. Réponse de la Maîitresse agissante, qu'elle espérait que cela ne serait rien, mais qu'elle avait connu dans cet homme un pouvoir bas, qui craignait le mal.
D. Le Grand Cophte dit qu'il n'y avait rien à craindre, mais qu'on s'était bien conduit.»

Et un autre.

« Extrait de la loge tenue le samedi, douzième jour du second mois de l'année 5558 (12 février 1785) :
Tous les maîtres, excepté le frère Elie étant présents, les opérations dirigées par la Vénérable Saba II. Opéerations après les demandes ordinaires, les sept anges, avec leurs chiffres se tenant devant.
D Dis leur qu'un ami du maiître est passé par ici et devant revenir demain a engagé notre compagnon, le vénérable Alexandre II à voir les opérations de notre loge, que nous avons reçu à ce sujet les ordres de notre Mai ître. Ces ordres n'étant pas assez clairs, nous lui demandons s'il

[471] Il parait qu'il s'agit de Gertrude Sarasin qui travaillait avec son fils, Felix. Cette séance aurait eu lieu à Bale en 1787, en plein scandale Loutherbourg (Leutherberg).

formulă pentru iertarea păcatelor sale şi pentru ca puterea graţiei să-i permită să lucreze. Venerabilul va sufla de trei ori asupra Porumbelului şi îl trimite la Marele Inspector care îl conduce în tabernacol. Acest tabernacol este în întregime alb şi sobru mobilat cu o masă pe care se găsesc trei lumânări. Porumbelul este închis în tabernacol a cărui uşă este încuiată cu cheia. Marele Inspector va preda cheia Venerabilului şi va merge cu sabia în mână să se plaseze în partea de jos a scării care duce la tabernacol.

Venerabilul va trasa cercurile magice, va pronunţa cuvintele rituale transmise prin Marele Cophte şi va ordona celor 7 șapte îngeri să se arate în ochii Porumbelului. Când va fi fost avertizat de acesta că ei se află în prezenţa sa, Venerabilul va însărcina pe Porumbel în virtutea puterii pe care Dumnezeu a conferit-o marelui fondator să-l întrebe pe îngerul principal(Anael) dacă subiectul propus prin Maestru are meritul şi îndeplineşte condiţiile necesare pentru a fi sau a nu fi primit. La răspuns afirmativ, el va ordona atunci membrilor lojei şi Porumbelului să se aşeze pentru a se trece la primirea candidatului.

Venerabilul, cu sabia sa va trasa patru cercuri în aer către cele 4 puncte cardinale în ordinea următoare: nord, sud, răsărit, apus, va mai face unul deasupra capului fiecăruia dintre asistenţi şi va termina printr-un altul în faţa uşii tabernacolului După ceremonia de primire Venereabilul activ şi asistenţii vor merge în mijlocul încăperii şi întorcându-se cu faţa la numele lui Dumnezeu, Venerabilul va ordona Porumbelului să-i întrebe pe îngeri dacă recepţia care tocmai a avut loc este perfectă şi agreabilă, pe placul divinităţii. La semnul de aprobare făcut de îngeri Porumbelului toţi cei de faţă se vor prosterna aducând din toată inima lor mulţumiri Marelui Dumnezeu pentru toate graţiile cu care ei au fost favorizai.Venerabilul va închide loja dând binecuvântarea sa tuturor asistenţilor la ceremonie în numele Eternului Dumnezeu şi al marelui fondator.»

Iată procesul verbal al unei invocări în care Porumbelul este interogat şi transmite răspunsurile îngerilor:

« A 20 zi a celei de 8 luni(28 octombrie). Maestra activă[472] *lucrând conform ordinelor, pupila, înainte de a vedea pe înger a spus: «Eu mă aflu într-un loc obscur. Văd o sabie de aur suspendată. Eu văd pe Leutherberg venind.*
Întrebare (Î). Ordin de a merge aşa mai departe.
Răspuns (R).El râde şi spune: 'Nu vă necăjiţi, nu vă faceţi griji'. El desface haina sa şi-mi arată o rană în mijlocul pieptului, el îmi arată un pumnal.
Î. Aceasta este cu voia Marelui Cophte?
R. Fără îndoială. El scoate din buzunarul său un pistolet cu 2 focuri şi mi-l arată.
Î. Cer ajutor.
R. Eu văd o stea.Eu văd două. Eu văd şapte.
Î. Vorbeşte.
R.. Leutherberg merge acolo. Locul se schimbă. Eu văd 7 îngeri etc, etc.
În ceea ce urmează, lucrările, muncile obişnuite şi îngerii vor spune că această apariţie trebuie comunicată fizic Marelui Cophte.
Î. Marelui Cophte spune că el este supărat că aceasta a îngrozit-o pe Maestra activă că aceasta putea să dăuneze sănătăţii sale, însă că totul e în regulă.
R. Răspunsul Maestrei active, care speră că aceasta nu face nimic, dar că ea a cunoscut în acest om o putere slabă, căreia îi e teamă de rău.

[472] Se pare că era vorba de Gertrude Sarasin care lucra împreună cu fiul său, Felix. Această şedinţă(sesiune) va avea loc la Bâle în 1787, în plin scandal Loutherbourg (Leutherberg).

peut aux mêmes nous les éclaircir, ou si nous devons prier à cet effet le Grand Cophte lui-même de nous favoriser de sa présence.
R:Je vois venir la nuée du Grand Cophte. Il en descend et vient à coté de moi et je lui baise la main. Il a encore son chiffre sur la poitrine.
D. Que la Maîtresse descende de son trône et le salue en son nom et en celui de toute la loge, en lui remerciant de la grâce qu'il veut bien nous faire.
Il salue avec son épée, fait un cercle dans l'air, prononce le mot Heloim et met la pointe de l'épée sur la terre.
D. Dis lui respectueusement que, comme il sait très bien, son ami … est passé par ici, qu'il a montré le désir de voir notre loge à son retour et que lui, Grand Cophte, dans sa lettre sur cet objet, nous a fait de lui faire voir la loge, sans rien ajouter, laissant le reste à notre disposition. Votre disposition et celle de toute la loge est de ne faire absolument que sa volonté et rien qui puisse lui déplaire, nous le prions de vouloir bien nous prescrire ce que nous avons à faire sur ce sujet.
R. Vous pouvez le faire entrer en loge, lui tenir un discours et ensuite faire travailler Alexandre. Voila tout.
D. Devons nous être décorés?
R. Oui
D. Dans le fond, on croit que ce serait à moi à diriger la prochaine loge, je me trouve trop heureusement de pourvoir occuper ce poste et certainement je m'en ferai toujours une gloire, mais pour cette fois, je le supplie de me dire
ne serait il pas mieux que notre compagnon le Vénérable Maître agissant l'a dirigeât.
R. Oui, cela sera mieux pour cette fois, et il se bornera à faire travailler Alexandre. Le Grand Cophte espère toujours qu'il pourra le recevoir lui même et alors il lui montrera le reste.
D. Nous nous confirmerons en tout. Devons-nous faire travailler Alexandre comme à l'ordinaire, avec la carafe ou devons nous le faire entrer dans le tabernacle?
R. Pour le faire entrer dans le tabernacle, il faudrait d'abord essayer si cela peut aller, il sera mieux de le faire travailler comme vous avez fait jusqu'a présent, autrement cela pourrait peut être aller mal.
D. Ainsi le discours sera le principal de la réception et le travail d'Alexandre ne sera qu'accessoire. Le Maître agissant demande particulièrement son assistance, afin que ce travail ne manque en rien.
R. Il donnera son assistance pour les travaux d'Alexandre, ses derniers travaux ayant déjà été bien, il ne voit pas de raison pour que ceux-ci doivent manquer.
D. La loge d'aujourd'hui s'est tenue seulement par les maîtres les sœurs étant restées dehors. Veut-il que cela soit encore ainsi dans la prochaine loge ou ces sœurs doivent elles y entrer?
R. Elles doivent y être.
D. Le maître agissant voudrait bien savoir s'il osera demain présenter lui-même au Grand Cophte tout le discours qu'on aura fait et l'accueil qu'il aura reçu.
R. Oui, avec plaisir.
D. Raconte au Grand Cophte ce qui s'est passé cette nuit, ce que toi et Alexandre avez entendu, demande si cela était juste ou contre son intention.
R. Cela ne veut rien dire, ce n'était pas précisément mon intention et il a déjà travaillé là dessus.
D. Toi et Alexandre, pouvez vous être tranquilles et serrez vous gardées pour cet objet?
R. Oui, cela même est symbolique, en ce moment le travail a été très difficile.
D. Toute la loge désire que cela ait réussi à son entière satisfaction.
Il salue avec son épée. Il y a encore un cartel de finir et l'inscription est mise à tous les autres.

Î. Marelui Cophte spune că nu e nimic pentru a se teme, însă că ea s-a comportat bine.».
Şi un altul.
« Extras de la loga ţinută sâmbătă, a 12 zi din cea de a 2-a lună a anului 5558 (12 februarie! 1785) :
Toţi maeştrii, exceptându-l pe fratele Elie fiind prezenţi, operaţiunile conduse de Venerabilul Saba al II-lea. Operaţiuni după întrebările obişnuite, cei 7 îngeri, cu cifrele lor ţinându-se în faţa lor.
Î. Spune-le lor că un prieten al Maestrului a trecut pe aici şi va reveni mâine să angajeze pe însoţitorul nostru, Venerabilul Alexandre al II-lea să vadă operaţiunile lojei noastre, că noi am primit, în privinţa acestui subiect ordine de la Maestrul nostru. Aceste ordine nefiind destul de clare, noi îl rugăm dacă el poate să ni le clarifice, sau dacă noi trebuie să rugăm în acest scop pe Marele Cophte însuşi de a ne favoriza cu prezenţa sa.
R. Eu văd venind defăimare Marelui Cophte. El coboară şi vine lîângă mine iar eu îi sărut lui mâna. El încă poartă pe piept ecusonul său.
Î. Ca Marea Maestra să coboare din tronul său şi să-l salute în numele său şi cel al întregii loje, mulţumind pentru favoarea prin care vrea a ne face nouă bine.
El salută cu sabia, desenează un cerc în aer, pronunţă cuvântul Helion şi pune vârful sabiei pe pământ.
Î.. Spune-i respectuos că, aşa cum el ştie foarte bine, prietenul său ....a trecut pe aici, că şi-a manifestat dorinţa de a vedea loja noastră la înapoierea sa, şi că el, Mare Cophte, în scrisoarea sa pe acest subiect ne-a cerut să poată vedea loja, fără a mai adăuga altceva, lăsând în rest totul la dispoziţia noastră. Dispoziţiunea dumneavoastră şi cea a întregii loje este de a nu face nimic decât a servi drept tabernacol. În acel loc nu va fi decât o masă mică cu trei lumânări aprinse. Porumbelul
R Puteţi să-l faceţi să intre în lojă, ţineţi-i un discurs şi în cele ce urmează faceţi ca Alexandru să lucreze. Asta e tot.
Î. Trebuie să fim îmbrăcaţi cu veşmintele ceremoniale?
R. Da.
Î. În fond, de fapt cred că eu voi conduce viitoarea lojă, sunt foarte fericit să pot ocupa un asemenea post, şi desigur, îmi voi face totdeauna o glorie din asta, însă, de această dată îl implor să-mi spună, n-ar fi mai bine ca tovarăşul nostru Venerabilul Maestru activ dacă ar conduce-o?
R. Da, ar fi cel mai bine de această dată, el se va cala, îşi va îndrepta atenţia să-l facă pe Alexandru să lucreze. Marele Cophte speră totdeauna că-l va putea primi el însuşi şi atunci lui i-ar rămâne restul de făcut.
Î. Noi confirmăm întru totul. Trebuie ca noi să-l facem pe Alexandru să lucreze ca de obicei, cu clondirul sau trebuie ca noi să-l facem să intre în tabernacol?
R Pentru a-l face să intre în tabernacol trebuie mai întâi încercat dacă acesta poate merge, cel mai bine va fi să-l faceţi să lucreze cum aţi făcut până în prezent, altfel aceasta va putea merge, poate, rău, prost.
Î. Întrucât discursul va fi în principal primirea, recepţia şi munca lui Alexandru, acesta nu va fi decât un accesoriu. Maestrul activ întreabă în mod special pe asistentul său, aşa încât aceastei munci nu-i va lipsi nimic.
R. El va da pe asistentul său pentru întrunirile cu Alexandru, ultimele sale întruniri fiind deja bune, eu nu văd motivul pentru care acela trebuie să lipsească.
Î. Loja de astăzi s-a ţinut numai pentru maeştri, surorile fiind lăsate afară. Vrea el ca aceasta să rămână încă astfel la viitoarea lojă sau aceste surori va trebui să intre şi ele?
R. Ele trebuie să intre.

Permet-il qu'on les lui montre ?
R. Oui, il les trouve bien et encore mieux que les précédents.
D. Dis que cela fait beaucoup de plaisir au frère Elisée et demande si on peut commencer à faire dorer les trois ou quatre qui seront terminés ou s'il faut attendre que tous soient faits.
R. Cela est égal, vous pouvez faire là-dessus comme vous voudrez.
D. Nous avons écrit à ce frère, connaissant son zèle, nous n'avons pas cru pouvoir mieux faire.
R..Cela est bien. Demande si tous les maîtres seront en uniforme complet pour la fête du 3 mai.
D. Tous ceux qui sont présents y seront, quant au frère Elie qui est absent nous ne croyons pas qu'il y soit, mais il aura là-dessus des raisons à dire qui seront approuvées.
R.. Il faudra entendre les raisons qu'il aura à dire.
D. Le laboratoire est entièrement terminé qu'il s'en faut qu'il ne soit entièrement meublé.
R.. Bon. Commencez-vous bientôt à travailler l'ordonnance no.3?
D. Le vénérable Alexandre. Nous pourrons commencer après avoir eu encore loge de consultation, l'argent de Coussole n'est pas encore arrivé, le frère … a été chargé de le tenir en compte et nous l'attendons, nous croyons que vers la fin de la semaine prochaine nous pourrons commencer et nous lui demandons humblement son assistance.
R. Bon, je salue avec l'épée.
D. Le Vénérable Y a-t-il encore des ordres et des conseils à nous donner ?
R. Non.
D. Oserons-nous le prier de nous donner sa bénédiction.
R. Il étend la main et la donne de tout son cœur.
D. Remercie le et vous, mes frères et sœurs, recevez la. Les anges sont-ils encore avec toi?
R. Oui.
D. Mets toi à genoux, dis leur de faire l'adoration avec nous et recommandes leurs le soin de la loge.

L'adoration étant faite, la loge a été fermée. [473]»

La vision béatifique.

L'homme, avec la permission de Dieu, peut parvenir à commander aux esprits célestes, parce que Dieu, avant sa mort, nous a laissée et donné la vision béatifique et divine. Si vous ne croyez pas à la vision béatifique, j'y crois, moi.»
- Cagliostro.

Cagliostro expliquait pourtant devant ses disciples, et même devant les Inquisiteurs, que tout cela se passait grâce à un phénomène qu'il appelait la *«vision béatifique.»*

«La vision béatifique, disait-il, *est une assistance spirituelle, une assistance angélique, une assistance surnaturelle. A qui est elle accordée? Dieu l'a accordée, l'accorde et l'accordera à qui il lui plaira. De quelle manière, s'opère-t-elle? De trois manières: la première lorsque Dieu se rend visible, comme il l'a fait pour les patriarches et pour les hommes quand il est venu sur la terre.*

[473] Interrogé par les Inquisiteurs par rapport à la signification de ces scènes, Cagliostro avait déclaré que *« il ne comprenait pas et qu'il n'en avait pas compris le contenu, comme cela lui était arrivé tant de fois.»* .

Î. Maestrul activ doreşte să ştie clar dacă el va încerca mâine să prezinte el însuşi Marelui Cophte tot discursul pe care-l va face şi primirea întâmpinarea pe care el o va primi.
R. Da, cu plăcere.
Î. Povesteşte Marelui Cophte tot ce s-a petrecut în această noapte, ceea ce tu şi Alexandru aţi înţeles, întreabă-l dacă acealea au fost juste sau contra intenţiei sale.
R Aceasta nu vrea să spună nimic, nu este exact intenţia mea, şi s-a lucrat deja de sus.
Î. Tu şi Alexandru, puteţi sta liniştiţi şi voi veţi fi păstraţi pentru acest obiect?
R. Da, acesta este simbolic, în acest moment munca(lucrul) a fost foarte dificil.
Î. Întreaga lojă doreşte ca acesta să reuşească spre totala sa satisfacţie. El salută cu sabia sa.Există încă şi un cartel, bloc, provocare de finisat şi inscripţia este pusă tuturor celorlalţi, permite el ca eu să le-o arăt?
R. Da, el le găseşte uşor şi mai bine decât precedentele.
Î. Spune că aceasta face mare plăcere fratelui Elisée şi întreabă dacă se poate începe a sufla în aur cei 3 sau 4 care sunt gata sau dacă trebuie să aşteptăm ca toţi să fie teminaţi.
R. Aceasta mi-e indiferent, o puteţi face cum doriţi.
Î. Noi i-am scris acestui frate, cunoscându-i zelul, nu am crezut să poată face mai bine.
R. Aceata este bine. Întrebă-l dacă maeştrii sunt în uniformă completă pentru sărbătoarea din 3 mai.
Î. Toţi cei care au fost prezenţi vor fi, cât despre fratele Elie care a fost absent noi nu credem că va fi, dar el, în plus de asta, va avea motive de spus care vor fi aprobate.
R. Trebuie să fie înţelese motivele pe care el le va spune.
Î. Laboratorul este în întregime terminat, nerămânând decât să fie total mobilat.
R.. Bine. Începeţi să lucraţi imediat la ordonanţa nr.3?
Î. Venerabile Alexandru. Vom putea începe după ce vom avea consultările lojei, banii de la Coussole nu au venit încă, fratele ...a primit sarcina să ţină evidenţa lor iar noi îl aşteptăm, credem că spre sfârşiutul săptămânii viitoare vom putea începe şi cerem cu umilinţă asistenţa sa.
R. Bine, vă salut cu sabia.
Î. Venerabile, mai Aveţi alte ordine şi sfaturi a ne da?
R. Nu.
Î. Încercăm să-l rugăm să ne dea binecuvântarea sa.
R. El întinde mâna şi v-o dă din toată inima.
Î. Le mulţumim şi voi, fraţii şi surorile mele, primiţi-le acolo. Îngerii mai sunt cu tine?
R. Da.
Î. Aşează-te în genunchi, spune-le lor să facă adoraţiune împreună cu noi şi recomandă-le, îndeamnă-i, sfătuieşte-i să aibă grijă de lojă.

Adoraţia fiind făcută, loja a fost închisă.[474]»

Viziunea, vedenia beatificatoare care trece în rândul sfinţilor.

« Omul, cu permisiunea lui Dumnezeu, poate ajunge să comande spiritelor cereşti, pentru că Dumnezeu, înainte de moartea sa, ne-a lăsat nouă şi ne-a dat viziunea beatificatoare şi divină. Dacă voi nu credeţi în viziunea beatificatoare, eu cred în ea.»
- Cagliostro.

[474] Interogat de Inchizitori în legătură cu semnificaţia aceastei scene, Cagliostro avea să spună că « el nu înţelese şi că el nu înţelegea conţinutul, cum(chiar) dacă acesta ajunsese la el de atâtea ori».

La seconde, par l'apparition des anges, en les rendant visibles aux hommes et troisième, en donnant des impulsions et des inspirations intérieures. Par quels moyens l'homme parvient il à l'obtenir ? En e tenant toujours réuni à Dieu, à la sainte Église et la foi catholique et par les liens de la charité et de la foi. Lorsqu'on les possède, il suffit de demander avec ferveur à Dieu son assistance et si ce n'est pas aujourd'hui, il viendra ensuite un temps où il l'accordera. Quelqu'un parmi les vivants a-t-il obtenu cette vision? Je n'en connais aucun, et moi seul, quoique pécheur, j'ai cru l'obtenir, au moyen de cette pulsation interne, c'est-à-dire, de la troisième manière dont je viens vous parler. Je n'ai jamais travaillé avec le diable et si j'ai été un pécheur, Dieu qui est si miséricordieux, m'aura, j'espère, pardonné. Comme homme je ne puis entrer dans les jugements de Dieu, il peut dispenser ses grâces à qui il lui plait, ainsi il peut les avoir dispensées à ces personnes. J'entends et je veux entendre, que de même que ceux qui honorent leur père et leur mère et respectent le Souverain Pontife, sont bénis de Dieu, de même, tout ce que j'ai fait, je l'ai fait par ordre de Dieu, avec le pouvoir qu'il m'a communiqué et à l'avantage de Dieu et de la Sainte Église. J'entends donner les preuves de tout ce que j'ai fait et dit, non seulement physiquement, mais moralement, en faisant voir que, comme j'ai servi Dieu pour Dieu et par le pouvoir de Dieu, il m'a donné enfin le contre-poisson pour confondre et combatte l'Enfer, car je ne connais pas d'autres ennemis que ceux de l'Enfer.»

« Interrogé si l'homme a le pouvoir et l'autorité de commander aux esprits célestes, voici comme il déploya sa réponse:'Je crois que l'homme, avec la permission de Dieu, peut parvenir à cela, parce que Dieu, avant sa mort, nous a laissée et donné la vision béatifique et divine, et que l'homme a été crée à l'image et la ressemblance de Dieu et les anges n'ont pas été crées comme l'homme, mais divinement.

Ce pouvoir pouvait donc être commun à tous les catholiques? Sans doute, il est commun à tous les catholiques. On lui demanda comment donc il avait pu dire que sans son pouvoir les travaux ne réussissaient pas? D'abord il répondit qu'ils ne réussissaient pas parce que ceux qui s'y employaient ne croyaient peut être pas en Dieu, ensuite il ajouta:'Quelques-uns de ceux à qui j'ai donné le pouvoir ont réussi, d'autres n'ont pas réussi et je n'en sais pas sa raison'. Je n'ai jamais mêlé le diable dans mes travaux et je n'ai jamais usé de choses qui tiennent à la superstition. Tout ce que j'ai fait a été l'effet d'une protection spéciale de Dieu envers moi que L'Être suprême avait daigné m'accorder ainsi la vision béatifique, pour que je puisse mieux réussir dans mon projet d'enraciner profondément le système égyptien, d'insinuer les maximes de l'existence de Dieu et de l'immortalité de l'âme, de convertir les incrédules et de propager le catholicisme.

Ce pouvoir est le secours que Dieu donne à un bon catholique et qui dérive du don de cette vision béatifique que Jésus nous a laissé avant sa mort, par ces paroles: 'Ego claritatem quand dedisti mihi dedi eis: non pro his rogo tantum, sed et pro eis, qui crediturí sunt per verbum eorum me, ut omnes unum sint.'[475]»

Ego sum homo[476] – la découverte de l'androgyne.

«La femme ne doit elle pas aussi s'élever à la conception du Vrai et du Bien, participer à l'œuvre de régénération? N'est-ce pas elle qui doit, la première, mettre le pied sur la tête du serpent? N'est-ce pas dans la claire miroir de son âme qui doivent se réfléchir d'abord les premiers rayons de la Sagesse?»

- Cagliostro.

[475] La translation d'en langue latine en français?

[476] Je suis homme.

Cagliostro explica totuşi în faţa discipolilor săi, şi chiar în faţa Inchizitorilor că toate acestea se petreceau graţie unui fenomen pe care el îl numea «*viziune beatificatoare.»*

Viziunea beatificatoare, spunea el, *este o asistenţă spirituală, o asistenţă angelică, o asistenţă supranaturală. Cui este ea acordată? Dumnezeu a acordat-o, o acordă şi o va acorda celui care-i va plăcea. În ce manieră se operează cu ea? În trei maniere: în prima atunci când Dumnezeu se lasă văzut, cum el o face pentru patriarhi şi atunci când omul vine pe pământ. A doua, prin apariţia îngerilor, făcându-i vizibili şi a treia, dând impulsuri inspiraţii interioare. Prin ce mijloace ajunge omul să le obţină? Ţinându-se întotdeauna unit cu Dumnezeu, cu sfânta biserică şi credinţa catolică şi prin legăturile cu mila şi credinţa. Atunci când le posedă, e suficient să ceară cu fervoare Lui Dumnezeu asistenţa sa, şi ce nu este astăzi posibil, (el va veni) va fi în cele ce urmează într-un timp pe care el îl va acorda. Care dintre cei aflaţi în viaţă aţi obţinut această viziune? Eu nu am cunoscut niciunul, şi eu singur, oarecare păcătos, deşi am crezut că am obţinut-o, prin mijlocirea acestei pulsaţii interne, adică, ce de a 3-a manieră despre care vă vorbesc. Eu nu am lucrat niciodată cu diavolul, chiar dacă am fost un păcătos. Dumnezeu care este atât de milos, iertător, sper că mă va ierta. Ca om ce sunt eu nu pot intra în judecăţile lui Dumnezeu, el poate să dispenseze graţiile celor care lui îi plac, la fel, el se poate dispensa de aceste persoane. Eu înţeleg şi vreau să înţeleg că însuşi cei care-şi onorează, iubesc mama şi tatăl şi respectă pe Suveranul Pontif sunt binecuvântaţi de Dumnezeu, la fel ca şi ce eu am făcut, ce le-am făcut prin ordinul, voia lui Dumnezeu, cu puterea pe care El mi-a comunicat-o(transmis) şi în avantajul lui Dumnezeu şi a Sfintei Biserici. Eu înţeleg să arăt probele a tot ce am făcut şi spus, nu numai fizic, ci moral, făcând să se vadă, cum eu am slujit pe Dumnezeu pentru Dumnezeu şi prin puterea, voinţa lui Dumnezeu, el mi-a dat, în sfârşit, contraotrăvurile pentru a uimi, copleşi şi combate Infernul(Iadul), căci eu nu cunosc alţi duşmani decât pe cei din Infern.»*

Interogat dacă omul are puterea şi autoritatea să comande spiritelor cereşti, iată cum el desfăşura răspunsul său: 'Eu cred că omul, cu permisiunea lui Dumnezeu, poate ajunge la aceasta, pentru că Dumnezeu, înainte de a muri ne-a lăsat şi ne-a dat nouă viziunea beatificatoare şi divină, şi că omul a creat imaginea şi asemănarea cu Dumnezeu şi îngerii, create nu ca de om, ci divine, de divinitate.

Deci această putere putea fi ea comună tuturor catolicilor, creştinilor? Fără îndoială, ea poatete fi comună tuturor catolicilor. El era întrebat deci cum putea spune că fără puterea sa întrunirile nu reuşeau? La început el răspundea că întrunirile nu reuşeau pentru că cei care lucrau la/în ele, poate nu credeau în Dumnezeu, apoi adăuga:'Câţiva dintre acei cărora eu le-am dat puterea au reuşit, alţii nu, şi eu nu ştiu cauza la asta. Eu niciodată nu am amestecat diavolul în întrunirile, muncile mele şi niciodată nu am folosit lucruri care ţin de superstiţii. Tot ce eu am făcut a fost efectul unei protecţii speciale a lui Dumnezeu faţă de mine pe care Fiinţa Supremă a binevoit să-mi acorde ca viziune beatificatoare, ca eu să pot reuşi mai bine în proiectul meu de a înrădăcina, însămânţa profund sistemul egiptean, de a insinua la maximul existenţei lui Dumnezeu şi a nemuririi sufletului, de a converti necredincioaşii şi de a propaga catolicismul.

Această putere este ajutorul pe care Dumnezeu l-a dat unui bun catolic şi care derivă din darul acestei viziuni beatificatoare pe care Isus ne-a lăsat nouă înainte de moartea sa, prin aceste cuvinte: 'Ego claritatem quand dedisti mihi dedi eis: non pro his rogo tantum, sed et pro eis, qui crediturі sunt per verbum eorum me, ut omnes unum sint..[477]*'»*

[477] Traducerea din latină în română ?*'Ego claritatem quand dedisti mihi dedi eis: non pro his rogo tantum, sed et pro eis, qui crediturі sunt per verbum eorum me, ut omnes unum sint'*

Un aspect particulier du système que Cagliostro avait créé est le fait que la femme y avait sa place. Car Cagliostro avait créé aussi un système pour les femmes, comme il avait créé un système pour les hommes. Cela le différenciait complètement de la franc-maçonnerie, qui avait certes des loges d'adoption mais celles-ci étaient plutôt une manière de passer le temps ou de s'amuser avec des oeuvres de charité ou des discussions de salon. Même de nos jours, la franc-maçonnerie exclut les femmes de ses rituels.

Dès le début, à Mitau, Cagliostro a permis aux femmes l'accès aux mêmes enseignements qu'aux hommes et, de plus, leur a donné des pratiques adaptées. A Mitau, Elisa von Recke, sa tante et sa cousine, participent à côté des hommes à ces leçons ésotériques. Au début, cela crée un grand scandale, car les hommes avaient du mal à l'accepter. Elisa l'écrit dans son journal: *«Ils sont parus des difficultés, dont je ne donnerai pas les détails par peur d'être prolixe. Je dis seulement que même mon père, M. von Howen, mon oncle et M. von Korff ont refusé de participer à la fondation d'une Loge d'adoption. Nous avons demandé à Cagliostro de renoncer à cet idée, mais il a répondu qu'il ne renonce jamais et qu'il serait le dernier des hommes s'il n'établit pas cette loge ici sur les meilleures bases, et qu'à la fin ses plus acharnés opposants deviendront ses plus fervents partisans et l'encourageront dans cette démarche. On a dû supporter toutes les mauvaises plaisanterie et les blagues de ces messieurs.»*

C'est à Paris qu'il installa la loge-mère d'adoption de l'Ordre égyptien. La structure était la même que pour les hommes, hormis que les 12 maîtresses recevaient les noms des douze sibylles[478] et la Grande Maîtresse était appelée Reine de Saba.

En ce qui concerne la Reine de Saba, il y en a certains qui la croient être un personnage légendaire, d'autres considèrent qu'elle a vraiment existé. La Bible parle de sa rencontre avec le Roi Salomon, ainsi qu'un texte appelé Kebra Nagast (La Gloire des Rois), rédigé au XIVe siècle par un moine orthodoxe éthiopien d'après un manuscrit copte. La reine de Saba apparaît comme une femme extrêmement belle, mais aussi cultivée et intelligente, une érudite qui avait des connaissances magiques. A son tour, le Roi Salomon était très connu pour sa sagesse, ses connaissances et sa croyance. Elle fait un voyage très long et difficile pour voir Salomon. Une fois arrivée, elle essaye de l'impressionner par la richesse et la grandeur des cadeaux qu'elle lui fait.

Puis elle essaye de le mettre à l'épreuve en lui posant toute sorte de questions. Mais Salomon arrive à répondre à toutes. A son tour Salomon la teste, en la faisant entrer par une porte fite de verre où le sol imitait si bien l'eau qu'elle fut trompée, et pour passer elle remonta sa robe, dévoilant ses jambes devant Salomon. Elle se déclara vaincue. Salomon lui propose alors de devenir sa femme, mais elle refuse, car il en avait déjà de nombreuses et elle voulait être l'unique aimée par lui. Il lui promit alors de ne rien lui demander, si elle acceptait de ne rien prendre dans son palais. Dans le cas contraire, il aurait le droit de lui demander quelque chose, qu'elle ne pourrait refuser. Elle accepta. Mais un soir, après avoir assisté à un banquet où la nourriture avait été particulièrement épicée, elle ne pouvait pas dormir tellement elle avait soif. Comme il n'y avait rien à boire dans ses appartements, elle sort pour chercher. Dans le palais, il y avait un ruisseau qui avait été détourné exprès pour couler par les salons. Elle but l'eau du ruisseau et lorsqu'elle fut repue,

[478] Les douze sibylles : Persique, Hellespontique, Erythrée, Samienne, Lybique, Tiburtine, Agrippine, Phrygienne, Américaine, Européenne, Delphienne, Cumée.

Eu sunt omul[479] - descoperirea androginilor.

«Femeia nu trebuie să se ridice până la conceperea, procrearea Adevărului şi a Binelui, să participe la opera regenerării? Nu este ea, prima care trebuie, care pune piciorul pe capul şarpelui? Nu este oglinda clară a sufletului său în care se reflectă mai întâi primele raze ale Înţelepciunii?»

- Cagliostro.

Un aspect particular al sistemului pe care Cagliostro l-a creat este faptul că femeia are stabilit în el locul său. Deoarece Cagliostro a creat, de asemeni, un sistem pentru femei, după cum el a creat un sistem pentru bărbaţi. Acest fapt îl diferenţia complet, categoric, net de franc-masonerie, care avea fără îndoială loje de adopţiune, însă acestea erau mai degrabă o modalitate de a petrece timpul sau de a se amuza, de a se distra cu opere de binefacere sau cu discuţii de salon. Chiar şi în zilele noastre franc-masoneria exclude femeile din ritualurile sale.

Încă de la început, la Mitau, Cagliostro a permis femeilor accesul la aceleaşi forme de învăţământ ca şi bărbaţii, şi în plus, le-a acordat practici adaptate. La Mitau, Elisa von Recke, mătuşa sa şi verişoara sa, participă alături de bărbaţi la lecţiile sale ezoterice. Încă de la începutul lor, acestea au provocat un mare scandal, căci bărbaţilor le venea tare greu să le accepte. Elisa scria în jurnalul său: *«Au apărut dificultăţi, despre care nu dau amănunte de teama de a nu fi interzisă. Spun doar că însuşi tatăl meu, D.-l Von Howen, unchiul meu şi D.-l Von Korff au refuzat să participe la fondarea unei loje de adopţiune. Noi i-am cerut lui Cagliostro să renunţe la această idee, însă el a răspuns că el nu renunţă nicicum şi că el va deveni fi ultimul om dacă nu va înfiinţa această lojă aici pe bazele cele mai bune,solide, şi că la sfârşit cei mai de temut opozanţi, duşmani vor deveni cei mai ferventi susţinători ai săi şi-l vor încuraja în acest demers. A fost necesar să suporte toate glumele răutăcioase şi minciunile acestor domni.»*

Paris este oraşul unde el instală loja-mamă de adopţiune a Ordinului egiptean. Structura ei era aceeaşi cu cea a lojelor pentru bărbaţi, afară de faptul că cele 12 maestre primeau numele de cele 12 prezicătoare[480] iar Marea Maestră se numea Regină de Saba.

În ceea ce priveşte Regina de Saba, existau unii care o credeau a fi un personaj legendar, alţii considerau că ea exista cu adevărat. Biblia vorbeşte de întâlnirea sa cu regele Solomon, astfel că într-un text numit *Gloria Regilor (Kebra Nagast*), redactată în secolul al XIV-lea de un călugăr ortodox etiopian după un manuscris cophte(egiptean). Regina de Saba apărea ca fiind o femeie extrem de frumoasă, foarte cultivată şi inteligentă, o erudită care avea cunoştinţe magice. La rândul său Regele Solomon era prea cunoscut pentru înţelepciunea, cunoştinţele şi credinţa sa. Ea face o călătorie foarte lungă şi dificilă pentru a-l vedea pe Solomon. Odată ajunsă, ea încearcă să-l impresioneze cu bogăţiile şi măreţia darurilor pe care ea i le-a făcut. Apoi ea a încercat să-l pună pe Solomon la încercare cu tot soiul de întrebări. Însă Solomon dădea răspuns la toate. La rândul său Solomon o testă făcând-o să treacă printr-o uşă făcută din sticlă în care solul imita atât de bine apa încât ea a fost înşelată, şi pentru a trece prin ea şi-a ridicat poalele rochiei, dezvelindu-şi picioarele

[479] Eu sunt omul.

[480] Cele 12 sibylles: Persique, Hellespontique, Erythrée, Samienne, Lybique, Tiburtine, Agrippine, Phrygienne, Américaine, Européenne, Delphienne, Cumée.

elle découvrit Salomon qui l'observait et se rendit compte qu'elle avait pris quelque chose de son palais. Celui-ci lui rappela sa promesse, et lui demanda de partager son lit, chose qu'elle fut obligée d'accepter. Après six mois, elle retournera dans son royaume. A son retour, elle accouchera d'un fils, Ménélik, qu'elle élèvera seule. Plus tard, celui-ci ira en Israël pour connaître son père.

Les symboles liés à la Reine de Saba occupent une place importante dans le rituel féminin. *«La maîitresse se lèvera et lui adressera le discours suivant: 'Les connaissances que vous parviendrez à acquérir sont la certitude de l'existence de Dieu et celle de votre propre immortalité. Sachez que L'Éternel a crée l'homme en trois temps et trois souffles et que comme l'ouvre de la création était complète par celle de l'homme, un souffle a suffi pour nous former, nous, femmes. Vous comprendrez mieux un jour. Nous allons donc vous accorder ce souffle tel qu'il nous a été donné par notre Maiîtresse.*

En achevant ces mots, elle soufflera sur la récipiendaire en commençant par le front et en finissant par le menton, de manière que le souffle couvre tout son visage. Ensuite la maîitresse reprendra: 'Je vous donne ce souffle pour faire germer et pénétrer dans votre cœur les vérités que nous possédons. Je vous le donne pour fortifier en vous la partie spirituelle.'

La Reine de Saba célébrait dans le temple de la capitale de son royaume une fête en l'honneur de Venus, avec les prêtres et les ministres de cette fausse divinité, en présence d'un peuple immense. Au milieu du sacrifice elle eut visiblement la connaissance d'un ordre du sage Salomon qui l'obligeait à se rendre en personne au pied du tribunal de ce grand monarque. Elle partit et se rendit prés de Salomon. Ce prince, charmé par l'obéissance et pénétré par son confiance, la fit préparer et purifier par ses ministres. Il ordonna ensuite qu'elle fût présentée à son tribunal. La reine éblouie par la magnificence inexprimable de Salomon et de son trône, abaissa modestement les yeux, elle demanda humblement à connaître la vérité et Salomon pour la propager ainsi que pour augmenter la gloire de L'Élernel lui permit d'approcher de l'autel sacré. Elle fut instruite des vérités de la religion et désabusée des erreurs d'avant. Il la convainquit de l'existence de Dieu et de l'immortalité de l'âme en lui faisant observer l'arbre de vie dont vous voyez ici l'image. Autour de cet arbre, Salomon avait fait entortiller l'orgueil, représenté par le serpent; l'orgueil cause malheureuse qui, de l'élévation de nos sublimes connaissances, nous a fait tomber dans l'état inferîieur et ténébreux où nous vivions. La pomme est le symbole du fruit défendu. Il a produit tous nos malheurs, c'est nous mêmes qui, abusant de notre empire, sommes parvenues à faire manger à l'homme le pépin funeste de ce fruit défendu. Mais ce même pépin, par la grâce de L'Éternel deviendra un jour le moyen de réparer cette perte, le fruit de notre gloire et le recouvrement du pouvoir que L'Étre suprême a accordée à l'homme. C'est ce qu'annonça Salomon à la reine de Saba, que je vous répète comme lui dans la même situation et dans le même sens. Il acheva ensuite de lui donner toutes les instructions physiques et morales. Il lui recommanda de propager la vérité parmi les idolâtres. Il lui communiqua pour y parvenir toutes ses connaissances et lui fit un dernier adieu. La reine, de retour dans le lieu fixé par Salomon, répandit la lumière en faisant connaîître à tous les sujets qu'elle en trouva dignes et leur communiqua l'adoption parfaite qu'elle avait reçu. Dans la société dont elle fit choix, il s'y rencontra malheureusement une fille nommé Kalaipso qui fut initiée trop promptement dans les connaissances que nous vous ferons communiquer peu à peu. L'orgueil s'empara de son esprit et le fit tomber dans l'erreur. Tremblez mes sœurs, de l'imiter un jour; l'orgueil est la source de toutes les fautes que commet notre sexe. Il faut que vous l'étouffiez en vous mêmes pour pouvoir parvenir à recouvrir la gloire et votre innocence primitives.»

în faţa lui Solomon. Ea se declară învinsă. Solomon îi propune atunci să-i devină soţie, dar ea refuză, deoarece el avea deja mai soţii iar ea voia să fie unica lui iubită. Promisese atunci de a nu-i mai pune lui întrebări dacă ea accepta de a nu lua nimic din palatul său. În caz contrar el va avea dreptul de a-i cere ei câteva lucruri pe care ea nu le va putea refuza. Ea acceptă. Dar într-o seară, după ce asistaseră la un banchet la care mâncărurile au fost deosebit de uscate, ea nu putut dormi tocmai din cauza setei. Cum ea nu avea nimic de băut în apartamentele sale, a ieşit pentru a căuta. În palat, era un râuşor special deviat spre a curge prin salon. Ea bău apă din râu iar când s-a săturat şi şi-a ostoit setea, descoperi că *Solomon* observă, şi şi-a dat seamă că ea
luase ceva din palatul său. Acesta îi reaminteşte promisiunea, şi-i cere să împartă cu el patul său, lucru pe care ea a fost obligată să-l accepte. După 6 luni ea se va întoarce în regatul său. La rândul său ea născu un fiu, Menelik, pe care-l va creşte singură. Mai târziu acesta va merge în Israel pentru a-şi cunoaşte tatăl.

Simbolurile legate de Regina de Saba ocupă un rol important în ritualurile feminine. *«Maestra se va ridica şi-i va adresa discursul următor: 'Cunoştinţele pe care veţi ajunge să le primiţi sunt certitudinea existenţei lui Dumnezeu şi cele ale proprii voastre nemuriri. Se ştie că Dumnezeu a creat pe om în trei timpi şi trei suflări şi pentru ca opera creaţiunii, sa să fie completă ca cea bărbatului, un suflu, o suflare a fost suficient pentru a ne crea pe noi, femeile. Veţi înţelege asta mai bine într-o bună zi. Vom începe deci să vă acordăm această suflare, cea care ne-a fost dată nouă de Maestra noastră.*

Isprăvind aceste cuvinte, ele vor sufla spre, peste persoana primită solemn într-o asociaţie, club, lojă începând de la frunte şi terminând cu barba în aşa maniera ca suflarea să acopere toată faţa. Apoi Maestra va relua: 'Vă dau această suflare pentru a face să germineze şi să pătrundă în inima voastră adevărurile pe care noi le posedăm. V-o dau pentru a întări în voi partea spirituală'

Regina de Saba celebra în templul din capitala regatului său o sărbătoare dedicată, în onoarea lui Venus, cu preoţii şi miniştrii acestei false divinităţi în prezenţa unei mulţimi imense.
La mijlocul sacrificiului ele luau în mod vizibil cunoştinţă de un ordin al înţeleptului Saolomon care le obliga să se arate în persoană la picioarele tribunalului acestui monarh. Ea plecă şi se duse aproape Solomon. Acest prinţ, încântător prin obedienţă şi pătruns prin încrederea sa, o pregăti şi purifică prin miniştrii săi. El ordonă apoi ca ea să fie prezentată tribunalului său. Regina orbită de mărinimia inexprimabilă a lui Solomon şi de tronul său, lăsa cu modestie ochii în jos, ea devenea umilă să cunoască adevărul iar Solomon pentru a o propaga în acest mod pentru a înălţa gloria Eternului Dumnezeu, îi permise a se apropie de altarul sfinţit. Ea a fost instruită asupra adevărurilor religiilor şi i s-au deschis ochii asupra erorilor săvârşite înainte. El a convins-o de existenţa lui Dumnezeu şi de nemurirea sufletului făcând-o să observe arborele vieţii a cărui imagine o vedeţi aici. Jur împrejurul acestui arbore Solomon a înfăşurat, răsucit orgoliul reprezentat prin şarpe; orgoliul cauzează necazuri, amărăciune care, din înălţimile sublimelor noastre cunoştinţe ne a făcut să cădem în starea inferioară şi tenebroasă în care noi vieţuim. Mărul este simbolul fructului interzis. El a provocat toate nefericirile noastre, noi înşine, abuzîând de autoritatea imperiului nostru am ajuns să-l facem pe bărbat să muşte sâmburele funest al acestui fruct interzis.Însă acest sâmbure, această sămânţă, prin graţia Eternului Dumnezeu va deveni într-o zi mijlocul de a repara această pierdere, fructul gloriei noastre, recăpătarea puterii pe care Fiinţa Supremă a acordat-o omului. Este ceea ce Solomon anunţa Reginei Saba, ce vă repet ca şi el, aceeaşi situaţie şi acelaşi sens.El termina apoi prin a le da toate instrucţiunile fizice şi morale, le recomanda să propage adevărul printre idolatrori. Le comunica lor pentru a ajunge la asta, toate cunoştinţe sale, le spunea lor un ultim adio. Regina, din spatele locului fixat ei de

Au deuxième niveau, celui de compagnonne on ajoute: *«Salomon, après avoir reconnu l'esprit de la Reine de Saba, lui rendit évidente l'existence de Dieu et l'immortalité de l'âme, lui fit détruire le temple des faux dieux, écraser l'orgueil, couper la tête au serpent et la conduisit ainsi à la connaissance de la première matière. Sachez, mes enfants, qu'on ne parvient pas à cette possession par des livres, ni par des recherches puériles, mais seulement par la volonté de Dieu et le pouvoir d'un de ses élus. Salomon apprit aussi à cette grande reine que malgré ces deux puissants secours il fallait encore de la patience pour perfectionner cette précieuse matière tant au physique qu'au moral. Je fais des vœux que vous recueillir le fruit de la patience. Outre le précieux pépin que Salomon donna à la reine de Saba, il lui accorda la grâce de pénétrer à l'intérieur de son temple et d'y connaître les intermédiaires célestes qui environnent le trône de L'Éternel servent à nous instruire de Sa volonté.*

Vous avez pris jusqu'à ce jour des vérités pour des fables et des fables pour la vérité. Mais il n'en est pas de même dans notre école. Je vais vous le prouver en vous faisant le détail de la chute et du châtiment de Kalaipso dont on vous a déjà entretenue dans votre réception d'apprentive. La Reine de Saba comblée des bienfaits de Salomon et remplie du désir sincère d'étendre la gloire de L'Être Suprême et de propager la vérité, s'empressa de former parmi les personnes de son sexe une loge d'adoption parfaite selon les ordres, les contractions, les lois et les catéchismes de Salomon. Son projet s'exécuta. Mais parmi les femmes qu'elle choisit et qui furent nommée sibylles, Kalaipso qui était du nombre avait un si grande présomption que, bravant sa maiîtresse et méprisant son autorité elle prétendit s'élever au dessus d'elle et la surpasse. Sa désobéissance et sa vanité furent punis. Bien loin de parvenir à dominer les êtres sublimes elle tomba dans la familiarité avec des esprits infimes et forma différents schismes dont notre sexe ressent encore aujourd'hui les funeste et malheureux effets. Cette Sybille a et reléguée dans une île inhabitée et invisible de la Mer Rouge. Possédant la première matière elle vit encore, mais son immortalité même ne la rend que plus méprisable; elle soufre et gémit sans cesse. Elle éprouve le plus terrible tourment dont on puisse être accablé, celui de ne pas parvenir à s'approcher du trône de L'Éternel.»

Et enfin dans la cérémonie pour la Maiîtresse: *«La Reine de Saba s'étant rendue aux ordres de Salomon, ce roi, pour la convaincre de l'attachement et des sentiments favorables qu'elle lui avait inspirés, lui donna à son départ, non seulement des richesses, mais encore après lui avoir fait trancher la tête du serpent, il lui communiqua les moyens de se rendre immortelle. Ce sont les mêmes présents que je vais vous faire. Prêtez la plus sérieuse attention à toutes les opérations qui vont suivre : les richesses sont le premier présent que je vous fais.' La récipiendaire se mettra à genoux. La Grande Maiîtresse continuera: 'Ce don est le premier que Salomon fit à la Reine de Saba. A ces mots, prenant dans l'un des vases quelques feuilles d'or, elle les dissipera par son souffle. La Maiîtresse des cérémonies ajoutera : 'Ainsi passe la gloire de ce monde'. La Grande Maiîtresse dira: 'Méprisez ces biens périssables, ces richesses passagères, ne vous en servez que pour le soulagement de vos semblables et principalement pour celui de vos frères et sœurs, car vous n'en êtes pas la dépositaire et devez les partager avec les indigents.*

Les richesses furent le moindre présent que Salomon fit à la Reine de Saba. Ce grand monarque ayant perfectionné la matière première, il la sépara en liquide et solide. C'est la partie solide qui procure les richesses, et c'est le liquide qui donne l'immortalité. Salomon fit boire de cette liqueur précieuse à la reine et je vais vous faire la même grâce. Recevez-la comme l'emblème de celle que but cette grande reine et avec la même intention. La Grande Maiîtresse prendra en ce moment une cuillère de vin rouge et la fera avaler à la récipiendaire.»

Solomon răspândea lumina făcând cunoscute de către toţi, subiectele pe care ea le găsea demne şi le comunica lor adopţiunea perfectă pe care ea a primit-o. În societatea în care ea a fost aleasă, întâlni, din nefericire,o fată numită Kalaipso care fusese iniţiată prea repede în cunoştinţe pe care vi le vom comunica puţin câte puţin. Orgoliul a acaparat, a pus stăpânire pe sufletul său şi a determinat-o să cadă în păcat. Tremuraţi, păziţi-vă, surorile mele, să nu o imitaţi într-o zi; orgoliul este sursa tuturor greşelilor pe care le face sexul nostru. Trebuie să-l înăbuşiţi în voi pentru a putea ajunge să cuceriţi gloria şi inocenţa voastră primitivă.

Nivelului doi, cel al însoţitorilor i se adaugă: *«Solomon, după ce a recunoscut spiritul Reginei Saba, i-a dat, evident, existenţa lui Dumnezeu şi nemurirea sufletului, i-a distrus ei templele falşilor zei, i-a strivit orgoliul, a tăiat capul şarpelui şi a condus-o astfel la cunoaşterea materiei originare(primordiale). Să se ştie, să ştiţi, copii mei că nu putem ajunge la această posesie citind cărţi şi nici prin căutări puerile, ci numai, şi numai prin voinţa lui Dumnezeu şi puterea unuia dintre aleşii săi. Solomon a învăţat astfel de la această mare regină că în ciuda celor 2 puternice ajutoare, era nevoie şi de răbdare pentru perfecţionarea acestei preţioase materii atât în plan psihic cât şi în plan moral. O altă preţioasă sămânţă pe care Solomon a dat-o regine de Saba, i-a acordat favoarea de a pătrunde în interiorul templului său şi de a cunoaşte acolo pe intermediarii cereşti care înconjurau tronul Eternului Dumnezeu servindu-ne să ne instruim cu voinţa Sa.*

Voi aţi primit până în această zi adevărurile despre/pentru) fabule şi fabulele despre/pentru adevăr. Dar nu e acelaşi lucru în şcoala noastră. Vreau să vă dovedesc dându-vă, făcându-vă detaliată căderea şi pedeapsa fetei Kalaipso cu care deja v-aţi întreţinut la recepţia voastră preliminară ca începătoare (ucenice.) Regina de Saba copleşită de binefacerile lui Solomon a fost umplută de dorinţa sinceră de a extinde limitele glorie Fiinţei Supreme şi de a propaga adevărul, s-a străduit cu zel să formeze printre persoanele de sexul său o lojă de adopţiune perfectă potrivit ordinelor, contractărilor, legilor şi catehismelor lui Solomon. Proiectul său s-a pus în practică. Însă, printre femeile pe care ea le-a ales şi care fură numite sibyle, o fată Kalaipso, renumită pentru marea ei îngâmfare, încât, bravând pe maestra sa şi dispreţuindu-i autoritatea, pretindea că s-a ridicat deasupra ei şi că a depăşit-o. Nesupunerea şi vanitatea ei au fost pedepsite. Foarte departe de a ajunge să domine fiinţele sublime ea a căzut în familiaritatea spiritelor infime, şi a format diferite schisme, pe care sexul nostru le resimte încă şi astăzi funestul lor efect. Această Sibylă a fost surghiunită pe o insulă nelocuită şi invizibilă din Marea Roşie. Posedând materia primordială, ea trăieşte încă, însă nemurirea sa nu o face decât mai de dispreţuit; ea suferă şi geme neîncetat. Ea încearcă cea mai teribilă tulburare care se putea abate asupra sa, aceea de a nu ajunge să se apropie de tronul Eternului Dumnezeu.»

Şi în sfârşit la ceremonia pentru Maestră: *«Regina de Saba s-a pus sub ordinele lui Solomon, acest rege, pentru a o convinge de ataşamentul şi sentimentele favorabile pe care ea i le-a inspirat, dându-i la plecarea sa, nu numai bogăţiile, ci şi mai ales, după ce a determinat să-i fi tăiat capul şarpelui, i-a comunicat ei mijlloacele, modalităţile de a deveni nemuritor. Acestea sunt aceleaşi daruri pe care eu vi le voi face astăzi. Acordaţi vă rog cea mai mare atenţie tuturor operaţiilor ce vor urma: bogăţiile sunt primul dar; 'Persoana solemn primită în lojă se va aşeza în genunchi, Marea Maestră va continua:'Acest cadou este primul dar pe care Solomon l-a făcut Reginei de Saba. La aceste cuvinte, luând într-una dintre vaze câteva foiţe de aur, ea le împrăştie suflând asupra lor. Marea Maestră de ceremonii va adăauga:'Astfel trece gloria acestei lumi'. Marea Maestră va spune: 'Dispreţuiţi aceste bunuri perisabile, aceste bogăţii trecătoare, nu vă vor servi*

«Elle lui attachera le crachat sur le cœur et dira: 'Le caractère qui est au milieu est le chiffre de notre fondateur. Les trois mots qui l'entourent signifient 'Je suis homme'. Apprenez qu'en effet, la partie spirituelle qui vit en nous est mâle et non femelle, ou pour parler plus juste, n'a point de sexe. Un jour arrivera où vous en serez point distinguée par votre sexe, mais par votre esprit qui doit travailler à s'élever et à adopter les sentiments convenables à votre nouvel état.»

Sommaire

decât să uşuraţi pe semenii voştri şi în principal pentru surorile şi fraţii voştri, deoarece voi nu sunteţi depozitarii lor şi trebuie să le împărţiţi cu indigenii.

Bogăţiile au fost ultimul dar pe care Soalomon l-a făcut Regiei de Saba. Acest mare monarh perfecţionând materia primordială, o va separa în lichidă şi solidă. Partea solidă este partea care procură bogăţiile iar cea care este lichidă cea care dă nemurirea.Solomon a făcut pe regină să bea din acest lichid şi eu vă voi face aceeaşi favoare. Primiţi-o ca pe emblema celei din care a băut această mare regină şi cu aceeaşi intenţie. Marea Maestră va lua în acest moment o lingură de vin roşu şi o face să fie înghiţită de persoana solemn primită în lojă.»

« Ea îi va ataşa însemnul masonic pe piept şi va zice: *'Caracterul care se află în mijloc este cifrul fondatorului nostru. Cele 3 cuvinte care-l înconjoară semnifică:'Eu sunt omul'. Aflaţi că într-adevăr, efectiv, partea spirituală care vieţuieşte în noi este bărbat şi nu femeie, sau pentru a vorbi mai just, pe înţelesul tuturor, ea nu are nici un sex. Va veni o zi în care voi nu vă veţi putea distinge, deosebi de loc, prin sexul vostru, ci prin spiritul vostru care trebuie să lucreze pentru a se ridica şi a adopta sentimentele convenabile noului vostru statut.»*

Cuprins

Chapitre VI

Chasse à l'homme

«Maintenant mes ennemis me croient battu. Ils se sont dit entre eux : foulons aux pieds cet homme qui nous connaît trop bien. Mais ils ne savent pas que malgré leurs efforts, je me révélerai triomphant, quand le temps de l'épreuve sera fini. Ils se réjouissent des blessures qu'ils m'ont faites et les insensés ne voient pas dans leur folle joie se balancer sur leur tête le nuage d'où la foudre doit partir.»
- Cagliostro

Cagliostro a été partout poursuivi de pamphlets et de calomnies.Ces persécutions ont commencé à Strasbourg, lorsqu'il a proposé l'établissement d'un hôpital gratuit et d'un système médical entièrement indépendant de la Faculté de médecine. Elles sont devenues de plus en plus fortes le moment où il était en train d'inaugurer la loge mère de l'Ordre égyptien et d'obtenir que celui-ci soit reconnu par l'église catholique. A ce moment-là, tout un engrenage s'est mis en place pour l'empêcher d'agir: il a été impliqué dans le plus grand scandale du XVIII siècle, l'Affaire du Collier, il a été emprisonné, on lui a volé tout son argent pour le dépouiller de ses moyens pécuniers, il a été banni de France pour l'éloigner de ses disciples, malgré la décision du Parlement qui l'avait déclaré innocent. Une terrible campagne de presse est commencée en simultanéité dans tous les pays d'Europe. Tout cela a préparé son arrestation par l'Inquisition Romaine. Aucun des moyens de discréditer un homme n'a été épargné et on lui a attribué tout ce que le genre humain puisse avoir de pire. C'est toujours à ce moment-là qu'on a fabriqué de toute pièce son identité avec Joseph Balsamo.

Les buts cachés de l'Affaire du collier

«La mort de la Reine Marie-Antoinette date de l'époque de l'Affaire du Collier.»
- Napoléon Bonaparte.

En paraphrasant les paroles de Napoléon, on peut dire aussi que la fin de Cagliostro dans les mains de l'Inquisition date de l'époque de l'Affaire du Collier. Ce procès est un de plus célèbres et mystérieux de toute l'Histoire, et son énigme n'a pas été complètement éclaircie de nos jours. Une histoire compliquée, des jeux de coulisses, des grands noms... Pour les historiens, cette ténébreuse affaire annonce et prépare la Révolution française qui éclatera quatre ans plus tard. Goethe en parle en connaissance de cause comme d'une: *« secousse qui mina les bases de l'État. Il étruisit la considération que le peuple avait pour la Reine et, généralement pour les classes supérieures, car, hélas, chacun des acteurs ne faisait que dévoiler la corruption où se débattaient la Cour et les personnes de haut rang. Ces intrigues détruisaient la dignité royale. Aussi l'histoire du Collier forme t-elle la préface immédiate de la Révolution. Elle en est le fondement. La Reine y perdit sa dignité, sa considération, elle y perdit dans la pensée populaire cet appui moral qui faisait d'elle une figure intangible.»*

Certes, cette affaire a discrédité la Royauté, en faisant descendre dans la rue la personne sacrée de la Reine. Elle a discrédité la noblesse et l'Eglise catholique, par l'implication du plus haut ecclésiastique de France, le Cardinal et prince Louis de Rohan. Mais il y a eu une troisième victime

Capitolul VI

Vânarea omului Cagliostro

Acum duşmanii mei mă cred învins. Ei şi-or fi spus între ei: să-l călcăm în picioare pe acest om pe care îl cunoaştem foarte bine. Dar ei nu ştiu că în ciuda eforturilor lor, eu mă voi ridica triumfător, când vremea încercării se va şfârşi. Ei se bucură de rănile pe care mi le-au făcut şi smintiţii nu văd în bucuria lor nebună balansarea norului de deasupra capului lor din care trăsnetul trebuie să pornească.»

- Cagliostro.

Cagliostro a fost pretutindeni urmărit de pamflete şi de calomnii. Aceste persecuţii au început la Strasbourg, atunci când el a propus instituirea, stabilirea unui spital gratuit şi a unui sistem medical în întregime independent de Facultatea de medicină. Acestea au devenit din ce în ce mai puternice din momentul în care era pusă la cale inagurarea lojei-mamă a Ordinului egiptean şi de a se obţine ca acesta să fie recunoscut de biserica catolică. La momentul acela un întreg angrenaj a fost pus în mişcare pentru a-l împiedeca să acţioneze: Cagliostro era implicat în cel mai mare scandal al secolului al XVIII-lea, Afacerea Colierului. El a fost întemniţat, i s-au furat toţi banii pentru a-l deposeda de mijloacele sale pecuniare, a fost alungat, exilat din Franţa pentru a-l îndepărta de discipolii săi, în pofida deciziei Parlamentului care l-a declarat nevinovat. O teribilă campanie de presă a început simultan în toate ţările Europei. Toate acestea au pregătit arestarea sa de către Inchiziţia Romană. Nici un mijloc de a discredita un om nu a fost economisit şi lui i s-a atribuit tot ce genului uman poate fi mai rău. Este exact momentul în care i s-a fabricat, în toate piesele sale, identitatea sa cu Joseph Balsamo.

Scopurile ascunse ale Afacerii Colierului

«Moartea Reginei Maria-Antoinetta datează, face să se învechească epoca Afacerii Colierului.»

- Napoleon Bonaparte.

Parafrazând cuvintele lui Napoleon, se poate spune, de asemenea, că sfârşitul lui Cagliostro în mâinile Inchiziţiei datează, face să se învechească epoca Afacerii Colierului. Acest proces este unul dintre cele mai celebre şi misterioase procese din toată Istoria iar enigma sa nu a fost clarificată complet nici în zilele noastre, o istorie complicată, jocuri de culise, mari, celebre ... Pentru istorici această tenebroasă afacere anunţă şi pregăteşte Revoluţia franceză care va izbucni 4 ai mai târziu. Goethe, vorbeşte în cunoştinţă de cauză, ca despre o*: « zdruncinătură care roade şi minează bazele, fundamentul Statului. Distruge încrederea pe care poporul o avea în Regină, şi în general în clasele superioare, căci, vai!, fiecare dintre actori nu făceau decât să dezvăluie corupţia în care se zbătea Curtea regală şi personajele de rang înalt. Aceste intrigi ar fi distrus demnitatea regală. Deoarece istoria Colierului se constitue ca prefaţa imediată a Revoluţiei, îi este fundamentul. Regina îşi pierdea demnitatea, cosideraţiunea, ea îşi pierdea în gândirea, accepţiunea populară sprijinul moral care făcea din ea o figură intangibilă.»*

În mod cert această afacere a discreditat Regalitatea, dând jos persoana sacră a reginei. A decredibilizat nobilimea şi biserica catolică, prin implicarea celui mai înalt ecleziast al Franţei,

dans ce procès, et dont on ne parle pas: Cagliostro.

Pour résumer l'Affaire, le 1er février 1785, le Cardinal Louis de Rohan reçoit des joailliers de la Couronne, Bohmer et Bassange, un collier fait de brillants d'une très grande valeur. Un mois avant, il avait négocié cette transaction avec eux, au nom de la Reine Marie-Antoinette. Du moins, c'est ce qu'il croyait, se basant sur les paroles de la comtesse Jeanne de la Motte de Valois, qui se vantait être l'amie intime de la Reine. Comblé par l'honneur d'être choisi par la Reine pour une mission si délicate et secrète, désireux de rentrer dans les grâces royales, Rohan s'empresse de jouer ce rôle. Il se met garant pour le paiement et porte personnellement le collier à la Comtesse, qui lui affirme d'être chargée par la Reine de lui porter à Versailles le bijou tant désiré. Mais la Reine Marie-Antoinette ne recevra jamais ce collier. L'intrigante Comtesse le fera rapidement dépecer et enverra son mari en Angleterre pour le vendre. En impliquant le Cardinal, elle se sent à l'abri, comptant sur le fait qu'une fois la supercherie découverte, le Cardinal payera tout de sa poche pour éviter un scandale. Au mois d'août, la première échéance du paiement arrivée, les joailliers réclament leur argent directement à la Reine. Conseillé par le ministre Breteuil, qui était un ennemi acharné de Rohan, le Roi Louis XVI décide d'arrêter le Cardinal. Et il le fait d'une manière éclatante : devant toute la Cour, au moment où le Cardinal, en habits pontificaux, était en train de célébrer la messe du 15 août. Le scandale éclate! Et le procès sera suivi par toute l'Europe.

Mais comment Cagliostro s'est-il trouvé impliqué ? Était-il un des complices de Madame de la Motte ou bien l'auteur même de l'escroquerie comme la conscience collective le croit encore aujourd'hui ? A-t-il été arrêté tout simplement à cause de ses relations avec le Cardinal de Rohan ? En fait, aucune de ces variantes. Il a été dès le début la personne visé par cette escroquerie car, à peine arrêté, Jeanne de la Motte l'accuse d'avoir volé le collier. Et pendant quelques mois, jusqu'à ce que des preuves accablantes s'accumulent contre Jeanne de La Motte, les mensonges de cette femme feront de Cagliostro le principal accusé. Mais à la fin, la supercherie sera dévoilé et Cagliostro reconnu innocent par le Parlement français. Malgré cela, le Roi le chasse de France.

Arrêté juste avant l'officialisation de l'Ordre égyptien

«Quelques personnes me prévinrent qu'étant ami de Monsieur le Cardinal je pourrais bien être aussi arrêté. Mais, convaincu, de mon innocence, je répondis que j'étais résigné et que j'attendrais patiemment dans ma maison la volonté de Dieu et celle du Gouvernement.»

- Cagliostro.

Le Cardinal de Rohan a été arrêté le 15 août. Les journées qui suivent, la confusion régnait à Paris et à Versailles. Personne ne comprenait la raison d'une arrestation si éclatante et une décision si inhabituelle de la part du Roi. Des bruits de tout sorte circulaient à Paris et à Versailles, car personne ne savait la cause de cette arrestation. Les personnes qui formaient l'entourage du Cardinal craignaient d'être mélangées et il y a eu qui a conseillé Cagliostro de se mettre à l'abri pour ne pas être arrêté en tant qu'ami du Cardinal. Mais Cagliostro a refusé et est resté à Paris.

Pourtant, Cagliostro avait prévu depuis le mois de juillet un déplacement à Lyon pour le 14 août. Il devait s'y rendre pour inaugurer la loge mère de l'Ordre égyptien. Le secrétaire du Cardinal de Rohan, Ramond de Carbonnieres, l'accompagne. On ne sait pas si le Cardinal devait aller lui aussi. Sarafina restait à Paris.

Cardinalul prinţ Louis de Rohan. Dar a mai fost o a treia victimă de care nu se vorbeşte în acest proces: Cagliostro.

Iată în rezumat Afacerea: la 1 februarie 1785, Cardinalul Louis de Rohan primea de la giuvaergii/bijutierii Coroanei Bohmer et Bassange, un colier făcut din briliante de o foarte mare valoare. Cu o lună înainte, el negociase cu ei această tranzacţie în numele Reginei Maria-Antoinetta. Cel puţin, aşa se credea, bazându-ne pe cuvântul contesei Jeanne de la Motte de Valois, care se lăuda a fi prietena intimă a Reginei. Copleşit de onoarea de a fi fost aleas de Regină pentru o misiune atât de delicată şi secretă, doritor să intre în graţiile regale, de Rohan se arată zelos curtenitor şi amator să joace acest rol. El se face garantul plăţii şi aduce personal colierul Contesei, căreia îi spune că a fost însărcinat de Regină pentru a-i aduce la Versailles bijuteria atât de mult dorită. Dar Regina Maria-Antoinetta nu va primi niciodată acest colier. Imediat, intriganta Contesă va dezmembra colierul şi-şi va trimite şoţul în Anglia pentru a-l vinde.Implicându-l pe Cardinal, ea se punea la adăpost, contânt pe faptul că odată şiretlicul, înşelătoria descoperită, Cardinalul va plăti tot din buzunarul său pentru a evita un scandal. În luna august, la termenul primei rate de scadenţă a plăţii, bijutierii cer banii cuveniţi lor direct Reginei. Consiliată de ministrul Breteuil, care era un duşman înrăit al lui Rohan, Regele Louis al XVI-lea decide arestarea Cardinalului. Şi o face într-o manieră răsunătoare: în faţa Curţii, în momentul în care Cardinalul, în veşminte pontificale era în timpul slujbei de celebrare a zilei de 15 august. Scandalul a izbucnit! Iar procesul va fi urmărit de întreaga Europă.

Dar cum şi în ce fel, s-a trezit Cagliostro implicat? Era el unul dintre complicii D.-nei de la Motte sau chiar el însuşi era autorul excrocheriei, aşa cum în percepţia colectivă se mai crede încă şi azi? A fost el arestat pur şi simplu pentru relaţiile sale cu Cardinalul de Rohan? În fapt, nici una dintre aceste variante. El a fost de la bun început persoana vizată prin această excrocherie, pentru că, abia arestat, Jeanne de la Motte îl acuză că el a furat colierul. Şi timp de câteva luni, până ce probele zdrobitoare se acumulat împotriva Jeannei de la Motte, minciunile acestei femei făceau din Cagliostro principalul vinovat. Dar până la sfârşit înşelătoria va fi descoperită iar Cagliostro recunoscut de către Parlamentul francez ca fiind nevinovat. Cu toate acestea însă, Regele îl surghiuneşte din Franţa.

Arestat chiar înaintea oficializării Ordinului egiptean

«Câteva persoane mă preveneau că fiind prieten al Domnului Cardinal eu voi putea fi foarte uşor arestat Însă convins şi încrezător de nevinovăţia mea, răspundeam că eram resemnat şi voi aştepta cu răbdare în casa mea voinţa lui Dumnezeu şi pe cea a Guvernului.»

- Cagliostro.

Cardinalul de Rohan a fost arestat în 15 august 1785. În zilele imediat următoare confuzia a domnit în Paris şi la Versailles. Nimeni nu înţelegea raţiunea, motivele unei arestări aşa de răsunătoare şi a unei asemenea decizii atât de neobişnuite din partea Regelui. Zvonuri de toate felurile circulau în Paris şi la Versailles, nimeni neştiind cauza acestei arestări. Persoanele care formau anturajul Cardinalului se temeau că va fi amestecat şi l-au sfătuit pe Cagliostro a să se pună la adăpost pentru a nu fi arestat precum prietenul său Cardinalul. Dar Cagliostro a refuzat şi a rămas în Paris.

Un de ses amis strasbourgeois, Barbier de Tinan qui se trouvait depuis le mois d'avril chez Cagliostro à Paris écrit à Jacob Sarasin:[481] *«Il y a bien longtemps, mon cher Sarasin que je ne vous ai écrit, j'en avais bien envie mais je ne croyais pas devoir le faire, étant ici, je m'étais imposé la loi de n'avoir aucune correspondance qui ne me fut ordonné et on ne m'avait chargé de rien vis à vis de vous. Notre cher et incomparable maître a reçu hier de vos nouvelles, il m'a chargé de vous répondre et de vous marquer que si vous et Madame Sarasin aviez envie de le voir, il allait incessamment à Lyon où vous pourrez lui faire une visite. Il part d'ici en nombreuse compagnie de ses enfants le 14 du mois prochain et il y sera rendu le 17 au matin y restera quatre ou cinq jours et reviendra ici. Madame la comtesse n'est pas du voyage. Je ne puis vous marquer où il logera, mais vous pourrez vous en informer chez Madame Rey mère de Morande. J'imagine que si vos affaires vous le permettent vous vous procurerez cette satisfaction, je prends part au plaisir qu'elle vous causera. Vous verrez Carbonnieres et Rey, ils sont du voyage.»*

Mais début août Cagliostro remet son départ pour le 17 et Barbier de Tinan annonce:[482] *«Je vous préviens mon cher Sarasin, que le voyage de notre cher maître est retardé de quelques jours; il ne part plus que le mercredi 1è pour arriver à Lyon le samedi à au matin. Mais actuellement cela parait certain, les avis sont donnés partout.»*

Le 10 août, Rey de Morande écrit sur le même sujet à Gertrude Sarasin*: « Je suis chargé de vous ajouter que M le Comte ira descendre et loger à l'hôtel des fermes, Place de la douane. Ce sera dans ces endroit ou chez ma mère, Maison Tolozan que vous pourrez envoyer prendre des informations pour être instruite du jour où arrivera M. le Comte. Devant partir le 17 de cette ville, il y a toute apparence que le 21 il sera à Lyon. D'après ses projets je n'imagine pas qu'il y séjourne plus de 7 ou 8 jours au plus.»*

Le 13 août, Barbier de Tinan qui n'allait pas à Lyon, mais devait retourner à Strasbourg pour ses affaires écrit à Sarasin *: « Je suis parti lundi et ai pris congé dimanche soir de notre cher maître que j'ai laissé toujours dans la résolution de partir mercredi 17 pour Lyon. Ainsi vous ne tarderez pas suivant vos projets de jouir du bonheur de le voir, l'Hôtel des fermes où il loge est le logement du directeur des fermes, que la borde qui est du voyage l'a engagé d'accepter. Je suis enchanté que vous ayez pris la résolution d'y aller.»*

Mais, hélas le 17 août, Rey de Morande est obligé d'informer Gertrude que Cagliostro ne part plus pour Lyon*: « Je viens de vous confirmer Madame la cruelle et funeste catastrophe arrivé à M. le Cardinal: vous n'ignorerez pas sans doute que le motif qui a donné lieu à sa disgrâce est l'histoire d'un collier de 16 cents mille livres. Il parait que M. le Cardinal a été trompé. Il est encore aux arrêts dans son appartement, mais suivant toutes les apparences son sort sera décidé demain ou après demain. Le voyage de M. le Comte à Lyon étant renvoyé et n'étant pas vraisemblable qu'il puisse l'effectuer en quelque temps, il me charge de vous mander de sa part qu'il ne faut plus espérer que vous puisez le revoir dans cette ville, ainsi qu'il s'en était fait une fête et un plaisir, mais de vous assurer que ce ne sera qu'une chosez retardée et qu'il aura cette satisfaction ailleurs.»*

[481] Lettre de Barbier de Tinan, 42, 27 juillet
[482] Lettre de Barbier de Tinan à Jacob Sarasin, no 43, 6 août 1785.

Totuşi, Cagliostro prevăzuse încă din luna iulie o deplasare La Lyon pentru ziua de 14 august. Trebuia să fie acolo pentru a inaugura loja-mamă a Ordinului egiptean. Secretarul Cardinalului de Rohan, Ramond de Carbonnieres îl însoţeşte. Nu se ştie dacă Cardinalul însuşi urma să vină şi el. Sarafina rămânea la Paris.

Unul dintre prietenii săi strasburghezi Barbier de Tinan, care se afla din luna aprilie la Cagliostro la Paris scria lui Jacob Sarasin:[483] *«A trecut multă vreme de când, dragul meu Sarasin eu nu v-am mai scris. Eu am vrut, însă am crezut că nu trebuie, aflându-mă aici mi-a fost impusă regula de a nu avea nici o corespondenţă care să nu-mi fi fost ordonată şi nu am fost însărcinat cu nimic vis-à-vis de tine. Stăpânul şi incomparabilul nostru stăpân a primit ieri veşti de la tine, m-a însărcinat să vă răspund şi să vă informez că dacă tu şi doamna Sarasin aveţi plăcerea de a-l vedea, el va veni neîntârziat la Lyon, unde îi vei putea face o vizită. El pleacă de aici însoţit de o numeroasă companie a copiilor săi pe 14 ale lunii viitoare şi va ajunge pe 17 dimineaţa, rămânând în acel loc 4 sau 5 zile şi va reveni aici. Doamna contesa nu va veni în călătorie. Nu vă pot indica unde va locui, însă vă veţi putea informa la D.-na Rey mama lui Morande. Îmi imaginez că dacă afacerile voastre vă permit, vă veţi procura această satisfacţie, eu sunt părtaş la plăcerea ce v-o va cauza. Îi veţi vedea pe Carbonnieres şi Rey, ei vin în călătorie asta.»*

Dar la începutul lui august Cagliostro amână călătoria pentru 17 şi Barbier de Tinan anunţă:[484] *«Vă previn, dragul meu Sarasin că voiajul stăpânului nostru este întârziat câteva zile; el nu va pleca decât miercuri pe 1(întâi) pentru a ajunge la Lyon sâmbătă dimineaţa. Cum actualmente aceasta pare că este cert, avizele în acest sens au fost date pretutindeni.»*

În 10 august, Rey de Morande scria pe acelaşi subiect Gertrudei Sarasin: *«Sunt însărcinat să vă adaug la scrisoare că Domnul Conte va trage şi va locui la hotelul moşiilor Locul vămii (Place de la douane). Aceasta va fi în acelaşi loc unde la mama mea, Casa Tolozan veţi putea trimite pentru a obţine informaţii despre ziua sosirii Dl. Conte. Trebuind să plece în 17 din acest oraş există toată aparenţa că în 21 va fi la Lyon. Potrivit planurilor sale nu-mi imaginez că el va rămâne mai mult de 7 sau 8 zile.»*

La 13 august, Barbier de Tinan care nu mergea la Lyon, dar trebuia să se întoarcă la Stasbourg pentru afacerile sale scria lui Sarasin *« Am plecat luni, şi am primit de la iubitul nostru stăpân, liber până duminică seara, pe care l-am lăsat hotărât de a pleca miercuri 17 la Lyon. Astfel voi, urmărindu-vă proiectele, nu veţi întârzia de a vă bucura de fericirea de a-l vedea. la Hotelul fermei, unde el locuieşte, și este și locuinţa directorului moşiilor care-l mărginesc pe care voiajul l-a angajat să-l accepte. Sunt încântat că aţi luat hotărârea să mergeţi acolo.»*

Dar, vai! în 17 august, Rey de Morande a fost obligat s-o informeze pe Gertrude că de Cagliostro nu mai pleacă la Lyon*: «Vă confirm Doamnă cruda şi funesta catastrofă ce a lovit pe D.-l Cardinal: dumneavoastră nu ignoraţi, fără îndoială că motivul care a dus la disgraţierea sa este istoria unui colier în valoare de 1 600 000 livre(monedă veche franceză). Se pare că D.-l Cardinal a fost înşelat. El se află încă în arest în apartamentul său, însă, după toate aparenţele soarta sa va fi decisă mâine sau poimâne. Călătoria D.-lui Conte la Lyon a fost amânată şi nu este verosimil ca ea să se poată efectua pentru un timp. El m-a însărcinat să vă înştiinţez din partera sa*

483 Scrisoarea lui Barbier de Tinan, nr. 42, 27 iulie.
484 Scrisoarea lui Barbier de Tinan către Jacob Sarasin, nr. 43, 6 august 1785.

Coupable et innocent – deux arrestations tellement différentes

« Est-ce ainsi que s'expédient en France toutes les lettres de cachet ? Si cela est, je plains vos concitoyens, surtout aussi longtemps que le baron Breteuil aura ce dangereux département. Quoi, mon ami ! Vos personnes, vos biens, sont à la merci de cet homme tout seul ? Il peut sur des exposés calomnieux, et jamais contredits, surprendre, expédier et faire exécuter, par des hommes qui lui ressemblent ou se donner l'affreux plaisir d'exécuter lui-même des ordres rigoureux qui plongent l'innocent dans un cachot et livrent sa maison au pillage?»

- Cagliostro.

La comtesse de la Motte est arrêtée le 17 août, Cagliostro et sa femme le 23. L'arrestation de la coupable, la comtesse de la Motte a été fait à la légère, malgré le fait que la Police avait contre elle une accusation faite par le Cardinal et d'autres indices qui l'incriminait. On n'arrête pas le complices de Jeanne de la Motte: son mari, le comte de la Motte, son secrétaire et amant Reteaux de Villette, mais on se dépêche d'arrêter Cagliostro et sa femme, seulement sur les seules déclarations d'une femme déjà suspecte.

Le soir du 17 août, avant son arrestation, la comtesse de la Motte est allée visiter le duc de Penthièvre. Son ami, l'avocat Jacques Claude Beugnot l'a raccompagnée à la maison et note dans ses mémoires les circonstances qui ont précédés son arrestation. Il l'aide même à brûler certains lettres et document compromettants. Mais même s'il était un de ses amis il peut pas cacher son étonnement devant le comportement des autorités:

«Je n'ai jamais pu me rendre raison de la conduite du ministre au début de cette affaire. Le Cardinal de Rohan est arrêté le 15 à midi, et dès l'explication qu'il fournit dans le cabinet du toi, en présence de la Reine, de M. de Vergennes et du baron de Breteuil, il déclare qu'il a été trompé par une femme qui s'appelle la comtesse de Valois de la Motte. Il n'y avait pas à hésiter sur une pareille déclaration: vingt quatre heures suffisaient pour faire arrêter Mme de la Motte à Bar sur Aube. Cependant la journée du 16, celle du 17 passent et c'est seulement le 18 à cinq heures du matin que s'exécute cette mesure si pressante! On arrête Mme de la Motte mais on l'arrête seule. Ce n'est que cinq jours après qu'on se présente pour arrêter son mari, comme si celui-ci averti par la sort de sa femme de ce qui l'attendait, avait du se tenir tranquille chez lui et se préparer dévotement à un voyage pour la Bastille. Huit jours après qu'on sait le départ de M. de la Motte on s'avise enfin de songer aux diamants, on revient à Bar sur Aube les demander et apparemment avec l'espoir de ne pas les trouver. Car comment pouvait-on supposer que M. de Lamotte, à qui on en avait laissé le temps, ne les avait pas emportés ou ne les avait pas mis en lieu de sûreté ? A Paris on donne à Villette, le secrétaire de confiance de Mme de la Motte le loisir de se retirer en Suisse, et il y met le temps. Car ce Villette, le plus lent et le plus imprudent des hommes, passe deux jours à Paris s'informer des progrès de l'affaire et il ne se décide à s'éloigner que lorsque il est forcé par des gens qui lui portaient quelque intérêt. Comment expliquer cette conduite de Breteuil ?

Ce qui est incontestable ici c'est que la fameuse affaire du collier a été dès l'origine dirigée par le ministère avec une telle impéritie que les amis du Cardinal on été autorisés à accuser le baron de Breteuil d'avoir tout ménagé sur le triomphe de sa passion et de ses ressentiments. J'ai quelques raisons de croire que les deux causes ont concouru et je trouverai bientôt l'occasion de donner les motifs de mon opinion.

Supposons que l'affaire ait été menée avec intelligence et fermeté. Dès le 15 on eut mis les scellés à Paris chez Mme de la Motte, arrêté ses deux secrétaires et avec eux tous ceux qui avaient

că nu mai trebuie să se spere să-l puteţi revedea în acest oraş, încât el ar fi făcut din asta o sărbătoare şi o plăcere dar vă asigură că nu va fi decât un lucru întârziat, amânat şi că el va avea această satisfacţie altundeva.»

Vinovat şi inocent - două arestări atât de diferite

«*Nu-i aşa că astfel se expediază în Franţa toate ordinele regale de arestare sau exilare? Dacă este aşa, eu vă deplâng, vă compătimesc cetăţenii voştri, mai ales că baronul Breteuil va avea pentru mult timp acest periculos departament. Ce !, În ce fel !, Cum !, prietenul meu! Persoana voastră, bunurile, averile voastre, sunt la voia, la bunul plac al doar acestui singur om? El poate ca în baza unor expuneri calomnioase, şi niciodată contrazise, să ia prin surprindere, să lichideze şi să facă a fi executaţi, prin oameni care lui îi seamănă ori să-şi dea înfricoşătoarea plăcere de a executa chiar el însuşi ordinele riguroase care aruncă pe nevinovat în celula de carceră şi livrează casa lui jefuirii?»*

- Cagliostro.

Contesa de la Motte a fost arestată la 17 august, Cagliostro şi soţia sa la 23. Arestarea vinovatei, Contesa de la Motte a fost făcută cu uşurinţă, în ciuda faptului că poliţia avea împotriva ei o acuzaţie făcută de Cardinal şi alte indicii care o incriminau. Nu sunt arestaţi complicii Jeannei de la Motte: soţul său, Contele de la Motte, secretarul şi amantul său Reteaux de Villette, însă se grăbesc să-l aresteze pe Cagliostro şi pe soţia acestuia, numai în baza unor singure declaraţii ale unei femei deja suspecte.

În seara zilei de 17 august, înainte de arestarea sa, Contesa de la Motte a mers în vizită la ducele de Penthièvre. Prietenul său avocatul Jacques Claude Beugnot a însoţit-o până acasă şi notează în memoriile sale circumstanţele care au precedat arestarea sa: El însuşi o ajută să ardă anumite scrisori şi documente compromiţătoare .Ell, .şŞi chiar fiind unul dintre amicii ei, nu a puteaut să-şi ascundă mirarea privind comportamentul autorităţilor:

«De la începutul acestei afaceri eu nu am putut să-mi fac niciodată o părere sau o judecată asupra conduitei ministrului. Cardinalul de Rohan a fost arestat în 15 la amiază, şi din explicaţiile pe care el furniza în cabinetul Regelui, în prezenţa Reginei, a D.-nei de Vergennes şi a baronului de Breteuil, el declară că a fost înşelat de o femeie care se numeşte contesa de Valois de la Motte. Nu există ezitări asupra unei declaraţiile echivalente, asemănătoare: 24 de ore au fost suficiente pentru a face arestarea D.-nei de la Motte la Barul Revărsatului de zori (le Bar sur Aube). În timp ce ziua de 16, cea de17 trec, abia numai în cea de 18 la orele 5 dimineaţa se execută această măsură atât de presantă! Arestează pe D.-na de la Motte însă ea singură este arestată. Abia cinci zile mai târziu, vin, se prezintă pentru arestarea soţului său, de parcă acesta, avertizat asupra de soarta soţiei sale şi de ce îl aştepta, ar fi stat liniştit acasă la el pregătindu-se cu devotament pentru o călătorie la Bastilia. Opt zile mai târziu se află de plecarea D.-lui de la Motte, se avizează, în sfârşit spre a se gândi la diamante, se revine la Barul Revărsatului de zori să-l caute şi aparent cu speranţa de a nu-l găsi. Căci cum se putea presupune că D.-na de la Motte, căreia i se lăsase timp, nu l-a luat sau nu l-a pus în loc de siguranţă? La Paris i se dădea lui Villette, secretarul de încredere al D.-nei de la Motte timpul liber necesar pentru a se retrage în Elveţia şi a măsura de aici timpul. Deoarece acest Villette, cel mai lent, cel mai domol şi mai imprudent om din lume petrece 2 zile la Paris să se informeze de mersul afacerii şi nu se decide să se îndepărteze decât atunci când el este forţat de cei care-i purtau un oarecare interes. Cum se explică această conduită

des rapports intimes dans la maison.

Le 16, on eut saisi à Bar sur Aube M. et Mme de la Motte, leurs papiers, leurs diamants et encore leurs affidés dans cette ville. On eut réuni tout cela à la Bastille et alors l'instruction eut été trop facile. Par exemple, on eut trouvé dans l'écrin de Mme de la Motte une bonbonnière que j'y ai admirée dix fois. Le sujet du dessus de boite était un soleil levant qui dissipait les nuages à l'horizon; on faisait jouer un ressort, et, sous ce premier sujet, on trouvait un portrait de la Reine, vêtue d'une simple robe blanche, sans autre parure sur la tête que ses cheveux relevés à la mode de l'époque et les deux boucles qui, de chaque coté, lui tombaient sur le col, et tenant une rose à la main, précisément dans l'attitude et le costume du rôle qu'avait joue Mlle d'Oliva dans le bosquet de Versailles. On aurait saisi bien de détails d'un grand intérêt, mais qui devait disparaître dès qu'on n'a plus traité l'affaire que comme une simple escroquerie où il ne restait d'extraordinaire que le nom des personnages qui y figuraient.»

Le comportement des autorités est vraiment suspect, d'autant plus que la Police savait depuis le mois de février qu'une Comtesse de la Motte avait essayé de vendre des diamants très chers à des prix bas, comme s'ils étaient volés.[485]

Dès son premier interrogatoire, elle se défend en accusant Cagliostro. Elle raconte que le collier a été acheté par le Cardinal sur le conseil de Cagliostro. Sa version des choses n'est pas du tout claire, car elle dit que c'est Cagliostro qui a les diamants et en même temps que le Cardinal leur a donné le collier, à elle, Comtesse de la Motte, et à son mari pour les vendre à Londres. Mais, ajoute-elle, c'est Cagliostro qui a ordonné au Cardinal, par le pouvoir qu'il exerce sur lui, de faire tout cela. La rencontre entre le Cardinal et la soi-disante Reine dans le parc du Versailles[486] n'est pas réelle. Le Cardinal aurait imaginé voir tout cela dans une des carafes que Cagliostro utilisait pour ses expériences. La Motte prétend aussi que Sarafina s'est fait passer pour l'amie intime de la Reine, qu'elle a raconté au Cardinal qu'elle a une correspondance suivie avec Marie-Antoinette. En tant que maîtresse du Cardinal, Sarafina aurait reçu en cadeau des grands diamants du collier volé.

Tous ces fantasmagories issues d l'imagination de Jeanne de la Motte ont été crues aveuglement par les enquêteurs. Ils circulaient sur le compte de Cagliostro tant d'histoires, une plus invraisemblable que l'autre, que tout cela semblait être plausible. Le résultat fut que le commissaire Chesnon et l'inspecteur de Brugnières se présentèrent Rue Saint Claude pour arrêter Cagliostro et Sarafina. Mais si on compare les deux arrestations, on est obligé d'avouer que les choses ont été complètement inversés – tout ce que devait être appliqué pour Madame de la Motte a été appliqué pour Cagliostro.

« Le 23 août 1785, le Commissaire Chesnon se transporta dans ma maison, raconte Cagliostro, *suivi d'un Exempt et de huit hommes de la Police ; il me dit qu'il avait ordre de me faire conduire chez M. le Lieutenant de Police. Le nombre de gens dont il était accompagné, me*

[485] Le 9 février 1785 Jeanne de la Motte donne à son secrétaire et complice Reteaux de Villette des diamants du collier pour les vendre. Le 12 février le joaillier Adan porte plainte contre lui devant l'inspecteur de Brugnieres, le même qui va arrêter Cagliostro. De Brugnieres fait une perquisition au domicile de Reteaux et l'amène à la Police pour s'expliquer. Et Reteaux déclare qu'il a reçu les diamants d'une dame qui s'appelle Jeanne de la Motte Valois.

[486] Pour convaincre le Cardinal, la comtesse de la Motte paie une prostituée pour jouer cette farce la nuit dans le parc de Versailles. La scène est réelle car la fille, qui s'appelait Nicole d'Oliva, reconnaîtra tout lors de son arrestation, ainsi que Reteaux de Villette et le baron de Planta qui y ont assisté.

a lui Breteuil?

Ceea ce este incontestabil aici este că faimoasa afacere a acolierului a fost de la începuturile ei dirijată de minister cu aşa nepricepere şi stângăcie încât prietenii Cardinalului au fost autorizaţi, împuterniciţi să-l acuze pe baronul baron de Breteuil de a fi administrat totul spre triumful pasiunii şi resentimentelor sale. Am câteva motive să cred că cele două cauze au concurat şi eu voi găsi curând ocazia să arăt motivele opiniei mele.

Presupunând că afacerea colierului ar fi fost gestionată cu inteligenţă şi fermitate. Începând cu 5 puneau peceţile, sigiliile la Paris la D.-na de Lamotte, arestau pe cei doi secretari ai săi şi pe toţi cei cu care aveau legături intime în casă.

*În 16, sechestrară la Barul Revărsatului de zori pe D.-l şi D.-na de la Motte, hârtiile lor, diamantele lor şi chiar ale persoanele lor de încredere (spioni, agenţi sub acop*309*erireă etc.) din acest oraş. I-au dus şi reuniră pe toţi la Bastilia şi de atunci cercetările deveneau prea facile. Spre exemplu, în scrinul D.-nei de la Motte găsiră o bombonieră pe care eu am admirat-o de zeci de ori. Motivul desenului de pe capacul de deasupra al casetei era un apus de soare care disipa norii la orizont; se acţiona un resort, şi sub acest prim motiv se afla un portret al Reginei, îmbrăcată într-o rochie simplă albă, fără alte podoabe pe cap, cu părul pieptănat după moda epocii, cu două şuviţe, bucle care cădeau pe ambele părţi ale feţei pe gât, ţinând un trandafir roşu în mână, exact în atitudinea şi costumaţia rolului pe care-l jucase Domnişoara d'Oliva în boschet la Versailles. Se vor sigila detaliile de interes deosebit, dar care trebuia să dispără imediat ce afacerea nu a mai fost tratată decât ca fiind o simplă excrocherie, din care nu rămânea nimic extraordinar decât numele personajelor care figurau în ea.»*

Comportamentul autorităţilor este într-adevăr suspect, cu atât mai mult, cu cât Poliţia cunoştea încă din luna februarie că o Contesă de la Motte încercase să vândă diamante foarte scumpe, preţioase la un preţ mic, ca şi cum ele erau furate. [487]

Începând cu primul ei interogatoriu, ea se apără acuzând pe Cagliostro. Ea povesteşte că acest colier a fost cumpărat de Cardinal la sfatul lui Cagliostro.Versiunea sa nu este prea clară deoarece ea spune că de Cagliostro este cel care avea diamantele şi în acelaşi timp că domnul Cardinal le-a dat lor colierul, ei, Contesa de la Motte şi soţului său, pentru a le vinde la Londra. Dar, adaugă ea, Cagliostro este cel care a ordonat Cardinalului, prin puterea pe care o exercita asupra sa, de a face toate acestea. Ciocnirea dintre Cardinal şi aşa-zisa Regină în parcul palatului Versailles[488] nu este reală, ea nu a avut loc în realitate. Cardinalul şi-ar fi imaginat toate acestea într-un clondir, o carafă pe care Cagliostro o utiliza în experienţele sale. D.-na de la Motte pretinde, de asemenea, că Sarafina făcea să pară că ea este prietena intimă a Reginei, că ea i-a povestit Cardinalului că ea purta o corespondenţă neîntreruptă cu Maria-Antoinetta. Şi toate astea într-atât, încât metresa Cardinalului, Sarafina va primi cadou marile diamante ale colierului furat.

Toate aceste fantasmagorii ieşite din imaginaţia Jeannei de la Motte, au fost crezute orbeşte

[487] La 9 februarie 1785 Jeanne de la Motte dă secretarului şi complicelui său Reteaux de Villette diamantele colierului pentru a le vinde. În 12 februarie giuvaergiul Adan înaintează plângere împotriva lui în faţa inspectorului de Brugnieres, acelaşi care îl va aresta pe Cagliostro. De Brugnieres face o percheziţie la domiciliul lui Reteaux şi-l duce la Poliţie pentru a se explica. Iar Reteaux declară că el a primit diamantele de la o damă care se numeşte Jeanne de la Motte Valois.

[488] Pentru a-l convinge pe Cardinal, contesa de la Motte plăteşte o prostituată pentru a juca această farsă noaptea în parc la Versailles. Scena este reală deoarece fata, care se numea Nicole d'Oliva, va recunoaşte totul în timpul arestării sale, ca şi Reteaux de Villette şi baronul de Planta care au asistat acolo... Motte a fost aplicat pentru Cagliostro.

fit soupçonner qu'il était question de quelque chose de plus sérieux. Je le pris en particulier et lui demandai s'il n'y avait pas d'ordres contre mon épouse; il me rassura en me donnant sa parole d'honneur qu'il n'y avait d'ordres que contre moi seul. Il me demanda mes clefs et m'obligea d'ouvrir mon secrétaire ; ce que je fis en effet. Il s'y trouvait différents médicaments et entre autres six bouteilles d'un baume précieux. L'exempt, nommé des Brugnières, s'empara, en ma présence, des objets qui lui convenaient et notamment de quatre bouteilles de baume. Les Sbires qu'il avait amenés, imitèrent leur chef et le pillage commença. Je voulais refermer mon secrétaire, le commissaire m'en empêcha. Je demandai, pour toute grâce, la permission de me servir de ma voiture pour aller où je devais être conduit : on me la refusa. Je me réduisis à demander du moins la faveur de monter en fiacre dans ma cour; même refus. Le Commissaire, jaloux de montrer sa proie à la populace assemblée, voulut que je fisse à pied une partie du chemin; ses ordres furent exécutés avec la dernière rigueur. Quoique ma soumission fût entière et que je ne fisse pas l'ombre de la résistance, des Brugnières me prit par le collet de mon habit et me traîna le long des boulevards.

Des pistolets d'arçon étaient dans ses poches d'habit, des pistolets de poche dans ses goussets; il avait eu l'affectation d'en laisser sortir les crosses et comme si ce ridicule appareil n'avait pas suffit pour le rassurer, quatre alguazils m'entouraient, me pressaient et veillaient sur tous mes mouvements. Pour mieux tromper ma femme et les gens de ma maison, l'on me fit prendre le chemin diamétralement opposé à celui du lieu que j'allais habiter. Je remontai le boulevard depuis la rue Saint-Claude, jusque vis-à-vis la rue des Filles du Calvaire. Ce fut là où je trouvai le fiacre qui me conduisit à la Bastille.»

Chez Jeanne de la Motte, on fait une perquisition sommaire et on laisse diamants, argent, documents et bijoux,[489] objets qui étaient très liés au collier. Alors que chez Cagliostro, on a tout pris, surtout les manuscrits et les élixirs qui n'avaient rien à faire avec le vol du collier. Et pourquoi avoir arrêter Sarafina ? On a vu que le Comte de la Motte n'avait pas été arrêté sur place, même s'il était présent. On a donné un ordre contre lui que quelques jours après, comme si on voulait lui laisser le temps de s'enfuir. Et surtout, pourquoi avoir joué toute cette comédie devant Cagliostro, en l'assurant qu'il n'y a pas d'ordre contre sa femme?

«Le Commissaire était resté chez moi avec le reste de sa troupe; il attendit que des Brugnieres et son escouade fussent de retour. Alors il fit sortir toutes les personnes qui étaient dans l'appartement de la Comtesse de Cagliostro, sans en excepter sa femme de chambre; devenu le maître de ma maison et n'ayant pour témoin de ce qu'il entreprendrait qu'une femme à demi morte de frayeur, il ferme la porte en dedans à double tour et fait ouvrir toutes les armoires et toutes les garde-robes; chapeaux, plumes, robes, linges, tout est chiffonné, bouleversé, entassé pêle-mêle. On met dans un carton l'argent et les effets précieux; on ferme le carton ; on l'entoure d'un ruban. Le Commissaire met un cachet sur les bouts du ruban; il exige que la Comtesse de Cagliostro en fasse autant avec un cachet représentant une tête. En vain demande-t-elle la permission d'y apposer son cachet ordinaire, gravé avec plus de soin et plus de détails et par cela plus difficile à contrefaire, le Commissaire s'obstine et la Comtesse de Cagliostro est obligée de mettre sur le carton, qui est supposé contenir toute ma fortune, l'empreinte du cachet que le Commissaire a choisi. On ne met

[489] Apres l'arrestation de Jeanne de la Motte, son mari rompe les scellés posés par la Police sur les portes, il prend des bijoux et de l'argent en valeur de 100 000 livres et les met à l'abri chez sa tante, Madame de Surmont. Lorsque les policiers arriveront quelques jours après, ils trouveront la maison vide.

de către anchetatori. Circulau, în contul, pe seama lui de Cagliostro, atâtea popveşti şi istorioare, una mai neverosimilă, mai incredibilă decât celelalte, încât toate păreau plauzibile! Rezultatul a fost că inspectorul de Brugnières şi comisarul Chesnon se vor prezenta în Strada Saint Claude pentru a aresta pe Cagliostro şi pe Sarafina. Dacă, însă se compară cele două arestări, te vezi obligat să declari că lucrurile au fost completamente inversate-tot ce trebuia aplicat pentru D.-na de la Motte a fost aplicat pentru Cagliostro.

«La 23 august 1785, Comisarul Cheson s-a deplasat la locuinţa mea, povesteşte Cagliostro, împreună cu un Ofiţer, urmat de 8 oameni ai Poliţiei; mi-au spus că au ordin să mă conducă la D.-l Locotenent de Poliţie. Numeroşii asistenţi care-l însoţeau m-au determinat să presupun că era vorba de lucruri mai serioase. L-am luat mai la o parte şi l-am întrebat în particular dacă nu e vorba ordine împotriva soţiei mele. El m-a asigurat dându-mi cuvântul de onoare că el nu are alte ordine decât cele împotriva mea însumi. Mi-a cerut cheile şi m-a obligat să-i deschid biroul personal în care ţin actele, ceea ce am făcut de îndată. A găsit acolo diferite medicamente şi printre altele 6 flacoane cu un balsam preţios. Ofiţerul de poliţie, pe nume des Brugnières, acapara, în prezenţa mea, obiectele care-i conveneau, mai exact 4 fiole cu balsam. Zbirii pe care el mi-a trimis imitau întocmai pe şeful lor şi jaful a început. Eu am vrut să-mi închid biroul, comisarul m-a împiedecat. L-am rugau, cu toate graţiile, să-mi permită să merg cu trăsura mea acolo unde trebuia să fiu condus: m-a refuzat. M-am mărginit la a-i cere cel puţin favorul de a urca în birja din curtea mea: acelaşi refuz. Comisarul, dornic să arate populaţie adunate prada, voia ca eu să fac pe jos o parte din drum; ordinele sale au fost executate cu cea mai mare rigoare, scrupulozitate. Cu toată supunerea mea totală şi că eu nu am făcut nici măcar umbră de rezistenţă, opoziţie, des Brugnièresm m-a prins de cordonul halatului şi mă trăgea de-a lungul bulevardului.

Pistoalele se găseau la oblânc în buzunarul costumelor în tocurile lor, pistoletele de poşetă în scobitura subţiorii în buzunăreaşele lor la vestă; el a avut plăcerea de a-şi lăsa să iasă la iveală patul armei, ca şi cum acest aparat nu i-ar fi fost suficient pentru a-l asigura, 4 oameni ai Poliţiei mă încojuraraseră, mă împingeau şi-mi vegheau, urmăreaua fiecare mişcare. Pentru a înşela mai bine pe soţia mea şi pe cei din casă, ei m-au făcut să parcurg drumul diametral opus celui al locului în care locuiam. Eu am urcat pe bulevard după Strada Saint-Claude, până la vis-à-vis de strada Fiicele Calvarului(la Rue Filles du Calvaire). Acolo eu am găsit birja care mă va conduce la Bastilia.»

La Doamna Jeanne de la Motte, au făcut o percheziţie sumară şi au lăsat la locul lor diamantele, banii, documentele şi bijuteriile,[490] obiecte ce erau foarte legate de colier. În vreme ce, la Cagliostro, au ridicat tot, mai cu seamă manuscrisele şi elixirurile, care nu aveau nimic de a face cu furtul colierului. Dar, pentru ce au arestat-o pe Sarafina? A se reţine că domnul Conte de la Motte nu a fost arestat, pe loc, chiar dacă el era prezent acolo. S-a emis un ordin împotriva lui câteva zile mai târziu, ca şi cum i s-ar fi lăsat timp să poată fugi. Şi totuşi, pentru ce s-a jucat o asemenea comedie faţă de Cagliostro, făcându-i-se asigurări că nu există ordin de arestare împotriva soţiei sale?

«Comisarul a rămas cu trupa sa la mine; el a aşteptat până ce des Brugnieres şi căprăria sa s-au înapoiat. Atunci el a pus să fie scoase afară toate persoanele care se aflau în apartamentul

[490] După arestarea Jeannei de la Motte, soţul său rupe sigiliile puse de Poliţie pe uşi, ia bijuteriile şi banii în valoare de 100 000 livre şi se pune la adăpost la matuşa sa, Doamna de Surmont. Atunci când poliţiştii vor ajunge câteva zile mai târziu, ei vor găsi casa goală.

point de scellés ; on laisse les clefs tant aux armoires qu'au secrétaire; on ferme l'appartement.
Ma femme est portée dans un fiacre ; trois hommes de la Police y montent avec elle; on l'emmène à la Bastille et l'on remet au sieur de Launay, gouverneur de cette prison, le carton avec les clefs de l'appartement.»

Cette manière inhabituelle de se comporter transforme cette arrestation en un pillage et fait le sujet d'un procès entre Cagliostro et le commissaire Chesnon. Et on l'empêchera avec tous les moyens de récupérer les biens volés, comme si le but était de le laisser sans argent et d'autres moyens pécuniaires.

Au fur et à mesure que les recherches et les interrogatoires progressent, on apprend que les faits on été très différents de l'histoire que Jeanne de la Motte avait raconté au début. Les témoins déclarent que c'est elle qui se faisait passer pour l'amie intime de la Reine, que c'est elle qui disait avoir une correspondance suivi avec Marie-Antoinette (en plus, on découvre que Sarafina ne savait pas écrire), son complice Reteaux de Villette, qui avait contrefait l'écriture et la signature de la Reine, est arrêté et avoue tout, on découvre les joailliers contactés par le Comte de La Motte à Londres afin de vendre les diamants, etc. etc. Et enfin, elle-même avoue dans une des confrontations avec le Cardinal de Rohan, vers la fin du procès: *«qu'elle convient très volontiers et très positivement que non seulement Cagliostro était innocent, mais qu'il n'était même pour rien dans toute l'Affaire du collier et qu'elle n'avait cherché à l'impliquer que parce qu'elle lui en voulait depuis longtemps.»*[491]

La Motte, l'instrument du clan d'Orléans et de la franc-maçonnerie

«Impliqué je ne sais comment, dans de si grands intérêts, diffamé de la manière la plus étrange par une femme à laquelle je n'ai jamais fait aucun mal… »
- Cagliostro.

Mais qu'est-ce qui aurait pu déterminer la Comtesse de La Motte[492] à impliquer Cagliostro? La vengeance? L'abée Georgel semble être de cet avis: *«Madame de la Motte qui ne jugeait pas suffisants les bienfaits du Cardinal depuis que Cagliostro lui avait conseillé de lier sa bourse en ce qui la concerne.»* De plus, Cagliostro, avec ses contradictions et son mystère, paraissait être fait pour lui attribuer les plus invraisemblables faits. Mais serait-il tout? Si, après avoir été acquitté dans ce procès, les choses s'arrêtaient là, on pouvait adopter cette hypothèse. Mais ce n'est pas le cas.

Pendant le procès du collier, La Motte a publié deux mémoires, tous les deux semblant être plus des attaques directes contre Cagliostro que des défenses de Jeanne de la Motte. D'ailleurs, elle va avouer que ces mémoires ont été écrits en son nom: *«On assure que la dame de la Motte, dans l'une des séances de sa confrontation avec M. le Cardinal de Rohan, a soutenu qu'elle n'était pas l'auteur des faits contenus dans les deux premières mémoires qui ont é té publiés en son nom et qu'elle a dit notamment que le second, qui n'est point signée d'elle, avait été composé et publié à*

[491] C'est ce que les enquêteurs ont noté à cet interrogatoire, car cette déclaration est accompagnée de la note suivante: « *telles sont en propres termes les derniers mots de la dame de la Motte à cette confrontation. » Compte rendu de ce qui s'est passé au Parlement relativement à l'affaire de M. le Cardinal de Rohan*, Paris, 1786, p. 107
[492] Cagliostro avait appelée cette femme *« la messagère des légions infernales ».*

Contesei de Cagliostro, fără a excepta pe camerista sa; devenit stăpânul casei mele, şi neavând ca maortori a ceea ce el întreprindea decât o femeie pe jumătate moartă de frică, încuie uşa de intrare pe dinafară învârtind de două ori cheia şi a pus să se deschidă toate dulapurile şi toate şifonierele; pălării, plăpumi, rochii, lenjerie, totul este şifonat, răsturnat, îngrămădite, mototolite talmeş-balmeş. Au pus într-o cutie de carton banii şi lucrurile preţioase; au înfăşurat cutia într-o panglică Comisarul a pus *un sigiliu(o pecete) pe capetele panglicii; el cere imperios Contesei de Cagliostro să facă şi ea la fel cu un sigiliu care reprezenta un cap. Zadarnic cere ea permisiunea de a aplica sigiliul său personal obişnuit, gravat cu cea mai mare grijă şi cu mai multe detalii care-l făceau prin asta greu de contrafăcut. Comisarul se încăpăţânează şi Contesa de Cagliostro este obligată să aplice pe cartonul care se presupunea a conţine întreaga mea avere, amprenta sigiliului pe care Comisarul îl alesese. Nu s-au pus de loc sigiliii; au lăsat cheile atât la dulapuri cât şi la birou; au încuiat apartamentul.*

Soţia mea a fost dusă într-o birjă; 3 oameni ai Poliţiei au urcat alături de ea; au dus-o la Bastilia şi au pus-o în grija domnului Launay, guvernatorul acestei închisori, cartonul cu cheiile apartamentului.»

Această manieră neobişnuită de a se comporta transformă această arestare într-un jaf, o jefuire şi a făcut obiectul unui proces între Cagliostro şi Comisarul Cheson. Şi-l vor împiedeca prin toate mijloacele de a-şi recupera bunurile furate, ca şi cum când scopul era de a-l lăsa fără bani şi alte mijlloace pecuniare.

În timp şi pe măsură ce cercetăarile şi interogatoriile progresau se aflã că faptele au fost foarte diferite faţă de povestea pe care Jeanne de la Motte o recita la început. Martorii declarau că ea este cea care se dădea a fi prietena intimă a Reginei, că ea este cea care declara că are o corespondenţă neîntreruptă cu Maria-Antoinetta, (în plus, se descoperă că Sarafina nu ştia să scrie), complicele său Reteaux de Villette, care contrafăcuse, falsificase scrisoarea şi semnătura Reginei, a fost arestat şi a mărturisit tot, se descoperă bijutierii contactaţi de către Contele de la Motte la Londra pentru a vinde diamantele, etc, etc, ... Şi, în sfârşit, ea însăşi recunoaşte într-ouna dintre confruntareările sale cu Cardinalul de Rohan, la sfârşitul procesului: *"că ei îi convine, ea recunoaşte foarte bucuroasă şi foarte pozitiv că, nu numai că de Cagliostro era nevinovat, chiar dacă el nu are nimic de a face cu toată Afacerea Colierului şi că ea nu a căutat să-l implice decât numai pentru că îl voia, şi-l dorea numai al ei de multă vreme să fie numai al ei.»*[493]

Doamna de la Motte instrument al clanului de Orléans şi al franc-masoneriei

«Implicat, nici eu nu ştiu cum, în aceste atât de mari interese, defăimat în maniera cea mai stranie de o femeie căreia eu nu i-am făcut niciodată nici un rău... »
- Cagliostro.

Dar ce ar fi putut-o determina pe Contesa de la Motte[494] să-l implice pe Cagliostro ?

[493] Acestea sunt cele ce anchetatorii au notat la acest interogatoriu, deoarece această declaraţie este acompaniată de nota următoare: *«acestea sunt în termeni proprii ultimele cuvinte ale damei de la Motte la această confruntare.» Proces-verbal cu ce s-a petrecut la Parlement relativ la afacerea D.-lui Cardinal de Rohan, Paris, 1786, p. 107.*
[494] *Cagliostro o numea pe aceasta femeie «mesagera legiunilor infernale.»*

son insu et sans sa participation.» [495]

Bizarre manière de défendre un accusé ! Alors qui a écrit ces mémoires, en transformant ce procès dans une lutte personnelle avec Cagliostro ? Qui se servait de Madame de la Motte ? Qui pouvait écrire ainsi: *«L'idole est terrassé, l'homme reste»,* « *un de ces personnages que le vulgaire ignorant appelle des hommes extraordinaires; empirique dans l'art des cures humaines, bas alchimiste, rêveur sur la pierre philosophale, faux prophète dans les sectes dont il se dit instruit, profanateur du seul culte vrai, qualifié par lui-même comte de Cagliostro.»*[496]

Certes pas une femme comme Jeanne de la Motte. On dirait plutôt le style et le langage de certains cercles occultes, très fâchés par la concurrence et l'opposition que Cagliostro leur faisait par l'établissement de l'Ordre égyptien.

Si Madame de la Motte n'aurait pas des étroites relations au plus haut niveau de la maçonnerie officielle, on pouvait croire que tout cela est une folie. Mais elle est reçue avec une familiarité qui étonne tout le monde par le Duc de Penthièvre.[497] Elle est visitée en prison par la princesse de Lamballe, [498] Grande Maîtresse des loges d'adoption de toute la France. Peu après cette visite, elle réussit à s'évader et aller à Londres avec un aide mystérieux. A peine y est arrivée le Grand Maître du Grand Orient de France, le duc d'Orléans se rend la rencontrer. A Londres, elle est harcelée constamment par des personnes inconnues, dont on dit être *« des agents du duc d'Orléans* » et meurt dans des conditions très suspectes, tombant d'une fenêtre, au moment où ces personnes forçaient sa porte.

Trop de coïncidences, surtout que quelques mois avant l'Affaire du Collier, Cagliostro avait eu un fort conflit avec la franc-maçonnerie officielle.

[495] Requête à joindre au Mémoire du comte de Cagliostro, 29 mai 1786, p.7

[496] Cagliostro a répondu à ces inepties dans son Mémoire: *«'Empirique'. Je me rappelle d'avoir souvent entendu ce mot dans la bouche de certaines personnes; mais je n'ai jamais pu savoir au juste ce qu'il signifiait. Aurait-on voulu par là désigner un homme qui, sans être Docteur, a des connaissances en Médicine, qui va voir les malades, et ne fait point payer ses visites, qui guérit les pauvres comme les riches, et ne reçoit d'argent de personne: en ce cas, j'en conviens, j'ai l'honneur d'être Empirique. 'Bas Alchimiste.' Alchimiste ou non, la qualification de bas ne convient qu'à ceux qui demandent et qui rampent; et l'on sait si jamais le Comte de Cagliostro a demandé des grâces ou des pensions. 'Rêveur sur la Pierre Philosophale'. Quelque sait mon opinion sur la Pierre Philosophale, je me suis tu;* et jamais le Public n'a été importuné de mes rêveries. *«Faux Prophète, etc. »* Je ne l'ai pas toujours été. Si M. le Cardinal de Rohan m'eût cru, il se serait défié de la Comtesse de la Motte; et nous ne serions pas où nous sommes. *«Profanateur du seul Culte vrai»* Ceci est plus sérieux. J'ai toujours respecté la Religion. Je livre ma vie et ma conduite extérieure à l'inquisition des Lois: quant à mon intérieur, Dieu seul peut m'en demander compte. »

[497] Sa fille Marie Adélaïde de Bourbon avait épousé le duc d'Orléans, qui deviendra Grand Maître du Grand Orient de France et son fils, le prince de Lamballe avait épousé celle qui deviendra la Grande Maîtresse des loges d'Adoption. Le soir avant son arrestation, Madame de la Motte avait rendu visite au duc de Penthièvre à Clairvaux. Le duc qui normalement tenait beaucoup à l'étiquette l'a fait descendre au salon, par un escalier réservé seulement aux princes du sang, ce qui voulait dire qu'il lui reconnaissait devant tout le monde la descendance royale, car elle se disait Valois. Voir Mémoires de Beugnot.

[498] C'est Bauchamont qui le note dans ses Mémoires le 22 août 1786, sans cacher son étonnement, surtout que la princesse se montre très insistante: *«Ces jours derniers, madame la princesse de Lamballe est allée visiter l'hôpital général qu'elle ne connaissait pas; après en avoir examiné tous les détails, elle a demandé à voir madame de la Motte. La supérieure, lui a fait des excuses et a éludé cette visite. La princesse a insisté, et a fait valoir sa qualité de princesse du sang, qui lui donnait le privilège de pénétrer partout.»*

Răzbunarea? Abatele Georgel pare a fi de această părere: *«Doamna de la Motte care nu judeca suficient de bine binefacerile făcute de Cardinal după ce Cagliostro îl sfătuise să-şi îngroaşe punga în ceea ce îl priveşte».* În plus Cagliostro, cu contradicţiile şi misterul său, păarea a fi făcut pentru a i se atribui cele mai neverosimile fapte. Dar asta era tot? Dacă, după ce ar fi fost achitat în acest proces, lucrurile s-ar fi oprit, se putea adopta această ipoteză. Dar nu este cazul.

În timpul desfăşurării procesului colierului, Doamna de la Motte a publicat două cărţi de memorii, amândouă părând a fi mai mult decât atacuri directe contra lui Cagliostro decât apărări ale Jeannei de la Motte. De altfel, ea mărturiseşte că aceste memorii au fost scrise în numele său: *«Se asigură că Doamna de la Motte, în una dintre secvenţele confruntărilor sale cu Cardinalul de Rohan, a susţinut că nu ea este autorul faptelor cuprinse în primele două memorii care au fost publicate în numele său şi că ea a spus în special că al doilea, care nu este deloc semnat de ea, a fost compus şi publicat fără ştirea şi fără participarea sa.»*[499]

Bizară manieră de a apăra un acuzat! Atunci cine a scris aceste memorii, transformând procesul într-o luptă personală cu de Cagliostro? Cine se folosea de Doamna de la Motte? Cine putea scrie astfel, în acest fel?: *«Idolul s-a prăbuşit, omul rămâne, rezistă», «unul dintre aceste personaje pe care ignorantul, necunoscătorul comun le numeşte persoane extraordinare; empiric în arta tratamentelor umane, alchimist inferior, josnic, trivial şi abject, visător la piatra filozofală, fals profet în secte în care se spune că este învăţat, profanator al unicului cult adevărat, calificat prin el însuşi conte de Cagliostro.»*[500]

În mod cert nu o femeie ca Jeanne de la Motte. Se vorbea mai degrabă de stilul şi de limbajul unor anumite cercuri oculte, foarte supărate pe concurenţa şi opoziţia pe care Cagliostro le făcea pentru fundamentarea, instituirea Ordinului egiptean.

Dacă Doamna la Motte nu avea legături strânse la cel mai înalt nivel al masoneriei oficiale, se putea crede că toate acestea sunt o nebunie. Dar ea era primită cu o familiaritate care uimeşte pe toată lumea, de către Ducele de Penthièvre.[501] Ea este vizitată în închisoare de prinţesa de

[499] Reclamaţie scrisă adăugată Memoriului contelui de Cagliostro, 29 mai 1786, p.7.

[500] Cagliostro a răspuns acestor inepţii prin Memoriul său: «*'Empiric'*. Eu îmi reamintesc că aud adesea acest cuvânt din gura anumitor persoane; dar niciodată nu am putut să ştiu ce semnifică el cu adevărat. Se va voi prin desemnarea unui om care, fără a fi Doctor, având cunoştinţe în Medicina, care merge să vadă bolnavii, şi să nu facă a nu fi plătite vizitele sale, care vindecă pe săraci ca şi pe bogaţi, şi nu primeşte bani de la nimeni: în acest caz, eu sunt convins (ne-)am înţeles, eu am onoarea de a fi un Empiric. *'Îmi scot pălăria, mă înclin vouă!, un josnic, trivial, abject Alchimist.'* Alchimist sau nu, aprecierea de josnic, nu se potriveşte (nu convine) decât celor care cer şi care se târăsc, se ploconesc în faţa şefilor; or, este ştiut că niciodată Contele de Cagliostro nu a cerut graţie, favoruri sau pensiune (plata întreţinerii-masă şi casă). '*Meditaţii asupra Pietrei Filozofale'*.Oricare ar fi opinia mea despre Piatra Filozofală, eu tac din gură, eu ascund adevărul; şi niciodată Publicul nu a fost inoportunat de reverii. *«Fals Profet, etc.»* Eu n-am fost niciodată acela. Iar dacă D.-l Cardinal de Rohan mă credea, el se va fi lăsat provocat de Contesa de la Motte; iar noi nu ne-am fi aflat unde suntem acum. «*Profanator al unicului Cult adevărat». Aceasta este mai serios. Eu am respectat întotdeauna Religia. Am pus viaţa şi conduita mea exterioară la dispoziţia Inchiziţiei Legilor: Cât despre interiorul meu, doar singur Dumnezeu îmi poate cere socoteală.* »

[501] Fiica sa, Maria Adelaida de Bourbon se căsătorise cu ducele d'Orléans, care va deveni Mare Maestru al Marelui Orient al Frantei iar fiul său, prinţul de Lamballe **se** căsătorise cu cea care va devenia Marea Maestră a lojelor de Adopţiune. Cu o seară înainte de arestarea sa, Doamna de la Motte vizitase pe ducele de Penthièvre la Clairvaux. Ducele care în mod normal ţinea mult la etichetă, a făcut ca ea să coboare în salon, pe o scară rezervată numai prinţilor de sânge, ceea ce voia să zică ca el recunoştea în faţa întregii lumi descendenţa regală, deoarece ea îşi zicea de Valois. A se vedea Memoriile lui Beugnot..

Le congrès des Philalètes

«Dieu seul peut décider entre vous et moi. Vous dites que vous cherchez la vérité, je vous la présentais et vous l'avez méprisé. Puisque vous préférez un amas de livres et d'écrits puériles au bonheur que je vous destinai, puisque vous êtes sans foi dans les promesses du Grand Dieu ou de son ministre sur la terre je vous abandonne à vous-même. Malheureux Philalètes vous semez en vain, vous ne recueillerez que de l'ivraie!»

- Cagliostro.

La franc-maçonnerie avait été crée pour réunir les élites sous des beaux principes: la fraternité, la recherche de la vérité, la charité etc. Elle essayait d'attirer surtout les gens que soit par leur argent, soit par leur position, soit par leurs connaissances pouvaient influencer la société. Il y avait des nobles, des politiciens, mais aussi des intellectuels et des artistes, qui par leurs ouvrages étaient ce qu'on appelle aujourd'hui des *«formateurs d'opinion.»* Mais une fois tous ces gens réunis, une fois avoir fait des terribles serments qui les obligeaient à obéir aveuglement leurs chefs, on les a utilisés pour détruire l'ordre social existant. Car c'est la franc-maçonnerie qui a servi de masse de manœuvre pour préparer et déclencher les révolutions qui ont changé le visage de l'Europe à la fin du XVIII-ème siècle. C'est par le réseau des loges maçonniques qu'on a répandu le l'illuminisme, qui prônait la suprématie de la lumière de la raison. Et c'est surtout un groupe qu'on appelait « Les perfectibles » ou « Les Illuminés de Bavière » qui ont eu la mission d'infiltrer ces idées dans toutes les loges de l'Europe et de les réunir sur une unique direction pour déclencher en France une révolution. Tout cela avait été décidé lors d'une réunion secrète à Wielhelmsbaden en 1782. La France a été choisie pour commencer ce qu'on appelait l'instauration de la *«République universelle»*. Mais pour réaliser cela il fallait détruire l'ordre social existant, c'est-à-dire la monarchie.

Le premier soin a été de réunir toutes les loges françaises sous une seule direction. C'est comme cela qu'en 1771 on a crée le Grand Orient de France et le duc d'Orléans a été choisi Grand Maître. Ce choix n'a pas été un hasard, car le duc d'Orléans était le cousin de Roi et le premier prince du sang, c'est-à-dire il avait le droit au trône après les fils et les petit fils du Roi. Sa position contre le Roi et la Reine était bien connue à l'époque. A cause de ses ambitions au trône il semblait être le plus indiqué à servir d'instrument pour les plans des Illuminés.

Ici entre un jeu un autre personnage qui a eu un rôle important pendant la Révolution, Honoré Gabriel Riqueti, marquis de Mirabeau[502]. Pendant un séjour en Allemagne, il était devenu membre des Illuminés de Bavière[503] et en 1773 il avait arrangé la rencontre entre le chef des Illuminés, Adam Weishaupt et le Grand Maître du Grand Orient de France, le duc d'Orléans. On a promis au duc de créer un rite français. En échange, il devait adopter les rituels établis par les Illuminés. Cela a été réalisé jusqu'en 1786.[504]

502 Il est intéressant à remarquer que la soeur de Jeanne de la Motte devait épouser le neveu de Paul Barras, dqit ami de Mirabeau.

503 Les Illuminés de Bavière prenait d'autres noms. Dans ce langage codé Weishaupt s'appelait Spartacus, Mirabeau Cornelius Scipio, l'éditeur qui avait publié l'ouvrage d'Elisa von Recke, Nicholai se faisait appeler Lucian.

504 En 1786 le Grand Orient propose un texte de référence pour les trois grades bleus, diffusé sous la forme de copies manuscrites. L'ensemble est désigné sous le nom de Rite Français

Lamballe,[505] Mare Maestră a lojelor de adopţiune din întreaga Franţă. Puţin mai târziu acestei vizite, ea reuşeşte să evadeze şi fuge la Londra cu un ajutor misterios. De abia ajunsă aici, Marele Maestru al Ordinului Marele Orient al Franţei, ducele d'Orléans vine s-o întâlnească .La Londra ea este hăituită constant de persoane necunoscute, despre care ea spune că ar fi *«agenţii ducelui de Orléans»* şi moare în condiţii foarte suspecte, căzând de la o fereastră, în momentul în care aceste persoane forţau uşa sa.

Prea multe coincidenţe, mai ales că, doar cu câteva luni înainte, Cagliostro a avut un foarte puternic conflict cu franc-masoneria oficială.

Congresul Filaletienilor

«Numai Dumnezeu singur poate decide între voi şi mine, voi spuneţi că voi căutaţi adevărul, eu vi l-am prezentat iar voi l-aţi nesocotit, dispreţuit.
Fiindcă voi preferaţi o grămadă, un maldăr de cărţi şi de scrieri puerile fericirii ce eu vi v-am destinat, pentru că voi sunteţi fără credinţă în promisiunile Marelui Dumnezeu sau ale miniştrilor săi pe pământ eu vă abandonez vouă înşivă. Din nefericire Filaletienii seamănă în van în zadar, pentru voi,voi nu veţi culege decât neghină!»
- Cagliostro.

Franc-masoneria creată pentru a reuni elitele sub bunele principii: fraternitate, căutare a adevărului, mila, caritatea, etc. Ea încerca să atragă îndeosebi genul de oameni care fie prin banii lor, fie prin poziţia lor socială, fie prin cunoştinţele lor puteau influenţa societatea. Existau aici nobili, politicieni, şi de asemenea intelectuali şi artişti, care prin operele lor erau ceea ce se cheamă astăzi *«formatorii de opinie».* Dar, de-îndată ce, odată cu reunirea acestora, dintr-o dată au izbucnit teribile jurăminte care-i obligau să se supună orbeşte şefilor lor, fiind folosiţi pentru distrugerea ordinii sociale existente. Căci Franc-masçonneria este cea care a folosit masele de manevră pentru a pregăti şi declanşa revoluţiile care au schimbat faţa Europei la sfârşitul secolului al XVIII-lea. Prin reţeaua de loje masonice s-a răspândit iluminismul, care propăvăduia supremaţia luminii, a raţiunii, a dreptăţii. Exista mai ales un grup care se numea «*Perfectibilii, perfecţioniştii*» sau *«Iluminiştii din Bavière*» care au avut misiunea de a infiltra aceste idei în toate lojele Europei şi pentru a le uni sub/într-o direcţie unică pentru a declanşa în Franţa o revoluţie. Toate acestea au fost decise în urma unei reuniuni secrete la Wielhelmsbaden în 1782. Franţa a fost aleasă pentru a începe ceea ce se numea instaurarea «*Republicii universale.»* Dar pentru a realiza aceasta trebuia distrusă ordinea socială existentă, adică monarhia.

Prima grijă a fost aceea de a reuni toate lojele franceze sub o singură direcţie. Este asemănător cu cea din 1771 când s-a creat Ordinul Marele Orient din Franţa şi ducele d'Orléans a fost ales Mare Maestru. Alegerea aceasta nu a fost o întâmplare deoarece ducele d'Orléans era verişor al Regelui şi întâiul prinţ de sânge, adică el avea drept la tron după fiii şi nepoţii Regelui. Poziţia sa

[505] Bauchamont este cel care nota în Memoriile sale în 22 august 1786, fără a-şi ascunde uimirea, mai ales că prinţesa se arăta foarte insistentă : *«În acele ultime zile, doamna prinţesă de Lamballe era plecată să viziteze spitalul general pe care ea nu-l cunoştea; după ce i-a examinat toate detaliile, ea a cerut să o vadă pe doamna de la Motte. Superioara sa, i-a cerut scuze şi a eludat această vizită. Prinţesa a insistat, şi a făcut să fie valorificată calitatea sa de prinţesa de sânge, ce-i dădea privilegiul de a penetra peste tot».*

Dans ce vaste projet, la loge des *Amis réunis* avait comme rôle de garder les relations avec les loges de toutes l'Europe. Savalette de Linge avait fondé cette loge en 1771 et au sein de celle-ci un rite appelé Les Philalètes (amis de la vérité) qui avait comme but créer une vaste bibliothèque ésotérique. C'est sous les auspices de cette loge que vers la fin de 1784 on a décidé d'organiser à Paris un grand Congres européen de la franc-maçonnerie qu'on a appelé le Convent des Philalètes. Ce congres avait comme but de débattre sur dix points, dont un était *« quel est celui des régimes actuels qui serait le meilleur à suivre, comme le plus propre à faire faire aux disciples zélés et laborieux de prompts et utiles progrès dans la vraie science maçonnique?»*

Les choses se sont compliqués lorsqu'on a dû décider si on invite ou non Cagliostro. Adeptes des idées rationalistes, les francs-maçons rejetaient déjà tout ce qu'il y avait de mystique ou d'incompréhensible pour la raison et qualifiaient automatiquement tout cela comme de la charlatanie. Pour la grande majorité d'entre eux Cagliostro n'était donc qu'un charlatan. Mais ils craignaient aussi un scandale s'ils ne l'invitaient pas, car ils voulaient donner l'impression qu'ils sont ouverts, eux qui prétendaient chercher la vérité. D'autre part, s'ils invitaient Cagliostro, cela pouvait être interprété comme une acceptation et une marque de considération envers lui. Or Cagliostro faisait partie des maçons pas «*reconnus.*»[506] Dans un recueil de documents de la maçonnerie publié sous le titre d'*Acta latomorum*[507] on retrouve les traces de cette histoire.

Le président du congres, Savalette de Linge rend compte de ce qui s'est passé: *« Le comte de Cagliostro n'était point à Paris*[508] *lorsque le Conseil des Philalètes s'est déterminé à convoquer le Convent fraternel qui nous rassemble en ce moment: j'ai proposé d'y inviter le comte de Cagliostro; plusieurs Frères s'y sont opposés; il semblait qu'il n'en devait plus être question, lorsque tout à coup on a appris l'arrivée à Paris du comte Félix*[509] *(c'était le comte de Cagliostro.)*

*Le Convent n'était pas encore ouvert, et dans une assemblée générale du Conseil des Philalètes, destinée à mettre en ordre les pièces du Convent, on remit en délibération si l'on enverrait les circulaires audit comte; les avis furent de nouveau partagés, et cependant il fut décidé qu'on l'appellerait sur l'observation de quelques Frères qui dirent, qu'il fallait connaître l'erreur et l'imposture pour savoir s'en garantir; que si le Frère Cagliostro avait réellement des connaissances précieuses, il était contre les principes de la société de ne point chercher à le connaître; que si, au contraire, cet homme n'était qu'un charlatan, un imposteur, il fallait le convoquer encore pour pouvoir l'apprécier, et pour garantir nos Frères de l'illusion qu'il répand depuis nombre d'aunées.» (***1.***(vieux)*ancienne unité de mesure de longueur, valant quatre pieds. Elle est utilisée aujourd'hui dans l'expression "à l'aune de" qui veut dire: "en mesurant par rapport à", "à la lumière de"**..** Ancienne mesure de longueur française, utilisée surtout pour mesurer les étoffes, et qui valait, selon les régions, de 0,676 m à 1,118 m. până în anii 1834 1840.)

506 Dans le langage maçonnique «être reconnu» est une chose essentielle. Un loge ou une personne existe seulement si elle est reconnu par l'autorité maçonnique, en ce cas le Grand Orient. Cela a été justement le problème de Cagliostro. On lui a reproché avant tout qu'il a crée un rite sans se soucier de l'approbation du Grand Orient et de s'avoir auto intitulé Grand Maître (car pour les maçons cela était inconcevable, il fallait être nommé par les chefs reconnus). De ce qu'on voit c'est un système fermé et pas du tout démocratique, où la liberté tant prônée n'existe pas.

507 No XIII. Pièces relatives aux deux Convents maçonniques assemblés à Paris en 1785 et 1787. — Correspondance de Cagliostro, etc.

508 C'était le 23 novembre 1784

509 Cela doit être une erreur, Cagliostro avait utilisé comme nom comte de Phoenix.

împotriva regelui şi a Reginei era bine cunoscută în epocă. Din cauza acestor ambiţii la tron el părea a fi cel mai indicat a servi drept instrument pentru planurile Iluminiştilor.

Aici intră în joc un alt personaj care a avut un rol important în timpul Revoluţiei, Honoré Gabriel Riqueti, marchiz de Mirabeau.[510] În timpul unui sejur în Germania, el devenise membru al Iluminiştilor din Bavière[511] şi în 1773 el a aranjat întâlnirea dintre şeful Iluminiştilor, Adam Weishaupt şi Mare Maestru al Marelui Orient din Franţa, duce d'Orléans. Se promitea ducelui crearea unui rit francez. În schimb, trebuiau adoptate ritualurile stabilite de Iluminişti. Aceasta s-a realizat în 1786.[512]

În acest vast proiect, loja *« Amicii reuniţi»* avea ca rol păstrarea legăturilor cu toate lojele din Europa. Savalette de Linge fondase această lojă în 1771 şi în sânul acesteia un rit numit Filaletieni (amicii adevărului) care avea drept scop crearea unei vaste biblioteci ezoterice. Sub auspiciile acestei biblioteci spre sfârşitul anului 1784 s-a decis organizarea la Paris a unui mare Congres european al franc-masoneriei pe care l-au denumit Convenţia Filaletienilor. Acest congres avea menirea să dezbată în 10 puncte ale ordineii de zi, între care unul era: *«care este acela dintre regimurile actuale care va fi cel mai bine de urmat, ca cel mai propriu, potrivit, indicat de a fi urmat, pus în operă discipolilor zeloşi şi laborioşi, muncitori, harnici pentru progresul promp şi util în adevărata ştiinţă masonică?»*

Lucrurile s-au complicat atunci când a trebuit să se decidă dacă să fie sau să nu fie invitat Cagliostro. Adepţi ai ideilor raţionaliste, franc-masonii respinseră deja tot ceea ce era mistic sau incomprehensibil, de neînţeles pentru raţiune şi calificaseră, categorisiseră în mod automat toate acestea ca şarlatanie. Pentru marea lor majoritate, Cagliostro nu era deci decât un şarlatan. Însă, neinvitându-l, ei se temeau că ar fi provocat astfel un scandal, deoarece ei voiau să dea impresia că sunt deschişi, ei care pretindeau că sunt în căutarea adevărului. Pe de altă parte, dacă îl invitau pe Cagliostro, acestă invitaţtie putea fi interpretată ca o recunoaştere, o acceptare a acestuia şi o marcare de consideraţie faţă de el. Ori Cagliostro făcea parte dintre masonii «*nerecunoscuţi*.»[513] Într-o culegere de documente ale masoneriei publicată sub titlul «*Acta latomorum* »[514] se regăsesc urmele acestei poveşti.

[510] Interesant de remarcat este că sora Jeannei de la Motte trebuia să se căsătorească cu nepotul lui Paul Barras, care era prieten cu Mirabeau.

[511] Iluminiştii din Bavière primeau alte nume. În acest limbaj codat Weishaupt se numea Spartacus, Mirabeau Cornelius Scipio, editorul care publicase lucrarea Elisei von Recke, Nicholai se facea numit Lucian.

[512] În 1786 Marele Orient propunea un text de referinţă pentru toate cele trei grade (ranguri) bleu, difuzate sub forma de copii manuscris. Ansamblul este desenat sub numele de Rit Francez.

[513] În limbajul masonic «a fi (ești, sunteti) recunoscut» este un lucru esenţtial. O loja în care o persoana există numai dacă ea este recunoscută de autoritatea masonica, în acest caz Marele Orient. Aceasta a fost în mod cert problema lui Cagliostro. Înainte de toate, i se reprosa ca el a creat un rit fără a se îngriji de aprobarea Marelui Orient si de a se fi auto intitulat Mare Maestru (deoarece pentru masoni aceasta era de neconceput, el trebuia sa fie numit de către șefii recunoscuti). După cum se poate vedea, era un sistem ferm închis si nici într-un fel democratic, în care libertatea atât predicată duminica, îndeosebi, nu exista defel.

[514] Nr. XIII. Piese referitoare la cele două Conventuri masonice reunite la Paris în 1785 si 1787.- Corespondenta lui Cagliostro, etc.

Voila donc quelle était l'image qu'ils avaient sur Cagliostro. Mais une fois l'avoir rencontré changeront complètement d'avis, à tel point qu'ils se hâteront, Savallete de Linge en premier et beaucoup d'autres de demander être initié dans son système. Mais «*le charlatan*», comme ils préféraient l'appeler, ne se hâte pas d'être reconnu par la franc-maçonnerie, il n'en a pas besoin. C'est seulement le 10 mars 1785 que Cagliostro répond à cette lettre. Il est prêt à participer, mais à condition qu'ils brûlent leur archives.[515] Voilà ce que Cagliostro les écrit: *«Le Grand Maître inconnu de la Maçonnerie véritable a jeté les yeux sur les Philalètes et les deux invitations qu'ils ont répandues dans le peuple de leurs Frères. Touché de leur piété, ému par l'aveu sincère de leurs besoins, il daigne étendre la main sur eux et consent à porter un rayon de lumière dans les ténèbres de leur Temple. L'existence d'un seul Dieu qui fait la base de leur foi, la dignité originaire de l'homme, son pouvoir et sa destination, tout, en un mot, ce qu'ils croient, le Grand-Maître inconnu veut le leur prouver. Ce sera par des actes et des faits, ce sera par le témoignage des sens, qu'ils connaîtront Dieu, l'homme et les intermédiaires spirituels créés entre l'un et l'autre*; *connaissance dont la vraie Maçonnerie offre les symboles et indique la route. Que les Philalètes, donc, embrassent les dogmes de cette Maçonnerie véritable; qu'ils se soumettent au régime de son chef suprême; qu'ils en adoptent les constitutions. Mais, avant tout, le sanctuaire doit être purifié; avant tout, les Philalètes doivent apprendre que la lumière peut descendre dans le Temple de la foi et non dans celui de l'incertitude…Qu'ils vouent aux flammes ce vain amas de leurs archives: ce n'est que sur les ruines de la tour de confusion que s'élèvera le temple de la vérité.»*

Le 6 avril 1785 la loge de Lyon, la Sagesse triomphante envoie elle aussi une lettre au Congres, rédigée dans les termes suivants: *«Ils existent ces Maçons qu'aucun lieu de la terre n'avait encore offert à vos yeux, leur voix fraternelle ose vous dire: 'Ne cherchez plus.' Nous avons vu l'immuable vérité s'asseoir au milieu de nous sur les débris du doute et des systèmes. Vous la verrez, très chers frères, descendre dans votre atelier dès l'instant où vous abandonnerez à l'insensé qui bâtit sur le sable, ces nombreux matériaux qui n'ont d'utile que le motif qui vous les a fait rassembler. Ah! Bénissez heureux Philalètes, le jour oú vous attirâtes sur vous le regard de notre Maître. Sa bonté vous ouvre la route qui conduit à la science: aujourd'hui hommes de désirs, demain vous pouvez devenir hommes nouveaux et satisfaits.»*

Grande dilemme pour les Philalètes qui commencèrent à s'esquiver pour pas sacrifier leurs tant précieuses archives *«fruit des recherches les plus suivies et du zèle le pus infatigable.»* Et pour s'en sortir, ils trouvent un subterfuge, et prétendent que cette demande ne peut être adressée qu'à une loge et pas au Congres, que les archives appartiennent à une loge et pas au Congres. Ils envoient le baron de Gleichen pour parler avec Cagliostro et lui demander de renoncer a cette demande. Cagliostro est patient. Il accepte qu'avant de brûler les archives on lui envoie une députation composée de trois frères, pour se faire initier et vérifier eux-mêmes son enseignement. Encore dilemme pour les Philalètes. Ils s'esquivent et ajournent la réponse en prétendant que celui qui devait la rédiger, le marquis de Chef de Bien est parti à l'improviste et son remplaçant ne connaît pas suffisamment cette histoire pour formuler une réponse satisfaisante.

[515] Les Philalètes étaient très fiers et très attachés à ces archives. Ils refuseront de le brûler, mais la loge ne survivra pas après la mort de Savalette de Linge en 1788 et leurs archives seront dispersées. « V*ous semez en vain, vous ne recueillerez que de l'ivraie »,* avait prédit Cagliostro.

Preşedintele congresului, Savalette de Linge şi-a dat seama de ceea ce s-a întâmplat: *«Contele de Cagliostro nu era deloc în Paris*[516] *atunci când Consiliul Filaletienilor a fost determinat să convoace Conventul fraternal care ne uneşte în acest moment: eu am propus să-l invităm aici pe Contele de probleme, când dintr-o dată s-a aflat de sosirea în Paris a contelui Félix*[517] *(era contele de Cagliostro).*

Conventul nu era încă deschis şi într-o adunare generală a Consiliului Filaletienilor destinată punerii în ordine a camerelor şi actelor Conventului, se pune în discuţie dacă să trimită circulară aşa-zisului conte, părerile au fost din nou împărţite, şi totuşi fu luată decizia să-l cheme cu sub observaţia câtorva Fraţi care spunea că se impunea cunoaşterea erorii şi pe a impostuorrii pentru a şti ce-i vom garanta; că dacă Fratele Cagliostro are într-adevăr cunoştinţe preţioase, trebuie, împotriva principiilor societăţii, de a nu mai căuta a le înţelege; iar dacă, dimpotrivă, acest om nu este altceva decât un şarlatan, un impostor, va trebui să-l convocăm din nou pentru a-l putea aprecia şi pentru a garanta Fraţilor noştri iluzia pe care el o răspândeşte începând cu la ~~la~~ bogăţie, armonie măsurate cu cotul(1 cot =1,888 m.).»

Cot	66,4 cm	63,7 cm

Iată deci imaginea pe care ei o aveau privitor la Cagliostro. Dar din moment ce îl vor întâlni îşi vor schimba completamente părerea, într-atât, încât, în acest punct s-au hotărât, Savallete de Linge în primul rând şi alţi destui dintre ceilalţi să ceară a fi iniţiaţi în sistemul său. Însă «*şarlatanul»,* cum ei preferau să-l numească, nu se grăbea să fie recunoscut de franc-masonerie, el nu avea nevoie de ea. De abia în 10 martie 1785, Cagliostro v-a da răspuns acestei scrisori. El era gata pregătit a participa, dar cu condiţia că ei îşi vor distruge prin ardere arhivele.[518] Iată ce Cagliostro le scria: *«Marele Maestru necunoscut al Masoneriei veritabile şi-a aruncat ochii asupra) Filaletienilor şi asupra celor 2 invitaţii pe care ei le-au împărţit în mulţimea Fraţilor lor. Impresionat de mila lor, emoţionat de mărturisirea sinceră a nevoilor lor, el are condescendenţa de a întinde mâna spre ei şi consimte să poarte, să aducă o rază de lumină în tenebrele din Templul lor.Existenţa unui singur Dumnezeu care stă la baza credinţei lor, demnitatea originară a omului, puterea sa şi destinaţia sa, toate, într-un cuvânt, ceea ce ei cred. Marele Maestru necunoscut doreşte să le dovedească lor asta. Aceasta va fi prin acte şi fapte, aceasta va fi prin mărturiile simţurilor, ce-l vor cunoaşte ei pe Dumnezeu, pe om şi pe intermediarii spirituali creaţi între unul şi celălalt; cunoaşterea căreia adevărata Masonerie îi oferă simbolurile şi indică calea. Ca Filaletienii, deci, să îmbrăţişeze dogmele acestei Masonerii veritabile; ca ei să se supună regimului şefului ei suprem; ca ei să-i adopte constituirile. Dar, înainte de toate, sanctuarul trebuie purificat, Filaletienii trebuie să înveţe că lumina poate coborâî în Templu credinţei şi nu în cel al incertitudinii...Ca ei să vrea în flăcări acest noian, această grămadă vană a arhivelor lor: nu sunt decât pe ruinele turnului confuziilor care se va înălţa templul adevărului.»*

[516] Era în 23 noiembrie 1784.

[517] Aceasta probabil este o eroare, Cagliostro utilizase ca nume conte de Phoenix.

[518] Filaletienii erau foarte mândri şi foarte ataşaţi acestor arhive. Ei vor refuza de a le arde, dar loja nu va supravieţui după moartea lui Savalette de Linge în 1788 iar arhivele lor vor dispersate. *«Voi semănaţi în van, nu veţi recolta decât neghină,»* prezisese Cagliostro.

Le 16 avril on décide, après de longues délibérations d'envoyer les trois députés chez Cagliostro avec mission de soigneusement vérifier les moindres gestes et paroles du *«charlatan.»*. Et surprise pour les amis de la raison! Le rapport des députés montre que celui-ci n'est pas du tout un charlatan.

Lors d'une deuxième rencontre, le 20 avril, les trois seront reçu maçons égyptiens.

«Enfin, plein de confiance et de bienveillance pour les députés, il leur a fait franchir les premiers pas de la carrière égyptienne, en leur communiquant, pour eux seulement et sous le sceau de la parole d'honneur, les règlements de l'Ordre et le premier grade égyptien. Les députés ont entrevu, dans cette communication, une annonce de vérité qu'aucun des Grands Maîtres n'a aussi complètement développée. Les députés ne peuvent que se louer de la franchise loyale du Maître du Rite égyptien, de la méthode très conséquente qui règne dans ses discours comme dans ses écrits et, sans prononcer sur le fonds, ils avouent qu'ils sont pleinement satisfaits des formes.»

Oui, les formes, car c'est cela qui les préoccupait avant tout. Apres avoir reçu tant de preuves, le Congres se hâte de répondre à la première lettre que la Sagesse triomphante les avait écrit plus d'un mois avant. Leur attitude mécontente Cagliostro, car ceux qui au début se montraient si méfiants, maintenant en voyant qu'ils ont de choses à apprendre de Cagliostro essaient d'être assimilés aux Philalètes.

La Sagesse triomphante les réponds: « *Que sont aux yeux de la sagesse les vaines formalités de l'usage? Le Convent a remis des circulaires d'invitation, et le conseil des Philalètes vous a rassemblés; les Philalètes espéraient des secours plus puissants de la divine Providence que des préparatifs de la puissance humaine. Cette confiance était leur mérite; la providence l'a couronnée et la voix de la vérité est parvenue jusqu'à eux. En frappant leurs oreilles, elle a retenti jusqu'aux vôtres; ils vous avaient associés à leur bonheur. Vous ne l'avez pas écoutée cette voix et parce que la vérité n'est pas descendue au milieu de vous, vous avez refusé de faire un pas pour monter jusqu'à elle. Vous demandez la communication de nos lumières, comme si nous ne vous l'avions pas offerte. Vous la voulez à votre manière, comme si la véritable doctrine excluait les règles, la bonne foi et la prudence.*
Vous nous faites des questions préliminaires, tandis que nous avons voulu prouver, par le témoignage irrécusable des sens, que nous connaissons à fonds la science. Vous nous ramenez dans le parvis du temple, tandis que nous vous avons parlé du fond du sanctuaire. Ainsi donc vous préférez des mots à des choses, le vague des discussions à la certitude des faits. Triste condition de la nature humaine ! Nos connaissances mêmes nous égarent. La vérité en nous donnant le pouvoir d'éclairer de son flambeau celui qui la cherche et la prise, ne nous permet pas de la faire briller aux yeux de celui qui la néglige ou qui la dédaigne.»

«Les Frères députés ont été admis à l'audience de M. le comte de Cagliostro, à l'instant même qu'il a été instruit de leur mission; ces Frères ont cherché à lui faire distinguer ce qu'il a toujours paru confondre, c'est à dire des Maçons assemblés en convent et la R. L. des Amis Réunis. Il n'y ont pas pleinement réussi, et M. le comte a semblé croire qu'il ne devait correspondre qu'avec les Frères qui ont signé les circulaires, ne voulant jamais admettre que leur pouvoir cessait à l'instant même où leur objet était rempli par la formation du Convent qu'ils avaient désirée. Cependant il s'est engagé de remplir les vues des Maçons qui lui marquaient de la confiance, et a

La 6 aprilie 1785 loja din Lyon, Înţelepciunea triumfătoare trimite şi ea de asemenea o scrisoare Congresului, redactată în termenii următori: *«Există aceşti masoni în orice loc de pe pământ neoferit încă ochilor voştri, vocile lor frăţeşti încearcă să vă spună vouă: 'Nu mai căutaţi.'Noi am văzut imuabilul adevăr aşezându-se în mijlocul ruinelor, resturilor îndoielii şi sistemelor. Voi îi veţi vedea, prea iubiţi fraţi, coborând în atelierul vostru din clipa în care voi veţi abandona smintitului, nebunului care construieşte pe/din nisip, aceste numeroase materiale care nu vă sunt folositoare decât motivului care va fiăcut să le adunaţi la un loc. Ah! Binecuvântaţi fericiţi Filatelieni, ziua în care voi veţi fi atras asupra voastră privirea Maestrului nostru. Bunătatea sa vă arată calea care conduce la ştiinţă: astăzi oameni ai dorinţelor, mâine voi veţi putea deveni oameni noi şi mulţumiţi, satisfăcuţi.»*

Mare dilemă pentru Filaletieni care începeau să se eschiveze pentru a nu-şi sacrifica atât de preţioasele lor arhive *«fruct al cercetărilor cele mai continue, permanente, exhaustive şi cu zelul cel mai neobosit»*. Şi pentru a ieşi din ea, ei au găsit un subterfugiu pretextând că această cerere nu poate fi adresată decât unei loje şi nu unui Congres, că arhivele aparţin unei loje şi nu unui Congres. Ei au trimis pe baronul de Gleichen pentru a sta de vorbă cu de Cagliostro şi ai cere să renunţe la această cerere. Cagliostro este răbdător.El acceptă ca înainte de arderea arhivelor să i se trimită o delegaţie formată din trei fraţi, pentru a se iniţia şi a-i verifica ei însăşi învăţămintelor sale. Din nou dilemă pentru Filaletieni.Ei se eschivează şi amână răspunsul pretinzând că cel care trebuie să-l redacteze, marchizul de Chef de Bien era plecat pe neaşteptate iar înlocuitorul său nu cunoaşte suficient această istorie pentru a formula un răspuns satisfăcător.

La 16 aprilie se decide, după îndelungi dezbateri de a se trimite cei trei deputaţi la Cagliostro cu misiunea de a verifica cu cea mai mare grijă, atenţie şi cele mai neînsemnate gesturi şi cuvinte ale *«şarlatanului»*.Şi surpriză pentru amicii raţiunii! Raportul deputaţilor arată că acesta nu e deloc un şarlatan.

Cu ocazia unei a doua întâlniri, la 20 aprilie, cei trei au fost primiţi, făcuţi masoni egipteni.

«În sfârşit, plin de încredere şi bunăvoinţă faţă de deputaţi, el i-a făcut să păşească primii paşi în cariera egipteană, comunicându-le, numai pentru ei însuşi şi sub pecetea cuvântului de onoare, regulamentele Ordinului şi primul grad egiptean.Deputaţii au întrevăzut în această comunicare, un anunţ al adevărului pe care niciunul dintre Marii Maeştri nu l-au dezvoltat aşa de complet. Deputaţii nu puteau decât să se laude cu francheţea loială a Maestrului Ritului egiptean, cu metoda foarte consecventă ce domneşte în discursurile sale ca şi în scrierile sale şi, fără a se pronunţa asupra fondurilor, ei recunoşteau că sunt pe deplin mulţumiţi de forme.»

Da, de forme, deoarece asta îi preocupa înainte de toate. După ce a primit atâtea dovezi Congresul se hotărăşte să dea răspuns primei scrisori pe care Înţelepciunea triumfătoare o scrisese cu mai bine de o lună înainte. Atitudinea lor a nemulţumit pe Cagliostro, deoarece aceştia, care la început se arătau neîncrezători, acum văzând că sunt lucruri de învăţat de la Cagliostro încercau să-l asimileze în Filaletieni.

Înţelepciunea triumfătoare le răspunde: *«Care sunt în ochii înţelepciunii vanele formalităţi ale uzajului? Conventul a emis circulare cu invitaţie, şi Consiliul Filaletienilor vi le-a adunat, împreunat, Filaletienii sperau în ajutor mult mai puternic de la divina Providenţă decât de la*

promis de leur faire obtenir les lumières qu'ils cherchaient. Sans s'engager à rien, il a montré le désir, ou du moins l'a laissé deviner, d'entretenir une correspondance suivie avec le Convent, et peut-être même d'y faire des prosélytes. Sa doctrine doit être regardée comme sublime et pure; et sans avoir parfaitement l'usage de notre langue, il l'emploie comme les prophètes s'en servaient autrefois.»

Et ce que Cagliostro lui-même leur écrit c'est encore plus terrible: *«Pourquoi plier à vos interprétations des paroles immuables! Nous avons voulu donner, et en donnant nous avons prescrit des lois. Avez-vous pensé que ces lois étaient celles du caprice, et n'avons-nous pas subordonné à leur exécution littérale les espérances que vous avez reçues dernièrement de notre bouche? Ces lois sont l'anéantissement d'un vaste dépôt d'archives. Si vous n'avez pas d'archives, ce n'est pas à vous à qui nous avons voulu accorder des preuves.*

C'est tout un corps qui a demandé des lumières; ce corps a des archives qu'il a mises en communion entre lui et les personnes qui ont concouru à son projet C'est aux invitations circulaires de ce corps que nous avons répondu. Ce sont ces archives mensongères que nous avons mises à prix. C'est à la communion entière que nous avons fait espérer la vérité; mais tel a été le sort de la lettre fraternelle de nos enfants de Lyon, accompagnée de nos ordres, que ce paquet adressé, suivant les Philalètes, d'une manière incertaine, a trouvé beaucoup de monde pour le recevoir et personne pour y répondre. Et cela parce qu'une division subtile s'est formée entrevous pour le salut des archives, en sorte que ceux qui les possèdent ont équivoqué sur nos offres, et que ceux qui se présentent à nous, équivoquent sur les archives.

Quoi donc? Ceux qui étaient réunis autour de ce monument de folie, ne peuvent se réunir autour de celui de la sagesse! Eh bien ! S'il n'existe pas chez vous un corps qui réunisse la volonté de jouir de nos offres, au pouvoir d'acquitter les charges que nous imposons, accordez-vous entre vous; nous ne sommes pas venus pour vous accorder et vous distinguer en Amis Réunis de je ne sais quelle classe, et en Couvent de je ne sais quelle convocation; et si vous vous isolez, vous députés d'une portion de cet assemblage, rappelez-vous que l'espérance que nous vous avons donnée et que nous donnons à tous particuliers honnêtes, est d'être admis à l'apprentissage selon notre Rite et selon ses délais, dans la Loge Mère de notre fondation, et non la promesse de communiquer sans apprentissage, les preuves que nous avions offertes et destinées aux représentants d'un corps qui doit faire à la vérité et à l'humanité le sacrifice du vain amas de ses archives.

Si nous ne nous sommes pas entendus dans la simplicité de nos lois, comment le pourrions-nous dans nos engagements? Nous abandonnons donc une œuvre chère à notre cœur, et si le Grand Dieu daigne pardonner à une société qui refuse sa lumière, qu'il efface de votre mémoire le souvenir de nos offres et de son délire!»

Contre le système – procès contre Launay et Chesnon.

« Ma fortune est le patrimoine des malheureux et lorsque je fais mes efforts pour la conserver, ce sont leurs droits que je défends.»

- Cagliostro.

Cagliostro n'aura contre lui seulement la franc-maçonnerie officielle, mais aussi des personnages importants du système français: le ministre Breteuil, le gouverneur de la Bastille de Launay et le commissaire Chesnon.

preparativele puterii umane. Această încredere era meritul lor, providenţa l-a încoronat şi vocea adevărului a ajuns până la ei. Bătând la urechile lor, ea a răsunat, s-a repercutat până în cele ale voastre; ei v-au asociat fericirii lor. Voi nu aţi ascultat această voce şi pentru că adevărul nu a coborât până în mijlocul vostru, voi aţi refuzat să faceţi un pas pentru a urca până la ea. Vă cerem comunicarea luminilor noastre, ca şi cum nu vi le-am fi fost oferit. Voi o doriţi, o vreţi în maniera voastră, ca şi cum doctrina adevărată ar exclude regulile, buna credinţă şi prudenţa. Ne-aţi pus întrebări preliminare, în timp ce noi am vrut să dovedim prin mărturii irecuzabile de sens, că noi cunoaştem, în fond ştiinţa.Voi ne readuceţi, ne întoarceţi înapoi în piaţa din faţa Templului, în timp ce noi v-am vorbit de fondul sanctuarului. Astfel încât voi preferaţi vorbele în locul faptelor, vagul discuţiilor, certitudinii faptelor. Tristă condiţie a naturii umane! Cunoştinţele noastre însăşi ne rătăcesc, ne înşeală. Adevărul dându-ne nouă puterea de a lumina cu făclia sa, pe cel care o caută şi o ţine(poartă), nu ne permite de a o face să stălucească în ochii celui care o neglijează sau o dispreţuieşte, o desconsideră.»

«Fraţii deputaţi au fost primiţi în audienţă la D.-l conte de Cagliostro, chiar în momentul în care el a fost informat de misiunea lor; Aceşti Fraţi au căutat să-l facă; în toate momentele când el părea confuz, să distingă ceea ce totdeauna el părea a confunda, adică Masonii reuniţi în Convent, şi R.L. Amicilor Reuniţi. Nu s-a reuşit pe deplin, iar D.-l conte a părut a crede că el nu trebuie să corespondeze, să discute decât cu Fraţii care au semnat circularele, nevrând nicicum să admită că puterea lor încetează chiar exact în clipa în care obiectivul lor era atins prin formularea a ceea ce Conventul a dorit să se formuleze. Totuşi el s-a angajat să împlinească viziunile Maeştrilor care lui îi marcau încredere, şi a promis că-i va face pe aceştia să obţină lumina pe care ei o caută. Fără a se angaja cu nimic, el şi-a arătat dorinţa, sau cel puţin aşa a lăsat să se ghicească, de a întreţine o corespondenţă continuă cu Conventul, şi poate chiar a face din asta prozeliţi. Doctrina sa trebuie privită ca sublimă şi pură; şi fără a fi făcut uzaj perfect de limba noastră, el a folosit-o precum profeţii de altădată care slujeau în ea.»

Cagliostro este cel care, el însuşi le scrie şi mai teribil: *«Pentru ce pliaţi interpretărilor voastre cuvinte imuabile! Noi am vrut să vă dăm, şi dându-vă noi am fost prescrişi/îngrădiţi de legi. V-aţi gândit voi că aceste legi erau cele ale unui capriciu, şi noi nu ne-am fi subordonat executării, respectării lor literare a speranţelor pe care voi le-aţi primit de curând din gura noastră? Aceste legi sunt nimicite, distruse de un vast depozit de arhive. Dacă voi nu aveţi arhive, nu sunteţi voi cei cărora noi am vrut să vă dăm, să vă acordăm dovezi.*

Este tot un corp care a cerut lumini; acest corp are arhive prin care s-a pus în legătură pe el şi persoanele care au concurat la proiectul său. Sunt ale invitaţiilor circulare ale acestui corp la care noi am dat răspuns. Acestea sunt arhive minciunoase pe care noi nu am pus nici un preţ. Sunt ale comuniunii întregi în care noi am făcut să sperăm adevărul; dar aceasta a fost soarta scrisorii frăţeşti a copiilor noştri din Lyon, însoţită de ordinele noastre, care acest pachet se adresa Filaletienilor, într-o manieră incertă, pentru a găsi destule persoane pentru a le primi şi pe nimeni pentru a le da răspuns. Şi aceasta pentru că o diviziune subtilă s-a format între voi şi pentru salvarea arhivelor, în aşa fel încât cei care le posedă sunt echivoci la ofertele noastre, iar cei care se prezintă nouă, echivoci în privinţa arhivelor.

Care deci? Cei care s-au reunit în jurul acestui monument al nebuniei, nu se pot reuni în jurul celui al înţelepciunii! Ei bine! dacă la voi nu există un corp care să reunească voinţa de a bucura, satisface, juca ofertele noastre, sau puterea de a accepta sarcinile pe care noi vi le impunem,

Le ministre de la Maison du Roi, Breteuil montrera sa haine contre Cagliostro dès le début de l'Affaire du collier. Un jour, voyant le buste de Cagliostro chez le Cardinal il dit avec colère, entre ses dents: «O*n voit partout cette figure, il faut que cela finisse! Cela finira!*»

Cette haine augmentera lorsque Cagliostro protestera sur la manière dont son arrestation a été faite et demandera les biens qu'on lui a volé. On comprends que Breteuil n'a pas été du tout content lorsque Cagliostro a déclaré publiquement[519] sur son compte*: «Mon courage l'a, dit-on, irrité: il ne peut digérer, qu'en homme dans les fers, qu'un étranger sous les verrous de la Bastille, sous sa puissance, à lui, digne ministre de cette horrible prison, ait élevé la voix, comme je l'ai fait, pour le faire connaître, lui, ses principes, ses agents, ses créatures, aux tribunaux Français, à la nation, au Roi, a toute l'Europe. J'avoue que ma conduite a dû l'étonner; mais enfin, j'ai pris le ton qui m'appartenait. Je suis bien persuadé que cet homme, à la Bastille, ne prendrait pas le même.»*

Quant à ses biens, il rend responsable Chesnon et de Launay pour leur disparition:

«Quelque temps après la distribution de mon Mémoire, je m'informai des formalités que l'on a coutume d'employer en France pour conserver la fortune des particuliers que l'on emprisonne; mon Conseil me dit que, dans ce cas, l'on apposait les scellés sur les effets de l'emprisonné. Ce mot était nouveau pour moi; je me le fis expliquer; puis je dis à mon conseil que je ne croyais pas que l'on eut apposé les scellés chez moi; le fait paraissait invraisemblable; mais enfin il fut vérifié et mon conseil fut contrait d'avouer que mes doutes entaient fondés.

Mon Conseil me parut très inquiet: je lui racontai l'histoire du carton que l'on m'avait montré sans vouloir l'ouvrir et dans lequel je présumais que se trouvaient mon argent et mes effets les plus précieux. Cela ne contribua pas à le tranquilliser. Il crut devoir prendre quelques informations. Le Gouverneur de la Bastille, à qui l'on demanda si en effet il avait entre ses mains plusieurs rouleaux, des billets de caisse etc. répondit mystérieusement que le carton ne contenait que deux rouleaux de 25 doubles louis et quelques bijoux.

Il me fut impossible alors de résister à mes craintes. Je présentai le 27 février, une Requête au Parlement par laquelle je demandais qu'il lui plut commettre un de Messieurs à l'effet d'apposer dans le jour les scellés sur mes effets et de dresser procès-verbal des papiers et de l'argent comptant qui pourraient s'y trouver, le tout à mes frais et aux risques, péril et fortune de qui il appartiendrait. La Requête fut communiquée à M. le Procureur général; mais ce Magistrat, par des motifs supérieurs, crut devoir conclure à ce que je fusse débouté de ma Demande. Ma Requête ne fut pas même rapportée.

Mon intention était, après le procès fini et lorsque je sortirais de la Bastille, de requérir la présence d'un Commissaire à l'effet de faire constater la non apposition de scellés et l'Etat de l'argent et des papiers qui pourraient se trouver chez moi. La Comtesse de Cagliostro est sortie de la Bastille le 26 Mars. Le Gouverneur avait eu l'attention d'envoyer dès le matin à mes domestiques la clef de l'appartement, pour que ma femme le trouvât préparé pour la recevoir. Cette attention du sieur de Launay fut cause que la Comtesse de Cagliostro, avant de rentrer chez elle, ne put pas requérir le transport d'un Commissaire, ainsi qu'elle l'aurait fait si le sieur de Launay, moins prévenant, lui eut remis à elle-même les clefs de l'appartement. Le premier soin de la Comtesse de Cagliostro fut de vérifier ce qui était dans mon secrétaire. Le portefeuille vert avait disparu; elle n'y trouva ni argent ni billets de caisse, mais seulement quelques papiers peu importants et des médicaments.

[519] Lettre au peuple français.

întelegeţi-vă voi între voi, cădeţi de acord, noi nu .suntem veniţi pentru a vă pune de acord şi a vă distinge, a vă deosebi care sânteţi cantonaţi în Amicii Reuniţi de nu ştiu care clasă, care în Convent de nu ştiu care convocare; şi dacă voi v-aţi izolat deputaţii voştri într-o porţiune a acestui ansamblaj, amintiţi-vă că speranţele pe care noi vi le-am acordat, şi pe care vi le dăm cu toată speciala noastră onestitate, este de a fi admişi la învăţământ potrivit Ritului nostru şi potrivit termenelor sale, în Loja-Mamă a fundaţiei noastre, şi nu promisiunea de a comunica fără ucenicie dovezile pe care noi vi le-am oferit, destinate reprezentanţilor unui corp care trebuie să facă cu adevărat şi cu omenie sacrificiul iluzoriu al noianului arhivelor sale.

Iar dacă noi nu ne-am înţeles în simplicitatea legilor noastre, cum ne vom putea noi înţelege în angajamentele noastre? Abandonăm deci o operă dragă inimii noastre, iar dacă Marele Dumnezeu binevoieşte, să ierte unei societăţi care refuză lumina sa, ce el înfăţişează memoriei voastre amintirea ofertelor noastre şi a delirului său.»

Împotriva sistemului - procesul împotriva lui Launay şi a lui Chesnon

«Averea mea este patrimoniul nefericiţilor, al nevoiaşilor şi atunci când eu fac eforturi pentru a o conserva, acestea sunt drepturile lor pe care eu le apăr.»
- Cagliostro.

Cagliostro nu va avea împotriva sa numai franc-masoneria oficială, ci şi de asemenea personajele importante ale sistemului francez: ministrul Breteuil, guvernatorul Bastiliei, de Launay şi pe comisarul Chesnon.

Ministrul Casei Regelui, Breteuil arăta ura sa împotriva lui Cagliostro de la începutul Afacerii colierului. Într-o zi, văzând bustul lui Cagliostro la Cardinal el a spus cu furie, printre dinţi: *«Se află, văd peste tot această figură, trebuie să se termine! Aceasta se va sfârşi!»*

Această ură va creşte atunci când Cagliostro va protesta privind maniera în care s-a făcut arestarea sa şi va cere bunurile sale care i se furaseră. Se înţelege de la sine că Breteuil nu a fost deloc mulţumit când Cagliostro a declarat public[520] în seama sa: *«Curajul meu, se zice, l-a iritat: el nu poate digera decât omul pus în fiare, decât unui străin încătuşat sub zăvoare la Bastilia, sub puterea sa, el demnul ministru al acestei oribile închisori, am ridicat vocea cum am făcut-o, pentru a-i face cunoscut lui în primul rând, principilor săi, agenţilor săi, creaturilor sale, tribunalului Francez, naţiunii, Regelui, întregii Europe. Recunosc, conduita mea a poate că l-a mirat, l-a uimit, dar în sfârşit, eu am avut tonul care-mi aparţine. Eu sunt foarte convins că acest om nu va prinde la Bastilia acelaşi loc ca al meu.»*

Cât despre bunurile sale, averea sa, el găseşte, îl face responsabil pe Chesnon şi pe de Launay pentru dispariţia lor:

«După ceva vreme de la distribuirea Memoriului meu, m-am informat asupra formalităţilor care erau în cutuma funcţionarilor în Franţa pentru conservarea averii persoanelor particulare încarcerate în închisoare; Consilierul meu mi-a spus că, în acest caz, se punea apostila cu sigiliul pe efectele respectivului încarcerat. Acest cuvânt era nou pentru mine; mi s-au dat explicaţii; apoi în sfârşit, eu am spus consilierului meu că nu cred să fi aplicat apostila cu sigiliul, faptul părea de

[520] Cagliostro - Scrisoare către poporul francez.

Mes nouveaux juges verront dans ma Requête d'atténuation qui sera jointe au ~~au~~ présent Mémoire, la manière dont le sieur de Launay s'était conduit lors de la sortie de Launay fut cause que la Comtesse de Cagliostro, avant de rentrer chez elle, ne put pas requérir le transport d'un Commissaire, ainsi qu'elle l'aurait fait si le sieur de Launay, moins prévenant, lui eut remis à elle-même les clefs de l'appartement. Le premier soin de la Comtesse de Cagliostro fut de vérifier ce qui était dans mon secrétaire. Le portefeuille vert avait disparu ; elle n'y trouva ni de la Comtesse de Cagliostro; le reçu qu'il avait exigé d'elle; la promesse qu'il lui avait faite de lui renvoyer, sous trois jours, les effets renfermés dans le carton; la violation de cette promesse ; les démarches multipliées faites auprès de lui pendant deux mois, leur inutilité et la nécessité dans laquelle je m'étais trouvé de dénoncer aux Magistrats et au Public des faits qu'il était très important pour moi de constater avant le jugement. »

«Tout ce que je puis affirmer dans mon âme et conscience c'est que j'avais dans mon secrétaire, à l'instant de l'enlèvement de ma personnes, quinze rouleaux de 50 doubles louis, 1 233 sequins, 24 quadruple d'Espagne, 47 billets de caisse de 1000 livre et des papiers d'une telle importance pour moi que la Providence divine peut seule me dédommager de leur perte. A l'égard des diamants et des bijoux nous en avions une si grande quantité qu'il nous serait impossible de dire au juste ce qui nous manque. Tout ce que ma mémoire me rappelle dans ce moment ci, c'est qu'il y a une parie de bracelets entourés de diamants qui ne s'est pas retrouvée. Je puis en outre certifier que, pendant le temps de ma détention, il a été soustrait de chez moi pour une somme considérable d'argenterie, de porcelaine, de linge, etc. Dans ces circonstance, j'ai cru, quoique exilé de le France devoir demander justice dans les tribunaux français et intenter l'action que je m'étais réservé de former par les Conclusions portées en ma Requête d'Atténuation. Mes conseils m'avaient assuré que j'étais en droit de prendre la voie criminelle, mais j'ai préféré la voie civile, comme plus douce et plus conforme au système de modération dont je ne me suis jamais écarté.

Le premier devoir d'un Commissaire, chargé de mettre une lettre de cachet à exécution, est donc de veiller à la conservation des biens de celui dont la personne est arrêtée et d'empêcher qu'il ne se commette aucun abus, aucune vexation dans la capture. Nous venons de voir ce que le Commissaire Chesnon devait faire. Voyons maintenant ce qu'il a fait.

1. *Il a négligé d'apposer les scelles, c'est un fait constant, il en est convenu devant plusieurs personnes dignes de foi et s'il osait le nier, il me serait facile d'en faire la preuve.*
2. *Il a fait enlever de l'argent comptant, des papiers, des diamants et des bijoux précieux en très grand nombre sans en dresser d'état, soit en ma présence, soit en celle de la Comtesse de Cagliostro.*
3. *M. Chesnon a été témoin du brigandage des sbires dont il était accompagné; il a vu notamment l'exempt des Brugnieres mettre dans ses poches quatre bouteilles de baume, des goûtes et d'autres médicaments précieux et il ne s'est pas mi en peine d'empêcher la dilapidation de mes effets.*
4. *Il n'a mis ni prudence ni modération ni humanité dans l'exécution des ordres du Roi. Il a fait, contre l'usage, cette expédition en plein jour Il m'a refusé de monter dans ma voiture et dans ma cour, il a souffert que pendant une partie du chemin, l'exempt des Brugnieres et quatre alguazils me conduisissent à pied, en me tenant par le collet.*
5. *Enfin, le commissaire Chesnon a fait ce que ne se permet jamais un homme honnête, sous quelque prétexte que ce soit. Il a trahi la vérité, il l'a trahie, en me disant qu'il avait ordre de me faire conduire chez M. le Lieutenant de Police, il l'a trahie, en me donnant sa parole d'honneur*

necrezut;dar în sfârșit el fu verificat iar Consilierul meu a fost constrâns să recunoască că mele erau fondate.

Consilierul meu mi-a spus că, în acest caz, se punea apostila cu sigiliul pe efectele respectivului încarcerat. Acest cuvânt era nou pentru mine; mi s-au dat explicaţii; apoi eu am spus Consilierului meu că eu nu cred să se fi pus sigilii la mine; faptul părea incredibil; dar, în sfârşit, el a fost verificat şi Consilierul meu a fost constrâns să recunoască că îndoielile mele erau fondate. Privitor la diamante şi bijuterii noi aveam o cantitatea aşa de mare încât ne este imposibil a spune cu exactitate care ne lipsesc. Tot ceea ce memoria mea îşi aminteşte de acest moment, este o pereche de brăţări bătute în diamante care este de negăsit. Printre altele pot certifica că, în timpul detenţiei mele, mi-au fost sustrase, în sumă considerabilă argintărie, porţelanuri, lenjerie, etc,. În aceste circumstanţe eu cred că, deşi exilat din Franţa trebuie să ceară dreptatea în tribunalele franceze şi să intenteze acţiunile în instanţă care-mi este rezervat de a forma prin concluziile cuprinse, date Cererii mele de reducere a pedepsei.

Consilierii mei m-au asigurat că eu eram în drept a merge pe penal, însă eu am preferat calea codului civil, ca mai dulce, îngăduitoare şi mai conformă sistemului de moderare(cumpătare) de care eu niciodată nu am fost ferit.

.Prima îndatorire, obligaţie a unui Comisar, însărcinat cu punerea în execuţie a unui mandat de arestare, este deci de a veghea la conservarea bunurilor celui arestat şi de a împiedeca să nu se comită nici un abuz, nici o vexaţie capturii. Noi venim să vedem ceea ce Comisarul de Cheson trebuia să facă. Vedem acum ce el a făcut:

1. El a neglijat să aplice sigiliile, este un fapt constatat, el a convenit (s-a înţeles asupra acestui fapt) cu unele persoane demne de încredere şi dacă el încearcă să-l nege, îmi va fi uşor de a aduce proba.

2. El a făcut să fie ridicaţi bani peşin, hârtii (acte, documente), diamante şi bijuterii preţioase în număr foarte mare fără a întocmi, a face o listă cu ele sau un proces-verbal, fie în prezenţa mea, fie în prezenţa Contesei de Cagliostro.

3. D.-l de Cheson a fost martor la tâlhăria zbirilor de care era însoţit, el a văzut de exemplu, în special pe ofiţerul de poliţie des Brugnieres punând în buzunarele sale 4 flacoane cu balsam, picături şi alte medicamente preţioase(scumpe) iar el nu a făcut nimic pentru a împiedeca delapidarea efectelor mele.

4. El nu a depus nici prudenţă nici moderaţie nici omenie în executarea ordinelor Regelui. El a făcut această expediţie în plină zi, contrar uzanţelor. El m-a refuzat să urce în trăsura meu şi în curtea mea, el a admis, a tolerat, ca o parte din drum, ofiţerul de poliţie des Brugnieres şi cei 4 oameni ai Poliţiei să mă conducă pe jos ţinând-mă şi trăgându-mă de cordonul halatului.

5. În sfârşit comisarul de Cheson a făcut ceea ce nu se permite unui om cinstit, sub orice pretext, oricare ar fi acestea. El a trădat adevărul, el l-a trădat, zicându-mi că are ordin de a mă conduce la D.-l Locotenent de Poliţie, el l-a trădat, dându-mi cuvântul său de onoare că nu există nici un ordin împotriva soţiei mele, în timp ce el avea în buzunarul său ordinul de a o conduce la Bastilia, el l-a trădat, în sfârşit, asigurând-o pe D.-na Contesă de Cagliostro că D.-l locotenent de poliţie i-a cerut, şi că el a făcut-o conducând-o la el.

Cel care era obligat prin statut să aplice sigiliile pe mobilele şi efectele unui prizonier arestat şi în absenţa sa, banilor lichizi peşin, hârtiilor (documentelor), diamantelor şi altor efecte preţioase, fără a le face descrierea, cel care, putând împiedeca jefuirea fiind spectator indiferent la aceasta, cel care s-a arătat lipsit de milă şi fără omenie faţă de doi nefericiţi, cel care , în sfârşit, a putut să le rupă, şi să-şi dea cuvântul de onoare în van, nu merită încrederea Justiţiei.

qu'il n'existait point d'ordre contre ma femme, tandis qu'il avait dans sa poche l'ordre de la conduire à la Bastille; il l'a trahie enfin, en assurant à la Comtesse de Cagliostro que M. le lieutenant de police la demandait et qu'il allait la faire conduire chez lui.

Celui qui, obligé par l'état d'apposer les scellés sur les meubles et effets d'un prisonnier et dans son absence, de l'argent comptant, des papiers, des diamants et autres effets précieux, sans en faire la description, celui qui, pouvant empêcher le pillage en a été le spectateur indifférent, celui qui s'est montré sans pitié et sans humanité envers deux malheureux, celui enfin qui a pu les rompre et donner sa parole d'honneur en vain, ne mérite pas la confiance de la Justice.

A l'égard du sieur de Launay, il a soutenu devant moi qu'il lui avait été remis un état des effets renfermé dans le carton et il m'a juré sur sa parole d'honneur que cet état avait été mis dans le même carton. Lors de l'ouverture qui en a été faite, il a été constaté que l'état ne s'y trouvait pas, il en résulte de deux choses l'une, ou que le sieur de Launay a donné sa parole d'honneur trop légèrement, ou qu'il n'a pas gardé avec assez de soin le dépôt confié à sa vigilance et dans les deux cas, la présomption de Droit est contre lui et le serment ne soit pas lui être déféré.

Je soutiens que c'est par la faute de l'un de mes Adversaires ou par la faute de tous les deux que les 100 000 liv. dont il s'agit ne sont plus en ma possession. Ces 100 000 liv. ont été soustraits. Par qui l'ont-elles été? Peu importe. Ont-elles été soustraites du secrétaire? Ont-elles été soustraites du carton? Peu m'importe encore. Quelque chose que mes Adversaires puissent dire pour leur défense, l'événement ne peut être douteux pour moi.

Je demande, en second lieu, à mes Adversaires la restitution de certains papiers infiniment précieux qui se trouvaient dans le même portefeuille vert où étaient aussi les 47 billets de caisse ou en tous cas, la somme de 50 000 liv. par forme de dommages et intérêts applicable au pain des pauvres prisonnières du Châtelet. Des raisons particuliers m'empêchent, dans ce moment, de m'expliquer d'une manière positive sur la nature de ces papiers; quant à leur importance, elle est telle que je donnerais tout ce que je possède au monde pour les ravoir et que, comme je l'ai déjà annoncé, la Providence seule peut me dédommager de les avoir perdus. Au surplus, quelque soit celui qui les possède et qui les retient contre toute justice, je le somme devant Dieu de me les restituer et je crains si peu l'usage qu'il en peut faire, que je le défie devant le même Dieu, d'oser les produire.

Je demande enfin que M. Chesnon fils soit condamné envers moi, en 50 000 liv. de dommages et intérêts applicables, comme les précédents, au pain des pauvres prisonnières du Châtelet, résultants, tant de l'inhumanité avec laquelle il a mis à l'exécution les ordres du Roi, que des préjudices que j'ai soufferts par le défaut d'apposition de Scellés et par le défaut de procès verbal de description de l'argent comptant et des effets enlevés de ma maison. Il serait très difficile d'apprécier les préjudices que me cause la négligence inexplicable du Commissaire Chesnon. Il a été soustrait de chez moi des bijoux de prix, entre autres une paire de bracelets entourés de diamants, une quantité prodigieuse de linge, d'argenterie, de porcelaine, de cristaux, de médicaments précieuses etc. En réduisant à 50 000 liv. les dommages et intérêts que j'ai droit de prétendre, tant à raison de ces différentes soustractions qu'à raison des mauvais traitements qu'il m'a fait éprouver je ne crois pas demander une somme trop considérable. Chez les Anciens, le lieu que la foudre avait frappé devenait un lieu sacré, dont on n'approchait qu'avec une terreur religieuse. Cet emblème sublime du respect dû au Malheur devait, à défaut de l'Humanité, apprendre au Commissaire Chesnon à ne pas ajouter la rigueur à la rigueur, la peine à la peine. Si le Roi, par des motifs suprêmes, avait cru devoir s'assurer de ma personne et de celle de mon épouse, l'exécuteur de ses ordres devait se contenter d'effectuer notre emprisonnement, sans abandonner nos biens au pillage. Ce n'était pas assez à lui de se conserver les mains pures, il a

În ceea ce-l privește pe d.-l de Launay, el a susţinut în faţa mea că dumnealui a remis o listă(proces-verbal) a efectelor închise în carton şi mi-a jurat sub cuuvântul său de onoare că această listă a fost pusă în aceiaşi cutie. Când s-a făcut deschiderea cutiei s-a constat că lista nu se găsea acolo, rezultând unul din două lucruri fapte, sau d.-l de Launay şi-a dat cuvântul său de onoare cu prea mare lejeritate, sau că el nu a păzit cu destulă grijă depozitul încredinţat vigilenţei sale şi în cele 2 cazuri, prezumţia Dreptului, a Dreptăţii este împotriva lui iar jurământul să nu-i fie lui deferit, cedat din respect.

Eu susţin că dacă din greşeala unuia dintre Adversarii mei sau din greşeala celor doi, cele 100 000 livre despre care este vorba, nu sunt în posesia mea. Cele 100 000 livre au fost sustrase. De către cine au fost ele sustrase? Puţin importă, nu mă interesează. Au fost ele sustrase de birou, mobila de secretar? Au fost ele sustrase de carton? Puţin mă interesează încă. Orice lucru pot spune Adversarii mei pentru apărarea lor, evenimentul(faptul) nu poate fi îndoielnic pentru mine.

Eu cer în al doilea rând, Adversarilor mei, restituirea anumitor hârtii infinit mai preţioase care se găseau în acelaşi portmoney verde, unde erau de asemenea 47 bilete de casă sau în tot cazul, suma de 50 000 livre în formă de despăgubiri daune interese aplicabile hrănirii sărmanilor deţinuţi, prizonieri ai Cetăţuiei. Raţiuni particulare mă împiedecă în acest moment, să explic într-o manieră pozitivă natura acestor hârtii; cât despre importanţa lor, ele sunt acelea pentru care, eu aş da tot ce posed pe lume pentru a le recăpăta şi, cum eu deja am anunţat, doar Providenţa singură mă poate despăgubi pentru pierderea lor. Şi, pe deasupra, oricine ar fi cel care le posedă şi care le reţine împotriva tuturor justiţiilor, eu îl somez în faţa lui Dumnezeu să mi le restitue şi mă tem atât de puţin de folosirea ce el o poate face cu ele, încât eu îl desfid în faţa aceluiaşi Dumnezeu, dacă va încerca să o facă.

În sfârşit eu cer ca D.-l de Chesnon fiul să fie condamnat în cauza mea, la 50 000 livre despăgubiri daune interese, la fel ca precedenţilor, aplicabile hrănirii sărmanilor deţinuţi, prizonieri ai Cetăţuiei, cauzând, atât prin lipsa de omenie cu care el a pus în execuţie ordinele Regelui, cât şi prin prejudiiciile suferite de mine prin neaplicarea Sigiliilor şi prin cusurul(defectul) procelui-verbal cu descrierea banilor lichizi şi a efectelor ridicate din casa mea. Va fi foarte dificil de apreciat prejudiciile cauzate mie de neglijenţa inexplicabilă a Comisarului de Chesnon. El a sustras de la mine bijuterii de preţ, printre altele o pereche de brăţări bătute în diamante, o cantitate prodigioasă de lenjerie, argintărie, porţelanuri, cristaluri, medicamente scumpe, etc,. Reducând la 50 000 livre despăgubirile la care eu am dreptul să le pretind, atât din motivul acestor diferite sustrageri, cât şi din motivul relelor tratamente la care el m-a supus, eu cred că nu cer o sumă prea mare. În Antichitate locul unde se făceau execuţiile devenea un loc sacru, de care nu se apropia decât cu o teroare religioasă. Această emblemă sublimă, din respect datorat Nefericirii trebuia, în lipsa Omeniei, să înveţe pe Comisarul de Chesnon să nu adauge rigoare, rigorii, pedeapsă la pedeapsă. Iar dacă Regele, din motive supreme s-a crezut dator să se asigure în privinţa persoanei mele şi cea a soţiei mele, executantul ordinelor sale trebuia să se limiteze la efectuarea arestării noastre fără a abandona bunurile noastre jefuirii. Aceasta nu era pentru el a-şi păstra mâinile curate, el trebuia să vegheze asupra celor ale miliţiei infame ce el comanda iar Justiţia îl face responsabil astăzi nu numai pentru răul pe care l-a provocat, ci mai ales, pentru răul pe care el putea să-l împiedece. [521]*»*

[521] Cagliostro - Memoriu împotriva lui de Chesnon şi de Launay, septembrie 1786.

devait veiller sur celles de la milice infâme qu'il commandait et la Justice le rend aujourd'hui responsable, non seulement du mal qu'il a fait, mais encore du mal qu'il aurait pu empêcher.[522]*»*

On parle de Joseph Balsamo pour la première fois.

«Par mes réclamations incommodes, je me suis brouillé personnellement avec les suppôts de la Police les plus accrédités. Ils avaient donc, indépendamment de leur devoir à remplir, leur vengeance particulière à satisfaire.»
- Cagliostro.

La réponse aux accuses d'une exceptionnelle gravité que Cagliostro portait contre deux des plus hauts personnages de la police française est vite venue. La meilleure défense est l'attaque. On a prétendu que pendant le procès du collier, on avait découvert dans les archives de la police parisienne des documents qui montrent que Cagliostro s'appelle en réalité Joseph Balsamo, personnage nécessairement suspect, car il avait eu p faire avec la justice en 1772. Sauf que ces documents ne son pas ressortis pendant le procès du collier, mais quelques mois après[523], après que Cagliostro a accusé publiquement Chesnon et de Launay.

Cagliostro en attire la attention sur ce détail qui rends ces documents très suspects[524]: *«Un confrère du Commissaire Chesnon a retrouvé dans la poussière de son étude une vieille procédure, faite en 1772, contre Joseph Balsamo et Laurence Feliciani, sa femme. Cette prétendue procédure, que l'on dit en effet être aujourd'hui déposée entre les mains de M le Procureur du Roi, annonce, si l'on croit ce qui a été mis dans le Courrier de l'Europe et dans d'autres gazettes, que Balsamo est venu à franc étriers de Calais à Paris, tandis que Laurence Feliciani voyageait commodément dans une chaise de poste avec un sieur Duplessis, secrétaire du marquis de Prie ; que Balsamo et sa femme, après avoir logé dans la maison du sieur Duplessis, se sont brouillés avec lui, que le mari a été chassé de la ville comme empirique*[525] *et que la femme a été ren fermée à Sainte Pélagie, maison de force, où l'on ne met que des filles de joie .*

J'ignore si cette procédure est véritable ou supposée: ce qu'il y a de certain, c'est que sa nature et sa source la rendent infiniment suspecte. Les ennemis que j'ai laissés à Paris ont certainement le pouvoir et la volonté de me nuire et très certainement ils ne sont pas délicats sur les choix des moyens. Je me borne donc à dire et je pense qu'on me croira sans peine que ce n'est pas moi qui sous le nom de Joseph Balsamo ai été chassé ignominieusement de Paris en 1772 et que ce n'est pas ma femme qui sous le nom de Laurence Feliciani a été renfermée à la même époque à Sainte Pélagie.

La police de Paris est sans contredit la meilleure de l'univers; lorsqu'elle chasse quelque vagabond, son premier soin est de donner à tous ses suppôts le signalement du proscrit, parce que sans cette précaution ce dernier pourrait revenir à Paris sous un autre nom dès le lendemain de son expulsion. Si donc j'ai été chassé de Paris en 1772, dès lors mon signalement a dû être donné à tout le corps de la Police; commissaires, inspecteurs, exempts, sbires, espions, vingt milles personnes au moins ont dû avoir entre leurs mains les détailles extérieurs de ma personne.

[522] Cagliostro – Mémoire contre Chesnon et de Launay, septembre 1786.
[523] En septembre 1786.
[524] Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 60 - 64
[525] C'est le même terme employé par la comtesse de la Motte dans ses accuses.

Se vorbeşte de Joseph Balsamo pentru prima oară.

«Prin reclamaţiile mele incomode, m-am amestecat cu dezacord, vrajbă, ceartă cu membrii, complicii Poliţiei cei mai acreditaţi. Independent de datoria/sarcina de serviciu ce ei aveau de îndeplinit, aveau deci şi răzbunarea lor particulară de satisfăcut.»
- Cagliostro

Răspunsul la acuzaţiile de o asemenea gravitate pe care Cagliostro le aducea împotriva a doiuă dintre cele mai înalte personaje din poliţia franceză a venit repede. Cea mai bună apărare este atacul. S-a pretins că în timpul desfăşurării procesului colierului, s-au descoperit în arhivele poliţie pariziene documente care arătau că de Cagliostro se numea în realitate Joseph Balsamo, personaj necesarmente suspect, deoarece el avusese de a face cu justiţia în 1772. Numai că aceste documente nu au fost scoase la iveală în timpul procesului colierului, ci câteva luni mai târziu, [526] după ce Cagliostro i-a acuzat public pe Chesnon şi de Launay.

Cagliostro atrage atras atenţia asupra acestui detaliu ce făcea aceste documente foarte suspecte:[527] *«Un confrate al Comisarului de Chesnon a regăsit în praful studiului său o veche procedură, făcută în 1772, împotriva lui Joseph Balsamo şi Laurence Feliciani, soţia sa. Această pretinsă procedură, care se zice, într-adevăr a fost depusă astăzi în mâinile D.-lui Procuror al Regelui anunţă, dacă s-ar da crezare celor ce au fost scrise,apărute în Curierul Europei şi în alte gazete, că Balsamo a venit în goana calului din Calais la Paris în timp ce Laurence Feliciani călătorea comod într-un fotoliu de poştalion cu domnul Duplessis, secretarul marchizului de Prie; că Balsamo şi soţia sa, după ce au locuit în casa D.-lui Duplessis, s-au certat cu acesta, că soţul a fost alungat din oraş ca fiind empiric[528] şi că soţia s-a refugiat la Sainte Pélagie, casă de toleranţă, unde nu merg decât femeile de stradă.*

Eu ignor dacă acestă procedură este adevărată sau este o supoziţie: ceea ce este cert, este faptul că natura şi sursa sa o fac infinit suspectă. Duşmanii ce eu am lăsat în Paris au cu siguranţă puterea şi voinţa de a mă vătăma, distruge şi foarte sigur ei nu sunt delicaţi în alegerea mijloacelor. Eu mă limitez la a zice, şi mă gândesc că ei mă vor crede fără greutate că nu sunt eu cel care sub numele de Joseph Balsamo a fost alungat ca infam, ticălos, mârşav din Paris în 1772 şi că nu este soţia mea cea care sub numele de Laurence Feliciani a fost închisă în aceiaşi perioadă la Sainte Pélagie.

Poliţia din Paris este fără nici o îndoială cea mai bună poliţie din univers; atunci când ea vânează orice vagabond, prima sa grijă este de a lăsa(da) tuturor oamenilor săi, şi complicilor lor, semnalmentele proscrisului, deoarece fără această precauţie, acesta din urmă va putea reveni în Paris sub un alt nume chiar de a doua zi a expulzării sale. Iar dacă deci eu am fost vânat în Paris în 1772 de atunci semnalmenele mele a trebuit să fi fost date la tot corpul poliţiei; comisari, inspectori, ofiţeri, zbiri, spioni, douăzeci mii de persoane cel puţin a trebuit să aibă în mâinile lor detaliile exterioare ale persoanei mele.

Eu am venit în Strasbourg în 1780, aici eu am atras o mulţime de bolnavi; i-am vindecat şi le-am refuzat lor banii (ca plată a mea). Medicii m-au tratat ca pe un empiric: poliţia din Paris a dorit să mă cunoască şi mi l-a delegat pe cinstitul Domn de Brugnieres care a binevoit conducându-mă la Bastilia în 1785, să-mi mărturisească vizita pe care el mi-a făcut-o incognito în

[526] În septembrie 1786.
[527] Cagliostro - Scrisoare către poporul englez, pp. 60 - 64.
[528] Este acelaşi termen folosit de contesa de la Motte în acuzaţiile sale.

Je suis venu à Strasbourg en 1780, j'y ai attiré une foule de malades; je les ai guéris et j'ai refusé leur argent. Les médecins m'ont traité d'empirique: la police de Paris a désiré me connaître et m'a députè l'honnête M. de Brugnieres qui a bien voulu, en me conduisant à la Bastille en 1785, m'avouer la visite qu'il m'avait fait incognito en 1780.

Je suis venu passer treize jours à Paris en 1781; je me suis montré à trois ou quatre mille personnes, parmi lesquelles il s'est trouvé certainement plus d'un émissaire de la police.

Peu de temps après mon voyage de Paris, on a fait ma gravure parfaitement ressemblante, la figure a été exposée chez tous les marchands d'estampes de la capitale, et il a été libre à tous les mouchards de la comparer avec le signalement qu'ils avaient entre les mains.

En 1785, ma femme et moi nous avons été mis à la Bastille comme suspects d'escroquerie, de profanation et de lèse majesté. Dès lors tous les registres de la police ont dû être compulsés et feuilletés avec plus de soin que jamais.

Ma femme a été interrogée par le lieutenant général de police en présence d'un commissaire. On lui a demandé son nom; celui de Feliciani était le dernier qu'elle devait prendre, s'il était vrai que sous ce nom elle eut ètè renfermée dans une maison de force par ordre de la Police. Elle a déclaré qu'elle s'appelait Séraphine Feliciani.

Tout communication étant impossible entre ma femme et moi, j'ignorais, lorsque 'ai écrit mon mémoire si elle avait été interrogée, ou non et à plus forte raison ce qu'elle avait pu répondre. Rien ne m'obligeait de faire connaître son nom et sans doute on ne supposera pas assez de mal adresse, pour croire que sans nécessité j'aurais donné à ma femme un nom déjà inscrit en lettres rouges sur les registres de la Police et sur ceux d'une maison de correction; un nom qui devait nécessairement rappeler à la police et par suite au public que je n'étais autre chose que l'empirique Balsamo, chassé ignominieusement de Paris en 1772, cependant j'ai déclaré dans mon premier mémoire que me femme s'appelait Séraphine Feliciani.

Ce n'est pas tout. Je n'ai pas été plutôt à la Bastille que je me suis plaint vivement du pillage de quelques-uns de mes effets. Depuis j'ai témoigné mon inquiétude sur ce que l'argent, les papiers et les bijoux que j'avais, pouvaient être devenus. J'ai déclaré hautement que je rendrais le commissaire Chesnon responsable des dommages et intérêts résultants du défaut d'apposition du scellé. Comment se fait–il donc qu'alors ils n'aient pas découvert qu'il avait existé à Paris une Feliciani renfermée par ordre de la police à Saint Pélagie? Comment se fait il qu'ils n'aient pas cherché à vérifier les rapports qui pouvaient exister d'un coté entre les traits et le signalements de Séraphine Feliciani, prisonnière à la Bastille et ceux de Laurence Feliciani, prisonnière à Sainte Pélagie; et de l'autre, entre les traits et le signalement du comte de Cagliostro prisonnier à la Bastille en 1785, mari de Séraphine Feliciani et ceux de Balsamo, chassé de Paris en 1772, mari de Laurence Feliciani?»

C'était juste. En plus, cette histoire donnait beaucoup de détails sur des événements vécus par Joseph Balsamo et Lorenza Feliciani, mais n'offrait aucune preuve que lui et Cagliostro étaient la même personne. Cette identité se basait seulement sur quelques affirmations forcées: *«C'est à Rome qu'est née la dame Cagliostro et la femme Balsamo était romaine. La femme Balsamo s'était mariée à quatorze ans et la dame Cagliostro était à peine, lors de son mariage, au sortir de l'enfance. Le sieur Cagliostro nous apprend dans son mémoire que sa femme ne sait point écrire et nous voyons par l'interrogatoire de la femme Balsamo qu'elle déclare ne savoir écrire, ni signer. Il n'en était pas ainsi de son mari; le nommé Balsamo a singé dans le temps deux mémoires qui sont restés dans mes bureaux. J'ai fait comparer les deux signatures avec une lettre écrite à la Bastille,*

1780.

Eu am venit să stau treisprezece zile în Paris în 1781; eu m-am înfăţişat la trei sau patru mii de persoane, printre care se găseau în mod cert mai mult de un emisar al poliţiei.

Puţin timp după voiajul meu la Paris, mi s-a făcut o gravură semănându-mi perfect. Figura a fost expusă în toate magazinele, pieţele de stampe din capitală, şi ea fost la dispoziţia tuturor spionilor, denunţătorilor să o compare cu semnalmentele pe care le aveau în mâinile lor..

În 1785, soţia mea şi cu mine am fost depuşi la Bastilia ca suspecţi de escrocherie, de profanare a lesmajestăţii. De atunci încoace toate registrele poliţiei au fost compulsionate şi frunzărite cu mai multă grijă ca de obicei ca niciodată.

Soţia mea a fost interogată de către locotenentul general al poliţiei în prezenţa unui comisar. I sa cerut numele său; cel de Felichianei era ultimul pe care trebuia să-l poarte, dacă era adevărat că sub acest nume ea ar fi fost închisă într-o casă de corecţie prin ordin al poliţiei. Ea a declarat că se numea Serafina Felichiani.

Toate comunicările fiind imposibile între mine şi soţia mea, eu am ignorat când am scris memoriile mele dacă ea a fost interogată sau nu a fost, şi mai cu seamă, din cel mai puternic motiv, acela că ea a putut să răspundă. Nimic nu mă obliga să fac cunoscut numele său şi fără îndoială (ei) nu se va presupune o aşa de famată adresă, pentru a crede că fără a fi fost necesar eu aş fi dat soţiei mele un nume deja înscris cu litere roşii în registrele Poliţiei şi cel al unei case de corecţie; un nume care trebuia în mod necesar, obligatoriu dat la poliţie rappeler şi prin urmare publicului pentru care eu nu eram altceva decât empiricul Balsamo, alungat ca infam, ticălos, mârşav, din Paris în 1772, şi cu toate acestea eu am declarat în primul meu memoriu că soţia mea se numea Serafiina Felichiani.

Dar aceasta nu este tot. Eu nu am fost mai degrabă la Bastilia pentru că m-aş fi plâns foarte puternic de jaful făcut de un oarecare efectelor mele. Începând cu clipa în care eu am dovedit, manifestat neliniştea mea asupra a ceea ce puteau să devină banii, documentele, bijuteriile pe care le posedam. Eu am declarat sus şi tare că fac responsabil pe Comisarul de Chesnon şi-i cer lui despăgubirile produse de defectul neaplicării sigiliilor. Cum se face deci că atunci când el nu descoperisem încă că a existat la Paris o Felichiani închisă prin ordin al poliţiei la Saint Pélagie? Cum se face ca ei să nu încerce a verifica rapoartele care puteau să existe, pe de o parte, între trăsăturile şi semnalmentele Serafinei Felichiani, prizonieră la Bastille şi cele ale Laurencei Felichiani, prizonieră la Sainte Pélagie; iar pe de altă parte, între trăsăturile şi semnalmentele contelui de Cagliostro, prizonier la Bastilia în 1785, soţul Serafinei Felichiani şi cele ale lui Balsamo, alungat din Paris în 1772, soţul Laurencei Felichiani?»

Era just. În plus de asta, această poveste dădea suficiente detalii despre evenimentele trăite de Joseph Balsamo şi Lorenza Felichiani, fără a oferi însă nici o probă că el şi Cagliostro erau una şi aceiaşi persoană. Această identitate se baza numai pe câteva afirmaţii forţate:«*Roma este oraşul unde s-a născut doamna Cagliostro iar femeia Balsamo este romană. Femeia Balsamo s-a căsătorit la 14 de ani iar doamna Cagliostro era la timpul mariajului lor, de abia la ieşirea din copilărie. Domnul Cagliostro ne arată în memoriul său că soţia sa nu ştie deloc să scrie iar noi vedem în interogatoriul femeii Balsamo că ea declară că nu ştie să scrie nici să semneze. Cu soţul său însă nu era la fel; numitul Balsamo a semnat în timp două memorii care au rămas în sertarele biroului meu. Am făcut comparaţia între cele două semnături cu o scrisoare scrisă la Bastilia,*

cette année par le Sieur Cagliostro; il résulte du rapport des experts[529] *que l'écriture du nommé Balsamo et celle du sieur Cagliostro sont identiquement les mêmes.»* Et l'argument des arguments qui dit tout: *«Si on ajoute à ces probabilités le charlatanisme de l'un et de l'autre …»*

Goethe dévoile malgré lui comment le gouvernement français avait crée cette histoire.

« Qu'importe au public si je su0is né à Malte, à Médine ou à Trébizonde ? Que lui importe que je sois sicilien, calabrais ou napolitain ? On peut me donner pour patrie tel lieu de la terre que l'on voudra ; je l'accepterai avec reconnaissance si je puis à ce prix engager mes ennemis à ne plus troubler ma tranquillité.»

- Cagliostro.

On a prétendu que le commissaire Fontaine avait découvert comme par hasard ces documents, lors de l'Affaire du collier. Mais cela est encore un mensonge et Goethe le dévoilera malgré lui. En réalité, le ministre Breteuil avait payé un avocat de Palerme pour fabriquer ce dossier.[530]

Très passionné du sujet, Goethe avait suivi tous les détails du procès du collier, avait lu tous les mémoires et les pamphlets. En avril 1787 il visite l'Italie et se rend à Palerme où il fait tout le possible pour rencontrer la famille de Balsamo. Il en sera servi et la famille Balsamo recevra de l'argent du naïf Goethe, après avoir si bien joué son rôle. Mais était le génial, l'érudit Goethe[531] si naïf que ça?

«A la table d'hôte où je dînais avec mon compagnon de voyage, on parlait d'un certain Joseph Balsamo, né à Palerme, d'où il s'était fait chasser à la suite de quelques escroqueries. Quoiqu'il l'ait perdu de vue depuis cette époque, on croit, généralement que ce Balsamo est le même charlatan audacieux[532] *devenu célèbre, sous le nom de comte Cagliostro. Je m'empressai de demander ce qui pouvait avoir donné lieu à une pareille opinion. Un des convives dit que le ministère français avait chargé un avocat de Palerme d'établir la généalogie de ce Balsamo et d'y joindre un mémoire contenant tous les renseignements qu'on pourrait se procurer sur son compte.*

Comme j'exprimais le désir de voir cet avocat, mon aimable convive me promit de m'y conduire dès le lendemain et il tint parole. L'avocat nous reçut avec beaucoup de bienveillance. Ayant déjà envoyé à Paris la généalogie et le mémoire, il voulut bien me confier pour quelques jours la copie légale de ces documents qu'il a gardé pour le cas où il pourrait en avoir besoin.[533] »

[529] Bizarre expertise basée seulement sur la signature. A ce sujet Cagliostro dit: *«Les ressemblances d'écriture sont un jeu du hasard trop commun pour qu'on puisse asseoir un jugement sur une preuve de cette nature; si cette ressemblance d'écriture n'est pas l'effet d'un hasard elle sera l'ouvrage de quelque faussaire payé soit par mes ennemis d'alors, soit par mes ennemis actuels; ces derniers, las sans doute de payer à grands frais des colonnes diffamatoires, qui ne produisent dans le public aucun effet que celui de faire mépriser leurs auteurs, ont cru devoir composer eux-mêmes leurs matériaux. »* Lettre au peuple anglais, p. 60

[530] Dans les Archives de l'empire, Y 13125 on a gardé à coté de ces documents une lettre anonyme que la Police avait reçu de Palerme: *«Le 3 de ce mois, M. le commissaire Fontaine a reçu par la voie de la grande poste, une lettre anonyme datée de Palerme en Sicile, le 2 novembre dernier.»*

[531] Il publie ses notes de voyages en 1816 sous le titre *Voyages en Italie*, mais déjà en 1792 il ridiculise fortement Cagliostro dans une pièce de théâtre intitulé Gross Kophta (Le Grand Cophte).

[532] Qu'on remarque, pour Goethe Cagliostro est dès le but rien qu'en charlatan.

[533] Toutes les portes semblent s'ouvrir devant Goethe. Comment se fait qu'un avocat confie avec tant de facilité à un étranger qu'il connaît à peine des documents légaux?

anul acesta de D.-l Cagliostro; rezultă dintr-un raport al specialiştilor experţi[534] *că scrisul numitului Balsamo şi cel al domnului Cagliostro sunt chiar identice.»* Iar argumentul argumentelor spune tot: *«Dacă se adaugă acestor probabilităţi şarlatanismul unuia şi al celuilalt..... »*

Goethe dezvăluie împotriva voinţei sale, cum guvernul francez a creat această poveste

« Ce interesează pe public dacă eu sunt născut în Malta, la Medina sau la Trébizonde? Ce-l interesează ca eu să fiu sicilian, calabrez sau napolitan? Mi se poate dona ca patrie acel loc de pe pământ pe care-l vor voi ei; eu îl voi accepta cu recunoştinţă dacă eu aş putea angaja la acest preţ pe duşmanii mei a nu mai tulbura liniştea mea.»

- Cagliostro.

S-a pretins pentru comisarul Fontaine cum că ar fi descoperit, ca din întâmplare acest document, după Afacerea colierului. Aceasta este încă din nou o minciună şi Goethe o va dezvălui fără să vrea, fără voia sa. În realitate, ministrul Breteuil a plătit un avocat al Parlamentului pentru a fabrica acest dosar.[535]

Foarte pasionat de subiect, Goethe a urmărit toate detaliile procesului colierului, a citit toate memoriile şi toate pamfletele. În aprilie 1787 el vizitează Italia şi se deplasează la Palermo unde face tot posibilul pentru a se întâlni cu familia Balsamo. El va fi servit iar familia Balsamo va primi bani de la naivul Goethe, după ce şi-a jucat atât de bine rolul său. Dar era genial, eruditul Goethe[536] atât de naiv în această situaţie?

«*La masa de hotel a pensiunii unde am luat prânzul împreună cu tovarăşii mei de călătorie, se vorbea de un anume Joseph Balsamo, născut la Palermo, de unde a fost izgonit în urma unor excrocherii. Cu toate că i se pierduseră urmele după această perioadă, se crede, în general că acest Balsamo este acelaşi şarlatan îndrăzneţ*[537] *devenit celebru, sub numele de conte de Cagliostro. M-am atenţionat de a întreba ce putea să dea loc la o asemenea opinie. Unul dintre convivii comeseni spune că ministerul francez a angajat un avocat din Palermo pentru a stabili genealogia acestui Balsamo şi de a reuni într-un dosar(memoriu) conţinând toate informaţile pe care le va putea procura despre el.*

Cum eu mi-am exprimat dorinţa de a vedea, de a întâlni pe cest avocat, amabilul meu conviv îmi promite că măa va conduce a doua zi la acesta şi se ţine de cuvânt. Avocatul ne primit cu destulă bunăvoinţă. Trimiţţând deja la Paris genealogia şi memoriul, el a vrut bucuros a-mi în credinţa în câteva zile copia legalizată a acestui document pe care o păstrase pentru cazul în care

[534] Bizară expertiză bazată numai pe semnătură. Legat de acest subiect Cagliostro spune: «Asemănările scrisurilor sunt un joc al hazardului prea comun pentru ca el să poată constitui un raţionament al unei probe de această natură; iar dacă această asemănare a scrisurilor nu este efectul unui hasard, ea va fi lucrarea unei falsificări plătite, fie de duşmanii mei de atunci, fie de duşmanii mei actuali; aceştia din urmă, se lasă fără îndoială plătiţi cu bani grei de coloanele defăimătoare, care nu produc în public nici un efect decât acela de a face ca autorii lor să fie dispretuiţi; se crede ca-şi compuneau ele însele materialele.» Scrisoare către poporul englez, p. 60.

[535] În Arhivele imperiului, Y 13125 s-a păstrat alături de aceste documente o scrisoare anonimă pe care Poliţia o primise din Palermo: «*În ziua de 3 ale acestei luni, D.-l.comisar Fontaine a primit pe calea poştei naţionale, o scrisoare anonimă datată cu ştampila poştala din Palermo în Sicilia, 2 noiembrie recent.»*

[536] El publică notele sale de voiaj în 1816 sub titlul Voiaje în Italia, dar deja din 1792 el ridiculizează puternic pe Cagliostro într-o piesă de teatru intitulată Marele Cophte (Gross Kophta, Le Grand Cophte)

[537] Aşa după cum iese uşor în evidenţă, pentru Goethe, Cagliostro este de la bun început, nimic altceva decât un şarlatan.

La famille de Balsamo vivait encore à Palerme et Goethe obtient une visite, en se faisant passer comme un riche anglais, ami de Cagliostro. La famille de Balsamo sait l'impressionner et au départ il donne de l'argent aux braves palermitains. Auparavant ils avaient reçu de l'argent de l'avocat, argent[538] qui provenait de France. Était cela une forme masquée d'acheter des faux témoignages? Toute leur histoire, la mère veuve abandonné par le fils, la soeur qui lui a prêté de l'argent, etc. est vraiment touchante, mais ne prouve point que Cagliostro et Balsamo sont la même personne. Aucun des parents de Balsamo n'a jamais rencontré Cagliostro pour dire qu'il a reconnu en lui Balsamo. La seule connexion entre les deux est la présence du nom Cagliostro dans la famille Balsamo, mais comme Goethe le dit, Cagliostro était un nom porté par plusieurs familles siciliens.

Pier Carpi, l'auteur italien d'une excellente biographie sur Cagliostro observe aussi assez judicieusement: *«Se faisant passer comme un noble anglais, il laisse a comprendre à deux femmes qui vivaient dans la misère qu'il le voit comme les plus proches parents d'un personnage riche et célèbre, comme était Cagliostro et ne soupçonne même pas pour un instant que celles-ci lui font le jeu, avec l'habituelle complicité du palermitain qui sait tirer d'argent de rien ou tout simplement ne le refuse pas quand l'occasion se présente. La soi disante soeur de Cagliostro se plaigne que son frère a brusquement quitté Palerme et a oublié lui rembourser une dette. Et le naïf Goethe se hâte lui offrir l'argent, en l'assurant qu'il en sera remboursé par Cagliostro, dont il est l'ami. A son retour d'Italie il raconte aux autres l'émotionnante scène, et ces amis font une collecte et envoient à Palerme le reste de la somme. Il était naïf à quel point Goethe?*

De nos jours le jeu de l'avocat et des faux parents de Balsamo est joué à Palerme et à Naples devant les anglais et les américains riches, qui sont moins naïfs aujourd'hui que l'était Goethe à son époque. Et ceux-la sont appelés « l'oncle de l'Amérique.» Dans les mêmes circonstances 99% des palermitains auraient joué sans hésiter le rôle des parents de Cagliostro pour profiter du riche anglais qui les visitait.»

La nativité de Goethe est vraiment incroyable, mais c'est toujours Pier Carpi qui observe qu'il ne s'agissait pas de ça. Car Goethe faisait partie, lui aussi, comme tous ceux qui se sont acharnés contre Cagliostro, des Illuminés de Bavière. Il avait pris comme nom Abaris. Ce qu'il a fait à Palerme, le fait qu'il a donné de l'argent à cette famille, que *«ses amis»* (Qui? Les Illuminés?) se sont mobilisés pour envoyer de l'argent, qu'il a obtenu si facilement la généalogie de Balsamo de l'avocat, tout cela ne tien pas. Était Goethe envoyé en mission à Palerme pour récupérer et publier cette généalogie, qui sortie de sa plume si célèbre aurait eu plus de succès que les articles des journaux? Il avoue lui-même *«Certes, j'aurais copié le mémoire en entier, si ne n'avais pas eu la conviction qu'à mon retour en Allemagne, je le trouverais imprimé et livré au public.*

[538] Bizarre expertise basée seulement sur la signature. A ce sujet Cagliostro dit: *«Les ressemblances d'écriture sont un jeu du hasard trop commun pour qu'on puisse asseoir un jugement sur une preuve de cette nature; si cette ressemblance d'écriture n'est pas l'effet d'un hasard elle sera l'ouvrage de quelque faussaire payé soit par mes ennemis d'alors, soit par mes ennemis actuels; ces derniers, las sans doute de payer à grands frais des colonnes diffamatoires, qui ne produisent dans le public aucun effet que celui de faire mépriser leurs auteurs, ont cru devoir composer eux-mêmes leurs matériaux. »* Lettre au peuple anglais, p. 60

va mai avea nevoie.[539]*»*

Familia de Balsamo trăia încă la Palermo şi Goethe obţine o vizită la ei, dându-se drept un englez bogat prieten al lui Cagliostro. Familia de Balsamo ştie să-l impresioneze şi la plecare el le dă bani bravilor parlemitani. Mai înainte ei primiseră banii[540] şi de la avocat, banii care proveneauind din Franţa. Era aceasta o formă mascată de a cumpăra martori mincinoşi? Toată povestea lor, mama văduvă abandonată de copii, sora care îi datora lui bani, etc. este cu adevărat rănită, dar fără însă a dovedi în nici un fel că de Cagliostro şi Balsamo sunt aceiaşi persoană. Nici unaul dintre rudele lui Balsamo nu s-au întâlnit vreodată cu de Cagliostro pentru a spune dacă au recunoscut în el pe Balsamo. Singura conexiune dintre cei doi este prezenţa numelui Cagliostro în familia de Balsamo, dar cum Goethe o spune, Cagliostro este un nume purtat de suficient de multe familii siciliene.

Pier Carpi, autorul italian a unei excelente biografii a lui Cagliostro observă la fel de judicios: *«Se dădea a fi un nobil englez, el lăsa să se înţeleagă, să se creadă unor două femei care trăiau în mizerie(sărăcie) că el le vedea ca pe cele mai apropiate rude ale unui personaj bogat şi celebru cum era Cagliostro şi ne-presupunând în nici un fel că acestea două i-ar fi făcut jocul, cu obişnuita complicitate a palermitanului care ştie să scoată bani din nimic sau pur şi simplu nu refuză atunci când ocazia s-a ivit. Aşa-zisa soră a lui Cagliostro se plânge că fratele său a părăsit brusc Palermo şi a uitat să-i ramburseze o datorie.Iar Şi naivul Goethe se grăbeşte s-a grăbit să-i ofere ei bani, asigurând-o că el va fi rambursat de Cagliostro cu care este prieten. La întoarcerea sa din Italia el povesteşte altora emoţionanta scenă, şi iar amicii săi fac o colectă şi trimit la Palermo restul sumei. Era chiar atât de naiv Goethe?*
În zilele noastre jocul avocatului şi al falselor rude ale lui Balsamo este jucat l*a Neapole şi la Palermo în faţa englezilor şi a americanilor bogaţi care sunt mai puţin naivi astăzi decât a fost Goethe la vremea sa. Iar aceştia sunt numiţi «unchiul din America.» În aceleaşi circumstanţe 99% dintre palermitani ar juca fără ezitări rolul de rude a le lui Cagliostro pentru a profita de bogatul englez care-i vizita:»*

Naivitatea lui Goethe este într-adevăr incredibilă, însă chiar Pier Carpi observă că nu este vorba deloc de aşa ceva aici. Deoarece Goethe făcea parte, şi el ca şi ceilalţi care erau încrâncenaţi, porniţi împotriva lui de Cagliostro, din Iluminiştii din Bavière. El era cunoscut sub numele de Abaris. Ceea ce el făcut la Palermo, fapta de a fi dat bani acestei familii, ca *«prietenilor săi»*. (Care? Iluminiştii?) s-au mobilizat pentru a trimite bani, cel care a obţinut aşa de facil genealogia lui Balsamo de la avocat, toate acestea nu ţin. Era Goethe trimis în misiune la Palermo pentru a recupera şi publica această genealogie, care ieşită de sub pana sa atât de celebră a avut mai mare succes decât articolele ziarelor? El însuşi recunoaşte:*«Desigur eu aş fi copiat memoriile în întregime, dacă n-aş fi avut convingerea că la întoarcerea mea în Germania, eu le voi fi găsit*

539 Toate uşile părea că se deschid pentru Goethe. Cum se face ca un avocat încredinţează cu atâta uşurinţă unui străin pe care el doar ce-l cunoscuse documente legalizate oficiale?

540 Bizară expertiză bazată numai pe semnatură. Legat de acest subiect Cagliostro spune: *«Asemănările scrisurilor sunt un joc al hazardului prea comun pentru ca el să poată constitui un raţionament al unei probe de această natură; iar dacă această asemănare a scrisurilor nu este efectul unui hasard, ea va fi lucrarea unei falsificări plătite, fie de duşmanii mei de atunci, fie de duşmanii mei actuali; aceştia din urmă, se lasă fără îndoială plătiţi cu bani grei de coloanele defăimătoare, care nu produc în public nici un efect decât acela de a face ca autorii lor să fie dispretuiţi; se crede ca-şi compuneau ele însele materialele.»* ”Scrisoare către poporul englez”, p. 60.

Malheureusement je me suis trompé[541] *et les fantasmagoriques fourberies de Cagliostro* *n'ont été dévoilées que plusieurs années après.»*

«Qu'est que a déterminé Goethe, se demande Pier Carpi, *un franc-maçon de haut niveau d'écrire d'une manière complètement inexplicable les phrases suivants concernant le pamphlet de l'Inquisition: 'De tout façon nous avons reçu a la fin l'histoire complète, et même avec plus de détails que ce mémoire, d'une source qui d'habitude est plein d'erreurs. Qui aurait cru que c'est Rome qui avait contribué tant à illuminer (!!!) le monde et à démasquer cet aventurier, comme elle a fait en publiant cet extrait des documents du procès ? Parce que cet extrait restera pour toujours un important document dans le mains de n'importe quel homme rationnel (!!!) qui ne pouvait que sentir un profond regret, en regardant tous ces personnes qui étaient plutôt des trompés que des trompeurs, admirer pendant si longtemps cet homme et ces mystifications, se sentant supérieures tout simplement parce qu'ils étaient associés à lui et de l'hauteur de leur vanité crédule regardant avec pitié, sinon avec du dédain ce que le sens commun montrait comme évident aux autres.' Ca, c'est du servilisme! Il n'est pas possible que le maçon Goethe, l'illuminé Goethe parle de cette manière sur l'Inquisition, jusqu'à la considérer capable à illuminer le monde. Il n'est pas possible que l'esthéticien Goethe n'observe pas dans le pamphlet de l'Inquisition, au moins comme artiste, les contradictions violentes et évidentes, qu'il n'observa pas la malice calomniatrice et la diffamation désespérée. Il n'est pas possible que Goethe n'ait pas observé dans ce pamphlet ce que tant d'autres ont vu, d'autres qui avaient moins de génie et de jugement que lui. Il n'est pas possible que le maçon Goethe n'ait pas découvert les accusations fausses et ridicules portés par l'Inquisition non seulement contre le rite de Cagliostro, mais aussi contre les Illuminés, dont Goethe faisait partie. Son comportement a été le même que celui de la franc-maçonnerie officielle, qui avait vu un Cagliostro une menace et un danger. La même maçonnerie qui à Paris, lors du convent de Philalètes a rejeté l'offre de régénération que Cagliostro lui faisait. C'est à ce moment là que entre la franc-maçonnerie officielle et la voie initiatique représentée par Cagliostro s'est crée une rupture..*[542]*»*

Des pamphlets lancés partout en Europe contre Cagliostro.

«N'êtes vous que curieux ? Vous pouvez lire ces vains écrits où la malice et la légèreté se sont plues à verser sur l'ami des hommes l'opprobre et le ridicule.».
- Cagliostro.

Mais on ne se contentera pas de créer cette histoire et la propager par les journaux. Comme obéissant un signal, une quantité considérable de pamphlets contre Cagliostro est lancé presque en même temps dans de différents points de l'Europe. Tout cela se passe pendant que Cagliostro est à la Bastille, donc pas capable de répondre. A une vision d'ensemble, tous ces pamphlets ont une

[541] C'est toujours Goethe qui donne la raison pour laquelle ce mémoire n'avait été publié dès le début. On avait attendu pour créer un courant d'opinion défavorable à Cagliostro par les journaux et les pamphlets et on a préparé ainsi le public a accepter plus facilement cette fable : *«Le mémoire était basé sur des certificats de baptême et de mariage et sur d'autres documents soigneusement récoltés. Il contenait presque toutes les circonstances qui ont été connus au public par la Vie de Joseph Balsamo publié suite au procès de Rome, comme j'ai pu observer plus tard, en le comparant aux notes que j'avais prises. Le mémoire finissait par un argument qui prouvait l'identité entre Balsamo et Cagliostro, mais qui à ce moment était plus difficile à prouver que maintenant, lorsque toutes l'histoire de cet individu a été publiée.»*

[542] Pier Carpi – Cagliostro, il maestro sconociuto, Ed Mediterannee, 1997, pp. 57-58.

imprimate şi livrate publicului. Din nefericire m-am înşelat[543] *şi fantasmagoricele înşelătorii grosolane ale lui Cagliostro nu au fost dezvăluite decât destui ani mai târziu.»*

«Ce l-a determinat pe Goethe, se întreabă Pier Capri*, un franc-mason de nivel înalt să scrie într-o manieră completamente inexplicabilă frazele următoare conţinând pamfletul Inchiziţiei: 'Cu toate fasoanele noi am primit până la urmă povestea completă, şi chiar foarte detaliată cu mai multe amănunte decât acest memoriu, de la o sursă care de obicei este plină de erori. Cine va putea crede că Roma este cea care a contribuit atât la iluminarea(!!!) lumii şi demascarea acestui aventurier, cum ea a făcut publicând acest extras al documentelor procesului? Pentru că acest extras va rămâne pentru totdeauna un document important în mâinile nu importă cărui om raţional (!!!), care nu putea decât să simtă un profund, regret privitornd la toate aceste persoane care erau mai degrabă înşelate decât cele ce înşeală, admirând pe durate atât de lungi pe acest om şi mistificările sale, simţindu-se superiori pur şi simplu pentru că erau asociaţi cu el şi de la înălţimea vanităţii lor credule privind cu milă dacă nu chiar cu dispreţ ceea ce simţul comun arăta ca evident celorlalţi.' Aceasta este servilism! Nu este posibil ca masonul Goethe, Iluministul Goethe să vorbească în această manieră despre Inchiziţie, până într-acolo de a o considera capabilă a ilumina lumea. Nu este posibil ca esteticianul Goethe să nu observe în pamfletul Inchiziţiei, cel puţin ca artist, contradicţiile violente şi evidente, ca el să nu observe maliţioasele calomnii şi defăimări disperate. Nu este posibil ca Goethe să nu fi observat în acest pamflet ceea ce, atâţia alţii au văzut, alţii care aveau mai puţin geniu şi de judecată decât el. Nu este posibil ca masonul Goethe să nu fi descoperit falsele şi ridicolele acuzaţii purtate de Inchiziţie nu numai împotriva ritului lui Cagliostro, ci şi, de asemenea împotriva Iluminiştilor, dintre care Goethe făcea parte şi el. Comportamentul său a fost acelaşi cu cel al franc-masoneriei oficiale care a văzut în Cagliostro o ameninţare şi un pericol. Aceeaşi masonerie care la Paris, după Conventul Filaletienilor a respins oferta de regenerare pe care Cagliostro le-o făcea. Acesta este momentul în care între franc-masoneria oficială şi calea iniţiatică reprezentată de Cagliostro s-a produs o ruptură.* [544]*»*

Pamfletele lansate pretutindeni în Europa împotriva lui Cagliostro

«Nu sunteţi voi decât curioşi ? Puteţi voi citi aceste zadarnice, vane scrieri în care maliţiozitatea, răutatea şi superficialitatea şi-au vărsat peste prietenii oamenilor oprobiul şi ridicolul ?»

- Cagliostro.

Dar nu se vor mulţumi de a crea această poveste şi de a o propaga prin ziare. Ca supus ascultător un semnal, o cantitate considerabilă de pamflete împotriva lui Cagliostro este lansată în aproape acelaşi moment pretutindeni în diferite puncte ale Europei. Toate acestea se întâmplă în

543 Oricum, Goethe este cel care ne dă motivele (raţiunea) pentru care acest memoriu nu fusese publicat de la început. Se aştepta creerea unui curent de opinie defavorabil pentru Cagliostro prin ziare şi pamflete şi se pregătea în acest fel publicul pemtru a accepta mai uşor această fabulă: *«Memoriul era bazat pe certificatele de botez şi de căsătorie şi pe alte documente recoltate cu mare grijă. El conţinea aproape toate circumstanţele care au fost cunoscute de public prin publicarea Vieţii lui Joseph Balsamo în urma procesului de la Roma, aşa cum eu am putut constata(observa) mai târziu, comparându-le cu notele pe care le-am primit. Memoriul se încheia printr-un argument care putea să dovedească identitarea dintre Balsamo şi Cagliostro, dar în acel moment era mai dificil a dovedi ca astăzi,când toate poveştile acestui individ erau publicate».*

544 Pier Carpi, maestrul necunoscut (Pier Carpi-Cagliostro, il maestro sconociuto), Ed.Mediterannee, 1997, p. 119-121.

note commune. C'est soit leurs auteurs, s'ils n'étaient pas anonymes, soit leurs éditeurs qui sont étroitement liés avec les Illuminés de Bavière. Et la liste est longue

- *Mémoires authentiques pour servir à l'histoire du comte de Cagliostro »,* écrites par le marquis de Luchet, franc-maçon, membre de la loge des Philalètes et ami de l'illuminé Mirabeau (c'est lui qui a aidé Mirabeau à Berlin approcher le frère de Frédéric II, protecteur des Illuminés). Ce pamphlet est édité deux fois ; en janvier 1786 à Paris en pleine Affaire du collier et après à Strasbourg (ville où Cagliostro avait encore une grande popularité.)

- *«Confessions du comte de Cagliostro avec l'histoire de ses voyages en Russie, Turquie, Italie et dans les Pyramides d'Egypte »* par un anonyme.

- *«Lettre du comte de Mirabeau a M. M.... sur M. de Cagliostro et Lavater »* publiée peu avant le jugement final de l'Affaire du collier. Mirabeau y affirme: *« Cagliostro a été toute sa vie un imposteur »*

- *« Lettre d'une garde du Roi »*

- *«Cagliostro démasqué à Varsovie »* par Mozynski qui l'accuse avoir falsifié une opération alchimique en Pologne.

- L'ouvrage d'Elisa von der Recke, édité par l'Illuminé Friederich Nicholai à Berlin.

- Les pièces de théâtre de Catherine II. Elle écrit à ce sujet:[545] «*Je dois vous dire qu'il y a eu ici deux comédie russes. Elles présentent Cagliostro tel comme il est (je ne l'ai jamais vu de personne, moins sa femme, même s'ils sont passés par ici). Ils ont eu un succès fou et les pièces son vraiment très amusants.»* Comment prétendre présenter quelqu'un qu'on n'a jamais vu tel comme il est? Mais au moins cette déclaration de Catherine II met fin à d'autres anecdotes qui circulaient sur les circonstances du départ de Cagliostro de Russie. Le bruit courait que la tsarine avait éloigné sa rivale, Sarafina Cagliostro, dont le favori, le prince Potemkine aurait été éperdument amoureux. On décrivait même la rencontre entre Catherine II et Sarafina, où la tsarine lui proposait de l'argent pour quitter Pétersbourg.

Des anecdotes, il y en avait tant! Pour montrer que Cagliostro avait une audace sans limite, on racontait que *«lors de son arrestation pendant l'Affaire du collier, on lui aurait demandé s'il a quelque chose à se reprocher à lui-même et il aurait répondu : 'Rien, sauf la mort de Pompé, mais même en ce cas j'ai agit par ordre de Ptolémée'. Le lieutenant de la Police lui aurait répondu qu'on ne s'intéresse pas aux faits commis sous la juridiction de ses prédécesseurs.*[546]»

On s'arrêtera sur deux de ces pamphlets: la lettre écrite par l'illuminé Mirabeau, et les mémoires authentiques écrites par son amis, le marquis de Luchet.

Mirabeau écrit ainsi: *«Deux sentiments contradictoires se combattent ou plutôt se succèdent dans le cœur humain, relativement à ceux que le malheur accable. Le premier, vraiment odieux et non moins redoutable, nous prévient contre eux et nous excite à leur imputer leur infortune à crime. Le second nous précipite à l'aveugle dans leur parti et nous porte à les absoudre de leurs torts même les mieux prouvés. Ce dernier sentiment est assurément digne de quelque excuse, parce que*

[545] Lettre de Catherine II à Tzimmerman, médecin de la Cour, 7 avril 1786.
[546] Correspondance Secrete Inedite, vol. ii. p. 18.

timp ce Cagliostro este la Bastilia, deci incapabil de a răspunde. Într-o viziune de ansamblu, toate aceste pamflete au o notă comună. Fie că autorii lor, dacă nu sunt anonimi, fie editorii lor sunt srtâns legaţi de Iluminiştii din Bavière. Şi lista este lungă:

- «*Memorii autentice pentru a servi poveştii contelui de Cagliostro*», scrise de marchizul de Luchet, franc-mason, membru al lojei Filaletienilor şi prieten al iluministului Mirabeau (el este cel care l-a ajutat pe Mirabeau la Berlin să-l aproprie pe fratele Frédéric al II-lea, protector al Iluminiştilor). Acest pamflet este editat de două ori; în ianuarie 1786 la Paris în plină Afacere a colierului şi apoi la Strasbourg (oraş unde de Cagliostro avea încă o mare popularitate);

- *«Confesiunile contelui de Cagliostro cu povestea călătoriilor sale în Rusia, Turcia, Italia şi la Piramidele din Egipt»* scrise de un anonim;

- «*Scrisoarea contelui de Mirabeau la M . M.... despre D.-l Cagliostro şi Lavater»* publicată cu puţin timp înainte de judecarea finală a Afacerii colierului. Mirabeau afirmă: «*Cagliostro a fost toată viaţa sa un impostor*»;

- «*Scrisoarea unui om din garda Regelui»;*

«Cagliostro demascat la Varşovia» scrisă de Piese de teatru de Ecaterina a II-a. Despre acest subiect[547] ea scrie*: «Trebuie să vă spun că aici s-au aflat două comedii ruseşti. Ele prezintă pe Cagliostro aşa cum el este(eu nu l-am văzut niciodată în persoană, mai puţin pe soţia sa, chiar dacă ei au trecut pe aici Ei au avut un succes nebun, iar piesele sunt într-adevăr amuzante.»* Cum pretinde că prezintă pe un oarecare pe care nu l-a văzut niciodată aşa cum este el? Însă, cel puţin această declaraţie a Ecaterinei a II-a. Ea pune capăt altor anecdote care circulau privitor la circumstanţele plecării din Rusia a lui Cagliostro. Circula zvonul că ţarina îndepărtase pe rivala sa, pe Sarafina Cagliostro, de care favoritul ei, prinţul Potemkin ar fi fost îndrăgostit nebuneşte. Se descria chiar întâlnirea dintre Ecaterina a II-a

- Mozynski care îl acuză că a falsificat o operaţiune alchimică în Polonia;

- Lucrarea Elisei von der Recke, editată de ilumnistul Friederich Nicholai la Berlin ;

şi Sarafina, prilej cu care ţarina îi propunea bani pentru a părăsi Petersburgul.

Existau atâtea anecdote! Pentru a arăta că de Cagliostro avea o îndrăzneală fără limite, se povestea că: *«după arestarea sa în timpul Afacerii colierului, el a fost întrebat dacă are ceva să-şi reproşeze lui însuşi iar el a răspuns: 'Nimic, afară de moartea lui Pompei însă în acest caz este vorba de ordinul lui Ptolemeu'. Locotenentul de Poliţie i-a răspuns că nu interesează faptele comise sub jurisdicţia predecesorilor săi.»*[548]

Se vor opri asupra a două dintre aceste pamflete: scrisoarea scrisă de iluministul Mirabeau şi memoriile autentice scrise de amicul său, marchizul de Luchet.

Mirabeau scrie astfel: *«Două sentimente contradictorii se combat sau mai degrabă se succed în inima umană, relativ la cei pe care nenorocirea, necazul îi copleșesc, îi apasă, îi împovărează. Primul, cu adevărat odios şi nu mai puţin redutabil ne previne împotriva lor şi ne excită a le imputăm nenorocul lor la crimă. Al doilea ne precipită orbeşte în partea lor şi ne poartă chiar în absurdul nedreptăţii lor cel mai bine dovedite. Acest ultim sentiment este cu siguranţă demn de*

[547] Scrisoarea Ecaterinei a II-a adresată lui Tzimmerman, medic al Curţii Regale, 7 aprilie 1786..

[548] Corespondenţe Secrete Inedite, vol. ii. p. 18.

l'indulgence tolérant et la douce compassion sont les premiers besoins de l'homme. Il n'est d'ailleurs pas plus équitable que le premier et peut être n'est il pas moins dangereux. J'en pourrais apporter mille raisons, mais la plus frappante, à mon avis, du moins par ses conséquences générales, c'est que cette déraisonnable partialité a été dans tous les pays du monde l'occasion la plus fréquente et l'excuse des coups d'autorité et des punitions extra judiciaires. Vous me paraissez mes chers compatriotes, avoir, en peu de mois et presque en peu d'heures parcouru relativement au comte de Cagliostro précisément les deux périodes que je viens d'indiquer.

Quand j'ai quitté Paris, cet homme était un fourbe, un fripon, un escroc, qu'il fallait pour prix de ses découvertes sur la pierre philosophale, sur les moyens de prolonger ou d'éterniser la vie humaine, d'évoquer les morts illustres[549]*, de produire de l'eau de diamant etc. etc. etc. condamner aux galères pour trois cents ans et un jour.»*

Intéressante manière de s'exprimer, surtout les 301 jours de galère, qui montre que Cagliostro était déjà condamné avant le procès, mais pour toutes autres raisons que le collier. Et c'est toujours Mirabeau qui parle du procès du collier comme étant *«le procès de Cagliostro.»* Et il ne peut pas cacher son mécontentement que l'Affaire du collier n'a pas eu l'effet espéré.

«Aujourd'hui, la pitié publique semble embrasser sa défense ou du moins l'embellir. C'est un homme prodigieux, un bienfaiteur de l'humanité, un philosophe, un sage, qui va renouveler l'horrible drame de Socrate buvant la ciguë.» Lui souhaiter le destin de Socrate c'est au moins déplacé, mais nous dit quelque chose sur la sort que Mirabeau et ses amis Illuminés avaient destiné à Cagliostro.

Le deuxième pamphlet est celui du Marquis de Luchet et il est resté à la base de beaucoup de sottises écrites sur le comte de Cagliostro. Entre autres il prétend que Cagliostro avait organisé un repas où il avait invité, à coté des vivants, des morts illustres comme Diderot et Voltaire. Il imagine même des dialogues pour plus de crédibilité.

Mais à un moment donné le marquis de Luchet se tournera contre les Illuminés et publiera un des premiers ouvrages de la littérature appelé aujourd'hui conspirationiste: *«Essaie sur la secte des illuminés.*[550]» Il parle en janvier 1789 de leur plan à organiser une révolution en France: *«Peuples séduits ou qui pouvez l'être, apprendrez qu'il existe une conjuration en faveur du despotisme contre la liberté, du vice contre la vertu, de l'ignorance contre la lumière. Cette société a le but de gouverner le monde, de s'approprier l'autorité des souverains, d'usurper leur place en ne leur laissant que le stérile honneur de porter la Couronne. Son but est la domination universelle. Ce plan peut paraître extraordinaire, incroyable, mais il n'est pas chimérique.»*

Luchet demande aux franc-maçon de ne pas faire les jeux des Illuminés, mais c'était trop tard: *«Ne serait il pas possible de diriger les franc maçons contre les Illuminés, en démontrant que pendant qu'ils travaillent à conserver l'harmonie dans la société, ceux-ci jettent partout les semences de la discorde et préparent la destruction des franc maçons*.»

Mais en 1786 le marquis de Luchet faisait les jeux des Illuminés et écrivait contre Cagliostro comme tout les autres. *«Cagliostro a perdu son crédit dès que ses procès l'ont fait connaître. S'il savait faire des prodiges, il a eu une belle occasion de montrer son talent.»*

549 Ces pamphlets se citent uns les autres. La scène du « banquet des ombres est une invention du marquis de Luchet.
550 Pp. 35 et 124.

câteva scuze, pentru că indulgenta tolerantă şi dulcea compasiune sunt primele nevoi, trebuinţe ale omului. De altfel nu este mai echitabil decât primul şi poate nu este mai puţin periculos. Vă pot aduce în acest sens mii de motive, raţiuni, argumente, însă cea mai frapantă, după părerea mea, cel puţin prin consecinţele sale generale, este că această prostească, contra raţiunii parțialitate, părtinire a fost în toate ţările lumii ocazia cea mai frecventă şi scuza pentru loviturile de autoritate şi pedepsirile extra judiciare. Voi, îmi păreţi, dragi compatrioţi că aveţi, dețineți o părticică din mine,, *şi aproape în câteva ore, veţi fi parcurs privitor la contele de Cagliostro desigur, cele două perioade pe care eu vin să vi le arăt.*

Când eu am părăsit Parisul, acest om era un perfid, un făţarnic, un pungaș, un escroc, care, ca preţ al descoperirilor sale asupra pietrei filozofale, asupra mijloacelor de a prelungi şi a eterniza viaţa umană, de a evoca morţii iluştri,[551] *de a produce din apă diamante, etc, etc, etc, trebuia să fie condamnat la galere pentru trei sute ani şi o zi.»*

Interesantă manieră de a se exprima, mai ales cele 301 zile de galeră, care arată că de Cagliostro era deja condamnat înaintea procesului, însă pentru alte cauze, alte motive decât colierul. Iar, totdeauna, Mirabeau este cel care vorbeşte de procesul colierului ca find *«procesul lui Cagliostro.»* Iar el nu-şi poate ascunde nemulţumirea că Afacerea colierului nu a avut efectul scontat.

«Astăzi, mila publică pare să îmbrăţişeze apărarea sa sau cel puţin să o înfrumuseţeze. Este un om prodigiosz, un binefăcător al umanităţii, un filosof, un înţelept, care va reînnoi oribila dramă a lui Socrate bând cucută.» Ai dori destinul lui Socrate, este cel puţin deplasat, însă noi spunem câteva lucruri privitor la soarta pe care Mirabeau şi prietenii săi iluminişti au destinat-o lui Cagliostro.

Cel de-al 2-lea pamflet este cel al Marchizului de Luchet care a rămas la baza destulelor prostii scrise despre contele de Cagliostro. Între acestea el pretinde că de Cagliostro a organizat o serată unde a avut ca invitați, alături de persoane vii, în carne şi oase, şi morţi iluştri precum Diderot şi Voltaire. El îşi imaginează chiar şi dialoguri dincolo de credibilitate.

Însă la un moment dat marchizul de Luchet se va întoarce împotriva Iluminiştilor şi va publica o primă lucrare de literatură numită azi conspiraționista: *«Eseu despre secta iluminiştilor*[552] *»* El vorbeşte în ianuarie 1789 despre planul lor de a organiza o revoluţie în Franţa: «*Popoare ademenite, seduse, fermecate, corupte sau care puteţi fi, aflaţi că există o conjuraţie în favoarea despotismului contra libertăţii, a viciului împotriva viciului împotriva virtuţii, a ignoranţăei împotriva lumini, a învăţăturii. Această asociaţi are scopul de a guverna lumea, de a-şi apropria ei însăşi, a lua în proprietate autoritatea suveranilor, de a le uzurpa lor locul nelăsându-le în schimb decât onoarea sterilă de a purta Coroană. Scopul său este dominarea universală. Acest plan poate părea extraordinar, incredibil, dar el nu este himeric.»*

Luchet cere franc-masonilor de a nu face jocul Iluminiştilor, însă era prea târziu: *«Nu va fi posibil de dirijat franc-masonii împotriva Iluminiştilor, demonstrând că în timp ce ei muncesc să conserveze, să păstreze armonia în societate, aceia împrăştie peste tot seminţele discordiei şi prepară, pregătesc distrugerea franc-masonilor.»*

[551] Aceste pamflete se citeau unul după altul. Scena « banchetului umbrelor» este o invenţie a marchizului de Luchet...
[552] pp. 35 şi 124.

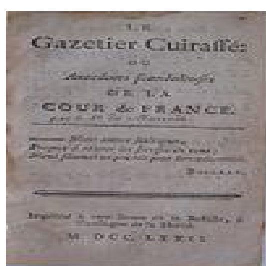
C'est toujours dans ce pamphlet qu'on trouve la description détaillé et imaginaire d'une rencontre entre Cagliostro et le célèbre comte de Saint Germain. Mais Luchet écrit surtout contre l'Ordre égyptien, par lequel Cagliostro essayait d'empêcher la contamination des loges française de l'influence des Illuminés. Il y a des scènes qui présentent les réunions de l'ordre égyptien comme des orgies sexuelles, où on voit un Cagliostro descendant tout nu du plafond de la salle sur un immense globe, etc. Son pamphlet sera copié par Gerard de Nerval qui le publiera en 1852 dans sa collection intitulé, pas par hasard, *«Les Illuminés*.»

Le journaliste cuirassé –Théveneau de Morande.

« Théveneau de Morande, cet échappée de Bicêtre abuse trop du mépris qu'on a pour lu.»
- Voltaire.

A partir de 22 août et jusqu'en décembre 1786 le Courrier de l'Europe Journal qui apparaissait à Londres en langue française a publié presque dans chaque numéro des articles contre Cagliostro.

Au début, ces articles n'ont fait que reprendre ce que Madame de La Motte écrivait dans ses mémoires. Le journaliste faisait exactement ce que l'avocat de la Motte avait fait, presque dans le même style: il prenait chaque phrase de Cagliostro et la combattait, comme si le procès du collier n'était pas fini[553]. Après, ce journal a propagé le soi disant dossier trouvé dans les archives de la Police française qui parlait de Balsamo et s'est forcé de achever ce travail pour montrer que Balsamo et Cagliostro n'était qu'un.

L'auteur de ces articles était Théveneau de Morande, copropriétaire du Courrier de l'Europe et connu depuis longtemps pour ses chantages. D'origine française, il avait été obligé de quitter son pays après avoir été emprisonné pour vol. Pour éviter un autre emprisonnement il s'est sauvé à Londres, d'où il a commencé à écrire des pamphlets contre le Roi Louis XV et sa maîtresse, Madame du Barry. Quelqu'un le finance sans doute. Le plus connu de ces pamphlets s'intitulait *«Le journaliste cuirassé»* et la couverture utilisait par Morande (voir photo ci-dessous) parle d'elle-même. On a à faire avec un journaliste de scandale qui tire de toutes les positions.

Mais il ne s'arrêta pas ici, il écrit un autre pamphlet, plus virulent contre la maîtresse du Roi, *«Les mémoires secrètes d'une fille publique».* Et il écrira lui-même à Madame du Barry, au ministre de la maison du Roi, le duc d'Aiguillon et au lieutenant de la Police, Monsieur de Sartines en les menaçant qu'il va le publier. On lui envoya un émissaire[554] pour négocier. «*Il fut convenu»,*

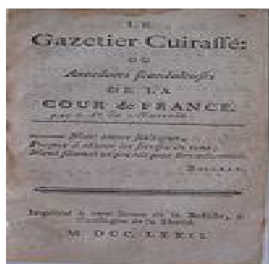
[553] A la fin du procès du collier, le Parlement avait supprimé les mémoires de la Motte contre Cagliostro comme étant calomnieux et lui donné le droit d'afficher cette décision partout où il le croit nécessaire pour informer le public. Les pamphlets ont été annulés, mais le Courrier de l'Europe a repris les mêmes calomnies qu'ils contenaient.
[554] Le négociateur n'était autre que Beaumarchais. *« Tous les exemplaires de la biographie de Madame du Barry furent brûlés dans un four à briques aux environs de Londres; on n'épargna qu'un seul exemplaire. Les feuilles furent coupées en deux moitiés: Beaumarchais garda l'une et Morande l'autre. Si l'ouvrage reparaissait le contrat serait frappé de nullité. Tel fut l'étrange marché que passa Beaumarchais» Paul* Robiquet – Théveneau de Morande, étude sur le XVIII siècle, Paris, 1882, p. 46.

Totdeauna în acest pamflet se găseşte descrierea detaliată şi imaginară a unei întâlniri dintre Cagliostro şi celebrul conte de Saint Germain. Însă Luchet scrie mai ales împotriva Ordinului egiptean, prin care Cagliostro încerca să împiedece contaminarea lojelor franceze de influenţa Iluminiştilor. Se găsesc aici scene care prezintă reuniunile Ordinului egiptean ca fiind nişte orgii sexuale, unde se vede un Cagliostro coborând tot gol(nud) din plafonul sălii sub un imens glob, etc,. Pamfletul său va fi copiat de Gerard de Nerval care îl va publica în 1852 în colecţia sa intitulată, nu din întâmplare, *«Iluminiştii»*

Jurnalistul cuirasat -Théveneau de Morande.

Théveneau de Morande, acest eşapat al castelului Bicêtre abuzează prea mult de dispreţul ce-l are pentru el.»
- Voltaire.

Gazetier Cuiraſſé:
OU
DE LA
COUR de FRANCE

Începând cu 22 august şi până în decembrie 1786 Curierul de Europa, ziar ce apărea la Londra în limba franceză a publicat aproape în fiecare număr articole împotriva lui Cagliostro.

La început, aceste articole nu făceau decât să reproducă ceea ce Doamna de la Mottte scria în memoriile sale. Jurnalistul făcând exact ceea ce avocatul doamnei de la Motte a făcut, aproape în acelaşi stil: lua fiecare frază a lui Cagliostro şi o combătea, ca şi cum procesul colierului nu era încheiat.[555] Apoi, după aceea acest ziar a propagat, a răspândit aşa-zisul dosar găsit în arhivele Poliţiei franceze care vorbea de Balsamo şi s-a forţat de a isprăvi această muncă pentru a arăta că Balsamo şi Cagliostro nu era decât unul şi acelaşi individ.

Autorul acestui articol era Théveneau de Morande, coproprietar al ziarului Courrier de l'Europe şi cunoscut de multă vreme pentru şantajele sale. De origine franceză, el a fost obligat să părăsească ţara sa după ce a fost întemniţat pentru furt. Pentru a evita o altă întemniţare el s-a salvat la Londra, de unde a început să scrie pamflete împotriva Regelui Louis al XV-lea şi metresei, concubinei sale, Doamna du Barry. Fără îndoială pentru ceva finanţe, bani. Cel mai cunoscut pamflet al său se intitula *«Jurnalistul cuirasat»* iar coperta utilizată de Morande vorbeşte singură. (a se vedea fotografia alăturată:) Avem de a face cu un jurnalist de scandal care trage din toate poziţiile.

Dar el nu se opreşte aici, scrie un alt pamflet, mai virulent împotriva metresei regelui, *«Memoriile secrete ale unei fete de stradă (femei decăzute.)»* Şi va scrie scrisori adresate personal ei însăşi, Doamnei du Barry, ministrului casei Regelui, ducelui d'Aiguillon şi locotenentului de Poliţiei, Domnul de Sartines ameninţându-i că le publică. El i-a trimis un

[555] La terminarea procesului colierului, Parlementul suprimase memoriile D.-nei de la Motte împotriva lui Cagliostro ca fiind calomnioase şi-i dădea lui dreptul de a afişa această decizie pretutindeni unde el va crede necesar pentru a informa publicul. Pamfletele au fost anulate, dar ziarul Courierul Europei a reluat aceleaşi calomnii pe care ele le conţineau.

écrit le biographe de Morande, Paul Robiquet, «*qu'il supprimerait toute réédition, moyennant une somme de 32 000 livres et une pension de 4000 livres.»*

Après la mort de Louis XV, Morande continua d'utiliser la même manière pour faire de l'argent. *«Il y avait alors à Londres une petite colonie de réfugiés français qui troublait souvent le sommeil des ministres du Roi Louis XVI. Tous les exilés, tous les mécontents s'étaient groupés sous la protection de l'hospitalité britannique. Car dans aucun autre pays du monde ils n'étaient aussi bien à l'abri de l'extradition. Il offrit ses services au gouvernement français pour écrire contre tout personnage incommode.» «De braconnier littéraire il est devenu garde-chasse»,* écrivit Beaumarchais à ce sujet. Et si l'argent ne lui arrivait pas de France, il essayait de l'extorquer des anglais, en les menaçant qu'il va écrire contre eux des choses compromettantes s'ils ne lui donnaient pas d'argent pour se taire. Il procéda de même avec Cagliostro, qui racontera plus tard les circonstances dans lesquels il avait connu Morande: *«Un de mes amis,* écrit il, *qui avait eu des relations avec le sieur Swinton, mais qui ne le connaissait que très imparfaitement, m'adressa à lui comme à un homme honnête, qui parlant également bien le français et l'anglais, pouvait m'être à Londres de quelque utilité. J'avais besoin d'une maison située dans un quartier bien airée; il m'indiqua Sloane Street et me détermina à louer la maison voisine de la sienne. Pour la meubler, il me fallait différents ouvriers. Ce fut M. Swinton que les choisit, l'ameublement étant achevé, l'on me présenta des mémoires dans lesquels chaque article était porté au double de sa valeur. Je voulus faire quelques représentations, on me menaça de la justice, je payait et ce qu'il y a de remarquable c'est que de tous les ouvriers que j'ai employé il n'est pas un seul qui, après avoir été payé ne soit allé en sortant de chez moi faire ses remerciements à M. Swinton.*

Mon mémoire contre les sieurs Chesnon et Launay paru à Paris peut de temps après mon arrivée à Londrès; de trente exemplaires qui me furent envoyés par la poste il ne m'en parvint qu'un seul. C'en fut assez pour me donner le moyen de le faire réimprimer en anglais et français ; ce mémoire a fait sur tous les esprits une impression qui subsiste encore et qui subsistera toujours quelque chose qui puisse arriver, parce que la vérité a un caractère indélébile.

Quelque temps après la publication de mon mémoire, il parut une traduction d'une de mes lettre[556] *dans laquelle j'avais épanché mon coeur et nommé celui de mes ennemis dont j'avais le plus lieu à me plaindre. A peine cette lettre eut elle paru que j'aperçus dans le sieur Swinton un redoublent d'assiduités et de caresses. Il voulut absolument me faire connaître les environs de Londres. C'était, disait il, un coup d'oeil superbe que l'hôpital de Greenwich et les chantiers de construction; une promenade en bateau sur la Tamise était une partie de plaisir délicieuse et dont je ne pouvais pas me former une idée. Je suis naturellement sédentaire et penseur; mes réflexions et mon expérience me déterminèrent à refuser la partie. J'étais enveloppé d'ennemis, tout était à craindre pour moi.* (En fait, on cherchait de le kidnapper et le porter en France, où il avait interdiction d'aller, pour créer un prétexte de l'arrêter à nouveau.) *Le sieur Swinton avait fondé sur moi le plus grandes espérances; il me pressait de donner des audiences publiques comme à Strasbourg ; j'y étais assez porté, mais il voulait lever une boutique de drogueries et être lui-même*

[556] Ce document est connu sous le nom de « Lettre au peuple français ». Cagliostro y indique le baron de Breteuil, ministre de la maison du Roi comme son persécuteur : *« Les Rois sont bien à plaindre d'avoir de tels ministres. J'entends parler du Baron de Breteuil, mon persécuteur. Qu'ai-je fait a cet homme ? De quoi m'accuse-t-il ? D'être aimé du Cardinal ? De l'aimer à mon tour ? De ne l'avoir pas abandonné ? D'avoir de bons amis partout où j'ai passé ? De chercher la vérité, de la dire, de la défendre, quant Dieu m'en donne l'ordre en m'en donnant l'occasion ? De secourir, de soulager, de consoler l'humanité souffrante, par mes aumônes, par mes remèdes, par mes conseils ? Voila pourtant tous mes crimes ! M'en fait-il un de ma requête d'atténuation ? Cela m'est revenu. Singulière défaite!"*

emisar[557] pentru negocieri. «*S-a convenit»,* scrie biograful lui Morande, Paul Robiquet, *«că el va suprima toate reeditările, intermediind cu suma de 32 000 livre(franci vechi) şi o pensiune(plata întreţinerii: masă & casă) de 4000 livre.»*

După moartea lui Louis al XV-lea, Morande a continuat să utilizeze aceiaşi manieră de a stoarce bani. *«În Londra se afla atunci o mică colonie de refugiaţi francezi care tulburau mai ales somnul miniştrilor regelui Louis al XVI-lea. Toţi exilaţii, toţi nemulţumiţii se grupaseră sub protecţia ospitalităţii britanice. Deoarece în nici o altă ţară din lume nu le era la fel de bine la adăpostul extrădării. El oferi serviciile sale guvernului francez pentru a scrie împotriva tuturor personajelor incomode.» «Din braconier literar el a devenit paznicul vânatului»,* scria Beaumarchais despre acest subiect. Şi cum din Franţa, banii nu-i veneau, el încerca să-i extorcheze pe englezi, ameninţându-i că va scrie despre ei lucruri compromiţătoare dacă nu-i vor da bani ca să tacă. La fel a procedat şi cu de Cagliostro, care va povesti mai târziu circumstanţele în care l-a cunoscut pe Morande: *«Un prieten al meu,* scrie el*, care a avut relaţii cu domnul Swinton, dar pe care nu-l cunoşteam decât foarte puţin, mi l-a recomandat ca pe un om corect, cinstit, care vorbind bine franceza şi engleza, îmi putea fi de oarecare folos la Londra. Eu aveam nevoie, căutam o casă care să fie situată într-un cartier bine văzut; mi-a recomandat Sloane Street şi m-a determinat, m-a convins să locuiesc în casa vecină cu a sa. Pentru a o mobila, era nevoie de diferiţi muncitori. Domnul Swinton a fost cel care i-a căutat, i-a adus şi astfel mobilatul casei realizat, finalizat; îmi va prezenta socotelile în care fiecare articol aici adus era la dublul valorii sale reale. I-am făcut câteva observaţii, mustrări prieteneşti, mă ameninţă cu justiţia, eu plătii, şi ceea ce este de remacat este faptul că dintre toţi muncitorii ce-i angajasem, n-a fost unul măcar care, după ce a fost plătit, ieşind de la mine să nu meargă să-i aducă mulţumirile sale domnului Swinton.»*

Memoriul meu împotriva domnilor *de Chesnon şi de Launay apărut la Paris la scurt timp după sosirea mea la Londra; din 30 exemplare care mi-au fost expediate prin poştă mie mi-a parvenit doar unul singur. S-a procedat aşa pentru a mă determina să le imprim în engleză şi franceză; acest memoriu a făcut asupra tuturor spiritelor o impresie care subzistă încă, şi vor subzista totdeauna câteva lucruri care să poată rămâne, deoarece adevărul are un caracter indelebil, de neşters.*

La puţin timp după publicarea memoriului meu, a apărut o traducere a uneia dintre scrisorile mele[558] în care inima mea a vorbit din toată încrederea şi a nominalizat pe acela dintre duşmanii mei pentru care am avut mult loc pentru a mă plânge. Doar ce apăruse, fusese tipărită această scrisoare că eu am observat la domnul Swinton o redublare de asiduitate şi de mângâieri, atenţii.

[557]Negociatorul nu era altul decât Beaumarchais.«Toate exemplarele biografiei Doamnei du Barry fură arse în cuptor de cărămizi în împrejurimile Londrei; nu s-a economisit (iertat) decât un singur exemplar. Foile fuseseră rupte în două jumătăţi: Beaumarchais ţinea una iar Morande pe cealaltă. Dacă lucrarea va reapărea contratul va fi lovit de nulitate. Acesta fu straniul târg prin care trecea Beaumarchais»; Paul Robiquet – Théveneau de Morande, studiu asupra secolului al XVIII-lea, Paris, 1882, p. 46.

[558] Acest document este cunoscut sub numele de « Scrisoare către poporul francez ». Cagliostro indica aici pe baronul de Breteuil, ministru al casei Regelui ca perscutor al său: *« Regele este bun de plâns(compătimit) având aşa(asemenea) miniştri. Aud vorbindu-se de Baronul de Breteuil, persecutorul meu. Ce am făcut eu acestui om ? De ce mă acuză el? De a fi iubit de Cardinal ? De a-l iubi la rândul meu? De a nu-l fi abandonat ? De-a avea buni prieteni pretutindeni pe unde eu am trecut ? De a căuta adevărul, de a-l spune, de a-l apăra, când Dumnezeu mi-a dat ordin în acest sens oferindu-mi în acelaşi timp şi ocazia? De a ajuta, de a alina, de a consola omenirea suferindă, prin pomenile mele, prin remediile şi leacurile mele, prin sfaturile mele?Iată cu toate acestea(totuşi) toate crimele mele! Mi s-a făcut pentru asta o reclamaţie, o petiţie de a mă atenţiona ? Aceasta mi-a revenit. Singulară înfrângere !”*

mon apothicaire, cette offre ne me plaisait nullement. S'apercevant que de jour en jour je me refroidissais sur lui il crut devoir parler clairement, en conséquence il me fit écrire pas l'une de ses filles un billet que voici: 'je sais que vous avez fait l'argent à beaucoup de monde, j'ai une famille nombreuse, il faut que nous mangions. Si vous me faites gagner de l'argent je serai votre ami et le Courrier de l'Europe (le sieur Swinton est copropriétaire du Courrier de l'Europe) fera votre éloge, sinon…' Cette manière honnête de me mettre le pistolet sous la gorge, ne me parut pas propre à détruire les impressions que l'on m'avait données sur le compte de sieur Swinton, je cessai absolument de mettre les pieds chez lui et lorsqu'il venait chez i je ne le recevais pas, ou je le recevais si froidement que j'espérai du jour à l'autre le voir prendre son parti, ce qu'il fit en effet.

Le sieur Swinton était l'ami intime et l'associé du sieur Morande ; il m'avait souvent parlé de l'avantage qu'il y aurait pour moi à le mettre dans mon parti et m'en avait indique très clairement le moyen. Je n'ai pas jugé à propos d'en faire usage. Le sieur Morande attribuant mon insouciance à la maladresse du négociateur, avait voulu lui-même sonder le terrain ; en conséquence il était venu chez le sieur Swinton un jour où j'y étais. Sa figure ne m'avait pas prévenu en sa faveur, j'avais trouvé ses questions déplacées, son ton indécent et ses menaces ridicules, je le lui avais dit avec franchise, en lui déclarant que je m'embarrassais fort peu de ce qu'il pouvait écrire sur mon compte.

N'ayant plus rien à espérer de moi, le sieur Morande avait commencé à m'attaquer mais avec honnêteté, avec modération, avec l'extérieur de l'impartialité. Ce ton fait pour séduire les âmes honnêtes pouvait, s'il avait soutenu, donner au sieur Morande un grand nombre de partisans.

Les étrangers surtout pouvaient croire que son but était seulement, ainsi qu'il l'annonçait de faire connaître au public le lieu de ma naissance et mes véritables aventures.»

«Il n'est pas un seul mot dans le Courrier de l'Europe qui ne tende à élever des nuages sur ma probité et sur ma fortune et cela dans la vue de faire croire au Public que mes réclamations sur le vol qui m'a été fait pendant mon séjour à la Bastille sont chimériques et que l'on ne doit avoir aucun égard à mon serment. Le sieur Morande porte la maladresse jusqu'a tirer lui-même cette conséquence en dix endroits de son libelle.

Le sieur Morande n'a pas seulement été enroulé par mes ennemis à titre d'écrivain diffamatoire. C'est encore lui qui été chargé du soin de trouver des témoins et de fabriquer des preuves. Le malheureux sans argent, sans crédit, obéré de dettes, entouré d'arrêteurs, n'osait quitter sa maison que le dimanche: on l'a vu tout a coup payer ses dettes, acheter argent comptant des habits et des meubles, monter avec ostentation un porte feuille rempli de billets de banque en un mot afficher une infâme opulence, on l'a vu parcourant en voiture les carrefours de la villes et ses environs, aller de port en porte, de tabagie en tabagie de prison en prison, sollicitant, la bourse à main, des suffrages contre moi. Ces faits sont la connaissance de tout Londres. Le sieur Du Bourg, notaire de M. l'ambassadeur de France qui a accompagné quelque fois le sieur Morande dans ses ténébreuses recherches est convenu avoir reçu ce dernière cinquante guinées pour ses honoraires »

Cagliostro n'exagère en rien, car Morande avait avoué publiquement avoir été payé par Breteuil pour écrire contre lui. A coté de cela il avait sa vengeance personnelle, car Cagliostro l'avait battu avec sa propre arme et l'avait humilié publiquement.

«J'avais parlé en société, écrit Cagliostro, *d'une expérience connu de tous les chimistes, qui consiste à accoutumer insensiblement un animal à une nourriture empoisonné et à rendre par ce moyen sa propre chair un poison des plus subtils. Le sieur Morande avait plaisanté assez lourdement à ce sujet; cette plaisanterie déplacée fut le prétexte dont je me servis. Je fis insérer dans le Public advertiser le paragraphe suivant:*

El voia neapărat să mă facă să cunosc împrejurimile Londrei. Era, spunea el, o privelişte superbă cu spitalul din Greenwich şi cu şantierele de construcţii; o plimbare cu vaporul pe Tamisa era o partidă de ieşire delicioasă şi deci de care eu nu-mi puteam face o părere sau idee. Eu sunt în mod natural sedentar, leneş şi gânditor; reflexele mele şi experienţa mă vor determina să refuz ieşirea, excursia. Eram înconjurat de duşmani, totul făcea să am teamă pentru mine.» (Într-adevăr, se căuta a-l atrage în cursă, a-l răpi şi a-l duce în Franţa, unde el avea interdicţie să meargă, pentru a se creea un pretext pentru a-l aresta din nou). *Domnul Swinton îşi pusese în mine mari speranţe; el mă presa să dau, să ţin audienţe publice ca la Stasbourg; eu aici ţinusem la fel, dar el a vrut să deschidă un butic, o prăvălie cu drogherii şi să fie el însuşi spiţerul, farmacistul meu; această ofertă nu-mi plăcea deloc.Observând că eu din zi în zi mă purtam cu răceală faţă de el, a crezut de cuviinţă că trebuie să vorbim clar, în consecinţă mi-a scris prin una dintre fiicele sale un bilet pe care-l vedeţi: 'Ştiu că aţi dat bani la multă lume, eu am o familie numeroasă, trebuie să avem ce să mâncăm. Dacă dumneavoastră mă faceţi să câştig bani eu voi fi prietenul dumneavoastră şi Curierul Europei(d.-l Swinton este coproprietar al ziarului Curierul Europei) vă va face, vă va aduce dvs. elogii, altfel …' Această manieră cinstită de a-mi pune pistoletul în piept, nu mi sa părut potrivită, indicată pentru a distruge impresiile pe care eu le aveam faţă de socotelile d.-lui Swinton; eu am încetat complet de a pune piciorul în curtea lui iar atunci când el venea la mine, nu-l primeam, sau îl primeam cu atâta răceală(indiferenţă) încât speram de la o zi la alta să-l văd plecând, aşa cum s-a şi întâmplat într-adevăr într-o bună zi.*

Domnul Swinton era prieten intim şi asociat al domnului Morande; el îmi vorbise adeseori de avantajele care erau aici pentru mine pentru a le pune în partea mea şi-mi indicase chiar foarte clar mijlocul. Eu nu m-am gândit la propunerea lui pentru a face uzaj de ea. Domnul Morande atribuind nepăsarea mea slăbiciunii negociatorului, a vrut el însuşi să sondeze terenul; în consecinţă a venit el însuşi la Domnul Swinton într-o zi când eu eram acasă. Figura sa nu mi s-a părut a fi în favoarea sa, am găsit întrebările sale deplasate, tonul sau indecent şi ameninţările ridicole, i le-am spus cu francheţe, declarându-i că mă încurca, mă stânjenea foarte puţin ceea ce el putea să scrie despre mine.

Neavând nimic a mai spera de la mine, d.-l Morande a început să mă atace, dar însă cu onestitate, cu moderaţie, cu aparentă nepărtinire. Acest ton făcut pentru a seduce sufletele oneste putea, dacă era susţinut, să-i aducă d.-lui Morande un mare grup de partizani.

Străinii mai cu seamă puteau să creadă că scopul lui era numai acela, aşa cum el îl anunţa, de a face cunoscut Publicului locul naşterii mele şi adevăratele mele aventuri.»

«Nu se găseşte în Curierul Europei un singur cuvânt care să nu tindă a ridica norii asupra probităţii mele şi a averii mele şi aceasta în vederea de a face Publicul să creadă că reclamaţiile mele asupra furtului ce mi s-a făcut în timpul şederii mele la Bastilia sunt himerice şi că ele nu ar trebui să ţină seama de jurământul meu.

Domnul Morande duce stângăcia într-acolo de unde scoate el însuşi această consecinţă în zece locuri faţă de pamfletul său. Domnul Morande nu a fost numai investit de duşmanii mei cu titlul de jurnalist defăimător. El este cel care era însărcinat cu grija de a găsi martori şi de a fabrica probe, dovezi. Nefericitul fără bani, fără credit moral, înglodat, copleşit de datorii, înconjurat de creditori, urmăritori, portărei, nu încerca să-şi părăsească locuinţa decât duminica; era văzut plătindu-şi datoriile, cumpărând plătind cu bani lichizi îmbrăcăminte şi mobile, arătând cu obstinaţie un portofel umplut cu bilete de bancă într-un mod de-a afişa o infamă opulenţă, era văzut parcurgând în automobil intersecţiile oraşului şi împrejurimile sale, alergând din uşă în uşă, din local îmbâcsit de fum de tutun în local, din bodegă în bodegă, din închisoare în închisoare, solicitând, cu punga în mâini, sufragii împotriva mea. Aceste fapte sunt cunoascute de întreaga

Lettre du Comte de Cagliostro au sieur Morande, rédacteur du Courier de l'Europe du 3 septembre 1786

Je ne connais pas assez, monsieur les finesses de la langue française pour vous faire tous les compliments que méritent les excellentes plaisanteries contenus dans les no 16, 17 et 18 du Courier de l'Europe : mais comme tous ceux qui m'en ont parlé, m'ont assuré qu'elles reunissent la grâce à la finesse, la décence du ton à l'élégance du style, j'ai jugé que vous étiez un homme de bonne compagnie et à ce titre j'ai conçu le plus vif désir de faire connaissance avec vous. Cependant, comme des méchants s'étaient permis de débiter sur votre compte de très vilaines histoires, j'ai cru devoir éclaircir avant de me livrer tout à fait à l'inclination que je ressens pour bous. J'ai vu avec bien de satisfaction que tout ce que l'on avait dit à votre sujet était pure médisance, que vous n'étiez pas du nombre de ces calomniateurs périodiques qui vendent leur plume au plus offrant et font payer jusqu'à leur silence et qu'engin les proposition secrètes que vous m'aviez fait faire par votre digne ami M. Swinton m'avaient effarouché a çà propos, étant tout aussi naturel de demander de l'or à un adepte que de puiser de l'eau dans la Tamise.[559]

De toutes les bonnes histoires que vous faites sur mon compte, la meilleure sans contredit est celle du cochon engraissé d'arsenic qui empoisonna les lions, les tigres et les léopards des forets de Médine. Je vais, monsieur le tailleur, vous mettre à portée de plaisanter en connaissance de cause. En fait de physique et de chimie, les raisonnements prouvent peu de chose, le persiflage ne prouve rien, l'expérience est tout. Permettez-moi donc de vous proposer une petite expérience don l'événement divertira le Public soit à vos dépenses, soit aux mines. Je vous invite à déjeuner pour le 9 novembre prochain à 9 heures du matin[560]*: vous fournirez le vin et tous les accessoires; moi je fournirai seulement un plat de ma façon; ce sera un petit cochon de lait, engraissé selon ma méthode. Deux heureuses avant le déjeuner, je vous le présenterai en vie, bien gras et bien portant. Vous vous chargerez de le faire tuer et de le faire apprêter et je ne m'en approcherai plus jusqu'au moment où on le servira sur table. Vous le couperez vous même en quatre partie, vous choisirez celle qui flattera le plus votre appétit et vous me servirez celle que vous jugerez à propos. Le lendemain de ce déjeuner il sera arrivé de quatre chose l'une : ou nous seront morts tous les deux, ou ne nous serons morts ni l'un ni l'autre, ou je serai mort et vous le ne serez pas, ou vous serez mort et je ne le serai pas. Sur ces quatre chances je vous en donne trois et je parie sur 500 guinées que le lendemain du déjeuner vous serrez mort et que je me porterai bien. Vous conviendrez que l'on ne saurait être plus beau jouer et qu'il faut nécessairement ou que vous acceptiez le pari, ou que vous conveniez que vous êtes un ignorant et que vous avez sottement et platement plaisanté sur un fait qui n'était pas de votre compétence*.

Si vous acceptez le pari, je dépose incontinent les 5000 guinées chez le banquier qu'il vous plaira de choisir. Vous voudrez bien en faire autant dans la quinzaine, pendant lequel temps il vous sera loisible de mettre vos croupiers et vos souteneurs à contribution.

Quelque parti que vous preniez, je me flatte que vous voudrez bien insérer ma lettre dans votre premier numéro et l'ajouter par post-scriptum à la critique charmante, quoiqu'un peu tardive dont vous voulez bien honorer mon mémoire. Je m'attendais bien qu'un pari aussi bizarre déconcerterait un peu le sieur Morande, mais je n'espérais pas un succès aussi complet. On ne saurait se faire une idée de la fureur imbécile dans laquelle il entra à la lecture de ma lettre. La réponse qu'il me fit et qu'on peut lire dans le numéro 19 du Courier de l'Europe est véritablement d'un homme qui a perdu la raison il ne se contente pas de m'adresser toutes les injures que son

[559] Ces sont des ironies très fines.

[560] 999 – le neuvième jour du neuvième moi (novembre, à l'époque on notait novembre 9bre) à neuf heures. En plus, Morande était né le 9 novembre.

Londră. Domnului Du Bourg, notar al Domnului ambasador al Franţei care a însoţit de câteva ori pe domnul Morande în tenebroasele sale cercetări i-a convenit să primească acele ultime 50 guinee ca onorariu pentru serviciile sale făcute lui.»

Cagliostro nu exagera cu nimic, deoarece Morande mărturisise, declarase public că era plătit de Breteuil pentru a scrie împotriva sa. Pe lângă aceasta el mai avea şi răzbunarea sa personală, pentru că de Cagliostro îl bătuse cu propriile sale arme şi-l umilise public.

«Eu am vorbit în societate, scrie Cagliostro*, de o experienţă cunoscută de către toţi chimiştii, care constă în a obişnui încetul cu încetul un animal cu o hrană otrăvită şi de a transforma prin acest procedeu propia sa carne într-o o otravă mult mai subtilă. Domnul Morande a glumit mult, intens pe acest subiect; această glumă deplasată a fost pretextul de care eu m-am folosit. Am făcut să se insereze în Rubrica de Publicitate Publică Pamfletul următor:*

Scrisoarea Contelui de Cagliostro către domnul Morande, redactor la Curierul Europei din 3 septembrie 1786.

Eu nu cunosc într-atât domnule, fineţea, subtilitătţile limbii franceze pentru a vă aduce toate complimentele pe care le merită excelentele glume publicate în nr.16, 17 şi 18 ale Curierului Europei; însă, la fel ca toţi cei care mi-au vorbit despre ele, m-au asigurat că au reunit graţia cu fineţea şi subtilitatea, decenţa tonului cu eleganţa stilului, eu gândesc că dumneavoastră sunteţi un om de bună companie şi la acest titlu am hotărât cu cea mai vie dorinţă de a face cunoştinţă cu dumneavoastră. Totuşi, de vreme ce răutăcioşii şi-au permis să debiteze pe seama dvs. trei urâte, vulgare poveşti, eu cred că trebuie să clarificăm înainte de a mă lansa dintr-o dată înclinaţiei ce resimt de a fierbe, a clocoti. Am văzut cu multă satisfacţie că tot ce s-a spus în legătură cu subiectul dumneavoastră sunt pure bârfe, clevetiri, că dvs. nu sunteţi printre acele periodice calomnioase care-şi vând pana(condeiul) aceluia care oferă mai mult şi plăteşte până la tăcerea lor şi ca să instumenteze, uneltească propuneri secrete pe care dvs. nu mi le făcuserăţi aduse la cunoştinţă prin demnul dvs. amic D.-l Swinton ce mă intimidase(speriase) cu propunerea sa, la fel de natural de a cere bani unui adept ca a scoate apa din Tamisa.[561]

Dintre toate poveştile bune pe care le faceţi pe socoteala mea, cea mai bună fără contraziceri este cea a porcului îngrăşat cu arsenic care va otrăvi leii, tigrii şi leoparzii din pădurile Médinei. Eu vin, domnule croitor, să vă spun să faceţi glumele în cunoştinţă de cauză. În fond fizica şi chimia, raţionamentele pot face puţine lucruri, persiflarea nu probează nimic, experienţa e totul. Permiteţi-mi deci să vă propun o mică experienţă al cărei deznodământ va distra Publicul fie pe cheltuiala dumneavoastră, fie pe a mea. Vă invit să dejunaţi pentru 9 noiembrie la orele 9 dimineaţă[562] *dumneavoastră veţi furniza vinul şi toate accesoriile; eu voi furniza doar o farfurie în faţa mea; pe aceasta va fi un mic purceluş de lapte, îngrăşat după metoda mea. Cu 2 ore înainte de a dejuna, eu vă voi prezenta purceluşul viu, îngrăşat şi în bună stare a sănătăţii sale.Dumneavoastră vă veţi ocupa de tăierea şi prepararea lui, eu neavând voie a mă apropia decât numai în momentul în care el va fi servit la masă. Dumneavoastră personal îl veţi tăia în 4 bucăţi vă veţi alege pe cea care va fi pe placul poftei dumneavoastră, şi-mi veţi servi pe cea care o veţi dori. A doua zi după acest dejun se va întâmpla unul din patru lucruri: ori noi amândoi vom fi morţi, ori nici unu, nici altul nu vom fi morţi, ori eu voi fi mort şi dvs.nu, ori dvs.veţi fi mort şi eu nu. Din aceste 4 şanse eu vă dau 3 şi pariez pe 500 guinee că a doua zi după*

[561] Acestea sunt ironii foarte fine.
[562] 999 – a 9 zi din luna a 9-a(noiembrie, în epocă, noiembrie se nota 9 = neuvebre) la orele 9. În plus, Morande era născut la 9 noiembrie.

imagination lui fournit, il attaque jusqu'à mon défenseur et soutient qu'en me prêtant sa plume il s'et rendu le complice de l'empoisonnement d'un homme. Il n'a pas même l'esprit de voir que le pari qu'on lui proposait n'était autre chose qu'une manière indirecte de lui reprocher son ignorance et sa présomption; il croit le pari sérieux et l'accepte à condition qu'il aura la faculté de faire remplir par un animal carnivore, le rôle que je lui destinais. Je crus devoir profiter de l'avantage que la gaucherie du sieur Morande venait de me donner sur mes ennemis. Je lui écrivis par la même voie la lettre suivante:

Seconde lettre du comte de Cagliostro au Rédacteur en date du 6 septembre 1786, publié dans le Public Advertiser le samedi 9 du même mois

Recevez Monsieur mes remerciements d'avoir bien voulu insérer ma lettre dans le Courrier d'aujourd'hui. Votre réponse est fine, honnête et modérée. Elle mérite une réplique: je me hâte de vous l'envoyer pour qu'elle puisse paraître dans votre prochain numéro.

La connaissance de l'art de conserver est essentiellement liée avec celle de l'art de détruire. Les remèdes et les poisons dans les mains d'un ami des hommes peuvent également servir au bonheur du genre humain, les premiers en conservant les êtres utiles, les dernières, en détruisant les êtres malfaisants; tel est l'usage que j'ai toujours fait des uns et des autres; il ne tenait qu'à vous Monsieur que mon nourrisson de Londres ne fut autant et plus utile à l'Europe que celui de Médine de l'a été jadis à l'Arabie. J'en avais, je vous l'avoue, le plus vif désir. Vous aviez eu la bonté de me faire connaître quel est le genre d'appât le plus propre à vous attirer et je m'en étais servi. Le pari de 500 guinées était justement l'amorce à l'aide de laquelle j'espérais vous prendre dans mes filets. La prudence extrême dont vous avez donné des preuves dans plus d'une rencontre, ne vous a pas permis de mordre à l'hameçon. Mais comme les 5000 guinées vous tiennent fortement à coeur, vous acceptez le pari à une condition qui en détruit tout l'intérêt et à la quelle je ne dois pas souscrire. Il m'importe peu de gagner les 5000 guinées mais il importe beaucoup à la société d'être délivrée d'un fléau périodique. Vous refusez le déjeuner auquel je vous invite et vous me proposez de faire remplir votre place par un animal carnivore. Ce n'est pas là mon compte ; un semblable convive ne vous représentera que très imparfaitement. Où trouveriez vous un animal carnivore, qui fut parmi les animaux de son espèce ce que vous êtes parmi les hommes?[563] *»*

Et Morande fut obligé de se reconnaître battu. *« Le sieur Morande après avoir d'abord excité la curiosité, à cause de la singularité du personnage et de ses aventures, finirait par ennuyer et dégoûter ses lecteurs»,* écrit Bauchamont dans ses mémoires le 8-9 octobre 1786. Mais le mal avait été fait. Il avait accomplit sa mission: propager l'histoire de l'identité Balsamo-Cagliostro.

Cagliostro protesta contre ce fait dans la *Lettre au peuple anglais*[564], où il répond aux accusations de Morande: *«La plus grande partie de la longue diatribe du sieur Morande est employé à prouver que je suis venu à Londres en 1772 sous le nom de Balsamo. A voir les efforts que fait le sieur Morande pour parvenir à cette preuve, on serait tenté de croire que le Balsamo avec lequel on m'identifie aurait mérité être pendu, ou tout au moins se serait rendu coupable de quelques actions déshonorantes. Point du tout. Ce Balsamo, si l'on croit le Courrier de l'Europe , était un peintre médiocre qui vivait du produit de son pinceau. Un nommé Benamore, ou agent ou interprète ou chargé d'affaire du Roi du Maroc lui avait commandé quelques ouvrages de peinture*

[563] Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 43-45
[564] Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 58-59.

et ne les lui avait pas payé. Balsamo lui avait fait un procès pour 47 livres sterling qu'il prétendit lui être dues, en convenant avoir reçu un à compte de deux guinées. Du reste, ce Balsamo était si El nu a avut nici măcar spiritul de a vedea că pariul pe care eu i l-am propus nu era altceva decât maniera indirectă de a-i reproşa ignoranţa şi îngâmfarea(înfumurarea) sa; el credea pariul serios şi-l accepta cu condiţia ca el să aibă posibilitatea să-şi facă satisfăcut(umplut) prin intermediul unui animal carnivor,rolul pe care eu i l-am destinat.

Eu credeam că trebuie să profit de avantajul pe care stângăcia domnului Morande mi-l dăduse asupra duşmanilor mei. I-am scris prin aceeaşi modalitate scrisoarea următoare:

A doua scrisoare a contelui de Cagliostro către Redactor în data de 6 septembrie 1786, publicată în Curierul Europei (Rubrica de Publicitate Publică) sâmbătă 9 ale aceleiaşi luni.

Primiţi Domnule mulţumirile mele pentru că aţi binevoit să înseraţi scrisoarea mea în Curierul Europei de astăzi. Răspunsul dumneavoastră este fin, onest(cinstit) şi moderat. Scrisoarea merită o replică pe care mă grăbesc a v-o trimite pentru ca ea să apară în numărul dumneavoastă viitor.

Cunoştinţele artei de a conserva sunt esenţialmente legate de cu cele ale artei de a distruge. Remediile şi otrăvurile în mâna unui amic al oamenilor pot servi în egală măsură la fericirea genului uman, primele conservând fiinţele utile(folositoare), a doua la distrugerea fiinţelor răufăcătoare; acesta este uzajul pe care eu l-am făcut întotdeauna şi unuia şi celuilalt, şi nu depinde decât numai de dumneavoastră Domnule dacă copilul meu de suflet din Londra nu a fost la fel(tot atât de) şi mai util Europei decât a fost cel din Medina din ceea ce ea a fost altădată pentru Arabia. Aş avea,vă mărturisesc cea mai aprinsă dorinţă. Aţi avut bunătătea de a-mi face cunoscut care vă este genul de momeală cel mai propriu dumneavoastră de a mă atrage(seduce) şi eu m-am servit de el. Pariul de 500 guinee era exact amorsa cu ajutorul căreia eu speram să prind în plasele mele.Prudenţa extremă de care dvs. aţi dat dovadă în mai mult decât o întâlnire, nu v-a permis să muşcaţi din, cârligul undiţei. Însă cum cele 5 000 guinee v-au apăsat greu pe inimă, aţi acceptat pariul cu o condiţie care vă distrugea întreg interesul şi la care eu nu trebuia să subscriu. Mă interesa mai puţin să câştig dar mă interesa mai mult pentru societate de a fi eliberat de un nenorocit periodic flagel, plagă . Aţi refuzat dejunul la care v-am invitat şi mi-aţi propus să pun pe locul dvs. un animal carnivor. Dar nu aceasta a fost socoteala mea; un conviv asemănător nu v-ar fi reprezentat decât foarte imperfect.Unde aţi mai văzut dvs. un animal carnivor, care să fie printre animalele din specia sa ceea ce dvs. eraţi printre oameni?[565]*».*

Iar Morande a fost obligat să se declare învins. *«Domnul Morande după ce mai întâi a excitat curiozitatea, a cauzat singularitatea personajului şi a aventurilor sale, va sfârşi prin a plictisi şi dezgusta pe cititorii săi.»* scria Bauchamont în memoriile sale la 8-9 octombrie 1786. Dar răul fusese făcut. El îşi îndeplinise misiunea sa: propagarea poveştii cu identitatea lui Balsamo - Cagliostro.

Cagliostro protestă împotriva acestui fapt în « *Scrisoare către poporul englez»*[566], în care răspunde acuzaţiilor lui Morande: *«Cea mai mare parte a lungii diatribe a domnului Morande este întrebuinţată pentru a dovedi că eu am venit la Londra în 1772 sub numele de Balsamo.*
A se vedea eforturile pe care domnul Morande le face pentru a ajunge la această probă, dovadă, se crease tentaţia de a se crede că Balsamo cu care mă identificau ar fi avut meritul de a fi spânzurat, sau cel puţin, să fi fost făcut responsabil pentru câteva fapte, acţiuni dezonorante. Ba, deloc. Acest

565 Cagliostro – Scrisoare către poporul englez, pp. 43-45.
566 Cagliostro – Scrisoare către poporul englez,, pp. 58-59

pauvre que sa femme était obligée d'aller elle-même vendre dans la ville les tableaux que faisait son mari. Tel est le portrait que fait le sieur Morande du Balsamo de Londres, portrait qu'on ne l'accusera pas d'avoir flatté, et dont tout lecteur de bon sens conclura que le Balsamo de Londres était un artiste honnête qui gagnait sa vie en travaillant. Je pourrais donc avouer sans rougir que c'est moi qui sous le nom Balsamo ai vécu à Londres en 1772 du produit de mes faibles talents en peinture, un concours d'événements et de circonstances ayant pu me réduire à cette extrémité, un pareil aveu contredirait pas ce que j'ai laissé entrevoir sur ma naissance et sur ma fortune. J'exposerai avec ingénuité l'état où le sort m'aurait réduit, sans craindre que le récit de cette nouvelle aventure refroidit l'intérêt que mes malheurs ont inspirés, mais je la dénie formellement, uniquement parce qu'il n'est pas vrai qu'elle me soit arrivé.»

En effet, le Balsamo inventé par la police française n'était qu'un modeste peintre. Il fallait qu'il devient un monstre et ce travail fut achevé par l'Inquisition.

Sommaire

Balsamo din Londra era un artist onest care-şi câştiga viaţa muncind. Eu voi putea deci mărturisi, declara fără a roşi că eu sunt cel care sub numele de Balsamo a vieţuit la Londra în 1772 din produsul firavului meu talent în pictură, un concurs de evenimente şi de circumstanţe putând să mă aducă redus la această extremă; o asemenea destăinuire nu va contrazice ceea ce eu am lăsat să se întrevadă despre naşterea mea şi asupra averii mele.

Eu am expus cu ingenuitate starea în care soarta mă va fi redus, împins fără a mă teme că recitirea acestei noi aventuri va răci interesul pe care nenorocirile mele l-au inspirat, însă eu le tăgăduiesc formal, mai presus de orice pentru că nu este adevărat ca ele să mi se fi întâmplat,»

Într-adevăr, Balsamo inventat de către poliţia franceză nu era decât un modest pictor. Trebuia ca el să devină un monstru iar această muncă a fost desăvârşită de Inchiziţie.

.

Cuprins

Chapitre VII

Le dernier procès de l'Inquisition

«Comme le vent du Sud, […] qui caractérise la pleine connaissance des choses et la communion active avec Dieu, je viens vers le Nord, vers la brume et le froid, abandonnant partout à mon passage quelques parcelles de moi, me dépensant, me diminuant à chaque station, mais vous laissant un peu de clarté, un peu de chaleur, un peu de force, jusqu'à ce que je sois enfin arrêté et fixé définitivement au terme de ma carrière.»
– Cagliostro.

Qu'est-ce qui aurait bien pu déterminer Cagliostro à quitter le tranquille refuge de Bienne pour aller à Rome ? Il motiva son départ par la santé de la Comtesse, qui souffrait du climat trop humide du lac et avait besoin de faire une cure à Aix-les-Bains. Il ne prit même pas congé de Sarasin, qui apprit cette nouvelle d'une lettre du banneret Sigismund Wieldermett.[567] *«Je me charge de vous annoncer son départ. Le Comte pense à revenir dans ces quartiers, si du moins il voit apparence à y être bien vu et s'il peut ravoir le Rockhalt. Ce départ va changer le théâtre de son existence»* Mais qui s'attendait qu'il aille jusqu'à Rome? Cette nouvelle inquiéta tous ses amis. Wieldermett écrit à Sarasin:[568] *«Votre dernier petit mot me fait naître des inquiétudes... Aller à Rome ! Mais y pense-t-il ? Autant vaut-il se jeter du troisième étage. Ma foi, ce n'est pas la prudence qui le conduit là. Tachez de savoir ce qui se passe.»*

Obtenir l'approbation de l'Ordre égyptien par le Pape

Cagliostro partit vers Rome le 17 mai 1789. Il venait de Trente où le prince évêque, Pierre Vigile Thun, l'avait reçu avec tous les honneurs[569] dans son palais. Le prince évêque l'avait muni des lettres de recommandation pour les cardinaux Boncompagni, Zelada et Colonna. Car le but de Cagliostro, en allant à Rome, était d'obtenir une audience avec Pie VI, afin que l'Ordre égyptien soit reconnu par le Vatican, tout comme les Chevaliers de Malte. Il espérait unir ses forces avec celles de L'Église pour stopper les actions des Illuminés.

C'était certes un projet ambitieux, mais cela ne faisait que couronner les démarches déjà commencés avec l'Église française. Avec l'aide du Cardinal de Rohan et de l'évêque de Brouges,[570] Cagliostro espérait que son Ordre égyptien, reconnu et soutenu par L'Église catholique de France aurait pu empêcher les projets des Illuminés. Mais, on sait déjà que ces démarches avaient été bloquées par le scandale du Collier.

[567] Lettre de Sigismond Wieldermett à Sarasin no. 53 du 24 juillet 1788. Quant à la Comtesse, quitter la tranquillité du Rockhalt était la dernière chose qu'elle désirait : *«La comtesse et madame Carard (qui les accompagne à Aix-les-Bains) vous font milles compliments, la première étant malade de chagrin de quitter, cela vous pouvez y croire, car j'ai approfondi la chose.»*, ibid.
[568] Lettre de Sigismond Wieldermett à Sarasin no. 52 du 17 juillet 1789.
[569] L'empereur Joseph II, frère de Marie-Antoinette, lui a reproché dans une lettre d'avoir hébergé à Trente *«un des plus dangereux agitateurs de toute l'Europe.»*.
[570] Georges-Louis Phélypeaux d'Herbault, parent de la Grande Maîtresse de la Loge Mère d'Adoption à Paris, Madame de Flamarens (Elisabeth Olympe Félicité Louise Armande du Vigier de Saint Martin**,** 1752-1835, épouse du général marquis de Grossolles de Flamarens. Elle était aussi maîtresse du comte d'Artois, futur Charles X, dont elle a eu une fille, Charlotte).

Capitolul VII

Ultimul proces al Inchiziţiei

«Precum vântul din Sud, [...] care caracterizează deplinătatea cunoaşterii tuturor lucrurilor şi comuniunea activă cu Dumnezeu, eu vin în Nord, spre brumă şi frig, abandonând pretutindeni pe unde eu trec câte o bucăţică din mine, pe cheltuiala mea, împărţindu-mă la fiecare oprire a mea, lăsându-vă vouă însă un pic de iluminare, un pic de căldură sufletească, un pic de putere şi forţă, până atunci când, în sfârşit, eu o să fiu arestat şi fixat definitiv la termenul carierei mele.»
– Cagliostro.

Ce l-ar fi putut determina într-atât pe Cagliostro să-şi părăsească liniştitul său refugiu din Bienne pentru a pleca la Roma? El motiva plecarea sa cu sănătatea Contesei, care suferea din cauza climatului prea umed al lacului şi avea nevoie să facă o cură la Aix-les-Bains.Nici Sarasin nu îşi luase concediu, care aflase această veste printr-o scrisoare a bancherului Sigismund Wieldermett.[571] *«Mă simt dator să vă anunţ plecarea sa. Contele se gândeşte să revină în cartierul său, dacă, cel puţin el va vedea semne, aparenţe că este bine primit, văzut aici şi dacă el poate revedea Rockhalt-ul. Această plecare va schimba teatrul existenţei sale.»* Dar cine se aştepta ca el să plece la Roma? Această veste nelinişti pe toţi prietenii săi. Wieldermett scria lui Sarasin:[572] *«Ultimul dvs, mic cuvânt mi-a născut nelinişte. ... Plecat la Roma! Dar s-a gândit el la asta? Mai bine se arunca de la etajul al treilea. Convingerea mea este că nu prudenţa l-a condus la hotărârea asta. Dă-ţi silinţa să afli ce se întâmplă.»*

Obţinerea aprobării Papei pentru Ordinul egiptean

Cagliostro plecă spre Roma în 17 mai 1789. El venea de la Trente unde prinţul episcop, Pierre Vigile Thun, îl primise în palatul său cu toate onorurile.[573] Prinţul episcop îl înarmase cu scrisori de recomandare către cardinalii Boncompagni, Zelada şi Colonna. Căci scopul final al lui Cagliostro, venind la Roma, era de a obţine o audienţă la Papa Pius al VI-lea, astfel încât Ordinul egiptean să fie recunoscut de Vatican la fel cum erau recunoscuţi Cavalerii de Malta. El spera că va uni forţele sale cu cele ale Bisericii pentru a putea fi stopată acţiunea Iluminiştilor. susţinut de Biserica catolică a Franţei va putea împiedeca proiectele Iluminiştilor.

În mod cert era un proiect ambiţios, dar aceasta nu făcea decât să încoroneze demersurile începute deja cu Biserica franceză. Cu ajutorul Cardinalului de Rohan şi al episcopului de Brouges,[574] Cagliostro spera ca Ordinul său egiptean, recounoscut şi susţinut de Biserica catolică a

[571] Scrisoarea lui Sigismond Wieldermett către Sarasin nr. 53 din 24 iulie 1788. Cât despre Contesă, a părăsi liniştea din Rockhalt era ultimul lucru pe care ea şi l-ar fi dorit: *«Contesa şi doamna Carard(care o însoţea la Aix-les-Bains) vă aduc mii de complimente, în primul rând fiind bolnavă de tristeţea de a pleca, aceasta dvs. o puteţi crede, deoarece eu am aprofundat problema.»*, ibid.
[572] Scrisoarea lui Sigismond Wieldermett către Sarasin nr. 52 din 17 iulie 1789.
[573] Imperatorul Joseph al II-lea, fratele Mariei-Antoneta, i-a reproşat într-o scrisoare de a fi găzduit la Trente *«pe unul dintre cei mai periculoşi agitatori din întreaga Europă.»*
[574] Georges-Louis Phélypeaux d'Herbault, rudă a Marii Maestre a Lojei Mamă de Adopţiune din Paris, Doamna de Flamarens (Elisabeth Olympe Félicité Louise Armande du Vigier de Saint Martin, 1752-1835, soţia marchizului

«On devait intéresser la Cour à écrire au Pape et au sacre collège, pour que le pontife expédiât des bulles et approuvât l'Ordre égyptien, comme l'ordre teutonique, celui de Jérusalem et autres semblables. On lui aurait imposé pour quatrième vœu, l'obligation d'employer ce système à la conversion des protestants, jusqu'a l'effusion du sang, pour donner plus de confiance à cette société, on aurait érigé une loge avec une demeure pour le Grand MaÎître et pour les autres officier du rit; c'aurait été une espèce de couvent sur le même pied que celui des templiers. Mais ce dernier projet et celui de réunion avec l'autre société ne purent être effectués. Ils furent détruits par les recherches sur l'affaire du collier et par la détention de Cagliostro à la Bastille.[575] *»*

Avec cette intention, le 27 mai 1789, Cagliostro arriva à Rome et se logea à la Scalinnata, prés de Piazza di Spagna, dans un très riche hôtel. Il n'avait pas l'intention d'attirer trop l'attention, mais dès son arrivée il est approché par la haute société de Rome.

L'ambassadeur de Venise informa le conseil des dix *«Ceux qui l'ont vu s'ébahissent qu'il ait pu faire une telle figure à Paris et défrayer aussi abondamment les conversations de l'Europe. D'une physionomie désavantageuse, sans aucun charme de manières, ni connaissances étendues, il n'a rien qui justifie sa renommé bruyante.*[576]*»*

Son entourage de Rome commence à se former. Beaucoup de ces personnes joueront un rôle dans le procès: la princesse Lambertini (nièce du Pape Benoit XIV), la princesse Santa Croce, la princesse Rezzonico della Torre, le prince Federico Cesi, le marquis Vivaldi et sa maîtresse (qui passait pour sa femme et était donc appelée la marquise Vivadi)[577], la comtesse Soderini, etc. Il y avait beaucoup de chevaliers et officiers de l'Ordre de Malte: le commandeur de Maisonneuve, l'avocat Brest, l'abée Quirino Visconte, le prêtre Tanganelli, le bailli Antinori, le bailli Brillance, le bailli de Loras.

La séance de la Villa Malta

«Rien ne m'est inconnu. Rien ne m'est impossible. Ego sum qui sum.»
- L'abbé Luca Antonio Benedett.

L'abbé Luca Antonio Benedetti[578] a laissé dans ses mémoires le récit d'une séance tenue par Cagliostro au siège de l'ambassade de l'Ordre de Malte, appelée Villa Malta. Tout cela se passe le 15 septembre 1789 et Cagliostro annonce les événements troublants qui auront lieu peu de temps après en France: la marche de la foule sur Versailles, à la suite de quoi le Roi et la famille royale seront amenés à Paris.

general de Grossolles de Flamarens. Ea era de asemeni metresa contelui d'Artois, viitorul rege Charles al X-lea, cu care ea avea o fiică, Charlotte).

[575] «La Vie de Cagliostro (Compendio)», p. 112.(«Compendio della vita e della gesta di Giuseppe bBalsamo, deno minato conte di Cagliostro che si e estratto contro di lui formato in Roma l'anno 1790.»)

[576] Archives du Ministère des affaires étrangères, Rome, Correspondance politique, lettre du 5 aouût 1789.

[577] C'est à la marquise Vivaldi que Cagliostro dit un jour*: «Quel dommage que vous n'êtes pas discrète, vous auriez pu être notre divinité.»* (*Che peccato che non siate segreta!)*

[578] Avocat à la Curie, il a laissé des mémoires sur l'histoire de plusieurs papes, de Clément XIV jusqu'à Grégoire XVI. On a mis en question l'authenticité de ce récit sur la séance de Villa Malta, surtout à cause du fait que ces mémoires ont été publiés en 1800. Mais une lettre de l'abée, datée 12 octobre 1789 montre qu'il avait écrit tout cela: *« Cagliostro a dit vrai, le cinq courant, le peuple en masse a attaqué le roi à Versailles.»*

Franţei va putea împiedeca proiectele Iluminiştilor. Însă, se ştia deja că demersurile sale fuseseră blocate de scandalul Colierului.

«Trebuia determinat interesul Curţii de a scrie Papei şi Sfântului Scaun, pentru ca pontiful să emită, expedieze bule papale şi să aprobe Ordinul egiptean, similar Ordinului teutonilor, celui de la Ierusalim şi altora similare. I s-ar fi impus lui prin al 4-lea legământ de voinţă, obligaţia de a înfiinţa acest sistem în discuţiile cu protestanţii, până la fuzionarea de sânge, pentru a se da astfel mai multă credibilitate acestei societăţi masonice, s-ar fi construit, instalat o lojă cu un sediu-templu (lăcaş) pentru Marele Maestru şi pentru ofiţerii ritului său; acesta ar fi fost o specie de mânăstire/pension ţinut de călugăriţe de rang similar acelora ale templierilor. Dar însă acest din urmă proiect, ca şi cel de unirea cu altă societate nu vor putea fi realizate, ele fiind distruse de cercetările anchetelor afacerii Colierului şi de detenţia lui Cagliostro la la Bastilia.[579]»

Cu această intenţie, în 27 mai 1789, Cagliostro sosea la Roma şi locui la Scalinnata, aproape de Piaţa Spaniei, într-un foarte luxos hotel. El nu avea intenţia de a atrage prea mult atenţia, dar încă de la sosirea sa el a fost atras şi devine apropiat al înaltei societăţi a Romei.

Ambasadorul Veneţiei informa Consiliul celor 10: *«Cei care l-au văzut, sunt uimiţi, surprinşi că el a putut face o aşa frumoasă figură la Paris şi întreţine la fel, abundentele discuţii despre Europa. Cu o fizionomie care nu-l avantaja, fără nici un farmec al manierelor, neavând nici înalte cunoştinţe extinse, el nu are nimic care să justifice strălucitorul său renume.*[580]»

Anturajul său de la Roma începe să se formeze. Numeroase dintre aceste personaje vor juca un rol în proces: principesa Lambertini(nepoata Papei Benoit XIV), principesa Santa Croce, principesa Rezzonico della Torre, prinţul Federico Cesi, marchizul Vivaldi şi metresa sa(care trecea a fi drept soţia sa şi care era numită deci marchiza Vivadi),[581] contesa Soderini, etc. Mai avea aici numeroşi cavaleri şi ofiţeri ai Ordinului de Malta: comandorul Noii Case (Maisonneuve), avocatul Brest, abatele Quirino Visconte, preotul Tanganelli, judecătorii în numele regelui sau al seniorului Antinori, Brillance, de Loras.

Şedinţa de la Villa Malta

«Nimic nu-mi este necunoscut. Nimic nu-mi este imposibil. Eu sunt cel care sunt.
- Abatele Luca Antonio Benedetti.

Abatele Luca Antonio Benedetti[582] a lăsat în Memoriile sale povestirea unei scene a unei şedinţe ţinute Cagliostro la sediul ambasadei Ordinului de Malta, denumită Villa Malta. Toate

[579] «Viaţa lui Cagliostro» (Compendiu), p. 112.(«Compendiu asupra vieţii şi gesturilor lui Giuseppe Balsamo, denumit conte de Cagliostro care este extras împotriva lui conceput în Roma în anul 1790.»)

[580] Arhivele Ministerului afacerilor externe, Roma, Corespondenţă politică, scrisoare din 5 augustt 1789.

[581] Marchiza Vivaldi este cea căreia Cagliostro i-a spus într-o zi: *« Ce păcat că dvs. nu sunteţi discretă, dvs. aţi fi putut fi divinitatea noastră.*!»

[582] Avocat al Curţii papale, el a lăsat memoriile despre istoria mai multor papi, de la Clément al XIV-lea până la Grégoire al XVI-lea. A pus în discuţie autenticitatea acestei povestiri despre şedinţa de la Villa Malta, îndeosebi din cauza faptului că aceste memorii au fost publicate în 1800. Dar o scrisoare a abatelui, datată 12 octombrie 1789 arată că el a scris toate acestea: *« Cagliostro a spus adevărul, în 5 curent, poporul în masă a atacat pe rege la Versailles.»*

«Le 15 septembre 1789. J'ai dû assister à une réunion, présidé par Cagliostro, à la Villa Malta, n'ayant pu résister aux prières de la marquise M. P. qui me voulait absolument pour son cavalière. Nous sommes arrivés environ à deux heures du matin. Un laquais en livrée, après avoir reçu nos cartes, nous introduisit dans une salle magnifiquement éclairée, dont les murs étaient couverts de dessins et d'emblèmes, le triangle, la perpendiculaire, le niveau et autres symboles. Sur le mur du fond, et en gros caractères 'Sum quidquid fuit, est et erit. Nemoque mortalium mihi adhuc velum detraxit.'»[583]

La salle était pleine de personnes distinguées et même de personnages de haut rang. Imaginez ma merveille, quand je reconnus, au milieu de l'assemblée, l'Éminentissime Bernis, ambassadeur du roi T. C., et, à son côté, la princesse Santa Croce. Un peu plus loin, étaient assis le prince Frederico Cesi, l'abbé Quirino Visconti, le baron de Breteuil, l'ambassadeur de Malte, et une infinité d'autres personnages et de grandes dames, notamment la princesse Rezzonico avec son cousin le comte Rezzonico della Torre, la comtesse Soderini, le marquis Vivaldi avec son secrétaire le prêtre Tanganelli, notus lippis et tonsoribus pour toutes sortes de fourberies, le bailli Antinori, le marquis Massimi, l'abbé Mariottini et un capucin français.

Après quelques instants d'attente, le comte Alexandre de Cagliostro fit son entrée. C'est un homme de stature moyenne, replet, l'air hautain, l'œil inquiet, avec un sourire sarcastique et mauvais. Sa femme le suivait, une belle créature, de taille moyenne, aux yeux vifs et brillants. En somme, les deux époux ressemblent parfaitement aux portraits que je possède.

Cagliostro, s'étant assis sur un trépied, promena un long regard sur l'auditoire, puis il prit la parole en termes que je rapporte à peu près textuellement.'

Avant tout, je dois vous raconter ma vie, vous révéler mon passé, écarter le voile épais qui vous empêche de voir. Écoutez-moi. Écoutez-moi. J'aperçois le désert aride, les grands palmiers projetant leur ombre sur le sable, le Nil qui coule tranquille, le sphinx, les obélisques, les colonnes majestueuses. Voici les enceintes merveilleuses, les temples imposants, les pyramides qui menacent le ciel, les labyrinthes. C'est la cité sacrée, c'est Memphis. J'aperçois le roi Tothmès III, le Glorieux, faisant son entrée triomphale après avoir vaincu les tyrans et les Chananéens... Mais, soudain, je me retrouve dans un autre pays, dans une autre ville, devant le temple, le, temple sacré où l'on adore Jéhovah et non plus adore Osiris…Les Dieux nouveaux ont supplanté les anciens …On acclame le Prophète, le fils de Dieu. Qui est celui-là? C'est le Christ…Oh! Je le revois encore.

Il assiste aux noces de Cana…Il vient de changer l'eau en vin. Alors se relevant brusquement, s'écria d'une voix forte : 'Non, non, il n'a pas été le seul à faire ce miracle! Je vous le montrerai aussi, je vous révélerai le mystère… Rien ne m'est inconnu…je sais tout… Rien ne m'est impossible…je peux tout…je suis immortel, antédiluvien. Ego sum qui sum.

Alors, le charlatan prit un broc d'eau très limpide qu'il fit examiner et goûter par les assistants, puis, il emplit un très grand calice de cristal en y ajoutant quelques gouttes d'une liqueur enfermée dans un petit flacon. Aussitôt l'eau du calice prenant une belle couleur d'or se mit mousser comme le vin d'Orvieto qui serait, d'après Cagliostro, le fameux Falerne des Romains. Plusieurs personnes, après en avoir goûté, déclarèrent qu'il était excellent.

L'expérience terminée, Cagliostro reprit son discours et sur le ton d'un inspiré il parla de ses fameux secrets, de ses baumes, de ses élixirs; il en montra un qui prolongeait la vie, redonnait des forces et ramenait la jeunesse; il en offrit à plusieurs assistants d'âge mur, en leur assurant qu'ils en ressentiraient les effets séance tenante. A la vérité, ceux qui se risquèrent à en goûter, prirent

[583] D'après Plutarque, c'était l'inscription du temple de Minerve, assimilé à Isis voilée: *«Je suis tout ce que a été, qui est et sera. Aucun mortel ou chose mortel n'a réussi à m'enlever le voile jusqu'ici.»*

acestea se petreceau la 15 septembrie 1789 iar Cagliostro anunţa evenimentele tulburătoare care vor avea loc puţin timp mai târziu în Franţa: marşul mulţimilor spre Versailles, în urma căruia Regele şi familia regală vor fi aduşi la Paris.

«În 15 septembrie 1789 a trebuit să asist la reuniune prezidată de Cagliostro, la Villa Malta, neputând rezista rugăminţilor marchizei M. P. care voia neapărat să-i fiu cavalerul ei însoţitor. Noi am ajuns în jurul orelor 2 ale dimineţii. Un lacheu în livrea, după ce ne-a primit cărţile noastre de vizită, invitaţiile ne-a introdus într-o sală magnific iluminată, ai cărei pereţi erau acoperiţi cu desene şi embleme, triunghiul, perpendiculara, nivela şi alte simboluri. Pe peretele din fund, şi în caractere mari 'Sum quidquid fuit, est et erit. Nemoque mortalium mihi adhuc velum detraxit.' [584]

Sala era plină de persoane distinse şi chiar persoane de rang înalt. Imaginaţi-vă uimirea, mirarea mea, când am recunoscut în mijlocul adunării, pe Eminenţa Sa Bernis, ambasadorul regelui T. C., iar lângă el, pe prinţesa Sfâintei Cruci. Un pic mai departe erau aşezaţi prinţul Frederico Cesi, abatele Quirino Visconti, baronul de Breteuil, ambasadorul de Malta, şi o infinitate de alte personaje şi înalte doamne, de exemplu, prinţesa Rezzonico cu verişorul său, contele Rezzonico della Torre, contesa Soderini, marchizul Vivaldi cu secretarul său, preotul Tanganelli, notus lippis et tonsoribus pentru tot felul de înşelătorii, judecător al regelui sau seniorului Antinori, marchizul Massimi, abatele Mariottini şi un capucin francez.

După câteva momente de aşteptare, contele Alexandre de Cagliostro şi-a făcut intrarea. Este un om de statură mijlocie, trufaş, semeţ, mândru, gras, privirea neliniştită cu surâs sarcastic şi răutăcios. Soţia sa îl urma, o frumoasă creatură, de talie mijlocie cu achii vii şi strălucitori. În rezumat, cei doi soţi semănau perfect cu portretul pe care eu îl posed.

Cagliostro, aşezat pe un trepied, plimbă prelung privirea peste auditoriu, apoi luă cuvântul în termeni pe care eu îi redau aproape textual'

Înainte de toate, trebuie să vă povestesc viaţa mea, dvs descoperind trecutul meu, ridicând voalul subţire care vă împiedică să-l vedeţi. Ascultaţi-mă. Ascultaţi-mă. Văd deşertul arid, marii palmieri protejându-şi umbra lor pe nisip, Nilul ce curge liniştit, sfinxul, obeliscurile, coloanele majestuoase. Iată incintele minunate, templele impozante, piramidele care ameninţă cerul, labirinturile. Este oraşul sacru, este Memphis. Îl văd pe regele Tà Tothmès al III-lea, Gloriosul, intrând triumfător după ce i-a învins pe tirani şi Chananieni... Şi, deodată, mă regăsesc într-o altă ţară, într-un alt oraş, în faţa templului, templul sacru în care este adorat Iehova şi nu mai este adorată Osiris… Noii Zei au înlocuit, pe cei vechi …Este aclamat Profetul, fiul lui Dumnezeu. Cine este El? El este Christos…Oh! Eu îl revăd din nou.

El asistă la nunta, cina din Cana…El transformă apa în vin. Atunci el ridicându-se brusc, strigă cu o voce puternică: 'Nu, nu, el nu a fost singurul care a putut să facă acest miracol! Eu vă voi arăta acelaşi lucru, vă voi revela misterul … Nimic nu-mi este mie necunoscut,.... eu ştiu totul ... Nimic nu-mi este imposibil ... eu pot totul, eu sunt nemuritor, antediluvian, Eu sunt cel ce sunt.

Atunci, şarlatanul luă un ibric mare cu apă foarte limpede pe care o dă spre examinare şi degustare asistenţei, apoi, umple un foarte mare potir de cristal adăugând câteva picături dintr-un lichior păstrat într-un mic flacon. De îndată apa din potir începe să prindă o culoare de aur, începe a face spumă precum vinul de Orvieto care era, după Cagliostro, faimosul Falerne al Romanilor. Numeroase persoane, după ce l-au gustat, declarau că acesta, vinul era excelent.

584 După Plutarc, era inscripţia din templul Minervei, asimilată lui Isis zburătoarea: *« Eu sunt tot ceea ce a fost, şi ce va să fie. Nici un muritor sau lucru muritor nu a reuşit să-mi ridice voalul până acum.»*

Cagliostro affirma ensuite qu'il connaissait le secret d'agrandir les pierres précieuses et qu'il en ferait la preuve immédiate, si l'assemblée le désirait. L'Éminentissisme Bernis lui confia, sans hésiter, le magnifique solitaire qu'il portait toujours au doigt. Le charlatan le plaça au fond d'un creuset, en versant dessus plusieurs liquides; durant l'opération, il récita lentement, d'un ton monotone, une longue litanie qu'il nous dit être composée de mots arabes et égyptiens; il s'interrompit un instant pour jeter dans le creuset diverses poudres, dont une était de couleur rose, et, après quelques minutes, avec une révérence cérémonieuse, il présenta au cardinal de Bernis la bague, dont le brillant avait une grosseur double du premier. L'Éminentissime le replaça solennellement à son doigt en criant au miracle. Moi, j'estime que le cardinal avait été habilement trompé, et que la bague rendue n'avait rien de commun avec la bague prêtée. Pour tout dire, je crois que l'ambassadeur du roi T. C. ne possédait plus au doigt qu'un superbe morceau de cristal de roche.

Malgré tout, l'expérience avait saisi l'auditoire, jusqu'alors assez indifférent. Cagliostro amena sur l'estrade un enfant à qui il ordonna de regarder dans une carafe de cristal pleine d'eau. La pupille – il l'appelait ainsi – s'étant penchée, dit qu'elle voyait, sur une route conduisant d'une grande ville à une ville voisine, une foule immense d'hommes et surtout de femmes qui marchaient en criant: 'A bas le Roi!' Cagliostro ayant demandé à la pupille de quel pays ils étaient, l'enfant répondit qu'elle entendait le peuple crier 'A Versailles!' et qu'elle apercevait, à leur tête, un grand seigneur.

Le charlatan reprit en se tournant vers nous:

- Eh bien! ma pupille a prédit l'avenir. Peu de temps s'écoulera avant que Louis XVI ne soit assailli par le peuple dans son palais de Versailles. Un duc conduira la foule. La monarchie sera renversée.

- Oh, s'écria le cardinal de Bernis, quels tristes présages vous faites à mon roi.

- Je le regrette, mais ils se réaliseront, répondit Cagliostro d'une voix grave.»

Jeux de coulisses de l'Ordre de Malte

« L'intrigue a une influence tellement grande à Malte que celle que les jolies femmes avaient autrefois à la Cour de France sous Louis XV.»

- l'abée Boyer.

Si cette séance a eu lieu au siége des chevaliers de Malte à Rome, c'est avec raison. A coté de son ambition pour approcher le Pape, Cagliostro est entré à Rome dans des enjeux politiques et diplomatiques des plus importants. Le bailli de Loras y a joué un rôle central.

Charles Abel de Loras avait rencontré Cagliostro en 1783 à Naples. On se rappelle que le 13 juin 1783, Cagliostro avait quitté à l'improviste Strasbourg pour se rendre à Naples, où son ami le chevalier Luigi d'Aquino était très malade. Sur ce sujet, on a fait beaucoup de spéculations, car il y a eu beaucoup de personnes qui, voyant en Cagliostro un charlatan, ont eu du mal à accepter qu'il pouvait être ami du chevalier d'Acquino[585]. On est allé jusqu'à dire que le chevalier n'est pas mort en 1783 ou qu'il n'est pas mort à Naples. Mais l'acte de décès du chevalier, découvert par Denise Dalbian, indique comme date de la mort, le 22 septembre 1783 et comme lieu Naples. Cagliostro quitta Naples peu de jours après, le 27 septembre.[586]

[585] Il faisait partie d'une illustre famille. Son frère, le prince Francesco d'Acquino di Caramanico a été vice roi de Sicile.
[586] Sur le chemin vers la France, il passa par Rome où il resta pour quelque temps en octobre 1783.

Terminând experienţa, Cagliostro reluă discursul său şi pe tonul unui inspirat el vorbi despre faimoasele sale secrete, de balsamurile, alifiile sale şi de elixiruri; arătându-le unul care prelungea viaţa, reda forţele şi readucea tinereţea; oferind la numeroşi vârstnici din asistenţă, asigurându-i că vor resimţi efectele în timpul şedinţei. Într-adevăr, cei care au riscat să-l guste, au prins a avea dintr-o dată o faţă animată şi obrajii coloraţi. Cagliostro, care s-a făcut remarcat de adunare, profită de acest lucru pentru a-şi recomanda specificul său. În ce mă priveşte, eu nu cred că produsese alt efect decât acela al unui pahar bun de vin Montefiascone

Cagliostro afirma în cele ce urmează că el cunoaşte secretul de a îmbogăţi pietrele preţioase şi că va face imediat o probă dacă adunarea o va dori. Eminenţa Sa Bernis îi încredinţează, fără ezitare, magnificul său inel masiv ce el îl purta totdeauna pe deget. Şarlatanul l-a plasat în fundul unui creuzet turnând deasupra-i mai multe lichide; pe durata operaţiunii el recita încet, şoptit pe un ton monoton, o lungă litanie, ce, ne spunea el nouă, era compusă din cuvinte arabe şi egiptene; se întrerupse un moment pentru a arunca în creuzet diferite pudre, prafuri, dintre care una era de culoare roşie, şi, după câteva minute, cu reverenţă ceremonioasă, el prezentă cardinalului de Bernis inelul, a cărui grosime era acum dublă faţă de primul inel iniţial. Eminenţa Sa îl repuse solemn pe degetul său strigând că e un miracol. Eu estimez cardinalului că a fost cu abilitate înşelat, iar că inelul primit nu avea nimic comun cu inelul dat cu împrumut. Şi pentru a spune totul până la capăt eu cred că ambasadorul regelui T. C. nu mai poseda pe deget decât o superbă bucată de cristal de rocă.

În ciuda tuturor, experienţa a sensibilizat auditoriul, până atunci la fel de indiferent. Cagliostro adusese pe estradă un copil-porumbel(pupilă) căruia i-a ordonat să privească într-o carafă de cristal plină cu apă. Pupila – aşa o numea el - fiind aplecată spre carafa cu pricina, spunea că ea vede, pe un drum ducând spre un mare oraş vecin o imensă mulţime de oameni, mai ales femei, care mergeau strigând:'Jos Regele!' Cagliostro întrebând pe pupilă din ce ţară erau ei, copilul răspunse că el aude poporul strigând 'La Versailles!' şi că ea vedea, în fruntea lor, un mare senior.

Şarlatanul reluă întorcându-se către noi :

- Ei bine! Pupila mea a prezis viitorul. Puţin timp se va scurge înainte ca Louis al XVI-lea să nu ~~n~~fie asaltat de popor în palatul său din Versailles. Un duce va conduce mulţimea. Monarhia va fi răsturnată.

- Oh !, strigă cardinalul de Bernis, ce triste prevestiri faceţi dvs, regelui meu.

- Regret, dar ele se vor împlini, răspunde Cagliostro pe un ton grav.»

Joc de culise al Ordinului de Malta

« Intriga are o influenţă aşa de mare la Malta cum aveau altădată femeile frumoase la Curtea Franţei sub Louis al XV-lea.»

- abatele Boyer.

Dacă această şedinţă a avut loc la sediul Ordinului cavalerilor de Malta din Roma este cu o motivare. Pe lângă ambiţia sa de a atrage pe Papă, Cagliostro a intrat la Roma în cele mai importante cercuri politice şi diplomatice. Judecătorul regelui/sau al seniorului de Loras a jucat aici un rol central.

Mais c'est à Naples, dans la maison du chevalier d'Acquino que Cagliostro rencontra le bailli de Loras. A l'époque, d'Acquino était proche du Grand Maître Emmanuel de Rohan-Polduc, dont il avait été le secrétaire jusqu'en 1787, et occupait la position de procureur général de l'ordre à Lyon, chef-lieu de la langue d'Auvergne.[587] D'après Denise Dalbian,[588] il se trouvait en 1783 à Naples pour *«négocier avec les différents états de l'Italie des arrangements concernant les biens de l'ordre et le régime de la langue d'Italie »* A son retour de Naples, il fut nommé chef du secrétariat de France au palais des chevaliers de Malte dans La Valetta. *«Si en 1789 il se trouvait à Rome,* écrit Denise Dalbian*, c'était pour suivre le procès que la langue d'Auvergne, pour une question de procédure administrative, avait à son instigation intenté devant le tribunal de la Route au commandeur Dolomieu.»*

Le commandeur Dolomieu[589] est un autre personnage qui a joué un rôle important, mais discret, dans cette affaire. La rivalité entre lui et le bailli de Loras était très connue. D'ailleurs, les deux représentaient deux fractions maçonniques de l'Ordre de Malte qui luttaient pour le pouvoir: Loras tenait du parti aristocratique et monarchique traditionnel, Dolomieu, des idées nouvelles, son parti était pour une monarchie constitutionnelle. D'ailleurs, Dolomieu fut accusé de conspiration contre l'Ordre de Malte et dut quitter l'île.

Le 30 juin 1788 apparaissait à Malte une loge maçonnique sous le nom *« Saint Jean du secret et de l'harmonie».* Loras en était Grand Maître adjoint. C'était une loge ouverte aux seuls chevaliers de Malte et avait environ 40 membres, parmi lesquels le secrétaire en charge du Grand Maître de Rohan, M. Doublet. De l'autre coté, Dolomieu faisait partie du parti du prince Camille de Rohan, dont il avait été le secrétaire d'ambassade au Portugal. Le prince Camille était lui aussi franc-maçon.[590]

En 1789, l'ambassadeur de l'Ordre de Malte auprès du Saint-Siège était le bailli Brillane, qui avait mis à disposition de Cagliostro l'ambassade, la Villa Malta, pour la célèbre séance du 15 septembre. Des bruits circulaient qu'il devait être prochainement retiré de son poste. Or, il y avait deux personnes qui désirait cette influente position: le prince Camille de Rohan et le bailli de Loras.

Pourtant le Pape Pie VI s'opposait à la nomination du bailli de Loras et préférait le prince Camille. De son côté, Loras essayait de s'attirer le soutien des Cours européennes avec l'aide de la reine de Naples, sa protectrice. Les autres diplomates suivaient de près cette affaire. Le cardinal de Bernis, ambassadeur de France auprès du Saint-Siège, qui recevait souvent le bailli de Loras à sa table, informait régulièrement le ministre des affaires étrangères M. de Montmorin[591] sur le cours de cette affaire: *«Le Pape n'acceptera jamais M. de Loras. Si la chose est ainsi M. de Loras aura remué inutilement toutes les cours de l'Europe pour décider le Pape à le recevoir en qualité d'ambassadeur. Mais il restera au moins quelque temps à Rome pour attendre et pour ensuite endoctriner le prince Camille.»*

587 L'ordre des Hospitaliers de Saint Jean d'Jérusalem ou Chevaliers de Malte avait des membres provenant de huit zones de l'Europe ou 'langues': la Provence, la France, l'Italie, l'Aragon, l'Angleterre, l'Allemagne, la Castille et l'Auvergne.

588 p. 100.

589 Déodat de Dolomieu (1750-1801): géologue, dont le nom fut donné aux dolomites.

590 Eugène Hercule Camille de Rohan-Rochefort (1737-1816). Il était cousin du Grand Maître Emmanuel de Rohan. En 1804 il devient Vénérable de la loge La Paix.

591 Archives du ministère des affaires étrangères, Rome, correspondance politique, 911, 16 septembre 1789.

Charles Abel de Loras l-a cunoscut pe Cagliostro în 1783 la Neapole. Ne amintim că în 13 iunie 1783, Cagliostro a părăsit pe neaşteptate Strasbourgul pentru a merge la Neapole, unde amicul său cavalerul Luigi d'Aquino era foarte bolnav. Pe acest subiect s-au făcut multe speculaţii, deoarece aici se aflau destul de multe persoane care vedeau în Cagliostro un şarlatan, cărora le venea greu a accepta că acesta putea fi prietenul cavalerului d'Acquino.[592] Se ajunsese până acolo încât s-a spus că moartea cavalerului nu a fost în 1783 sau că el nu a murit la Neapole. Dar actul de deces al cavalerului, descoperit de Denise Dalbian, indică ca dată a morţii, 22 septembrie 1783 şi ca loc Neapole. Cagliostro părăsi Neapole câteva zile mai târziu în 27 septembrie.[593]

Însă în Neapole, ~~şi în~~ casa cavalerului d'Acquino ~~este locul~~ ~~unde~~ Cagliostro întâlni~~eşte~~ pe judecătorul regelui sau seniorului de Loras. În acea vreme, d'Acquino era un apropiat al Marelui Maestru Emmanuel de Rohan-Polduc, al cărui secretar a fost până în 1787, şi ocupa funcţia de procuror general al Ordinului la Lyon, şeful « limbii»(zonei Auvergne).[594] După Denise Dalbian,[595] el se afla în 1783 la Neapole pentru *«a negocia cu diferitele state ale Italiei aranjamentele privind bunurile ordinului şi regimul limbii în Italia».* La întoarcerea sa de la Neapole, el fu numit şeful secretariatului Franţei la palatul cavalerilor de Malta din La Valetta. *«Dacă în 1789 el se afla la Roma,* scrie Denise Dalbian*, este pentru a urmări, supraveghea procesul pe care limba din Auvergne, din cauza unei problem e de procedură administrativă, intentată la instigarea sa tribunalului din la Route comandorului Dolomieu.»*

Comandorul Dolomieu[596] este un alt personaj care a jucat un rol important, dar discret, în această afacere. Rivalitatea dintre el şi judecătorul regelui sau al seniorului de Loras era foarte bine cunoscută. De altfel cei doi reprezentau două fracţiuni masonice ale Ordinului de Malta care luptau pentru putere: Loras ţinea de partidul aristocratic şi monarhist tradiţional, Dolomieu, noilor idei, partidul său era pentru o monarhie constituţională. De altfel, Dolomieu fusese acuzat de conspiraţie împotriva Ordinului de Malta şi trebuise să părăsească insula.

În 30 iunie 1788 apărea la Malta o lojă masonică sub numele « *Sfântul Ioan al secretului şi armoniei».* Loras era în ea Mare Maestru adjunct.Era o lojă deschisă numai cavalerilor de Malta şi avea în jur de 40 membri, printre care secretarul însărcinat al Marelui Maestru de Rohan, M. Doublet. Pe de altă parte, Dolomieu făcea parte din partidul prinţului Camille de Rohan, al cărui secretar al ambasadei în Portugalia. Prinţul Camille era şi el, de asemenea franc-mason.[597]

În 1789, ambasadorul Ordinului de Malta pe lângă Sfântul-Scaun era judecătorul regelui sau seniorului Brillane, cel care pusese la dispoziţia lui Cagliostro ambasada, Villa Malta, pentru celebra şedinţă din 15 septembrie. Circulau zvonuri că în viitorul apropiat el urma a fi retras din postul său. Or, existau aici două persoane care vor dori această influentă poziţie: prinţul Camille de

592 El făcea parte dintr-o familie ilustră. Fratele său, prinţul Francesco d'Acquino di Caramanico a fost vice rege al Siciliei.
593 În drumul înspre Franţa, el trece prin Roma unde rămâne pentru ceva timp în octombrie 1783.
594 Ordinul Ospitalierilor (Hospitaliers) din Saint Jean din Ierusalim sau Cavalerii de Malta avea membri provenind din 8 zone ale Europei sau 'limbi': Provence, Franţa, Italia, Aragon, Anglia, Germania, Castilia şi Auvergne.
595 p.100.
596 Déodat de Dolomieu (1750-1801): geolog, al cărui nume fu dat dolomitelor.
597 Eugène Hercule Camille de Rohan-Rochefort (1737-1816). El era var primar al Marelui Maestru Emmanuel de Rohan. în 1804 el devine Vénérabil al lojei Pacea.

Soit parce que le bailli de Loras lui demanda, vu sa relation avec le cardinal Louis de Rohan, parent du Grand Maître et du prince Camille, soit pour d'autres raisons, Cagliostro intervint dans cette affaire. Toujours est-il qu'en novembre 1789, il écrit au cardinal cette curieuse lettre: *«Soyez persuadé que l'intérêt de votre famille et le bonheur du prince Camille lui-même dépendent de l'ordre absolu et formel que nous vous donnons de mettre en œuvre à cet effet tout ce qui sera en votre pouvoir. Obligez donc le prince Camille d'agir et de s'employer lui-même pour faire nommer en son lieu notre fils légitime de Loras.»*

Mais Emmanuel de Rohan avait pris ses distances avec son cousin Louis de Rohan, surtout à cause de l'Affaire du Collier, comme montre une lettre qu'il écrivait au bailli Suffren en juillet 1786: *«Je ne sais si le peu de crédit de la maison de Rohan pourra influer sur ma situation actuelle mais ce dont vous pouvez être assuré c'est qu'à l'exception du Prince de Soubise je n'ai aucune liaison avec les autres et qu'au nom près, nous sommes très étrangers les uns avec les autres et nous nous sommes toujours traités en conséquence. Je n'ai donc jamais compté ni sur leur appui, ni ne craint pas aujourd'hui que leur inconduite ait aucun rapport avec moi.»*

Donc les pressions que Cagliostro fit à cet effet n'eurent aucun résultat. Emmanuel de Rohan proposa le Prince Camille pour ce poste et il fut nommé par le Pape en juin 1790. Mais le fait que Cagliostro se mêla dans les affaires internes des chevaliers de Malte, donna encore une raison au Pape de vouloir arrêter un personnage si dangereux.

Lettre à l'Assemblée française

«Cette révolution, si nécessaire doit être pacifique, condition sans laquelle il ne faut pas y penser»

- Cagliostro.

Entre temps, la situation en France devenait de plus en plus tendue. En juillet 1789, la Bastille fut prise, en octobre la foule prit d'assaut Versailles et apporta la famille royale à Paris. On avait commencé à confisquer les biens de l'Eglise. Les aristocrates et les ecclésiastiques français fuyaient la France et cherchaient refuge en Suisse, en Allemagne ou à Rome.

Cagliostro écrit à l'Assemblée française. Voulait-il simplement trouver un refuge? Ou, en observant la tournure que les événements prenaient, essayait-il de retourner en France, en espérant que sa présence aurait pu empêcher le carnage ? Car il l'avait écrit dès juin 1786: *«Il est digne de vos parlements de travailler à cette heureuse révolution. Elle n'est difficile que pour les âmes faibles.*

Qu'elle soit bien prépare, voila tout le secret: qu'ils ne brusquent rien; ils ont pour eux intérêts bien entendu des peuples, du roi, de sa maison; qu'ils aient aussi le Temps, le Temps, premier ministre de la vérité; le temps, par qui s'étendent et s'affermissent les racines du bien comme du mal, du courage, de la patience, la force du lion, la prudence de l'éléphant, la simplicité de la colombe; et cette révolution, si nécessaire, sera pacifique, condition sans laquelle il ne faut pas y penser.»

En même temps, à Rome il dit un jour à quelqu'un qui lui disait que la Révolution française était l'œuvre des francs-maçons: *«Le coup est donné, le coup est irréparable, le coup est plus que*

Rohan şi reprezentantul autorității regelui, seniorului de Loras.

Totuşi Papa Pius al VI-lea se opunea nominalizării judecătorul regelui reprezentantului autorității regelui, seniorului de Loras şi va prefera pe prinţul Camille. La rândul său, Loras încerca să-şi atragă sprijinul Curţii Europene cu ajutorul reginei Neapolelui, protectoarea sa. Şi alţi diplomaţi urmăreau îndeaproape această afacere. Cardinalul de Bernis, ambasadorul Franţei pe lângă Sfântul-Scaun, care invita adesea la masa sa pe judecătorul regelui sau seniorului de Loras, informa cu regularitate pe ministrul afacerilor externe, D.-l de Montmorin[598] asupra mersului acestei afaceri:*«Papa nu va accepta niciodată pe D.-l de Loras. Astfel stând lucrurile, D.-l de Loras va încerca inutil la toate Curţile Europei, orice pentru a-şi atinge scopul, pentru a-l face pe Papă să-l primească în calitate de ambasador. Dar el va rămâne cel puţin pentru un timp la Roma pentru a-i da ascultare şi pentru ca în cele din urmă să-l îndoctrineze pe prinţul Camille.»*

Fie pentru că judecătorul regelui sau al seniorului de Loras îi ceruse, având în vedere relaţia sa cu cardinalul Louis de Rohan, rudă a Marelui Maestru şi a prinţului Camille, fie pentru alte motive, Cagliostro intervine în această afacere. În noiembrie 1789, tot el scrie cardinalului această curioasă scrisoare: *«Fiţi convins că interesul familiei dvs. şi chiar însăşi fericirea prinţului Camille depind de ordinul absolut şi formal ce vă dăm punerii în operă a acestui efect care va sta în puterea dvs. Obligaţi-l deci pe prinţul Camille să acţioneze şi să se ocupe personal pentru a se putea numi în locul său fiul nostru legitim de Loras.»*

Însă Emmanuel de Rohan luase distanţă faţă de vărul său Louis de Rohan, mai ales din cauza Afacerii Colierului, aşa cum arată o scrisoare pe care el o adresa judecătorului regelui sau al seniorului Suffren în iulie 1786: *«Eu nu ştiu dacă puţinul credit al casei de Rohan va putea influenţa situaţia mea actuală, însă ceea ce vi se va putea garanta este că, exceptându-l pe prinţul de Soubise, eu nu am nici o legătură cu alţii şi că aproape, propriu-zis, noi suntem foarte străini unii cu ceilalţi şi că noi suntem totdeauna trataţi în consecinţă. Eu nu m-am bazat deci niciodată nici pe ajutorul lor, nici nu cred astăzi că purtarea lor urâtă are vreo legătură cu mine.»*

Deci presiunile pe care Cagliostro le făcuse asupra acestui efect nu vor avea nici un rezultat. Emmanuel de Rohan propunea pe Prinţul Camille pentru acest post şi acesta fu numit de Papă în iunie1790. Dar faptul că de Cagliostro s-a amestecat în afacerile interne ale cavalerilor de Malta, dădea încă un motiv Papei să vrea să aresteze un personaj atât de periculos.

Scrisoare către Parlamentul francez

« Această revoluţie, atât de necesară va trebui să fie paşnică, condiţie fără de care nu trebuie să ne gândim la ea. .»
- Cagliostro.

Între timp, situaţia în Franţa devenea din ce în ce mai presantă, tot mai încinsă. În iulie 1789, Bastilia căzu, fu ocupată, în octombrie mulţimea lua cu asalt Versailles-ul şi aducea familia regală la Paris. Începuse confiscarea averilor Bisericii. Aristocraţii şi ecleziaştii francezi fugeau din Franţa şi căutau refugiu în Elveţia. Germania sau la Roma.

[598] Arhivele ministerului afacerilor externe, Roma, Corespondenţă politică, 911, 16 septembrie 1789.

maçonnique.»

On a trouvé dans ces papiers à Rome, une lettre qu'il avait essayé d'envoyer à l'Assemblée de France où il demandait son retour pour *«rétablir l'harmonie entre le Roi et le peuple.»*

«Rempli d'admiration et d'attachement pour la nation française, ainsi que de respect pour ses législateurs et ses augustes représentants il souhait pourvoir rentrer sans danger et passer le reste de ses jours dans le sein d'un royaume dont il n'avait jamais cessé de chérir les intérêts et la gloire.»

Dans ce contexte européen si difficile, la présence de Cagliostro à Rome était vue comme un danger pour l'Eglise et le Pape. Il fallait l'arrêter à tout prix. Mais quelle pourrait être la raison pour justifier une mesure aussi grave ? Car le Pape savait très bien que dans la fin du XVIIIème siècle n'était pas favorable à une chasse aux sorcières comme le Moyen Age. D'ailleurs Wieldermett[599] l'observe très bien dans une de ses lettres: *«L'époque n'est pas favorable aux persécutions religieuses, toute l'Europe crierait contre cette cruauté.»*

La Comtesse de Cagliostro demande à se confesser

« *Tout ce procès est une imposture. C'est une trame ourdie par ma femme et par des juridiques.»*
– Cagliostro.

Dans ce contexte où tous les pouvoirs de l'époque avaient intérêt à stopper Cagliostro, se passe la seule chose qui pouvait donner du pouvoir à ses ennemis: la comtesse de Cagliostro demande à se confesser.

Il est possible qu'à Rome le comportement de Sarafina eut changé. Sous l'influence de ses proches, de son éducation catholique, lasse de tous les voyages et du caractère pas facile de son mari, elle semble avoir eu le désir de quitter Cagliostro et de se fixer près de sa famille. Mais la Comtesse ne connaissait pas - ou n'avait pas la capacité de comprendre - les grands enjeux *politiques dans lesquels son mari était mêlé. L'Inquisition n'a fait que l'utiliser et cela à l'aide d'un de ses instruments les plus anciens: la confession.*

Depuis le séjour à Roveretto, Sarafina a été approchée par des prêtres. Ses idées étaient de plus en plus orientées vers le dogme de L'Église Cagliostro, avec ses cérémonies, ses prophéties, ses invocations, sa conception de la sexualité, enfin avec toute sa manière d'être, était très loin de ce dogme. Il en a fallu donc assez peu pour la convaincre que tout ce qu'il faisait - et la faisait vivre - était un péché, contraire aux valeurs prônés par L'Église catholique.

A Roveretto, Vanetti notait: *«La femme de Cagliostro vint avec un chapelain dans une église, et s'étant agenouillée, elle assista à la messe avec dévotion. Et de plus, un autre prêtre, homme de bien, causait souvent avec elle du royaume de Dieu et de L'Église, hors de laquelle il n'y a pas de salut; et il lui donna à lire les Actes des apôtres, et les œuvres des prophètes. Et il se réjouissait de voir la foi et les bonnes paroles de cette femme. Car, dans la ferveur de son esprit, elle s'irritait*

[599] No 90, 25 janvier 1790.

Cagliostro scrie Parlamentului francez. Voia el să-şi găsească pur şi simplu un refugiu? Sau, observând turnura ce evenimentele o luau, încerca el să se întoarcă în Franţa, sperând că prezenţa sa va putea împiedeca carnagiul? Căci el scrisese încă din iunie 1786: *«Este onorabil pentru parlamentul vostru să contribuie a lucra la această fericită revoluţie. Nu este dificil decât pentru sufletele slabe.*

Ca ea să fie bine pregătită, iată tot secretul: ca ei să nu bruscheze în nici un fel; ei sîă aibă interesele lor bine înţelese de populaţtie, de rege, de casa sa regală; ca ei să aibă de asemeni Timp, Timpul, primul ministru al adevărului; timpul, în care se întind şi se întăreasc rădăcinile binelui ca şi cele ale răului, ale curajului, ale răbdării, ale forţei leului, ale prudenţei elefantului, ale simplităţii porumbelului; iar această revoluţie, atât de necesară, va fi paşnică, condiţie fără de care nici nu se poate gândi la ea.»

În acelaşi timp, la Roma el spunea într-o zi unuia căruia îi zicea că Revoluţia franceză era opera franc-masonilor: *«Lovitura a fost dată, lovitura este ireparabilă, lovitura este mai mult decât masonică.»*

S-a găsit printre hârtiile sale la Roma, o scrisoare pe care el încercase să o trimită Parlamentului Francez în care cerea reîntoarcerea sa pentru *«a restabili armonia între Rege şi popor. »*

«Plin de admiraţie şi ataşament faţă de naţiunea franceză, ca şi de respectul faţă de legiuitorii şi auguştii ei reprezentanţi el dorea a prevedea a se întoarce fără pericol şi să rămână tot restul zilelor sale în sânul regatului pe care el niciodată nu a încetat să–i îndrăgească înteresele şi gloria.»

În acest context european atât de dificil, prezenţa lui Cagliostro la Roma era văzută ca un pericol pentru Biserică şi Papă. El trebuia arestat cu orice preţ. Dar care puteau fi motivele/raţiunea justificării une măsuri de asemenea gravitate? Căci Papa ştia foarte bine că sfârşitul secolului al XVIII-lea nu era favorabil unei vânători de vrăjitoare ca în Evul Mediu. Dealtfel Wieldermett[600] observă foarte bine acest aspect într-una dintre scrisorile sale: *«Epoca, perioada nu era favorabilă persecuţiilor religioase, întreaga Europă va striga împotriva acestei cruzimi.»*

Contesa de Cagliostro cere să se confeseze/spovedească

« *Întreg acest proces este o impostură. Este o intrigă urzită de soţia mea şi de jurişti.»*
– Cagliostro.

În acest context în care toate puterile epocii aveau interes să fie stopat Cagliostro, se petrece singurul lucru care putea să dea putere inamicilor săi: contesa de Cagliostro cere să se confeseze.

Este posibil ca la Roma comportamentul Sarafinei să se fi schimbat. Sub influenţa apropiaţilor săi, a educaţiei sale catolice, sătulă, plictisită, enervată de toate voiajele şi de caracterul deloc facil al soţului său, ea pare să fi avut dorinţa de al părăsi pe Cagliostro şi de a se stabili aproape de familia sa. Dar Contesa nu cunoştea - sau nu avea capacitatea să înţeleagă - marile jocuri politice în care soţul său era amestecat. Inchiziţia nu a făcut decât să ole folosească şi aceasta

[600] Nr. 90, 25 ianuarie 1790.

contre le mal semé par la soi-disant philosophie qui florissait en France, et elle rejetait les œuvres scientifiques modernes méditant attentivement les écritures. Et de plus, elle disait: 'Voici que nous avons accompli notre tâche ici en guérissant les malades, et mon âme brûle d'aller dans d'autres villes, pour ne pas laisser d'endroit où notre charité ne se manifeste aux fils d'Adam'. Et elle disait encore beaucoup d'autres choses conformément aux projets de son mari.»

Voilà qu'à Roveretto, la Comtesse n'était pas encore complètement tournée contre sa mari. Mais un an plus tard, à Rome, sous l'influence de sa famille et des agents de l'Inquisition infiltrés près de Cagliostro, cela fut achevé. Elle fut approchée fin juillet[601] par un agent du Vatican, Matteo Berardi, substitut fiscal du gouvernement, qui devint son confident. Il lui insinua que la seule modalité pour sauver son âme et celle de son mari était de se repentir de sa vie au côté de Cagliostro, se confesser et se tourner vers L 'Église.

Certes, le fait qu'elle était sous l'influence de toutes ces personnes qui l'endoctrinaient contre son mari, n'explique pas le fait que dès la période où ils habitaient l'hôtel La Scalinatta, elle avait demandé de savonner l'escalier pour que le Comte y tombe[602]… La Comtesse déclarera pourtant pendant le procès qu' «*elle désirait ardemment retourner à Rome pour racheter la vie de péché qu'elle avait menée jusque là et pour éviter une fin néfaste.»*

Le 26 septembre 1789, le curé de la paroisse San Salvatore in Campo annonce le Saint Office que *« la comtesse de Cagliostro doit ou demande (il faut vérifier dans Ristretto le mot exact) pour libérer sa conscience de se dégrever de certaines choses qui tiennent du Saint Office et qu'elle désirait ardemment faire une déposition juridique devant son curé, qui demandait dans ce but les facultés adaptées.*

On ne sait pas si elle a fait cette confession au curé de San Salvatore in Campo. Mais deux mois plus tard, le 11 novembre, Giuseppe Iosi, curé d'une autre paroisse, Santa Caterina della Ruota, reçoit l'ordre de recueillir une déposition légale de Sarafina. Pour remplir cette mission, il était autorisé de se passer du notaire et on lui conseillait de choisir avec soin le lieu et le moment, pour ne pas éveiller les soupçons de Cagliostro. Avant le 11 novembre, il n'existe aucune trace d'enquête menée contre Cagliostro par le Saint Office.

Le chef de la Douane, Giuseppe Ferreti, avertit Cagliostro que sa femme l'a dénoncé au Saint Office et l'implore de se sauver de Rome. Mais Cagliostro refuse, car il est sûr de son innocence (il va le déclarer à plusieurs reprises dans le procès). Il semble pourtant qu'il interdit à Sarafina de quitter la maison et charge son secrétaire, le frère Giuseppe di San Maurizio[603] de la surveiller.

601 Ils ont habité à l'Hôtel de la Scalinata du 27 mai jusqu'au 28 aouût, par suite ils démangent à Casa Mora, et le 1 octobre ils déménagent encore chez Filippo Conti, marguillier de l'église San Girolamo della Carita, très catholique et très dévoué à l'Eglise. Les familles Conti et Mora seront cités comme témoins dans le procès.

602 C'est ce que la bonne, Enrichetta Rey, témoigne dans le procès : «*Elle m'a raconté les ennuis qu'elle avait avec son mari et m'a dit qu'il aurait été bien de savonner l'escalier de l'hôtel pour qu'à son arrivée à la maison le comte glisse et tombe du haut.*»

603 C'était un capucin d'origine suisse, il était venu à Rome parce qu'on lui avait promis un évêché dans son contrée natal, le Vaud. Mais on ajournait sa nomination et il espérait en parler au Pape. L'époque où il était en Suisse il fit un rêve où il vit Cagliostro, qu'il n'avait jamais vu, et une voix lui dit en latin: *« tu le connaîtra à Rome.»*

cu ajutorul unuia dintre instrumentele sale mai vechi, antice: confesarea(spovedania.).

După şederea la Roveretto, Sarafina s-a apropiat de preoţi. Ideile sale erau din ce în ce mai mult orientate spre dogma Bisericii. Cagliostro, prin ceremoniile sale, cu profeţiile sale, invocările sale, concepţia sa asupra sexualităţii, în sfârşit, cu toată maniera sa de a fi, era prea departe de aceste dogme. Trebuia deci aşa de puţin ca el să o convingă că tot ceea ce ea făcea - şi ea le făcea pe viu – era un păcat, împotriva valorilor predicate exagerat de Biserica catolică.

La Roveretto, Vanetti nota: *«Soţia lui Cagliostro venea cu un capelan când intra într-o biserică, şi fiind aşezată în genunchi, ea asista la mese(slujbe) cu devoţiune. Şi în plus, un alt preot, om de bine, discuta adeseori cu ea despre regatul lui Dumnezeu şi despre biserică, în afara căreia între ei nu era nici salutul; şi el îi dădea ei să citească Faptele apostolilor, şi operele profeţilor. Iar el se bucura să vadă credinţa şi vorbele frumoase ale acestei femei. Căci în fervoarea spiritului său, ea era iritată, pornită împotriva aşa-zişilor filosofi care înfloreau în Franţa, şi ea respingea operele ştiinţifice moderne reflectând cu mare atenţie asupra scrierilor. Ba mai mult, ea spunea 'Iată că noi am îndeplinit sarcina noastră aici vindecând pe bolnavi, şi inima mea arde de nerăbdare să meargă în alte oraşe pentru a nu lăsa loc în care caritatea noastră să nu se manifeste asupra fiilor lui Adam'. Şi ea mai spunea încă destule cuvinte conforme cu proiectele soţului său.»*

Iată că la Roveretto, Contesa nu era încă complet întoarsă împotriva soţului său. Dar un an mai târziu, la Roma, sub influenţa familiei sale şi a agenţilor Inchiziţiei infiltraţi în preajma lui Cagliostro, aceasta fu împlinită. Ea fu racolată pe la sfârşitul lunii iulie[604] printr-un agent al Vaticanului, Matteo Berardi, substitutor fiscal guvernamental, care deveni confidentul său. Acesta i-a insinuat că singura modalitate pentru a-şi salva sufletul şi pe cel al soţului său era de a părăsi viaţa sa alături de Cagliostro, de a se confesa şi a se întoarce spre Biserică.

În mod cert, faptul că ea era sub influenţele tuturor acestor persoane ce o îndoctrinau împotriva soţului său nu explică faptul că încă din perioada când ei locuiau la hotelul La Scalinatta, ea a pusese ca scările să fie date cu săpun pentru ca să alunece Contele şi să cadă pe ele[605]… Contesa va declara în proces cu toate acestea, că « *ea dorea cu ardoare să se întoarcă la Roma pentru a-şi curăţa viaţa de păcatele pe care ea le-a făcut până atunci şi pentru a evita un sfârşit nefast.»*

În 26 septembrie 1789, preotul parohiei Sfântul Salvator din Câmp anunţaă Sfântului Scaun *« contesa de Cagliostro trebuie întrebată, (trebuie să se verifice în Restricţionări cuvântul exact (cuvântul exact este INDEX)) pentru a i se elibera ei conştiinţa întru degrevarea de anumite lucruri care ţin de Sfântul Scaun şi ~~că~~ de care ea dorea cu ardoare să facă o depoziţie juridică în faţa preotului său, ~~cerând~~ necesitând în acest scop facultăţile adaptate specifice.»*

[604] Ei au locuit la hotelul Scalinata (l'Hôtel de la Scalinata) din 27 mai până in 28 august, ca urmare luau masa la Casa Mora, iar la 1 octombrie ei se mută si locuiau încă la Filippo Conti, epitrop al bisericii San Girolamo della Carita, foarte catolic şi foarte devotat Bisericii. Familiile Conti şi Mora vor fi citate ca martori în proces.
[605] Este citată ca martor în proces şi bona(femeia de servici, menajera) Enrichetta Rey: *«Ea mi-a povestit mi-a povestit plictiselile pe care le avea cu soţul său şi mi-a mai zis că ar fi mai bine dacă aş săpuni scările hotelului pentru ca la sosirea sa acasă, contele să alunece şi să cadă de la înălţime.».*

Ce n’est que le 23 novembre que le curé Giuseppe Iosi passe à l’action. Avec l’aide d’une voisine, il entra en absence de Cagliostro dans la cour de la maison et Sarafina lui fait sa confession par la fenêtre. Mais le document reste incomplet et n’est pas signé par Sarafina. Apres cette scène, elle refusera de rencontrer Giuseppe Iosi qui est obligé de présenter cette dénonciation dans cette forme au Saint Office.

Mais le fait que la déposition n’est pas signée par Sarafina annule sa valeur juridique. Le 15 décembre, Giuseppe Iosi informe ses supérieurs et demande de nouveaux ordres. On lui répond qu’il faut arrêter toute action dans ce sens jusqu'à ce que des circonstances plus favorables se présentent. Pourquoi cette décision? Parce que Sarafina refusait de revoir le curé et entre temps Matteo Berardi avait réussi à obtenir deux autres dénonciations, plus sérieuses et écrites dans la forme adaptée. Et c’est suite à ces deux dénonciations que l’Inquisition fera l’arrestation

Matteo Berardi s’était infiltré dans la maison de Cagliostro avec l’aide de Carlo Antonini, beau-frère de Sarafina.[606] Avec Antonini, il prenait presque tous les dimanches le déjeuner chez Cagliostro. Comme il l’avoua pendant le procès, sa mission était de provoquer Cagliostro à tenir des propos qui pouvaient être utilisés contre lui ensuite.

Antonini dénonça Cagliostro le 27 novembre comme *«créateur et propagateur de la secte des franc-maçons.»*. Il décrira son initiation dans l’Ordre égyptien, scène qui fut reprise dans le pamphlet publié par l’Inquisition: *«Nous avons dit qu’il ne réussit point dans l’offre qu’il fit à quelques personnes de leur communiquer les notions de la maçonnerie égyptienne. Il y en eut une qui ne voulut pas en entendre parler, deux autres*[607] *le jouèrent publiquement. Ils lui avaient souvent montré le désir d’être instruits. Il se disposa donc à les satisfaire et voici connaissances qu’il avait acquises en Égypte établissaient un grade suprême de maçonnerie, auquel on ne pourrait arriver sans avoir d’abord passés par les autres grades de la maçonnerie inférieure, il ajouta que lui seul pouvait dispenser de la convocation en forme de loge et des cérémonies douloureuses qui ont coutume de précéder l’initiation. Comme maître de loge suprême, continua-t-il je vous déclare apprentis, je vous déclare compagnons, je vous déclare maîtres de loge ordinaire et je vous autorise à être admis à la loge suprême.’ Il leur fit ensuite un discours relatif à son rit, tira son épée, leur ordonna de se mettre à genoux et de lever la main droite sur la tête et dans cette attitude il leur fit jouer de ne découvrir à personne ce qu’ils auraient vu et entendu. Alors ayant frappé trois fois la terre de son pied et l’épaule droite de initiés avec son épée, il leur mit ses doigts sur le sur le front, leur souffla au visage et leur dit, que par le pouvoir que L’*Éternel *avait donné à lui seul, il leur induisait sa sagesse et celle de Salomon.»*

Berardi déclarera dans le procès qu’*«Il a provoqué Cagliostro de lui présenter ses prétendues connaissances égyptiennes. Vers la fin du juillet ou début août, un dimanche vers deux heures de la nuit, après qu’il a insisté ensemble à Antonini prés de Cagliostro, celui-ci leur avait dit: ‘Venez*

[606] Il parait qu’il était l’ex mari d’une sœur de Sarafina. Comme toute la famille Feliciani apparait dans le procès et on ne trouve aucune référence à cette sœur, on a déduit qu’à l’époque du procès, elle était décédée. On a souvent présenté Carlo Antonini comme l’amant de Sarafina, mais on n’a aucune preuve dans ce sens. C’est le chef de la Douane, Giuseppe Fereti qui déclare avoir avertit Cagliostro que « *son épouse avec Antonini l’a dénoncé au Saint Office, afin de jouir de sa liberté.»*

[607] Le pamphlet de l’Inquisition cache le fait qu’il s’agissait de Carlo Antonini et de l’agent papal Matteo Berardi. Vie de Cagliostro p. 119-120.

Nu se cunoaşte dacă ea a făcut această depoziţie preotului din Sfântul Salvator din Câmpie. Însă, două luni mai târziu, la 11 noiembrie, Giuseppe Iosi, preotul unei alte parohii, Sfânta Ecaterina de la Routa, primi ordin de a oficia luarea unei depoziţii legale a Sarafinei. Pentru îndeplinirea acestei misiuni, el a fost autorizat de a trece pe la un notar, care și de a fi sfătuit să aleagă cu mare grijă locul şi momentul, pentru a nu trezi suspiciuni lui Cagliostro. Înainte de 11 noiembrie, nu există nici o urmă de anchetă a Sfântului Scaun făcută împotriva lui Cagliostro.

Şeful Vămii, Giuseppe Ferreti, avertiza pe Cagliostro că soţia sa l-a denunţat Sfântului Scaun şi-l implora să se salveze din Roma. Dar Cagliostro refuză, deoarece el era sigur de nevinovăţia sa (el o va declara de nenumărate ori în proces). Se pare, totuşi, că el i-a interzis Sarafinei de a părăsi casa şi însărcină pe secretarul său, fratele Giuseppe di San Maurizio[608] de a o supraveghea.

De abia în 23 noiembrie preotul Giuseppe Iosi trece la acţiune. Cu ajutorul unei vecine, el intră în absenţa lui Cagliostro în curtea casei şi Sarafina îi face confesiunea la fereastră. Însă documentul rămâne incomplet şi nu este semnat de Sarafina. După această scenă, ea va refuza să-l întâlnească pe Giuseppe Iosi care a fost obligat a prezenta această denunţare în această formă Sfântului Scaun.

Dar faptul că depoziţia nu era semnată de Sarafina anulează valoarea sa juridică. În 15 decembrie, Giuseppe Iosi îşi informează superiorii şi cere noi ordine. I se răspunde că el trebuie să oprească toate acţiunile în acest sens până când se vor ivi circumstanţe mai favorabile. Pentru ce această decizie? Pentru că Sarafina refuza a-l revedea pe preot şi pentru că între timp Matteo Berardi reuşise să obţină alte două ~~alte~~ denunţări, mai serioase şi scrise în formă adaptată. Urmare acestor două denunţuri Inchiziţia va face arestarea.

Matteo Berardi se infiltrase în casa lui Cagliostro cu ajutorul lui Carlo Antonini, cumnatul Sarafinei[609]. Cu Antonini, el dejuna aproape în fiecare duminică la Cagliostro. Aşa cum va declara în timpul procesului, el avea misiunea de a-l provoca pe Cagliostro să spună vorbe care puteau fi utilizate mai apoi împotriva lui însuşi.

Antonini denunţă pe Cagliostro în 27 noiembrie ca fiind *«creator şi propagator al sectei franc-masonilor»* El va descrie iniţierea sa în Ordinul egiptean, scenă reluată în pamfletul publicat de Inchiziţie: *«Noi i-am spus lui că nu reuşea defel în oferta făcută de el câtorva persoane de a le comunica lor noţiuni ale masoneriei egiptene. Exista unul care nu voia să audă vorbind, alături de alţii doi* [610] *ei jurau în mod public. Ei i-au arătat lui adesea dorinţa lor de a fi iniţiaţi(instruiţi). El se declară deci dispus a le-o satisface şi iată cum se pricepe. Introducându-i într-o seară în*

[608] Era un capucgin de origine elveţiană, el venise la Roma pentru că i se promisese un episcopat în ţinutul său natal, Vaud. Dar se tot amâna nominalizarea sa şi se spera să vorbească Papei despre această problemă. În perioada când se afla în Elveţia el avut un vis în care el văzu pe Cagliostro, pe care niciodată nu-l văzuse în realitate şi auzi o voce care îi spuse lui în latineşte: *«tu îl vei cunoaşte la Roma.»*

[609] Se pare că el era ex-soţul unei surori a Sarafinei. Cum întreaga familie Feliciani apărea în proces şi nu se găseşte nici o referinţă despre această soră, s-a dedus că la vremea procesului, ea era decedată. A fost prezentat adesea Carlo Antonini ca amant al Sarafina, dar nici o probă în acest sens. Giuseppe Fereti şeful Vămii, este singurul care a declarat că-l avertizase pe Cagliostro că *«soţia sa cu Antonini l-a denunţat la Sfântul Scaun, pentru a se putea bucura de libertatea sa.»*

[610] Pamfletul Inchiziţiei ascunde faptul că era vorba de Carlo Antonini şi de agentul papal Matteo Berardi. Viaţa lui Cagliostro p. 119-120.

dans la chambre et vous serez satisfaits.»

Toujours sur les pressions de Berardi, Giuseppe Feliciani, le père de Sarafina, dénonça son gendre comme hérétique et pour avoir empêché son épouse de participer au culte chrétien. On retrouve dans le propos de Giuseppe Feliciani un thème déjà lancé dès Londres par le journaliste Morande.

Une affaire d'état de première importance

«Le Comte ne pourra respirer un instant sans qu'on aboie après lui.»
– Wieldermett.[611]

Il est difficile à croire et à imaginer même, que des forces si grandes se sont mises en place uniquement parce qu'un mari avait empêché son épouse d'aller à l'Eglise! Et pourtant. Cagliostro était devenu un cas, une affaire d'état. Son Ordre égyptien était considéré comme une menace plus grande que la franc-maçonnerie, tolérée depuis quelques années par le Pape à Rome.

Le 3 décembre 1789, les pièces du dossier «Cagliostro» étaient rassemblées. Il contenait deux dénonciations graves et une troisième, celle de Sarafina, qui pour le moment n'avait pas de valeur juridique. Suite à cela, le Saint Office ordonna un décret par lequel toute la famille Feliciani devait être interrogée.[612] Le 15 décembre, un sommaire de ces interrogatoires fut déposé auprès du Pape. On attendait que son accord pour arrêter Cagliostro.

Mais le Pape préféra patienter jusqu'au 27 décembre, date qui avait une grande importance pour Cagliostro et l'Ordre égyptien.[613]

C'est là que le Pape présida en personne[614] un conclave exceptionnel auquel participèrent le cardinal Antonelli – chef de la propagande, le cardinal Pallotta – préfet du Conseil, le cardinal Campanelli – pro-dataire et le gouverneur de Rome. La présence du Pape à la tête de ce conclave secret et exceptionnel faisait de l'affaire Cagliostro une affaire d'état. Trop de bruit pour un simple charlatan…

Après ce conseil, le gouverneur de Rome, Monsignor Rinuccini, reçut l'ordre d'arrêter Cagliostro, mais aussi son secrétaire, le père capucin Giuseppe di San Maurizio. Mais il devait aussi arrêter celle que l'Inquisition faisait passer pour victime, Sarafina, et la porter au couvent Saint Apollonia qui servait de prison pour les femmes. Car la Comtesse devait compléter sa déposition, la signer et servir de source d'informations de première main contre son mari.

[611] Lettre no 60, octobre 1788.

[612] Cagliostro déclara dans le procès que *« la haine que cette famille lui portait venait de leur espoir secret d'entrer en possession de sa fortune.»*

[613] Mais aussi pour le Pape Pie VI, vu qu'il était né un 27 décembre. *« Les maçons ordinaires, ont coutume de prendre pour patron Saint Jean Baptiste et de célébrer sa fête. Cagliostro, dans son rite, a joint la fête de Saint Jean l'Evangéliste, et c'est précisément le jour où il a été mis en prison à Rome. Sa raison , pour adopter cette fête, était, à ce qu'il a dit, la grande affinité qui existe entre l'apocalypse et les travaux de son rite. »* (Vie de Cagliostro.)

[614] *« Sa Sainteté a voulu intervenir en personne, ce qui est sans exemple depuis des années.»* Lettre du chevalier Damiano de Priocca, ministre de Sardegne à la cour de Rome.

dormitorul său, el le istorisi cum cunoştinţele pe care el le achiziţionase în Egipt îi confereau un grad suprem în masonerie, la care nu se putea ajunge fără să se treacă mai întâi prin alte grade ale masoneriei inferioare; el adăugă că numai el singur putea da, dărui convocarea în/sub formă de lojă şi a ceremonialurilor dureroase care obişnuiesc să preceadă iniţierea. Ca maestru al lojei supreme, continuă el, eu vă declar pe voi ucenici, vă declar însoţitori, vă declar maeştri ai lojei ordinare şi vă autorizez să fiţi admişi în loja supremă.' El le ţinu apoi un discurs despre ritul său, scoase sabia sa le ordonă să se aşeze în genunchi şi de a-şi ridica mâna dreaptă deasupra capului şi în această poziţie el îi puse să jure că nu vor spune, destăinui nimănui cele ce văzuseră şi auziseră. Atunci, bătând pământul cu piciorul său de trei ori şi umărul drept al iniţiaţilor cu sabia sa, el le puse degetele sale pe frunte, le suflă peste faţă şi le spuse, că prin puterea pe care Eternul Dumnezeu i-a dat-o numai lui singur, el le inducea lor înţelepciunea sa şi pe cea a lui Solomon.»

Berardi va declara la proces că *«El l-a provocat pe Cagliostro de a-i arăta(prezenta) lui aceste pretinse cunoştinţe egiptene. Pe la sfârşitul lunii iulie, începutul lui august, într-o duminică, pe la orele două noaptea, după ce el a insistat împreună la Antonini pe lângă Cagliostro, acesta le-a spus lor:'Veniţi, intraţi în cameră şi veţi fi satisfăcuţi.»*

Mereu sub presiunile lui de Berardi, Giuseppe Feliciani, tatăl Sarafinei, îşi denunţă ginerele ca fiind eretic şi pentru că a împiedecat-o pe soţia sa să participe la cultul creştin. În cuvintele lui Giuseppe Feliciani se regăseşte tema deja lansată la Londra de jurnalistul Morande.

O afacere de stat de o deosebită importanţă.

«Contele nu va putea respira nici o clipă fără să se latre după el.»:
Wieldermett.[615]

Este dificil să credem sau să ne imaginăm chiar, că forţe aşa de puternice s-au pus în mişcare în mod special numai că un soţ şi-a împiedecat soţia să meargă la Biserică! Şi, totuşi, Cagliostro a devenit un caz, o afacere de stat. Ordinul său egiptean era considerat ca o ameninţare mai mare decât franc-masoneria, tolerată de câţiva ani de Papa de la Roma.

În 3 decembrie 1789, piesele dosarului «Cagliostro» erau reunite. El conţinea două denunţări grave şi o a treia, cea a Sarafinei, care pentru moment nu avea valoare juridică. Urmare acestora, Sfântul Scaun ordonă, emite un decret prin care toată familia Feliciani trebuia să fie interogată.[616] În 15 decembrie, un sumar al acestor interogatorii fu depus la Papă. Nu se aştepta decât acordul acestuia pentru a-l aresta pe Cagliostro.

Dar, însă Papa va prefera să aştepte până la 27 decembrie, dată care avea o mare importanţă pentru Cagliostro şi Ordinul egiptean.[617]

[615] Scrisoarea nr 60, octombrie 1788.
[616] Cagliostro declara în proces că « ura ce această familie i-o purtau venea din dorinţa lor ascunsă de a intra în posesia averii sale.»
[617] Dar, la fel ca pentru Papa Pius al VI-lea, având în vedere că el era născut la un 27 decembrie. « Masonii de rând, au obiceiul de a lua ca patron pe Sfântul Ioan Baptistul şi de a celebra sărbătoarea sa. Cagliostro, în ritul său, a înfiinţat sărbătoarea de Sfântul Ioan Evanghelistul, şi este exact ziua în care el a fost pus în închisoare la Roma. Motivul său, pentru a adopta această sărbătoare, era, aşa cum a spus el, marea afinitate care exista între apocalipsă şi lucrările ritului său.» (Viaţa lui Cagliostro).

Le chemin du calvaire

«Fermé dans son cachot, Cagliostro apparaît au Pape et au gouverneur du château Saint Ange encore plus à craindre. L'entrée dans le château Saint Ange est interdite et on peut y enter seulement avec un permis spécial. En ce moment Rome est sur l'empire de la plus féroce Inquisition. Personne ne fait confiance à personne. Tout le monde suspecte tout le monde.»
– Astorri, ambassadeur de Sienne à Rome.

On apprit le but de ce conclave extraordinaire seulement après le 1 janvier, quand la terrible nouvelle apparut dans les journaux. Le premier qui en parla fut le Cracas:[618] *«Le soir de dimanche 27 décembre 1789, par l'ordre des Supérieures, l'homme connu comme Joseph Balsamo, qui a voyagé par l'Europe sous le nom d'Alessandro, comte de Cagliostro a été arrêté par un piquet de grenadiers du régiment Rossi et transporté en carrosse dans la forteresse du château Sant Angelo. Sa femme a été arrêtée aussi et conduite par l'ordre de Sa Sainteté dans le couvent S. Apollonia. Après la perquisition on a mis sous séquestre ses documents et on a scellés les portes de la maison qu'il habitait à Rome.»*

Le service de propagande du Saint Office s'occupa tout-de-suite de lancer des bruits et des rumeurs, pour justifier cette mesure. Cagliostro aurait été le chef des Illuminés, il aurait ourdi un complot pour faire une révolution à Rome, telle que celle de France, il aurait voulu renverser le Pape, détruire le Vatican et incendier la capitale du christianisme. Tous ces bruits ne firent que semer la panique et la confusion à Rome. On parlait de personnes qui étaient arrêtées par interdit le carnaval, de peur qu'une révolution puisse éclater si les gens sortaient dans les rues.

Quant aux circonstances de cette arrestation, ils circulaient plusieurs versions. Le journal du père Tovazzi, érudit et historien franciscain de Trente, en fait référence le 12 janvier 1790: *«Le soir du dimanche, 27 décembre, la maison habitée par Cagliostro à Rome fut entourée par des soldats. Un juge, un notaire et d'autres représentants officiels y sont entrés pour l'arrêter. Ils ont pris ses documents et l'ont porté à la forteresse où il a été enfermé. En même temps, sa femme a été transportée au couvent franciscain de Sant Apollonia. Après ces arrestations, vers 3 heures du matin, 75 soldats ont entouré le couvent des frères capucins. Ils ont obligé le gardien de les conduire auprès du père Giuseppe da San Maurizio. Le juge et le notaire ont pris tous ses documents, il a été conduit au couvent de Aracoeli et les franciscains ont reçu l'ordre de le garder strictement.*

Un français d'origine illustre et autres dix personnes dont les noms restent secrets ont également été arrêtés. Le père ci-dessus, homme d'esprit et talent, était un ami intime de Cagliostro et dînait souvent chez lui. Le Pape lui avait promis un diocèse et il n'avait aucune obligation religieuse, que de dormir dans le couvent. A Rome on dit que Cagliostro est un de chef des émeutes de France et un de vrais complices dans l'Affaire du collier. D'autres disent qu'il est arrêté pour avoir ourdi une révolution à Rome. D'autres le veulent franc-maçon.

Ce qui est sûr est d'avoir trouvé deux pièces lui appartenant à Arco della regina (Villa Malta, siège de l'ambassadeur de l'Ordre de Malte à Rome) où il y avait des chaises rangés en symétrie, un fantoche flexible ayant beaucoup de rubans attachés et une curieuse machinerie en bois qui formait une espèce de trône. (on va revenir sur cette histoire n.a.)

[618] Dans son numéro du 2 janvier 1790.

Atunci Papa prezidă personal[619] un conclav excepţional la care vor participa cardinalul Antonelli-şeful propagandei, cardinalul Pallotta- prefectul Consiliului (Congresului), cardinalul Campanelli-pro-dataire şi guvernator al Romei. Prezenţa Papei la acest conclav secret şi excepţional făcea din afacerea Cagliostro o afacere de stat. Prea mult zgomot pentru un şarlatan …

După acest Consiliu, guvernatorul Romei, Monseigniorul Rinuccini, primi ordin de a-l aresta pe Cagliostro, dar şi de asemenea secretarul său, tatăl capucinului Giuseppe di San Maurizio. Dar trebuia arestată de asemeni şi cea care pentru Inchiziţie trecea drept victimă, Sarafina, şi au dus-o la mânăstirea de călugăriţe Sfânta Apollonia care servea de închisoare pentru femei. Deoarece Contesa trebuia să completeze depoziţia sa, să o semneze şi a servi ca sursă de informaţii de primă mână împotriva soţului său.

Drumul calvarului.

«Închis în celula sa, de Cagliostro apărea în ochii Papei şi ai Guvernatorului castelului Sfântul Înger ceva încă, mai de necrezut, incredibil. Accesul în castelul Sfântul Înger era interzis şi se putea intra acolo numai cu un permis special. În acest moment Roma este sub imperiul celei mai feroce Inchiziţii.
Nimeni nu avea încredere în nimeni. Toată lumea suspecta pe toată lumea.»
- Astorri, ambasadorul Siennei la Roma.

De scopul acestui conclav extraordinar se află abia după 1 ianuarie, când teribila veste a apărut în ziare. Primul care va vorbi despre asta va fi Cracas[620] : *«În seara zilei de duminică 27 déecembrie 1789, prin ordin al Superiorilor, omul cunoscut sub numele de Joseph Balsamo, care a călătorit prin Europa sub numele de Alessandro, conte de Cagliostro a fost arestat de un pichet de grenadieri din regimentul Rossi şi transportat în caretă(rădvan) în fortăreaţa castelului Sfântul Înger. Soţia sa a fost şi ea arestată de asemeni şi condusă din ordinul sanctităţii sale în mânăstirea de călugăriţe Sfânta Apollonia. După percheziţie au fost puse sub sechestru documentele sale şi au fost sigilate porţile casei unde el locuia la Roma..»*

Serviciul de propagandă al Sfântului Scaun se ocupă imediat de a lansa zvonuri şi rumoare, pentru a justifica această măsură. Cagliostro ar fi fost şeful Iluminiştilor, el ar fi fost cel care ar fi urzit un complot pentru a face o revoluţie la Roma, la fel ca cea din Franţa, el ar fi vrut să răstoarne pe Papă, să distrugă Vaticanul şi să incendieze capitala creştinismului. Toate aceste zvonuri nu au făcut decât să semene panică şi confuzie la Roma. Se vorbea de persoane care au fost arestate de Inchiziţie, numai pentru simplul motiv că erau suspectate de a avea relaţii cu de Cagliostro. Papa interzice carnavalul, de frica unei revoluţii ce putea să izbucnească dacă oamenii ieşeau în stradă.

Privitor la circumstanţele acestei arestări circulau multe versiuni. Ziarul părintelui Tovazzi, erudit şi istoric franciscan din Trente, făcea referinţă la asta în 12 ianuarie 1790: *«Duminică seara, în 27 decembrie, casa locuită de Cagliostro la Roma fu înconjurată de soldaţi. Un judecător, un notar şi alţi reprezentanţi oficiali au intrat acolo pentru a-l aresta. I-au fost ridicate documentele şi l-au dus la fortăreaţă unde el a fost închis În acelaşi timp, soţia sa a fost transportată la*

[619] *«Sanctitatea Sa a vrut să intervină personal, ceea ce este fără exemplu de multă vreme.»* Scrisoarea cavalerului Damiano de Priocca, ministru de Sardegne la curtea din Roma.
[620] În numărul său din 2 ianuarie 1790.

On dit que tout a été découvert grâce à sa femme qui avait l'interdiction de se confesser sous la peine de mort, mais que malgré cela, elle s'était confessée en secret et elle avait promis au confesseur de tout révéler.

On ajoute que le moment de l'arrestation, se voyant découvert, Cagliostro a essayé de la tuer, en tirant deux coupes du pistolet, mais l'arme n'était par chargée.»

La nouvelle de l'arrestation de Cagliostro fut annoncé aussi par les diplomates. Le cardinal Bernis, ambassadeur de France à Rome, écrit dès le 30 décembre 1789 à Armand Montmorin, le ministre français des affaires étrangères: *«Il y a trois jours, le comte Calliostro a été arrête. Il a été porté au château Sant Angelo et sa femme dans un couvent. Ce charlatan, plus célèbre qu'il n'en mérite a été reçu ici en printemps sur les insistances de l'archevêque de Trente. On y avait parlé peu de lui, mais on dit qu'il a tenu des réunions secrètes dans les loges des maçons qui sont interdîtes par une bulle de Benoît XIV. On dit aussi que par ces réunions il essayait d'y introduire par des cérémonies superstitieuses l'esprit des la secte des Illuminés d'Allemagne et de l'Hollande.»*

Il revient sur le même sujet le 6 janvier 1790 « *Le tribunal du Saint Office continue ses recherches pour découvrir si Calliostro, profitant des réunions secrets des maçons, qui sont interdites à Rome par le bulles de Clément XII et Benoît XIV, n'est pas le chef de cette secte des Illuminés qui commence à inquiéter le gouverne. On dit qu'on a trouvé dans les documents de Calliostro une prophétie qui annonce que Pie VI sera le dernier Pape et que l'état papal n'appartiendra plus à L'Église.»*

Le peintre Hannequin note dans ses mémoires[621] les détails de l'arrestation de Cagliostro qu'il tient du bailli de Loras. Cela paraît être la version la plus proche de la réalité: *«Cagliostro ne se trouvait pas chez lui le soir de l'arrestation. On le conduisit chez lui où l'attendaient les hommes du gouvernement qui en son absence avaient perquisitionné minutieusement la maison. Arrivé chez ui, entouré d'hommes qui lui étaient inconnus et l'accablaient de questions et d'insultes, ce malheureux a la douleur de se voir dénoncé et vendu par sa femme qui, en sa présence, avait la barbarie d'indiquer les lieux les plus secrets où étaient ses papiers, sa correspondance et des objets précieux à son existence particulière.*»

La nuit de la fête de Saint Jean l'évangéliste, Cagliostro parcourt donc le chemin vers sa prison, le château Saint Ange. Ancienne tombe de l'empereur Hadrien, celui-ci est le lieu où l'archange Michael s'est manifesté visiblement (tel comme dans les cérémonies de Cagliostro) pendant la grande peste de l'année 590. Le pape de l'époque, Grégoire Ier avait vu l'archange Michael au dessus du monument, remettant son épée au fourreau, ce que signifiait la fin de l'épidémie. Pour montrer toute sa reconnaissance, une statue représentant l'Archange a été élevée sur le monument.

Michael («celui qui est pareil à Dieu») est connu comme le commandant des milices célestes, le guerrier de la lumière divine qui triomphe sur les ténèbres. Il tient une épée et il soumet Satan, représenté par le serpent ou le dragon, dont il écrase la tête de son pied (comme dans les enseignements de l'Ordre égyptien). Il veille les pèlerins et les étrangers (Cagliostro était un

[621] p. 284.

mânăstirea franciscană de călugăriţe Sfânta Apollonia. După aceste arestări, către orele trei ale dimineţii, 75 de soldaţi au înconjurat mânăstirea fraţilor capucini. Au ~~Ei au~~ obligat pe gardian să-i conducă la părintele Giuseppe da San Maurizio. Judecătorul şi notarul au ridicat toate documentele iar el a fost condus la mânăstirea de Aracoeli iar franciscanii au primit ordin de a-i păzi straşnic, cu stricteţe.

Un francez de origine illustră şi alte 10 persoane al căror nume rămân secrete au fost de asemeni arestate Părintele sus menţionat, om de spirit şi talent, a fost un amic intim al lui Cagliostro şi lua masa adesea la el. Papa i-a promis lui o dioceză şi el nu avea nici o obligaţie religioasă, decât aceea de a dormi în mânăstire. La Roma se vorbea despre Cagliostro că este şeful emiţătorilor din Franţa şi un adevărat complice în Afacerea colierului. Unii ziceuau că el a fost arestat pentru că ar fi urzit o revoluţie la Roma. Alţii îl voiau franc-mason.

Ceea ce este sigur este faptul că s-au găsit piese în apartamentul său din Arco della regina (Villa Malta, sediul ambasadorului Ordinului de Malta la Roma) în care el avea fotolii aranjate în simetrie, o fantoşă flexibilă având numeroase rubane ataşate şi o curioasă maşinărie în lemn ce forma un soi de tron. (vom reveni asupra acestei poveşti n.a.)

Se spune că toate acestea au fost descoperite graţie soţie sale care avea interdicţia de a se confesa(spovedi) sub pedeapsa cu moartea, dar în ciuda acestui fapt, ea s-a confesat în secret şi ea a promis confesorului că va dezvălui totul.

Se mai adăugă că momentul arestării, văzându-se descoperit, Cagliostro a încercat să se omoare, trăgând 2 focuri de pistolet, dar arma nu era încărcată..»

Vestea arestării lui Cagliostro fu anunţată şi de către diplomaţi. Cardinalul Bernis, ambasador al Franţei la Roma, scria în 30 decembrie 1789 lui Armand Montmorin, ministrul français al afacerilor externe: *«Acum 3 zile contele de Calliostro a fost arestat. El a fost dus la castelul Sfântul Înger iar soţia sa la o mânăstire. Acest şarlatan, mai celebru încât nu merita să fie primit aici în primăvară la insistenţele arhiepiscopului din Trente. Despre el s-a vorbit foarte puţin aici, dar se spune că el a ţinut reuniuni secrete în lojele masonilor care sunt interzişi printr-o bulă papală a lui de Benoît al XIV-lea. Se vorbeşte de asemeni că prin aceste reuniuni el a încercat să introducă prin ceremonii superstiţioase spiritul sectei Iluminiştilor din Germania şi din Olanda.»*

El revine la acelaşi subiect în 6 ianuarie 1790: «*Tribunalul Sfântului Scaun continuă cercetările sale pentru a descoperi dacă Cagliostro, profitând de reuniunile secrete ale masonilor, care sunt interzişi prin bulele papale ale lui Clément al XII şi Benoit al XIV-lea, nu este şeful acestei secte a Iluminiştilor care însepuse să neliniştească guvernul. Se vorbeşte că s-a găsit printre documentele lui Cagliostro o profeţie care anunţa că Papa Pius al VI-lea va fi ultimul Papă şi că statul papal nu va mai aparţine Bisericii.»*

Pictorul Hannequin nota în memoriile sale[622] detaliile arestrăarii lui Cagliostro pe care el le avea de la judecătorul regelui sau al seniorului de Loras. Aceasta pare a fi versiunea cea mai apropiată de realitate: *«Cagliostro nu se afla la domiciliu său în seara arestării. El a fost condus acasă la el, unde îl aşteptau oamenii guvernului, care, în absenţa sa, percheziţionaseră minuţios casa. Ajuns la el acasă, înconjurat de oameni ce-i erau necunoscuţi şi-l copleşeau cu întrebări şi insulte, acest nefericit are durerea să se vadă denunţat şi vândut de soţia sa, care, în prezenţa sa, avea barbaria de a indica locurile cele mai secrete în care se aflau hârtiile sale, corespondenţa şi*

[622] p. 284.

voyageur), il inspire et protège ceux qui travaillent dans la solitude et l'humilité. Il est toujours prêt à aider ceux qui souffrent, les âmes bonnes et pures, abandonnées ou accablées par les peines. Il est appelé aussi L'Ange Bienveillant de la Mort parce qu'il conduit vers l'immortalité. Il est représenté une balance dans la main pour peser les actions des humains, lors du Jugement Dernier.

C'est donc dans ce château, veillé par l'archange Michael, que Cagliostro passera les 16 mois suivants. De longs mois de souffrance, de réclusion, de solitude, d'épreuves, d'injustice et de torture. Son calvaire commencera le 27 décembre, par la traversée du pont du château. Il y passera entre les deux files de statues représentant Saint Pierre, Saint Paul et dix anges, portant des objets liés au calvaire du Christ.

Les franc-maçons de Rome.

« Tous ceux qui oseront organiser ou joindre des sociétés maçonniques, des réunions ou des congrégations, ainsi que tous ceux qui à ce but donneront du conseil, de l'aide ou d'autres faveurs seront punis de manière irréversible sans aucun espoir d'être graciés par la mort .»

- Bulle de Clément XII.

Il reste un dernier aspect lié à l'arrestation de Cagliostro, dont on ne parle que trop peu. Car dans la nuit du 27 décembre 1789, les soldats du Pape sont descendus non seulement chez Cagliostro, mais aussi chez Auguste Belle, peintre français et un des chefs de la loge maçonnique de Rome.

L'Inquisition surveillait déjà l'activité de cette loge, d'autant plus que le même Matteo Berardi qui a été infiltré chez Cagliostro pour l'espionner, en était membre. Le nom de Berardi apparait sur les listes des membres trouvés dans la nuit du 27 décembre. A coté de son nom, on a noté: *«Il dit que tout a été une bouffonnerie.»*

Cette loge, qui faisait partie du Grand Orient de France, avait été fondée en novembre 1787 sous le nom *«La réunion des Amis Sincères.»* Le peintre Hennequin[623], qui avait mis sa maison à disposition pour les réunions, écrit: *«Rome était le rendez vous des étrangers, il y avait surtout beaucoup de français. Tous plus au moins visitaient les artistes. On décida de former une loge maçonnique consacrée, où l'on s'occupait des sciences et des arts, principalement des moyens de secourir les familles françaises dont plusieurs étaient réduites aux privations que le malheur impose à ceux qu'il atteint.»*

C'est dans cette loge que Berardi a dû approcher Carlo Antonini. Le secrétaire de Cagliostro, Giuseppe di San Maurizio en devient lui aussi membre le 15 novembre 1789. Et le bailli de Loras, qui fut à la base du conflit entre Cagliostro et l'Ordre de Malte était le vénérable de cette loge, au côté du peintre Augustin Louis Belle.

[623] Philippe Auguste Hennequin (1763-1833) – peintre, élève de David.

obiectele preţioase existenţei sale particulare.»

În noaptea sărbătoririi Sfântului Ioan evanghelistul, Cagliostro parcurgea deci drumul spre închisoarea sa, castelul Sfântul Înger. Străvechi mormânt al imperatorului Hadrian, acesta este locul unde arhanghelul Mihail s-a arătat vizibil mulţimii(la fel ca în ceremoniile lui Cagliostro) în timpul marii molime de pestă din anul 590. Papa din acea perioadă, Grigore Întâiul îl văzuse pe arhanghelul Mihail deasupra monumentului, punându-şi sabia sa în teacă, ceea ce semnifica sfârşitul epidemiei. Pentru a arăta toată recunoştinţa sa, o statuie reprezentându-l pe Arhanghel a fost ridicată pe monument.

Mihail («cel care este asemănător/echivalent, egal lui Dumnezeu») este cunoscut drept comandant al miliţiilor celestre, vindecătorul prin lumina divinităţii care triumfă asupra tenebrelor. El ţine o sabie şi l-a supus pe Satana, reprezentat de şarpe sau de dragon, căruia el îl striveşte capul cu piciorul său(ca în învăţăturile Ordinului egiptean). El veghează şi protejează asupra pelerinilor şi a străinilor (Cagliostro era un voyajor, un călător), el inspiră şi protejează pe toţi cei care lucrează în solitudine şi cu umilinţă. El este totdeauna gata a ajuta pe cei suferinzi, sufletele bune şi pure, abandonate sau copleşite de nevoi şi necazuri. El este în acelaşi timp şi Îngerul Binevoitor(Binefăcător) al Morţii deoarece el conduce spre nemurire. Este reprezentat cu o balanţă într-o mână pentru a cântări cu ea acţiunile oamenilor la Judecata lor de Apoi.

Acesta este deci, castelul vegheat de arhanghelul Mihail unde Cagliostro va petrece cele 16 luni următoare.Lungi luni de suferinţă, de recluziune(închisoare), de încercări, de nedreptate şi de tortură. Calvarul său va începe la 27 decembrie, prin traversarea podului castelului. El va trece aici printre cele 2 şiruri de statui reprezentându-l pe Sfântul Petru, Sfântul Paul şi cei 10 îngeri, purtând obiecte legate de calvarul lui Christos.

Franc-masonii din Roma.

« Toţi care vor cuteza, vor îndrăzni să organizeze sau să înfiinţeze societăţi masonice, reuniuni sau congregaţiuni, la fel ca şi toţi cei, în acest scop vor da sfaturi, ajutor sau alte favoruri (ca oferirea caselor sau alte locuri pentru reuniuni masonice) vor fi pedepsiţi la moarte de manieră ireversibilă fără nici o speranţă de a fi graţiaţi.»

- Bulla lui Clément al XII-lea.

Mai rămâne un ultim aspect legat de arestarea lui Cagliostro, despre care nu s-a vorbit decât prea puţin. Deoarece în noaptea de 27 decembrie 1789, soldaţii Papei au descins nu numai la Cagliostro, dar şi la Auguste Belle, pictor francez şi şeful lojei masonice din Roma.

Inchiziţia supraveghea deja activitatea acestei loje, cu atât mai mult cu cât chiar Matteo Berardi însuşi care a fost infiltrat la Cagliostro pentru a-l spiona, nu era membru al ei. Numele de Berardi apărea pe lista membrilor găsiţi în noaptea de 27 decembrie. În dreptul numelui său era notat: *«El spune că totul era o bufonerie.»*

Cette loge était donc active depuis deux ans et à aucun moment la police papale, qui la surveillait, n'avait pensé que les deux bulles papales[624] qui interdisaient les activités maçonniques à Rome, sous peine de mort, pourraient être mises en application dans son cas. On s'en rappellera pourtant leur existence pour les appliquer contre Cagliostro qui n'a jamais participé aux réunions de cette loge, ni n'en était membre ! Cela est un fait qui ressortira de manière très claire pendant le procès, ce que transforme cette action que l'Inquisition voulut faire passer comme une action contre la franc-maçonnerie dans une action contre Cagliostro et son Ordre égyptien. Car aucun de ces franc-maçons n'a été arrêté ou condamné, malgré le fait qu'ils étaient sous l'incidence des mêmes bulles.

Hennequin le note d'ailleurs dans ses mémoires: *«Il est probable que le gouvernement connaissait l'existence de notre loge, mais qu'il savait aussi que rien de ce qui s'en passait ne pouvait déranger l'ordre public.».* Tandis que Cagliostro était vu comme *«un danger pour l'ordre publique»*, comme c'est inscrit d'ailleurs dans les actes du procès.

Cela n'empêche, que la nuit du 27 décembre, les soldats font une perquisition dans l'atelier du peintre Belle qui occupait le premier étage de la maison de Hennequin. C'est dans cet atelier qu'avaient lieu les réunions maçonniques de Rome. Belle a dû pourtant être averti, car il évite de retourner chez lui et se Cela n'empêche, que la nuit du 27 décembre, les soldats font une perquisition dans l'atelier du peintre Belle qui occupait le premier étage de la maison de Hennequin. C'est dans cet atelier qu'avaient lieu les réunions maçonniques de Rome. Belle a dû pourtant être averti, car il évite de retourner chez lui et se réfugie dans le siège de l'Académie française à Rome, territoire où les soldats du Pape n'avaient pas de pouvoir. Il y reste caché pendant quatre jours après lesquels il quitte son refuge sans aucun souci de la part de l'Inquisition. Dans son atelier, on trouve les sièges rangés pour les réunions, des instruments maçonniques, la liste des membres de cette loge, preuves suffisantes pour le condamner à mort.

Belle s'échappe grâce à l'intervention du Cardinal de Bernis auprès du secrétaire d'état Zelada, et à celle de Louis Rollez de l'Isles près du Cardinal Busca, ministre de la police.

Bernis informe M. de Montmorin: «*Le jeune peintre Belle qui a beaucoup du talent et d'après ce qu'on m'a dit est honnête homme, avait prêté son studio pour des séances maçonniques interdites à Rome. Il ne pouvait pas rompre les serments faites à cette institution singulière et révéler au Saint Office ses secrets. Il s'est donc décidé de retourner en France, près de son père, un des directeurs des manufactures Gobelin.»*

Voilà donc que ce que dans le cas de Cagliostro représente un délit extrêmement grave, puni par la mort, pour les autres ne reste qu'un secret qu'il faut respecter. Bernis fait tout ce qu'il peut pour sauver Belle, mais *lave ses mains* en ce qui concerne Cagliostro. *«Il serait assez imprudent de ma part de me mélanger directement ou indirectement en tout ce qui est lié à Cagliostro ou au père*

[624] Il s'agit surtout de la bulle *In eminenti* donné par Clement XII en 1739, publié avec le nom de son secrétaire le cardinal Firrao (Bando Firrao en italien). Elle ordonnait : *« Tous ceux qui oseront organiser ou joindre des sociétés maçonniques, des réunions ou des congrégations, ainsi que tous ceux qui à ce but donneront du conseil, de l'aide ou d'autres faveurs (comme offrir des maisons ou d'autres lieus pour des réunions maçonniques) seront punis de manière irréversible sans aucun espoir d'être graciés par la mort.* » Benoit XIV reprit le Bando Firrrao en 1751. Mais celui ci n'avait été jamais mis en application, jusqu'à Cagliostro.

Această lojă, care făcea parte din Marele Ordin al Franţei, a fost fondată în noiembrie 1787 sub numele de *«Reuniunea Prietenilor Sinceri»*. Pictorul, Hennequin,[625] cel care pusese casa sa la dispoziţie pentru reuniunile lor scrie *«Roma era locul de întâlnire al străinilor, aici aflându-se numeroşi francezi. Mai mult sau mai puţin ei vizitau pe artişti. Se decide să înfiinţăm o lojă masonică consacrată, în care să ne ocupăm de ştiinţe şi de arte, în principal de mijloacele de a ajuta familiile franceze dintre care numeroase erau constrânse, obligate la privaţiunile pe care neferiicirea le-o impunea celor pe care ea îi atingea.*

În această lojă Berardi a trebuit să se apropie de Carlo Antonini. Secretarul lui Cagliostro, Giuseppe di San Maurizio i-a devenit de asemeni membru în 15 noiembrie 1789. Iar Judecătorului regelui sau seniorului de Loras, fu la baza conflictului dintre Cagliostro şi Ordinul de Malta era venerabilul acestei loje, alături de pictorul Augustin Louis Belle.

Această lojă era deci activă de vreo 2 ani şi în nici un moment poliţia papală, care o supraveghea, nu avea să se gândească că cele 2 bule papale[626] care interziceau activităţile masonice în Roma, sub pedeapsa cu moartea, vor fi putut fi puse în aplicare în acest caz al său. Îşi vor reaminti totuşi de existenţa lor pentru a le aplica împotriva lui Cagliostro care nu a participat niciodată la reuniunile sale şi nici nu era membru al ei. Acesta este un fapt care va resuscita, ieşi în relief într-o manieră foartre clară în timpul procesului, ce transformă această acţiune prin care Inchiziţia voia să treacă o acţiune îndreptată împotriva franc-masonneriei într-o acţiune împotriva lui Cagliostro şi împotriva Ordinului său egiptean. Asta pentru că niciunul dintre aceşti franc-masoni nu a fost arestat sau condamnat, în ciuda faptului că ei erau, se aflau sub incidenţa aceloraşi bule.

Hennequin notează, de altfel, situaţia aceasta în memoriile sale: *«Este probabil că guvernul cunoştea existenţa lojei noastre, dar că ei ştiau că nimic din ce se petrecea acolo nu putea deranja ordinea publică.»*. În timp ce Cagliostro era văzut ca *«un pericol pentru ordinea publică»*, aşa cum el era înscris, de altfel, în actele procesului.

Aceasta nu a împiedecat, ca în noaptea de 27 decembrie, soldaţii să facă o percheziţie în atelierul pictorului Belle care ocupa primul etaj al casei lui de Hennequin. În acest atelier aveau loc reuniunile masonice din Roma. Belle a putut fi totuşi avertizat, deoarece el a evitat de a se reîntoarce la el acasă şi s-a refugiat în sediul Academiei franceze din Roma, teritoriu în care soldaţii Papei nu mai aveau putere. El a rămas ascuns timp de 4 zile după care el părăseşte refugiul său fără nici o grijă faţă de Inchiziţie. În atelierul său, au fost găsite fotoliile aranjate pentru reuniunile lor, instrumentele masonice, lista membrilor acestei loje, probe suficiente pentru a-l condamna la

[625] Philippe Auguste Hennequin (1763-1833) – pictor, elev al lui David.
[30] Este vorba, îndeosebi, de bula *In eminenti* dată de Clement al XII-lea în1739, publicată cu numele secretarului său cardinalul Firrao (Bando Firrao în italiană). Ea ordona: *« Toţi care vor cuteza(îndrăzni) să organizeze sau să înfiinţeze societăţi masonice, reuniuni sau congregaţiuni, la fel ca şi toţi cei, în acest scop vor da sfaturi, ajutor sau alte favoruri (ca oferirea caselor sau alte locuri pentru reuniuni masonice) vor fi pedepsiţi la moarte de manieră ireversibilă fără nici o speranţă de a fi graţiaţi.* ». Benoit al XIV-lea reluă bula Bando Firrrao în 1751. Dar aceasta nu mai fusese pusă în aplicare până la Cagliostro.

Giuseppe di San Maurizio, son confident.[627]»

Cela est d'autant plus absurde que Cagliostro ne faisait pas partie de cette loge et ne participait pas aux réunions maçonniques interdites. Pendant le procès, on essaya d'invoquer un faux témoignage dans ce sens. Il s'agit d'un cuisinier que Cagliostro avait mis à la porte, Giovanni Modò, qui affirme que *«le Comte s'était inscrit dans la loge maçonnique de Rome.*». Mais cela est contredit par d'autres déclarations:

Carlo Antonini affirme: *«Cagliostro fut si prudent de ne pas violer cette interdiction qu'il a même refusé une invitation du bailli di Loras d'assister à une tenue maçonnique. Non seulement il n'accepta pas l'invitation, mais il montra si ostensiblement son indifférence à ce sujet, qu'il n'est même pas sorti de la maison pendant toute la journée.»*

A son tour, Loras déclare que «s*a société maçonnique n'a aucun rapport avec les travaux du célèbre Cagliostro et que son nom ne se trouve pas sur les liste de membres de cette loge.»*

Dans une lettre écrite, le 9 janvier 1790, par Hennequin au Grand Orient de France pour l'informer sur les événements de Rome, il est dit la même chose: *«Il est possible qu'un ennemi d'un de nos membres (pour nous priver*[628] *du puissant appui que nos sentiments et notre conduite nous méritent) écrit en France que nous avions adopté le système du comte de Cagliostro. Il est faux. Le dit comte de Cagliostro n'est jamais venu dans notre atelier. Son nom n'est pas dans notre registre.»*

A la fin, les inquisiteurs doivent noter que le témoignage du cuisiner Modo est faux. «*Puisque l'accès et l'appartenance de Cagliostro aux loges de Rome, témoignés par Modò et la voix publique*[629] *ne sont pas confirmés par les autres épreuves, il ne sera plus interrogé à ce sujet»,* on enregistre ce fait dans les documents du procès. Mais cela arrange les inquisiteurs, car autrement ils étaient obligés à admettre l'appartenance à la franc-maçonnerie et punir en conséquence tous les autres personnages. Parmi eux, il y avait des grands noms qu'il ne fallait pas compromettre.

De faux témoins.

« Nous sommes prêts à déclarer ce que les inquisiteurs ont besoin…»
- ?!?

Si l'arrestation se passa vite, le procès pour condamner Cagliostro fut très lent. Le 2 janvier 1790, le Pape ordonna au secrétaire d'état Zelada de compléter le dossier qui devait être à la base des interrogatoires de Cagliostro. Pour le moment, Pie VI préférait laisser patienter Cagliostro en prison, isolé dans son cachot.

Dans ce but, le Pape donna des pouvoirs extraordinaires aux juges qui devaient instrumenter le procès. Normalement, le Saint Office ne pouvait s'occuper que de questions religieuses, mais dans le cas de Cagliostro il fut autorisé de manière exceptionnelle à enquêter et juger des questions tenant de la vie civile.

[627] Lettre de Bernis à Montmorin, 3 févier 1790.
[628] On connaît le conflit entre Cagliosotro et la franc maçonnerie, le moment du Congres de Philalètes.
[629] C'est quand même bizarre d'invoquer comme témoigne la voix publique…

moarte.

Belle scăpă graţie intervenţiei cardinalului de Bernis pe lângă secretarul de stat Zelada, şi celei a lui de Louis Rollez de l'Isles la Cardinalul Busca, ministrul al poliţiei.

Bernis informează pe D.-l de Montmorin: «*Tânărul pictor Belle are mult talent, şi după câte mi s-au spus este un om de onoare, avea pregătit atelierul său pentru şedinţele masonice interzise la Roma. El nu putea rupe jurămintele făcute acestei instituţii singulare şi dezvălui Sfântului Scaun secretele sale. El era deci decis să se întoarcă în Franţa, mai aproape de tatăl său, unul dintre directorii manufacturilor Gobelin.»*

Iată deci că ceea ce în cazul Cagliostro reprezenta un delict extrem de grav, pedeapsa cu moartea, pentru alţii nu rămânea decât un secret ce trebuia respectat şi păstrat. Bernis a făcut tot ce se putea face pentru a-l salva pe Belle, dar se spală pe mâini în ce-l priveşte pe Cagliostro. *«Ar fi fost la fel de imprudent din partea mea să mă amestec direct sau indirect în tot ce era legat de Cagliostro sau tatăl-său de părintele Giuseppe di San Maurizio, confidenul său.*[630]*»*

Aceasta este cu atât mai absurd cu cât de Cagliostro nu făcea parte din această lojă şi nu participa la reuniunile masonice interzise. Pe durata procesului s-a încercat invocarea unui martor fals(minciunos) în acest sens. Este vorba de un bucătar pe care Cagliostro îl pusese la uşă(intrare), Giovanni Modò, care afirmă că *«Contele se înscrisese în loja masonică din Roma*». Dar aceasta va fi contrazis de alte declaraţii:

Carlo Antonini afirmă:*«Cagliostro fu atât de prudent de a nu viola această interdicţie încât el însuşi refuzase o invitaţie la judecătorul regelui sau seniorului de Loras de a asista la o întrunire masonnică. Nu numai că el nu a acceptat invitaţia, dar el arătă cu aşa obstinenţă indiferenţa sa asupra acestui subiect încât nu a mai ieşit din casă în toată ziua aceea.*»

La rândul său, de Loras declară că «*societatea* sa *masonică nu a are nici o legătură cu lucrările celebrului Cagliostro şi că numele său nu se găseşte pe listele cu membrii acestei loje.»*

Într-o scrisoare adresată Marelui Orient al Franţei în 9 ianuarie 1790, de către Hennequin pentru a informa despre evenimentele din Roma, el a spus acelaşi lucru: *«Este posibil ca un duşman al unui membru dintre ai nosştri(pentru a ne priva pe noi*[631] *de puternicul ajutor pe care sentimentele şi conduita noastră le merită) să fi scris în Franţa că noi am adoptat sistemul contelui de Cagliostro. Este fals. Aşa-zisul conte de Cagliostro nu a venit niciodată în atelierele noastre. Numele său nu este în registrele noastre.»*

La sfârşit, inchizitorii au fost nevoiţi să noteze că mărturia bucătarului Modo este falsă. *«Deoarece accesul şi apartenenţa lui Cagliostro la lojele din Roma, susţinute de Modo şi vocea* p*ublică*[632] *nu sunt confirmate şi de alte probe, el nu va mai fi interogat asupra acestui subiect»,* este înregistrat acest fapt în documentele procesului. Dar aceasta înfurie, îi face să turbeze pe inchizitori, deoarece altfel ei era obligaţi a admite apartenenţa la franc-masonerie şi a pedepsi în

[31] Scrisoarea lui de Bernis către Montmorin, 3 februarie 1790.

[32] De conflictul dintre Cagliostro şi franc-masonerie se cunoştea din timpul Congresului Filaletienilor.

[33] Chiar este de-a dreptul bizar a invoca ca martor opinia (vocea) publică.…

C'est le même Berardi qui fut chargé de trouver des témoins convaincants pour accumuler des preuves contre Cagliostro. Il avait déjà les déclarations de la famille Feliciani qui soutenait que Cagliostro est un hérétique et empêche son épouse de participer au service religieux. Mais ce n'était pas suffisant. Il s'orienta alors vers les familles Mora et Conti, chez lesquels Cagliostro habita à Rome, et vers leurs domestiques. Avec des pressions, des menaces et des chantages, il réussit à obtenir ce qu'il voulait

Les nombreuses rumeurs qui circulaient et surtout l'arrestation de Sarafina, que les inquisiteurs voulaient faire passer par une victime, sema la panique parmi ces témoins. Pour éviter le sort de Sarafina, une partie d'entre eux déclara qu'*«ils sont prêts à dire ce que l'Inquisitions a besoin.»* Cela est enregistré dans les documents du procès. C'est surtout les Conti qui témoignèrent contre Cagliostro.

Mais leurs accusations tenaient surtout sur des propos de Cagliostro sur la religion catholique ou des choses sexuels. Ce n'était pas suffisant pour justifier la transformation de ce cas en une affaire d'état.

La plus grande partie de ces témoins place dans la bouche même de Cagliostro des expressions vulgaires et des propos désobligeants sur des aspects clés de la religion catholique. Un témoin prétend que Cagliostro avait répondu à la marquise Vivaldi qui voulait connaître la composition d'un remède, qu'il est fait *«avec la mer de du Père eternel.»* D'après un autre, Cagliostro aurait affirmé que *«la virginité de Marie, mère de Jésus, est une sottise, car si elle a accouché d'un fils elle ne pouvait pas être vierge.»* Il aurait dit aussi que *«la confession est une idiotie»,* que *«les prêtres sont des imposteurs»* et les saints *«des idiots»,* que *« Judith*[633] *a été une cochonne parce qu'elle s'est fait foutre par Holopherne.»* De même, Filippo Conti déclara qu'il l'a entendu répondre à Sarafina, lorsqu'elle lui disait vouloir aller à L'Église prier les saints et la Madone: *«Quels saints et quelle Madone! Ils sont tous des enculés!»* Un autre jour, il aurait dit qu' *«il décore son coq avec les reliques des saints»* et que *«les processions sont des sottises..*[634]*»*

La femme de chambre de Sarafina, Francesca, déclara que Cagliostro mangeait de la viande pendant le carême, qu'il obligeait sa femme de faire de même et qu'il lui a dit à elle, Francesca: *«Manges du gras, ne vois-tu pas que tu es maigre, manger du gras, c'est bon pour la santé.»*

Conti raconta qu'il a transformé en toilette la chapelle qui se trouvait à côté de sa chambre à coucher, pour que sa femme y passait trop de temps à prier. Il aurait aussi obligé sa femme de s'afficher les seins nus et l'avait chassée un jour de la maison, parce qu'il ne supportait plus de l'entendre dire le rosaire. Il aurait enlevé de la chambre à coucher un tableau représentant la crucifixion et a mis à sa place un inutile miroir.[635] Interrogée par les Inquisiteurs à ce sujet, Cagliostro admettra et expliqua: *«j'ai enlevé de la chambre à coucher le tableau de l'Ecce homo*

[633] Dans la Bible (Livre de Judith), la jeune veuve Judith évite l'invasion assyrienne en séduisant et en décapitant le général Holopherne qui menaçait son peuple.
[634] Il est vrai que même devant les inquisiteurs Cagliostro déclara: *« pour un vrai catholique, ni les processions, ni les pénitences sont nécessaires.».*
[635] Les Inquisiteurs ont pris cette accusation comme une preuve *« qu'il avait eu toujours une aversion pour les images sacrées.»*

consecinţă pe toate celelalte personaje. Printre care, se găseau nume mari care nu se cuvenea a fi compromise.

Martori falşi, mincinoşi.

«Noi suntem gata să declarăm tot ce inchizitorii au nevoie ... »
- Unii inchizitori- ???

Dacă arestarea s-a făcut repede, procesul pentru condamnarea lui Cagliostro fu foarte lent. În 2 ianuarie 1790, Papa ordonă secretarului de stat Zelada să completeze dosarul ce trebuia să constitue baza interogatoriilor lui Cagliostro. Pentru moment, Pius al VI-lea preferă să-l lase pe Cagliostro să aştepte în închisoare, izolat în celula sa.

În acest scop, Papa dădu puteri extraordinare judecătorilor care trebuiau să instrumenteze procesul. În mod normal, Sfântul Scaun nu se putea ocupa decât de chestiuni religioase, dar în cazul lui Cagliostro autorizarea s-a făcut de o manieră excepţională pentru a ancheta şi a judeca chestiuni ţinând de viaţa civilă, de codul civil.

Acelaşi Berardi a fost însărcinat să găsească martorii ce puteau fi convinşi, determinaţi pentru acumularea, confecţionarea de probe împotriva lui Cagliostro. Existau deja declaraţiile familiei Feliciani care susţineau că de Cagliostro era un eretic şi că el îşi împiedeca soţia să participe la serviciile religioase. Dar acestea nu erau suficiente. S-au orientat atunci spre familiile Mora et Conti, la care Cagliostro locuia la Roma, şi spre servitori. Prin presiuni, ameninţări şi şantaje, ei au obţinut tot ceea ce au dorit.

Numeroase bârfe, zvonuri care circulau mai ales despre arestarea Sarafinei, pe care inchizitorii voiau să o facă trecând drept o victimă, semănă panică printre aceşti martori. Pentru a evita ieşirea din joc a Sarafinei, o parte dintre ei declarau că *«ei sunt gata să declare tot ce inchizitorii au nevoie..»* Aceasta este înregistrată în documentele procesului. Mai cu seamă, chiar de-alde Conti depuneau mărturii împotriva lui Cagliostro.

Însă acuzaţiile lor ţineau mai cu seamă de vorbele lui Cagliostro despre biserica catolică decât de lucruri sexuale. Ceea ce nu este suficient pentru a transforma acest caz într-o afacere de stat.

Cea mai mare parte a acestor martori plasează ca fiind chiar din gura lui Cagliostro expresiile vulgare şi cuvintele ruşinoase despre aspectele ţinute sub cheie de către religia catolică. Un martor pretinde că de Cagliostro a răspuns marchizului Vivaldi că vrea să cunoască compoziţia unui remediu, leac doctoricesc care este făcut *«cu excrement al Tatălui ceresc(etern)»* Potrivit unui altuia, Cagliostro ar fi afimat că *«virginitatea Mariei, mama lui Isus, este o prostie, căci dacă ea a născut un fiu ea nu putea fi virgină.»* Acesta mai zise că *«spovedania (confesiunea este o idioţenie»,* că *«preoţii sunt impostori»* iar sfinţii *«idioţi»,* că *«Judith*[636] *a fost o scroafă pentru că ea şi-a bătut joc de Holofern(s-a culcat, a făcut sex cu el)»* La fel, Filippo Conti declara că el nu l-a auzit răspunzând Sarafinei, atunci când ea îi spunea că vrea să plece în Egipt ca

[34] În Biblie (Cartea lui Judith), tânăra văduvă Judith evită invazia asiriană seducând şi decapitând pe generalul Holofern care ameninţa poporul ei.

parce que l'excessive luxure de Sarafina et la manière indécente dont elle m'obligeait aux actes du mariage m'ont persuadé de ne pas garder ce genre d'images là.» (Il est vrai qu'un miroir puisse être plus utile pour ce genre d'activités.)

Francesca l'accusa aussi d'avoir essayé de la séduire et qu'il *«a obligé par des promesses et des menaces une vieille fille de lui céder..* Elle raconta qu'elle le voyait souvent nu à la maison, qu'il avait l'habitude de se mettre nu devant un miroir et qu'un jour, il s'est mis un coquetier sur le membre et lui a dit: *«Voilà le vrai évêque que tu dois adorer!»*

Il aurait répondu à un disciple qui lui demandait s'il faut pratiquer la chasteté: *«Que chasteté et chasteté! Enfilez souvent et joyeusement, dégagés et désinvoltes et ne payez plus attention à ces inepties.»*

Mais il fallait bien plus que ces accusations sur ses pratiques sexuelles pour faire de Cagliostro un danger public et pour le condamner à mort. C'est à ce but qu'on utilisera Sarafina.

Matteo Berardi fut envoyé au couvent-prison Saint Apollonia pour obtenir d'elle les déclarations nécessaires à la partie maçonnique du procès. Avant tout, on lui demanda de compléter et signer la confession faite en novembre devant Giuseppe Iosi. Matteo Berardi, qui lui était une présence familière et lui inspirait confiance, resta à son coté pour la conseiller et la protéger. C'était la meilleure position pour lui suggérer les réponses que l'Inquisition attendait d'elle. A la fin, dans le complet isolement où Sarafina était tenue, on pouvait lui attribuer n'importe quelle déclaration. Qui pouvait contrôler ce qu'elle disait en réalité ? D'ailleurs Sarafina est la seule à ne pas être confrontée avec d'autres témoins.

Et des interrogatoires conservés dans la Bibliothèque de Rome, il est facile à observer que ses déclarations sont les seules à parler des aspects politiques. La manière de s'exprimer et le langage indique plutôt des réponses rédigés par les inquisiteurs, que celle d'une femme illettrée. Mais cela est peut-être encore un autre paradoxe de Sarafina.

Le 20 avril 1790, elle est autorisée à déposer contre son mari et la première chose qu'elle dit est: *«Je n'agis pas par vengeance contre mon mari. Au contraire, je le recommande à la clémence du Tribunal. J'agis seulement pour la paix de mon âme et obligée par mon confesseur.»*

43 interrogatoires.

> *« J'appelle comme témoin Dieu auquel j'adresse mes prières. Je rejette de toutes mes forces ce que vous dites contre moi, si je l'accepterais ça signifiera de nier tout ce que j'ai toujours affirmé.»*
>
> - Cagliostro.

On a montré ci-dessus un peu de ce que contenait le dossier rassemblé par les Inquisiteurs comme base pour les interrogatoires de Cagliostro.

Les interrogatoires commencèrent peu de temps après, sous la direction de l'avocat fiscal Paradisi, de l'abée Cavazzi – archiviste du Saint Office et de l'abée Lelli – substitut de la

să se roage sfinţilor şi Sfintei Fecioare(Madonei): *«Care sfinţi şi care Fecioară! Ei toţi sunt nişte încuiaţi, nişte unii care merg de-a-ndăratelea!»* Într-o altă zi, el ar fi zis că *«el împodobeşte cocoşul său cu relicve ale sfinţilor»* şi că *«procesiunile sunt nişte prostii.*[637]*»*

Camerista Sarafinei, Francesca, declara despre Cagliostro că acesta mânca carne în timpul postului Paştilor, că îşi obliga nevasta să facă la fel şi că i-a zis ei, Francesca: *«Mănâncă grăsimi, nu vezi cât de slabă eşti, mănâncă gras, face bine la sănătate.»*

Conti povestea că el a transformat în toaletă(wc) capela ce se găsea lângă dormitorul său, din cauză că soţia sa petrecea acolo prea mult timp pentru a se ruga. El îşi obliga de asemeni soţia să-şi arate(afişeze) sânii goi şi o alungase într-o zi din casă, deoarece el nu mai suporta să o audă spunând rugăciunea. El a aruncat din dormitor un tablou reprezentând crucificarea şi a pus în loc o inutilă oglindă.[638] Interogat de Inchizitori asupra acestui aspect, Cagliostro va admite şi explica: *«am ridicat din dormitor tabloul cu Ecce homo pentru că excesivul desfrâu al Sarafinei şi maniera indecentă cu care ea mă obliga la acte ale cuplului matrimonial m-au convins să nu păstrez acolo acest gen de imagini.»* (Este adevărat că o oglindă poate fi mai utilă acestui gen de activităţi.)

Francesca îl acuza, la fel, că ar fi încercat să o seducă şi că el *«a obligat-o, pe ea o fată bătrână, prin promisiuni şi ameninţări de a-i ceda lui».* Tot ea povestea că ea, adesea, îl vedea dezbrăcat umblând gol prin casă, că el avea obiceiul de a sta gol puşcă în faţa unei oglinzi şi că într-o zi el şi-a pus un ouar(păhăruţ pentru ou) pe membru şi i-a spus: *«Iată-l pe adevăratul episcop pe care tu trebuie să-l adori!»*

Ea a mai declarat că el a încercat să-i *«atingă ei părţile ruşinoase»* şi că de numărate ori, în prezenţa sa, el şi-a încins membrul său cu un ruban alb şi a exclamat mângâindu-l: *«Priveşte-l, cât de frumos e!»*

El răspunsese unui discipol care-l întrebase dacă poate să practice castitatea: *«Ce castitate şi iar castitate! Mai bine luaţi-o, înşiraţi-vă degajaţi şi dezinvolţi pe drumul voios şi vesel al desfătărilor şi nu mai acordaţi atenţie acestor inepţii.»*

Însă, era mult mai bine de adus aceste acuzaţii asupra practicilor sale sexuale pentru a face din Cagliostro un pericol public şi pentru a-l condamna la moarte. Exact în acest scop va fi folosită Sarafina.

Matteo Berardi fu trimis la mânăstirea-închisoare Sfânta Apollonia pentru a obţine aici de la ea declaraţiile necesare părţii masonice a procesului. Înainte de toate, i s-a cerut ei să completeze şi să semneze confesiunea făcută în noiembrie în faţa lui Giuseppe Iosi. Matteo Berardi, care, şi el era o prezenţă familiară şi inspira încredere, rămase de partea sa pentru a o consilia şi a o proteja. Era poziţia minunată pentru a-i sugera răspunsurile pe care Inchiziţia le aştepta de la ea. În definitiv, în completa izolare în care era ţinută Sarafina, i se putea atribui nu are importanţă care declaraţie.

[35] Este adevărat că, chiar, în faţa inchizitorilor de Cagliostro declara: « pentru un adevărat catolic, nici procesiunile, nici penitenţele nu sunt necesare.».
[36] Inchizitorii au luat toată această acuzaţie ca pe o probă *«că avusese totdeauna o aversiune pentru imaginile sacre.».*

chancellerie. An total 43 interrogatoires du 4 mai 1790 au 22 juin 1790, ce qui fait presque un interrogatoire par jour, des interrogatoires qui habituellement duraient six heures ou plus.

Cagliostro montra un esprit lucide, il ne se laissait pas confondre par les techniques habituelles des Inquisiteurs, ni par les tortures. Il nia les mensonges des témoins, mais admettra les faits qui étaient vrais, corrigeant et précisant là où c'était nécessaire.

Il soutint qu'il a toujours été bon catholique et avec dignité il resta fidele à ses principes. On l'interrogea surtout sur son système.

«Pour prouver que j'ai été choisi par Dieu, comme apôtre, pour défendre et propager la religion, je dis que, comme la Sainte Eglise institut les pasteurs pour démontrer à tout le monde quelle est la vraie foie catholique, de même, ayant opéré avec l'approbation et par le conseil des pasteurs de la Sainte Eglise, je suis, comme je l'ai dit pleinement justifié sur toute mes opérations, ces pasteurs qui m'ont parlé ainsi sont le Cardinal de Rohan et l'évêque de Brouges. Ils m'ont assuré que mon Ordre Égyptien était divin et qu'il méritait qu'on en format un ordre approuvé par le Saint Père, comme je l'ai dit dans un autre interrogatoire. Si j'ai tort, le Saint Père me punira, si j'ai raison, il me récompensera. Si le Saint Père peut avoir ce soir entre ses mains cet interrogatoire je prédis à tous mes frères croyants et incrédules que je serai en liberté demain matin.

Dans mon système j'accorde beaucoup d'importance au serpent ayant la pomme dans la bouche, qui est mon chiffre. Le serpent percé par la rédemption de Notre Seigneur Jésus Christ qu'on doit porter toujours dans nos cœurs et devant les yeux montre que l'homme avec ses bonnes actions, avec de la bonne volonté et avec la Grâce de Dieu peut se régénérer.

L'inquisiteur: *Sa Seigneurie observe qu'il y a une contradiction entre la défaite du serpent par la rédemption de Notre Seigneur Jésus Christ et la régénération de l'homme.*

Cagliostro*: Vous êtes toujours de mauvaise foi puisque vous voyez partout des contradictions, tant que pour moi il n'y a pas de contradiction, les deux sont une l'affirmation de l'autre.*

L'inquisiteur*: Sa Seigneurie croit que vous avez de mauvaises intentions dans vos réponses et conteste les sentiments et les méchancetés que vous proférez contre les très respectables juges et les préceptes de l'église. Vous manquez des points principaux de la croyance. Votre vie est pleine d'erreurs. Pour prouver, nous voulons connaître de votre bouche les noms de sept péchés capitaux.*

Cagliostro: *Vu que vous le voulez, écoutez: l'avarice, la luxure, la gourmandise, l'envie, l'acédie. Est-ce que cela vous suffit ?*

L'inquisiteur: *Sa Seigneurie déclare votre entêtement. Vous êtes très ignorant en matière de religion. Non seulement vous avez transgressé les préceptes, mais vous avez nommé seulement cinq des sept péchés capitaux.*

Cagliostro: *Pardonnez-moi de ne pas avoir nommé l'orgueil et la colère. Je ne les ai pas oubliés par ignorance ou par entêtement, comme vous dites. C'est avec intention que je n'ai pas voulu les prononcer devant vous, de peur que cela puisse vous offenser.*

L'inquisiteur: *L'arrogance que vous montrea prouve le danger que votre âme pécheur représente et la tragédie de votre grandeur perdue. Sa Seigneurie dit qu'avec vos partisans vous cherchez obtenir l'approbation du Pape pour votre Ordre égyptien, exactement comme on avait fait*

Cine putea controla ceea ce ea spusese în realitate? De altfel Sarafina este singura care nu poate fi confruntată cu ceilalţi martori.

Iar în interogatoriile conservate în Biblioteca din Roma, este facil a observa că declaraţiile sale sunt singurele care vorbesc despre aspectele politice. Maniera de a se exprima şi limbajul indică mai degrabă răspunsurile redactate de inchizitori, decât cele ale unei femei analfabete. Dar acesta este, poate, încă un alt paradox al Sarafinei.

La 20 aprilie 1790, ea este autorizată să depună împotriva soţului său iar primul lucru pe care l-a spus este: *«Eu nu acţionez pentru a mă răzbuna pe soţul meu. Din contra, eu recomand clemenţa Tribunalului. Eu acţionez doar numai pentru pacea sufletului meu şi obligată fiind de confesorul meu.»*

(Cele) 43 interogatorii.

Mai sus s-a înfăţişat o mică parte din ceea ce conţine dosarul reunit complet întocmit de Inchizitori ca bază pentru interogatoriile lui Cagliostro.

Interogatoriile vor începe un pic mai târziu după ce, sub conducerea avocatului fiscal Paradisi, a abatelui Cavazzi-arhivist al Sfântului Scaun şi abatelui Lelli-adjunct al cancelariei. În total 43 interogatorii între 4 mai 1790 până la 22 iunie 1790, ceea ce înseamnă, aproape câte un interogatoriu în fiecare zi, interogatorii care durau, în mod obişnuit, 10 ore sau mai mult.

Cagliostro arăta un spirit lucid, el nu se lăsa confruntat prin tehnicile obişnuite ale Inchizitorilor, nici de torturi. El nega minciunile martorilor, dar însă adminţând faptele care erau adevărate, corectând şi precizând acolo unde era necesar.

El susţinea că totdeauna a fost un bun catolic şi cu demnitate el va rămâne fidel principiilor sale. Era interogat mai ales privitor la sistemul său.

«Pentru a dovedi că eu am fost ales de Dumnezeu, ca apostol, pentru a apăra şi răspândi, a propaga religia, eu spun că, la fel cum Sfânta Biserică instituie pe pastori(preoţi) pentru a demonstra întregii lumi care este adevărata credinţă catolică, eu însuşi, operând cu aprobare, şi prin consultare cu pastorii Sfântei Biserici, eu sunt, aşa cum am spus cu deplină îndreptăţire, cu deplină justificare privitor la toate acţiunile mele, aceşti pastori care mi-au vorbit astfel sunt Cardinalul de Rohan şi Episcopul de Brouges. Ei m-au asigurat că Ordinul meu egiptean este divin şi că el merită să formeze un ordin aprobat de Sfântul Petru, aşa cum v-am mai spus într-un alt interogatoriu. Dacă eu mă înşel, Sfântul Petru mă va pedepsi, iar dacă am dreptate, el mă va răsplăti mă va recompensa. Dacă Sfântul Petru poate avea în această seară în mâinile sale acest interogatoriu eu vă prezic tuturor fraţilor ce cred şi care nu cred, credincioşi şi necredincioşi, că eu voi fi pus în libertate mâine dimineaţă.

În sistemul meu eu acord multă importanţă şarpelui care are mărul în gura sa, care este iniţiala, monograma, cifra mea. Şarpele strivit prin răscumpărarea (mântuirea) Stăpânului Nostru Isus Christos, cel pe care trebuie să-l purtăm totdeauna în inimile noastre şi în faţa ochilor, arată că omul prin bunele sale acţiuni şi fapte, prin bunăvoinţă şi cu Mila, Graţia lui Dumnezeu poate să se regenereze, să se reîncarneze.

pour. l'Ordre de Malte[639] *La dénonciatrice Sérafina*[640] *non seulement l'a confirmé, mais elle finit sa déclaration avec cette phrase: 'Cela est une des bombes habituelles de mon mari.'*

Cagliostro*: Je conteste l'affirmation de Sérafina. En ce qui concerne l'Ordre égyptien, je confirme d'avoir déjà l'approbation du cardinal de Rohan et de l'évêque de Brouges.*

L'inquisiteur: *La dénonciatrice Sérafina a déclaré que vous apportiez dans les loges des enfants de 6 ou 7 ans, que vous appelez pupilles ou colombes, que vous les demandiez de se mettre à genoux, disiez une prière, donniez trois coups en air avec l'épée et frappiez la terre trois fois avec le pied. Après, vous posiez une carafe avec de l'eau devant l'enfant et lui demandiez qu'est ce qu'il voyait. Des réponses exactes que les enfants donnaient, la dénonciatrice tira la conclusion que son mari avait conclu un pacte avec le diable.*

Cagliostro*: Je confirme que pour convaincre le duc d'Orléans de l'authenticité du système égyptien et de la fausseté de celui des Philalètes, j'ai fait dans la loge de Paris, en présence du cardinal de Rohan, du prince de Luxembourg et de beaucoup d'autres, l'expérience habituelle avec le pupille. Ces divinations étaient l'effet d'une assistance spéciale de Dieu, dont j'ai toujours ressenti les bénéfiques effets. J'avoue que mon système a fait grande impression sur tous mes disciples. J'avoue aussi d'avoir toujours refusé leur dons et le titre de 'plus puissant des mortels » qu'ils voulaient me donner.*

L'inquisiteur*: Le témoignage de Sérafina précise qu'au contraire vous vous gonflez d'orgueil, comme une grenouille, et vous vous complaisez dans l'adulation.*[641]

Cagliostro: *Si je m'aurais été complus dans l'adulation, j'étais resté parmi les protestants et je n'étais pas venu à Rome. J'ai refusé les hommages de mes enfants lorsqu'ils m'ont accompagné à Boulogne (sur mer) et je leur ai donné par écrit et de vive voix la bénédiction au nom de Dieu.*

L'inquisiteur*: Comment se fait-il que vous avez cru que Dieu vous assiste dans les loges?*

Cagliostro: *Je ne comprends pas, ni je veux comprendre votre jeu de mots. Je soutiens jusqu'à mon denier souffle que je suis persuadé d'avoir fait tout ce que j'ai fait par ordre de Dieu et avec le pouvoir que Dieu m'a communiqué pour son avantage et celui de L'Église J'ai toujours servi Dieu pour Dieu, comme apôtre pour défendre la religion et la propager par mon système égyptien, contenu dans la constitution du livre que j'ai écrit.*

L'inquisiteur (s'adressant au président): *Votre Seigneurie, vu qu'il ne lui manque que prétendre qu'il est Dieu, on doit punir cet entêtement sans bornes et extirper des racines cette mauvaise herbe très pernicieuse. Nous ordonnons de passer immédiatement aux remèdes de jure et de facto*[642] *pour le déterminer à admettre ce que nous voulions qu'il admette.*

Cagliostro: *Vous n'avez qu'à me punir si vous voulez pour ce que vous appelez mes délits. Faites ce que vous voulez à mon corps, pour moi il suffit de sauver mon âme. Je pardonne à tous mes ennemis et à tous ceux qui ont pris part à ce procès, justement parce que j'y vois le salut de mon âme. J'adresse mes prières à Dieu, puisque je crois que Dieu est venu pour me racheter.»*

[639] La Bibliothèque de Rome, Les interrogatoires de Cagliostro.

[640] Pendant les interrogatoires les inquisiteurs ont toujours appelée Sarafina « la dénonciatrice ». Cagliostro ne devait pas oublier que c'est sa femme qui l'a dénoncé. De son coté, Cagliostro demandait en permanence aux inquisiteurs de interroger sa femme sur tel ou tel sujet, pur qu'elle confirme ce qu'il déclarait.

[641] Il ne faut pas oublier ce que Vanetti notait à Roveretto: *«Lorsqu'il renvoyait la foule de ses malades après audience, il étendait le bras et faisait le signe de la croix. Et aussi lorsque le soldat qui avait été malade, couché, pendant cinq mois, était venu se jeter à ses genoux, guéri et reconnaissant, il lui avait dit: Pourquoi me remercier ? Va à l'église, quand le prêtre dit la messe, et confesse là que Dieu t'a guéri de ta maladie. Et a cause de cela on disait : Voyez, non seulement il est chrétien, mais il est même catholique.».*

[642] C'est une forme culte de parler de la torture.

Inchizitorul: *Senioria Sa observă că există o contradicţie între înfrângerea şarpelui strivit prin răscumpărarea, mântuirea Stăpânului Nostru Isus Christos şi regenerarea, reîncarnarea omului.*

Cagliostro: *Sunteţi totdeauna de rea credinţă deoarece dvs. vedeţi pretutindeni contradicţii, chiar dacă pentru mine ele nu sunt contradicţii, cele două sunt o afirmaţie a altcuiva.*

Inchizitorul: *Senoria Sa crede că dvs. aveţi rele intenţii în răspunsurile pe care le daţi şi contestă sentimentele şi răutăţile pe care le proferaţi împotriva foarte respectaților judecători şi asupra preceptelor bisericii. dvs. vă, lipsesc punctele principale ale credinţei. Viaţa dvs. este plină de erori. Pentru ca dvs. să dovediţi, noi vrem să aflăm din propria dvs. gură numele celor 7 păcate capitale.*

Cagliostro: *Dacă dvs. o vreţi, ascultaţi: avariţia, luxul, lăcomia, invidia, curvia. Acestea vă sunt suficiente, vă satisfac ?*

Inchizitorul: *Senioria Sa declară încăpăţânarea dvs. Sunteţi prea ignorant în materie de religie. Nu numai că dvs. aţi transcendetat preceptele morale, ci aţi numit doar numai 5 din cele 7 păcate capitale.*

Cagliostro: *Iertaţi-mă că nu am numit orgoliul şi mânia. Eu nu le-am uitat din ignoranţă sau din încăpăţânare, cum spuneţi dvs. Am făcut-o cu intenţia de a nu vrea să le pronunţ în faţa dvs., de frică că asta poate să vă ofenseze.*

Inchizitorul: *Aroganţa pe care o arătaţi probează pericolul ce sufletul dvs. păcătos reprezintă şi tragedia grandorii dvs. pierdute. Senioria Sa spune că împreună cu partizanii dvs.căutaţi să obţineţi aprobarea Papei pentru Ordinul dvs. egiptean, exact aşa cum s-a făcut pentru Ordinul de Malta*[643]*. Denunţătoarea Serafina*[644] *nu numai că a confirmat-o, ci a încheiat declaraţia sa cu acestă frază: 'Aceastea sunt bombele obişnuite ale soţului meu'*

Cagliostro: *Contest afirmaţia Serafinei. Iar în privinţa Ordinului Egiptean, confirm că eu am deja aprobarea cardinalului de Rohan şi a episcopului de Brouges.*

Inchizitorul: *Denunţătoarea Serafina a declarat că aduceaţi în lojă copii de 6 sau 7 ani, pe care-i numiţi pupile sau porumbei, că le cereaţi să se aşeze în genunchi, că le ziceaţi o rugăciune, că le dădeaţi trei lovituri de sabie în aer şi băteaţi de 3 ori pământul cu piciorul. Apoi, că dvs. puneaţi o carafă cu apă în faţa copilului şi-i cereaţi lui să vă spună ce vedea. În funcţie de răspunsul exact pe care vi-l dădeau copii, denunţătoarea a tras concluzia că soţul ei avea încheiat un pact cu diavolul.*

Cagliostro: *Confirm că pentru a-l convinge pe ducele d'Orléans de autenticitatea sistemului egiptean şi de falsitatea celui al Filaletienilor, eu am făcut în loja din Paris, în prezenţa cardinauluil de Rohan, a principelui de Luxembourg şi a multor altora, experienţe obişnuite cu pupila. Aceste preziceri erau efectul unei asistenţe speciale a lui Dumnezeu, ale cărui binefăcătoare efecte eu le-am resimţit totdeauna. Declar că sistemul meu a făcut o deosebită impresie asupra tuturor discipolilor mei. Declar, de asemeni că întotdeauna eu am refuzat darurile, cadourile lor şi titlul de 'cel mai puternic muritor» pe care ei voiau să mi-l dea.*

[37] Biblioteca din Roma, Interogatoriile lui Cagliostro.

[38] În perioada interogatoriilor inchizitorii au numit-o pe tot timpul pe Sarafina « denunţătoare». Cagliostro nu trebuia să uite că soţia sa era cea care l-a denunţat. În ceea ce-l priveşte, Cagliostro cerea în permanenţă inchizitorilor să o interogheze pe soţia sa asupra a unui sau altui subiect, pentru ca ea astfel să poată confirma ceea ce el declara.

Trois fois abandonné.

«Plusieurs personnes et cercles de haut rang voient cette détention avec plaisir.»
- Sarasin.

La confusion et la panique régnaient à Rome. Le contexte international était difficile. Le Pape craignait qu'un procès si injuste contre une personne si célèbre n'amène pas une révolution à Rome comme celle de France. Dans la ville, on parlait d'une armée rassemblée par ses disciples français, qui était prête à attaquer la ville, mettre le feu et démolir le château Saint Ange, comme le peuple avait fait avec la Bastille à Paris, renverser le Pape et sauver Cagliostro.

Il n'y aura rien de tout cela. La seule force qui attaqua Rome après l'arrestation de Cagliostro fut la nature seule. Peu après sa mise en prison, une terrible tempête, comme celles d'été, se déchaîna sur la ville en plein hiver. Le château Saint Ange en fut affecté. Et au printemps, des inondations sans précédents affectèrent la ville et les terrains agricoles autour.

Mais sur quoi étaient-elles basées ces rumeurs? Dans les documents du procès, on a enregistré que Berardi et Antonini avaient annoncé à Cagliostro que «*quelqu'un l'a dénoncé au Saint Office, un moment où aucune dénonce était faite. Antonini déclare qu'en présence de sa femme et d'un autre témoin dont il ne se rappelle pas le nom, Cagliostro avait répondu qu'il avait informé par écrit tous ses amis dans tout le monde de ce danger imminent et que ceux-là, en apprenant son arrestation, savent déjà ce qu'ils ont à faire.»*

A son tour, Sarafina déclare pendant les interrogatoires qu' *«étant un soir assise devant la cheminée, avec son mari et un témoin, son mari avait dit d'avoir écrit et d'avoir fait écrire en son nom des lettres circulaires aux loges, afin qu'ils fassent du tout pour le sauver dans le cas où il sera arrêté, même s'il fallait mettre feu au château ou au siège du Saint Office si jamais il sera renfermé dans un de ces lieux.»*

Peut-être que ces rumeurs n'étaient que l'exagération de ces propos. De plus, il paraît que quelqu'un ait réussi à pénétrer jusqu'à Cagliostro, lorsqu'il était enfermé dans le château Saint Ange, un aristocrate français qui avait trouvé refuge en Italie, le comte d'Estillac. Cagliostro avait réussi à lui passer un message pour Jacob Sarasin. Il lui demandait de venir le sauver.

Estillac essaya trois fois d'entrer en contact avec Sarasin pour accomplir cette mission. Trois fois Sarasin dénia son maître. Il est vrai que la deuxième fois, Estillac tomba dans un mauvais moment, Jacob était en deuil, sa femme qu'il aimait le plus au monde mourut en janvier 1791.

Première lettre adressée par le comte d'Estillac à Jacob Sarasin, 21 octobre 1790: *«Le malheureux Cagliostro que j'ai laissé enchainé dans le château Saint Ange m'avait chargé d'une commission verbale pour vous, qu'il était dans l'impossibilité de vous faire par écrit.*

J'ai eu l'honneur de passer hier à votre hôtel. J'y ai laissé mon nom avec prière de me faire instruire de l'heure de votre retour. Comme je n'ai point eu de réponse à cet égard, j'ai l'honneur de vous prévenir que je suis logé au Savoye et que mes affaires m'obligent de partir dans une heure. Qu'en conséquence si la personne que je vous nomme vous intéresse, je suis à vos ordres jusqu'à dix heures de France.»

Inchizitorul: Mărturia Serafinei precizează că, dimpotrivă, dvs. vă umflaţi în pene orgoliul, precum o broască, şi dvs. vă complaceţi în adoraţiuni.[645]

Cagliostro: Dacă eu m-aş fi complăcut în adoraţiuni, eu aş fi rămas printre protestanţi şi nu aş mai fi venit la Roma.Eu am refuzat omagiile copiilor mei atunci când m-au însoţit la Boulogne pe mare (Boulogne sur mer) şi le-am dat lor în scris şi prin viu grai binecuvântarea în numele lui Dumnezeu.

Inchizitorul: Cum se face că dvs. aţi putut crede că Dumnezeu vă asistă în loje?

Cagliostro: Eu nu înţeleg, şi nici nu vreau să înţeleg jocul dvs. de cuvinte. Dar eu susţin până la ultima mea suflare că sunt ferm convins că tot ceea ce eu am făcut, am făcut prin ordinul prin voinţa lui Dumnezeu şi prin puterea prin care Dumnezeu mi-a comunicat în avantajul său şi cel al Bisericii. Eu am servit întotdeauna pe Dumnezeu pentru Dumnezeu, ca apostol pentru a apăra religia şi a o răspândi prin sistemul meu egiptean, cuprins/conţinut în structura cărţii pe care eu am scris-o.

Inchizitorul: (adresându-se preşedintelui): Senioria Voastră, văd că el nu încetează de a pretinde că el este Dumnezeu, trebuie să pedepsim această încăpăţânare fără limite şi să extirpăm rădăcinile acestei rele ierburi/, buruieni prea pernicioase. Ordonăm să se treacă imediat, de îndată la remedii de drept şi de fapt[646] *pentru a-l determina să admită ce noi vrem ca el să admită.*

Cagliostro: Nu aveţi decât să mă pedepsiţi dacă aşa vreţi pentru ceea ce voi numiţi delictele mele. Faceţi ce vreţi cu trupul meu, pentru mine e suficient să-mi salvez sufletul.Eu iert tuturor duşmanilor mei şi tuturor acelora care au luat parte la acest proces, tocmai pentru că eu văd în asta salvarea sufletului meu. Adresez rugăciunile mele lui Dumnezeu, deoarece eu cred că Dumnezeu a venit pentru a mă răscumpăra.»

De trei ori abandonat.

« Numeroase persoane şi cercuri de rang înalt văd această detenţie cu plăcere, cu mulţumire.»
- Sarasin.

Confuzia şi panica domneau la Roma. Contextul internaţional era dificil. Papa avea temeri că un proces atât de nedrept împotriva unei persoane aşa de celebre să nu aducă o revoluţie la Roma similară celei din Franţa. În oraş se vorbea de o armată reunită de discipolii săi francezi, care erau pregătiţi să atace oraşul, să pună foc şi să demoleze castelul Sfântului Înger, la fel cum poporul o făcuse la Bastilia în Paris, să răstoarne pe Papă şi să-l salveze pe Cagliostro.

Nu exista nimic din toate acestea. Singura forţă care atacă Roma după arestarea lui Cagliostro fu natura singură. La puţin timp după punerea sa în închisoare, o teribilă furtună, cum sunt cele de vară, se deslănţui peste oraş în plină iarnă. Castelul Sfântului Înger a fost şi el afectat. Iar în primăvară, inundaţii fără precedent vor afecta oraşul şi terenurile agricole din jur.

[39] Nu trebuie să uităm ceea ce Vanetti nota la Roveretto: *«Atunci când el retrimitea mulţimea bolnavilor săi după audienţele sale, el ridica braţele sale şi făcea semnul crucii. Iar, la fel când soldatul care era bolnav, la pat, timp de 5 luni, venit la el şi se aruncă la picioarele sale, vindecat şi recunoscător, el îi spuse acestuia: Pentru ce îmi mulţumeşti mie? Mergi la biserică, când preotul ţine slujba, şi mărturiseşte(confesează-te) acolo că Dumnezeu te-a vindecat de maladia ta. Iar din cauza aceasta se spunea: Vedeţi, nu numai că el este (un) creştin, dar el este chiar (un) catolic. »*

[40] Este o formă cultă de a vorbi despre tortură.

Les archives Sarasin ne conserve pas la réponse que Jacob fit à cette offre. Mais elle a existé, car on retrouve une deuxième lettre d'Estillac qui en parle, le 4 janvier 1791: *«J'aurais eu le bonheur, Monsieur, de répondre à la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire le 14 décembre dernier dès le moment de sa réception, si ce jour même ne s'était rencontré un de ceux où l'on ne peut se dispenser d'aller rendre des devoirs au Souverain, à la Reine et aux princes de cette auguste maison qui ont la bonté de m'honorer de quelque bienveillance. Je profite du premier instant que je puis prendre sur des occupations multipliées pour répondre à votre demande. Nul motif ne peut me solliciter à voiler vis-à-vis de vous l'intention qui m'a fait prendre le part de vous écrire un billet à mon passage à Bâle afin de pouvoir nous voir pour tirer des fers et d'un danger encore plus grand une personne que je savais pouvoir vous intéresser et dont le sort malheureux me touchait à moi-même sensiblement.*

A l'époque de mon passage à Bâle il n'y avait que trois mois que j'avais quitté l'ancienne capitale du monde. La considération qu'on avait bien voulu m'accorder, mes liaisons avec le cardinal Zelada et avec d'autres personnes m'avaient mis à portée de connaître non seulement toute l'intrigue de la détention de votre ami, mais même les moyens qui pouvaient la faire cesser et lui éviter une fin funeste dont il est menacé.

Quoique resserré très étroitement et très rigoureusement j'étais parvenu jusqu'a lui parler par les moyens du Castelanno ou gouverneur du château qui m'est très dévoué. Et c'est d'après son impulsion et ses instantes prières, son extrême confiance dans votre amitié que je me suis déterminé à passer par Bâle pour m'assurer par moi-même de vos dispositions pour notre infortuné. Pour peu que je ne les en ai trouvé telles qu'il s'en flattait lui-même, je serai retourné en Italie pour y opérer sa délivrance, mais comme après 48 heures de séjour je n'ai pu parvenir à vous joindre j'ai imaginé qu'il s'est fait illusion sur l'intérêt qu'il vous avait inspiré.

Et je vous avoue tout bonnement qu'obligé de m'expatrier une seconde fois à raison des troubles de ma patrie, avec ma famille et une partie de mes domestiques, mes ressources et une partie de mes domestiques, mes ressources quoiqu'assez abondantes autrefois ont été tellement obstruées par la cause publique que je me suis vu forcé ne pouvant espérer d'être secondé, d'abandonner votre malheureux ami aux événements de la Providence. J'ai donc continué ma route vers la Prusse et la petite portion de mes revenus qui parvient très difficilement jusqu'a moi étant à peine suffisante pour me faire végéter dans un état fort au-dessous de celui que je tenais France et beaucoup plus voisin de l'indigence, je dois renoncer à des nouveau voyages et à l'espoir si doux pour mon cœur, de secourir les opprimés.

Vous voyez que je vous parle avec la franchise d'un ancien militaire, que son cœur met toujours aux prises avec de faibles moyens. Je souhaite que les vôtres pour votre ami soient plus puissants et plus efficaces, je l'apprendrai avec une vraie satisfaction. Si j'étais assez heureux pour pouvoir vous être de quelque utilité dans le pays que j'habite, ne m'épargnerez pas. Je serai toujours très empressé de vous manifester les sentiments de la parfaite estime avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur, votre très humble et très obéissant serviteur.»

Réponse de Jacob Sarasin du 8 février 1791: *«Hélas Monsieur, c'est une triste raison que celle qui m'a fait tarder répondre à l'honneur de votre lettre du 4 janvier. C'est la mort d'une épouse chérie, sans laquelle mon existence ne m'était rien jusqu'ici. La vie m'est à charge maintenant. Patience. Je sais que je la reverrai dans un monde meilleur et que je n'ai pour cela qu'a bien remplir ma tache en celui-ci vis-à-vis des huit gages de notre union qu'elle m'a laissé.*

Je vous suis bien obligé, Monsieur, des détails que vous me donnés sur mon infortuné ami, et j'aurais dû même désirer qu'ils fussent plus amples, si cela s'était pu. J'ai toujours cru que là,

Dar pe ce se bazau aceste zvonuri? În documentele procesului, este înregistrat că Berardi şi Antonini l-ar fi anunţat pe Cagliostro că *«cineva l-a denunţat la Sfântul Scaun, într-un moment când nici un denunţ nu fusese făcut. Antonini declara că în prezenţa soţie sale şi a unui alt martor al cărui nume ea nu şi-l mai aminteşte, Cagliostro răspunsese că el informase în scris pe toţi prietenii săi din întreaga lume de acest pericol iminent şi că aceştia, la primirea veştii arestării sale, ştiau deja ce au de făcut.»*

La rândul său, Sarafina declara în timpul interogatoriului că *«fiind într-o seară aşezată în faţa şemineului, împreună cu soţul său şi un martor, soţul său i-a spus că el a scris şi a pus să se scrie în numele său o scrisoare circulară către loje, astfel încât ele să facă totul pentru a-l salva în cazul în care el va fi arestat, chiar, dacă trebuia, să pună foc castelului sau sediului Sfântului Scaun dacă vreodată el va fi închis într-unul dintre aceste locuri.»*

Poate că aceste zvonuri nu erau decât exagerări ale propriilor sale cuvinte. Ba, mai mult, se pare că cineva a reuşit să pătrundă până la Cagliostro, atunci când el era închis în castelul Sfântului Înger, un aristocrat francez ce-şi găsise refugiul în Italia, contele d'Estillac. Cagliostro a reuşit să-i paseze lui un mesaj pentru Jacob Sarasin. El îi cerea acestuia să vină să-l salveze.

Estillac încercă în trei rânduri de a intra în contact cu Sarasin pentru a îndeplini această misiune. De 3 ori Sarasin tăgădui pe stăpânul său. Este adevărat că a doua oară, Estillac căzu într-un moment nepotrivit, Jacob era în doliu, soţia sa pe care el o iubea cel mai din lume murise în ianuarie 1791.

Prima scrisoare adresată de d'Estillac lui Jacob Sarasin, în 21 octombrie 1790: *«Nefericitul Cagliostro pe care eu l-am lăsat în lanţuri în castelul Sfântului Înger m-a însărcinat cu un comision verbal pentru dvs., el neputând să o facă prin scris.*

Eu am avut onoarea să trec ieri pe la hotelul dvs. Am lăsat acolo numele meu cu rugămintea de a fi informat la ce oră vă întoarceţi. Cum nu am primit nici un răspuns în această privinţă, am onoarea de a vă preveni că eu sunt găzduit la Savoia şi că afacerile mele mă obligă să plec peste o oră. În consecinţă dacă persoana pe care eu am numit-o vă interesează, eu sunt la ordinele dvs. până la ora 10 a Franţei.»

Arhivele Sarasin nu conservă răspunsul pe care Jacob îl dădu acestei oferte. Dar acesta a existat, deoarece se găseşte o a doua scrisoare a lui d'Estillac care vorbeşte despre acest fapt, în 4 ianuarie 1791: *«Aş fi avut bucuria, Domnule, de a răspunde la scrisoarea prin care dvs. mi-aţi făcut onoarea de a-mi scrie în 14 decembrie trecut încă din momentul primirii acesteia, dacă în acea zi neputându-mă întâlni cu unul din cei care nu te poţi dispensa pentru merge cu treburi la Suveran, la Regină şi la prinţii acestei auguste case care au avut bunătatea de a mă onora cu o oarecare bunăvoinţă. Profit de primul moment liber pe care eu pot să-l prind printre ocupaţiile multiplicate pentru a răspunde cererii dvs. Nici un motiv nu mă poate solicita a acoperi cu un voal vis-à-vis de intenţiile dvs.care m-au determinat să vă scriu un bilet la trecerea mea prin Bâle încât să vă pot vedea pentru a scoate de sub cătuşele tăcerii un pericol încă şi mai mare al unei persoane ce eu ştiam că vă poate interesa şi căreia soarta nefericită mă atinge în însăşi sensibilitatea mea.*

comme partout d'ailleurs, il avait été victime de sa propre façon d'agir toujours hétérogène pour ceux qui le veulent avoir pour leur dupe.

Je sais même (ou tout me trompe) qu'il sortira de là comme de l'Inquisition d'Espagne et du Portugal, de la Bastille et deux fois des prisons de Londres. M'en mêler, ce serait, il me semble plus gâter que bien faire. Des raisons, *on n'en dit pas au Pape; de la puissance, je n'en ai point à opposer à celle qui agit directement & indirectement (certainement contre ses propres intérêts); des moyens pécuniaires, je n'en ai point à prodiguer et suis au contraire contraint à me restreindre par ma perte et des voyages… les miens sont tous faits, hors le dernier.*

Je ne vois donc guère où mon amitié, quelque dévouée qu'elle lui soit, puisse lui être utile…J'ai encore oublié un article l'intrigue ou autrement la finesse; mais pour ce moyen je ne vaux pas le Diable, car quoique Mirabeau n'ait été jésuite, je ne connais qu'une seule finesse, c'est celle de n'en avoir point. Elle réussit cependant quelquefois mais rien que sur bon sol & jamais avec les Grands de la Terre qui se méfient de tout ce qui ne les flatte pas.

Voila Monsieur le comte mes aperçus. Si vous pourrez m'en donner de plus satisfaisants sur cette affaire et m'indiquer des moyens simples et surs de me rendre utile à mon pauvre ami, vous me rendrez heureux.

Y a-t-il des relations entre lui et son épouse? Voila un point sur lequel j'aimerai à être éclairci et cela me dira beaucoup.

Mon Dieu ! Que je pourrais encore dire de choses & que je désirai d'en savoir. Si vous aviez pris le partie Monsieur de m'écrire un billet dès votre arrivée à Bale nous nous verrions surement et il n'y aurait pas eu de quiproquo si c'était à mon frère ou à moi que vous eussiez à parler.

Du reste depuis quelque temps il parait que la chose … entièrement et on parle dans les papiers publics d'un sort plus doux et d'un confesseur qu'on lui donné. C'est ce qu'il faut croire.

Ce qui me parait palpable est que plusieurs personnes et cercles de haut rang voient cette détention avec plaisir et j'ai même des doutes sur la façon dont on pense à cet égard dans les régions où vous êtes à demeure.

Je voudrais toujours prêcher, ne jugeons pas. Grand set petits nous relevons tous du même Juge…le seul qui soit infaillible.

Agrées Monsieur les vœux que je faites pour votre bien être et contentement. La vrai sage est bien partout, car il porte le contentement dans son intérieur son esprit se promène dans Eden et son cœur est un temple…Mais finissons. Sapienti sat.»

Troisième lettre du comte d'Estillac, de Nuremberg, le 6 avril 1791: *«J'ai reçu dans son temps Monsieur la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'adresser à Berlin, dans laquelle vous me faites part du triste événement qui a retardé votre réponse. J'aime à trouver dans un homme que j'estime une philosophie qui ne tient point de l'insensibilité. Votre résignation et votre espérance pour une réunion future dans un meilleur monde sympathisent singulièrement avec mes sentiments. Et toutes ces raisons jointes à beaucoup d'autres m'ont tellement faite regretter de ne vous avoir pas rencontré à Bâle, qu'après avoir pris en considération l'impossibilité ou vous dites être de vous déplacer ou de voyager. J'ai présumé que le moyen de nous mieux entendre était d'aller vous trouver.*

En conséquence Monsieur, ne tenant à la Cour du roi de Prusse que par les circonstances des troubles de ma patrie j'ai pris congé de leur majestés et des princes de l'auguste maison de Branderburg et je me suis acheminé vers la Suisse. Mais une infinité d'accidents ont traversés mon voyage et retardé la marche. Premièrement, Monsieur, à la cinquième station, ma berline a été fracturée, mon timon cassé et à la sixième nous avons été renversés deux fois et si rudement que

La timpul trecerii mele prin Bâle nu trecuseră decât 3 luni de când eu părăsisem vechea capitală a lumii. Consideraţia pe care el a avut binevoinţa de a-mi acorda, legăturile mele cu cardinalul Zelada şi cu alte persoane m-au pus în situaţia de a cunoaşte nu numai toate intrigile detenţiei prietenului nostru, ci însăşi şi mijloacele care-l puteau face să înceteze şi evita un funest sfârşit de care era ameninţat.

Cu toate că era închis drastic şi foarte riguros eu am ajuns până la a-i vorbi lui prin mijlocirile Castelanului sau guvernator al castelului, care îmi este foarte devotat. Iar dacă ne luăm după excitarea şi momentele rugăminţilor sale, extrema sa încredere în prietenia voastră ce m-a determinat să trec prin Bâle pentru a mă asigura prin mine însumi, cu ochii mei de dispoziţiile dvs. faţă de amicul nostru lipsit de noroc. Şi pentru că doar puţine dintre acestea, care-l flatau, eu le-am găsit, m-am întors în Italia pentru a opera aici eliberarea sa, dar, cum nici după 48 de ore de şedere eu nu am putut să mă unesc cu dvs., mi-am imaginat că el şi-a făcut iluzii în privinţa interesului pe care el vi l-a inspirat.

Şi vă mărturisesc, pur şi simplu, că obligat fiind a mă expatria a doua oară, cu familia şi o parte din servitorii mei,resursele/rezervele mele şi o parte a servitorilor mei, din cauza tulburărilor din patria mea, resursele mele, cu_toate că altădată erau suficient de abundente au fost în aşa măsură obstrucţionate pentru cauze publice încât m-am văzut nevoit/forţat de a nu mai putea spera că voi fi secondat, şi de a abandona pe nefericiţii voştri prieteni evenimentelor Providenţei. Eu am continuat deci drumul meu spre Prusia şi mica porţie din veniturile mele care ajungeau cu foarte mare greutate la mine erau abia suficiente pentru a mă putea hrăni la un nivel foarte jos faţă de cel pe care-l aveam în Franţa şi mai aproape, vecin cu marea sărăcie, trebuind să renunţ la noi călătorii şi la speranţa atât de dragă inimii mele, de a ajuta pe cei oprimaţi.

Dvs. vedeţi, Domnule că eu vă vorbesc cu sinceritate despre un vechi militar, a cărui inimă pune totdeauna în priză slabele sale mijloace.Sper că ale dvs. pentru amicul dvs. să fie mai puternice şi mai eficiente. Dvs. vedeţi, Domnule că eu vă vorbesc cu sinceritate despre un bătrân făcând acest lucru cu o adevărată satisfacţie, mulţumire. Şi dacă eu eram fericit pentru că puteam să vă fiu de o oarecare utilitate în ţara în care locuiesc, nu mă ocoliţi. Eu voi fi totdeauna foarte dornicprea atent, amabil de a vă arămanifesta sentimentele şi perfecta stimă cu care eu am onoarea de fi, Domnule, prea-umilul şi prea-supusul dvs. servitor.»

Răspunsul lui Jacob Sarasin din 8 februarie 1791: *«Doamne, Vai!, Domnule, o tristă veste care este şi motivul întârzierii răspusului meu la scrisoarea dvs. din 4 ianuarie. Este moartea dragii mele soţii, fără de care existenţa mea n-ar fi fost nimic până azi. Viaţa mea este în schimbare acum. Răbdare. Ştiu că eu o voi revedea într-o lume mai bună şi că eu nu am pentru aceasta decât să-mi umplu bine buzunarele cu ceea ce priveşte ~~vis-à-vis~~ cele 8 gajuri ale căsătoriei noastre pe care ea mi le-a lăsat amanet.*

Vă rămân dator, Domnule, pentru detaliile ce mi-aţi dat despre amicul meu lipsit de noroc, şi eu am aceeaşi dorinţă ca ele să-i fi fost mai ample, dacă acest lucru era cu putinţă. Eu am crezut totdeauna că acolo, ca pretutindeni dealtfel, el a fost victima propriului fel al său de a acţiona mereu eterogen pentru cei care voiau să-l aibă pentru înşelătoria, păcăleala lor.

Eu ştiu bine (sau eu mă înşel de tot) că el va ieşi de acolo la fel ca din Inchiziţia din Spania şi din Portugalia, de la Bastilia şi de 2 ori din închisoare la Londra. A mă amesteca, aceasta va fi, mi se pare a strica, a tulbura mai mult decât a face bine ceva. Motivele nu-i spunea el Papei; de putere, eu nu am nimic a-i opune celui care acţionează în mod direct sau indirect(în mod cert împotriva propriilor sale interese); de mijloacele pecuniare, eu nu am nimic a cheltui fără măsură

mon épouse, jeune personne de 20 ans de complexion très délicate a été très incommodée de cette chute. J'ai donc cru devoir l'arrêter à Leipzig pour la rétablir. C'est pendant mon séjour que la nouvelle de la mort d'un de mes parents assassiné de quatre coups de fusil m'est parvenue. J'ai la manie d'être fort attaché à mes proches et à mes amis. J'ai été tellement affecté de la perte du marquis d'Esquerac que joint à une mauvaise disposition je suis tombé très sérieusement malade dans cette ville. Mon indocilité pour un médecin très grand tueur de son métier m'a sauvé la vie. Je n'ai pas cru devoir l'exposer une autre fois à son inhabilité. Je suis parti convalescent, mais si faible que je sui obligé de m'arrêter quelques jours à Nuremberg pour y reprendre des forces si cela est possible.

Cela m'a donné le temps de réfléchir sur la légèreté avec laquelle j'ai entrepris mon voyage, sans m'assurer de deux choses qui en sont le but. Premièrement, savoir si plus heureux que la première fois, j'aurai l'honneur de vous rencontrer à Bâle. En second lieu quel est le degré d'intérêt que vous accordés à votre malheureux ami, et si dans le cas bien démontré de la possibilité de sa délivrance vous voudriez y contribuer sans vous compromettre en aucun façon. Je me flatte Monsieur que vous voudrés bien m'accorder une prompte réponse sur ces deux questions je ne doute pas qu'elle ne se ressente de la franchisse et de la loyauté de votre caractère et qu'elle ne me laissera aucune incertitude sur vos disposition. Aussi servira-t-elle à fixer le moment de mon départ, comme à diriger ma marche. Aussi vous concevés Monsieur qu'il est important pour moi que je la reçoive avec la plus grande célérité.

Je n'ai ici, Monsieur, ni correspondance, ni connaissances, ni recommandations, en sorte que le séjour ne peut nous y être fort agréable. Et que dans le cas ou nous éprouverons quelque nouvel accident nous nous trouvions dans un cruel embarras. Comme je ne doute point qu'une maison aussi respectable que la votre n'aye des relations dans cette vile j'ose réclamer votre propension obligeante, votre estimable philanthropie en notre faveur et vous prier de nous procurer quelques lettres de bienveillance qui puissent nous procurer de connaissances et des services en cas de besoin. Je trouve tant de douceur à obliger mes semblables que jugeant pour moi même de vos propres sentiments, je crois vous mettre en bonne fortune en vous procurant une occasion d'exercer votre disposition obligeante.

Je suis logé au Cheval Rouge à Nuremberg, j'y attendrai votre réponse je désire qu'elle m'engage à faire plus ample connaissance avec vous et quelque soit pour moi un nouveau motif de vous assurer des sentiments de la sincère et parfaite estime avec laquelle j'ai l'honneur d'être, Monsieur, votre très humble et très obéissant serviteur, le comte d'Estillac.»

Réponse de Jacob Sarasin du 12 avril 1791: *«Non Monsieur le Comte, je ne vous engage non seulement pas de venir à Bâle, mais je vous le méconseille même très fort, car vous n'en auriez nulle utilité & peut être des désagréments, car nous avons été forcés par les circonstances à défendre tout séjour dans notre ville aux aristocrates c.a.d. à ceux qui sont contraires à la nation aux Loix et au Roi des français.*
D'ailleurs vous seriez peu sur de me trouver en ville, et si j'étais la maison ne s'ouvre pour ainsi dire qu'au deuil qui m'environne.

Qui plus est, la personne dont vous me parlés est prête à voir finir son procès qui se terminera vraysemblablement par un exil, voila tout. Et s'il en était autrement, j'ai déjà eu l'honneur de vous dire que ce ne serait pas à nous, à nous s'en mêler. Il ne faut pas que le plus faible se mêle des affaires du plus fort qui a voulu de propos délibéré se trouver en telle circonstance et en nulle autre. Tel est mon principe et s'il y avait un pas à faire ou un écu(s) de six

ci eu sunt, din contra, constrâns a mă restrânge în paguba mea şi a voiajelor … ale mele sunt toate gata făcute afară de ultima dintre ele.

Eu nu văd deci deloc cum prietenia mea, oricât de devotată ar fi ea, ar putea fi să-i fie lui de folos... Eu am uitat încă un articol de intrigă, de uneltire ori altfel de fineţe, gingăşie sufletească, de şiretenie; dar pentru acest mijloc eu nu mă identific cu Diavolul, căci, cu toate că *sufletească, de şiretenie; dar pentru acest mijloc eu nu mă identific cu Diavolul, căci, cu toate că* *Mirabeau nu ar fi fost iezuit, eu nu cunosc decât o singură fineţe, este aceea de a nu o avea deloc. Ea reuşea totuşi câteodată, dar nimic decât pe teren ferm/sigur & niciodată cu Granzii Pământului care se îndoiesc de toate şi de tot, ceea ce nu-i flatează pe ei.*

Iată Domnule, pe scurt, în rezumat vederea mea generală rapidă. Dacă dvs. puteţi să-mi daţi mai multă satisfacţie în privinţa acestei afaceri şi să-mi indicaţi mijloacele simple şi sigure de a mă face util sărmanului prieten al meu, mă veţi face fericit.

Au existat între el şi soţia sa relaţii? Iată un punct asupra căruia eu doream mult a fi clarificat şi această limpezire îmi va spune mult. Dumnezeule! Ce aş mai putea eu spune despre lucruri & pe care aş dori să le aflu,ştiu. Dacă dvs, Domnule m-aţi fi scris un bilet imediat după sosirea dvs.la Bâle noi ne vedeam în mod sigur şi nu s-ar mai fi făcut confuzia, încurcătura de a lua un om drept altul dacă dvs. aţi fi vorbit sau v-aţi fi adresat fratelui meu sau mie. În rest, de câtăva vreme, se pare că lucrul ... în întregime şi se vorbeşte în hârtiile publice de o soartă mai dulce şi de un confesor care i-a fost lui dat. Ceea ce este plauzibil. Ceea ce mie mi se pare palpabil este că numeroase persoane şi cercuri de rang înalt văd această detenţie cu plăcere iar eu însumi am îndoieli asupra felului în care se gândeşte în privinţa aceasta în regiunea în care locuiţi. Eu voi dori să îndemn, să recomand întotdeauna, dar să nu ne mai gândim ... Pe marele platou al lumii, noi, mici, neînsemnaţi depindem toţi de acelaşi Judecător ... singurul care este infailibil.

Agreaţi Domnule, urările de sănătate ce eu le fac pentru binele şi mulţumirea dvs. Adevăratul înţelept este bun peste tot, căci el poartă mulţumirea în interiorul său, spiritul său se plimbă în Eden iar inima sa este un templu... Dar, să încheiem. «Să fim înţelepţi.»

A treia scrisoare a contelui d'Estillac, din Nuremberg, în 6 aprilie 1791: *«Eu am primit la timpul său, Domnule, scrisoarea prin care mi-aţi făcut onoarea de a-mi adresa la Berlin, în care dvs. mă faceţi părtaş la tristul eveniment care a întârziat răspunsul dvs. Mă bucur să găsesc într-un om pe care eu îl stimez o filozofie care nu ţine deloc de insensibilitate. Resemnarea dvs. şi speranţa într-o viitoare reunire într-o lume mai bună coincide, simpatizează în mod particular cu sentimentele mele. Şi toate aceste motive unite conduc la multe altele ce m-au făcut să regret atât de mult că nu ne-am putut întâlni la Bâle, decât numai după ce aţi luat în considerare imposibilitatea de a călători sau a vă deplasa în care spuneţi că sunteţi. Eu am prezumat că mijlocul cel mai bun pentru a ne înţelege, vedea, auzi este cel de a mă deplasa eu pentru a vă găsi.*

În consecinţă, Domnule, nedepinzând la Curtea regelui Prusie decât de circumstanţele tulburărilor din patria mea, eu am primit concediu de la majestăţile lor şi de la prinţii acestei auguste case de Branderburg şi m-am aşternut la drum spre Elveţia. Însă o infinitate de accidente au traversat voiajul meu şi a întârziat marşul. Întâi, Domnule, la a 5-a staţie, berlina(droşca mare) mea s-a rupt, oiştea s-a spart şi la 6-a noi ne-am răsturnat de 2 ori şi atât de urât încât soţia mea, o tânără de 20 ani de complexitate prea delicată a fost foarte incomodată de această cădere. Am crezut că e necesar să ne oprim la Leipzig pentru a se restabili. În timpul acestui sejur al meu am primit vestea morţii uneia dintre rudele mele asasinată cu 4 focuri armă. Eu am mania de a fi foarte ataşat de ai mei şi de prietenii mei. Am fost într-atât de afectat de pierderea marchizului d'Esquerac că am ajuns într-o rea dispoziţie şi am căzut bolnav în acest oraş. Nesupunerea mea

francs à dépenser pour cela[647] *je n'en ferais rien, car j'ai appris à mes dépens que je ne ferais qu'une solennelle inutilité.*

Ces sentiments se trouvaient déjà indiqués dans ma précédente lettre, mais puis qu'il faut une réponse claire sur 2 points que vous me proposés; Monsieur, je vous dirai:

1. *Je ne suis pas sûr de me trouver à Bâle et d'ailleurs ma qualité de veuf m'empêche de voir du monde.*
2. *L'intérêt que je prends à la personne en question n'est pas de ce monde. Au contraire ; je suis convaincu qu'il sera toujours malheureux; parce qu'il le veut et doit l'être, sans quoi il aurait le choix d'être bien. Tant pis toujours pour ceux qui le persécuteront. Du reste je fais des vœux, Monsieur pour votre constant bien & celui de ceux qui vous sont chers.»*

L'avocat de la défense.

« Je jure et promets défendre l'accusé au seul but de le faire admettre ses fautes et le faire revenir à la raison, bien que j'avoue considérer sa défense injuste.».

- serment déposé par l'avocat qui devait défendre Cagliostro.

Les interrogatoires finirent en juin 1790. On a dit qu'à la fin Cagliostro avait admis ce que les inquisiteurs voulaient qu'il admette. Qu'il a reconnu par écrit toutes les accusations et le fait qu'il est Joseph Balsamo. Mais la déclaration faite par Cagliostro, conservée dans la Bibliothèque municipale de Rome, ne fait que répéter ce que Cagliostro a déclaré pendant les 43 interrogatoires. Il ne nia pas ce qu'il a toujours dit.

On utilisa la torture et toutes les méthodes habituelles de l'Inquisition. On dit que pendant les interrogatoires, Cagliostro était grossier, incohérent et qu'il avait des longues périodes où il ne disait rien. Les inquisiteurs en tiraient la conclusion qu'il est possédé. Ils utilisèrent cela comme prétexte pour le faire consulter, car ils craignaient qu'il puisse invoquer la folie pour échapper à une condamnation.

La conclusion du médecin ne se limite pourtant pas à son état de santé mentale: *«Cagliostro est très sain, dans toutes ses facultés et parle d'après ce que son cœur lui dit. Il ne croit à rien, il n'a pas de religion, il est un athée, une bête, un vitupère, un mauvais homme, furieux, charlatan, enthousiaste, canaille, hérétique, déiste*[648] *et très diffamant en matière de religion.»*

Il ne dit jamais ce que les Inquisiteurs voulaient entendre de lui. Au contraire il finit: *«Vous ne me ferez jamais plier, je suis et je reste irréductible.»*

Le procès pouvait commencer. On rédigea l'accusation qui fut présentée au Pape. Celui-ci ordonna la réunion du tribunal de la Sainte Congrégation. Il était formé de douze juges: le secrétaire d'état Zelada, le cardinal Antonelli – préfet de la propagande, le cardinal Pallotta-préfet du Concile, le cardinal Campanelli-pro dataire. Jusqu'ici on trouve les mêmes individus qui ont participés à la réunion extraordinaire avec le Pape pour décider de l'arrestation de Cagliostro. A leur coté, il y avait aussi: Monseigneur Libert – avocat de l'Inquisition, Monseigneur Rinuccini –

[647] C'est l'homme dont Cagliostro disait : *« J'ai Sarasin de Bâle qui me donnerait toute sa fortune si je lui demandait.»*

[648] Cagliostro répondit à cela que: *«J'ai du mal à comprendre cette évidente contradiction, athée et déiste en même temps.»*

faţă de un medic foarte mare rupt de meseria lui a luat acestuia ceva timp pentru a-mi salva viaţa. N-am crezut niciodată că va trebui să o expun şi altă dată inabilităţii sale.

Deşi convalescent, am plecat, dar aşa de slăbit, încât a trebuit să mă opresc câteva zile la Nuremberg pentru a-mi recăpăta aici forţele şi aceasta a fost posibil, s-a realizat. Aşa am avut timp să reflectez asupra uşurinţei cu care eu am întreprins călătoria mea, fără a mă asigura de 2 lucruri care îi erau scopul. Primul, să fiu, să mă ştiu şi mai fericit decât prima oară, eu aveam onoarea de a vă întâlni la Bâle. În al 2-lea rând este gradul de interes pe care îl acordaţi marşului meu. De asemenea, Domnule, dvs.vă imaginaţi că este important pentru mine ca eu să o primesc cu cea mai mare celeritate. Eu, nu am aici, nici corespondenţă, nici cunoştinţe, nici recomandări, astfel că sejurul nu ne poate fi aici foarte agreabil. Iar în cazul în care pe noi ne va mai încerca şi un alt accident, incident atunci noi vom ajunge într-o cruntă încurcătură. Cum nu mă îndoiesc defel că o casă aşa respectabilă ca cea a domniilor voastre să nu aibă relaţii în acest oraş eu îndrăznesc a vă cere stimabila dvs. filantropie în favoarea noastră şi vă rugăm să ne procuraţi câteva scrisori de bunăvoinţă ce ne-ar putea nouă procura cunoştinţe şi servicii în caz de nevoie

Răspunsul lui Jacob Sarasin din 12 aprilie 1791: *«Nu Domnul meu Conte, eu nu vă angajez numai pentru a veni la Bâle, însă eu nu vă sfătuiesc, la fel, chiar prea tare, ca dvs. să aveţi nici o nulă utilitate & poate doar dezagramente, deoarece noi am fost forţaţi de circumstanţe/împrejurări a apăra pe tot timpul sejurului în oraşul nostru pe aristocraţi ş.a.m.d. de cei care sunt contrari naţiunii, Legilor şi Regelui francezilor.*

De altfel e puţin probabil pentru dvs. de a mă găsi în oraş, iar dacă eu eram acasă nu se deschidea, pentru a spune aşa, decât la doliul care mă înconjura.

În afară de asta, persoana despre care mi-aţi vorbit este pregătită să vadă că se termină procesul său care se va sfârşi într-adevăr cu un exil, asta e tot. Iar dacă va fi altfel, eu am avut deja onoarea de a vă spune că cel ce nu va fi cu noi, cu noi se va amesteca. Nu trebuie ca cei slabi să se amestece în afaceri ale celor mai puternici care au vrut propuneri deliberate de se găsi în atare circumstanţă şi nu în alta. Acesta este principiul meu şi dacă aici era un pas de făcut sau o avere de 6 franci de cheltuit pentru asta[649] *eu n-aş fi făcut nimic, căci eu am învăţat pe spezele mele că eu n-aş fi făcut decât o solemnă inutilitate, un fleac pompos.*

Aceste sentimente se găseau deja indicate în precedenta mea scrisoare, însă după aceea este necesar un răspuns clar celor 2 puncte pe care dvs. mi le propuneaţi; Domnule, eu vă voi spune dvs.:

1. Eu nu sunt sigur că mă veţi găsi la Bâle şi de altfel calitatea mea de văduv mă împiedeca să văd lumea.

2. Interesul pe care eu îl am pentru persoana în chestiune nu este din această lume. Dimpotrivă; sunt convins că el va fi totdeauna nefericit; pentru că el voia şi trebuie aşa să fie, fără de care ar avea alegerea de a fi bine. Cu atât mai rău totdeauna pentru cei care îl persecutau. În rest eu fac urări de sănătate, Domnule, pentru binele dvs. constant & şi al celor care vă sunt dragi.»

Avocatul apărării.

«Jur şi promit să apăr pe acuzat cu singurul scop de al face să admită greşelele sale şi de a-l face să revină la raţiune, chiar dacă eu declar şi consider ca injustă apărarea sa.»

- jurământ depus de avocatul care trebuia să-l apere pe Cagliostro.

[41] Este omul despre care Cagliostro spunea: « Eu îl am pe Sarasin din Bâle care îmi va da toată averea sa dacă eu i-o voi cere.».

gouverneur de Rome, Giovanni Barberi - fiscale generale del Governo[650], l'auditeur Rovell, le frère Contarini – conseiller du Saint Office (en fait il s'occupait de la torture), Vincenzo Pani – commissaire de l'Inquisition, l'abée Lelli – notaire et l'abée Cavazzi – archiviste du Saint Office.

L'accusation avait choisit comme avocat Monseigneur Libert. Cagliostro avait demandé un avocat, l'Inquisition ne le lui refusa pas, mais il nomma un de son choix, d'office, le Monseigneur Bernardini. Cagliostro mit la condition que celui-ci fut assisté et conseillé par Monseigneur Constantini, avocat des pauvres. Il eut raison de le faire, car Monseigneur Bernardini se comporta plus en avocat de l'accusation qu'en avocat de la défense. D'ailleurs cela était prévu dans le serment qu'il fit avant d'assumer cette charge:

«Moi, avocat consistorial, appelé devant le père commissaire générale de la sainte et romaine Inquisition, après avoir touché de ma main le Saint Evangile de Dieu, je jure et je promets d'accepter la tache dont notre très dévoué Pape Pie VI m'a chargé, en faveur de Giuseppe Balsamo, jugé et emprisonné pour les raisons présentés dans les documents du Saint Office. Je jure et promets de maintenir le secret et de faire mon métier avec sincérité et bonne foi, au seul but de le faire admettre ses fautes et le faire revenir à la raison, bien que je reconnais sa défense injuste.»

Après dix moi d'isolement complet entre les mains de l'Inquisition, Cagliostro parlait pour la première fois avec ses avocats. Les conditions dans lesquels vivait Cagliostro étaient épouvantables.

Après cette entrevue, Monseigneur Constantini rédigea tout de suite une demande en son nom:

« 1. Changer son lit parce qu'il y avait des vers.

2. Avoir un vêtement chaud et des sous pantalons[651], puisque ceux qu'il avait étaient déchirés par l'utilisation.

3. Avoir un meilleur repas. Il a un peu de vin de deux en deux jours. Le déjeuner et fait de pâtes mal assaisonnés, peu de viande et de mauvaise qualité, du garofolato[652] de bistrot. Il n'a aucun diner.

4. La cuillère qu'on lui a donnée est plein de vert-de-gris écœurant.

5. Le comandant nous assure qu'il est possible de le tenir dans des meilleures conditions en préparant ses repas par une des familles qui habitent dans le château pour le même prix[653] de 30 sous, vu que le bistro ne peut pas fournir de mieux.

6. Il demande la permission de se promener dans la pièce qui se trouve à coté, comme il lui était permis à un moment donné, et d'utiliser la pipe, puisqu'il a cette habitude et cela l'aidera pour sa santé (il accumule des humeurs au niveau de la tête).

7. Il a désiré des livres et un confesseur.»

On ne sait pas s'il réussit à obtenir des conditions plus humaines. Le procès commença. Dans sa plaidoirie pour défendre Cagliostro, l'avocat Constantini essaya de démolir étape par étape les accusations. Il se concentra surtout sur celles tenant de l'Ordre égyptien:

[650] C'est lui qui avait tiré toutes les ficelles pour l'arrestation de Cagliostro, il était le chef de Berardi et joua le rôle de secrétaire de ce tribunal.

[651] On se rappelle quelle grande importance accordé Cagliostro l'hygiène personnelle. Dans la Bastille il changeait chaque jour de chemise.

[652] C'est une marinade de bœuf dans du vin rouge, préparé souvent à Rome à l'époque.

[653] Il ne faut pas oublier que le moment de l'arrestation l'Inquisition a pris tout l'argent, les bijoux et les biens trouvés dans la maison de Cagliostro qui passait pour quelqu'un de très riche.

Interogatoriile se vor încheia în iunie 1790. Se spune că la sfârşit Cagliostro admisese ceea ce inchizitorii voiau ca el să admită. Că el a recunoscut scris toate acuzaţiile şi faptul că el este Joseph Balsamo. Dar declaraţia făcută de Cagliostro, conservată în Biblioteca municipală din Roma, nu face decât să repete ce Cagliostro a declarat în timpul celor 43 interogatorii. Ea nu nega ceea ce el a spus totdeauna.

S-a utilizat tortura şi toate metodelele obişnuite ale Inchiziţiei. Se spune că în timpul interogatoriilor, Cagliostro era grosolan, incoerent şi că el avea lungi perioade în care nu le spunea nimic. Inchizitorii trăgeau concluzia că el este posedat de diavol. Ei vor folosi aceasta drept pretext pentru a fi consultat medical deoarece ei se temeau că el putea invoca nebunia pentru a se salva de la o condamnare.

Concluzia medicului nu se limita numai la starea sa de sănătate mentală:
«Cagliostro este foarte sănătos, în toate facultăţile sale mentale şi vorbeşte după cum inima lui îi spune. El nu crede în nimic,

El nu a spus niciodată ceea ce Inchizitorii voiau să audă de la el. Dimpotrivă el încheia: *«Voi nu mă veţi face niciodată să mă îndoiesc, eu sunt şi rămân ireductibil.»*

Procesul putea începe. S-a redactat acuzaţia care fu prezentată Papei. Acesta ordonă reunirea tribunalului Sfintei Congregaţii. Tribunalul era format din 12 judecători: secretarul de stat Zelada, cardinalul Antonelli – prefect al propagandei, cardinalul Pallotta – prefectul Conciliului, cardinalul Campanelli – pro dataire. Până aici se regăsesc aceiaşi indivizi care au participat la reuniunea extraordinară cu Papa pentru a decide arestarea lui Cagliostro. Alături de ei erau, de asemenea: Monseigneorul Libert – avocat al Inchiziţiei, Monseigneorul Rinuccini – guvernatorul Romei, Giovanni Barberi - judecător fiscal general al Guvernului[654], auditorul Rovell, fratele Contarini – consilier al Sfântului Scaun (în fapt el se ocupa de tortură), Vincenzo Pani – comisar al Inchiziţiei, abatele Lelli – notar şi abatele Cavazzi – arhivist al Sfântului Scaun.

Acuzarea a ales ca avocat pe Monseigneorul Libert. Cagliostro a cerut un avocat, Inchiziţia nu l-a refuzat, dar numi pe unul dintre aleşii ei, din oficiu, pe Monseigneorul Bernardini. Cagliostro a pus condiţia ca acesta să fie asistat şi consiliat de Monseigneorul Constantini, avocat al săracilor. El a avut motive să o facă, deoarece Monseigneorul Bernardini se comporta mai mult ca un avocat al acuzării decât avocatul apărării. De altfel aceasta era prevăzut în jurământul pe care-l făceau înainte de a-şi suma această însărcinare:

«Eu, avocat consistorial, chemat în faţa părintelui comisar general al sfintei şi romane Inchiziţii, după ce am atins cu mâna mea Sfânta Evanghelie a lui Dumnezeu, jur şi promit de a accepta sarcina pe care prea devotatul nostru Papă Pius al VI-lea m-a însărcinat, în favoarea lui Giuseppe Balsamo, judecat şi încarcerat pentru motivele prezentate în documentele Sfântului Scaun. Jur şi pornit să menţin secretul şi să-mi fac meseria mea cu sinceritate şi bună credinţă, cu singurul scop de a-l face să admită faptele sale şi să-l fac să revină la raţiune, în ciuda faptului că eu recunosc apărarea sa ca fiind nejustă/nejustificat.»

[43] El este cel care a tras toate sforile pentru arestarea lui Cagliostro, el era şeful lui de Berardi şi juca rolul de secretar al acestui tribunal.

«On veut attribuer à Cagliostro l'institution d'une nouvelle religion et d'un nouveau culte, presque comme s'il était un nouveau Mahomet. Mais la société égyptienne n'a pas les caractères d'une religion, même si elle en a les habits, les étoles, les fonctions et les prières à Dieu. On a dit que les constitutions de l'Ordre égyptien ouvrent la route à la sédition. Mais Cagliostro déclara à plusieurs reprises dans ses interrogatoires qu'il avait fondé son ordre pour s'opposer aux Illuminés. Quant au reste, on a vu quels sont les percepts de l'Ordre égyptien qui en forme l'essence:

1. *L'amour de Dieu,*
2. *Le respect, l'amour et la obéissance envers le Souverain,*
3. *La vénération de la religion et de ses lois,*
4. *L'amour du prochain,*
5. *L'attachement sans réserve envers l'Ordre,*
6. *L'obéissance envers les règlements et les lois de l'ordre.*

Qui peut y voir de la sédition et de la révolte? L'attachement à l'Ordre et l'obéissance envers les supérieures équivalent l'amour, le respect, l'obéissance envers notre supérieur le Pape, la vénération de la religion et l'amour de Dieu et de ses proches du christianisme. Cela exclut toute interprétation de mauvaise volonté. Combien il y a des ordres religieux approuvés par le Saint Siégé qui ont adopté les mêmes règlements, les mêmes formules et qui sont allés dans leur obéissance jusqu'a devenir des redoutes de la croyance?»

Condamné à mort.

«Malheur à vous, professeurs de la loi, parce que vous chargez les hommes de fardeaux difficiles à porter, que vous ne touchez pas vous-mêmes d'un seul doigt. Malheur à vous, parce que vous construisez les tombeaux des prophètes que vos ancêtres ont tués. C'est pourquoi la sagesse de Dieu a dit: 'Je leur enverrai des prophètes et des apôtres, ils tueront les uns et persécuteront les autres.»

- Luc, …

Le Tribunal de la Sainte Inquisition se réunit le 21 mars 1791 pour délibérer et le 4 avril pour décider la condamnation. La peine prévue pour les délits dont il était accusé était la mort. La liste des délits était longue, 103 en total. Les inquisiteurs avaient attribué à Cagliostro tout ce que le genre humain avait de pire. Voulaient-ils s'assurer que pour le cas où une de ces accusations n'étaient pas confirmées, il en restait suffisamment d'autres pour le condamner? Devait-il être condamné à tout prix ? Il semble que oui.

Ces 103 chefs d'accusations étaient classifiées en trois grandes catégories: délits tenant de la franc-maçonnerie, propos hérétiques et délits communs. Liste des 103 du MS 245.

Le 7 avril 1791, le tribunal se réunit pour une dernière fois pour communiquer la sentence à l'accusé. Le Pape était présent. Cagliostro dut écouter à genoux, la tête couverte d'un voile noir, la sentence qui le condamnait à mort. Mais de manière totalement inattendue, la peine fut commuée en prison à vie, par une grâce du Pape. Sarafina fut condamnée à la relégation comme prostituée repentie. Et Giuseppe di San Maurizio ???? À chercher en MS 245.

După 10 luni de completă izolare în mâinile Inchiziţiei Cagliostro vorbea pentru prima oară cu avocaţii săi. Condiţiile în care el trăia erau îngrozitoare. După această introducere, Monseigneorul Constantini adresă imediat o întrebare în numele său:

« 1 . Să i se schimbe aşternutul patului pentru că avea viermi.

2. Să aibă îmbrăcăminte călduroasă şi lenjerie intimă(maieu, cămaşă, izmene, etc,)[655]*, deoarece cea pe care o avea era deşirată(zdrenţuită) din cauza folosirii îndelungate.*

3. Să aibă o mâncare/masă mai bună.El bea un pic de vin din 2 în 2 zile. Dejunul era făcut din pateuri rău asezonate, puţină carne de calitate proastă, du garofolato[656] *de bistrou/cârciumă. El nu avea nici o masă de seară.*

4. Lingura ce ei i-au dat-o era plină de cocleală greţoasă/scârboasă.

5. Comandantul ne asigură de a-l ţine în condiţii foarte bune preparând mesele sale la o familie are locuia în castel pentru acelaşi preţ[657] *de 30 sous(monedă de aramă valorând 25 de bani, a 20-a parte a unui franc), având în vedere că birtul/cârciuma nu putea să furnizeze mâncăruri mai bune.*

6. El cere permisiunea de a se plimba în încăperea de lângă cea în care se afla, cum i se permise la un moment dat, şi de a folosi pipa, deoarece el are acest obicei şi aceasta îl ajuta pentru sănătatea sa (el acumula umori la nivelul capului).

7. El a dorit cărţi şi un confesor(preot).»

Nu se cunoaşte dacă el a reuşit să obţină condiţii mai umane. Procesul începea. În pledoaria sa pentru al apăra pe Cagliostro, avocatul Constantini încercă să demoleze etapă cu etapă acuzaţiile. El se concentra îndeosebi pe cele ţinând de Ordinul egiptean:

«Se voia atribuită lui Cagliostro instituirea unei noi religii şi a unui nou cult, aproape ca şi cum el era un nou Mahomet. Dar societatea egipteană nu are caracterul unei religii, chiar dacă ea are îmbrăcăminte, stele, funcţii şi rugăciuni către Dumnezeu. Se spune că instituirea Ordinului egiptean deschide calea răzvrătirii/răscoalei. Dar Cagliostro declara în nenumărate rânduri în interogatoriile sale că el a fondat Ordinul său pentru a se opune Iluminiştilor. Cât despre rest, să se vadă care sunt preceptele Ordinului egiptean care-i formează esenţa:

1. Dragostea(iubirea) de Dumnezeu,
2. Respectul, iubirea şi supunerea faţă de Suveran,
3. Venerarea religiei şi a legilor sale,
4. Iubirea aproapelui(semenilor),
5. Ataşamentul fără rezerve faţă de Ordin,
6. Supunerea faţă de reglementări şi legile ordinii sociale.

Cine poate vedea aici sediţionare şi revolta? Ataşamentul faţă de Ordin, şi supunerea faţă de superiori echivalează cu iubirea, respectul, supunerea faţă de Papă, venerarea religiei şi dragostea de Dumnezeu şi de apropiaţii săi de creştinism. Acestea exclud toate interpretările de rea voinţă. Câte sunt ordinele religioase aprobate de Sfântul Scaun care au adoptat aceleaşi

[44] Să ne amintim ce mare importanţă acorda Cagliostro igienei personale. Cât a stat la Bastilia el îşi schimba zilnic cămaşa.
[45] Este o marinată de vită în vin roşu, preparată îndeosebi la Roma în acea perioadă.
[46] Nu trebuie să uităm că în momentul arestării Inchizitorii au luat toţi banii, toate bijuteriile şi bunurile ce se aflau în casă lui de Cagliostro care trecea ca fiind un oarecare foarte bogat om.

Le décret annonçant cette décision devait être affiché dans toute la ville dès le matin du 3 mai 1791. Tout s'était bien passé pour l'Inquisition et la propagande contre Cagliostro semblait avoir bien fonctionnée. Le peuple le voyait comme un charlatan, un voleur, un escroc et se réjouissait de sa condamnation.

Le matin du 4 mai 1791, Cagliostro dut aller pieds nus, un cierge à la main, du château Saint Ange jusqu'à la place de la Minerve. Là, il dut assister à une exécution: ses manuscrits, les constitutions de l'Ordre égyptien et d'autres effets ont été brûlées.

Le 8 juin 1791, le Moniteur Universel présentait cette nouvelle à Paris: *«On a donné la sentence qu'ordonne que les documents et les effets de Cagliostro soient brûlés par le bourreau. L'exécution avait été fixée pour le matin du 4 mai en place de la Minerve à Rome et a duré trois quarts d'heure. Le peuple en a fait une fête et à chaque objet jeté sur le feu, la foule applaudit et poussa de cries de joie.»*

Mais peu de jours après, le cardinal de Zelada apprit qu'à Rome circulait un sorte de lettre manifeste en faveur de Cagliostro. C'était son œuvre, malgré la stricte surveillance? Ou l'œuvre de ses amis? Le manifeste était rédigé comme si c'était Cagliostro lui-même qui parlait: *«Opprimé par tous les maux qui sont la conséquence d'une longue prison, par un jugement torturant, par une sentence injuste, par un emprisonnement rigoureux, j'attends d'un moment à l'autre une morte obscure et secrète par milieu d'une poison, d'une corde ou d'un fer. Les yeux levés vers le Très Hau, qui devra d'ici peu juger ma conduite comme seul connaisseur des cœurs, je dois montrer à toute l'Europe, qui s'est intéressé tant à mon sort, les vrais raisons de mon passage par le monde qui a fait l'objet de l'admiration, mais aussi de l'envie et de la haine, et pour donner à mes amis la dernière preuve d'affection avant de fermer pour toujours les yeux.*

Quels sont les délits dont je suis accusé? Quels sont-ils? C'est un délit de mort d'avoir tiré d'un bordel de Rome la prostituée Lorenza Feliciani[658]*? Il y avait une époque, où la Cour de Rome accordait le pardon à tous ceux qui sauvait une de ces femmes de leur vie de péché. Ce ne fut de même pour moi, car les personnes auxquels je l'ai enlevée m'ont exilé de Rome.*

C'est un délit de mort de m'avoir donné une origine mystérieuse? C'est un délit de mort d'avoir annoncé que la France sera prise par de grandes convulsions? Dans quel partie du monde, dans quelles nations on a jamais établi que les épouses peuvent servir de témoins contre leurs époux, les fils contre les pères, les frères contre les frères? La voix des juges n'a pas tremblé en interrogeant une femme comme Sérafina? Leur main n'a pas tremblée lorsqu'ils écrivaient mon condamnation basée sur les déclarations d'un témoin si illégitime? Je défi mes juges à trouver en Europe deux témoins qui puissent confirmer ma condamnation en tant que franc maçon. Mes juges n'ont pas été des hommes mais des tyrans.

Oui, je confesse mon délit de mort. C'est celui d'être venu à Rome après voir aidé le monde, et me mettre dans la main des prêtres. Pour ce délit je n'ai pas des excuses. Je devais savoir

658 Cagliostro déclare devant les Inquisiteurs: *«Dans cette ville (Rome) je suis tombé amoureux de Sérafina qui fréquentait la maison de la napolitaine en Via delle grotte. Je suis restée avec elle dans des buts malhonnêtes et j'ai fini par la garder avec moi comme épouse.»* Les inquisiteurs lui font observer : *« La Cour et le tribunal prétend que vous ne l'avez pas seulement tenue comme épouse mais vous l'avez épousée. Les documents qu'on possède confirment que vous l'avez épousée le 20 avril 1768. Dans ses examens de conscience Sérafina a affirmé que vous l'avez instigué avec des menaces et des séductions à se prostituer.»* Cagliostro: *«Je qualifie comme immondes ces calomnies. Les documents en votre possession sont des impostures. La vérité est que Sérafina est insatiable en matière de sexe.»*

reglementări, aceleaşi formule şi care au ajuns în subordinea lui/lor până la deveni redute ale credinţei?»

Condamnat la moarte.

«Nenorocire, necaz, nenoroc vouă, profesori ai legii, pentru că voi încărcaţi oamenii cu poveri, greutăţi dificil a fi purtate, pe care voi nu le atingeţi nici măcar cu un singur deget. Nenorocire necaz, nenoroc vouă, pentru ca voi să construiţi monumente funerare profeţilor pe care strămoşii voştri i-au ucis. Pentru că înţelepciunea Lui Dumnezeu este cea care zice: 'Eu le voi înfăţişa, arăta, trimite lor pe profeţi şi pe apostoli, ei îi vor ucide pe unii şi-i va persecuta pe ceilalţi.».

- Luca, …

Tribunalul Sfintei Inchiziţii s-a reunit pe 21 martie 1791 pentru deliberări şi pe 4 aprilie pentru a decide condamnarea. Pedeapsa prevăzută pentru delictele de care el era acuzat era moartea. Lista delictelor era lungă, 103 în total. Inchizitorii atribuiseră lui Cagliostro tot ce genul uman avea mai rău cu putinţă. Voiau ei să se asigure că pentru cazul în care una dintre aceste acuzaţii nu se confirma, le rămâneau suficiente altele pentru a-l condamna? Trebuia el condamnat cu orice preţ? Se pare că da.

Cele 103 capete de acuzare erau clasificate în trei categorii: delicte ţinând de franc-masonerie, cuvinte/vorbe eretice şi delicte comune, şi delicte comune. Lista celor 103 din MS 245.

În 7 aprilie 1791, tribunalul se reuneşte pentru o ultimă oară pentru a comunica sentinţa acuzatului. Papa era şi el prezent. Cagliostro a trebuit să asculte în genunchi, cu capul acoperit într-un voal negru sentinţa care îl condamna la moarte. Dar, într-o manieră nemaiauzită, pedeapsa fu comutată la închisoare pe viaţă, prin graţia Papei. Sarafina fu condamnată la expulzare/surghiunire ca prostituată pocăintă. Iar Giuseppe di San Maurizio ???? A se căuta/a se vedea) în MS 245.

Decretul anunţând această decizie trebuia afişat în toate oraşele începând cu dimineaţa zilei de 3 mai 1791. Totul s-a petrecut bine pentu Inchiziţie iar propaganda împotriva lui Cagliostro părea că a funcţionat bine. Poporul îl vedea ca un şarlatan, un hoţ, un escroc şi se bucura de condamnarea sa.

În dimineaţa zilei de 4 mai 1791, Cagliostro a trebuit să meargă în picioarele goale, cu o lumânare în mână, de la castelul Sfântul Înger până în piaţa Minervei. Acolo, el a trebuit să asiste la o execuţie: manuscrisele sale, constituirea Ordinului egiptean şi alte efecte au fost arse.

La 8 iunie 1791, Monitorul Universal prezenta această ştire la Paris: *« A fost dată sentinţa care ordonă ca documentele şi efectele lui Cagliostro să fie arse de către călău. Execuţia a fost fixată pentru dimineaţa zilei de 4 mai în piaţa Minervei din Rome şi a durat 3 sferturi de oră. Poporul a făcut aici, din ea o sărbătoare şi la fiecare obiect aruncat în foc, mulţimea aplauda şi scotea strigăte de bucurie.»*

Dar, la câteva zile mai apoi, cardinalul de Zelada află că la Roma circula un fel de scrisoare-manifest în favoarea lui Cagliostro. Aceasta era opera sa, în ciuda strictei supravegheri? Sau opera

qu'une âme innocente et une conscience tranquille ne suffisent pas devant leur congrégation.

Oh vous nations de l'Europe, qu'avez tant entendu parler de moi, les voilà Oh vous nations de l'Europe, qu'avez tant entendu parler de moi, les voilà mes disculpations. Rejoignez-les à celles que votre humanité vous inspire, formez en un bouclier contre la calomnie et défendez l'innocence du comte de Cagliostro. Ainsi vous défendrez toute l'humanité.

On m'a obligé de reconnaître mes fautes de la même manière qu'on a fait avec Galileo, qui a dû abjurer son système devant ce même tribunal, le moment même où Christophore Colomb découvrait les antipodes.

Faites qu'avant de mourir je puisse du fond de ma chaire entendre vos voix et le ton impérieux sur lequel vous demandez au Tribunal de justifier ma condamnation. Vous le verrez alors trembler et je pourrai mourir en paix. Et quand vous apprenez la nouvelle de ma mort, versez une larme et dites : 'voila encore une autre victime du fanatisme et de l'injustice '. Mais, mes amis, rassurez vous, je serai la dernière. Arrivé au pied du Très Haut je saurai tant pleurer et prier jusqu'à ce qu'il signera de sa main le décret d'un nouveau ordre des choses.»

prietenilor săi? Manifestul era redactat ca şi cum chiar Cagliostro însuşi era cel care vorbea: *«Oprimat prin toate relele care sunt consecinţa unei lungi detenţi, prin o judecată torturantă, printr-o sentinţă injustă, printr-o încarcerare(un prizonierat) riguroasă eu aştept, dintr-un moment într-altul, o moarte obscură şi secretă printr-o coardă(prin spânzurătoare) în mijlocul unei închisori, sau printr-un fier(ghilotină).Cu ochii ridicaţi spre Prea Înaltul Dumnezeu, ce va trebui să judece de aici încolo conduita mea ca unic cunoscător de suflete, eu trebuie să arăt, să dovedesc întregii Europe, care a fost atât de interesată de soarta mea, adevăratele raţiuni ale trecerii mele prin această lume, care a fost obiectul admiraţiunii, ca şi, în aceeaşi măsură a invidiei şi a urii, şi pentru a da prietenilor mei ultima dovadă de afecţiune înainte de închide ochii pentru totdeauna. Care sunt delictele de care eu sunt acuzat? Care sunt ele?*

Este un delict de moarte că am scos dintr-un bordel din Roma pe prostituata Lorenza Feliciani[659]? Ne aflam în perioada, când Curtea de la Roma acorda iertarea tuturor acelora care salvau pe una dintre aceste femei de viaţa lor plină de păcate.Aceasta nu fu şi pentru mine, în cazul meu, chiar dacă, persoanele pentru care eu am scos-o m-au exilat din Roma.

Este un delict de moarte că mi-am dat o origine misterioasă? Este un delict de moarte că am anunţat că Franţa va fi cuprinsă de mari convulsiuni? În care parte a lumii, în care naţiune s-a stabilit vreodată că soţiile pot servi drept/ca martori împotriva soţilor lor, copii împotriva părinţilor, fraţii împotriva fraţilor lor? Vocea judecătorilor nu a tremurat când interoga o femeie ca Serafina ? Mâna lor nu a tremurat atunci când ei scriau condamnarea mea bazaţi pe declaraţia unui martor aşa de neligitim? Eu desfid pe judecătorii mei dacă ei găsesc în Europa 2 martori care pot confirma condamnarea mea ca franc-mason. Judecătorii mei nu au fost oameni ci au fost tirani. Da, eu mărturisesc, recunosc delictul meu de moarte. El este acela de a fi venit la Roma după ce am văzut cum pot să ajut lumea/umanitatea, şi de a mă da pe mâna preoţilor. Pentru acest delict eu nu am pentru ce să fiu iertat, nici scuze. Eu trebuia să ştiu că un suflet inocent şi o conştiinţă liniştită nu sunt suficiente în congregaţia lor.

Oh! voi naţiuni ale Europei, care aţi auzit vorbindu-se atât de mult despre mine, iată dezvinovăţirile mele. Bucuraţi-vă de cele pe care omenia voastră vi le inspiră, formaţi o pavăză, un scut împotriva calomniei şi apăraţi nevinovăţia contelui de Cagliostro. În acest fel voi veţi apăra întreaga omenire.

M-au obligat să-mi recunosc faptele mele în aceeaşi manieră în care au făcut-o cu Galileo, care a trebuit să abjure sistemul său în faţa aceluiaşi tribunal, în chiar momentul în care Christophore Columb descoperea antipozii.

Faceţi în aşa fel încât, înainte de a muri, din adâncul catedralei mele, să pot auzi vocile voastre şi tonul imperativ cu care cereţi Tribunalului să justifice condamnarea mea. Îi veţi vedea atunci tremurând iar eu voi putea muri în pace liniştit. Iar când veţi afla ştirea morţii mele, să vărsaţi o lacrimă şi să spuneţi: 'iată încă o altă victimă a fanatismului şi a nedreptăţii/injustiţiei'. Dar, dragii mei prieteni, asiguraţi-vă, că eu voi fi şi ultima. Ajuns la picioarele prea Înaltului Dumnezeu eu voi fi într-atât de mult plâns şi voi fi primit atâtea rugăciuni pentru mine până când el va semna cu propria lui mână decretul unei noi ordini a lucrurilor.

[47] Cagliostro declara în faţa Inchizitorilor: « În acest oraş(Roma) eu m-am îndrăgostit de Serafina care frecventa casa napoletancei din Calea grotei. Eu am rămas cu ea în scopuri neonorante şi eu am sfârşit prin a o păstra pentru mine ca soţie.» Inchizitorii i-au făcut lui observaţia: « Curtea şi tribunalul pretind că dvs. nu aţi ţinut-o numai ca soţie, ci v-aţi şi căsătorit cu ea. Documentele pe care noi le deţinem confirmă că v-aţi căsătorit cu ea la 20 aprilie 1768. La aceste examene de conştiinţă Serafina a afirmat că dvs. aţi instigat-o cu ameninţări şi forţări(seducţii) de a se prostitua.». Cagliostro: « Eu calific ca nelumeşti aceste calomnii murdare(dezgustătoare). Documenele din posesia dvs.sunt nişte imposturi. Adevărul este că Serafina este insaţiabilă în materie de sex.».

La Vie de Joseph Balsamo.

« J'ai déjà affirmé dans mon premier interrogatoire et répété dans le quinzième que je ne suis pas sûr quel est mon pays natal. Des diverses circonstances de ma vie m'ont fait soupçonner de grandes tragédies et de vérités troublantes. Mon origine est et reste mon secret. Je n'ai jamais porté l'habit des Benefratelli de Palerme et je n'ai jamais fait des sortilèges.»
– Cagliostro.

Ce manifeste fut un coup terrible pour les Inquisiteurs. Le Pape décida de redoubler les efforts pour empêcher Cagliostro de communiquer avec l'extérieur et surtout d'écrire.

Il fallait redoubler aussi les efforts pour le discréditer. On prit alors la décision de publier une Vie de Cagliostro qui le compromettrait à jamais. Cette charge fut assignée au Monseigneur Barberi, l'éminence grise de cette Affaire.

Il fallait que le monde soit convaincu une fois pour toute que Cagliostro n'était que le vulgaire charlatan, le voleur, l'escroc Joseph Balsamo. Le travail devait être facile, vu qu'il était déjà accompli en grand partie par le journaliste Théveneau de Morande à la demande du gouvernement français. Il fallait seulement donner à cette histoire plus de crédibilité et de poids. Venant de l'Inquisition, le public pouvait plus facilement croire que cette identité avait été confirmée par la longue enquête, les 43 interrogatoires et le procès.

Mais à aucun moment les inquisiteurs n'ont confronté Cagliostro avec la famille Balsamo qui vivait à Palerme. Cela aurait été la preuve la plus évidente de cette identité, mais aussi la seule chose qui pouvait détruire cette imposture.

Ce fameux pamphlet sortit de l'imprimerie de la Chambre Apostolique sous le titre: *«Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Balsamo, denominato conte di Cagliostro che si e estratto contro di lui formato in Roma l'anno 1790.»*

«Il Compendio resta jusqu'à aujourd'hui la principale source d'information sur Cagliostro», écrit le chercheur Raffaele de Chirco.[660] *«On peut affirmer avec conviction que l'image de charlatan qu'on s'est formé sur Cagliostro pendant plus de 200 ans est basée sur ce seul livre. L'œuvre dénigreur commencé par Monseigneur Barberi a été continué de bon foie par les biographes et les historiens italiens et étrangers. Il a eu un parfait succès, jusqu'à aujourd'hui.*»

Il y a eu beaucoup d'auteurs[661] qui ont montré, à partir de dates concrètes que Balsamo et Cagliostro ne pouvait pas être la même personne. Il y a trop de contradictions entre les vies des deux.

La première et la plus forte est lié à leur date de naissance. L'Inquisition a affirmé que Joseph Balsamo est né le 2 juin 1743 à Palerme. Ils produisent même un acte de baptême. Mais que montre

[660] Marc Haven (en premier), Pier Carpi, Raffaele de Chirco.
Il processo della Santa Inquisizione a Cagliostro.

[661] A Paris, pendant l'Affaire du collier, la police a eu dans ses mains tous les papiers de Cagliostro : ils ont dû trouver des permis qui lui servaient comme passeports, un acte de baptême ou un acte de mariage, enfin un document sur lequel son identité était marqué. Si sur ces papiers il y avait écrit Joseph Balsamo, ils devaient utiliser cet argument imbattable le moment où ils ont parlé de l'identité Balsamo Cagliostro. Ils ne l'ont pas fait, en préférant jouer la farce avec le dossier sur le passage de Balsamo par Paris. C'est la même attitude que celle des inquisiteurs qui éviteront une confrontation entre Cagliostro et la famille Balsamo.

Viaţa lui Joseph Balsamo.

« Eu am afirmat deja în primul meu interogatoriu şi am repetat în al 15-lea că nu sunt sigur care este ţara mea natală. Diverse circumstanţe din viaţa mea m-au determinat să mă îndoiesc, să am suspiciuni privitor la marile tragedii şi veritabilele tulburări. Originea mea a rămas secretul meu. Eu nu am purtat niciodată îmbrăcămintea lui Benefratelli din Palermo şi eu niciodată nu am făcut farmece, vrăji.»
- Cagliostro.

Acest manifest fu o lovitură teribilă pentru Inchisitori. Papa decidea să se redubleze eforturile pentru a-l împiedeca pe Cagliostro de a comunica cu exteriorul şi mai ales de a scrie.

La fel, a trebuit să fie redublate eforturile pentru a-l discredita. Atunci a fost luată decizia de a se publica o Viaţa lui Cagliostro care îl va compromite pentru totdeauna. Această sarcină fu încredinţată Monseniorului Barberi, eminenţa cenuşie a acestei Afaceri.

Trebuia ca lumea să fie convinsă odată pentru totdeauna că Cagliostro nu era decât un vulgar şarlatan, un hoţ, escrocul Joseph Balsamo. Munca trebuia să devină uşoară, având în vedere că era deja isprăvită în marea sa parte de jurnalistul Théveneau de Morande la cererea guvernului francez. Mai trebuia doar să-i fie dată acestei poveşti mai multă credibilitate şi greutate. Venind de la Inchiziţie, publicul putea mai uşor crede că această identitate fusese confirmată de o lungă anchetă, de 43 de interogatorii şi de proces.

Dar niciodată, în nici un moment Inchiziţia nu a confruntat pe Cagliostro cu familia Balsamo care trăiau la Palermo. Aceasta va fi proba, dovada cea mai evidentă a acestei identităţi, ca singurul lucru care putea distruge această impostură.

Acest faimos pamflet scos de tipografia Camerei Apostolice sub titlul: *«Compendio della vita e della gesta di Giuseppe balsamo, denominato conte di Cagliostro che si e estratto contro di lui formato in Roma l'anno 1790.»*

«Compendiul va rămâne până astăzi principala sursă de informaţii despre Cagliostro», scria cercetătorul Raffaele de Chirco[662]. *«Se poate, eu pot să afirm cu convingere că imaginea de şarlatan care s-a creat, s-a format pentru Cagliostro timp de peste 200 de ani se bazează pe această singură carte. Opera denigratoare începe prin Monseigneorul Barberi, a fost continuată cu bună credinţă de biografii şi de istoricii italieni şi străini. A avut un perfect succes până astăzi.»*

Au existat şi numeroşi autori[663] care au arătat, plecând de la datele concrete că Balsamo şi Cagliostro nu puteau fi aceeaşi persoană. Erau prea multe contradicţii între vieţile celor doi.

Prima şi cea mai puternică este legată de data naşterii lor. Inchiziuţia a afirmat că Joseph

[48] Procesul Sfintei Inchiziţii cu Cagliostro .

[49] La Paris, în perioada Afacerii colierului, poliţia a luat în mâinile sale toate hârtiile lui Cagliostro : ei trebuiau să găsească permisele care îi serveau lui drept paşaport, un act de botez sau un act de căsătorie, în fine, un document pe care identitatea sa era marcată. Iar dacă pe aceste hârtii era scris Joseph Balsamo, ei puteau utiliza acest argument imbatabil în momentul în care se va vorbi de identitatea lui Balsamo Cagliostro. Ei nu au făcut-o însă, preferând să joace farsa cu dosarul de trecere prin Paris a lui Balsamo. Este aceeaşi atitudine ca cea aplicată de inchizitori care vor evita o confruntare între Cagliostro şi familia Balsamo.

exactement ce document? Tout simplement que Joseph Balsamo est né le 2 juin, sans prouver que Joseph Balsamo et Alexandre Cagliostro sont la même personne.

De plus, l'année de naissance des deux ne correspond pas du tout. De toutes les sources étudiées, il résulte qu'Alexandre Cagliostro était né en 1748, et pas en 1743.

Dans les archives Sarasin, on retrouve même un important indice lié à sa date de naissance[664]. Jacob Sarasin note le 28 mai 1787: *«Nous avons célébré aujourd'hui l'anniversaire de Cagliostro.»* En conclusion, Alexandre Cagliostro était né le 27 mai 1748, et pas le 2 juin 1743.

San Leo.

« Livré, sinon trahi, par celle qu'il aima le plus. Abandonné de ceux qu'il avait comblés de bienfaits, poursuivi non pour des faits , mais pour des tendances, arrêté par abus de pouvoir, condamné à une peine sans rapport même avec les délits qu'on lui imputait, torturé sans pitié, il acheva par le martyre une vie d'apostolat et de charité.»
- Marc Haven.

Le lundi 16 avril 1791, Cagliostro quitta Rome avec l'escorte qui l'accompagnait dans sa nouvelle prison: la forteresse papale de San Leo, près d'Urbino. Le voyage dura cinq jours. Les 6 soldats choisis pour le surveiller étaient commandés par l'adjutant Grilloni. Celui-ci portait une lettre pour le gouverneur de la forteresse, Sempronio Semproni.[665]

«Joseph Balsamo, dit comte de Cagliostro sera transporté dans cette forteresse, afin d'y être retenu toute sa vie, sans espoir de grâce et sous la plus stricte surveillance. Par ordre direct de Notre Seigneur je vous envoie cette lettre à deux buts: premièrement, à son arrivée à Centri, il doit être reçu dans la forteresse sans attendre l'approbation du commissaire des armes. qu'une âme innocente et une conscience tranquille ne suffisent pas devant leur congrégation. accompagnées de fortes douleurs dans l'abdomen.[666] Afin de le calmer j'ai été obligé de lui prescrire un lavement intestinal et un sédatif. Avec ces moyens j'ai obtenu un peu de soulagement, mais qui ne dura pas. La nuit suivante fut inquiétante et sans repos. Le troisième jour il y aura une fièvre inhabituelle. J'ai prescrit une saignée. Maintenant tout s'est calmé, à l'exception d'un manque de sommeil et d'appétit.»

Le soir de l'arrivée à San Leo, Cagliostro tomba malade. Il eut des convulsions si fortes qu'il a fallu plusieurs hommes pour le tenir. On appela d'urgence le médecin de la cité, Giulio Pazzaglia, qui nota le 23 avril 1791: *«Je l'ai trouvé en proie de fortes et fréquentes convulsions, accompagnées de fortes douleurs dans l'abdomen*[667]*. Afin de le calmer j'ai été obligé de lui prescrire un lavement intestinal et un sédatif. Avec ces moyens j'ai obtenu un peu de soulagement, mais qui ne dura pas. La nuit suivante fut inquiétante et sans repos. Le troisième jour il y aura une*

[664] Marc Haven (en premier), Pier Carpi, Raffaele de Chirco.
[665] Au sujet de ce gouverneur Cagliostro nota sur le mur son cachot ce jeu de mot en latin : « Sempronio fut semper Sempronio». La lettre se trouve dans les Archives de Pesaro, Fondo Metaurense.
[666] Toutes ces symptômes pouvaient très bien indiquer un empoisonnement.
[667] Toutes ces symptômes pouvaient très bien indiquer un empoisonnement.

Balsamo s-a născut la 2 iunie 1743 la Palermo. Ei confecţionaseră chiar şi un act de botez. Dar ce ată exact acest document? Foarte simplu că Joseph Balsamo s-a născut la 2 iunie, fără a dovedi că Joseph Balsamo şi Alexandre Cagliostro sunt una şi aceeaşi persoană.

Ba mai mult, anul de naştere al celor doi nu corespunde de loc(în nici un fel); din toate sursele studiate, rezultă că Alexandre Cagliostro era născut în 1748, şi nu în 1743.

În arhivele Sarasin, se regăseşte chiar un important indiciu legat de data naşterii sale[668]. Jacob Sarasin nota în 28 mai 1787: *«Noi am celebrat astăzi aniversarea lui Cagliostro.»*. În concluzie, Alexandre Cagliostro era născut la 27 mai 1748, şi nu la 2 iunie 1743.

San Leo (Santo Leone).

«Livrat, dacă nu trădat, de cea pe care el iubea cel mai mult. Abandonat de cei pe care el îi copleşise cu binefaceri, urmărit, hăituit nu pentru fapte săvârşite, ci pentru tendinţe, pentru tentative, arestat prin abuz de putere, condamnat la o pedeapsă lipsită chiar de orice legătură cu delictele ce lui i se imputau, torturat fără milă, el va desăvârşi ca martir o viaţă de apostolat şi de caritate.»

\- Marc Haven.

Luni 16 aprilie 1791, Cagliostro părăsea Rome cu escorta care-l însoţea la noua sa închisoare: la fortăreaţa papală din San Leo, lângă Urbino. Voiajul va dura 5 zile. Cei 6 soldaţi aleşi pentru a-l supraveghea erau comandaţi de adjutantul Grilloni. Acesta purta o scrisoare pentru guvernatorul fortăreţei, Sempronio Semproni.[669]

«Joseph Balsamo, zis conte de Cagliostro va fi transportat în această fortăreaţă, pentru a fi reţinut aici toată viaţa sa, fără speranţă de graţiere şi sub cea mai strictă supraveghere. Prin ordin direct al Stăpânului Nostru vă trimit această scrisoare cu 2 scopuri: în primul rând, la sosirea sa la Centri, el trebuie primit în fortăreaţă fără a aştepta aprobarea comisarului trupelor de gardă. În al 2-lea rând, şi aceasta este voinţa Sfinţiei Sale, dvs. sunteţi direct răspunzător de cea mai riguroasă supraveghere a acestui deţinut, ştiind, mai ales, că-i este lui interzis, fără nici o derogare ,de a scrie. În rest, în ceea ce priveşte masa şi îmbrăcămintea, dvs. veţi aplica tratamentul obişnuit pentru acest gen de prizonieri. Iar dacă acest tratament va fi prea, strict/rău, trebuie să-mi spuneţi opinia dvs., deoarece Sfântul Părinte doreşte ca el să fie tratat cu milostivenie. Executaţi cu rigorozitate aceste ordine suverane.»

În seara sosirii la San Leo, Cagliostro căzu bolnav. El avea convulsii aşa de puternice că a fost nevoie de mai mulţi oameni pentru a-l ţine, a-l linişti. A fost chemat de urgenţă medicul oraşului, Giulio Pazzaglia, care nota în 23 aprilie 1791: *«Eu l-am găsit chinuit de foarte puternice şi frecvente convulsii, însoţite de foarte mari dureri în abdomen.*[670] *Pentru a-l calma eu am fost obligat de a-i prescrie lui o spălătură intestinală şi un sedativ. Cu aceste mijloace eu am obţinut un pic, uşurare, dar care nu a durat mult. În noaptea următoare el fu neliniştit şi nu a putut să*

[50] Marc Haven (în premieră), Pier Carpi, Raffaele de Chirco.

[51] Despre acest guvernator Cagliostro nota pe un zid al celulei acest joc de cuvinte în latină: «Sempronio fu (a fost, este) întotdeauna Sempronio» (« Sempronio fut semper Sempronio»). Scrisoarea se găseşte în Arhivele din Pesaro, Fondul Metaurense.

[52] Toate aceste simptome puteau foarte bine indica o otrăvire.

fièvre inhabituelle. J'ai prescrit une saignée. Maintenant tout s'est calmé, à l'exception d'un manque de sommeil et d'appétit.»

Zelada ouvrit tout de suite une correspondance suivi avec le cardinal Doria, évêque de Montefeltro et le comte Sempronio Semproni, gouverneur de San Leo. Il écrit au cardinal Doria dès l'avril 1791[671]: *«En ce moment Joseph Balsamo, nommé Comte Cagliostro doit être déjà arrivé à la forteresse de San Leo pour y être retenu jusqu'à la fin naturelle de sa vie, sous stricte surveillance et sans espoir de grâce. Comme les ordres adaptés ont été déjà donnés au gouverneur de ce château, pour qu'il veille à y tenir en ces conditions le détenu, il est nécessaire que Votre Seigneurie n'oublie pas lui donner toutes les aides spirituelles, au bénéfice de son âme. En demandant ici le sacre confession, il n'a pas pu le terminer avant d'être transféré dans la forteresse. Sa Sainteté m'a pourtant ordonné de laisser à Votre vigilance le choix d'un prêtre honnête et prévoyant. Vous êtes autorisé de lui communiquer a ce but toutes les facultés nécessaires et adaptés que la Sacré Pénitencerie établit pour l'absolution des cas spéciaux. Aussi de lui communiquer que dans les cas le plus spéciaux il a l'obligation de se présenter au but de trois mois devant la Sacré Pénitencerie et montrer complète obédience à tout ce qu'elle ordonne. Le gouverneur de la forteresse est averti afin de permettre l'accès de la personne choisie par Votre Seigneurie.»*

Les mesures de sécurité étaient des plus strictes. Ils s'appliquaient non seulement dans la forteresse, mais aussi autour. Dès le 22 avril, le lieutenant Gandini, adjoint du gouverneur, dût prêter serment[672]*: «Je jure et j'accepte de tous les pouvoirs de mon esprit que je serai attaché à ces ordres plus qu'a ma vie. Aucune autre pensée n'occupera ma raison que celle de trouver les moyens pour bien servir mon Souverain et Votre Eminence. Dans mon travail, je n'aurai d'autres points de vue et d'autres sentiments que ceux inspirés par l'honnêteté et le caractère d'un vrai catholique et d'un vrai officier. Les inconnus ou les groupes nombreux n'entreront pas dans la cité, d'autant moins dans la forteresse, qui doit rester même pour le paysans comme un couvent de plus austères. Je ne manquerai pas de veiller jour et nuit, allant de la forteresse à la porte et de la porte à la forteresse pour voir, entendre, sentir,examiner, explorer, ordonner et faire ce que je crois nécessaire.»*

Le 29 juillet 1791, Zelada écrit[673]: *«Nous avons demandé au gouverneur de la forteresse de justifier la liberté qu'il s'est pris de permettre à certaines personnes de voir et converser avec le détenu Giuseppe Balsamo. Il nous a répondu que celle ne s'est passé que pour Votre Seigneurie et le Monseigneur Archevêque d'Urbino, dont vous-même l'avez assurez qu'il lui est permis de parler avec le Balsamo pour des problèmes liée à sa conscience. Comme cette affirmation puisse être une invention du gouverneur pour cacher sa négligence, je désire que vous me donniez les explications nécessaires, avec votre sincérité habituelle.»*

Ces explications étaient justifiées par les rumeurs qui circulaient sur des français qui essayaient de rapprocher San Léo pour libérer Cagliostro. Le 5 aout 1791, le gouverneur de Macerata informait le cardinal Doria: *« Le matin du 27, deux français, de passage par Morrovalle,*

[671] Archives du Vatican, série Vescovi (Evêques), registres de la correspondance du Secrétaire d'état aux évêques et prélats, t. 369. fol. 91, v 92

[672] Archives de Pesaro, f. 8718.

[673] *Vescovi, t. 369. fol. 120 v 121.*

mănânce nimic. A 3-a zi el va face o febră neobişnuită. Eu i-am prescris o luare de sânge. Acum el s-a calmat; cu excepţia unei lipse a somnului şi a poftei de a mânca.»

Zelada deschise imediat o corespondenţă urmat de cardinalul Doria, episcopul de Montefeltro şi de contele Sempronio Semproni, guvernatorul de San Leo. El scrie cardinalului Doria începând din aprilie 1791[674]: *«În acest moment Joseph Balsamo, numit Conte de Cagliostro trebuie să fi ajuns deja la fortăreaţa din San Leo pentru a fi acolo reţinut până la sfârşitul natural al vieţii sale, sub strictă supraveghere şi fără speranţa de a fi graţiat. Cum toate ordinele adoptate erau deja date guvernatorului acestui castel, pentru ca el să vegheze a şi a ţine aici în aceste condiţii deţinutul, este necesar ca Senioria Voastră să nu uite a-i da lui toate ajutoarele spirituale, în beneficiul sufletului său. Cerându-ne aici sfânta confesiune, el nu a putut să o termine înainte de a fi transferat în fortăreaţă. Sfinţia Sa mi-a ordonat totuşi de a lăsa în grija vigilenţei voastră alegerea unui preot cinstit şi prevăzător. Dvs. sunteţi autorizat să-i comunicaţi lui în acest scop toate facultăţile necesare şi adaptate pe care Sacrul Penitenciar le-a stabilit pentru izbăvire/iertare în cazuri speciale. Să-i comunicaţi lui, de asemeni, că în cazuri mai speciale el este obligat de a se prezenta în termen de 3 luni în faţa Sacrului Penitenciar şi să arate completa supunere la tot ce el ordonă. Guvernatorul fortăreţei a fost avertizat de a permite accesul persoanei alese de Senioria Voastră.»*

Măsurile de securitate erau din cele mai stricte. Ele se aplicau nu numai în fortăreaţă, ci şi de asemenea în împrejurimi. Încă din 22 aprilie, locotenaentul Gandini, adjunct al guvernatorului, a trebuit să-şi depună jurământul[675]*: «Eu jur şi accept din toate puterile sufletului meu că voi fi ataşat acestor ordine mai presus de însăşi viaţa mea. Nici un alt gând nu va ocupa judecata mea decât acela de a găsi mijloacele pentru a servi bine pe Suveranul meu şi pe Eminenţa Voastră. În munca mea, eu nu voi avea alte puncte de vedere şi alte sentimente decât cele inspirate de onestitatea şi caracterul unui adevărat catolic şi al unui adevărat ofiţer. Necunoscuţii sau grupurile numeroase nu vor intra în oraş, cu atât mai mult în fortăreaţă, care trebuie să rămână chiar şi pentru ţărani, localnici ca o mânăstire dintre cele mai austere. Eu nu voi înceta să veghez zi şi noapte, patrulând de la fortăreaţă la poartă şi de la poartă la fortăreaţă pentru a vedea, a auzi, simţi, examina, explora, ordona şi face ceea ce eu voi crede că este necesar.»*

În 29 iulie1791, Zelada scria[676]: *«Noi am cerut guvernatorului fortăreţei să justifice libertatea pe care el o poate da anumitor persoane de a se vedea şi vorbi cu deţinutul Giuseppe Balsamo. El ne-a răspuns nouă că acest lucru nu s-a petrecut decât pentru Seignoria Voastră şi pentru Monsenior Arhiepiscop d'Urbino, pe care dvs. însuşi l-aţi asigurat că-i este lui permis de a vorbi cu Balsamo pentru probleme legate de conştiinţa sa. Cum această afirmaţie poate fi o invenţie a guvernatorului pentru a ascunde neglijenţa sa, eu doresc ca dvs. să-mi daţi explicaţiile necesare, cu sinceritatea dvs. obişnuită.»*

Aceste explicaţii erau justificate de zvonurile care circulau despre francezi care încercau a se apropia de San Léo pentru a-l elibera pe de Cagliostro. Pe 5 august 1791, guvernatorul din Macerata informa pe cardinalul Doria: *«În dimineaţa zilei de 27, 2 francezi, în trecere prin*

[53] Arhivele din Vatican, seria Vescovi (Episcopi), registrele corespondenţei Secretariatului de stat asupra episcopilor şi prelaţilor, tom 369. fila 91, v 92.
[54] Arhivele din Pesaro, foaia 8718.Archives de Pesaro, f. 8718.
[55] Vescovi, tom 369. foaia 120 v 121.

se renseignèrent sur la route de Loreto. Ils ont montré de l'intérêt pour voir Cagliostro, se plaignait de l'injustice qu'on lui a fait. Ils ont conclu que le vin et le râpé de France lui feront du bien. J'ai cru nécessaire de ne pas vous cacher ces informations, prenez la comme une preuve de mon plus profond respect et vénération.» Cela montre que tout l'état papale était en alerte.

Non content des informations qu'il recevait, et tourmenté par la perspective d'une évasion de Cagliostro de San Leo, le cardinal de Zelada se rendit en personne à la forteresse pour vérifier qu'il est tenu sous la plus stricte surveillance.

Au début, Cagliostro fut fermé dans un cachot appelé *Il tesoro.*[677] Vers septembre 1791, il fut transféré dans un autre, moins humide – *Il Pozetto* (le puits). Celui-ci était plus sûr d'après le gouverneur, car il n'y avait pas de porte. On y entrait par le plafond et c'est par là qu'on faisait descendre le repas du prisonnier. C'est par là aussi que les gardiens surveillaient le prisonnier, sans être obligés d'entrer en contact avec lui. Une fenêtre avec trois rangs de barres offrait un peu de lumière, mais aussi la vue du clocher de l'église du petit village situé aux pieds de la forteresse. Cela devait être la seule image que Cagliostro avait le droit de voir, pour se repentir de ses péchés.

Mais à l'occasion de ce transfert, on fit une perquisition et on apprit qu'il s'était procuré les moyens d'écrire. Le cardinal Zelada fut rapidement informé: *«Suite à la minutieuse perquisition qu'on lui a cela fonctionne j'ai fait moi-même l'expérience avec la pâte. Je vous envoie la plume de paille pour que Votre Eminence se rende compte de l'ingénieux qu'il a, que je dois avouer est excellent et très fin.»*

Le 18 septembre Sempronio découvre d'autres astuces: *«On a trouvé dans l'autre cachot qu'il a occupé une autre plume faite d'un bout en bois et cachée entre les plombs de la fenêtre. Et aussi du bout de chandelle, qu'il a rendu si fin qu'il pouvait l'utiliser pour extraire son sang, dont il se servait pour écrire sur les bords des livres religieux qu'on lui a données.»*

Et dans la même lettre, il envoya ce que Cagliostro avait écrit sur le petit carnet: *«Pie VI, pour faire plaisir à la reine de France m'a puni innocent. Malheur à la France, malheur à Rome et à tous ceux qui les soutiennent.»*

A cette lettre, la réponse du cardinal Zelada vient très vite et ordonne: *«utiliser les remèdes de facto»,* c'est-à-dire la torture. Ce n'était pas la première fois qu'on lui appliquait des peines corporelles.

De Cagliostro continuait à éblouir et à tracasser le gouverneur de la forteresse. Malgré l'isolement, il savait ce qui se passait dans le monde et annonçait au gouverneur des événements, dont on apprenait l'existence les jours après, quand les nouvelles arrivaient avec la poste. Une telle lucidité effrayait le gouverneur.

[677] *Le trésor*, c'était une pièce très humide, située à la base de la forteresse où les ducs de Montefeltro gardaient jadis leur or et bijoux.

Morrovalle, s-au informat asupra drumului spre Loreto. Ei au arătat interes pentru a-l vedea pe Cagliostro, s-au plâns de nedreptatea ce i s-a făcut lui. Ei au concluzionat că vinul şi vinul îmbunătăţit (cu struguri proaspăt culeşi, puşi în butoiul cu vin vechi) din Franţa îi făceau lui bine. Eu am crezut de cuviinţă că nu trebuie să vă ascund dvs. aceste informaţii, luaţi-le ca pe o dovadă a celui mai profund respect şi veneraţie ce vi le port..» Faptul acesta denotă că întreg statul papal era în alertă.

Nemulţumit de informaţiile pe care le primea, scos din minţi de perspectiva unei evadări a lui Cagliostro din San Leo, cardinalul de Zelada se duce personal la fortăreaţă pentru a verifica dacă el este ţinut sub cea mai strictă supraveghere.

La început, Cagliostro fu închis într-o celulă denumită *Tezaurul*..[678] Mai către septembrie 1791, el fu transferat într-alta, mai puţin umedă *Puţul (Il Pozetto).*Aceasta din urmă era mai sigură după părerea guvernatorului, deoarece ea nu avea uşă. Se intra în ea prin plafon şi pe acolo se făcea coborârea mâncării la prizonier. Tot pe acolo gardienii supravegheau pe prizonier, fără a fi obligaţi să intre în contact cu el, să coboare la el. O fereastră cu 3 rânduri de bare oferea un pic de lumină, ca şi, de asemenea, acoperişul bisericii din micul sat situat la picioarele fortăreţei. Aceasta trebuie să fi fost singura imagine pe care Cagliostro avea dreptul să vadă, pentru a se lepăda de păcatele sale.

Însă cu ocazia acestui transfer, i s-a făcut o percheziţie şi s-a aflat că el îşi procurase mijloace pentru a scrie. Cardinalul Zelada fu rapid informat: *«În urma unei minuţioase percheziţii pe care lui i-am făcut, transferându-l în noua celulă, s-a găsit un mic carnet pe care adjutantul Grilloni i-a lăsat la sosirea lui aici. S-au găsit câteva notiţe scrise de mâna sa cu creion fabricat din paiele din patul său, pe care el îl ascunsese sub barele de la fereastră. În loc de cerneală, el a folosit capătul candelei căzute pe planşeu, peste care el a dizolvat un pic de urină. El făcuse un fel de pastă, pe care el o dizolva în urină mai multă pentru a obţine cerneală. Pentru a verifica dacă aceasta funcţionează eu însumi am făcut experienţă cu pasta. Vă trimit creionul din paie pentru ca Domnia Voastră să-şi dea seama de ingeniozitatea pe care el o are, care, trebuie să vă mărturisesc, este excelentă şi foarte fină.»*

În 18 septembre Sempronio descoperă alte vicleşuguri: *«S-a găsit în cealaltă celulă că el a avut un alt creion făcut din capăt de lemn şi ascuns între siguranţele ferestrei. Ca şi, de asemenea un capăt de candelă, pe care el l-a făcut atât de fin că putea să-şi extragă din sângele său, de care se servea pentru a scrie pe marginile cărţilor de rugăciune ce-i fusese lui date.»*

Şi în aceiaşi scrisoare, el trimitea ceea ce Cagliostro scrisese în micul carnet: *«Pius al VI-lea, pentru a face plăcere Reginei Franţei el m-a pedepsit nevinovat. Nenorocire, necaz, nenoroc Franţei, nenorocire, necaz, nenoroc Romei şi tuturor celor care le susţin.»*

La această scrisoare, răspunsul cardinalului Zelada veni foarte repede şi ordona: *«utilizaţi remedeiile de facto»,* adică tortura. Nu era prima oară când i se aplicau pedepse corporale.

[56] *Tezaurul*, era o încăpere foarte umedă, situată la baza fortăreţei unde ducii de Montefeltro păstrau altădată aurul şi bijuteriile.

La Fin ?

« Voila encore une autre victime du fanatisme et de l'injustice. Mais, rassurez-vous, mes amis. Je serai la dernière.»
- Cagliostro.

La vie de Cagliostro a été un grand mystère. Ce qui a été pour sa vie fut de même pour sa fin. La correspondance entre Zelada et Sempronio finit brusquement le 26 avril 1795. Qu'est-ce qui s'est passé après? La seul chose qui suit cette lettre dans les archives est une note qui annonce la mort de Cagliostro:

«Le 26 août 1795 surpris par un fort attaque d'apoplexie, Giuseppe Balsamo dit comte de Cagliostro, fut trouvé dans son cachot moitié vivant. Les professeurs et le prêtre coururent pour l'aider, mais il refusa leurs instances alvatrices. Ne voulant pas se confesser, il eut un autre attaque et mourut sans se repentir vers 4 heures de la même nuit.[679]»

Est-ce que Cagliostro fut tué, comme le prétendent certains auteurs ? On ne sait pas, les preuves dans ce sens n'existent pas, même si l'intérêt de faire disparaître un prisonnier si incommode est certain.

En 1796, quand l'armée française envahit l'Italie[680], la forteresse San Leo fut prise d'assaut et les prisonniers libérés. On s'intéressa au sort du Comte de Cagliostro, mais la réponse fut: il est mort. Comme on n'a jamais trouvé sa tombe[681], certains disent qu'il a tout simplement disparu, comme les prophètes invoqués dans son Rite égyptien, qui étaient pris au Ciel avec leurs corps…

Son message, ou plutôt sa promesse à l'humanité, restera pour toujours:

«Si, poursuivant le cours heureux de ses voyages, quelqu'un d'entre vous aborde un jour à ces terres d'Orient qui m'ont vu naître, qu'il se souvienne seulement de moi, qu'il prononce mon nom, et les serviteurs de mon père ouvriront devant lui les portes de la Ville Sainte.»

En octobre 1791, un autre problème survient. Cagliostro refuse de manger. Sempronio écrit à Zelada *«Il continue, pour ma surprise de jeûner rigoureusement[682] et longuement. Aujourd'hui c'est le septième jour où il refuse le repas. Je le lui envois toujours, mais il demande qu'on le donne à qui le veut. Il semble être un peu plus pale, mais cela n'a pas diminué son esprit intolérant et son arrogance. Il a eu le courage de prendre le pot pour uriner et de le jeter sur le visage du gardien. Le caporal se moqua de cette défense ridicule et lui enleva ce pot, afin de lui pas donner l'occasion de l'utiliser pour se défendre ainsi. Mais à cette occasion, tant le caporal, que le gardien l'ont vu mettre dans sa bouche une chose petite et noire. On peut seulement supposer qu'il s'agit d'un petit bout de la pâte pour l'encre qu'il avait fabriqué.*

679 La correspondance entre Zelada et Sempronio .C'est la seul note qui suit cette lettre dans les archives, y annoncant la mort de Cagliostro.

680 Les armées de Napoléon entrèrent en Rome et le Pape fut exilé. Pour Cagliostro c'était encore une prophétie accomplie.

681 Il est de même pour Sarafina, dont on a perdu complètement les traces après l'arrestation. On dit qu'elle est morte de chagrin, dans son couvent, un an avant son époux, en 1794.

682 C'était une modalité thérapeutique ou une manière d'éviter un empoisonnement?

Cagliostro continua a orbi, a lua ochii şi a tracasa pe guvernatorul fortăreţei. În ciuda izolării, el ştia ceea ce se petrecea în lume şi anunţa guvernului evenimente, despre a căror existenţă se afla în zilele următoare, când ştirile soseau la poştă. O asemenea luciditate îngrozea pe guvernator.

Sfârşitul?

«Iată încă o altă victimă a fanatismului şi nedreptăţi,a injustiţiei. Dar, asiguraţi-vă, dragii mei prieteni că eu voi fi ultima.».

- Cagliostro.

Viaţa lui Cagliostro a fost un mare mister. Ceea ce a fost pentru viaţa sa, aceeaşi avea să fie şi pentru sfârşitul său. Corespondenţa dintre Zelada şi Sempronio se încheie brusc în 26 aprilie 1795. Ce s-a petrecut după aceea? Singurul lucru care urmă acestei scrisori în arhive este o notă care anunţa moartea lui Cagliostro:

«În 26 august1795 surprins de un puternic atac de apoplexie, Giuseppe Balsamo zis conte de Cagliostro, fu găsit în celula sa pe jumătate trăind. Profesorii şi preotul vor alerga să-l ajute, dar el refuză stăruinţelele lor salvatoare. Nevrând să se confeseze(spovedească), el avu un nou atac şi muri fără a se căi către orele 4 ale aceleiaşi nopţi .[683]»

Oare Cagliostro a fost ucis, aşa cum pretind anumiţi autori? Nu se ştie, probele/dovezile în acest sens nu există, chiar dacă interesul de a face să dispară un prizonier atât de incomod este cert, indubitabil.

În 1796, când armata franceză invadă Italia[684], fortăreaţa San Leo fu luată cu asalt iar prizonierii ei eliberaţi. S-au interesat de soarta Contelui de Cagliostro, dar răspunsul a fost: el este mort. Cum niciodată nu s-a găsit mormântul său[685], unii spun că el, pur şi simplu, a dispărut, aşa cum profeţii invocă în Ritul său egiptean, că erau luaţi în Cer cu corpurile lor …

Mesajul său, sau mai degrabă promisiunea sa făcută umanităţii, va rămâne de-a pururi:

«Dacă, parcurgând traseele fericite ale voiajelor sale, cineva dintre voi abordează într-o zi aceste pământuri ale Orientului care m-au văzut născându-mă, care-şi amintesc numai de mine, care pronunţă numele meu, şi servitorii tatălui meu vor deschide în faţa lui porţile Oraşului Sfânt.»

În octombrie 1791, surveni o altă problemă. Cagliostro refuza să mănânce. Sempronio scrie lui Zelada *«El continuă, spre surprinderea mea să postească riguros[686] şi îndelung. Astăzi este a 7-a în care el refuză mâncarea. Eu nu i-am trimis-o în fiecare zi, dar cere ca noi să-i dăm ce vrea*

D'un moment à l'autre il étudie et il fait inventer des nouvelles astuces. Pour l'en empêcher, il faudra que quelqu'un reste tout le temps avec lui. Mais cela est à craindre, à cause de ses propos convaincants et de son imposture.

[58] Corespondenţa dintre Zelada şi Sempronio. Este singura notă care urmează acestei scrisori în arhive, ea anunţând moartea lui Cagliostro.

[59] Armatele lui Napole vor intra în Roma şi Papa fu exilat. Pentru Cagliostro era încă o profeţie ce se împlinea.

[60] La fel s-a întâmplat şi cu Sarafina, căreia i s-au pierdut completamente urmele după arestare. Se spune că ea a murit de tisteţe (inimă rea), în couventul mânăstirii sale, un an înaintea soţului său, în 1794.

[686] Era o modalitate terapeutică sau o manieră de a evita o otrăvire?

J'ai trouvé une modalité d'apprendre ce qu'il fait lorsqu'il se croit seul. Mon adjoint le surveille avec l'aide d'un petit trou dans le mur, dont il ne connaît pas l'existence. On l'a vu cacher quelque chose dans le mur. Il a creusé avec les ongles un petit trou pour se procurer du gypse et il en a caché un morceau d'écorce d'œuf dans lequel il y avait une matière d'un jaunâtre foncé, qu'on peut croire être une teinture faite de rouille et disolvée dans l'urine, car elle en a l'odeur.

On lui a pris tout ça, comme on fait chaque fois, mais il est impossible de l'empêcher reprendre tout, à cause de sa nature si féconde en inventions et improvisations. Il ne nous reste que le lier avec des chaînés sur le mur, ce qu'on ne fait que pour les furieux.»

De Cagliostro continuait à éblouir et à tracasser le gouverneur de la forteresse. Malgré l'isolement, il savait ce qui se passait dans le monde et annonçait au gouverneur des événements, dont on apprenait l'existence les jours après, quand les nouvelles arrivaient avec la poste. Une telle lucidité effrayait le gouverneur.

La Fin ?

Est-ce que Cagliostro fut tué, comme le prétendent certains auteurs ? On ne sait pas, les preuves dans ce sens n'existent pas, même si l'intérêt de faire disparaître un prisonnier si incommode est certain.

En 1796, quand l'armée française envahit l'Italie[687], la forteresse San Leo fut prise d'assaut et les prisonniers libérés. On s'intéressa au sort du Comte de Cagliostro, mais la réponse fut: il est mort. Comme on n'a jamais trouvé sa tombe[688], certains disent qu'il a tout simplement disparu, comme les prophètes invoqués dans son Rite égyptien, qui étaient pris au Ciel avec leurs corps…

Son message, ou plutôt sa promesse à l'humanité, restera pour toujours:

«Si, poursuivant le cours heureux de ses voyages, quelqu'un d'entre vous aborde un jour à ces terres d'Orient qui m'ont vu naître, qu'il se souvienne seulement de moi, qu'il prononce mon nom, et les serviteurs de mon père ouvriront devant lui les portes de la Ville Sainte.»

el. Pare a fi un pic mai palid, dar aceasta nu a diminuat spiritul său intolerant şi aroganţa sa. El a avut curajul de a lua potul pentru urină şi l-a aruncat în faţa gardianului. Caporalul a luat în derâdere acest mod de se apăra şi i-a ridicat de jos acest pot, dându-i astfel lui ocazia de a se

[687] Les armées de Napoléon entrèrent en Rome et le Pape fut exilé. Pour Cagliostro c'était encore une prophétie accomplie.

[688] Il est de même pour Sarafina, dont on a perdu complètement les traces après l'arrestation. On dit qu'elle est morte de chagrin, dans son couvent, un an avant son époux, en 1794.

apăra în acelaşi mod. Dar, de această dată, atât caporalul, ca şi gardianul l-au văzut că-şi pusese ca cineva dintre noi să rămână tot timpul cu el. Însă aceasta este, ne temem, din cauza cuvintelor sale convingătoare şi a imposturii sale.în gura sa un lucru mic şi negru. Se putea face supoziţia că era vorba de un mic capăt de la pasteta(aluatul pentru cerneală) pe care el o fabricase.

Dintr-un moment într-altul el studiase şi inventase noi vicleşuguri. Pentru a-l împiedeca, a trebuit *ca cineva dintre noi să rămână tot timpul cu el. Însă aceasta este, ne temem, din cauza cuvintelor sale convingătoare şi imposturii sale.*

Eu am găsit o modalitate de a afla ceea ce el face când crede că este singur. Adjunctul meu îl supraveghează cu ajutorul unui mic şănţuleţ săpat în perete, de a cărui existenţă el nu ştie. A fost văzut ascunzând ceva în zid. El săpase cu unghiile o mică groapă pentru a-şi procura gips şi în care el ascundea o bucată de coajă de ou în care el avea o materie de o culoare gălbuie închis, ce se putea crede că este o tinctură facută din rugină şi dizolvată în urină, căci ea avea mirosul acesteia.

El a fost prins asupra faptului, ca de fiecare dată, dar este imposibil de a-l împiedeca să reia toate astea, din cauza naturii sale atât de fecunde în invenţii şi improvizaţii. Nu ne mai rămâne decât să-l legăm cu lanţuri de zid, ceea ce nu se face decât pentru cei furioşi.»

Cagliostro continua a zăpăci şi a tracasa pe guvernatorul fortăreţei. În ciuda izolării el ştia ceea ce se petrecea în lume şi anunţa guvernului evenimente, despre a căror existenţă se afla în zilele următoare, când ştirile soseau la poştă. O asemenea luciditate îngrozea pe guvernator.

Sfârşitul?

Oare Cagliostro a fost ucis, aşa cum pretind anumiţi autori? Nu se ştie, probele/dovezile în acest sens nu există, chiar dacă interesul de a face să dispară un prizonier atât de incomod este cert, indubitabil.

În 1796, când armata franceză invadă Italia[689], fortăreaţa San Leo fu luată cu asalt iar prizonierii ei eliberaţi. S-au interesat de soarta Contelui de Cagliostro, dar răspunsul a fost: el este mort. Cum niciodată nu s-a găsit mormântul său[690], unii spun că el, pur şi simplu, a dispărut, aşa cum profeţii invocă în Ritul său egiptean, că erau luaţi în Cer cu corpurile lor …

Mesajul său, sau mai degrabă promisiunea sa făcută umanităţii, va rămâne de-a pururi:
«Dacă, parcurgând traseele fericite ale voiajelor sale, cineva dintre voi abordează într-o zi aceste pământuri ale Orientului care m-au văzut născându-mă, care-şi amintesc numai de mine, care pronunţă numele meu, şi servitorii tatălui meu vor deschide în faţa lui porţile Oraşului Sfânt.»:

Sommaire

[59] Armatele lui Napole vor intra în Roma şi Papa fu exilat. Pentru Cagliostro era încă o profeţie ce se împlinea.
[60] La fel s-a întâmplat şi cu Sarafina, căreia i s-au pierdut completamente urmele după arestare. Se spune că ea a murit de tisteţe (inimă rea), în couventul mânăstirii sale, un an înaintea soţului său, în 1794.

Cuprins

Les sourses bibliographiques, Annotatios, Commentaires

……………...........……………………………………………………………………………

1.(684) Sa presence documentaire est enregistré dans les Bibliothèques Européenes pendant 2007-2011. Par exemple: Ville de Neuchâtel - Bibliothèque et Musées 2008 –Fonds Isabelle de Charrière): [PDF] Bibliothèque publique et universitaire Adobe PDF Bibliothèque publique et universitaire Conseil de fondation Avec le changement de législature, le Conseil communal a nommé Mme Françoise Jeanneret, *bpun.unine.ch/pdf/rapport_annuel_2008.pdf/*pg.30: Bibliothèque publique et universitaire Ville de Neuchâtel – Bibliothèques et Musées 2008(Pg.30): Chercheurs ayant travaillé sur des fonds manuscrits ou anciens de la BPUN

....

Fonds Isabelle de Charrière: Calame, Caroline (La Chaux-de-Fonds: Exposition Isabelle de Charrière à la Fondation des Moulins souterrains, Col-des-Roches); Cossy, Valérie (Lausanne: Conférence sur Isabelle de Charrière); Henry, Jacques (La Chaux-de-Fonds: Airs et Romances); Nita, Catalina (Bucarest: Le comte Cagliostro).

....

Chapitre I L'homme Cagliostro

1 Straub à Jacob Sarasin, lettre no 5, 9 octobre 1782.

2 Throwbridge - Cagliostro, the splendour and misery of a master of magic.

3 Protée : le premier né dans la théogonie grecque (du grecque *protogonos* = le primordial ou l'aîné). Il a le don de la prophétie. Comme il ne ment jamais, pour s'échapper aux questions incessantes des autres, il change de forme à volonté. D'ici l'adjectif *proté,* qui signifie changeant, versatile, adaptable, mais aussi multilatéral (Leonardo da Vinci était caractérisé comme un esprit proté). Il est lié à l'eau, à l'océan, à l'humide primaire, support de la vie. Homère en parle dans l'Odyssée comme habitant l'île de Pharos (où se trouvait le célèbre phare d'Alexandrie) et souvent il est appelé Protée d'Egypte ou roi d'Egypte. C'est le même qui apparaît en rêve à la mère d'Apollonius de Tyane pour lui annoncer la naissance d'un fils. A sa question: *« A qui donnerai-je naissance?»*, il lui répond : *«A moi». «Et qui es tu?»* demande-t elle: *« Je suis Protée, le vieillard de la mer».*

4 Discours devant le parlement français à la fin de l'affaire du collier, mai 1786.

5 Lettre de Jacob Sarasin à Lavater, 1793.

6 Johann Caspar Lavater (1741-1801), théologien et écrivain Suisse, auteur de *«Fragments de la Physiognomonie»* et *«L'art de système les hommes par le physionomie»*. Suite à des observations réalisées pendant plusieurs années, il est le premier en Occident à élaborer un système de signes morphologiques, permettant de connaître le caractère d'un individu à partir des traits du visage. C'est Cagliostro qui a demandé la traduction en français de ses ouvrages.

7 Lettre de Lavater à Goethe.

8 Si cela peut être qualifié comme charlatanisme…

9 Renée-Caroline-Victoire de Froullay de Tessé, Marquise de Créquy (1714-1803). Son salon était célèbre à Paris comme un lieu de rencontre de la bonne société et des intellectuels. Ses Souvenirs ont été rédigés au début du XIX siècle par Maurice Cousin de Courchamps, d'après les notes laissées par la marquise. En ce qui concerne Cagliostro, il est à remarquer qu'on trouve des détails qui ne pouvaient être connus qu'après 1795, les souvenirs ont été beaucoup influencées par l'image de charlatan forgée par le ministre français de Breteuil et l'Inquisition. D'ailleurs, Breteuil était très proche parent de la marquise, en 1802 elle lui a laissé par testament son château de Montflaux

10 Jean Benjamin Laborde (1743-1794). Compositeur et auteur français. Fils d'un riche

…………………………........……………………………………………………………………

2 685) Prezenţa sa ca documentarist este înregistrată în bibliotecile europene pe care le frecventa sistematic în demersurile sale din perioada2007-2011. De exemplu, în 2008 la Neuchâtel Franţa, Biblioteca Publică şi Universitară - Fonds Isabelle de Charrière):[PDF] Bibliothèque publique et universitaire Adobe PDF Bibliothèque publique et universitaire Conseil de fondation Avec le changement de législature, le Conseil communal a nommé Mme Françoise Jeanneret, *bpun.unine.ch/pdf/rapport_annuel_2008.pdf/*pg.30: Bibliothèque publique et universitaire Ville de Neuchâtel – Bibliothèques et Musées 2008(Pg.30): Chercheurs ayant travaillé sur des fonds manuscrits ou anciens de la BPUN.

....

Fonds Isabelle de Charrière: Calame, Caroline (La Chaux-de-Fonds: Exposition Isabelle de Charrière à la Fondation des Moulins souterrains, Col-des-Roches) ; Cossy, Valérie (Lausanne: Conférence sur Isabelle de Charrière); Henry, Jacques (La Chaux-de-Fonds: Airs et Romances); Nita, Catalina (Bucarest: Le comte Cagliostro).

....

Capitolul I Omul Cagliostro

1 Straub către Jacob Sarasin, scrisoarea nr. 5, 9 octombrie 1782.

2 Throwbridge - Cagliostro, "Splendoarea şi mizeria maeştrilor magicieni" ("The splendour and misery of a master of magic"), Chapman and Hall, London, 1910, p. 197.

3 Protector(Protée): primul născut în teogonia greacă (din grecescul protogonos = primordial sau în vârstă, vechi, antic). El are darul profeţiei. Cum el nu minte niciodată, pentru a se eschiva neîncetatelor întrebări ale celorlalţi, el schimbă forma după dorinţă, după bunul său plac. De aici adjectivul protector, care semnifică schimbător, versatil, adaptabil, dar, la fel, şi multilateral (Leonardo da Vinci era caracterizat ca un spirit protector). El este legat de apă, de ocean, de umiditatea primordială, suportul vieţii. Homer vorbeşte despre acesta în Odiseeia ca locuind pe insula Pharos (unde se găsea celebrul far din Alexandria) şi mai ales el era numit Protector al Egiptului sau regele Egiptului. El este acelaşi care apăruse în vis mamei lui Apollonius din Tyane pentru a-i anunţa ei naşterea unui fiu. La întrebarea sa: « Cui îi voi da eu naştere?», el i-a răspuns ei: «Mie». «Dar cine eşti tu?» întrebă ea:« Eu sunt Protectorul(Protée), bătrânul mării».

4 Discurs ţinut în Parlementul francez la sfârşitul afacerii colierului, mai 1786.

5 Scrisoare a lui Jacob Sarasin către Lavater, 1793.

6 Johann Caspar Lavater (1741-1801), teolog şi scriitor Elveţian, autorul « Fragmentelor Fizionomoniei» şi « Arta sistemului cunoaşterii oamenilor prin fizionomie »

Datorită/În urma observaţiilor realizate pe parcursul mai multor ani, el este primul în Occident care elaborează un sistem al semnelor morfologice, permiţând cunoaşterea caracterului unui individ uman plecând de la trăsăturile feţei. Cagliostro este cel care a cerut traducerea în franceză a acestei lucrări.

7 Scrisoare a lui Lavater adresată lui Goethe.

8 Dacă acesta poate fi calificat ca fiind şarlatanism ...

9 Renée-Caroline-Victoire de Froullay de Tessé, Marchiza de Créquy Créquy (1714-1803). Salonul sau era celebru în Paris ca loc de întâlnire al înaltei societăţi şi al intelectualităţii. Amintirile sale au fost redactate la începutul secolului al XIX-lea de către Maurice vărul lui de Courchamps, după notele lăsate de marchiză. Referitor la Cagliostro, este de remarcat faptul că se găsesc aici detalii care nu au putut fi cunoscute decât după 1795, amintirile au fost mult influenţate de imaginea şarlatanului forjată de către ministru francez de Breteuil şi de Inchiziţie. De altfel,

financier, il étudie la musique avec Rameau. Il devient en 1762 premier valet de chambre et confident de Louis XV. Par suite, il est nommé fermier général et gouverneur du château de Louvre. Il a composé une trentaine d'opéras et a mis en musique de chansons de Voltaire, dont il était ami. Passionné par la géographie, il dessine des cartes pour le dauphin, le futur Louis XVI. Dans un de ces ouvrages il propose une solution pour élargir la communication entre le Pacifique et l'Atlantique, projet qui semble être l'ancêtre de l'actuel canal de Panama. Franc-maçon zélé, il fait partie de plusieurs loges. Il devient membre du Suprême Conseil de l'Ordre égyptien de Cagliostro à Paris, en tant que Grand Inspecteur. Il meurt guillotiné en juillet 1794, après avoir hâté son procès, donc sa condamnation à mort, cinq jours avant la fin de la Terreur.

11 « Cinq pieds un pouce » (1,55 m) - note le policier Bernard dans le Courrier de l'Europe.

12 Charles-Henri, baron de Gleichen (1733-18070). Il commence très jeune une carrière diplomatique) la cour du margrave de Bayreuth, dont il devient ministre à Paris, grâce à la protection du secrétaire d'état de Louis XV, le duc de Choiseul. Il est membre de la loge maçonnique des Philaletes les amis réunis et des Elus Cohen de Louis Claude de Saint Martin. Souvenirs, Paris, 1868, page 135.

13 Mémoires de Marie-Louise Victoire de Donnisan, marquise de la Rochejaquelein, publiées sur son manuscrit autographe par son petit fils, Bourlouton, Paris, 1889.

14 On observe que la marquise se préoccupe surtout des aspects vestimentaires.

15 Louis René Edouard de Rohan-Guéméné (1734-1803), prince de Rohan, cardinal et archevêque de Strasbourg, Grand Aumônier de France depuis 1777.

16 Auteur d'un pamphlet « Cagliostro démasqué à Varsovie .»

17 Johann Joachim Bode, Ein paar Tropflein aus dem Brunnen der Wahrheit ausgegossen vor de, neun Thaumaturgen Cagliostro, Frankfurt, 1781.

18 C'est justement l'étymologie du mot, de l'italien *chiarlare* = parler avec emphase.

19 La Borde.

20 «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche. Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933».

21 Carbonnieres à Sarasin, 11 février 1785, no 18.

22 Lettre de Sempronio Semproni au cardinal Doria, 31 mai 1791.

23 Lettre de Sempronio Semproni au cardinal Zelada, 4 octobre 1791.

24 Journal de Trovazzi, 9 mars 1789.

25 Equivalent de 600 000 francs. – en euro ???.

26 On a dit d'elle qu'en Russie a été la maîtresse du favori de Catherine II Potemkine, en France qu'elle a été la maîtresse du cardinal de Rohan, etc. C'était pourtant une pratique fréquente dans la haute société de l'époque qui l'en accusait. Le prince de Montbarey reproche à sa femme dans ses mémoires qu'elle manquait trop «d'aptitude pour l'intrigue» à cause de son éducation dans un couvent où les moines ne lui ont pas appris «ce qu'elles mêmes ignoraient » et que cela l'empêchait d'avancer en position à la cour.

27 Bode, Ein paar tropflein.

28 Cagliostro, Mémoire.

29 Mémoires historiques, littéraires et anecdotiques tirés de la correspondance philosophique et critique adressée au Duc de Saxe Gotha depuis 1770 jusqu'en 1790 par le baron de Grimm et par Diderot, formant un tableau piquant de la bonne société de Paris sous les règnes de Louis XV et Louis XVI, tome II, Londres, 1814, pages 263.

30 Wieldermett à Sarasin 24 juin 1788,

31 A Londres, à Strasbourg, à Paris il avait payé maintes fois les dettes de personnes qui

Breteuil era rudă foarte apropiată a machizei, în 1802 ea lăâsâandu-i acestuia prin testament castelul de Montflaux.

10 Jean Benjamin Laborde (1743-1794). Compozitor şi autor francez. Fiul unui bogat finanţist, el studiase muzica cu Rameau. Devine în 1762 primul valet de camera şi confidentul lui Louis al XV-lea. Prin urmare, el este numit fermier general şi guvernator al castelului din Louvre. A compus în jur de 30 de opere şi a pus pe note cântecele lui Voltaire, al cărui prieten era. Pasionat de geografie, el întocmeşte hărţi pentru principele moştenitor, viitorul Louis al XVI-lea. Într-una dintre operele sale el propune o soluţie pentru lărgirea comunicării dintre Pacific şi Atlantic, proiect ce pare a fi strămoşul actualului canal de Panama. Franc-mason zelos, el face parte din numeroase loje. Devine membru al Consiliului Suprem al Ordinului egiptean al lui Cagliostro din Paris, chiar ÎInalt Inspector. Moare ghilotinat în iulie 1794, după ce a grăbit procesul său, deci condamnarea sa la moarte, 5 zile înaitea sfârşitului Terorii.

11 « 5 picioare un pouce» (veche unitate de lungime = 1,55 m) - nota poliţistul Bernard în ziarul Curierul Europei.

12 Charles-Henri, baron de Gleichen(1733 - 1807). El începe de foarte tânăr o carieră diplomatică la curtea margrafului de Bayreuth, al cărui ministru devine la Paris, graţie protecţiei secretarului de stat al lui Louis al XV-lea, ducele de Choiseul. Este membru al logei masonice a Filaletienilor « Amicii reuniţi şi Aleşii Cohen lui Louis Claude din Saint Martin.». («les Amis réunis et des Elus Cohen de Louis Claude de Saint Martin »). Amintiri, Paris, 1868, pagina 135.

13 Memoriile Mariei-Louisa Victoire de Donnisan, marchiză de la Rochejaquelein, publicate în manuscrisul său autograf de fiul său cel mic, Bourlouton, Paris, 1889.

14 Se observă că marchiza se preocupă mai ales de aspectele vestimentare.

15 Louis René Edouard de Rohan-Guéméné (1734-1803), prinţ de Rohan, cardinal şi arhiepiscop de Strasbourg, Mare Preot(Aumônier) al Bisericii france din 1777.

16 Autor al unui pamflet « Cagliostro demascat la Varşsovia.».

17 Johann Joachim Bode, Ein paar Tropflein aus dem Brunnen der Wahrheit ausgegossen vor de, neun Thaumaturgen Cagliostro, Frankfurt, 1781.

18 Este chiar etimologia cuvântului, de la italienescul chiarlare = a vorbi cu emfază.

19 La Borde.

20 «Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia», tradus în engleză sub titlul «Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche. Translated from the German with an introductory essay by

Clare Williams, London, J. Cape, 1933». [(Sophie in London being the diary of Sophie v. la Roche.) «Tagebuch einer reise durch Holland und England»].

21 Carbonnieres către Sarasin, 11 februarie 1785, nr. 18.

22 Scrisoarea lui Sempronio Semproni către cardinalul Doria, 31 mai 1791.

23 Scrisoarea lui Sempronio Semproni către cardinalul Zelada, 4 octombrie 1791.

24 Journal de Trovazzi, 9 martie 1789.

25 Echivalentul a 600 000 de franci. – în euro ???.

26 Se vorbea despre ea că în Rusia a fost metresa favoritului Catherinei a II-a Potemkin, în Franţa că ea a fost metresa cardinalului de Rohan, etc. Aceasta era, totuşi, o practică frecventă în o mânăstire (pension ţinut de călugăriţe) unde călugăriţele nu au învăţat-o «ceea ce ele înseăle ignorau» şi că aceasta o împiedeca să avanseze în poziţia sa de faţă de curte.înalta societate a epocii prin care era acuzată. Prinţul de Montbarey reproşa soţiei sale în memoriile sale că ea era prea lipsită «de aptitudine, înclinaţie pentru intrigă » din cauza educaţiei primite într-o înalta societate a epocii prin care era acuzată. Prinţul de Montbarey reproşa soţiei sale în memoriile sale că ea era

étaient dans la misère et en prison.

32 Straub à Sarasin, 26 octobre 1782, no 7.

33 Mémoire pour le comte de Cagliostro contre M de Chesnon le fils, commissaire au Châtelet de Paris et le Sieur de Launay, gouverneur de la Bastille.

34 Wieldermett à Sarasin 24 juillet 1788.

35 Ma Correspondance 24 février 1786.

36 ??? Ma Correspondance 24 février 1786.

37 Gleichen.

prea lipsită *«de aptitudine, înclinaţie pentru intrigă »* din cauza educaţiei primite într-

27 Bode, Ein paar tropflein.

28 Cagliostro, Memorii(Mémoire

28 Cagliostro, Memorii(Mémoire).

29 Memorii istorice, literare şi anecdotice extrase din corespondenţa filosofică şi critică adresate Ducelui de Saxe Gotha începând din 1770 până în 1790 prin baronul Grimm şi prin Diderot, formând un tablou picant al înaltei societăţi a Parisului din timpul regilor Louis al XV-lea şi Louis al XVI-lea, tome II, Londres, 1814, pages 263.

30 Wieldermett către Sarasin 24iunie 1788.

31 La Londrares, la Strasbourg, la Paris el achitase în numeroase rânduri datoriile persoanelor care trăiau în mizerie sau erau în închisoare.

32 Straub către Sarrasin, 26 octombrie 1782, nr. 7.

33 Memorii pentru contele Cagliostro împotriva Domnului de Chesnon fiul, comisar al Cetăţuiei din Paris şi a Domnului de Launay, guvernator al Bastiliei.

34 Wieldermett către Sarasin 24 iulie juille 1788.

35 Corespondenţa mea 24 februarie 1786.

36 ??? Corespondenţa mea 24 februarie 1786.

37 Gleichen.

Chapitre II Le divin Cagliostro. Ses Guérisons

1 Dans son discours devant le Parlement français à la fin du procès du collier.

2 Maison voisine de l'église *«qui appartenait à la servante du chanoine de Saint Pierre le Vieux* », d'après Marc Haven.

3 Maison appelée *«de la lanterne»* l'époque de Cagliostro et plus tard «de la Vierge», à cause d'une statue de la Vierge portant une lanterne, qui ornait le coin.

4 Lettre de Burkli, 14-17 janvier 1782, cité par H. Funck en «Cagliostro à Strasbourg. »

5 Lettre de Rey de Morande à Jakob Sarasin, 27 décembre 1783.

6 Lettre de J. J. de Meuron à Jakob Sarasin, 12 décembre 1783.

7 Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.

8 Le banneret Sigismond Wieldermett, frère d'Alexandre Wieldermett, le maire de Bienne. Lettre à Jacob Sarasin, Bienne, 23 juillet 1787, n° 23.

9 Clementino Vanetti, Liber memorialis de Caleostro cum esset Roboreti ou L'évangile de Cagliostro, traduit et publié pour la première fois par Marc Haven en 1910.

10 Propriétaire de la maison habité par Cagliostro à Roveretto.

11 Marie-Daniel Bourée, chevalier, puis baron de Corberon (1748-1810). Entré dans la carrière diplomatique en 1773, il a été nommé secrétaire de légation en Russie en 1775, puis à partir de 1777 chargé d'affaires. Il a laissé des mémoires publiés en 1901 sous le titre *«Un diplomate français à la cour de Catherine II, 1775-1781. Journal intime du chevalier de Corberon, chargé d'affaires de France en Russie»,* Paris, Plon. Sur Cagliostro note du 2 juillet 1781, tome II, page 396.

12 Le principe de Cagliostro n'était pas d'enlever immédiatement la fièvre, car disait-il « *la fièvre protége le malade* », mais lorsque celle-ci était trop haute et mettait en danger la vie du malade, il était salutaire de la faire tomber.

13 Lettre de Saltzman à Willermoz, juin 1781.

14 Dans *«Lettres sur la Suisse adressées à Madame de M…par un voyageur français en 1781.»* Un exemplaire, relié en maroquin rouge aux armes de Marie-Antoinette, figurait dans la bibliothèque royale. Le fragment sur Cagliostro est daté 2 juin 1781 (tome I, page 5). Lors de l'Affaire du collier, en 1786, Cagliostro utilise de pour sa défense un fragment de cette lettre. Mirabeau confond cet ouvrage avec les *«Voyages en Suisse »* écrites par William Coxe et s'acharne à tort contre Cagliostro dans une lettre publique, où il l'accuse d'avoir trompé le public.

15 Lettre de Rey de Morande à Jacob Sarasin, 27 décembre 1783.

16 Le marquis de la Salle était le commandant en second de la province d'Alsace.

17 Lettre de Johannes Burkli à … , 14-17 janvier 1782.

18 Jacques Claude Beugnot, avocat, proche de la comtesse de la Motte qui impliquera par ses mensonges Cagliostro dans le procès du collier en 1786.

19 Lettre de Labarthe à l'archeologue Séguier, cité par Funck Brentano, L' Affaire du collier page 91.

20 Lettre de Wielandt à Wielandt, colonel d'infanterie, publié dans le souplement au no. 27 du Journal de Paris, 27 janvier 1783.

21 « Lettre sur Monsieur le comte de Cagliostro et particulièrement sur une guérison qu'il a opérée; écrite de Strasbourg, le 31 mai dernier, par Monsieur le Chevalier Langlais, capitaine de dragons au régiment Lescure», no du 1er Juillet 1781.

22 Lettre de Johannes Burkli, 1er avril 1782.

23 Directeur de la Manufacture Royale des Armes blanches en Alsace.

Capitolul II Divinul Cagliostro. Vindecările sale

1 În discursul său ţinut în Parlementul francez la sfârşitul procesului colierului.

2 Casă vecină cu biserica *«care aparţinea serviciului canonic al « Sfântului Petru Vechi»*, după Marc Haven.

3 Casă numită «*a felinarului»* în epoca lui Cagliostro şi mai târziu «a Virginei», din cauza unei statui a Fecioarei Virgine purtând un lampion, care ornamenta colţul.

4 Scrisoarea lui Burkli, 14-17 ianuarie 1782, citată de H. Funck în «Cagliostro la Strasbourg».

5 Scrisoarea lui Rey de Morande către Jakob Sarasin, 27 decembrie 1783.

6 Scrisoarea lui J. J. de Meuron către Jakob Sarasin, 12 decembrie 1783.

7 Memoriu pentru contele Cagliostro, 18 februarie 1786.

8 Bancherul Sigismond Wieldermett, fratele lui Alexandre Wieldermett, primarul oraşului Bienne. Scrisoarea către Jacob Sarasin, Bienne, 23 iulie 1787, nr. 23.

9 Clementino Vanetti, *«Liber memorialis de Caleostro cum esset Roboreti»* sau «*Evanghelia lui Cagliostro*», tradusă şi publicată pentru prima dată de Marc Haven în 1910.

10 Proprietarul casei locuite de Cagliostro la Roveretto.

11 Marie-Daniel Bourée, cavaler, apoi baron de Corberon (1748-1810). Intrat în cariera diplomatică în 1773, el a fost numit secretar de legaţie în Russie în 1775, apoi, din 1777 însărcinat cu afacerile. A lăsat memoriile publicate în 1901 cu titlul *«Un diplomat francez la curtea Ecaterinei a II-a, 1775-1781. Jurnal intim al cavalerului de Corberon, însărcinat al Franţei cu afacerile în Rusia»*, Paris, Plon. Despre Cagliostro, notă din 2 iulie 1781, tome II, page 396.

12 Principelui Cagliostro nu-i crescuse imediat febra, deoarece, zicea-el «*febra protejează pe bolnav*», dar atunci când ea ajunge să fie prea mare şi să pună în pericol viaţa bolnavului, este salutar a o face să scadă.

13 Scrisoarea lui Saltzman către Willermoz, iunie 1781.

14 În *« Scrisoare despre Elveţia adresată Doamnei de M…de un călător francez în 1781»*. Un exemplar, legat în piele roşie cu armele emblemei Mariei-Antoineta, figura în biblioteca regală. Fragmentul despre Cagliostro este datat 2 iunie 1781 (tome I, page 5). În timpul Afacerii colierului, în 1786, Cagliostro utiliza în apărarea sa un fragment din această scrisoare. Mirabeau confundă această lucrare cu *«Călătorii în Elveţia»* scrise de William Coxe şi se înverşunează pe nedrept împotriva lui Cagliostro într-o scrisoare publică, prin care îl acuză că a indus în eroare şi a înşelat publicul.

15 Scrisoarea lui Rey de Morande către Jacob Sarasin, 27 decembrie 1783.

16 Marchizul de la Salle era comandant adjunct al provinciei Alsacia.

17 Scrisoarea lui Johannes Burkli către … , 14-17 ianuarie 1782.

18 Jacques Claude Beugnot, avocat, apropriat al contesei de la Motte care îl implica

19 Scrisoarea lui Labarthe către arheologuul Séguier, citată de Funck Brentano, Afacerea colierului pagina 91.

20 Scrisoarea lui Wielandt către Wielandt, colonel de infanterie, publicată în supliment la nr. 27 al ziarului Journal de Paris, 27 ianuarie 1783.

21 Scrisoare despre Domnul conte de Cagliostro şi în special despre o vindecare pe care el a operat-o; scrisă din Strasbourg, în 31 mai recent, de Domnul Cavaler Langlais, capitan de dragoni în regimentul Lescure», numărul din întâi iulie 1781

22 Scrisoarea lui Johannes Burkli, întâi aprilie 1782.

23 Directorul Manufacturii Regale de Arme albe a Alsaciei.

24 «Lettre de M. Sarasin, négociant de Bâle à M. Straub, directeur de la Manufacture Royale des Armes blanches en Alsace, Strasbourg le 10 novembre 1781», Journal de Paris, no. du 31 décembre 1781.

25 Félix Sarasin souffrait « d'une maladie goûteuse des nerfs qu'aucun médecin n'avait pu soulager », Journal de Jacob Sarasin.

26 Lettre de Boyer à Jacob Sarasin, 6 janvier 1784.

27 Lettre de Blessig à Lavater MH page 165.

28 C'est justement ce qu'il répond aux juges du Parlement français lorsqu'on lui pose la question 'qui êtes vous ?' 'Un noble voyageur' dit Cagliostro. Paracelse disait la même chose : « *Nul homme ne devient un maître en restant chez lui. Les maladies se déplacent ça et là sur toutes les longueurs de la terre. Si quelqu'un veut es comprendre, il faut qu'il se déplace aussi. Comme les montagnes ne viennent pas à lui, il lui faut aller vers les montagnes* ».

29 Réponse de Laurent de Blessig, professeur de théologie à l'université de Strasbourg à Elisa von der Recke, daté Strasbourg, 7 juin 1781 cité par Rrecke.

30 Vanetti.

31 Prince de Ligne-Mémoires.

32 Manuscrit conservé dans les archives municipales de la ville de Strasbourg; archives du prêteur royal, manuscrits Liasse AA 2 110. Ecrit de la main de Barbier de Tinan, commissaire ordinaire des (guères) guerres et proche de Cagliostro.

33 Archives municipales de Strasbourg manuscrits Liasse AA2110 C IV.

34 J. J. Doldé, Souvenirs d'un médecin strasbourgeois du XVIII sieècle, Rixheim, 1907, p. 33.

35 *L'imposteur »* (comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 4 janvier 1786), *« La Dupe »,* (comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 2 février 1786) et *Le Shaman sibérien*, comédie en cinq actes, joué en première au théâtre du Palais Hermitage le 24 septembre 1786. Cagliostro y est caricaturé dans le personnage Kalifalkskerton.

36 Lettre de Boyer à Jacob Sarasin, 6 janvier 1784.

37 Lettre de Rey de Morande à Jacob Sarasin, Bordeaux, 10 janvier 1784.

38 Johannes Burkli.

39 Marquis de Cambis, maréchal de champ et lieutenant général du Roi.

40 Copie du procès-verbal dressé à la réquisition de M. Caullet De Veaumorel Médecin ordinaire de M. le Marquis de Cambis.

41 Cité p*ar* Denise Dalbian.

42 Georges Adolphe Ostertag, accoucheur juré de la ville de Strasbourg de 1780 à 1794. Adepte du magnétisme mesmérien, il dirigeait à Strasbourg une société où on employait au lieu du célèbre tonneau, des bulles de verre auxquelles étaient fixés des chaînes de fer. Il prétendait que cela produisait moins de lucidité que d'agitation aux sujets magnétisés. Il fut emprisonné en 1793 et mourut à peine libéré, en février 1794.

43 De Gleichen, Souvenirs, Paris, 1868, page ?

44 Lettre de Kageneck, jeune patricien alsacien qui se trouvait à Paris, à son ami le baron Alstromer.

45 Le prince de Soubise avait plusieurs maîtresses, danseuses à l'Opéra.

46 *Mémoires historiques, littéraires et anecdotiques tirés de la correspondance philosophique et critique adressée au Duc de Saxe Gotha depuis 1770 jusqu'en 1790 par le baron*

24 Scrisoarea D.-lui Sarasin, negustor din Bâle către D.-l Straub, director al Manufacturii Regale de Arme albe a Alsaciei, Strasbourg 10 noiembrie 1781, ziarul Jurnal de Paris, nr. din 31 decembrie 1781.

25 Félix Sarasin suferea « *de o maladie gutoasă de nervi pe care nici un medic nu a putut-o vindeca »,* Jurnalul lui Jacob Sarasin.

26 Scrisoarea lui Boyer către Jacob Sarasin, 6 ianuarie 1784.

27 Scrisoarea lui Blessig către Lavater MH pagina 165.

28 Este exact ceea ce el a răspuns judecătorilor Parlementului francez atunci când i s-a pus întrebarea 'cine sunteţi dvs.?' 'Un nobil călător' răspunse Cagliostro. Paracelsus spunea acelaşi lucru: « *Nici un om nu devine un maestru rămânând închis în el însuşi. Maladiile se deplasează de ici colo pe toate lungimile pământului. Iar dacă cineva vrea să le înţeleagă, trebuie să să se deplaseze şi el la fel. Cum muntele nu vine la el, trebuie ca el să se deplaseze la munte.*»

29 Răspunsul lui Laurent de Blessig, profesor de teologie la universitatea din Strasbourg dat Elisei von der Recke, datat Strasbourg, 7 iunie1781, citat de Recke.

30 Vanetti.

31 Prinţul de Ligne – Memorii.

32 Manuscris conservat în arhivele municipale ale oraşului Strasbourg; arhive ale pretorului regal, manuscris Liasse AA 2 110. Scris de mâna lui Barbier de Tinan, comisar de război şi apropiat al lui Cagliostro.

33 Arhivele municipale ale oraşului Strasbourg manuscris Liasse AA 2110 C IV.

34 J. J. Doldé, Amintirile unui medic strasbourghez din secolul al XVIII-lea, Rixheim, 1907, p. 33.

35 *«Impostorul »* (comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 4 ianuarie 1786), *«ÎInşelat, Păcălit»,* (comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 2 februarie 1786) şi *«Şamanul siberian»*, comedie în 5 acte, jucată în premieră la teatrul din Palatul Hermitage la 24 septembrie 1786. Cagliostro este criticat în aceste piese întruchipat în personajul Kalifalkskerton.

36 Scrisoarea lui Boyer către Jacob Sarasin, 6 ianuarie 1784.

37 Scrisoarea lui Rey de Morande către Jacob Sarasin, Bordeaux, 10 ianuarie 1784.

38 Johannes Burkli.

39 Marchizul de Cambis, mareşal aghiotant şi general locotenent al Regelui.

40 Copia procesului-verbal întocmit la cererea D-lui Caullet de Veaumorel, Medic Primar al D.-lui Marchiz de Cambris.

41 Citat de Denise Dalbian.

42 Georges Adolphe Ostertag, mamoş atestat al oraşului Strasbourg din 1780 până în 1794. Adept al vindecării prin magnetism mesmerian, el conducea în Strasbourg o societate în care se utiliza în locul celebrului butoi, bule de sticlă de care erau fixate lanţuri de fier. El pretindea că acela producea mai puţină luciditate decât agitări ale subiecţilor magnetizaţi. El fu închis la

43 Gleichen, Amintiri, Paris, 1868, pg.?

44 Scrisoarea lui Kageneck, tânăr patrician alsacian care se afla la Paris, la prietenul său baronul Alstromer.

45 Prinţul de Soubise avea mai multe metrese, dansatoare la Operă.

46 *Memorii istorice, literare şi anecdotice extrase din corespondenţa filosofică şi critică adresată Ducelui de Saxe Gotha începând din 1770 până în 1790 de către baronul de Grimm şi de către Diderot, formând un tablou picant al înaltei societăţi a Parisului din timpul regilor Louis al XV-lea şi Louis al XVI-lea*, tome II, Londres,1814, pp. 263-265.

de Grimm et par Diderot, formant un tableau piquant de la bonne société de Paris sous les règnes de Louis XV et Louis XVI, tome II, Londres, 1814, pages 263-265.

47 Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.

48 Lettres inédites du chevalier de Corberon, Manuscrit N 3059, bibliothèque d'Avignon. Chargé d'affaires étrangères de la France en Russie, le chevalier de Corberon avait connu Cagliostro à Saint Pétersbourg en 1779.

49 Louise Julie Constance de Rohan, épouse de Louis Charles, comte de Brionne (1734-1815), femme célèbre à son époque par sa beauté et son esprit. Elle fut une de rares femmes à avoir une fonction de Grand Officier à la Cour. En 1761, le Roi lui offre la position de Grand Écuyer de France (occupé jusqu'alors par des hommes, dont l'appellatif de *Monsieur le Grand* donné au Grand Écuyer). Mais la Chambre des comptes qui doit approuver la décision s'oppose. Mme de Brionne se bat comme une lionne et le 3 février 1762 devient… *« Monsieur le Grand ».*

50 M. de Viviers était le frère de Madame de Vergennes, née Anne de Viviers.

51 Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency Luxembourg (1742-1790) était connu comme le chevalier, puis le prince de Luxembourg. Il était depuis 1767 capitaine de la deuxième compagnie des gardes du corps du Roi. En 1785 il devient Grand Maître de l'Ordre égyptien à Paris.

52 Françoise Parfaite Thaïs de Mailly Nesle, elle avait épousée en 1753 Alexandre Eléonore de St. Maurice, comte de Montbarey, prince du St. Empire et Grand d'Espagne.

53 Charles Gravier, comte de Vergennes (1717-1787). Apres avoir été ambassadeur de France près de l'Empire ottoman (1755-1768), il a été ministre des affaires étrangers (1774-1787).

54 Jean Frédéric Phélyppeaux, comte de Maurepas (9 juillet 1701-21 novembre 1781), ministre d'état.

55 Mémoire pour le comte de Cagliostro, 18 février 1786.

56 Adrienne Marie Gabrielle de Boulainvilliers épousa en 1773 le vicomte Leonard de Faudoas. Elle était la fille de Anne Gabriel Henri, marquis de Boulainvilliers (1724-1798) et de Adrienne Madeleine d'Hallencourt, marquise de Boulainvilliers. Le marquis était le petit fils de Samuel Bernard, homme d'affaires anobli, lié aux affaires du Roi. Il était président au parlement, conseiller du Roi et prévôt de Paris.

C'est la famille Boulainvilliers qui s'occupa des trois orphelins La Motte Valois, donc de Jeanne de la Motte, qui impliqua par ses mensonges le comte de Cagliostro dans l'affaire du collier. Les lettres sur Cagliostro ont été publiées en E. de Clermont Tonnerre - *« Histoire de Samuel Bernard et de ses enfants »,* Edouard Champion, Paris, 1914, pp. 247-251.

57 Mémoire pour M. Ostertag, docteur en médecine et accoucheur, juré de la ville de Strasbourg, Levreut, Strasbourg, 1781.

58 Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), ami et correspondent assidu de J.-B.Willermoz. Lettre de Saltzmann à J B Willermoz, 1er juin 1782, collection Bregoth de Lut cité par Marc Haven, en *« Cagliostro, le maître inconnu »,* note p.121.
puşcărie în 1793 şi muri abia eliberat, în februarie 1794.

59 Ou Ammestre. Sous l'Ancien Régime Strasbourg était gouverné d'après le modèle allemand par trois conseils : la Chambre des treize (diplomatie et guerre, composée de douze membres et leur chef, l'Ammeister), la Chambre des quinze (justice et finance) et la Chambre des vingt-et-un (le grand conseil).

60 On se dispute donc le droit de traiter un malade, comme si celui-ci devient la propriété du médecin auquel il fait appel en premier.

61 Il faut observer que Cagliostro ne demandait pas du tout de l'argent à ses malades. De plus, il en donnait de l'argent de sa bourse à ceux qui étaient pauvres.

47 Memoriu pentru contele de Cagliostro, 18 februarie 1786.

48 Scrisori inedite ale cavalerului de Corberon, Manuscris N 3059, biblioteca din Avignon. Însărcinat al Franţei cu afacerile externe în Rusia, cavalerului de Corberon îl cunoscuse pe Cagliostro la Saint Petersburg în 1779.

49 Luiza Julia Constanţa de Rohan, soţia lui Louis Charles, conte de Brionne (1734-1815), femeie celebră în epoca sa pentru frumuseţea şi spiritul său. Ea a fost una dintre rarele femei care a avut o funcţie de Mare Ofiţer al Curţii. în 1761, Regele i-a oferit ei funcţia de Mare Scutier Călăreţ al Franţei [ocupată până atunci doar de bărbaţi al căror apelativ era Domnul cel Mare(*Monsieur le Grand)* dat Marelui Scutier]. Dar Curtea de conturi care trebuia să aprobe decizia se opunea. Doamna de Brionne se bătu ca o leoaică şi la 3 februarie 1762 devine… *« Domnul cel Mare».*

50 D.-l de Viviers era fratele Doamnei de Vergennes, născută Anne de Viviers.

51 Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency Luxembourg (1742-1790) era cunoscut ca şi cavaler, apoi prinţ de Luxembourg. Din 1767 era căpitan îîn a 2-a companie de gardă din corpul de gardă al Regelui. În 1785 devine Mare Maestru al Ordinului egyptiaen din Paris.

52 Françoise Parfaite Thaïs de Mailly Nesle, se căsătoreşte în 1753 cu Alexandre Eléonore de St. Maurice, conte de Montbarey, prinţ al Sfântului şi Mare Imperiu al Spaniei.

53 Charles Gravier, conte de Vergennes (1717-1787). După ce a fost ambasador al Franţei pe lângă Imperiul otoman (1755-1768), el a fost ministru afacerilor externe (1774-1787).

54 Jean Frédéric Phélyppeaux, conte de Maurepas (9 iulie 1701- 21 noiembrie 1781), ministru de stat.

55 Memoriu pentru contele de Cagliostro, 18 februarie 1786.

56 Adrienne Marie Gabrielle de Boulainvilliers ia în căsătorie în 1773 pe vicontele Leonard de Faudoas. Ea era fiica lui Anne Gabriel Henri, marchiz de Boulainvilliers (1724-1798) şi a Adrianei Madelene d'Hallencourt, marchiză de Boulainvilliers. Marchizul era fiul cel mic al lui Samuel Bernard, om de afaceri înnobilat, legat de afacerile Regelui. El era preşedinte al parlementului, consilier al Regelui şi comandant şi judecător de jandarmi (prévôt) în Paris.

Familia Boulainvilliers este acea familia care se ocupa de cele 3 orfeline La Motte Valois, printre care Jeana de la Motte, cea care implică prin minciunile sale pe contele de Cagliostro în afacerea colierului. Scrisorile despre Cagliostro au fost piblicate în E. de Clermont Tonnerre - *« Istoricul lui de Samuel Bernard şi a copiilor săi»,* Edouard Champion, Paris, 1914, pp. 247-251.

57 Memoriu pentru D.-l Ostertag, doctor în medicină şi mamoş declaratt al oraşului Strasbourg, Levreut, Strasbourg, 1781.

58 Frédéric Rodolphe Saltzmann (1749-1820), prieten şi corespondent assidu al lui J.-B.Willermoz. Scrisoarea lui Saltzmann către J B Willermoz, întâi iunie 1782, colecţia Bregoth de Lut citată de Marc Haven, în *«Cagliostro, maestrul necunoscut »* (*«Cagliostro, le maître inconnu »),* note p.121.

59 Sau Ammestre. Sub Vechiul Regim, oraşul Strasbourg era guvernat după modelul german de 3 consilii: Camera celor 13 (diplomaţie şi război, compusă din 12 membri şi şeful lor, l'Ammeister), Camera celor 15 (justiţie şi finanţe) şi Camera celor 21(20-şi-1, marele consiliu).

60 Se disputa deci dreptul de a trata un bolnav, ca şi cum acesta devenea proprietatea medicului .care a făcut apel în premieră era chemat/anunţat

61 Trebuie să se observe că de Cagliostro nu cerea nici un ban bolnavilor săi. Ba, mai mult, el le dădea bani din punga sa celor care erau săraci.

62 Camera celor 15 era Marele Tribunal al Alsaciei.

63 Commandant șef en chef de l'al Alsaciei.

62 La chambre des quinze était le Grand Tribunal d'Alsace.

63 Commandant en chef de l'Alsace.

64 C'est surtout le journal alsacien *Oberrheinische Mannigfaltigkeiten* (*Variétés haut rhinoises)* qui s'était acharné contre Cagliostro et qui a dû publier le dementi.

65 Le baron de Flachsland était le commandant en troisième de la province d'Alsace.

66 Charles Joseph Ligne, Mémoires, Albert Lacroix, p. 84.

67 Rapporté par le baron de Lamothe Langon dans « Mémoires de madame la vicomtesse de Fars Fausselandry ou Souvenirs d'une octogénaire », Paris, Ledoyen, 1830.

68 Cité par Marc Haven, « Le maître inconnu, Cagliostro », pp. 125-126, traduit de l'allemand par Alfred Haehl.

69 On se rappelle qu'en juillet 1781, lors de son passage parisien , Cagliostro avait refusé de voir M et Mme de Vergennes.

70 *« M. de Cagliostro ne demande que tranquillité et sûreté; l'hospitalité les lui assure » : c*ette phrase a été utilisée par Cagliostro au début de son mémoire justificatif lors de l'Affaire du collier.

71 Cagliostro se trouvait à l'époque à Bâle, chez les Sarasins.

72 Lettre de Burkli.

73 Lettre de Barbier de Tinan à Jacob Sarasin, 7 juin 1782, 212 F 11 24.

74 Lettre du 1er juillet 1783, publiée en Algemeine Zeitung 1894.

64 Îndeosebi, cel mai pornit împotriva lui Cagliostro era ziarul alsacian *Oberrheinische Mannigfaltigkeiten* (*Varietăţile provinciei Rhinului de sus)* care se înverşunase împotriva sa şi care trebuia să publice pentru a-l denigra.

65 Baronul de Flachsland era al 3-lea commandant al provinciei Alsacia.

66 Charles Joseph Ligne, Memorii, Albert Lacroix, p. 84.

67 Raportat de baronul de Lamothe Langon în *«Memoriile doamnei vicontese de Fars Fausselandry sau Amintirile unei octogenare »,* Paris, Ledoyen, 1830.

68 Citat de Marc Haven, *«Maestrul necunoscut, Cagliostro »,* pp. 125-126, traducere din germană de Alfred Haehl.

69 Se reaminteşte că în iulie 1781, în timpul trecerii sale parisiene, Cagliostro refuzase a vedea pe D.-l şi D.-na de Vergennes.

70 *«D.-l Cagliostro nu cere decât liniştea şi siguranţa sa; ca ospitalitatea lui să-i fie asigurate» :* această frază a fost utilizată de Cagliostro la începutul memoriului său justificativ din timpul Afacerii colierului.

71 Cagliostro se afla în acea perioadă la Bâle, la familia Sarasins.

72 Scrisoarea lui de Burkli.

73 Scrisoarea lui Barbier de Tinan către Jacob Sarasin, 7 iunie 1782, 212 F 11 24.

74 Scrisoarea lui Barbier din întâi iulie 1783, publicată în ziarul Algemeine Zeitung 1894.

Chapitre III Le cœur vif comme une flamme, Sarafina

1 C'est ce prénom. et pas Sérafina ou Séraphine, qu'elle-même utilisait pour signer et que Cagliostro utilisait dans les lettres adressées à sa femme.

2 C'est son avocat qui la décrit ainsi pendant l'Affaire du collier, voir ci- dessous

3 Elle ne savait pas écrire, mais, fait remarquable pour une femme sans éducation, elle l'apprend en autodidacte, pendant son emprisonnement à la Bastille.

4 Pendant l'Affaire du collier, en août 1785, elle déclare avoir 28 ans et être née le 12 mars (1757). D'un autre côté, en Pologne, on note avoir fêté l'anniversaire de la comtesse fin avril - début mai. Une contradiction de plus.

5 Les détails de ce pèlerinage ont été volontairement mélangés par l'Inquisition avec des faits ignobles attribués à la vie de Joseph Balsamo, afin de discréditer Cagliostro.

6 On dit que Sarafina est le nom initiatique que Cagliostro donna à sa femme. Il est vrai que ce prénom peut servir à ce but, car les séraphins (êtres de feux ou ceux qui brûlent de l'amour divin) sont considérés dans l'angéologie les esprits les plus purs et les plus hauts des hiérarchies célestes.

7 D'autres pressentent cette maison comme un lieu de rencontres secrets entre les amoureux et pas comme un lieu de prostitution. Pendant les interrogatoires de l'Inquisition, Sarafina nia *« avec obstination et désespoir »* d'avoir jamais fréquenté la Maison de la napolitaine.

8 Giuseppe Barberi, Vie de Joseph Balsamo pp. 6-7.

9 Lettre anonyme adressée au commissaire Fontaine le 2 novembre 1786 de Palerme, Archives de l'empire Y 13125.

10 Plus exactement il avait changé de nom de Luca Andrea en Giuseppe ou Giovanni (dans les documents de l'Inquisition, il apparaît tant sous un nom que sous l'autre). Son passé chargé fait du soi-disant père de Sarafina un personnage suspect. Et s'il n'était qu'une de ces personnes chantagéables que l'Inquisition a forcé de jouer le rôle du père de Sarafina-Lorenza pour dénoncer Cagliostro ? Un autre membre de cette famille, le soi-disant frère, Francesco qui déposa lui aussi contre Cagliostro, avait été condamné pour sodomie à Naples et avait passé trois ans en prison à Cadix pour vol. (voir plus loin chapitre VII).

11 Leur mariage avait eu lieu en 1761 et ils avaient quatre enfants : Luigi, Carlo, Francesco et Margherita. Giuliana Falconieri était la tante de Costanza Falconieri, qui épousa le neveu de Gian Angelo Braschi ou Pie VI, le pape qui condamna Cagliostro.

12 Carlo Rezzonico a été pape sous le nom de Clement XIII. Il est mort le 2 novembre 1769 et Gian Antonio Ganganelli est devenu pape sous le nom de Clement XIV.

13 Une autre ineptie ! Elle cache pourtant une contradiction; il est étrange que les inquisiteurs attribuent à un charlatan cette capacité de dicter l'apparence des apparitions.

14 Karl Heinrich Heyking (1752-1796), aide de camp du grand Hetman de Lituanie, le comte Oginski, célèbre pour avoir effectué à travers l'Europe un voyage d'agrément fortement teinté de quête ésotérique et alchimique en compagnie de l'aventurier Stefano Zannowich, dit prince de Montenegro.

15 Encore une contradiction à la Cagliostro. Qu'on se rappelle que quelques mois avant il avait dit à Elisa von Recke qu'il n'a aucun pouvoir pour évoquer les âmes des morts.

16 Méthode qui était d'ailleurs très utilisé par les nobles de l'époque pour obtenir des faveurs et d'autres avantages. Cela était si habituel qu'en général ne scandalisait personne, au contraire.

17 En fait, l'Inquisition reprend les calomnies du journaliste Morande qui n'avait pas connu Sarafina.

Capitolul III Chapitre III O inimă fierbinte ca o flacără. Sarafina

1 Acesta este prenumele şi nu Sérafina sau Séraphine, pe care ea însăşi îl utiza pentru a semna şi pe care Cagliostro îl utiliza în scrisorile adresate soţiei sale.

2 Avocatul său este cel care o descria astfel în timpul Afacerii colierului, a se vedea mai jos.

3 Ea nu ştia să scrie, dar, fapt remarcabil pentru o femeie lipsită de educaţie, ea învaţă singură ca autodidact, în timpul prizonieratului său la Bastilia.

4 In timpul Afacerii colierului, în august 1785, ea declara că are 28 de ani şi că s-a născut la 12 martie (1757). Pe de o altă parte, în Polonia, se nota sărbătoarea aniversării contesei la sfârşitul lunii aprilie-începutul lunii mai. O contradicţie în plus.

5 Detailiile acestui pelerinaj au fost cu bună ştiinţă amestecate de Inchiziţie cu fapte ignobile atribuite vieţii lui Joseph Balsamo, pentru a discredita astfel pe Cagliostro.

6 Se vorbea că Sarafina este numele iniţiatic pe care Cagliostro îl dădu nevestei sale. Este adevărat ca acest prenume poate servi acestui scop, deoarece serafinii (fiinţe de foc sau cele care ard de dragoste divină) sunt consideraţi în angeologie spiritele cele mai pure şi cele mai înalte în ierarhiile celeste.

7 Alţii prezentau această casă ca pe un loc de întâlniri secrete ale îndrăgostiţilor şi nicidecum un loc al prostituţiei. În perioada interogatoriilor Inchiziţiei, Sarafina nega *«cu obstinaţie şi disperare»* de a fi frecventat vreodată Casa napolitanecei.

8 Giuseppe Barberi, Viaţa lui Joseph Balsamo pp. 6-7.

9 Scrisoare anonimă adresată comisarului Fontaine în 2 noiembrie 1786 la Palermo, Arhivele imperiului Y 13125.

10 Mai exact el îşi schimbase numele din Luca Andrea în Giuseppe sau Giovanni (în documentele Inchiziţiei, el apare atât sub un nume cât şi sub celălalt). Trecutul său schimbat din aşa-zisul tată al Sarafinei un personaj suspect. Iar dacă el nu era decât unul dintre acele personaje şantajabile pe care Inchiziţia le-a forţat să joace rolulul de tată al Sarafinei-Lorenza pentru a-l denunţa pe de Cagliostro? Un alt membru al acestei familii, aşa-zisul frate, Francesco care depunea, şi el de asemeni, mărturii împotriva lui de Cagliostro, fusese condamnat pentru sodomie la Neapole şi petrecuse 3 ani în închisoare la Cadix pentru furt vol. (a se vedea, mai departe, în capitolul VII).

11 Căsătoria lor avusese loc în 1761 şi ei aveau 4 copii : Luigi, Carlo, Francesco şi Margherita. Giuliana Falconieri era mătuşa Costanţei Falconieri, căsătorită cu nepotul lui Gian Angelo Braschi sau Pius al VI-lea, papa care condamnă pe Cagliostro.

12 Carlo Rezzonico a fost papă sub numele de Clement al XIII-lea. El muri în 2 noiembrie 1769 iar Gian Antonio Ganganelli deveni papă sub numele de Clement al XIV-lea.

13 O altă inepţie!Ea ascunde totuşi o contradicţie; este straniu că inchizitorii atribuiau unui şarlatan această capacitate de a dicta ivirea vedeniilor.

14 Karl Heinrich Heyking (1752-1796), aghiotant al marelui Hatman al Lituaniei, conte Oginski, ajuns celebru după ce traversase Europa printr-un voiaj de agrement puternic pigmentat cu cercetări şi colectări ezoterice de bani şi de alchimie în compania aventurierului Stefano Zannowich, zis prinţ de Montenegro.

15 Încă o contradicţie în seama lui Cagliostro. Să ne reamintim că mai înainte cu câteva luni de zile, el îi spusese Elisei von Recke că el nu are nici o putere pentru a rechema sufletele celor morţi.

16 Metodă care era, de altfel, foarte utilizată de nobilii din epocă pentru a obţine favoruri şi alte avantaje. Aceasta era aşa de la ordinea zilei încât, în general, nu scandaliza pe nimeni, dimpotrivă.

18 Qu'on se rappelle ce qu'il avait dit à Elisa von Recke: « *Pour que le Ciel vous confie de plus vastes trésors, ceux que vous désirez tant, il faut d'abord que vous sachiez résister a la tentation des richesses de ce monde, comme le Christ»*,.

19 Elle était née Isabelle van Zuylen en Hollande. Suite à son mariage elle s'est établit en Suisse, à Colombier, prés de Neuchâtel. Elle est allée en 1781 à Strasbourg pour consulter Cagliostro, car elle souffrait de terribles migraines.

20 Requête au Parlement, les Chambres assemblées pour servir d'Addition au Mémoire distribué le 18 du même mois.

21 Bibliothèque de l'Arsenal, MS Bastille 12517.

22 Lettre du marquis de Launay, gouverneur de la Bastille à Monsieur de Crosne, lieutenent géneral de police, Bibliotheque de l'Arsenal, Paris, MS Bastille 12,517 f 126.

23 A l'époque, il y avait des magazines, des promenades, des cafés. Mais le Palais Royal était aussi un lieu pour des rencontres, car ici on pouvait trouver les plus célèbres filles de joie.

24 *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»* (Journal de voyage en Hollande et Angleterre) traduit en anglais sous le titre *«Sophie in London,* 1786, page 296.) *being the diary of Sophie v. La Roche.»* Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933.

25 *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»* (Journal de voyage en Hollande et Angleterre) traduit en anglais sous le titre *«Sophie in London,* 1786, page 296.) *being the diary of Sophie v. La Roche.* » Translated from the German with an introductory essay by Clare Williams, London, J. Cape, 1933.

26 Anne Pierre Jacques Devismes du Valgay (1745-1819). Il était Grand Secrétaire de la Sagesse Triomphante à Lyon. A la fin il se tourna contre Cagliostro.

27 Elisabeth du Vigier de Saint Martin, marquise de Flamarens (1752-1835). Elle était la nièce de l'évêque de Bruges. Elle avait épousé en 1767 Agésilas Joseph de Grossolles, marquis de Flamarens (maréchal de camp des armées du Roi, lieutenant général de la Rochelle, puis commandant de la province de Bigorre). Elle vécut séparée de son époux et n'eut pas d'enfants de lui. Elle était la maîtresse du comte d'Artois (futur Charles X), dont elle a une fille, Charlotte. De 1771 jusqu'en 1783, elle a été dame de compagnie de Madame Adélaïde – fille de Louis XV. Après Sarafina, elle avait la plus importante position dans l'Ordre égyptien féminine de Paris.

28 *C*'est le nom de la voisine qui habitait le deuxième étage de la maison Rue Saint Claude et qui écrivait pour Sarafina.

29 Françoise était la femme de chambre de Sarafina et Agostino le cuisinier.

30 *«Sposa mia diletta» en original,* appellatif qui ne manque pas de charme et montre la manière dont Cagliostro aimait choyer sa femme.

17 În fapt, Inchiziţia reluă calomniile jurnalistului Morande care nu văzuse niciodată pe Sarafina.

18 Să ne reamintim ceea ce el spusese Elisei von Recke: « *Pentru ca cerul să vă încredinţeze cele mai vaste tezaure, cele pe care vi le doriţi atât de ardent, trebuie, de la început să ştiţi cum să rezistaţi tentaţiei faţă de bogăţiile acestei lumi, precum Cristos.»*

19 Numele său de fată era Isabelle van Zuylen şi se născuse în Olanda. După căsătorie ea s-a stabilit în Elveţia, la Colombier, în apropiere de Neuchâtel. Deoarece suferea de teribile migrene, în 1781 ea pleacă la Strasbourg pentru a-l consulta pe Cagliostro.

20 Reclamaţie, Petiţie la Parlement, Camerele reunite ale acestuia pentru a servi Adeziunii la Memoriul distribuit în 18 ale aceleași luni.

21 Biblioteca Arsenalului, MS Bastilia 12 517.

22 Scrisoarea marchizului de Launay, guvernatorul Bastiliei către Domnul de Crosne, general locotenent de poliţie, Biblioteca Arsenalului, Paris, MS Bastille 12 517 f. 126.

23 In epocă, aici se aflau magazine, loc de promenade, cafenele. Dar, Palais Royal era şi un loc de întâlniri, deoarece aici se puteau găsi cele mai renumite femei de moravuri-uşoare.

24 Sophie La Roche, *«Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia ....»,* Eseu, iniţial tradus din germană în engleză sub titlul «*Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche* », cu o introducere de Clare Williams, London, J. Cape, 1933. (Sophie La Roche, *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»* 1786, page 296.)

25 *«Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia»,* Iniţial tradus din germană în engleză cu o introducere eseu de Clare Williams sub titlul *«Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche »,* London, J. Cape, 1933. (Sophie La Roche, *«Tagebuch einer reise durch Holland und England»*, 1786, page 296.)

26 Anne Pierre Jacques Devismes du Valgay (1745-1819). El era Secretarul General

al Societăţii Inţelepciunea Triumfătoare din Lyon. În cele din urmă se va întoarce împotriva lui Cagliostro.

27 Elisabeth du Vigier de Saint Martin, marchiză de Flamarens (1752-1835). Ea era nepoata episcopului de Bruges. Ia în căsătorie în 1767 pe Agésilas Joseph de Grossolles, marchiz de Flamarens (mareşal aghiotantat pentru armate al Regelui, general locotenent în Rochelle, apoi commandant al provinciei Bigorre). Ea vieţui separat de soţul său şi nu a avut copii cu acesta. Ea era metresa contelui d'Artois (viitorul rege Charles al X-lea), cu care are o fiică, Charlotte. Din 1771 până în 1783, a fost dama de companie a Doamnei Adélaïde – fiica regelui Louis al XV-lea. După Sarafina, ea avea cea mai importantă poziţie în Ordinul egiptean feminin din Paris.

28 Este numele vecinei care locuia la etajul al 2-lea al casei din strada Saint Claude şi care scria pentru Sarafina.

29 Françoise era camerista Sarafinei iar Agostino bucătarul.

30 *«Soţioara mea alintată .diletantă»* (*«Sposa mia diletta»)* în original, apelativ care nu e lipsit de şarm şi care arată maniera cu care Cagliostro obişnuia să-şi alinte soţia.

Chapitre IV Ses enfants

1 Lettre du chevalier de Langlais, capitaine de dragons au régiment de Montmorency à Sarasin, Archives Sarasin, volume XXXIII, cote 13 F 14 v.

2 Après avoir été trouvé innocent par le Parlement français dans le procès de l'Affaire du collier, Cagliostro a été exilé de France par ordre du Roi Louis XV.

3 D'après les journaux d'époque, cinq milles personnes, d'après l'Inquisition. « En s'embarquant à Boulogne sur mer, pour passer en Angleterre il fut suivi d'un cortège de plus de cinq milles personnes qui exprimaient les vœux les plus ardents pour son bonheur et lui demandaient sa bénédiction.» (Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Balsamo denominato il conte di Cagliostro, 1791, pp. 113-114). Pendant le procès de Rome, l'Inquisition parlait d'un million de membres de l'Ordre égyptien en toute l'Europe.

4 Cagliostro – Mémoire contre Monsieur Chesnon et le Sieur Delaunay.

5 Cagliostro recevait énormément de lettres. Les lettres ci-dessus ont été trouvés dans sa maison, le moment de son arrestation à Rome. Elles sont datées de Boulogne sur mer, le 20 juin 1786, et ont été publiées par l'Inquisition comme une preuve du fanatisme qu'il suscitait. Quelqu'un qui provoquait de telles réactions ne pouvait être qu'un homme extrêmement dangereux dans la vision des inquisiteurs.

6 L'avis de l'abbé Georgel est discutable et plein de contradictions. Il faut observer que l'époque où le cardinal de Rohan avait connu Cagliostro, l'abée Georgel ne jouissait plus de l'intimité du Cardinal. Il continuait lui servir de grand vicaire, mais les hommes de confiance du Cardinal étaient Ramond de Carbonnieres et le baron de Planta. Georgel ne participait pas comme eux aux réunions avec Cagliostro.

7 A ce sujet, les Inquisiteurs écrivaient indignés: *« Il nous apprenne qu'il ne la leur refusa pas, qu'il la donnait tous les jours à ses adhérents de vive voix ou par écrit, en loge ou hors loge.»* (Compendio).

8 Le duché de Courlande et Semigalle (aujourd'hui Lettonie) occupait une position stratégique. La Russie, la Prusse et la Pologne se disputaient l'influence sur ce territoire. Le 28 mars 1795 le dernier duc de Courlande, Pierre von Biren (1724-1800) abdique en faveur de l'impératrice Catherine II, ce que fait que la Courlande soit annexée à la Russie.

9 Le comte Johann Friedrich von Medem (1722-1785), était descendant d'une vieille famille noble, d'origine saxonne polonaise. Un de ses ancêtres, Konrad von Medem, chevalier de l'Ordre Teutonique avait construit en 1272 la capitale de la Courlande, Mitau (aujourd'hui Jelgava).

10 Barba Jovis est le nom d'une plante médicinale (Anthyllis barba-jovis), mais aussi le nom d'un remède préparé par Cagliostro, ayant un effet anti biotique.

11 En fait, cela représente ce que la psychologie moderne appelle une projection: elle attribuait à Cagliostro ce qu'elle n'arrivait pas accepter d'elle-même. Le doute est une des tentations des démons, affirment toutes les traditions spirituelles de l'Orient et de l'Occident.

12 Il avait besoin de sa présence pour rapprocher Catherine II.

13 C'était une femme d'une beauté exceptionnelle et pleine d'esprit ; qui aida beaucoup son mari par sa diplomatie. Après la mort du duc de Courlande, elle s'établit à Paris et devint la maîtresse de Talleyrand.

14 Le rationalisme était un courant de pensée à la mode surtout dans les pays allemands qui s'opposait au mysticisme et prônait la supériorité de la pensée et de la logique.

15 1255 = abée. Cela a fait Elisa le soupçonner qu'il est agent des jésuites. C'est intéressant à remarquer qu'au cours de ses voyages, il lui arrivera souvent d'être étiqueté comme *l'étranger,*

Capitolul IV "Copiii"săi

1 Scrisoarea cavalerului de Langlais, capitan de dragoni în regimentul din Montmorency către Sarasin, Arhivele Sarasin, volum XXXIII, cote 13 F 14 v.

2 După ce a fost găsit nevinovat de către Parlementul francaez în procesul Afacerii colierului, Cagliostro a fost exilat din Francţa din ordinul Regelui Louis al XV-lea.

3 După ziarele din acea perioadă, 5 mii de persoane, după Inchiziţie. *« Imbarcându-se la Boulogne sur mer, pentru a trece în Anglia el a fost urmat de cortegiu de peste cinci mii de persoane care-şi exprimau dorinţele lor cele mai ardente pentru fericirea sa şi-i cereau binecuvântarea sa.».* «*Compendiul vieţii şi faptelor lui Giuseppe Balsamo denumit contele de Cagliostro» („Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Balsamo denominato il conte di Cagliostro")* 1791, pp. 113-114. În timpul procesului de la Roma, Inchizițşia vorbea de un milion de membri ai Ordinului egiptean în toată Europa.

4 Cagliostro – Memoriu împotriva Domnului Chesnon şi Domnului Delaunay.

5 Cagliostro primea enorm de multe scrisori. Scrisorile de mai sus au fost găsite în casa sa în momentul arestăarii sale la Roma. Acestea aveau ştampila poştală de expediţie din Boulogne sur mer, 20 iunie 1786, şi au fost publicate de către Inchiziţie ca drept o probă a fanatismului pe care el îl suscita. Oricine care provoca asemenea reacţii nu putea fi decât un om extrem de periculos în viziunea inchizitorilor.

6 Opinia, Acordul abatelui Georgel este discutabil şi plin de contradicţii. E necesar de observat că în perioada în care cardinalul de Rohan îl cunoscuse pe Cagliostro, abatele Georgel nu se bucura de prea multă intimitate din partea Cardinalului. El continua să-l servească ca mare vicar, dar oameni de încredere ai Cardinalului erau Ramond de Carbonnieres şi baronul de Planta. Georgel nu participa ca aceştia la reuniunile cu de Cagliostro.

7 Legat de acest subiect, Închizitorii scriu indignaţi: «*El ne aducea la cunoştinţă că nu o refuza lor, că o dădea în toate zilele aderenţilor săi prin viu grai sau în scris, în loge sau în afara lojei.»* Compendiul (Compendio).

8 Ducatul de Courlande şi Semigalle (astăzi Letonia) ocupa o poziţie strategică. Rusia, Prusia şi Polonia îşi disputau influenţa asupra acestui teritoriu. La 28 martie 1795 ultimul duce de Courlande, Pierre von Biren (1724-1800) abdica în favoarea împăratesei Ecatherina a II-a, ceea ce făcu ca ducatul Courlande să fie anexat Rusiei.

9 Contele Johann Friedrich von Medem (1722-1785), era descendentul unei vechi familii de nobili, de origine saxonă poloneză. Unul dintre strămoşii săi, Konrad von Medem, cavaler al Ordinului Teutonic construise în 1272 capitala ducatului Courlande, Mitau (astăzi Jelgava).

10 Barba Jovis este numele unei plante medicinale (Anthyllis barba-jovis), ca şi de asemeni numele unui remediu preparat de Cagliostro, având un efect antibiotic.

11 În fapt, aceasta reprezintă ceea ce psihologia modernă numeşte o proiecţie: ea atribuia lui Cagliostro ceea ce ea însăşi nu ajunsese să accepte. Îndoiala este una dintre tentaţiile demonilor, afirmă toate tradiţiile spirituale ale Orientului şi ale Occidentului.

12 Era nevoie de prezenţa sa pentru apropierea de Ecaterina a II-a.

13 Era o femeie de o frumuseţe excepţională şi plină de spirit; care îşi ajuta mult soţul prin diplomaţia sa. După moartea ducelui de Courlande, ea se stabileşte la Paris şi devine metresa lui de Talleyrand.

14 Raţionalismul era un curent de gândire la modă îndeosebi în ţările germanice care se opunea misticismului şi propăvăduia superioritatea gândirii şi a logicii.

15 1255 = abée15 1255 = abée. Aceasta a făcut pe Eliza să creadă, să presupună că el este

l'adversaire, l'ennemi. Dans les régions allemandes, où cette adversité était composée de catholiques et en particulier des jésuites, on le catalogua de jésuite. Dans les pays à religion catholique, surtout en Italie, où *l'ennemi* était représenté par les apostats: protestants, luthériens, anglicans ou par les franc maçons, on le rejettera comme hérétique, infidèle, franc-maçon. Les uns et les autres s'acharneront contre lui pour des motifs bien différents en apparence. En réalité, les mobiles étaient les mêmes: les préjugés, la peur devant l'inconnu, les dogmes, le fanatisme, le fait de séparer le monde en *les nôtres* et *les autres*. L'Autre devient nécessairement le dépositaire du mal qu'on ne peut pas accepter en soi-même.

.sont pas faites pour son age, vous la reverrais bientôt avec monsieur le comte, vous saurez par elle-même des détails que j'aime à ignorer et cela vous sévira d'un guide certain pour démêler les causes cachés de toute cette contestation qui ne peuvent pas être connus.»

16. La Maison Bleu (Blaue Haus ou Wendelstörferhof) était habitée par Lucas. La Maison Blanche (Weisses Haus ou Reichensteiner, aujourd'hui 4 Martinsgasse) habitée par Jacob. Elle est en présent le siége d'une institution juridique du canton. Les façades principales de ces magnifiques immeubles sont orientées vers le Rhin et marquent toujours de leur empreinte l'image de la ville.

17 Nous ne possédons que les noms de six d'entre eux: Félix (né en 1771), Gertrud (née en 1772), Susanna Katharina ou Suzette (née en 1773), Esther (née en 1775), Alexander (né en avril 1782, et dont le parrain sera Alexandre Cagliostro), un enfant né en 1783, un enfant né en 1785 et une fille (née en janvier 1788, qui d'après toutes les apparences recevra le prénom de Sérafina, en l'honneur de la Comtesse de Cagliostro).

18 Gesellschaft zur Beförderung des Guten und Gemeinnützigen.

19 *Tempête et passion ou élan.* Ce mouvement allemand, à la fois littéraire et politique, est considéré un précurseur du romantisme. Il s'oppose aux idées des encyclopédistes, à l'illuminisme et au rationalisme, prônant la supériorité des sentiments, exaltant les émotions face à la raison

20 Ce détail est intéressant, car un autre Jacob, le patriarche biblique boita aussi toute sa vie, après avoir lutté avec l'ange. En hébreux, Jacob signifie «celui qui est protégé par Dieu». Outre sa lutte avec l'ange, Jacob est aussi connu pour son songe, la vision de l'Echelle, qui fait la connexion entre le Ciel et la Terre et sur laquelle les anges descendent et remontent. Cette image symbolique, appelée aussi l'échelle de Jacob, est sur la première page de l'ouvrage alchimique *Mutus Liber*.

21 Lettre de Jacob Sarasin à Boyer neveu, 26 décembre 1783. C'est la demande de publier cette lettre qui créa un grand scandale avec la faculté de médecine de Bordeaux. Voir chapitre II.

22 La maman était Sarafina.

23 Lettre de Boyer, Bordeaux le 6 janvier 1784, no.1.

24 Lettres de Rey de Morande, Bordeaux, 7 février 1784 et 24 avril 1784.

25 Lettre de Straub à Sarasin, 30 avril 1783, no 14.

26 Ramond de Carbonnieres, le secrétaire du cardinal de Rohan, dont on va parler ci-dessous.

27 Il existe dans le Musée de la Pharmacie à Bâle, installé dans la maison habitée par Paracelse, un prétendu laboratoire alchimique de Sarasin. Au-dessus de la porte on peut lire sur une grande plaque: *«Ici a été le laboratoire de Cagliostro chez Jacob Sarasin pour fabriquer de l'or. 1778.»* Rien de plus inexact, car en 1778 Cagliostro ne connaissait pas Jacob et ne se trouvait pas à Bâle. Un crocodile empaillé est accroché au plafond, pour plus de sensationnel.

28 Lettre de Boyer à Jacob Sarasin, Bordeaux, 1 janvier 1785, no 4

29 Sophie La Roche*, "Tagebuch eine reise durch Holland und England",* 1786, page 296.

30 Lettre de Henri de Prusse à Jacob Sarasin, 15 mars 1787.

31 Charmante localité, située au bord du lac du même nom, à 90 kilomètres de Bâle.

32 Rocaille ou Rockhalt.

agent al iezuiţilor. Este interesant de remarcat că în decursul voiajelor sale, el va fi cel mai adesea etichetat ca fiind *străinul, adversarul, inamicul*. În regiunile germanice, unde această adversitate era alcătuită din catolici, în special de iezuiţi, îl catalogau ca iezuit. În ţările cu religie catolică, îndeosebi în Italia, unde *l'ennemi* era reprezentat prin epitetele: protestanţi, luterani, anglicani sau prin franc-masoni, era respins ca fiind eretic, infidel, franc-mason. Şi unii şi ceilalţi se înverşunau împotriva lui şi din motive foarte diferite în aparenţă. În realitate, motivele erau aceleaşi: prejudecăţile, frica de necunoscut, dogmele, fanatismul, faptul de a separa lumea în *ai noştri şi ceilalţi*. Ceilalţi devin în mod necesar depozitarii răului pe care nu-l pot accepta ei însăşi.

16 Casa Albastră(Blaue Haus sau Wendelstörferhof) era locuită de Lucas. Casa Albă (Weisses Haus sau Reichensteiner), astăzi 4 Martinsgasse era locuită de Jacob. Ea este în prezent sediul unei instituţii juridice a cantonului. Faţadele principale ale acestui magnific imobil este orientată spre Rhin şi marchează totdeauna cu amprenta ei imaginea oraşului.

17 Noi nu posedăm decât numele a 6 dintre ei: Félix (născut în 1771), Gertrud (născut în 1772), Susanna Katharina sau Suzette (născută în 1773), Esther (născută în 1775), Alexander (născut în aprilie 1782, şi al cărui naş de botez va fi Alexandre Cagliostro), un băiat născut în 1783, un băiat născut în 1785 şi o fată (născută în ianuarie 1788, care după toate aparenţele va primi prenumele de Serafina, în onoarea Contesei de Cagliostro).

18 Societatea non profit pentru promovarea binelui *(Gesellschaft zur Beförderung des Guten und Gemeinnützigen)*.

19 *Furtună şi Pasiune sau Elan.* Această mişcare nemţească, în acelaşi timp şi literară şi politică, este considerată un precursor al romantismului. Ea se opunea ideilor enciclopediştilor, ale iluminismului şi ale raţionalismului, promovând superioritatea sentimentelor, exaltând emoţiile în faţa raţiunii.

20 Acest detaliu este interesant, căci un alt Jacob, patriarhul biblic boita cutie?? la fel întreaga sa viaţă, după ce s-a luptat cu îngerul. În hebraică, Jacob semnifică «*cel care este protejat de Dumnezeu*». Dincolo de lupta sa cu îngerul, Jacob este, de asemeni, cunoscut pentru visarea, iluzia sa, viziunea lui Echelle(Scară), cel care face conexiunea între Cer şi Pământ şi pe care îngerii urcă şi coboară. Această imagine simbolică, numită în acelaşi timp scara lui Jacob, este pe prima pagină a lucrării alchimice *Mutus Liber*.

21 Scrisoarea lui Jacob Sarasin către Boyer nepotul, 26 decembrie 1783. Întrebarea publicată în această scrisoare este cea care a creat un mare scandal cu Facultatea de medicină din Bordeaux. A se vedea şi capitolul II.

22 Maman era Sarafina.

23 Scrisoarea lui Boyer, Bordeaux le 6 ianuarie 1784, nr.1.

24 Scrisorile lui Rey de Morande, Bordeaux, 7 februarie 1784 şi 24 aprilie 1784

25 Scrisoarea lui Straub către Sarrasin, 30 avril 1783, no 14.

26. Ramond de Carbonnieres, secretarul cardinalului de Rohan, despre care se va vorbi mai jos.

27 El există în Muzeul Farmaciei din Bâle, instalat în casa locuită de Paracelsus, un pretins laborator alchimic al lui Sarasin. Deasupra uşii se poate citi pe o mare plachetă: *«Aici a fost laboratorul lui Cagliostro la Jacob Sarrasin pentru a fabrica aurul. 1778.»* Nimic mai inexact, deoarece în 1778 Cagliostro nu cunoştea pe Jacob şi nici nu se afla în Bâle. Un crocodil împăiat este acroşat de plafon, pentru mai multă senzaţionalitate.

28 Scrisoarea lui Boyer către Jacob Sarasin, Bordeaux, 1 ianuarie 1785, nr. 4.

29 Sophie La Roche, *«Jurnal de voiaj în Olanda şi Anglia»,* 1786, page 296. Iniţial tradus din germană *(«Tagebuch eine reise durch Holland und England.»*) în engleză cu o introducere eseu de

33 A Duval d'Epremesnil, 5 juillet 1787

34 Une grande quantité de lettres concernant Cagliostro ont été détruites par le fils de Jacob, Felix Sarasin.

35 Lettres de Sigismond Wieldermett à Jacob Sarasin 22 oct, 9 dec, 22 dec, 24 dec 1787.

36 Loutherbourg provoqua Cagliostro au duel. Le fils et le gendre du maire étaient ses témoins.

37 Elle avait à l'époque 14 ans et elle a assisté à tout le scandale. *« J'ai plaint avec tout le monde la position de demoiselle votre fille », écrit Sigismond Wieldermett, « au milieu de ces alarmes et effervescences domestiques. Vous pouvez aisément juger que ces tristes tableaux ne*

38 Sarasin compare à raison la fin de Cagliostro avec la fin de Socrate, car il y en des similitudes étonnantes. En 399 av. J. Ch., Socrate est accusé par les aristocrates athéniennes, mais deux de ses amis, qu'il ne reconnaît pas les dieux que la cité reconnaît (on voit que la notion d'hérésie est plus ancienne que l'Inquisition) et qu'il corrompt les jeunes gens (par ses idées et principes). Il est condamné à boire de la ciguë. Il le boit, malgré le fait qu'il avait eu la possibilité de s'enfuir de sa prison (il dit à ses amis que le respect des lois de la cité est plus important que sa personne). Et lorsque son disciple Xanthippe s'en plaint, en lui disant que cela était injuste, il lui répond: «*Aurais-tu préféré que ce soit juste?*»

39 Le château situé à une trentaine de km de Strasbourg était la résidence d'été du cardinal. La nuit du 8 septembre 1779 un terrible incendie avait détruit la plus grande partie du château. Le cardinal de Rohan qui dormait profondément était en train de perdre sa vie, mais il a été sauvé par les hurlements d'un de ses chiens, Artaban. A peine il s'est sauvé dans la cour du château que le toit s'est effondré. L'époque où Cagliostro visitera le cardinal à Saverne, le château était encore en construction. Le cardinal et ses invités habitaient le pavillon la Trémouille, situé dans le parc. Cagliostro n'a jamais habité à Saverne le tour situé à coté de l'église et qui porte aujourd'hui son nom.

40 Cela lui vaut la haine de Monsieur de Breteuil qui désirait cette position et jura de se venger. Il en aura pleinement l'occasion pendant l'Affaire du collier en 1785, car s'est lui qui s'est occupé de l'arrestation et du procès, en tant que ministre de la maison du roi (équivalent du ministre d'interne d'aujourd'hui).

41 Georgel Mémoires, tome I pp. xvi-xvj

42 Grand Madame de Marsan, qui faisait partie de la branche Soubise de la famille de Rohan, qui avait été sa gouvernante. Sinon Marie-Antoinette avait fait du tout pour empêcher qu'il soit nommé Grand Aumônier.

43 pp. 145-150. alt.

44 François Joseph Kirgener, baron de Planta (1766-1813) est devenu général dans l'armée de Napoléon. Lui aussi, il a été emprisonné à la Bastille pendant l'Affaire du collier.

45 On se rend facilement compte que l'abée Georgel n'attendait que un prétexte pour mal parler du baron de Planta devant le Cardinal. La réponse de celui-ci est pleine de sagesse.

46 Lettre de Straub à Jacob Sarasin, 9 octobre 1782.

47 C'est-à-dire le cardinal de Rohan.

48 Conformément au procès verbal enregistré dans les Archives de l'Empire X 2676 et cité par Emile Campardon en *Marie Antoinette et le procès du collier* page 335. Cet interrogatoire est reproduit aussi de mémoire par Cagliostro dans son Mémoire.

49 En réalité, il s'agissait de Reteaux de Villette, secrétaire et amant de Jeanne de Lamotte. Pendant les interrogatoires, il a avoué avoir joué ce rôle et aussi d'avoir falsifié l'écriture de la Reine, en écrivant les billets pour le Cardinal.

Clare Williams sub titlul *«Sophie in London, 1786, being the diary of Sophie v. La Roche »*,

30 Scrisoarea lui Henri al Prusiei către Sarasin, 15 martie 1787.

31 Încântătoare localitate situată pe malurile lacului cu acelaşi nume, la 90 km. de Bâle.

32 Rocaille sau Rockh.

33 La Duval d'Epremesnil, 5 iulie 1787.

34 O mare cantitate de scrisori privitoare la Cagliostro a fost distrusă de către fiul lui Jacob, Felix Sarasin.

35 Scrisorile lui Sigismond Wieldermett către Jacob Sarrasin din 22 oct, 9 dec, 22 dec, 24 dec 1787.

36 Loutherbourg provoacă pe Cagliostro la duel. Fiul şi ginerele primarului erau martorii săi.

37 În acea perioadă ea avea 14 ani şi a asistat la întregul scandal « *Eu compătimesc ca toată lumea poziţia domnişoarei fiica dvs. »,* scria Sigismond Wieldermett, *« în mijlocul acestor alarme şi fierberi domestice. Dvs. puteţi judeca cu uşurinţă că aceste triste tablouri nu sunt făcute pentru vârsta ei, dvs. vă veţi revedea curând cu domnul conte, dvs. veţi afla de la ea însăşi detaliile pe care eu doresc a le ignora iar aceasta vă va servi drept ghid cert pentru a descâlci cauzele ascunse ale întregii contestaţii care nu pot fi cunoscute.»*

38 Sarasin compara pe bună dreptate sfârşitul lui Cagliostro cu sfârşitul lui Socrate, deoarece între acestea erau similitutidini uimitoare. În 399 înaintea de Isus Hristos, Socrate este acuzat de aristocraţii atenieni, ca şi de 2 dintre prietenii săi, că el nu recunoştea zeii pe care cetatea îi recunoşte (se vede că noţiunea de erezie este mai veche decât Inchiziţia !) şi că el corupe tineretul (prin ideile şi principile sale.) El este condamnat să bea cucută. El a băut-o, în ciuda faptului că avea posibilitatea de a fugi pentru a se ascunde de închisoarea. (El spune amicilor săi că respectul legilor cetăţii este mai important decât persoana sa). Iar când discipolul său Xanthippe i se plânge, spunându-i că aceasta era injust, el îi răspunde: «*Ai fi preferat tu ca eu să fiu just?*»

39 Castelul situat la 30 de km. de Strasbourg era reşedinţa de vară a cardinalului. În noaptea de 8 septembrie 1779 un teribil incendiu avea să distrugă cea mai mare parte a castelului. Cardinalul de Rohan care dormea profund era în curs de a-şi pierde viaţa, însă el a fost salvat de urletele unuia dintre câinii săi, Artaban. De abia ce el se salvase în curtea castelului când acoperişul se prăbuşi. Cagliostro va vizita pe cardinal la Saverne, castelul era încă în reconstrucţie. Cardinalul şi invitaţii săi locuiau în pavilionul la Trémouille, situat în parcul castelului.Cagliostro nu a locuit niciodată la Saverne în turnul situat în partea dinspre biserică deşi acesta îi poartă astăzi numele.

40 Aceasta îi va atrage ura domnului de Breteuil care va dori această poziţie şi va jura că se răzbună. El va avea din plin ocazia în timpul Afacerii colierului în 1785, căci el este cel care se va ocupa de arestare şi de proces, în calitatea sa de ministru al casei regale (echivalentul ministrului de interne de astăzi).

41 Georgel Memorii, tome I pp. xvi-xvj.

Aceasta a făcut pe Eliza să creadă, să presupună că el este agent al iezuiţilor. Este interesant de remarcat că în decursul voiajelor sale, el va fi cel mai adesea etichetat ca fiind *străinul,adversarul, inamicul*. În regiunile germanice, unde această adversitate era alcătuită din catolici, în special de iezuiţi, îl cataologau ca iezuit. În ţările cu religie catolică, îndeosebi în Italia, unde *l'ennemi* era reprezentat prin epitetele: protestanţi, luterani, anglicani sau prin franc-

42 „Mare Prelat (Aumônier) al Franţei" era cea mai înaltă funcţie ecleziastică de la Curtea regală. El celebra cele mai importante messe/slujbe religioase, căsătorii/cununii, botezuri, înmormântări şi împărtăşi pe Rege şi familia regală. El avea această funcţie graţie promisiunii făcute de Louis al XVI-lea Doamnei de Marsan, care făcea parte din ramura Soubise a familiei de Rohan, care fusese guvernanta sa. Afară de faptul că Maria-Antoneta făcuse totul pentru a

50 Madame de la Motte avait declaré pendant le proces que Cagliostro etait venu en cachet à Paris avant 1785. mais cela est une autre mensonge. Cagliostro a apportés des preuves imbatables (declarations de temoigns et registre de l'hotel où il a habité à Lyon) qu'il est resté toujours à Lyon et qu'il n'a quitté ce ville que le 28 janvier 1785 pour se rendre à Paris.

51 Il le fait surtout comme un proteste envers l'attitude des autorités qui s'obstinait à lui pas donner ce titre chaque fois qu'on faisait mention, en préférant aller de lui comme le Sieur Cagliostro.

52 Dossier Target, bibliothèque de la ville de Paris, Manuscrit de la réserve cité par Funck Brentano dans *L'Affairre du Collier* pp. 273-274.

53 Il paraît qu'il était amoureux de la Reine.London, J. Cape, 1933.

54 J. Diss - Mémoires d'une garde chasse du prince cardinal, pp 379, cité par Denise Dalbian, Le comte de Cagliostro, R. Laffont, 1983, p. 277.

55 Elle va épouser un médecin militaire, le docteur Borgella. Apres 1793 lorsque Ramond se retire dans les Pyrénées, elle suit son frère à Barèges. Carbonnières lui fait découvrir la montagne pendant des longues promenades équestres. En 1794 elle est enfermée pendant six jours dans la même prison où son frère passera sept mois. C'est là qu'elle connaît son futur mari.

56 C'est de désespoir, suite à son amour pour Sophie Larcher (qui était marié et qui lui a inspiré cet ouvrage) qu'il est parti en Suisse.

57 Jakob Michael Reinhold Lenz (1751-1792), poète et écrivain du courant Sturm und Drang, ami de Goethe.

58 Le 15 octobre 1785, l'abée McDerm61. ott prend contact avec les avocats du Cardinal et déclare avoir rencontré le comte de La Motte à Londres et que celui-ci avait en possession des diamants très grands, qu'il disait avoir reçu de la reine de France et par l'intermède du cardinal de Rohan. C'est lui qui indique les noms des joailliers anglais où le comte de La Motte essayait de vendre ces diamants.

59 Par Jacques Reboul, dans le journal Le Temps, no 18657 du 2 août 1912.

60 no 13 du 30 novembre 1784 et No 14 du 28 décembre 1784.

61. Elle est morte le printemps de 1793 à Vichy. En 1793 Carbonnières revient à la grotte de Gèdre qu'ils avaient visité ensemble en 1787. *« Je remontais lentement le chemin que j'avais descendu »,* écrit il, *« et je cherchais à me rendre compte de la part que mon âme avait dans la sensation douce et voluptueuse que j'éprouvais. Il y a je ne sais quoi dans les parfums qui réveillent puissamment le souvenir du passé. L'odeur d'une violette rend à l'âme les jouissances de plusieurs printemps.»*

62 Il est connu comme un de plus importants explorateurs des Pyrènes. Le 2 août 1787 il fait sa première ascension du Pic du Midi. À partir de 1796, il se dédie en exclusivité à l'histoire naturelle et la botanique. Il répertorie plus de 800 espèces de plantes et constitue un herbier qui est

Il est connu comme un de plus importants explorateurs des Pyrènes. Le 2 août 1787 il fait sa première ascension du Pic du Midi. À partir de 1796, il se dédie en exclusivité à l'histoire naturelle et la botanique. Il répertorie plus de 800 espèces de plantes et constitue un herbier qui est encore conservé au Musée d'Histoire naturelle de Bagnères-de-Bigorre. Il découvrit le Mont Perdu en 1802. Une fleur porte son nom (Ramonda pyrenaica), tant qu'un sommet du massif Mont Perdu (Soum-de-Ramond, 3260 m qu'il conquérait en août 1802). En 1865 on a fondé en son mémoire La Société Ramond qui existe toujours. Dusaulx ecrivait sur lui en 1796 : *«Que sommes-nous auprès de ce hardi voyageur qui peint aussi grand que la nature ? Lui, c'est l'Aigle des Pyrénées ; nous n'en sommes que les tortues »*

împiedeca ca el să fie numit Mare Prelat.

43 pp. 145-150.

44 François Joseph Kirgener, baron de Planta (1766-1813) a devenit general în armata lui Napoleon. De asemenea, şi el, a fost încarcerat la Bastilia în timpul Afacerii colierului.

45 Ne putem da cu uşurinţă seama că abatele Georgel nu aştepta decât un pretext pentru a vorbi de rău pe baronul de Planta în faţa Cardinalului. Răspunsul acestuia este plin de înţelepciune.

46 Scrisoarea lui Straub către Jacob Sarrasin, 9 octombrie 1782.

47 Adică cardinalul de Rohan.

48 Conform procesului-verbal înregistrat la Arhivele Imperiului X 2676 şi citat de Emile Campardon în *Maria Antoineta şi procesul colierului* page 335. Acest interogatoriu este reprodus pe dinafară de Cagliostro în Memoriul său.

49 În realitate, era vorba de Reteaux de Villette, secretarul şi amantul Jeannei de la Motte. În timpul interogatoriilor, el a declarat că jucase acest rol şi, de asemeni, că el a falsificat scrisul Reginei, scriind bilete pentru Cardinal.

50 Doamna de la Motte declara în timpul procesului că de Cagliostro venise în ascuns la Paris înainte de 1785, însă aceasta este o altă minciună. Cagliostro a adus probe imbatabile (declaraţiile de martori şi registrul hotelului unde el a locuit la Lyon) că el a rămas totdeauna în Lyon şi că nu a părăsit acest oraş decât la 28 ianuarie 1785 pentru a se înapoia la Paris.

51 El a făcut-o mai ales ca pe un protest faţă de atitudinea autorităţăţilor care se obstinau să-i acorde acest titlul de fiecare dată când se menţiona despre el, preferând să i se spună Domnul(Sieur) de Cagliostro.

52 Dosarul Target, biblioteca oraşului Paris, Manuscris din rezervă citat de Funck Brentano în *Afacerea Colierului* pp. 273-274.

53 Se pare că el era îndrăgostit de Regină.

54 J. Diss - Memoriile unui om gardă de corp a prinţului cardinal, pp 379, citat de Denise Dalbian în *« Contele Cagliostro» («Le comte de Cagliostro»),* R. Laffont, 1983, p. 277.

55 Ea ia de soţ un medic militar, doctorul Borgella. După 1793 când Ramond se retrage în Pirinei, ea îşi urmează fratele la Barèges. Carbonnières o determină să descopere munţii în timpul lungilor lor promenade ecvestre. În 1794 ea este închisă timp de 6 zile în aceeaşi închisoare unde fratele său a petrecut 7 luni. Acolo ea îşi va cunoaşte viitorul său soţ.

56 Disperarea, ca urmare a dragostei sale pentru Sophie Larcher (care se măritase şi care i-a inspirat lui această lucrare) o face să plece în Elveţia.

57 Jakob Michael Reinhold Lenz (1751-1792), poet şi scriitor al curentului *« Sturm und Drang »*, amic al lui Goethe.

58 La 15 octombrie 1785, abatele McDermott ia legătura cu avocaţii Cardinalului şi declară că aî întâlnit pe contele de La Motte la Londra şi că acesta avea în posesia sa diamante foarte mari, care, spunea el, le primise de la regina Franţei şi prin intermediul cardinalului de Rohan. El este cel care indică numele juvaergiilor de la care contele de La Motte încerca să vândă aceste diamante.

59 De Jacques Reboul, în ziarul Le Temps, nr. 18657 din 2 august 1912.

60. nr. 13 din 30 noiembrie 1784 şi nr. 14 din 28 decembrie 1784.

61. Ea moare în primăvara anului 1793 la Vichy. În 1793 Carbonnières revine la grota din/lui Gèdre pe care ei o vizitaseră împreună în 1787. *«Am reurcat încetişor pe drumul pe care coborâsem»,* scria el, *«şi căutam să-mi dau seama de partea pe care sufletul meu o avea în semzaţia dulce şi voluptoasă pe care o încercam. Era, se afla nu ştiu ce în parfumurile care revelau cu putere amintirea trecutului. Mireasma unei violete dă sufletului bucuriile mai multor primăveri.»*

63. Cet ouvrage est qualifié par Henri Beraldi, l'historien du pyrénéisme comme *« l'acte de naissance des Pyrénées.»*

64. Cuvier, Notice historique, cité par Denise Dalbian p. 277.

65. Qui a épousé un autre disciple de Cagliostro, Gabriel Magneval.

66. 20 décembre 1783

67. A Londres, Cagliostro était harcelé par la campagne d'un autre Morande, le journaliste Charles Theneveau qui était payé par le gouvernement français pour écrire contre lui. Mais aussi par des agents qui payait différents personnes afin que celle-ci fassent des fausses témoignages contre Cagliostro pour qu'il puisse être arrêté. C'est pour cela que Cagliostro s'était réfugié dans la maison de campagne des Loutherbourgs, à la périphérie de Londres.
qui réveillent puissamment le souvenir du passé. L'odeur d'une violette rend à l'âme les jouissances de plusieurs printemps.»

68 Lettre no 8 du 1er juin 1784.

69 On a déjà montré dans le deuxième chapitre que pour Cagliostro la fièvre n'était pas du tout un symptôme à enlever à tout prix. C'est aussi la vision des alchimistes qui y voit un signe de transformation.

70 Ce rêve est reproduit dans *«Compendio de la vita e della gesta»*, p. 40. L'inquisition qui avait publié ce pamphlet, avait ajouté des bruits qui attribuaient cette maladie à une déception amoureuse : *«Tombé dans une maladie bilieuse assez grave, par le chagrin qu'il eut de ce que le mari d'une dame qu'il aimait éperdument, l'avait chassé de sa maison, il vit un jour son lit entouré de maçons de sa secte et feignant de se réveiller d'une profonde léthargie, il leur raconta qu'il comme le Sieur Cagliostro. avait eu une vision céleste. Voici la description qu'il en fit et qu'il a reconnue dans son procès.»* Rey de Morande a dû être présent à cette scène à Bordeaux.

62 El este cunoscut ca unul dintre cei mai importanţi exploratori ai munţilor Pirinei. La 2 august 1787 el face prima sa ascensiune a Vârfului(Piscului) Amiezii sau Piscul de Sud (Pic du Midi). Începând din 1796, el se dedică în exclusivitate istoriei naturii şi botanicii. El identifică peste 800 de specii de plante şi constitue un ierbar care este şi acum consevat la Muzeul de Istoria naturii din Bagnères-de-Bigorre. El descoperi Muntele Pierdut(Mont Perdu) în 1802. O floare poartă numele său (Ramonda pyrenaica), ca şi o înălţime din masivul Mont Perdu (Soum-de-Ramond, 3260 m pe care el îl va cuceri în august 1802). În 1865 s-a fondat în memoria sa Societatea Ramond care există şi astăzi. Dusaulx scria despre el în 1796: *«ce suntem noi comparaţie cu acest obraznic voiajor care pozează la fel de măreţ ca şi natura? El, cel care este Vulturul Pirineilor; noi nu suntem decât nişte broaşte ţestoase.».*

63 Această lucrare este apreciată de Henri Beraldi, istoric al pirineismului ca *« actul de naştere al Pirineilor.»*

64 Cuvier, Notiţe istorice, citată de Denise Dalbian p. 277

65 Care s-a căsătorit cu un alt discipol al lui Cagliostro, Gabriel Magneval.

66 20 decembrie 1783.

67 La Londra, Cagliostro era hărţuit prin campania unui alt Morande, jurnalistul Charles Theneveau care era plătit de guvernul francez să scrie împotriva sa. Ca şi, de asemenea, de agenţi care plăteau diferite persoane astfel ca acestea să facă false mărturii, dovezi şi probe împotriva lui Cagliostro pentru ca el să poată fi arestat. Din cauza aceasta, Cagliostro se refugiase în casa de la ţară a lui de Loutherbourgs, la periferiile Londrei.

68 Scrisoarea nr. 8 din 1 iunie 1784.

69 Este deja demonstrat în capitolul II că pentru Cagliostro febra nu era nicidecum un simptom de îndepărtat cu orice preţ. Este la fel ca viziunea alchimiștilor care vedeau în ea un semn de transformare.

70 Acest vis este reprodus în *«Compediul vieţii şi al gesturilor» («Compendio de la vita e della gesta»),* p. 40. Inchiziţia care publicase acest pamflet, adăugase zvonuri care atribuiau această maladie unei decepţii amoroase*: «Căzut într-o maladie bilioasă aşa de grave, de supărare, tristeţe ce avea din cauza soţului unei dame pe care el o iubea nebuneşte, care o alungase de la casa sa, el văzu într-o zi patul său înconjurat de masonii sectei sale şi simulând că se trezeşte dintr-o profundă letargie, el le povestea lor că avusese o viziune celestă. Iată aici descrierea pe care el o făcuse şi pe care a recunoscut-o în timpul procesului său.»* Rey de Morande a trebuit să fie prezent la această scenă la Bordeaux.

Chapitre V Qui potest majus, potest minus. L'Ordre égyptien

1 Qui peut le plus peut le moins.

2 Lettres sur la Suisse adressées à Mme M. par un voyageur français en 1781, Genève 1783, tome I, p. 13.

3 Il s'agit de la princesse Charlotte Sanguska.

4 Lettre de Wieldermett à Jacob Sarasin, no 23, 30 août 1787.

5 Lettre d'un officier français écrit de Londres le 16 juillet 1786, Archives Nationales, X 2 B 1417.

6 Rapport au comte de Vergennes, 24 sept 86 Archives des affaires étrangers de France, Mémoires et documents 86 n 1400 F 135.

7 La modalité de régénération physique proposé par Cagliostro a une ressemblance étonnante avec les techniques ayurvédique de rajeunissement, appelés Rasayana.

contact avec le milieu habituel, et celles qui exigent un isolement de ces facteurs, surtout des courants d'air. Le système proposé par Cagliostro reproduit mot à mot la technique décrite il y a 5000 ans dans les textes indiens sous le nom de Kuti Pravesha Rasayana.

8 Leur nom vient des anciens compagnons constructeurs (maçons) qui avaient des privilèges importants par rapport aux masses, ils ne payaient pas de taxes, pouvaient circuler librement etc. (ils étaient donc libres – francs). Le symbolisme des bâtisseurs est lui aussi très important, car construire veut dire utiliser un pouvoir créateur – créer des choses matérielles et être donc ressemblants à Dieu, le Créateur du monde. Mais c'est aussi une intervention dans la création de Dieu, car tout nouvelle construction change complément le milieu naturel où elle est placée.

9 Tous les deux sont montés au Ciel sans passer par la mort. « Par la foi, Enoch fut enlevé, en sorte qu'il ne vit pas la mort, et on ne le trouva plus, parce que Dieu l'avait enlevé.» – Hébreux 11, 5. « Comme ils marchaient en conversant, voici qu'un char de feu et des chevaux de feu se mirent entre eux deux et Elie monta au Ciel dans un tourbillon. » – Rois 2, 11. D'ailleurs Enoch et Elie sont les deux personnages qui apparaissent à coté du Christ sur la montagne le moment de la transfiguration.

10 « Dieu n'a crée l'homme que pour être immortel. Mais l'homme ayant abusé » des bontés de la divinité, elle s'est déterminé à ne plus accorder ce don qu'à un fort petit nombre. Pauci sont electi. » (peu son élus). – extrait du Rituel de l'ordre égyptien.

11 Quelle différence par rapport aux idées propagés par la franc-maçonnerie contaminé des idées des Illuminés.

12 Cette expression est la traduction latine de la réponse que Dieu avait donnée à Moise quand celui-ci lui avait demandé son nom : *« Je suis celui qui est »* Exode 3, 14. Elle pourrait également traduite sous une forme plus proche de la psychologie d'aujourd'hui n: je suis celui que je suis, c'est-à-dire je suis moi-même.

13 Lettre de Wildermett à Sarasin nr. 24, 20 octobre 1787.

14 Lettres du 6 et 8 novembre 1784 (citée par G W Rijnbeck, l'occultisme et la métapsychologie du XVIII siècle en France, II et Willermoz et Cagliostro en revue métapsychique, 1934, page 114.

15 Je prouve par des faits et opérations, pas par des paroles.

16 « Le projet que ses disciples affichaient d'ériger le système égyptien en ordre religieux et d'en demander l'approbation au saint siège était une fourberie insigne. Il est seulement vrai, comme l'a dit sa femme, qu'ils pensaient à faire rester Cagliostro auprès d'eux et acheter une maison pour en faire une espèce de couvent maçonnique, dans lesquels ils auraient pu loger tous

Capitolul V Cine poate mult, poate şi puţin. Ordinul Egiptean

1 Cine poate mult poate şi puţin (Qui peut le plus peut le moins).

2 Scrisoare despre Elveţia adresată D.-nei M. de un călător francez în 1781, Geneva 1783, tome I, p. 13.

3 Este vorba de prinţesa Charlotte Sanguska.

4 Scrisoarea lui Wieldermett adresată lui Jacob Sarasin, nr. 23, 30 august 1787.

5 Scrisoarea unui ofiţer francais scrisă din Londra la 16 iulie 1786, Arhivele Naţionale, X 2 B 1417.

6 Raport asupra contelui de Vergennes, 24 sept 86 Arhivele afacerilor externe ale Franţei, Memorii şi documente 86 n 1400 F 135.

7 Modalitatea de regenerare fizică propusă de Cagliostro la o întrunire uimitoare cu tehnicile ayurvedice de reîntinerire, numite Rasayana. Ayurveda propunând 2 mari categorii: cele care pot fi realizate în contact cu mijloace obişnuite, şi cele care necesită o izolare de aceşti factori, mai cu seamă curenţii de aer. Sistemul propus de Cagliostro reproducea cuvânt cu cuvânt tehnica descrisă acum 5000 de ani în textele indiene sub numele de Kuti Pravesha Rasayana.

8 Numele lor vine de la vechile companii constructoare (masons) care aveau privilegii importante în raport cu masele, ele neplătind taxe, puteau circula liber etc. (ele era deci libere – francs). Simbolismul constructorilor e la fel de foarte important, căci a construi voiau să spună utilizarea unei puteri creatoare – a crea lucruri materiale şi de a fi deci după asemănarea cu Dumnezeu, Creatorul lumii. Dar este, de asemenea o intervenţie asupra/în creaţiei lui Dumnezeu, deoarece toate noile construcţii schimbă completamente mijlocul, centrul - Mediul natural în care ea este plasată.

9 Amândoi sunt ridicaţi spre Cer fără a trece prin moarte. *« Şi dintr-o dată, Enoch fu ridicat, în felul în care el să nu treacă prin moartea, şi să nu mai fie găsit, pentru că Dumnezeu îl ridicase la el.»* – Evreii(Hébreux) 11, 5. *« Cum ei mergeau vorbind pe drum, iată că un car de foc cu cai de foc se pusese între ei doi iar Elie suia în Cer*

într-un turbion (vârtecuş) » – Regii 2, 11. De altfel, Enoch şi Elie sunt cele 2 personaje care apăreau alături de Christos pe montaj în momentul transfigurării.

10 « *Dumnezeu nu a creat pe om decât pentru a fi nemuritor. Însă omul abuzând de bunătatea divinităţii, ea a fost determinată a nu mai acorda acest dar decât unui*

forte mic număr Pauci sont electi. » *(Puţini sunt cei aleşi)* – extras din Ritualul Ordinului egiptean.

11 Ce diferenţă în raport cu ideeile propagate de franc-masoneria contaminată de ideeile Iluminiştilor.

12 Această expresie este traducerea latină a răspusului pe care Dumnezeu il dăduse lui Moise atunci când acesta i-a cerut lui numele său *« Eu sunt cel care este »* Exodul

3, 14. Ea ar fi putut fi, de asemenea, tradusă sub o formă mai apropiată de psihologia de astăzi: Eu sunt cel care sunt, adică eu sunt eu însumi.

13 Scrisoarea lui Wildermett către Sarasin nr. 24, 20 octombrie 1787.

14 Scrisorile din 6 şi 8 noivembrie 1784 (citate de G W Rijnbeck, ocultism şi metapsihologie din secolul al XVIII-lea în Franţa, II şi Willermoz şi Cagliostro în cercetări metapsihice, 1934, pagina 114.

15 Eu dovedesc prin fapte şi prin operaţiuni, nu prin vorbe.
avec leurs femmes, qui seraient devenues communes entre eux.» Vie de Cagliostro p. 159.

17 Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency, prince de Luxembourg (1741-1790), maréchal de champ. Son frère aîné, le duc de Luxembourg était la personnalité la plus importante du Grand Orient de France.

18 Claude Baudard de Vaudésir (qui se faisait appeler Saint James, d'après la mode anglaise). Il était un des plus riches financiers du royaume: trésorier de la marine et associé à toutes les compagnies industrielles et financiers de son époque. Il construit à Paris un extravagant palais à l'anglaise, simplement pour faire concurrence au frère du roi, le comte d'Artois. Il était ami intime de La Borde et quo-fondateur du Rite des Philalètes, avec Savallete de Linge et Court de Gebelin. Son beau fils était le marquis de Puysegur.

19 Anne Pierre Jacques de Vismes de Vaglay (1745-1819), homme de lettres et musicographe français, sous-directeur des Fermes. Il était beau frère de La Borde.

Dans son ouvrage *« Nouvelles Recherches sur l'Origine et la Destination des Pyramides d'Egypte »* il parle du système de Cagliostro, qu'il présente comme « l'homme le plus extraordinaire qui ait vécu au XVIII-ème siècle ».

20 Devas – êtres immatériels, messagères de lumière, mot qui a été incorrectement traduit du sanscrit par dieu, puisqu'il est plutôt l'équivalent du mot ange – messager.

21 De nos jours cette fête est célébrée par certains églises orthodoxes, comme celle de Russie, sous le nom «Synaxe des archi stratèges de la milice céleste, Michel et Gabriel et des autres Puissances célestes et incorporelles ».

22 A l'époque la Sicile était sous le gouvernement impérial espagnol, qui faisait partie du Saint empire germanique.

23 Elisa von Recke note dans son Journal de Courlande que les paroles Helion, Melion, Tetragrammaton était les seuls compréhensibles et revenaient souvent lorsque Cagliostro opérait devant eux.

24 Pier Carpi, Il maestro sconosciuto, p. 119-121.

25 Il parait qu'il s'agit de Gertrude Sarasin qui travaillait avec son fils, Felix. Cette séance aurait eu lieu à Bale en 1787, en plein scandale Loutherbourg (Leutherberg).

26 Interrogé par les Inquisiteurs par rapport à la signification de ces scènes, Cagliostro avait déclaré que «il ne comprenait pas et qu'il n'en avait pas compris le contenu, comme cela lui était arrivé tant de fois.»

27 La Traduction du langue latine en français ??? 'Ego claritatem quand dedisti mihi dedi eis : non pro his rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum me, ut omnes unum sint '

28 Je suis homme.

29 Les douze sibylles : Persique, Hellespontique, Erythrée, Samienne, Lybique, Tiburtine, Agrippine, Phrygienne, Américaine, Européenne, Delphienne, Cumée.

16 «*Proiectul pe care discipolii săi îl afişau de a erija sistemul egiptean în ordin religios şi de a cere pentru asta aprobare Sfântului scaun era o înşelătorie grosolană insignefiantă. Este Nnumai adevărat, aşa cum a spus soţia sa, că ei gândeau să facă pe Cagliostro să rămână aproape de ei şi de a cumpăra o casă pentru a face din aceasta un fel de mânăstire, pension/sălaş masonic, în care ei vor fi putut locui toţi împreună cu soţiile lor, care ar fi devenit proprietate comună între ei toţi.»* Viaţa lui Cagliostro p.159.

17 Anne Paul Emmanuel Sigismond de Montmorency, prinţ de Luxembourg (1741-1790), mareşal aghiotant. Fratele său mai mare, ducele de Luxembourg era personalitatea cea mai importantă a Ordinului Marele Orient din Franţa.

18 Claude Baudard de Vaudésir (care se făcea apelat Saint James, după moda englezească). era unul dintre cei mai bogaţi finanţişti din regat: trezorier al marinei şi asociat la toate companiile industrieale şi financiare din epoca sa. El construia în Paris un extravagant palat à l'anglaise, pur şi simplu pentru a face concurenţă fratelui regelui, contele d'Artois. El era amicul intim al lui de La Borde şi co-fondator al Ritului Filaleţilor, cu Savallete de Linge şi Court de Gebelin. Ginerele său era marchizul de Puysegur.

19 Anne Pierre Jacques de Vismes de Vaglay (1745-1819), om de litere şi muzicograf francez, sub-director al aasociaţiei Fermes. El era cumnatul lui de La Borde. În opera sa « *Noi cercetări asupra Originii şi Destinaţiei Piramidelor din Egipt* » (*« Nouvelles Recherches sur l'Origine et la Destination des Pyramides d'Egypte »)* el vorbeşte de sistemul lui Cagliostro, pe care-l prezintă ca « *omul cel mai extraordinar care a vieţuit în secolul al XVIII-lea.»*.

20 Devas - fiinţe imateriale, mesageri ai luminii, cuvânt care a fost incorect tradus din sanscrită prin zeu, pentru că el este mai degrabă echivalentul cuvântului înger - mesager.

21 În zilele noastre această sărbătoare este celebrată de anumite biserici ortodoxe, ca cea din Rusia, sub numele de «*Synaxa arhistrategilor miliţiilor celeste, Michel şi Gabriel şi alte Autorităţi celeste şi incorporale.»*

22 În epocă Sicilia era sub guvernământ imperial spaniol, care făcea parte din Sfântul imperiu germanic.

23 Elisa von Recke notează în Jurnalul său din Courlande că (vorbele) cuvintele Helion, Melion, Tetragrammaton erau singurele comprehensibile şi care reveneau adesea atunci când Cagliostro opera în faţa lor.

24 Pier Carpi, «*Maestrul necunoscut* », p. 119-121.

25 Se pare că era vorba de Gertrude Sarrasin care lucra împreună cu fiul său, Felix. Această şedinţă/sesiune va avea loc la Bâle în 1787, în plin scandal Loutherbourg (Leutherberg).

26 Interogat de Inchizitori în legătură cu semnificaţia aceastei scene, Cagliostro avea să spună că *« el nu înţelegea şi că el nu înţelege conţinutul, chiar dacă acesta ajunsese la el de atâtea ori.»*

27 Traducerea din latină în română??? 'Ego claritatem quand dedisti mihi dedi eis: non pro his rogo tantum, sed et pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum me, ut omnes unum sint '

28 Eu sunt om.

29 Cele 12 sibylles : Persique, Hellespontique, Erythrée, Samienne, Lybique, Tiburtine, Agrippine, Phrygienne, Américaine, Européenne, Delphienne, Cumée.

Chapitre VI Chasse à l'homme

1 Lettre de Barbier de Tinan, 42, 27 juillet

2 Lettre de Bbarbier de Tinan à Jacob Sarasin, no 43, 6 août 1785.

3 Le 9 février 1785 Jeanne de la Motte donne à son secrétaire et complice Reteaux de Villette des diamants du collier pour les vendre. Le 12 février le joaillier Adan porte plainte contre lui devant l'inspecteur de Brugnieres, le même qui va arrêter Cagliostro. De Brugnieres fait une perquisition au domicile de Reteaux et l'amène à la Police pour s'expliquer. Et Reteaux déclare qu'il a reçu les diamants d'une dame qui s'appelle Jeanne de La Motte Valois.

4 Pour convaincre le Cardinal, la comtesse de la Motte paie une prostituée pour jouer cette farce la nuit dans le parc de Versailles. La scène est réelle car la fille, qui s'appelait Nicole d'Oliva, reconnaîtra tout lors de son arrestation, ainsi que Reteaux de Villette et le baron de Planta qui y ont assisté.

5 Apres l'arrestation de Jeanne de la Motte, son mari rompe les scellés posés par la Police sur les portes, il prend des bijoux et de l'argent en valeur de 100 000 livres et les met à l'abri chez sa tante, Madame de Surmont. Lorsque les policiers arriveront quelques jours après, ils trouveront la maison vide.

6 C'est ce que les enquêteurs ont noté à cet interrogatoire, car cette déclaration est accompagnée de la note suivante: « telles sont en propres termes les derniers mots de la dame de la Motte à cette confrontation. » Compte rendu de ce qui s'est passé au Parlement relativement à l'affaire de M. le Cardinal de Rohan, Paris, 1786, p. 107.

7 Cagliostro avait appelée cette femme « la messagère des légions infernales ».

8 Requête à joindre au Mémoire du comte de Cagliostro, 29 mai 1786, p.7

9 Cagliostro a répondu à ces inepties dans son Mémoire: « 'Empirique'. Je me rappelle d'avoir souvent entendu ce mot dans la bouche de certaines personnes; mais je n'ai jamais pu savoir au juste ce qu'il signifiait. Aurait-on voulu par là désigner un homme qui, sans être Docteur, a des connaissances en Médicine, qui va voir les malades, et ne fait point payer ses visites, qui guérit les pauvres comme les riches, et ne reçoit d'argent de personne: en ce cas, j'en conviens, j'ai l'honneur d'être Empirique. 'Bas Alchimiste.' Alchimiste ou non, la qualification de bas ne convient qu'à ceux qui demandent et qui rampent; et l'on sait si jamais le Comte de Cagliostro a demandé des grâces ou des pensions. 'Rêveur sur la Pierre Philosophale'. Quelque sait mon opinion sur la Pierre Philosophale, je me suis tu; et jamais le Public n'a été importuné de mes rêveries. «Faux Prophète, etc. » Je ne l'ai pas toujours été. Si M. le Cardinal de Rohan m'eût cru, il se serait défié de la Comtesse de la Motte; et nous ne serions pas où nous sommes. «Profanateur du seul Culte vrai» Ceci est plus sérieux. J'ai toujours respecté la Religion. Je livre ma vie et ma conduite extérieure à l'inquisition des Lois: quant à mon intérieur, Dieu seul peut m'en demander compte. »

10 Sa fille Marie Adélaïde de Bourbon avait épousé le duc d'Orléans, qui deviendra Grand Maître du Grand Orient de France et son fils, le prince de Lamballe avait épousé celle qui deviendra la Grande Maîtresse des loges d'Adoption. Le soir avant son arrestation, Madame de la Motte avait rendu visite au duc de Penthièvre à Clairvaux. Le duc qui normalement tenait beaucoup à l'étiquette l'a fait descendre au salon, par un escalier réservé seulement aux princes du sang, ce qui voulait dire qu'il lui reconnaissait devant tout le monde la descendance royale, car elle se disait Valois. Voir Mémoires de Beugnot.

11 C'est Bauchamont qui le note dans ses Mémoires le 22 août 1786, sans cacher son étonnement, surtout que la princesse se montre très insistante: *« Ces jours derniers, madame la princesse de Lamballe est allée visiter l'hôpital général qu'elle ne connaissait pas; après en avoir*

Capitolul VI. Vânarea omului Cagliostro.

1 Scrisoarea lui Barbier de Tinan, nr. 42, 27 iulie.

2 Scrisoarea lui Barbier de Tinan către Jacob Sarasin, nr. 43, 6 august 1785.

3 La 9 februarie 1785 Jeanne de la Motte dă secretarului şi complicelui său Reteaux de Villette diamantele colierului pentru a le vinde. În 12 februarie giuvaergiul Adan înaintează plângere împotriva lui în faţa inspectorului de Brugnieres, acelaşi care îl va aresta pe Cagliostro. De Brugnieres face o percheziţie la domiciliul lui Reteaux şi-l duce la Poliţie pentru a se explica. Iar Reteaux declară că el a primit diamantele de la o damă care se numeşte Jeanne de la Motte Valois.

4 Pentru a-l convinge pe Cardinal, contesa de la Motte plăteşte o prostituată pentru a juca această farsă noaptea în parc la Versailles. Scena este reală deoarece fata, care se numea Nicole d'Oliva, va recunoaşte totul în timpul arestării sale, ca şi Reteaux de Villette şi baronul de Planta care au asistat acolo... Motte a fost aplicat pentru Cagliostro.

5 După arestarea Jeannei de la Motte, soţul său rupe sigiliile puse de Poliţie pe uşi, ia bijuteriile şi banii în valoare de 100 000 livre şi se pune la adăpost la matuşa sa, Doamna de Surmont. Atunci când poliţiştii vor ajunge câteva zile mai târziu, ei vor găsi casa goală.

6 Acestea sunt cele ce anchetatorii au notat la acest interogatoriu, deoarece această declaraţie este acompaniată de nota următoare: *«acestea sunt în termeni proprii ultimele cuvinte ale damei de la Motte la această confruntare*.» Proces-verbal cu ce s-a petrecut la Parlement relativ la afacerea D.-lui Cardinal de Rohan, Paris, 1786, p. 107.

7 Cagliostro o numea pe aceasta femeie *«mesagera legiunilor infernale.»*

8 Reclamaţie scrisă adăugată Memoriului contelui de Cagliostro, 29 mai 1786, p.7.

9 Cagliostro a răspuns acestor inepţii prin Memoriul său: «*'Empiric'*. Eu îmi reamintsc că aud adesea acest cuvânt din gura anumitor persoane; dar niciodată nu am putut să ştiu ce semnifică el cu adevărat. Se va voi prin desemnarea unui om care, fără a fi Doctor, având cunoştinţe în Medicina, care merge să vadă bolnavii, şi să nu facă a nu fi plătite vizitele sale, care vindecă pe săraci ca şi pe bogaţi, şi nu primeşte bani de la nimeni: în acest caz, eu sunt convins (ne-)am înţeles, eu am onoarea de a fi un Empiric. *'Îmi scot pălăria, mă înclin vouă!, un josnic, trivial, abject Alchimist.'* Alchimist sau nu, aprecierea de josnic, nu se potriveşte (nu convine) decât celor care cer şi care se târăsc, se ploconesc în faţa şefilor; or, este ştiut că niciodată Contele de Cagliostro nu a cerut graţie, favoruri sau pensiune (plata întreţinerii-masă şi casă). '*Meditaţii asupra Pietrei Filozofale'*.Oricare ar fi opinia mea despre Piatra Filozofală, eu tac din gură, eu ascund adevărul; şi niciodată Publicul nu a fost inoportunat de reverii. *«Fals Profet, etc.»* Eu n-am fost niciodată acela. Iar dacă D.-l Cardinal de Rohan mă credea, el se va fi lăsat provocat de Contesa de la Motte; iar noi nu ne-am fi aflat unde suntem acum. «*Profanator al unicului Cult adevărat». Aceasta este mai serios. Eu am respecttat întotdeauna Religia. Am pus viaţa şi conduita mea exterioară la dispoziţia Inchiziţiei Legilor: Cât despre interiorul meu, doar singur Dumnezeu îmi poate cere socoteală.* »

10 Fiica sa, Maria Adelaida de Bourbon se căsătorise cu ducele d'Orléans, care va deveni Mare Maestru al Marelui Orient al Franţţei iar fiul său, prinţul de Lamballe se căsătorise cu cea care va devenia Marea Maestră a logjelor de Adopţiune. Cu o seară înainte de arestarea sa, Doamna de la Motte vizitase pe ducele de Penthièvre la Clairvaux. Ducele care în mod normal ţinea mult la etichetă, a făcut ca ea să coboare în salon, pe o scară rezervată numai prinţilor de sânge, ceea ce voia să zică ca el recunoştea în faţa întregii lumi descendenţa regală, deoarece ea îşi zicea de Valois. A se vedea Memoriile lui Beugnot.

11 Bauchamont este cel care nota în Memoriile sale în 22 august 1786, fără a-şi ascunde uimirea, mai ales că prinţesa se arăta foarte insistentă : *«În acele ultime zile, doamna prinţesă de*

examiné tous les détails, elle a demandé à voir madame de la Motte. La supérieure, lui a fait des excuses et a éludé cette visite. La princesse a insisté, et a fait valoir sa qualité de princesse du sang, qui lui donnait le privilège de pénétrer partout.»

12 Il est intéressant à remarquer que la soeur de Jeanne de la Motte devait épouser le neveu de Paul Barras, qui était ami de Mirabeau.

13 Les Illuminés de Bavière prenait d'autres noms. Dans ce langage codé Weishaupt s'appelait Spartacus, Mirabeau Cornelius Scipio, l'éditeur qui avait publié l'ouvrage d'Elisa von Recke, Nicholai se faisait appeler Lucian.

14 En 1786 le Grand Orient propose un texte de référence pour les trois grades bleus, diffusé sous la forme de copies manuscrites. L'ensemble est désigné sous le nom de Rite Français.

15 Dans le langage maçonnique «être reconnu» est une chose essentielle. Un loge ou une personne existe seulement si elle est reconnu par l'autorité maçonnique, en ce cas le Grand Orient. Cela a été justement le problème de Cagliostro. On lui a reproché avant tout qu'il a crée un rite sans se soucier de l'approbation du Grand Orient et de s'avoir auto intitulé Grand Maître (car pour les maçons cela était inconcevable, il fallait être nommé par les chefs reconnus). De ce qu'on voit c'est un système fermé et pas du tout démocratique, où la liberté tant prônée n'existe pas.

16 No XIII. Pièces relatives aux deux Convents maçonniques assemblés à Paris en 1785 et 1787. - Correspondance de Cagliostro, etc.

17 C'était le 23 novembre 1784.

18 Cela doit être une erreur, Cagliostro avait utilisé comme nom comte de Phoenix.

19 Les Philalètes étaient très fiers et très attachés à ces archives. Ils refuseront de le brûler, mais la loge ne survivra pas après la mort de Savalette de Linge en 1788 et leurs archives seront dispersées. « V*ous semez en vain, vous ne recueillerez que de l'ivraie »,* avait prédit Cagliostro.

20 Lettre au peuple français.

21 Cagliostro – Mémoire contre Chesnon et de Launay, septembre 1786.

22 En septembre 1786.

23 Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 60 – 64.

24 C'est le même terme employé par la comtesse de la Motte dans ses accuses.

25 Bizarre expertise basée seulement sur la signature. A ce sujet Cagliostro dit: «*Les ressemblances d'écriture sont un jeu du hasard trop commun pour qu'on puisse asseoir un jugement sur une preuve de cette nature; si cette ressemblance d'écriture n'est pas l'effet d'un hasard elle sera l'ouvrage de quelque faussaire payé soit par mes ennemis d'alors, soit par mes ennemis actuels; ces derniers, las sans doute de payer à grands frais des colonnes diffamatoires, qui ne produisent dans le public aucun effet que celui de faire mépriser leurs auteurs, ont cru devoir composer eux-mêmes leurs matériaux.* » Lettre au peuple anglais, p. 60.

26 Dans les Archives de l'empire, Y 13125 on a gardé à coté de ces documents une lettre anonyme que la Police avait reçu de Palerme: *« Le 3 de ce mois, M. le commissaire Fontaine a reçu par la voie de la grande poste, une lettre anonyme datée de Palerme en Sicile, le 2 novembre dernier.»*

27 Il publie ses notes de voyages en 1816 sous le titre *Voyages en Italie*, mais déjà en 1792 il ridiculise fortement Cagliostro dans une pièce de théâtre intitulé Gross Kophta (Le Grand Cophte).

28 Qu'on remarque, pour Goethe Cagliostro est dès le but rien qu'en charlatan

29 Toutes les portes semblent s'ouvrir devant Goethe. Comment se fait qu'un avocat confie avec tant de facilité à un étranger qu'il connaît à peine des documents légaux ?

30 C'est toujours Goethe qui donne la raison pour laquelle ce mémoire n'avait été publié dès

Lamballe era plecată să viziteze spitalul general pe care ea nu-l cunoştea; după ce i-a examinat toate detaliile, ea a cerut să o vadă pe doamna de la Motte. Superioara sa, i-a cerut scuze şi a eludat această vizită. Prinţesa a insistat, şi a făcut să fie valorificată calitatea sa de prinţesa de sânge, ce-i dădea privilegiul de a penetra peste tot».

12 Interesant de remarcat este că sora Jeannei de la Motte trebuia să se căsătorească cu nepotul lui Paul Barras, care era prieten cu Mirabeau.

13 Iluminiştii din Bavière primeau alte nume. În acest limbaj codat Weishaupt se numea Spartacus, Mirabeau Cornelius Scipio, editorul care publicase lucrarea Elisei von Recke, Nicholai se facea numit Lucian.

14 În 1786 Marele Orient propunea un text de referinţă pentru toate cele trei grade (ranguri) bleu, difuzate sub forma de copii manuscris. Ansamblul este desenat sub numele de Rit Francez.

15 În limbajul masonic *«a fi (eșsti, sunteți) recunoscut»* este un lucru esențtial. O loja în care o persoana exista numai dacăa ea este rcunoscutăa de autoritatea masonica, în acest caz Marele Orient. Aceasta a fost în mod cert problema lui Cagliostro. Înainte de toate, i se reprosa ca el a creat un rit făarăa a se îngriji de aprobarea Marelui Orient si de a se fi auto intitulat Mare Maestru (deoarece pentru masoni aceasta era de neconceput, el trebuia sa fie numit de căatre șsefii recunoscuti). Dupăa cum se poate vedea, era un sistem ferm închis si nici într-un fel democratic, în care libertatea atât de predicatăa duminica, îndeosebi, nu exista defel.

16 Nr. XIII. Piese referitoare la cele două Conventuri masonice reunite la Paris în 1785 si 1787.- Corespondenta lui Cagliostro, etc.

17 Era în 23 noiembrie 1784.

18 Aceasta probabil este o eroare, Cagliostro utilizase ca nume conte de Phoenix.

19 Filaletienii erau foarte mândri şi foarte ataşaţi acestor arhive. Ei vor refuza de a le arde, dar loja nu va supravieţui după moartea lui Savalette de Linge în 1788 iar arhivele lor vor dispersate. *«Voi semănaţi în van, nu veţi recolta decât neghină,»* prezisese Cagliostro.

20 Cagliostro - Scrisoare caătre poporul francez.

21 Cagliostro - Memoriu împotriva lui de Chesnon si de Launay, septembrie 1786.

22 În septembrie 1786.

23 Cagliostro - Scrisoare către poporul englez, pp. 60 - 64.

24 Este acelaşi termen folosit de contesa de la Motte în acuzaţiile sale.

25 Bizară expertiză bazată numai pe semnatură. Legat de acest subiect Cagliostro spune: *«Asemănările scrisurilor sunt un joc al hazardului prea comun pentru ca el să poată constitui un raţionament al unei probe de această natură; iar dacă această asemănare a scrisurilor nu este efectul unui hasard, ea va fi lucrarea unei falsificări plătite, fie de duşmanii mei de atunci, fie de duşmanii mei actuali; aceştia din urmă, se lasă fără îndoială plătiţi cu bani grei de coloanele defăimătoare, care nu produc în public nici un efect decât acela de a face ca autorii lor să fie dispretuiţi; se crede ca-şi compuneau ele însele materialele.»* ”Scrisoare către poporul englez”, p. 60.

26 În Arhivele imperiului, Y 13125 s-a păstrat alături de aceste documente o scrisoare anonimă pe care Poliţia o primise din Palermo: « *(În ziua de 3 ale acestei luni, D.-l.comisar Fontaine a primit pe calea poştei naţionale, o scrisoare anonimă datată cu ştampila poştala din Palermo în Sicilia, 2 noiembrie recent.»*

27 El publică notele sale de voiaj în 1816 sub titlul Voiaje în Italia, dar deja din 1792 el ridiculizează puternic pe Cagliostro într-o piesă de teatru intitulată Marele Cophte (Gross Kophta, Le Grand Cophte)

28 Aşa după cum iese uşor în evidenţă, pentru Goethe, Cagliostro este de la bun început,

le début. On avait attendu pour créer un courant d'opinion défavorable à Cagliostro par les journaux et les pamphlets et on a préparé ainsi le public a accepter plus facilement cette fable : *« Le mémoire était basé sur des certificats de baptême et de mariage et sur d'autres documents soigneusement récoltés. Il contenait presque toutes les circonstances qui ont été connus au public par la Vie de Joseph Balsamo publié suite au procès de Rome, comme j'ai pu observer plus tard, en le comparant aux notes que j'avais prises. Le mémoire finissait par un argument qui prouvait l'identité entre Balsamo et Cagliostro, mais qui à ce moment était plus difficile à prouver que maintenant, lorsque toutes l'histoire de cet individu a été publiée.»*

31 Pier Carpi – Cagliostro, il maestro sconociuto, Ed Mediterannee, 1997, pp.57-58.

32 Lettre de Catherine II à Tzimmerman, médecin de la Cour, 7 avril 1786.

33 Correspondance Secrete Inedite, vol. ii. p. 18.

34 Ces pamphlets se citent uns les autres. La scène du « banquet des ombres est une invention du marquis de Luchet.

35 pp. 35 et 124.

36 A la fin du procès du collier, le Parlement avait supprimé les mémoires de la Motte contre Cagliostro comme étant calomnieux et lui donné le droit d'afficher cette décision partout où il le croit nécessaire pour informer le public. Les pamphlets ont été annulés, mais le Courrier de l'Europe a repris les mêmes calomnies qu'ils contenaient.

37 Le négociateur n'était autre que Beaumarchais. « Tous les exemplaires de la biographie de Madame du Barry furent brûlés dans un four à briques aux environs de Londres; on n'épargna qu'un seul exemplaire. Les feuilles furent coupées en deux moitiés: Beaumarchais garda l'une et Morande l'autre. Si l'ouvrage reparaissait le contrat serait frappé de nullité. Tel fut l'étrange marché que passa Beaumarchais. » Paul Robiquet – Théveneau de Morande, étude sur le XVIII siècle, Paris, 1882, p. 46.

38 Ce document est connu sous le nom de « Lettre au peuple français ». Cagliostro y indique le baron de Breteuil, ministre de la maison du Roi comme son persécuteur : *« Les Rois sont bien à plaindre d'avoir de tels ministres. J'entends parler du Baron de Breteuil, mon persécuteur. Qu'ai-je fait a cet homme ? De quoi m'accuse-t-il ? D'être aimé du Cardinal ? De l'aimer à mon tour ? De ne l'avoir pas abandonné ? D'avoir de bons amis partout où j'ai passé ? De chercher la vérité, de la dire, de la défendre, quant Dieu m'en donne l'ordre en m'en donnant l'occasion ? De secourir, de soulager, de consoler l'humanité souffrante, par mes aumônes, par mes remèdes, par mes conseils ? Voila pourtant tous mes crimes ! M'en fait-il un de ma requête d'atténuation ? Cela m'est revenu. Singulière défaite !"*

39 Ces sont des ironies très fines.

40 999 – le neuvième jour du neuvième moi (novembre, à l'époque on notait novembre 9bre) à neuf heures. En plus, Morande était né le 9 novembre.

41 Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 43-45.

42 Cagliostro – Lettre au peuple anglais, pp. 58-59.

nimic altceva decât un şarlatan.

29 Toate uşile părea că se deschid pentru Goethe. Cum se face ca un avocat încredinţează cu atâta uşşurinţtă unui străin pe care el doar ce-l cunoscuse documente legalizate oficiale?

30 Oricum, Goethe este cel care ne dă motivele, raţiunea pentru care acest memoriu nu fusese publicat de la început. Se aştepta creerea unui curent de opinie defavorabil pentru Cagliostro prin ziare şi pamflete şi se pregătea în acest fel publicul pentru a accepta mai uşor această fabulă*: « Memoriul era bazat pe certificatele de botez şi de căsătorie şi alte documente recoltate cu mare grijă. El conţinea aproape toate circumstanţele care au fost cunoscute de public prin publicarea Vieţii lui Joseph Balsamo în urma procesului de la Roma, aşa cum eu am putut constata mai târziu, comparându-le cu notele pe care le-am primit. Memoriul se încheia printr-un argument care putea să dovedească identitarea între Balsamo şi Cagliostro, dar în acel moment era mai dificil a dovedi decât astăazi, când toate poveştile acestui individ erau publicate».*

31 Pier Carpi, maestrul necunoscut (Pier Carpi - "*Cagliostro, il maestro sconociuto"),* Ed. Mediterannee, 1997, p. 119-121.

32 Scrisoarea Ecaterinei a II-a adresată lui Tzimmerman, medic al Curţii Regale, 7 aprilie 1786.

33 Corespondenţe Secrete Inedite, vol. ii. p. 18.

34 Aceste pamflete se citeau unul după altul. Scena « banchetului umbrelor» este o invenţie a marchizului de Luchet...

35 pp. 35 et 124.

36 La terminarea procesului colierului, Parlementul suprimase memoriile D.-nei de la Motte împotriva lui Cagliostro ca fiind calomnioase şi-i dădea lui dreptul de a afişa aceasta decizie pretutindeni unde el va crede necesar pentru a informa publicul. Pamfletele au fost anulate, dar ziarul Curierul Europei a reluat aceleaşi calomnii pe care ele le conţineau.

37 Negociatorul nu era altul decât Beaumarchais. *«Toate exemplarele biografiei Doamnei du Barry fură arse în cuptor de caramizi în împrejurimile Londrei; nu s-a economisit (iertat) decât un singur exemplar. Foiile fuseseră rupte în două jumătăţi: Beaumarchais ţinea una iar Morande pe cealaltă. Dacă lucrarea va reaparea contractul va fi lovit de nulitate. Acesta fu straniul târg prin care trecea Beaumarchais»;* Paul Robiquet – Théveneau de Morande, studiu asupra secolului al XVIII-lea, Paris, 1882, p. 46.

38 Acest document este cunoscut sub numele de *« Scrisoare către poporul francez.» Cagliostro indică aici pe baronul de Breteuil, ministru al casei Regelui ca persecutor al său: « Regele este bun de plâns (compatimit) având aşa miniştri. Aud vorbindu-se de Baronul de Breteuil, persecutorul meu. Ce am făcut eu acestui om? De ce mă acuză el? De a fi iubit de Cardinal? De a-l iubi la rândul meu? De a nu-l fi abandonat? De a avea buni prieteni pretutindeni pe unde eu am trecut? De a căuta adevărul, de a-l spune, de a-l apăra, când Dumnezeu mi-a dat ordin în acest sens oferindu-mi în acelaşi timp şi ocazia? De a ajuta, de a alina, de a consola omenirea suferindă, prin pomenile mele, prin remediile şi leacurile mele, prin sfaturile mele? Iată totuşi toate crimele mele! Îmi face el una la petiţie mea pentru a mă atenţiona? Aceasta mi-a revenit."Singulară înfrângere !"*

39 Acestea sunt ironii foarte fine.

40 999 – a 9 zi din luna a 9-a (noiembrie, în epocă, noiembrie se nota 9 = neuvebre) la orele 9. În plus, Morande era născut la 9 noiembrie.

41 Cagliostro – Scrisoare către poporul englez, pp. 43-45.

42 Cagliostro – Scrisoare către poporul englez,, pp. 58-59.

Chapitre VII Le dernier procès de l'Inquisition

1 Lettre de Sigismond Wieldermett à Sarasin no. 53 du 24 juillet 1788. Quant à la Comtesse, quitter la tranquillité du Rockhalt était la dernière chose qu'elle désirait : *«La comtesse et madame Carard (qui les accompagne à Aix-les-Bains) vous font milles compliments, la première étant malade de chagrin de quitter, cela vous pouvez y croire, car j'ai approfondi la chose.»*, ibid.

2 Lettre de Sigismond Wieldermett à Sarasin no. 52 du 17 juillet 1789.

3 L'empereur Joseph II, frère de Marie-Antoinette, lui a reproché dans une lettre d'avoir hébergé à Trente *«un des plus dangereux agitateurs de toute l'Europe.»*

4 Georges-Louis Phélypeaux d'Herbault, parent de la Grande Maîtresse de la Loge Mère d'Adoption à Paris, Madame de Flamarens (Elisabeth Olympe Félicité Louise Armande du Vigier de Saint Martin, 1752-1835, épouse du général marquis de Grossolles de Flamarens. Elle était aussi maîtresse du comte d'Artois, futur Charles X, dont elle a eu une fille, Charlotte).

5 Vie de Cagliostro (Compendio), p. 112.

6 Archives du Ministère des affaires étrangères, Rome, Correspondance politique, lettre du 5 aouût 1789.

7 C'est à la marquise Vivaldi que Cagliostro dit un jour: *« Quel dommage que vous n'êtes pas discrète, vous auriez pu être notre divinité. »* (Che peccato che non siate segreta !)

8 Avocat à la Curie, il a laissé des mémoires sur l'histoire de plusieurs papes, de Clément XIV jusqu'à Grégoire XVI. On a mis en question l'authenticité de ce récit sur la séance de Villa Malta, surtout à cause du fait que ces mémoires ont été publiés en 1800. Mais une lettre de l'abée, datée 12 octobre 1789 montre qu'il avait écrit tout cela: *« Cagliostro a dit vrai, le cinq courant, le peuple en masse a attaqué le roi à Versailles.»*

9 D'après Plutarque, c'était l'inscription du temple de Minerve, assimilé à Isis voilée : *« Je suis tout ce que a été, qui est et sera. Aucun mortel ou chose mortel n'a réussi à m'enlever le voile jusqu'ici.*»

10 Il faisait partie d'une illustre famille. Son frère, le prince Francesco d'Acquino di Caramanico a été vice roi de Sicile.

11 Sur le chemin vers la France, il passa par Rome où il resta pour quelque temps en octobre 1783.

12 L'ordre des Hospitaliers de Saint Jean d'Jérusalem ou Chevaliers de Malte avait des membres provenant de huit zones de l'Europe ou 'langues' : la Provence, la France, l'Italie, l'Aragon, l'Angleterre, l'Allemagne, la Castille et l'Auvergne.

13 p. 100.

14 Déodat de Dolomieu (1750-1801) : géologue, dont le nom fut donné aux dolomites.

15 Eugène Hercule Camille de Rohan-Rochefort (1737-1816). Il était cousin du Grand Maître Emmanuel de Rohan. En 1804 il devient Vénérable de la loge La Paix.

16 Archives du ministère des affaires étrangères, Rome, correspondance politique, 911, 16 septembre 1789.

17 No 90, 25 janvier 1790.

18 Ils ont habité à l'Hôtel de la Scalinata du 27 mai jusqu'au 28 aout, par suite ils démangent à Casa Mora, et le 1 octobre ils déménagent encore chez Filippo Conti, marguillier de l'église San Girolamo della Carita, très catholique et très dévoué à l'Eglise. Les familles Conti et Mora seront cités comme témoins dans le procès.

Capitolul VII Ultimul proces al Inchiziţiei

1 Scrisoarea lui Sigismond Wieldermett către Sarasin nr. 53 din 24 iulie 1788. Cât despre Contesă, a părăsi liniştea din Rockhalt era ultimul lucru pe care ea şi l-ar fi dorit: *«Contesa şi doamna Carard(care o însoţea la Aix-les-Bains) vă aduc mii de complimente, în primul rând fiind bolnavă de tristeţea de a pleca, aceasta dvs. o puteţi crede, deoarece eu am aprofundat problema.»*, ibid.

2 Scrisoarea lui Sigismond Wieldermett către Sarasin nr. 52 din 17 iulie 1789.

3 Imperatorul Joseph al II-lea, fratele Mariei-Antoneta, i-a reproşat într-o scrisoare de a fi găzduit la Trente *«pe unul dintre cei mai periculoşi agitatori din întreaga Europă.»*

4 Georges-Louis Phélypeaux d'Herbault, rudă a Marii Maestre a Lojei Mamă de Adopţiune din Paris, Doamna de Flamarens (Elisabeth Olympe Félicité Louise Armande du Vigier de Saint Martin, 1752-1835, soţia marchizului general de Grossolles de Flamarens. Ea era de asemeni metresa contelui d'Artois, viitorul rege Charles al X-lea, cu care ea avea o fiică, Charlotte).

5 «(*Compendiu) Viaţa lui Cagliostro» («La Vie de Cagliostro (Compendio)»),* p. 112. (*«Compendio della vita e della gesta di Giuseppe Bbalsamo, denominato conte di Cagliostro che si e estratto contro di lui formato in Roma l'anno 1790.»).*

6 Arhivele Ministerului afacerilor externe, Roma, Corespondenţă politică, scrisoare din 5 augustt 1789.

7 Marchiza Vivaldi este cea căreia Cagliostro i-a spus într-o zi: *« Ce păcat că dvs. nu sunteţi discretă, dvs. aţi fi putut fi divinitatea noastră.»* (Che peccato che non siate segreta !)

8 Avocat al Curţii papale, el a lăsat memoriile despre istoria mai multor papi, de la Clément al XIV-lea până la Grégoire al XVI-lea. A pus în discuţie autenticitatea acestei povestiri despre şedinţa de la Villa Malta, îndeosebi din cauza faptului că aceste memorii au fost publicate în 1800. Dar o scrisoare a abatelui, datată 12 octombrie 1789 arată că el a scris toate acestea: *« Cagliostro a spus adevărul, în 5 curent, poporul în masă a atacat pe rege la Versailles.».*

9 După Plutarc, era inscripţia din templul Minervei, asimilată lui Isis zburătoarea: *« Eu sunt tot ceea ce a fost, şi ce va să fie. Nici un muritor sau lucru muritor nu a reuşit să-mi ridice voalul până acum.»*

10 El făcea parte dintr-o familie ilustră. Fratele său, prinţul Francesco d'Acquino di Caramanico a fost vice rege al Siciliei.

11 Pe drumul înspre Franţa, el trecea prin Roma unde rămâne pentru ceva timp în octombrie 1783.

12 Ordinul Ospitalierilor (Hospitaliers) din Saint Jean din Ierusalim sau Cavalerii de Malta avea membri provenind din 8 zone ale Europei sau 'limbi': Provence, Franţa, Italia, Aragon, Anglia, Germania, Castilia şi Auvergne.

13 p.100.

14 Déodat de Dolomieu (1750-1801): geolog, al cărui nume fu dat dolomitelor.

15 Eugène Hercule Camille de Rohan-Rochefort (1737-1816). El era var primar al Marelui Maestru Emmanuel de Rohan. în 1804 el devine Vénérabil al lojei Pacea.

16 Arhivele ministerului afacerilor externe, Roma, Corespondenţă politică, 911, 16 septembrie 1789.

17 Nr. 90, 25 ianuarie 1790

18 Ei au poposit la Hôtel de la Scalinata din 27 mai până la 28 august, prin urmare ei luau

19 C'est ce que la bonne, Enrichetta Rey, témoigne dans le procès: *«Elle m'a raconté les ennuis qu'elle avait avec son mari et m'a dit qu'il aurait été bien de savonner l'escalier de l'hôtel pour qu'à son arrivée à la maison le comte glisse et tombe du haut.»*

20 C'était un capucin d'origine suisse, il était venu à Rome parce qu'on lui avait promis un évêché dans son contrée natal, le Vaud. Mais on ajournait sa nomination et il espérait en parler au Pape. L'époque où il était en Suisse il fit un rêve où il vit Cagliostro, qu'il n'avait jamais vu, et une voix lui dit en latin: *« tu le connaîtra à Rome ».*

21 Il parait qu'il était l'ex mari d'une sœur de Sarafina. Comme toute la famille Feliciani apparaît dans le procès et on ne trouve aucune référence à cette sœur, on a déduit qu'à l'époque du procès, elle était décédée. On a souvent présenté Carlo Antonini comme l'amant de Sarafina, mais on n'a aucune preuve dans ce sens. C'est le chef de la Douane, Giuseppe Fereti qui déclare avoir avertit Cagliostro que « *son épouse avec Antonini l'a dénoncé au Saint Office, afin de jouir de sa liberté. »*

22 Le pamphlet de l'Inquisition cache le fait qu'il s'agissait de Carlo Antonini et de l'agent papal Matteo Berardi. Vie de Cagliostro p. 119-120.

23 Lettre no 60, octobre 1788.

24 Cagliostro déclara dans le procès que *« la haine que cette famille lui portait venait de leur espoir secret d'entrer en possession de sa fortune.»*

25 Mais aussi pour le Pape Pie VI, vu qu'il était né un 27 décembre. *« Les maçons ordinaires, ont coutume de prendre pour patron Saint Jean Baptiste et de célébrer sa fête. Cagliostro, dans son rite, a joint la fête de Saint Jean l'Évangéliste, et c'est précisément le jour où il a été mis en prison à Rome. Sa raison , pour adopter cette fête, était, à ce qu'il a dit, la grande affinité qui existe entre l'apocalypse et les travaux de son rite. »* (Vie de Cagliostro).

26 *« Sa Sainteté a voulu intervenir en personne, ce qui est sans exemple depuis des années.»* Lettre du chevalier Damiano de Priocca, ministre de Sardegne à la cour de Rome.

27 Dans son numéro du 2 janvier 1790.

28 p. 284.

29 Philippe Auguste Hennequin (1763-1833) – peintre, élève de David.

30 Il s'agit surtout de la bulle *In eminenti* donné par Clement XII en 1739, publié avec le nom de son secrétaire le cardinal Firrao (Bando Firrao en italien). Elle ordonnait : *« Tous ceux qui oseront organiser ou joindre des sociétés maçonniques, des réunions ou des congrégations, ainsi que tous ceux qui à ce but donneront du conseil, de l'aide ou d'autres faveurs (comme offrir des maisons ou d'autres lieus pour des réunions maçonniques) seront punis de manière irréversible sans aucun espoir d'être graciés par la mort.* » Benoit XIV reprit le Bando Firrrao en 1751. Mais celui ci n'avait été jamais mis en application, jusqu'à Cagliostro.

31 Lettre de Bernis à Montmorin, 3 févier 1790.

32 On connaît le conflit entre Cagliostro et la franc maçonnerie, le moment du Congres de Philalètes.

33 C'est quand même bizarre d'invoquer comme témoigne la voix publique…

34 Dans la Bible (Livre de Judith), la jeune veuve Judith évite l'invasion assyrienne en séduisant et en décapitant le général Holopherne qui menaçait son peuple.

35 Lettres de Sigismond Wieldermett à Jacob Sarasin 22 oct, 9 dec, 22 dec, 24 dec 1787.

36 ???

37 Elle avait à l'époque 14 ans et elle a assisté à tout le scandale. *« J'ai plaint avec tout le monde la position de demoiselle votre fille », écrit Sigismond Wieldermett, «au milieu de ces alarmes et effervescences domestiques. Vous pouvez aisément juger que ces tristes tableaux ne*

masa la Casa Mora, iar la 1 octombrie ei se mută din nou la Filippo Conti, epitrop al bisericii San Girolamo della Carita, foarte catolic şi foarte devotat Bisericii. Familiile Conti şi Mora vor fi citaţi ca martori în proces.

19 Este ceea ce mărturiseşte la proces bona, Enrichetta Rey: *«Ea mi-a povestit plictiselile pe care le avea cu soţul său şi mi-a mai zis că ar fi mai bine dacă aş săpuni scările hotelului pentru ca la sosirea lui acasă, contele să alunece şi să cadă de la înălţime.»*

20 Era un capugin de origine elveţiană, el venise la Roma pentru că i se promisese un episcopat în ţinutul său natal, Vaud. Dar se tot amâna nominalizarea sa şi se spera să vorbească Papei despre această problemă. În perioada când se afla în Elveţia el a avut un vis în care el văzu pe Cagliostro, pe care niciodată nu-l văzuse în realitate şi auzi o voce care îi spuse lui în latineşte: *« tu îl vei cunoaşte la Roma.»*

21 Se pare că el era ex-soţul unei surori a Sarafinei. Cum întreaga familie Felichiani apărea în proces şi nu se găseşte nici o referinţă despre această soră, s-a dedus că la vremea procesului, ea era decedată. A fost prezentat adesea Carlo Antonini ca amant al Sarafina, dar nici o probă în acest sens. Giuseppe Fereti şeful Vămii, este singurul care a declarăat că-l avertizase pe Cagliostro că «*soţia sa cu Antonini l-au denunţat la Sfântul Scaun, pentru a se putea bucura de libertatea sa.»*

22 Pamfletul Inchiziției ascunde faptul că era vorba de Carlo Antonini și de agentul papall Matteo Berardi . Viața lui Cagliostro p.. 119-120.

23 Scrisoarea nr.60, octombrie 1788.

24 Cagliostro déclara în proces *« ura pe care această familie i-o purta venea din speranţa lor secretă de a intra în posesia averii sale.»*

25 Dar, la fel ca pentru Papa Pius al VI-lea, având în vedere că el era născut la un 27 decembrie. *«Masonii de rând, au obiceiul de a lua ca patron pe Sfântul Ioan Baptistul şi de a celebra sărbătoarea sa. Cagliostro, în ritul său, a înfiinţat sărbătoarea de Sfântul Ioan Evanghelistul, şi este exact ziua în care el a fost pus în închisoare la Roma. Motivul său, pentru a adopta această sărbătoare, era, aşa cum a spus el, marea afinitate care exista între apocalipsă şi lucrările ritului său.*» (Viaţa lui Cagliostro).

26 *«Sanctitatea Sa a vrut să intervină personal, ceea ce este fără exemplu de multă vreme.»* Scrisoarea cavalerului Damiano de Priocca, ministru de Sardegne la curtea din Roma.

27 În numărul său din 2 ianuarie 1790.

28 p. 284.

29 Philippe Auguste Hennequin (1763-1833) – pictor, elev al lui David.

30 Este vorba, îndeosebi, de bula *In eminenti* dată de Clement al XII-lea în1739, publicată cu numele secretarului său cardinalul Firrao (Bando Firrao în italiană). Ea ordona : *« Toţi care vor cuteza(îndrăzni) să organizeze sau să înfiinţeze societăţi masonice, reuniuni sau congregaţiuni, la fel ca şi toţi cei care, în acest scop vor da sfaturi, ajutor sau alte favoruri (ca oferirea caselor sau alte locuri pentru reuniuni masonice) vor fi pedepsiţi la moarte de manieră ireversibilă fără nici o speranţă de a fi graţiaţi.* » Benoit al XIV-lea reluă bula Bando Firrrao în 1751. Dar aceasta nu mai fusese pusă în aplicare până la Cagliostro.

31 Scrisoarea lui de Bernis către Montmorin, 3 februarie 1790.

32 Scrisoarea Ecaterinei a II-a adresată lui Tzimmerman, medic al Curţii Regale, 7 aprilie 1786.

33 Corespondenţe Secrete Inedite, vol. ii. p. 18.

33 Este chiar dreptul bizar a invoca ca martor opinia publică.

sont pas faites pour son age, vous la reverrais bientôt avec monsieur le comte, vous saurez par elle-même des détails que j'aime à ignorer et cela vous sévira d'un guide certain pour démêler les causes cachés de toute cette contestation qui ne peuvent pas être connus.»

38 Pendant les interrogatoires les inquisiteurs ont toujours appelée Sarafina « *la dénonciatrice ».* Cagliostro ne devait pas oublier que c'est sa femme qui l'a dénoncé. De son coté, Cagliostro demandait en permanence aux inquisiteurs de interroger sa femme sur tel ou tel sujet, pur qu'elle confirme ce qu'il déclarait.

39 Il ne faut pas oublier ce que Vanetti notait à Roveretto : *«Lorsqu'il renvoyait la foule de ses malades après audience, il étendait le bras et faisait le signe de la croix. Et aussi lorsque le soldat qui avait été malade, couché, pendant cinq mois, était venu se jeter à ses genoux, guéri et reconnaissant, il lui avait dit : Pourquoi me remercier ? Va à l'église, quand le prêtre dit la messe, et confesse là que Dieu t'a guéri de ta maladie. Et a cause de cela on disait : Voyez, non seulement il est chrétien, mais il est même catholique.»*

40 C'est une forme culte de parler de la torture.

41 C'est l'homme dont Cagliostro disait: « J'*ai Sarasin de Bâle qui me donnerait toute sa fortune si je lui demandait. »*

42 Cagliostro répondit à cela que: « *J'ai du mal à comprendre cette évidente contradiction, athée et déiste en même temps.*»

43 C'est lui qui avait tiré toutes les ficelles pour l'arrestation de Cagliostro, il était le chef de Berardi et joua le rôle de secrétaire de ce tribunal.

44 On se rappelle quelle grande importance accordé Cagliostro l'hygiène personnelle. Dans la Bastille il changeait chaque jour de chemise.

45 C'est une marinade de bœuf dans du vin rouge, préparé souvent à Rome à l'époque.

46 Il ne faut pas oublier que le moment de l'arrestation l'Inquisition a pris tout l'argent, les bijoux et les biens trouvés dans la maison de Cagliostro qui passait pour quelqu'un de très riche.

47 Cagliostro déclare devant les Inquisiteurs: *«Dans cette ville (Rome) je suis tombé amoureux de Sérafina qui fréquentait la maison de la napolitaine en Via delle grotte. Je suis restée avec elle dans des buts malhonnêtes et j'ai fini par la garder avec moi comme épouse.»* Les inquisiteurs lui font observer: *« La Cour et le tribunal prétend que vous ne l'avez pas seulement tenue comme épouse mais vous l'avez épousée. Les documents qu'on possède confirment que vous l'avez épousée le 20 avril 1768. Dans ses examens de conscience Sérafina a affirmé que vous l'avez instigué avec des menaces et des séductions à se prostituer.»* Cagliostro : « *Je qualifie comme immondes ces calomnies. Les documents en votre possession sont des impostures. La vérité est que Sérafina est insatiable en matière de sexe.»*

48 Il processo della Santa Inquisizione a Cagliostro.

49 Marc Haven (en premier), Pier Carpi, Raffaele de Chirco.

50 A Paris, pendant l'Affaire du collier, la police a eu dans ses mains tous les papiers de Cagliostro : ils ont dû trouver des permis qui lui servaient comme passeports, un acte de baptême ou un acte de mariage, enfin un document sur lequel son identité était marqué. Si sur ces papiers

51 Au sujet de ce gouverneur Cagliostro nota sur le mur son cachot ce jeu de mot en latin *: « Sempronio fut semper Sempronio».* La lettre se trouve dans les Archives de Pesaro, Fondo Metaurense.

52 Toutes ces symptômes pouvaient très bien indiquer un empoisonnement.

53 Archives du Vatican, série Vescovi (Evêques), registres de la correspondance du Secrétaire d'état aux évêques et prélats, t. 369. fol. 91, v 92.

34 În Biblie (Cartea lui Judith), tânăra văduvă Judith evită invazia asiriană seducând şi decapitând pe generalul Holofern care ameninţa poporul ei.

35 Este adevărat că, chiar, în faţa inchizitorilor Cagliostro declară: *«pentru un adevărat catolic, nici procesiunile, nici penitenţele nu sunt necesare.»*

36 Inchizitorii au luat toată această acuzaţie ca pe o probă *«că avusese totdeauna o aversiune pentru imaginile sacre.»*

36 La terminarea procesului colierului, Parlementul suprimase memoriile D.-nei de la Motte împotriva lui Cagliostro ca fiind calomnioase şi-i dădea lui dreptul de a afişa aceasta decizie pretutindeni unde el va crede necesar pentru a informa publicul. Pamfletele au fost anulate, dar ziarul Curierul Europei a reluat aceleaşi calomnii pe care ele le conţineau.

37 Biblioteca din Roma, Interogatoriile lui Cagliostro.

37 Negociatorul nu era altul decât Beaumarchais. *«Toate exemplarele biografiei Doamnei du Barry fură arse în cuptor de caramizi în împrejurimile Londrei; nu s-a economisit (iertat) decât un singur exemplar. Foiile fuseseră rupte în două jumătăţi: Beaumarchais ţinea una iar Morande pe cealaltă. Dacă lucrarea va reaparea contractul va fi lovit de nulitate. Acesta fu straniul târg prin care trecea Beaumarchais»;* Paul Robiquet – Théveneau de Morande, studiu asupra secolului al XVIII-lea, Paris, 1882, p. 46.

38 În timpul interogatoriilor inchizitorii au numit-o tot timpul pe Sarafina *« denunţătoare».* Cagliostro nu trebuia să uite că soţia sa era cea care l-a denunţat. La rândul său, Cagliostro cerea în permanenţă inchizitorilor să o interogheze pe soţia sa asupra unuia sau altui subiect, pentru ca ea astfel să poată confirma ceea ce el declara.

39 Nu trebuie să uităm ceea ce Vanetti nota la Roveretto: *«Atunci când el retrimitea mulţimea bolnavilor săi după audienţele sale, el ridica braţele sale şi făcea semnul crucii. Iar, la fel când soldatul care era bolnav la pat, timp de 5 luni, venit la el şi se aruncă la picioarele sale, vindecat şi recunoscător, el îi spuse acestuia: Pentru ce îmi mulţumeşti mie? Mergi la biserică, când preotul ţine slujba, şi mărturiseşte, confesează-te acolo că Dumnezeu te-a vindecat de maladia ta. Iar din cauza aceasta se spunea: Vedeţi, nu numai că el este creştin, dar el este chiar catolic.»*

40 Este o formă cultă de a vorbi despre tortură.

41 Este omul despre care Cagliostro spunea: *« Îl am pe Sarasin din Bâle, cel care îmi va da toată averea sa dacă eu o voiam »*

42. Cagliostro răspunse acestuia că: « Îmi este greu să înţeleg această evidentă contradicţie, atee şi e deistă în acelaşi timp.»

43. El este cel care tras toate sforile pentru arestarea lui Cagliostro, el era şeful lui de Berardi şi juca rolul de secretar al acestui tribunal.

44. Seă ne aminteşte im ce mare importanţă acorda Cagliostro igienei personale. Cât a stat la Bastilia el îşi schimba zilnic cămaşa.

45. Este o marinată de vită în vin roşu, preparată îndeosebi la Roma în acea perioadă.

46. Nu trebuie să uităm că în momentul arestării Inchizitorii au luat toţi banii, toate bijuteriile şi bunurile ce se aflau în casă lui de Cagliostro care trecea ca fiind un oarecare foarte bogat om.

47 Cagliostro declară în faţa Inchizitorilor: *«În acest oraş(Roma) eu m-am îndrăgostit de Serafina care frecventa casa napoletancei din Calea grotei. Eu am rămas cu ea în scopuri neonorante şi eu am sfârşit prin a o păstra pentru mine ca soţie.»* Inchizitorii i-au făcut lui observaţia: *«Curtea şi tribunalul pretind că dvs. nu aţi ţinut-o numai ca soţie, ci v-aţi şi căsătorit cu ea. Documentele pe care noi le deţinem confirmă că v-aţi căsătorit cu ea la 20 aprilie 1768. În examenel sale de conştiinţă Serafina a afirmat că dvs. aţi instigat-o cu ameninţări şi forţări,*

54 Archives de Pesaro, f. 8718.

55 Vescovi, t. 369. fol. 120 v 121.

56 *Le trésor*, c'était une pièce très humide, située à la base de la forteresse où les ducs de Montefeltro gardaient jadis leur or et bijoux.

57 C'était une modalité thérapeutique ou une manière d'éviter un empoisonnement ?

58 La correspondance entre Zelada et Sempronio C'est la seul note qui suit cette lettre dans les archives, y annoncant la mort de Cagliostro.

59 Les armées de Napoléon entrèrent en Rome et le Pape fut exilé. Pour Cagliostro c'était encore une prophétie accomplie.

60 Il est de même pour Sarafina, dont on a perdu complètement les traces après l'arrestation. On dit qu'elle est morte de chagrin, dans son couvent, un an avant son époux, en 1794.

seducţii de a se prostitua.» Cagliostro: *«Eu calific ca nelumeşti aceste calomnii murdare, dezgustătoare. Documenele din posesia dvs. sunt nişte imposturi. Adevărul este că Serafina este insaţiabilă în materie de sex.»*

48 Procesul Sfintei Inchiziţii cu Cagliostro.

49 Marc Haven (în premieră), Pier Carpi, Raffaele de Chirco.

il y avait écrit Joseph Balsamo, ils devaient utiliser cet argument imbattable le moment où ils ont parlé de l'identité Balsamo Cagliostro. Ils ne l'ont pas fait, en préférant jouer la farce avec le dossier sur le passage de Balsamo par Paris. C'est la même attitude que celle des inquisiteurs qui éviteront une confrontation entre Cagliostro et la famille Balsamo.

50 La Paris, în perioada Afacerii colierului, poliţia a luat în mâinile sale toate hârtiile lui Cagliostro: ei trebuiau să găsească permisele care îi serveau lui drept paşaport, un act de botez sau un act de căsătorie, în fine, un document pe care identitatea sa era marcată. Iar dacă pe aceste hârtii era scris Joseph Balsamo, ei puteau utiliza acest argument imbatabil în momentul în care se va vorbi de identitatea lui Balsamo Cagliostro. Ei nu au făcut-o însă, preferând să joace farsa cu dosarul de trecere prin Paris a lui Balsamo. Este aceeaşi atitutitudine ca cea aplicată de inchizitori care vor evita o confruntare între Cagliostro şi familia Balsamo.

51 Pe subiectul acestui guvernator Cagliostro notează pe un zid al celulei acest joc de cuvinte în latină: *«Sempronio fu întotdeauna Sempronio» (« Sempronio fut semper Sempronio»).* Scrisoarea se găseşte în Arhivele din Pesaro, Fondul Metaurense.

52 Toate aceste simptome puteau foarte bine indica o otrăvire.

53 Arhivele din Vatican, seria Vescovi (Episcopi), registrele corespondenţei Secretariatului de stat asupra episcopilor şi prelaţilor, tom 369. foaia 91, v 92.

54 Arhivele din Pesaro, foaia 8718.

55 Vescovi, tom 369. foaia 120 v 121.

56 *Tezaurul*, era o încăpere foarte umedă, situată la baza fortăreţei unde ducii de Montefeltro păstrau altădată aurul şi bijuteriile.

57 Era o modalitate terapeutică sau o manieră de a evita o otrăvire?

58 Corespondenţa dintre Zelada şi Sempronio. Este singura notă care urmează acestei scrisori în arhive, ea anunţând moartea lui Cagliostro.

59 Armatele lui Napoleon vor intra în Roma şi Papa fu exilat. Pentru Cagliostro era încă o profeţie ce se împlinea.

60 La fel s-a întâmplat şi cu Sarafina, căreia i s-au pierdut completamente urmele după arestare Se spune că ea a murit de tristeţe (inimă rea), în conuventul mânăstirii sale, un an înaintea soţului său, în 1794.

CATALINA NIŢĂ

Sur l´auteur

L'auteur de ce livre CĂTĂLINA NIŢĂ, née le 23 Février 1977 à Constanţa Roumanie, décèdée le 03 juin 2011 à son domicile 273 Rue Nationale 42260 Saint Germain Laval (Loire) France en circonstances incompréhesibles, d'après trois année encore pas élucidées.

À cause d'un subit, imprévu, mystérieux décès survenu à l'age de 34 ans elle n'a pu terminé ses projets, inclusive littéraires.

En dépit du tragique de la situation nous continuerons son travail interrompu tragiquement par son décès.

Elle a terminé en 1999 ses études supérieures de Psychologie à l'Université Bucarest.

D'en l'année 2000 était Master en Psychotérapie et Psychodiagnostic.

Février 2000 - Mai 2008: BRD - Groupe Sociéèté Generale Bucarest, Direction Ressource Humaines, Compartiment Recrutement et Formation Professionnelle, Conseiller Recrutement.

.

Pendant la période Septembre 1999 - Février 2000 elle est Psychologue dans le Cabinet psychologique "Psyhelp" Bucarest.

Novembre 1996 - Juillet 1998: Formation professionnelle dans l'Hôpital "Gh. Marinescu", 7-ème Section, Bucarest, Psihoterapeut en formation.

Octobre 1998- Février 2001: Psychothérapeute, Centre de santé RATB Bucarest.

1997-1999: Formation professionnelle en Psychotérapie expérentielle - Société de Psychotérapie expérentielle Roumanie (SPER) I et II-ème niveau.

1999: Formation professionnelle en somatotérapie, Roumanie.

Juillet - Décembre 2010: Formation professionnelle, France, AFPA – Centre de Lyon-Vénissieux obtenand le 09 Décembre 2010 "Titre de Assistante de Ressource Humaines".

Despre autor

CĂTĂLINA NIŢĂ

CĂTĂLINA NIŢĂ, născută 23 Februarie 1977 în Constanţa România, decedată în Saint Germain Laval (Loire) France. la 03 iunie 2011 în circumstanţe incomprehensibile, neelucidate încă după trei ani de la tragicul eveniment.

STUDII :

1995-1999: Universitatea Bucureşti, Facultatea de Sociologie, Psihologie,
Pedagogie, Secţia Psihologie.

1999-2000: Universitatea Bucureşti, Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Master Psihoterapie şi Psihodiagnostic.

EXPERIENŢĂ PROFESIONALĂ:

Feb.2000 – Mai 2008: BRD - Groupe Sociéèté Generale, Direcţia Resurse Umane, Compartimentul Recrutare şi Formare Profesională, Consilier Recrutare.

Sept.1999 – Feb. 2000: Psiholog. Cabinetul psihologic "Psyhelp" Bucureşti:

· *psihoterapie şi consiliere; · evaluare şi testare psihologică* (realizarea evaluării psihologice a personalului de conducere MC Donald's Romania).

Noiembrie 1996 - Iulie 1998: Spitalul "Gh. Marinescu", Secţia 7, Bucureşti Psihoterapeut în formare sub supervizarea prof. univ. dr. Irina Holdevici.

Oct. 1998 – Feb. 2001: Psihoterapeut, Centrul de sănătate RATB.

(1997: Participant la programul iniţiat de fundaţia Soros pentru copii cu dificultăţi intelectuale şi emoțtionale din cartierul Ferentari Bucureşti).

ALTE CURSURI SI CALIFICARI :

1997-1999: Formare în psihoterapie experienţială - Societatea de Psihoterapie Experienţială Română (SPER) nivelurile I si II.

1999: Formare în somatoterapie, România.

Iulie - Decembrie 2010: Formare Franţa, AFPA – Centre de Lyon-Vénissieux obţinând la 09/12/2010 "Titre professionnel de Assistante de Ressource Humaines".

....

Je m'en percevois en plaine incompatibilité psychologique, psychosomatique pour une présentation complet, sans subjectivisme la femme écrivain, sa courte vie, sa œuvre littéraire-histhorique, son mystérieux décès subit intervenu – parce qu'ELLE est ma fille, mon unique enfant ....

CĂTĂLINA était très émue, très senssible. Elle aimait jouer de la guitare, voyager, ..., ELLE aimait les fleurs et les animaux elle faisaient plaisir, surtout les chevaux, ...

Mais, devant de tout, Elle aimait la lecture. Elle était une fouisseuse chercheuse passionnée d'histoire et de la litérature de France. Bien sûr, comme tout un chacun, elle avait des inquetiudines et des peurs, mais elle, de ce son naturel, était toujours gaie, souriante ....

Gică Niţă, le père de Cătălina,
23 Martie 2014 Constanta, Roumanie.

....

....

Mă găsesc în deplină incompatibilitate pshihologică, pshihomotorie pentru a putea face o prezentare completă, fără subiectivism a femeii scriitor, scurtei sale vieţi, a operei sale literar-istorice, a misteriosului său deces subit intervenit - pentru că EA este fiica mea, unicul meu copil........

CĂTĂLINA era foarte emotivă, de o sensibilitate deosebită. Ea iubea cântatul la chitară, excursiile, ..., iubea nespus florile şi îi plăceau animalele, îndeosebi caiii, ...

Dar înainte de toate, EA iubea lecturarea cărţilor de tot felul. Era o cercetătoare scormonitor fascinată de istorie şi de literatura Franţei. Și, desigur, ca orice om, EA avea nelinişti, îndoieli şi temeri, însă EA, de felul EI , era o fire veselă, mereu surâzătoare. ....

Gică Niţă, Tatăl Autoarei
23 Martie 2014. Constanţa, România.

....

Au lieu de Postface

Des sincères et affectueux remerciements,
On ne saurait trop remercier

Monsieur Ovidiu Brazdau - l'Editeur et l'Administrateur du site « Remember Catalina Nita » http://catalina-nita-remember.blogspot.ro *- l'ami de cœur de nôtre fille* d'avait asumé la publication de ce difficile et impartial spécial manuscrit, fruit d'un travail de longue durée, malaisé, multipolaire de recherche historique-littéraire scientifique..

Mille Remerciements pour la sienne toute entière équipe et aux tous les collaborateurs.

Monsieur Philippe Collin - le Correcteur d'épreuve en lange français de l'auteur roumaine du manuscrit pour soin méticuleux qui lui a apporté à la réalisation de cet ouvrage spéciale, enrichissement ainsi la qualité et la valeur de ces textes; pour la belle leçon de français - et de modestie; pour l'amitié pour les êtres qui aiment la véridique vérité.

Et en totalité spécialement, au nom de l'auteur nous remercions pour le point de vu/revu bienveillant sur le manuscrit, pour tous les pertinentes sugestions desquelles le livre a bénéficié d'en plein.

Remerciements pour l'heureux point d'appui accordé …
VRAIMENT ILS s'ont efforcé de faire ce livre un véritable œuvre littéraire-histhorique ...

Nous venons honoré ainsi la grandeur de la culture française.

Et, enfin, nous'en formulant cet souhait, nous vous présentons nos vœux:

« soit que la paix soit toujours avec nous, tous et toutes, partout ! »

Le 12 Juillet 2013, Constanţa, Roumanie,
Mariana et Gică Niţă, les parents de Cătălina.

În loc de Încheiere

Sincere şi cordiale mulţumiri pentru ajutorul şi sprijinul nepreţuit de care ne-am bucurat,
Nu ştim cum să mulţumim mai mult,

Domnului Ovidiu Brazdău – Editorul şi administratorul site-lui "Cătălina Niţă Remember" http://catalina-nita-remember.blogspot.ro - prietenul de suflet al fiicei noastre de a-şi fi asumat publicarea acestui dificil şi nepărtinitor manuscris special, rod al unui îndelungat şi anevoios, plurivalent travaliu de cercetare istoric-literar ştiinţifică. Mulţumim totodată întregii sale echipe şi tuturor colaboratorilor.

Domnului Philippe Collin - Corectorul manuscrisului ESEU literar-istoric scris în limba franceză de o entuziastă româncă francofonă. Pentru frumoasa lecţie de limba franceză - şi de modestie. Pentru grija meticuloasă pe care a acordat-o creerii şi finalizării acestei opere speciale, ca şi pentru prietenia sa faţă de sufletele iubitoare de veridicul adevăr.

În mod cu totul special mulţumim cu recunoştinţă în numele autoarei norocosului fericit Punct de Sprijin acordat…

Mulţumim pentru toate punctele de vedere/revizuire binevoitor exprimate vis-á-vis de manuscris şi de editare, pentru toate pertinentele sugestiii de care această carte a beneficiat din plin. Mulţumim tuturor celor ce s-au străduit să facem din această carte o adevărată operă literar-istorică ...

Omagiem prin publicarea postumă a acestei cărţii a fiicei noastre grandoarea culturii franceze.

Şi, în sfârşit, exprimăm sincera noastră dorinţă pe care o dăruim cu plăcere voinţei dumneavoastră, tuturor eventualilor ei cititori:

"Fie ca pacea sa fie întotdeauna cu noi oamenii, cu noi toţţi şşi cu noi toate, pretutindeni în lume!"

12 Iulie 2013, Constanţa, România,
Părinţii Cătălinei, Mariana si Gică Niţă.

Le text comme marque de gratitudine á l'Editure "Portal" Craiova"

"Acablé d'emotions fantastiques qui nous ont crassé, enfin, la solitudine par la nouvelle miriphique porté par les veridique angels protecteurs de nôtre file partie trop tot d'entre nous (– Les Madames Doina Vîrban et Aurora qui nous en cherchent – sans nous connaître avant de la lecture de livre " Le Comte Cagliostro"- sur l'Internet (avec le but de nous livrer désintéresée - de la main *á* la main – un exemplaire de Leurs romain inspire par le Documeantaire de nôtre C*ătălina))* *en mode tout exceptionnelle nous remercierons cordialementement - au nom de la femme-auteur - avec reconnaicense Chanceuxs Hereuxes Moments Magiques de nôtre connaicense. Sincères et cordiales* remerciements *pour l'innestimable, sans prix appuis moral et assistance concrete acordé, pour tous pertinentes plurivalentes sout ènements des quelles le livre "Le Comte Cagliostro" a-t-il bénéficié d'en plein.*

Cordiales et reconnaissantes remerciements pour l'hyipersensible entuziaste colectiv d'Éditure "Portal" Craiova". C'est exactement lui qui a créée efectivementemet la merveille topographique avec le Manuscrit français de nôtre fille Cătălina Niţă.

Nôtres sincères remerciements pour tous ceux qui s'ont efforc*é* a nous aid*é* de finaliser cet veridique chef d'œuvre *littéraire-histhorique* et de lui donnons une nouvelle vie. Nôtres remerciements pour tous les points de vue bienveillantes appréciatives exprim*é*s vis-*á*-vis de livre et d'auteur.

09 Mars 2015 Constanta,

Mariana et Gică Niţă, Les parents d'auteur.

Text de mulţumire Editurii "Portal" Craiova"

“Copleşiţi de emoţiile fantastice care ne-au sfăărâmat, în sfăarşit!, singurătatea cu vestea mirifică adusă de adevărații îngeri păzitori ai Fiicei noastre plecată prea devreme dintre noi (- Doamnele Doina Vîrban șsi Aurora Dumitrescu care ne căutau(- fără a ne fi ştiut până la citirea cărţii "Contele Cagliostro"-) pe Internet (pentru a ne înmâna dezinteresat un exemplar din romanul Dumnealor inspirat de Documentarul Cătălinei noastre))) in mod cu totul excepţional mulţumim din suflet - în numele autoarei - cu recunoştinţă Norocoaselor Fericite Momentele Magice în care ne-am cunoscut. Sincere şi cordiale mulţumiri pentru nepreţuitul sprijin moral şi ajutor concret acordate, pentru pertinentele susţineri multilaterale de care cartea "Contele Cagliostro" a beneficiat din plin. Cordiale şi recunoscătoare mulţumiri inimosului entuziast colectiv al Editurii "Portal" Craiova, căruia i se datorează minunea efectivă a editării şi tiparului Manuscrisului fiicei noastre Cătălina Niţă.

Mulţumirile noastre tuturor celor care s-au străduit sprijinindu-ne să tipărim această adevărată operă literar-istorică şi să-i dăm astfel o nouă viaţă.

Mulţumim pentru toate punctele de vedere binevoitor apreciative exprimate vis-á-vis de carte şi faţă de autor.

09 Martie 2015 Constanta,

Mariana si Gică Niţă, Părinţii autoarei.

Sommaire.

Sommaire détaillé

Chapitre I

Chapitre II

Cuprins

Cuprins detaliat

Capitolul I

Capitolul II

Capitolul III

Capitolul IV

Capitolul V

Chapitre VI

Chapitre VII

Capitolul VI

Capitolul VII

Erată la cartea bilingvă FR-RO tipărită pe hârtie în luna septembrie 2015. Expediată la Editura PORTAL Craiova Joi, 01/10/15 la 19:09

....

CAP II

... En prison Pag. 110 111 112: De retranslatat paragraful francez ("une fois .... en libert*é*e. Je suis précipitée... et je ne puis l entendre") din mijlocul pag 111 la începutul pag următoarei 112;

Pag. 118 119: De retranslatat in pag 118, paragraful al 2-lea poza aruncată de PC în pag 119, penultimul paragraf;

CAP IV

...Elisa von Recke Pag. 136 137 138: De retranslatat ultimele paragrafe în franceza din pag 137 jos în pag 136 și următoarea pag 138 franceza;

... Les Sarasins Pag. 168: De copiat din pag 173 in al 2-lea paragraf francez ("Mais la tranquillité...") poza lipsa a pictorului francez Philippe Louthebourg.

CAP VI

... Le journalist cuirass*é*e pag. *304 305 309:* De retranslatat în pag 306 în paragraful francez "A partir de 22 Août.août..." pozele lipsă(una lângă cealaltă) ale jurnalistului cuirasat aruncate de PC în pag *304.*

De retranslatat paragraful francez "A partir de 22.Août août..." din pag 305 jos in următoarea pag 306.

În pag 309:(în rom*â*nă) de apropiat (în dreapta pag, una lângă cealaltă) cele 2 poze ale jurnalistului cuirasat, deszaliniate accidental de PC.

....

Erată la cartea bilingvă FR-RO tipărită pe hârtie în luna septembrie 2015. Expediată la Editura PORTAL Craiova Joi, 01/10/15 la 19:09

....

CAP II

... En prison Pag. 110 111 112: De retranslatat paragraful francez ("une fois .... en liberte. Je suis precipite... et je ne puis l'entendre") din mijlocul pag 111 la începutul pag următoarei, 112;

... Pag. 118 119: De retranslatat în pag 118, paragraful al 2-lea poza aruncata de PC în pag 119, penultimul paragraf;

CAP IV

...Elisa von Recke Pag. 136 137 138: De retranslatat ultimele paragrafe în franceză din pag 137 jos în pag 136 și următoarea pag 138 franceză;

... Les Sarasins Pag. 168: De copiat din pag 173 în al 2-lea paragraf francez ("Mais la tranquillitée...") poza lipsa a pictorului francez Philippe Louthebourg.

CAP VI

... Le journalist cuirasse pag. *304 305 309:* De retranslatat în pag 306 în paragraful francez "A partir de 22. Août...aoûut..." pozele lipsă(una lângă cealaltă) ale jurnalistului cuirasat aruncate de PC în pag *304.*

De retranslatat paragraful francez "A partir de 22.Août aoûut..." din pag 305 jos în următoarea pag 306.

În pag 309:(în română) de apropiat (în dreapta pag, una lângă cealaltă) cele 2 poze ale jurnalistului cuirasat, ndezaliniate accidental de PC.

....

Tiparul executat la Impremeria Editurii
MJM
Str. Felix Aderca, Nr. 9, Bl. 7, Parter, 200410 - Craiova
Tel; 0251 419 661; 0786 035 474
E-mail: redactia@edituramjm.ro
www.edituramjm.ro

IMPRIMAT IN ROMANIA

Tiparul executat la Impremeria Editurii

MJM

Str. Felix Aderca, Nr. 9, Bl. 7, Parter, 200410 - Craiova
Tel; 0251 419 661; 0786 035 474
E-mail: redactia@edituramjm.ro
www.edituramjm.ro

IMPRIMAT IN ROMANIA

CĂTĂLINA était très émue, très sensible. Elle aimait jouer de la guitare, voyager, ..., ELLE aimait les fleurs et les animaux elle faisaient plaisir, surtout les chevaux, ...

Mais, devant de tout, Elle aimait la lecture. Elle était une fouisseuse chercheuse passionée d'histoire et de la literature de France. Bien sûr, comme tout un chacun, elle avait des inquetiudines et des peurs, mais elle, de ce son naturel, était toujours gaie, souriante

Gică Niță, le père de Cătălina

« Qui je suis, je l'ignore, mais je sais ceci: que je guéris les malades, que j'éclaire ceux qui doutent, que je donne de l'argent aux malheureux.»

Cagliostro

« Il avait surtout un regard d'une profondeur presque surnaturelle; je ne saurais jamais rendre l'expression de ses yeux: c'était en même temps de la flamme et de la glace.»

La baronne d'Oberkirch sur Cagliostro.

« Que vous chéririez ce digne Mortel, si vous l'eussiez vu, comme moi, courir de pauvre en pauvre, panser avec ardeur leurs blessures dégoûtantes, adoucir leurs maux, les consoler par l'espérance, leur dispenser ses remèdes, les combler de bienfaits; enfin les accabler de ses dons, sans autre but que celui de secourir l'humanité souffrante et de jouir de l'inestimable douceur d'être sur terre l'image de la Divinité bienfaisante!»

Jean Benjamin La Borde sur Cagliostro

« Voila encore une autre victime du fanatisme et de l'injustice. Mais, rassurez-vous, mes amis. Je serai la dernière.»

Cagliostro

« J'appelle comme témoin Dieu auquel j'adresse mes prières. Je rejette de toutes mes forces ce que vous dites contre moi, si je l'accepterais ça signifiera de nier tout ce que j'ai toujours affirmé.»

Cagliostro

ISBN 978-606-92581-2-5

CĂTĂLINA era foarte emotivă, de o sensibilitate deosebită. Ea iubea cântatul la chitară, excursiile, ..., iubea nespus florile şi îi plăceau animalele, îndeosebi caiii, ...
Dar înainte de toate, EA iubea lecturarea cărţilor de tot felul.
Era o cercetătoare scormonitor fascinată de istorie şi de literatura Franţei.
Şi, desigur, ca orice om, EA avea nelinişti, îndoieli şi temeri, însă EA, de felul EI, era o fire veselă, mereu surâzătoare……

Gică Niţă, Tatăl Autoarei

« Pe mine însumi, cel care sunt, eu îl ignor, dar eu ştiu aceastea: să-i vindec pe bolnavi, să-i luminez, să-i liniştesc pe cei ce au îndoieli, să le dau bani celor săraci.»

- Cagliostro.

« Avea, mai cu seamă o privire aproape supranaturală; eu nu voi putea niciodată să redau întocmai expresia ochilor săi; erau în acelaşi timp şi flacără şi gheaţă.»

- Baronul d'Oberkirch despre Cagliostro.

«Voi care îndrăgiţi pe acest demn Muritor, dacă voi l-aţi fi văzut ca şi mine, alergând din sărac în sărac, pansându-le cu ardoare rănile desgustătoare, îndulcindu-le răul lor prin redarea speranţei, plătidule-le lor datoriile, copleşindu-i cu binefaceri, pe scurt copleşindu-i cu darurile sale, fără alt scop decât acela de a ajuta omenirea suferindă şi de a bucura cu inestimabilă iubire fiinţele de pe pământ cu imaginea Divinităţii binefăcătoare!»

- Jean Benjamin La Borde despre Cagliostro.

«Iată încă o altă victimă a fanatismului şi nedreptăţii, a injustiţiei. Dar, asiguraţi-vă, dragii mei prieteni că eu voi fi ultima.»

- Cagliostro.

« Martor îmi este Dumnezeu căruia îi adresez rugăciunile mele. Resping cu toate puterile cu toate forţele mele ceea ce spuneţi împotriva mea, iar dacă eu le voi accepta, aceasta va însemna a nega tot ce întotdeauna eu am afirmat.»

- Cagliostro.

ISBN 978-606-92581-1-8